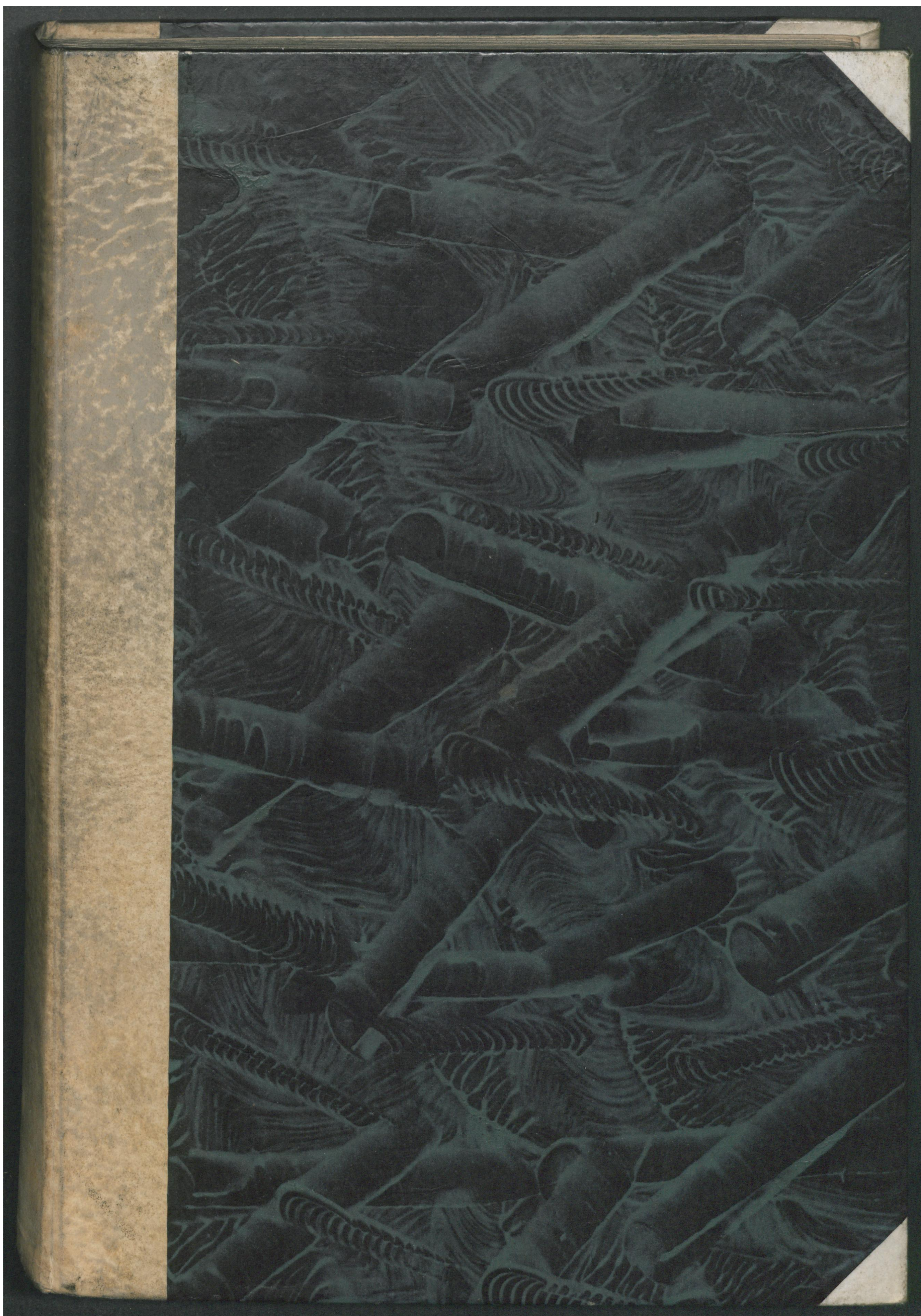

70.-

Ex libris [crossed out]
1553. —
50508

PARAPHRASES

IN LIBROS OMNEIS ALEXANDRI TRALLIANI medici periodeuti, super singularum humani corporis partium à summo uertice ad imam usq; plantam, morborum ac febrium Causis, Signis, remedijsq; tum communibus, tum proprijs, recens in lucem, quàm castigatissimè, æditæ, ALBANO TORINO Scholæ medicæ Basiliensis professore publico, autore.

DIOCLIS CARYSTII PRINCIPIS SECUNdum Hipp. rationalis medici, de tuenda sanitate ad ANTIGONUM regem, Libellus uerè aureus, ALBANO TORINO interprete.

BASILEAE EXCUDEBAT HENRICUS PETRUS, MENSE MARTIO, ANNO M. D. XLI.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO

D. VVernhero à Rischach equestris ordinis Theutonicorum Prouinciali Antistiti, siue Commẽdatori Burgũdiæ, Alsatiæ Clarissimo Heroi, D. ac patrono suo Albanus Torinus S.

QVVM annis abhinc aliquot multis apud Friburgum Brisgoiæ, ab genere pariter & pluripharia uirtute nobilissimo uiro ac domino Ioanne Rodolpho à Rinach morbo graui & capitali implicito, accersitus, clinicum diebus continuis plus minus triginta agerem, & plurimi cottidie ingenui Patricij, proceres, summiq́ꝫ nobilitatis quũ sacri tum prophani antistites, uisendi sui gratia sedulo uenissent (adeò quippe omnibus erat, quod scis, uir ille gratus & iucundus, ut certatim eum omnes colerent & amarent) pleriqꝫ non aduenæ solũ, sed indigenæ etiam, rogati, ubi nam epulati, cibis potuq́ue refecti essent, responderũt, in ædibus Theutonum, apud summa ueneratione dignissimũ patrem ac dominum VVernherum à Rischach, quo nemo accipit prolixius: Arreptaq́ꝫ inde præconiorum uirtutũ tuarum insignium occasione, Pater amplissime, alius aliam laudibus celebrabat: beneuolẽtiam, comitatem & memorabilem in quemlibet dignum, liberalitatem omnes: doctrinam cordatiores modò, uel ad astra usque ferebant. Vnde confestim nobis ingens cognoscẽdi, demerẽdi, & officij, ut ingenue dicã, comitate insinuandi libido incessit. Paucis post mensibus eodẽ denuo in lethali ægritudine alij ascitus, eandem de Sublimitate tua cantionem, ne dicam etiam hymnum audiui Sciscitatus sum itaque clarissimum D. D. Ioachimum Schillerum de re medica & bonis literis bene meritum ac C. T. à medicina peritiss. super uniuersis, fateor, curiosius. παρακαλῶ ἵππον (iuxta id quod dicitur) εἰς πεδίον. Gestiens em̃ buccis concrepãtibus, inquit, ψεύσομαι, ἢ ἔτυμον ἐρέω, κέλεται δέ με θυμός: Reuerendissimus ille heros, præclara Rischachorũ familia editus, breui inter nobilissimos, pietatis, & bonarum artium studio, doctrinaq́ꝫ incõparabili conspicuus erit, candidissimis est moribus, mira ingenij amœnitate, acrimonia & promptitudine, Græcę & Latinę linguæ doctissimus

Heroicis inſuper uirtutibus, animi fortitudine & ſapiētia inter generoſiſſimos facile regnat: manſuetudine, uitæ integritate, & nimia in rebus cunctis modeſtia nulli ſecundus, qui quum numeris omnibus ſit ampliſſimus, Amplitudinē ſuam non agnoſcit: quum pro dignitate ſatis laudari nequeat, laudē tamen nullā quantũuis moderatam libēter admittit. Quid? quod in his planè ferreis tēporibus, quibus bonis literis nullus neq; honos, neq; locus datur, eruditos & ſtudioſos omnes, quos cum integritate morum, animaduerterit doctrinam non uulgarem copulaſſe, comitate & ſtipēdio allicit, incredibili benignitate demeretur, humaniter fouet & autoritate tuetur, ſic ut breuiter alterum Mecœnatem modis omnibus præſtaturus ſit hodie exulantibus camœnis. Hactenus Schillerus celebri & conſtante fama conſentiente. Talibus elogijs ueluti pulcherrimum colophonem addidit, quod dum proximis menſibus Reuerendum ac ſtrenuiſſimũ dominum Fridericũ ab Honberg uehementiſſimo morbo cōflictatum frequentarem & hebdomadibus quibuſdam ob uitæ periculum continenter aſſiderem, à pluribus alto loco natis & tui gregis appetentibus, accepi. Encomio prius uirtutum tuarum ab uniuerſis ac ſingulis pluriphariā celebrato, hoc cuncti pro epiphonemate adijciunt. Cōgratulemur omnes, quod hoc ſeculo, in quo, plurima nobis panolethriam minantur, ad hæc gubernacula Prouinciæ, nutu quodam diuino (nam hęc fatorum decreto euenіunt) delectus ſit inclytiſſimus ille præſes: Hic breui, Io triũphe, inſtaurabit & in ordinem rediget, bonis auibus, omnia. Quin & has phaleras tuorum decorum catalogo adnectunt, quod Aſotian, qua pleriq; illuſtres, proh pudor, iugulantur, ac pereunt, uitas cane peius & angue. Iſtis tam præclaris uirtutibus Heros clariſſime, has lucubrationes noſtras qualeſcunq;, dedicare collibuit: Hæ nobis inquam huius tanti facinoris ueluti ἐργοδιώκτας (ut ſileam interim celebris uiri ac patroni mei Ludouici fratris tui germani ſummam familiaritatem & ſororij neceſſitudinem) ſollicitantes fuerũt. Quæcunq; enim uetuſtas in huiuſmodi operũ conſecrationibus unicè ſpectabat, ea in te uno affatim ueluti in ſpeculo elucēt: Summa autoritas, qua ſub à rabioſulis uitiligatoribus tutiores, quàm Teucer Homericus ſub Aiacis clypeo latitabimus: Benignitas, qua munus quoduis uel leuidenſe comiter accipis, boni & æqui conſulis: Iudiciũ acerrimum, quo rectè agnoſcis eam librorũ dignitatem exiſtere, ut inſcribi eos ſibi ſummi principes, reges pariter & Cæſares, honeſtũ ſemper & glorioſum duxerint. Quid?

quod

quod eò te obuijs etiam ulnis id quicquid est muneris amplexurum sperā
ui: quoniam in aliquibus manum tuę Sublimitati præbere poterit, haud
enim est admodum, ut accipio, adamantina ualitudine. Restat ut de auto-
re & uigilijs in eo exantlatis paucula commemorem: ALEXANDER
hic TRALLIANVS gentiliciū nomen à celeberrima urbe Lydiæ sor-
titus, ab ineunte, ut dicitur, iuuentute, sapientię adeò studiosus fuit, ut σοφι-
στοῦ appellationem obtinuerit, & priusquam nomē hoc inuidiosum foret.
Quum arti Hippocraticæ operam nauaret, atq; ad eam medicinę partem
quæ curatiua appellatur, cæteris præstantiorē, peruenisset, in defesso sem
per quodam cognoscendę medicę materię studio permultos mundi tra-
ctus peragrauit, Gręciam uidelicet, Tusciam, Gallias, Hispaniam & cęte-
ra orbis loca pleraq;, quorum ipse passim meminit. Neq; se ipsum unquā
uel à colonis, quemadmodum subinde ingenue fatetur, uel ab aniculis di-
scere piguit, unde tantus euasit, ut quum apud Græcos tum Romanos,
ἸΑΤΡῸΣ, cognominatus sit. Condidit περὶ τῶν χειρουργουμένων uolumina ali-
quot: de affectibus oculorum libros tres, de uitijs ac morbis κατὰ τόπους, ἐκ
κεφαλῆς εἰς πόδας libros quatuor, & de febribus unum. Quod opus quum
uiderem lectu modis omnibus ob uenerandam uetustatem & salutaria le-
uandarum ægritudinum, quibus scatet, remedia, dignissimum, non solum
horridū & incultum, sed tam fœdissime deformatum, ut plereq; uoces cu-
iusuis alterius linguę potius quam Græcę uel Latinę liniamentum pręfer
re uiderentur, mederi huic haud, puto, infeliciter conatus sum, uitia igi-
tur, neuos, psoras, plurimaq; eius uulnera ad unguem sanaui, alijs cicatri
cem induxi, quædam splenio tantum obduxi, tantisper dum ab alijs subue
niat, quod neq; Æsculapius, neq; Chiron medici à priscis egregiè laudati,
unquā sine integro & emendatiore exemplari Gręco, facient. Fatebuntur
me uera dicere, quicunq; ueterem tralationem barbarissimā inspexerint.
Qua tamen unica ferè usi in hac paraphrasi sumus, duplici quidem manu
scripta & typis excusa, utraq; uero pari penè modo portentosa, sed manu-
bus exarata, paulò hinc inde fœcundiore. Græci codicis uix tantulum fra
gmentum nobis exhibuit, Epiphanius eques auratus, Venetus, Alexan-
dri Benedicti filius, Græcę & Latinę doctissimus medicus, initio trunca-
tum, medio atrocissimo uulnere saucium, fine suo mutilatū, toto alias cor
pore uulneratū, lacerū, cariosum, à tineis ac blattis undiq; derosum, & li-
turis interlictum, atq; uno uerbo plerisq; locis illegibile. Ædimus itaq; uix

multis tandem uigilijs, immenſo labore, & incredibili anxietate uetuſtiſſimi ſcriptoris, utiliſſimum opus, non ut uoluimus, ſed ut potuimus exaſciatum, ſordibus tamen ereptum & comptiori Latini ſermonis cultu circundatum. Poſt tam inſanos, & pluſquam Herculeos labores non deerunt cerebroſi calumniatores, qui temerè clauſis, quod aiunt, oculis quodcunq; nomen adlatrant, & ſua duntaxat etiam ſine corriualibus ſuſpiciunt. Quibus laqueum mandare & medium unguem oſtendere conuenit. Hoc unũ me conſolabitur, quod ſciam, Homerum poëtarum omnium principem ſuos ὁμηρομάστιγας habuiſſe Zoïlum & Daphidam, atque aduerſus Theophraſtum uirum tanta eloquentia prædicum, ut nomen inde diuinum aſſequeretur, ſcripſiſſe etiam fœminam. Has igitur lucubrationes C. T. inſcripſi, Patrone reuerendiſſime, quas à maximis uerſandis negotijs feriatus interdum deguſtabis obſecro: Si tibi labor meus οὐχ ὅλως ἀνωφέλιμος uiſus fuerit, iſtos maleferiatos Sycophantas, nihil moror. Sub tui enim nominis celebritate ac patrocinio κατὰ πάντα μ' ἔχω τὰ νικητήρια. Optime in domino uale Pater ac Heros ampliſſime, ac me, meaq; ſtudia in tuam clientelam aſcribere dignare. Baſileæ pridie Calend. Martij Anno M. D. XLI.

Præfiximus autem TRALLIANO ueluti Parergõ, DIOCLIS CARYSTII pręcellentis medici, præſtantiſſimum, ad ualetudinis tutelam, ad Antigonum Macedoniæ regem epiſtolare uolumen, à nobis Latinitate donatum, quod typographus quereretur, alioqui paginas aliquot fore uacuas, quas noluimus nugis prorſus inanibus explere. Haud enim alienum à ratione cenſuimus, ſi ex binis principibus medicinæ partibus, eam quæ ſanitatem tuetur, huic quæ morbos commodiſſime profligit, præmitteremus, quoniam dignitate ac tempore ſanitas morbo præſtat.

DIOCLIS CARYSTII MEDICI, DE TVENDA SAnitate ad Antigonum regem epistolare uolumen, ALBANO TORINO interprete.

Diocles Antigono regi bene agere.

Vandoquidem tibi Antigone, maxima omnium regum eruditio, atq; grādęua iam ætas, omnisq; philosophiæ peritia, & mathematices deniq; studij palma cōtigit, haud alienam à regia maiestate fore putaui eam philosophię quoque partem, quæ incolumitatem tueri docet. Eoq; tuæ maiestati hac epistola uolui, unde nam mortalibus ægritudines proficiscantur, quibus pręcedentibus notis, & quibus remedijs talibus succurrendum sit, describere. Quemadmodum enim cœli tempestatem nunquam non signa quædam manifesta præcedunt, quibus nautæ ac cæteri multarū rerum periti homines, quid ipsis agendum, quo tutiores sint, colligunt: Sic neque ullus præter naturam affectus unquam hominis naturam nullis præcedentibus præsagijs tentat. Tu itaque nostris hisce præceptiunculis confisus, absolutam earum rerum cognitionem assequeris.

Quatuor corporis partes, notæq; futuri doloris capitis.

Diducimus utique hominis corpusculum in partes quatuor, caput, thoracem, uentrem, atque uesicam. Cum igitur olim quid morbi caput læsurum est, hæc portenta solent magna ex parte præcedere, uertigo, dolor capitis, superciliorū grauedo, murmur aurium, stimulatio temporum, oculi matutino tempore lachrymant & caligant, odoratus hebetatur, dentium gingiuę attolluntur. Ergo cum eiusmodi quiddā præsenseris, caput confestim euacuandū ducito, nullis sanè medicamentorū præsidijs, uerum sumptis hyssopi aut origani capitibus tritis, & in aulula ebullitis cum passo uel defruti hemina dimidiata, quibus os ieiunus abluito, atq; quoad pituita deducitur, gargarizato. Hoc quippe capitis affectionum facilimum est præsidium. Saluberrimum quoq; fuerit, sinapi aqua mulsa calida maceratum in ieiuno sorbere, & gargarizando à capite humorem deducere. Oportet autē caput antea tegumento calfacere, quo liquefacta

pituita sine impedimento effluctioni obtemperet. Cum hæc flocci penduntur indicia, eiusmodi ferè morbi succedere consueuerunt, ophthalmiæ, glaucomata, aurium fissuræ, strumæ in ceruice, cerebri tabes, grauedo, angina nocturna, teredines, uua, profluuium capillorum, ulceratio capitis, dentium cruciatus.

Signa imminentis morbi thoracis.

CVm autem mali quid thorax passurus est, his signis portenditur: sudor undique corpus occupat, & thoracem maximè, lingua crassescit, eijciunt per sputa uel salsa, uel amara, uel biliosa, in lateribus ac scapulis dolores citra occasionem oriuntur, oscedines crebræ, uigiliæ, suffocationes, sitis ex somno, animus tristior, algores pectoris, brachiorum, & manuum tremor, infestant. Quibus non imprudenter ad hunc modum succurritur. Vomitionem à cœna non crapulosa quoad fieri potest ciere conuenit, absque medicamento. Prosunt etiam ieiuni uomitus, quos alii qui συρμαΐσμοὺς nuncupant. Cui igitur sic placet uomere, radiculas tenues, nasturtium, erucam, sinapi, portulacam deuoret, deinde aqua tepida hausta euomat. Qui dicta præsagia spreuerint, has affectiones metuant, pleuritim, pulmonariam, melancholiam, febres acutas, phrenitim, ueternum, & cum singultu ardorem.

Præsagia morborum uentris.

SI quis uero uentrem morbus occupaturus est, his signis præsagiri potest: uenter primitus conuoluitur, & in sese ipso turbatur, esculenta cum poculentis amaritudinem præferre putantur, & genuum grauitas, lumborum rigor inflectilis, uniuersæ molis corporeæ lassitudo, sine occasione, crurum stupor, febriculæ exiles afficiunt. Vbi hæ notæ apparuerint, uenter nullo medicamento, sed uictus ratione mollificandus est. Tutius enim est ijs uti, quibus delinqui facile non potest: è quorum numero sunt, beta aqua mulsa decocta, allia elixa, malua, rumex, mercurialis, & ex melli dulciaria. Cuncta enim hæc alui sedimina deijciunt. Quod si præsagiorum aliquod magis intendatur, cnici liquorem omnibus decoctis confundito, suauior nanque & tutior est. Vtilis item fuerit, leuis brassica in copiosiore aqua elixa, huius succus quatuor heminarum mensura

rum mẽsura cum melle ac sale potui datus, profuerit. Ciceris aut erui de cocti aqua in ieiunio epota, eundem effectum obtinet. Hæc signa parui pendentibus, huiuscemodi affectiones superuenire solent: Ventris fluor, tormina intestinorum & leuitas eorum, uolulus, coxendix, febris tertiana, podagra, apoplexia, hæmorrhoides, cruciatus articularis.

Vesicæ mali præsagia.

QVando autem uesicæ malum imminet, his notis deprehẽditur: post exiguum etiam cibum plenitas infestare uidetur, inflationes, eructationes, uniuersi corporis pallor, somni graues, lotia lurida, & ægerrime emanantia, & circa pudenda tumores. Cum hæc apparuerint præsagia, odoratis lotia impellentibus, opem ferre conuenit sine periculo. Sunt uero fœniculi apij'q; radices in uino albo odorato macerandæ, unde ieiunus in matutino quotidie duos sumat cyathos, cum aqua dauci, smyrnij, enulæ campanæ, quodcunque horum ad manũ sit, iuxta enim singula iuuant: cicerum quoque maceratorum aquam, si cum uino potauerit, idem consequetur. Qui uero dictas notas negligenter præterierit, hos morbos expectet, hydropem, lienis magnitudinem, epatis dolorem, calculum, renũ affectionem, lotij stillicidium, distentionem uentris. Cæterum in omnibus his quæ hactenus proposuimus signis, infantibus quidem clementiores, grandioribus uero natu efficatiores medelas exhibebimus. Neque uero silenter anni solstitia, in quibus omnia incidere consueuerunt, quæq; in singulis ingerenda alimenta sint, & à quibus abstinendũ pertransibimus, à solstitio brumali exorsi.

Solstitium brumale.

SOlstitij brumalis tempore augetur in hominibus catarrhus, & humiditates, usque ad uernum æquidiale. Calidiora itaque tum ingerenda & meracius prolixius'q; atque ab origano bibẽdum est, Venere indulgendum. Sunt autem usq; ad æquidiale dies nonaginta.

Aequinoctium uernum.

AB æquinoctio uerno usque ad uergiliarum exortum, pituita & dulcis sanies sanguinis in mortalibus, crescunt: idcirco quammaximè succosis acribúsque utendum est, corpus exercitandum. Concubitui indulgendum. Numerantur uero usque ad uergiliarum ortum dies sex & quadraginta.

Vergiliarum

Vergiliarum exortus.

HOc tempore crescit in hominibus bilis flaua, et eiusdē qualitatis sanies, ad æquinoctiū usq; æstiuale. Tum suauia aluum cientia ingerere, & Veneri minimum indulgere conuenit. Numerantur autem hinc ad solstitium usq; æstiuum dies quinq; & quadraginta.

Solstitium æstiuale.

SOlstitij æstiui tempus, atræ bilis abundātiam in hominibus, usq; ad æquinoctium autumnale procreat. Vtendum itaq; gelidis undis, odoratisq; omnibus: Venus uel omnino uitanda, uel innocentius saltem quę de ipsa tradita sunt, admittenda. Inseruntur autem inter æstiuum solstitium & autumnale æquinoctium dies tres & nonaginta.

Aequinoctium autumnale.

HOc anni tempore pituita, & tenues fluxiones in hominibus abundant, ad uergiliarum usq; occasum. Oportet ergo humores ex alto deducere, seu fluxiones cohibere, & acerrima quæq;, succosissimaq; esitare, & quamminimum fieri potest uomere, sedulo corpus excitare, & concubitum deniq; pro uiribus fugitare. Numerantur autem ab eo æquidiali usq; dum uergiliæ occidunt, dies triginta sex.

Vergiliarum occasus.

SVb uergiliarū occasu imperium in hominibus humor pituitosus ad solstitium usq; hyemale obtinet. Sumenda sunt igitur cibi loco maximè acerba, uina dulcissima: utendum præterea præpinguibus, exercitandum strenue. Sunt uero ad brumam usq; dies quadraginta quinq;.

De uictus ratione singulis anni temporibus utili, ex Paulo Aegineta.

OPtimum sanè fuerit quæq; anni tempora obseruando, uictus rationem instituere. Per hyemē quidem ualentioribus exercitijs, & plenioribus alimentis uti oportet, præcipue quādo aëris tempestati Boreas imperat. Vbi uero austrina tempestas fuerit, pari quidem exercitationi, sed cibo, potationiq́; frugaliori, indulgendum. Et in uniuersum humido tempore siccius omnino reddere corpus, per frigidum calidius: uesci uero carnibus, oleribusq; calidis, atq; uinum bibere meraciusprolixiusq́;, confert. Vere autem aduentante, hic quidem uomitionibus, alius alui deiectionibus, euacuetur, alius secta uena sanguinem detrahat, pro recepta cuiusq́; tum consuetudine, tum animi quoq; prompta uoluntate. Æstatis uero tempore tranquillitas expedit, laborum item alimentorumq; diminutio, quę quidem ex frigidiore genere sunto: potatione quoq; uberiore uti, atq; omnia

omnia tandem quæ refrigerium humiditatemq́ conciliant, adhibere conuenit. In autumno exactiorem cautelam circa uictus rationem res postulat, quoniam omnino inæqualis ac inordinatus est, & morborum omne genus facillime parit. Summo etiam studio nitendum, ne quid tum circa refrigerationes delinquatur. A Venere etiam potuq́ gelido cauendum. Matutinum porrò aëris frigus, meridianusq́ æstus utiliter declinatur. Pomorum quoque fugacium repletio uitãda est, quoniam molestiam infert non saturitate modo, sed quod uitiosum etiam succum flatusq́ generat. Optimi nanque omnium fructuum ficus, ac uuæ, flatus excitant, & nisi ante alias escas accipiantur, alimenta quoque corrumpunt. Præ alijs uero ferculis assumpti, neque inflant, neque corrumpunt. Vbi frigidior iam redditur aër, pro algoris ratione corpus calfaciendum est. Omniaq́ perinde ac hyeme iam obrepente, peragenda sunt. Nec alienum fuerit, post æquinoctium euacuatione ex commemoratis quibusdam rebus corpus inanire, ne quid superuacaneum in ipso per hyemem retentum noxiam inferat.

Victus ratio uitam negociosam transigentibus seruanda.

QVisquis in negocio degit, spectare debet an superiore se uita exercitare consueuerit, an dum exercitationibus uacat, mediocriter illiusmodi consuetudinem sustineat, ita quidem ut ne morbis conflictetur assiduo corpore perspicabili præditus. Huiusmodi quippe corporis natura ad aliam consuetudinem nullo pacto traducenda est. Sicuti nec eius, quod ex longis temporum interuallis aduersa ualetudine premitur. Verum si perpetim quispiam ualetudinarius ægrotare soleat, idq́ fertur plenitati acceptum, per uniuersam tuendæ sanitatis rationem, hunc scopum tibi præfigas, ut humores iugiter moderatos possideat: sin humorũ uitijs, ut quam optime generentur succi, contendendum est. Quorumcunq́ igitur corpus succis ex æquo redundantibus, quasi saburratum conspicitur, eos prius lotos, mox frictionibus uti, leuiterq́ deambulare oportet. Qui autẽ hæc ante balneũ moliri anticipauerint, his quadantenus eadem augere, cibum circuncidere, eundemq́ haud magni nutrimenti ingerere, consulimus. Cęterũ qui uitiosos humores accumulat, neutiquã una sanationis intẽtione curantur, eo quod multiformes sint uitiosorũ humorũ species.

Quidam

Quidam enim frigidiorem, pituitosioremq́;, quidam calidiorem, felleum q́ue magis, nonnulli atræ bilis denique maiorem aceruum congerunt. Abstinendum itaque à cibis, ac potibus, qui aceruatam succorum congeriē insita quadam indole gignere possunt. Omnibus autem his commune fuerit auxilium uentris deiectio.

vomitus deiectio.

FINIS.

ELENCHVS SIVE
SYLLABVS DIGNARVM RERVM COGNITU, quæ in hoc toto uolumine continentur, ut uel citra incommodum, quod concupiuerit quis, consequatur.

A

b aqua

B

color

D

G

H

lexopyretum

oculorum

sinapismus

T

uictus

FINIS.

ELENCHVS SIVE

INDEX BREVIS EORVM, QVAE capitibus singulis toto hoc opere continentur.

CAPITA LIBRI PRIMI.

CAPITA LIBRI SECVNDI.

CAPITA LIBRI TERTII.

ERRATA.

Illiniantur pro illineantur fol.3. linea 21. prolicere pro prolicire fol.3.lin. 32. meatuum pro meatum fol. 6. lin.7. morbo pro mobro fol.52.linea 32. una pro unam fol.55.lin.32. inuadit pro iuuadit fol.56.lin.9. negocium pro nogocium fol.64.linea 4. denuo pro demmo fol.65. lin.29. tunicas pro tunias fol.86.linea 26. aurem pro laurem fol. 89.linea 27. extemplo pro exemplo fol.101.linea 9. Pillulæ pro Pilæ fol.139.linea.12. conformato pro corformato fol.145.linea 2. inanitione pro manitione fol.151.linea 3. cibis pro cicis fol.161.lin.20. cathecticæ pro catheltícæ fol. 165.lin.29. humores pro humors fol.171.lin.24. cuius pro cuuis fol.269. lin.1. triduum pro triduunm fol.340.lin.15. coxendici pro coxandici fol.353. lin.32. medela pro mdela fol.360.lin.35.

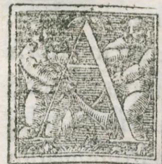
PARAPHRASIS IN LIBROS V. ALEXANDRI TRALLIANI PEriodeuti, de curandis singularum corporis partium à summo uertice ad imam usq; plantam morbis ac febribus, per ALBANVM TORINVM Philiatrum recens ædita.

RECIBVS tuis, ne flagitijs dicam, tandē expugnatus ornatissime mi Cosma, eam Medicinę partē, quam Græci φαρμακευτικὴν nuncupant, aggredimur, sparsim hanc, quæ ab eadem gente διαιτητικὴ uocatur intercalātes, eo quod non pœnitenda artis pars in ea sita sit, & quod citra controuersiam, non eadem uictus ratio languentibus ac sanis hominibus, imò non eidem in cunctis sine discrimine corporis affectionibus cibi conferunt. Sed his in præsentiarum ualere iussis, rei statim manum admouebimus, à summa igitur capitis coronide auspicādo, singularū deinceps corporis partium ad imos usque pedes uitia, ægritudines & febres insuper hoc ordine persequar, principio quid mali, deinde quid id creet, mox quibus notis deprehendatur, postremò quibus remediorum præsidijs subueniendum sit, idoneum, ut dixi, nutricatum subinde inserens, expediam.

Victus ratio utilis

De duobus arearum generibus, Cap. I.

Rearum in capite duo genera, Alopecia uidelicet & Ophiasis, iuxtà capillorum defluxu ingruunt: Siquidē usu non raro uenit, ut defectione aliqua, si nō cęsaries omnis, magna saltē ex parte decidua, glabreta inducat, capitisq; habitum formæ dehonestamento præter naturā fœdissimo deuenustet. Quod uitij quidem genus ὀφίασιν Græci à serpētis forma (cuius subsimilem quādam lituris & maculis squamarum instar, summa cute imaginem præferre uidetur) nuncupant. Alopecialis uerò, quod itidem pathos est psiloticum, id est, pilos decutiens affectio, præterquàm quod caput deglabrat, ulceribus quoque sæpenumero idem perhorrendis, & solo intuitu nauseam spectatori proliciētibus impetit. Cuius uitij deformitas, quoniā ulcerum quibus uulpes frequenter infestantur speciei

plurimum accedit, alopeciæ appellationē sortita est. ἀλώπηξ etenim Græcis uulpeculam significat. Inde morbum hunc ἀλωπεκίασιν, quasi uulpinā affectionem dici autumant.

Causæ arearum.

COnsurgit porrò utrunq; areæ genus potissimum ex pituita calore inflammata, & salsoris qualitate plusculum imbuta. Trahit item originem è bili rubea, nonnunquam etiam atra. Cōsideranda est itaq; primitus ægritudinis causa, morbus item accuratè discutiendus, deinde quàm primum occasioni occurrendo remedijs subueniendum. Ex notis igitur quæ mox subijciam, solers facile mali causam olfaciet. Est autem potior fermè medicinæ pars ad causarum agnitionem, iudiciorumq; noticiam reuocanda.

Notæ ex quibus aream inducens humor deprehenditur.

CÆterum è cuiusnam succi prauitate in capite consistente, areæ prouenīant, extima cutis, capillamentiue color haud obscurè quidem arguit. Flaua enim luteiq; coloris summa capitis pellicula, flauam redundare bilem insinuat. Pulla uero ac fusca cutis, atræ bilis exuperantiā subesse ostēdit. Candida postremo, adq; candorem uergens suprema cuticula, pituitæ nimietati uitium adscribendum declarat. Hæc sanè exacta perpensione ante omnia contemplari expedit, quo humore officium faciente deprehenso, ad hoc factis liceat opitulamentis succurrere.

Curandi arearum ratio.

SVbueniendum autem hisce malis ad hunc modum censeo: Quod si summa cutis rubeo fuerit colore infecta, ætasq;, temporis item opportunitas & corporis uires nihil obstiterint, sanguinē in primis detrahito. Deinde succum infestantem hiera exhaurire, seu pilulis quæ interioris colocynthidis farcti uncia una, aloës hepaticæ, scāmonij præparati, quod uulgo diagridion uocant, singulorum uncijs duabus, liquoris absynthij uncia una constant, expurgare conuenit. Cōteruntur autem singillatim omnia, mixtaq; simul malorum cotoniorū succo excipiuntur, & in catapotia, quas uulgus à rotūditate pilulas uocat, erui instar redigūtur. Quorū una datione exhibētur septena, aut nouena, aut undena. Vel si grandioris ætatis fuerit patiens, quindena, cōferunt etenim cunctis qui area infestantur, huius farinæ globuli. Vbi uero cutis citrinū colorem præfert, siue rufum, biliosum humorē euacuandi potestate præditū medicamē, quod Græci χολάγωγον, quasi Latinè dicas fellagium adpellant, porrigito. Sin

atra summæ cutis superficies cõspiciatur, quod atram bilem expellat medicamentum exhibeto. Quandoquidem si uitium humorum (quam κακοχυμίαν Græci nuncupant) fuerit exile, satis auxilij sola capitis expurgatio, ac topica subsidia præstiterint. Quod si diutino iam tempore durauerit affectio, longe uehemẽtioribus remedijs subueniendum iudico. Sin principijs priusquàm mala per longas conualuère moras obstiteris, præsidia simpliciora & mitiora curationi suffecerint. Cæterum quoniam immixtæ mixtæq́ʒ arearum uitio suppetiæ occurrunt, ab immixtis statim auspicandum est, quorum si facultates quempiam non latuerint, cõposita pro suo quisqʒ arbitrio medicamenta facile constituet.

Simplicia contra capitis areas remedia.

CApilli defluuia (quas alopecias uocant) halcyonium crematũ, oleo ueteri, uel ex lucerna sumpto exceptũ, capitiq́ʒ illitũ, mirificè emendat. Cuius equidem rei periculum ut sæpenumero in pluribus, ita potissimum in his qui non adeò diu huic uitio obnoxij fuère, feliciter fecimus. Halcyoneo in hac re, harundinis calamiue cortices combustæq́ʒ radices bonitate nihil cõcedunt. Vtilitatis non minus in his arearum generibus, amygdala amara tosta conferunt. Albuci præterea radices, & abrotanũ comparem omnino admixto aceto efficatiam obtinent. Salutare insuper auxilium præstant baccæ caprinæ (quos Græci σπυράθους proprie uocãt) ungulæq́ʒ caprillæ crematæ, si aceto tritæ illineantur. Quin & rosmarinum, quã λιβανωτίδα eadem gens adpellat multis diebus cum aceto maceratum, alopeciæ succurrit, multo uero uehementius, longeq́ʒ præsentius idem facit, quum per multos aliquot dies sub sole conteritur. Benefacit etiam uerbenaca egregiè cum aceto friata & illita. Cæterũ ne quem fugiat, locum qui afficitur nequaquam esse ullo unguine illiniendum, nisi iam ante nitro probe lotũ, cumq́ʒ linteolo faberrime tersum. Thus porrò cum pari muscerdæ quantitate, aceto exceptum, areas atqʒ glabreta ocyus capillamento obducit. Præstat autem nitro prius, ut dixi, lauare, & ad ruborem usqʒ cutis perfricare. Vel corticem raphani melle solutum, corticulas siue ceparum, pariter cum cepis tritis concisas areis illinito, capillos enĩ halcyonio citius prolicire possunt. Histricis ad hæc cinis, liquida pice adiecta, fimoq́ʒ capri, alopecijs illico medetur, prouocatq́ʒ capillos, illitus. Ad eundem usum erinaceorum quoqʒ marinorũ testas crematas, adipe quantũ ad comprehendendũ eas satis est, excipito, & locũ affe

ctum nitro (quemadmodum iam antea dixi) elotum perungito. Prodest pari modo cinis ranarum pice liquida exceptus, & arearum generibus inunctus. At si diutino iam tempore uitium hoc perenauerit, & altius egerit radices, pyrethrum felle uituli tritum, emplastriq; instar adhibitũ, impendio conducit. Fimo item felis aceto bene subacto, capitiq; illito capillorum defluuijs succurritur. Iuglandes deinde pariter & auellanæ nuces (quarum has persicas, illas regias adpellant) solidæ crematę, oleo friatę, capitiq; raso illitę, comarum defluuia explent. Euphorbij postremo oleo subacti atq; inuncti beneficio complures, sæpe numero cum alopecia tum ophiasi uindicati, ad pristinam sanitatem reuersi sunt.

Composita aduersus capitis areas remedia.

CVncta quæ ex simplicibus, utrisq; arearum generibus medendis accommodata, componi medicamenta possunt, à priscis medicinæ professoribus celebrata, recẽsere superuacaneũ est. Horum proinde duntaxat mentionem cum delectu faciemus, quæ partim à nobis, partim à familiaribus nostris pœoniæ artis nõ uulgaribus sanè artificibus, explorata tenemus. E quorum classe primum constat ex adipis ursinæ, adarcæ uniuscuiusq; pondo unciæ unius, muscerdæ denarium pondo trium, picis liquidę denarium pondo duûm, olei in lucerna cremati sesquidenario, quibus pariter confusis, caput pilis ante nouacula denudatum, locosq; infectos potissimum illinito, atq; id quidem non sine magna admiratione, capillorum defluuijs etiam inueteratis pręsentissime subuenit.

Aliud: Aeris cremati, sulphuris ignem non experti (quod ἄπυρον Gręci uocant) hastulę regiæ cuiuslibet denarium pondo duûm, contere cum luteis ouorum, capiteq; prius fricato, utere. Aliud: Habet aceti acerrimi, allij, olei rosati, cuiusq; unciam pondo unius, quo si fricatum antea cum panno laneo locum perungas, mira quadam efficatia operabitur.

Aliud admiratione dignum: Accipe cineris ranarum combustarum uncię pondo trium, muscerdę uncię põdo duûm, picis liquidę uncię pondo unius, cedrini liquoris quantum ad ea comprehẽdenda satis est. Hoc sanè medicamentũ alopecijs etiam diuturnis & inueteratis eximiè medetur. Aliud: Piperis, fimi ouilli exiccati, nasturtij syluestris, seminis erucę, uniuscuiusq; denarium pondo quatuor, ueratri albi denarium pondo trium, muscerdę denarij pondo unius, felle taurino, uel hircino, uel porcino excipiuntur, & cęterorum modo illiniuntur.

Super

Super depilatione, *Cap. II.*

PLusculis sanè nominibus capitis pili defluunt. Siquidem ex siccitate, & humoris, cuius pili beneficio quum oriuntur, tum aluntur, penuria, quibusdam sępius extenuantur primũ, deinde excidunt, alios obstructi meatus glabros efficiunt. Nonnullos meatunculorum laxatio seu partium raritas depiles reddit. Quandoq; propter uim purgatoriam ruunt, nonnunquam praui redundantes succi glabreta inducunt.

Fluentium capillorum curatio.

QVoniam autẽ ex uarijs & differentibus causis eiuscemodi glabreta consurgunt piliq; decidui, myconios, ut aiunt, caluos efficiunt, non una saltem curãdi ratione succurrẽdum, uerum multifariã singulis singula ac peculiaria quędã medicamentorũ dedicata sunt auxilia. Quo circa si capillorũ defluuium ariditati magnęq; succorũ inopiæ adscribatur, uel nutrimenti pilorum cõsumptioni, tum utiq; caput subinde lauãdum, affectus affatim humectantibus cibarijs, boniq; succi, cõcoctioni nihil renitentibus, ab omni salsugine & acrimonia alienis, educãdus est. Tantum porrò abest ut uinum sic habẽtibus antiquũ concedamus, ut eo acriter interdicamus. Venerem uitabunt cane peius & angue. Duæ balnei species ita affectis cõceduntur, aëreum uidelicet & solium, neq; admodũ intensi caloris, sed temperati. Sumãt à balneo edulia moderatè calfactoria, oleo pariter & aqua persfundantur affatim. Caput uero à lotione inter balneandum, neq; sapone, neq; nitro perfricent, hæc acurate & mordicus etiam obseruãda sunt omnia. Quod si ob meatuum aut uiarũ obstructionẽ, non ex raritate, seu humorum uapore capillitiũ auolat, tum res ipsa minime, neq; frigorifica, neq; obturationẽ inducentia medicaminũ adminicula efflagitat. Qua de causa dapes acremẽto & meatus ualide reserãdi uiribus præditæ offerãtur. Cuius farinæ sunt, eruca, cardamomũ, porri, cæpe & alliũ, nam hæc omnia simul & singula obturatos & conniuentes meatus summa cõmoditate aperiũt. His uero qui propter laxos & raros meatus glabriores redduntur, contrarijs omnino medicamentorũ opitulamentis, cõstipantibus nempe & frigorificis subuenire necessum est. Exhibeantur itaq; magna cõmoditate intyba, lactucæ, malua, oua mollia, panis siligineus aqua calida uel gelida maceratus, melones, cucumeres, pisces durioris carnis, & carnes suillæ recenter mactatæ. Cauendũ uero ne ex his quicquã pinguedinis accipiant. Vescantur itaq; solidis carnibus, & pedibus bouinis

bus bouinis, iure pectinũ & conchiliorũ, seu garo quæ hysitia Græcè uo-catur. Vinũ ergo ut dixi circuncidendũ potissime perantiquũ. Et quod ad balneum attinet, ubi se in hoc lauerint priusquã aquam ingrediantur, ge-lida caput ad infrigidandũ perfundãt, et solium denuo inscensuri, aqua de canali labãte caput diutile mũdato. Vngatur insuper caput ludiorũ oleo rosaceo, aut myrteo. Hac quippe sola intentione sępius curãtur capillorũ defluuia, adeò ut capilli prouocati repullulent & syluescant. Quod si mea-tus cutis cõniueant, densiorésq; reddant, eiúsq; rei gratia pili emergere nequeant, tunc quæ poros laxandi & rarefaciendi potentiã habẽt, usus & necessitas expostulat, præcipue brumali tempore, & laborante gelidis ad modum regionibus degente, uel si tẽperamentum eius fuerit frigidius, si-ue natura pituitosus. Medicamẽta igitur discutiendi & rarefaciendi facul-tate prædita (quemadmodũ iam mihi dictum) administrare expedit, neq; eadem duntaxat, uerum ea quæ crines gignere, cutem raram efficere, seu robur inducere, seu pedetẽtim summã cutem cõdensare possunt, admisce-re. Et quo capilli melius enutriant, suppetię facultati attractrici, quę ἑλκτι-κὴ Græce uocatur, ferendæ sunt, propter calorẽ. Neq; retinendi interim potentiã, cui καθεκτικὴ nomen est, negligere oportet, ad cutem restringen-dã. Plurima quippe medicamentorũ auxilia simplicia, potestatem sortita sunt compositã. E quorum numero sunt, ladanũ, oleum lentiscinũ, oleum ex crudis & nõdum maturis oliuis, quod omphacinũ nuncupãt, & myrte-um. Enimuero quæ meatus laxandi, rarefaciendíq; uireis obtinent fermè habent innumera. In quorũ classe etiam numerant, cinis ranarum, cæpę, halcyoniũ, ferulago, euphorbium, sinapi, & id genus alia cõplura, ex qui-bus omnibus aut singulis unguine facto depiles illiniendi sunt. Efficatiora nanq; remedia capillos cõtrahunt & cõfirmant, inefficatiora saltẽ exten-dunt. Quod si capillorũ defluuium uehementiorẽ capitis purgationẽ redundãtes exhauriendo humores sequat, ceu à morbis quandoq; usu ue-nire cõspicimus, aliam planè medicamentorũ opem nullã, dempta incul-pata & exquisita uictus ratione, adhibere debemus, quo sanguineus hu-mor (cuius beneficio partibus instauratis pili pro sua striga renascant) affa-tim alatur. Hæc ubi probe, ut decet perspecta iam sunt, ad unamquamq; eiuscemodi affectionẽ medicamentorũ præsidia, quæ maxime expediũt, in numerato habere cõpetit. Vt enim generis, facultatisq; diuersæ, ita & quãplurima, quibus capillis defluentibus succurritur, tradita sunt ab auto-ribus

vinum antiquum abs[it].

Ladanum.

victus ratio [post].

ribus remedia. Quapropter nos de officio nostro, ea quę ex usu esse nō dubitamus, quæq; partim spectata à nobis sunt, partim à clarissimis, magnaq; nobis necessitudine cōiunctis medicinæ professoribus accepimus, summa fide, & cum fœnore cōmunicabimus. Ex cōpositis igitur medicaminibus quæ Galenus ad meatum laxationem, cutisúe obdurationē probauit, id quod ex ladano constat, ad hunc modum constituitur.

Laidanum.

Confectura ex ladano.

LAdanum principio in uino macerato, deinde eliquatum conterito, oleum myrteum, uinumq; in quo subactum fuit pedetentim quo ad mellis induat crassitudinem admiscendo. Quo cum caput uel illotum, uel ablutum perungatur, satius autem fuerit si capillū quoq; Veneris, quod Gręci πολύτριχον, quidam ἀδίανθον cognominant, quispiam admisceat. Est uero dimidia ladani pars cū integra olei myrtini parte confundenda, quo caput illitum pilorum defluuia explet. Ceterū brumalibus horis, & temperamento capitis natura frigido existente, calfactoriæ facultatis nonnihil necessario admouēdum arbitror, admixtis interim quibusdam laxandi potentia præditis medicamentorum subsidijs, cuius farinæ censentur nardinum uel cyperinum oleum, aut aliud id genus quod extenuandi, bonumúe odorem conciliandi uireis obtineat. Orcitunicæ itaq; (quam Gręci ἀνεμώνην appellant) flos oleo subactus & illitus, non crinium modo defluuium explet, sed capillamentum etiam nigrum conciliat.

Capillum veneris.

Eiusdem generis aliud.

CRistam gallinaceam (quæ Græcis περιστερεὼν ὀρθός, id est, uerbenata recta uocatur) aridā pariter cum radicibus suis friato, puluaremq; cōtritum quam subtilissime attaminato oleum ad mellis usq; crassitudinē admisceto, & caput illinito. Cæterum hoc medicamentum in uas æneum repone, & ubi res postulat, oleo adiecto usui adhibeto. Plurimū enim in ea re momenti habere experientia comprobatum est.

Quo fluentes capilli fluere desistant, & furfures squamularum instar inter pilos non surgant, Cap. III.

CApillis præterea à fluentibus quo nō decidant amplius, & ne furfures inter illos proueniant, hoc medio succurritur: atramenti sutorij, absynthij, baccæ, iuniperi singulorum pondo denarium trium, cincinnalis herbæ (quam Græci ἀδίανθον dicunt) myrti satiuæ nigrę, gallæ Asiaticę uniuscuiusq; denarium pondo sex, leuigato & oleo sex dierum spacio macerato, deinde ubi colaueris, utere.

Porriginis morbo.

Aliud quo pilorum defluuio, caluicióue subuenire possumus.

ACcipe adipis ursinæ, capilli ueneris crematæ, ladani, olei lentisci-ni, uini myrtei æquale podus. Cæterũ ladanũ dictis liquoribus donec mellis spissitudinem induerit friatum, illinito. Porrò ad sistendum capillorum defluuium & ad aliorum generationem, eorumq; quæ adhuc supersunt obseruationẽ benefacit, si apes crematæ oleo exceptæ pilis illiniantur. Cauendum tamẽ est sumopere ne uultus hoc unguine inficiatur.

Eiusdem facultatis aliud.

Nigella

NIgellã (quod Græci μελάνθιον adpellãt, alij gith) comburito, aquaq; subactam inungito, cuius usus ad pilorum quoq; prolicionẽ probatur, siue capillo, siue barbæ, imprimis autem si supercilijs adhibeas.

Aliud quo his qui calui absq; capillorum defluuio redduntur, succurritur.

ACcipe ladani sextantem, artemisiæ quadrantem, supercilij terræ, (quod adianton uocant) ferulaginis, pinguitudinis ursi, cuiuslibet unciam, olei myrtei sextantem, uini Italici heminas treis, arida quidẽ con terito, adipem uero ursinam liquefacito, colato, atq; cum oleo uinóque omnibus permixtis utere.

Aliud capillos combustione amissos restaurans.

†Aliàs scingi

C†Nici folia cremato, & cum aqua calida cataplasmatis modo inducito, subtus tamen oleo antea circumlinito.

Aliud quod cutem astringit, & uberem capillorum inducit syluam, pilosq; promouens.

COnstat id ex ladani triente, artemisię sextante, adianti, cassiæ, adipis ursinę, uniuscuiusq; uncia, olei myrtini, uiniq; singulorum quantum ad ea accipienda opus est. Promouet denique capillos, si à capitis lotione hoc ungento utare, quod habet olei cyperini uncias duas, nardini quincuncem, uini quadrantẽ, quibus omnibus pariter confusis & rudicula agitatis, usui in hanc rem ubi necessitas est adhibe.

Quæ capillos ut citius crescant, promoueant suppetiæ, Cap. IIII.

CApillorum incrementum miris admodum modis illud unguentum prouocat, quod habet stibij cõtusi denarium põdo nouem, stibij Italici tantundem, ossium palmularum crematarum denarium pondo quatuor, lithobotridi, id est, lapidis spõgiosi instar pumicis, olei myrtei, uniuscuiusque denarium pondo duûm, folij in aqua fluitãtis (quod malabathron appellatur) denarium pondo totidem, olei nardini unciæ pondo unius, unguenti modo miscentur, & adhibentur.

Aliud

Aliud unguentum promouendis capillis admirandæ potestatis.

HAbet styracis, ladani, sordis apum quæ ex aluearibus leguntur (πρόπολιν Græci uocant) masticheς, capilli Veneris, polytrichi siue seu adianti, hoc est, herbę cincinnalis, cuiuslibet unciam unam, olei non mali uncias duas.

Pastillus gignendi capillos uireis continens.

ACcipe styracis, guttę ammoniaci, ladani singulorum trientem, cassię unciam unam, myrrhę uncias quatuor, uel ut alij putāt unciam unam, rosarū aridarum unguibus demptis librā unam, arida quidem tundito, & cum styrace in uino diebus septē macerato, inq; pila friato, puluerem inserito, & ita in pastillos redigito, & in umbra deniq; siccato, ubi uero res ipsa postulat, usui adhibito: Rotulis hisce uino & oleo myrteo adiectis, caput pilis nouacula, uel alioqui sublatis cutetenus maxime circumlinito.

Capillis denigrandis, *Cap.* V.

SVmmis non raro flagitijs amici, atq; adeò primates, potentes ac reges præcipui, capillorum à nobis nigrorem contendunt, nonnunquam flauum etiam candidumq; eorundem colorem efflagitant. Consentaneum igitur, ne dicam & necessarium fuerit huius quoq; rei mentionem aliquam facere. Meo quidem consilio, hi quibus natura caput gelidæ temperaturę est, à multa eiuscemodi rerum unctione abstinebunt, stipticam quippe omnia hæc, austeram item & astringentem facultatem obtinent. Proinde commodissimum fuerit aliquid eorum quæ extenuandi potestate prædita sensim calfaciant, his quæ capillos nigrore inficiunt, adijcere, quoniam altius ac penitius descendunt, pręsertim quę nigredinem inducunt: qua propter si quæ medicam calfaciendi uim possident admisceas, periculi longe minus inferent. Administratur autem utiliter medicamentum quarto quoq; aut quinto die, quandoquidem singulis diebus eiuscemodi medicamento uti, ingens non raro discrimē infert. Sæpius etenim à capite in subiectas parteis distillationibus, quas catarrhos dicunt, capiuntur, aut pulmonis inflammatione, quæ περιπνευμονία Græcis uocatur, aut morbo comitiali, tentantur, uel attoniti, quod est, apoplectici fiunt, & inde supremum diem obeuntes migrant ad dominū. Ne igitur eiusmodi mala incurrant, crebra fugienda est illinitio.

De tingendo colore crinium.

Ad Dominum migrare.

Quînam

Quî nam canis nigredo inducatur, Cap. VI.

CAni præterea nigrore tinguntur, adhibito hoc spectatæ utilitatis medicamento, quod accipit gallæ asianæ, acaciæ, squamæ ferri, atramenti sutorij, aluminis uniuscuiusque partem æqualem, diei spacio, in pueri impubis & nondum cum mulieribus congredi habilis, lotio maceratam, quibus permixtis, si capillitium perungatur, & per triduum capiti linteolo superinducto conuinciatur, nigro colore tingit.

Nota.

Aliud haud difficulter cõparabile: Accipe nucum uiridium cum corticibus quadrantem, ilicis septuncem, uini nigri xestas treis, uel ut alijs placet, denarios treis, omnia simul usque ad tertias elixato, reliquias colato, olei myrtini adijcito sextarium. Vtere diebus singulis, nam id non tam capillos conseruat, quàm nigros etiam reddit.

Aliud magnæ efficatiæ, quo usus perhibetur Seleucus rex.

VIni nigri ueteris cotylam unam, ramenti plumbi uncias duas, in uase plumbaceo diebus quindecim macerato, deinde olei heminam unam ad minimum, duasúe adijcito & utitor. Conducit uero hoc medicamentum potissime maribus.

Aliud satis eximiæ uirtutis.

GAllas Asianas elixas oleo liquato, & cataplasmatis instar capiti noctemque diemque superinducito, deinde surgentem grabato aqua gelida probe lauato, magnificè enim cõfert. Verum si deinceps super alijs coloribus cõciliandis sermonẽ instituerimus, minimè, ut reor, absurdũ fuerit, siquidem non atro sunt homines sæpe capillamento contenti, sed fuluo quoque flauoque colore cæsariem tingi contendunt, imò medicum quandoque nolentem uolentem potentiores uiri ad id genus colorem inducendum impellunt.

Medicus se aliis accomodet.

Quibus remedijs capilli fului, flauique colore tingi poßint, Cap. VII.

QVisquis cæsariẽ rufum giluo colore fucare contendit, myrrhæ & salis floris singulorum accipiat partem unam, quibus accuratè friatis, & mellis spissitudine inducta, caput iam ante abstersum illiniat, hærere diemque noctemque sinat, deinde abluat & expurget.

Aliud: Lupini amari crudi aqua subacti, & capillitio illiti idem efficiunt. Aliud: Nigellæ, spumæ argenti, cuiusque denarium pondo quatuor, calcis aqua non extinctæ, denarium pondo sex, aqua conterito, mellisque crassitudinem conficiens, caput perunge, & betæ insuper folijs elixis biduum aut triduum operculatum, elixatione eiusdem herbæ lauato.

Quomodo

Quomodo atrum capillitium flauum reddas, Cap. VIII.

NIgro quoq; si capillamento luteũ ac flauum colorẽ inducere fert animus, fecẽ uini, strigmẽtumq; balnei accipito, & cerotę crassi tudine inducta, capillitio illinito. Aliud ad idem: Cyperi fo lijs in struthij succo maceratis, eo iure dilutóue utendum.

Quo pacto capillis colorem auro similem inducere poßis, Cap. IX.

AVri instar colorem efficiunt, aluminis denarium pōdo sex, sanda raches tantundem, croci denarium pondo duûm, thapsi qua tin ctores utuntur (quam Latini herbam rubeam dicunt) denarium pondo octo, lixiuij primæ guttæ sextarium pondo quatuor, ad hunc mo dum commixti, lixiuium cum rubea tinctorum cõtusa, ad dimidij usq; con sumptionem decoquito, & in expresso cremore alumen cum sandaracha & croco dissolue, uasi uitreo repone, atq; cum res postulat, capiti terso ca taplasmatis more illinito. Vbi uero fuerit imbibitum, caput fœnugręci & hordei, & cymini tepido decocto ablue, inijciens etiam saponis quantum satis sit. Aliud impendio utile: Habet rhu erythri, hoc est, rubentis ro sæue rubeæ xestam unam, gallarũ uncias sex, celidriæ uncias duas, rubeę uncias duas, capilli Veneris fasciculos duos, absynthij fasciculum unum, lupinorum pelle exutorum maceratorumue cyathos duos, omnia in uase uitreo excipiuntur cum aquæ sextarijs sex, macerantur autem in uase inte gris diebus nouem, bis interdiu mouentur. Quum uti uolueris, quantum res exigit accipito, in quod spongiam intingens capillos perfrica, finitóq; liquores imbibi. Vbi uero aruerit, sapone calida aqua liquata ablue.

Aliud: Fece uini combusta, & oleo balanino excepta, capilli inungãtur.

Quæ capillitium candidum reddant, Cap. X.

VErbasci candidi flore cremato, inq; aceto irrigato, capillos ut can dore tingantur illinito. Aliud: Seminis uerbasci denarium pondo duum, aluminis, corticis raphanorũ uniuscuiusq; denarij pondo unius, contunde, taurinumq; glutinum quatuor denariorum pon dere admisceto, deinde quum opus est utere.

De porrigine, Cap. XI.

POrrigo (quæ Græcis πιτυρίασις, id est, furfuratio adpellatur, est (ut uno uerbo absolutè expediam) ueluti tenuium & furfuracearũ quæ in capitis inter capillos ac reliqui corporis summa cute, nul la relicta exulceratione cõfertim surgunt, spõtanea decidentia. Est autem huic malo

A Ubris rinis

huic malo ex similitudine à Græcis nomen inditum, πίτυρα, hoc est, furfures, siue πιτυρίασις quod est furfuratio. Neq; caput tantum, sed & aliæ partes eo malo tentantur.

Caussæ porriginis.

Humoris depravantur.

PRoficiscitur autem id malum subeuntibus in caput uitioso quopiam corporis humore, pituitáue salsa, aut bilioso aut melancholico sanguine, uel ex sanguine denique ipso, ad caput delato, aut aliam quancunque impetit partem.

Curatio porriginis.

Evacuatio predat.

QVod si fuerit alicuius in corpore humoris redundatio, tum quẽadmodum in omnibus in uniuersum morbis expedit, euacuato prius omni, ceu diximus, corpore, topicis utendum est præsidijs. Sin nihil in hominis corpore superuacaneum sit, quod uel sanguinis detractionem, uel aliorum humorum euacuationem efflagitet, foris confestim loco adhibenda sunt, uel quæ à priscis pœoniæ artis professoribus, uel quæ à nobis reperta habentur, remedia. Cretam proinde Cimoliam aqua maceratã succo betæ confundito, & furfurationi illinito, & tantisper dum aruerit adhærere permittito, deinde loco abluto, thure cum uino & oleo soluto denuo perungito. Postremo herbam pituitariam quam Græci σταφίδα ἀγρίαν, id est, syluestrem passam uuam, Latini taminiam uuam & pedicularem herbam adpellant, oleo eliquatam illinito. Aliud ualde conducens: Nitri, fecis crematę (quam Gręcorum medici σφέκλην uocauêre) myrobalanorum cuiuslibet libræ pondo unius, staphidagrię librę põdo unius & dimidię, uino dilue & caput absterge. Quod si quis humidiore pityriasi infestetur, salsugine, quã Græci ἅλμην, Romani uero muriã dicunt, lauato, uel lupinorum decocto. In hoc quippe pręsentaneum esse præsidium sæpenumero sum expertus.

Lupinorum decoctum.

Aduersus pediculos & lendes, quam phthirian Græci uocant, remedia, Cap. XII.

ABigẽdis pediculis ac lendibus, quod uitium Latini pediculationẽ dicunt, conducit mirificè, si locum circumlinias unguẽto ex nitri, sandaraches, herbæ pedicularis, singulorũ uncia, & myrteo oleo concinnato. Aliud: Profligit præterea pediculos & lendes, unguentum accipiens herbæ pedicularis uncias duas, sandaraches unciam, oleo & aceto contritas, quo corpus uniuersum perungatur. Terra asteris & nitrum, idem omnino cum oleo pręstant, illita. Lupinorum insuper decoctũ

pediculationi

pediculationi medetur & cidrinus liquor,& baccarum lauri elixatio,siue expressus earum succus.

De psydracijs & exanthematis capite obortis, Cap. XIII.

PSydracia pustulæ sunt exiguæ,altiores,phlyctenis quidem assimiles sed paulo duriores,candore languido,& fastigiatæ, ex quibus quod exprimitur liquidum est, quæ sub cutis summa quidem superficie erumpunt. Ἐξανθήματα uero(hoc est,eruptiones pituitæ aut papulæ)summæ cutis exulcerationes sunt rubicundæ & salebrosæ, compares omnino eis,quæ ex urtica aut sudore oriuntur, pustulis.

Curatio psydraciorum & exanthematum.

VTrisque pariter malis,hisce quæ subordinantur medicamentorum subsidijs pulchre succurritur. Spumę argēti sumito denarios treis, cerussæ denarios quatuor,aluminis denarios duos, foliorum rutę uiridis tantundē,aceti & olei myrtei quantū satis est, & non tam psydracijs quā papulis ipsis illinito.Cæterum ad humidiora id genus uitia, & impetiginosa potissime confert. Aliud: Spumæ argenti, cerussæ cuiuslibet sesquiunciam,sulphuris ignem non experti denarij pondo unius, cerota myrtea excipe,& ulcusculis hisce ingrassantibus utere. Aliud: Rutam & alumen melle eliquata,detonso prius capiti illinito.

Paruorum capitis ulcerum & rufforum curatio, Cap. XIIII.

CApitum exiguis ulcusculis multorum generum, ruso colore tinctis,pusillis admodum papillis quas tineas dicunt similibus,è quibus aquosi sanguinis humores (quos Græci ἰχῶρας, Itali tabes nominant)profluunt, detonsis prius capitis crinibus, non tam aqua gelida,quàm nitro eadem parte lota,sulphure ignem non experto cum lotio hominis dissoluto,succurre. Aliud:Nigellam quoq;,Grecis μελάνθιον, uulgo gith adpellatam, hisce si cum acri aceto capiti inungas, ulcusculis remedio esse compertum est.

De manantibus capite ulceribus,quas achoras Græci nuncupant, Cap. XV.

EST præterea quædam in capitis cute affectio,tenuissimis foraminibus cutem perforans, unde glutinosus cruor excernitur, quem ἰχῶρα Græci nuncupant,inde eidem quoq; affectui ab eadem gente ἀχώρ nomen inditum est.Romanorum alij manantia capitis ulcera,alij tabem & capitis sordes indigitant.Cæterum id quod excernitur nunc bilis,nunc pituitæ,quandoq; & atræ bilis faciem præfert. Officium itaque fuerit medici principio,non affectionem ipsam tātummodo(cui manum

Nota

admouere conatur) statim olfacere, sed eiusdẽ quoq; proprietatẽ perspectam habere, indeq; rationis medẽdi coniectura percepta manum deniq; medicam adhibere.

Quibus indicijs humores officium facientes deprehendantur.

BIliosus proinde humor si quando redundat, tenuis admodum ac subtilis substantię existit, & colore fel ipsum præferre uidetur. Quod si à tenuitate tantum absit, ut crassus & glutinosus compareat, pituitæ salsæ, mediocritatem superanti ἀχῶρας adscribe. Sin horum nihil promicarit, loci uero unde humor manat duritia & scyrrho infestentur, itaq; adstringatur cutis ut uel ne tãtillum quidem, uel ęgerrime profluat, atribilario humori ἀχῶρας acceptum referre conuenit. Causæ præterea procatarticæ quæq; antecesserunt, sine accurata contẽplatione prætereundę non sunt. Prauũ quoq; laborãtis temperamentũ, ętas item, pariter & gustus humorem infestãtem produnt. Nam si id quod effluit gustui amarum sit, humorem biliosum exuperare portendit: si salsedinem sapore præferat, pituitosum: sin acorẽ & acetosum saporẽ exerat, atræ bilis humorẽ uitij causam insinuat. Quin & tactu, humoris qualitatẽ licet ad unguẽ deprehendere, quoniam si locus affectus multo calidior tactui cõpareat, bilosum humorem, si frigidior, pituitã, non adeò frigidus atram bilem significat.

Curatio manantium capite ulcerum.

Αχῶρες capitis eandẽ sanè quã alopecia curãdi rationẽ habet. Nã ubi æqualiter inter se succi sunt adaucti, uel prauo quodã humore refertum corpus est, id antea uniuersum purgatione quę cuiq; superanti succo sit accõmodata, euacuare expedit. Deinde rupta omni mora topica adhibenda sunt medicamentorũ præsidia. Sciendũ præterea quod manantibus hisce capitis ulceribus, figura & aspectu simile quoddã ulcus est sola ab his quãtitate discrepãs quod fauũ prisci Romani, κηρίον nuncupauerũt Græci, quod cõtinuis foraminibus terebratũ, mellis crassitudine humor inde haud aliter atq; ex apium fauis excernitur. Ἀχῶρες enim tenuissimis foraminibus uisum prope modũ effugientibus, nihil humoris continent. Hactenus de tineis (sic enim Latinorũ quidã achores uocant) satis memoratũ arbitror. Siquidẽ ea quæ in capite de areis recensuimus, huic quoq; malo, mea quidẽ sentẽtia, subuenire abundè possunt. Cęterũ quoniã plures ac diuersę sunt huius affectionis occasiones medicamentorũ etiam habenẽ aliqua efficatiora, nonnulla uero debiliora, & minus efficatia. Alia digerendi

bilis

digerendi & uaporandi, alia expellendi & reijciendi, alia mixtas denique uireis obtinent. Illud uero peculiare ac præcipuum est medendis achoribus remedium: constans ex argenti spumæ uncijs duabus & dimidia, calcis aqua non extinctæ denarium pondo quindecim, aceti cotyla una, olei myrtei uncijs quatuor. Eliquatis aridis cum aceto exacte, superfusoq́; deinde quantum satis esse uidetur oleo, utere.

Rx optimum.

Calx.

De capitis dolore quem cephalalgiam Græci adpellant, Cap. XVI.

Cephalalgia, id est, capitis dolor alterius sæpe mali symptωma quidem ac comes est. Cęterũ per se quoq; caput plerisq; dolorũ parẽtibus causis onerat̃. Siquidẽ quandoq; ex sola praua corporis temperatura, quandoq; ex immodica humorum copia, nonnunquã ex utraq; causa emergunt, atq;, ut paucis perstringã, uel ex primitiua & foris accedente (quã προκαταρκτικὴν Græci adpellãt) causa uel antecedente quæ προηγουμένην ab eadẽ gente dicit̃, ingruit. Quoniã autem cephalalgiæ cõplures & uariæ sunt causæ, & differentes eiusdẽ partis dolorũ species, peculiaribus singulis medicaminũ præsidijs, necessario succurrendũ est. Neq; ignorandũ quod semper longe grauiores capitis cruciatus ex qualitatibus prępotentibus, præsertim uero calidiore scaturiunt. Quæ ariditatẽ uero capitis dolores comitant̃, non adeò uiolenti sunt. Vda nanq; qualitas per se humectãdo nullum omnino dolorẽ suscitat, nisi cum ęstu siue gelu, aut humorũ plenitate, acrimoniaúe coniuncta sit humiditas. Quoties enim plenitas pariter & humores confluunt, tensionibus & adstrictione dolores pariunt, si densi, præsertim si bilosi, extiterint. Ab eo igitur capitis uitio, quod ad ꝓcatarticã causam refert originẽ, sumamus curationis exordiũ.

Causæ multæ doloris in capite.

Vda qualitas non obest.

Dolorum capitis ex immodico solis æstu notæ.

Notæ dolorum capitis, qui ex nimio solis æstu oboriuntur, uel cęcis sunt perspicuæ. In prima nanq; statim accessione cutis calidior tactui, aridiorq́; apparet, modico rubore aut rubeo prorsus colore oculi suffunduntur. Delectãtur aqua gelida siue potui ministres, siue capiti inspargas, neq; dolores modo inde leniuntur, sed præsentissimum etiam hoc agentes sentiunt auxilium.

Curatio doloris capitis ex ardore solis.

Qvod frigorifica quidẽ medicamentorũ subsidia capiti immodico solis æstu inflãmato summa cõmoditate adplicentur, lippis iam & tonsoribus liquet. Quin & eiusdẽ qualitatis tenuium partium remedia utiliter adhibent̃. Verbi causa, oleum, atq; id quidẽ maxime, rosarum, cui si

Contraria contrarijs curanda.

aceti parū adijciat quis, longe maiorē, & penitius penetrandi uireis induet. Quod si multo uehementiore feruore caput accendat̃, ea quæ maiorē refrigerandi uim obtinēt adhibere cōuenit, cuius farinæ sunt, succus semperuiui, uel serpilli, uel herbę Apollinaris (quod ὑοσκύαμον Græci dicunt) uel solani, strychniue, aut cucurbitæ, aut rosarū, aut lactucæ syluestris, cichorij, quæ seris dicit̃, intybi acetosi, uel cotonea, uel id genus alia. Cæterum à narcoticis, (hoc est, stuporē inducentibus) & nimia facultate astrictoria præditis summopere cauendū est, cuius generis sunt, oleum de mādragora, cōfectio de papauere quod διὰ κωδείων dicitur, liquor papauerinus, nisi uigiliæ non tollerādæ urgeant. Et si quando eiusmodi quidpiā illiniatur, magna adhibita cautione agendū est. Deinde tempestiue detrahito, potissimū his quorum caput cum reliquis partibus corporis humoribus saburrat̃, & caput grauedine infestat̃. Accidit etenim subinde caput calore refertū habentibus ut caluaria cucurbitulæ instar ex inferioribus locis in seipsum humores adtrahat. Quo circa qui ex feruore pariter & astrictione capitis dolore afficiunt̃, frigorifica nimis remedia uitent. Neq; ultra chamæmelinū oleum (quod illini potissimū recens expedit) quicq̃ medicaminis expetant. Quod si id fuerit antiquius, olei rosacij pars una, chamæmelini partibus binis admiscenda est.

Curatio doloris capitis ex calida intemperie oborti.

QVod si ex nimia caloris intemperie cephalalgia nascitur, cerota frigida, oleo rosaceo & cera, pauloq; aceto constante necessario illinienda est. Adhibendus præterea liquor uitraginis, quam perdiciada Græci dicunt, aut portulacæ succus, uel alia nonnulla ex his quæ iam memorata sunt herbis. Cæterū cæram antea gelida unda lotam esse conuenit, ubi eliquata fuerit, neq; semel modo lauare satis est, uerū bis aqua mutanda, inq; gelidā deniq; immittenda, quibus sedulo peractis, oleum rosarum paulatim cum cæra eliquata admisceto, aquam pedetentim aspergendo, redige in cerotam. Sumantur autem cærę uncia una, olei rosarum unciæ tres, aquæ quantum satis est, aceti parum. Ad hunc uero modum paratā cerotam, in prætenuem pannum illinito, & capiti uniuerso, maxime autem temporibus superinducito. Vbi uero usus hoc medicamētum postulat, deraso prius capillitio adhibeto & identide renouato, nam si diutius quàm par sit immoretur, efficatiam suam amittit. Conducit autem hæc eadē cerota ignitis cū inflāmatione rubedinibus, quæ Græci ἐρυσιπέλατα dicunt,

dicunt, febribus, hecticis & ardētibus, nec non feruoribus uentrē infestantibus, à principio statim, priusq́ diē unū perdurarint adhibita. Impingito autē emplastri modo linteolo, capitiq́ omni, detōsis capillis, ut diximus, præsertim uero tēporibus imponito, sæpiusq́ mutato, & recentem cerotā frigidā conficito. Simul etenim atq́ à capitis ardore incaluerit, & diutius perennarit, plus nocumēti quā auxilij adferet. Hac curationis ratione diligenter adhibita praua intēperies accersita facile profligit, tēperamentumq́ illud inculpatum ceu postliminio regreditur.

Calidæ intemperiei, & diutini doloris capitis curatio,

QVod si cephalalgia ex tēperatura calidiore prognata, uel medici incuria uel laborantis inobedientia diutino iam tempore perennarit, neq́ quicquam superioribus remedijs studiose adhibitis proficiatur, necessariū fuerit efficatiora medicamentorū aggredi præsidia, è quorū numero habetur pastillus eiusmodi (cōmodissime enim diuturnis & inueteratis capitis doloribus, quæ calidam distemperaturā excipiunt, subuenit) croci, atramenti sutorij singulorū denarium pondo decem, aluminis scissi denariū pondo septēdecim, myrrhę denarium pōdo quatuor, olei crudi, hoc est, ex oliuis immaturis denarium pondo duûm, calcithidos, cōmeos uniuscuiusq́ denariū pondo trium in uino austero sufficiente exacta cura collyrij instar excipiunt, & in orbiculos quos τροχίσκους dicunt, redigunt. Quibus ubi res postulat cum posca eliquatis in calida capitis afflictione utere, quod si diutinæ quoq́ uigiliæ his accedant, tum opij nonnihil enumeratis adijcito. Quod si feruorem capitis uehementiorem & incendiosum subesse senseris, frigorificarū, quarum iam pridem meminimus, herbarum liquores ammisce. Et hoc modo utrisq́ quum calidæ intemperiei, tum uigiliarum iniurijs iuxta succurres.

De his qui ex uehementi iocinoris calore, capitis dolore infestantur.

AD nimium iocinoris calorē si (ut sæpe numero cōtingit) dolores capitis originē referunt, multo uehementioribus sanè cruciatibus laborantē adfligi propter fumos eiusdē uisceris caput petentes, consentaneum est. Quibus hac curatione succurres, si foris oleo citoniorū uel rosarū uel hydręleo (hoc est, oleo cum aqua diluto) uel cerota iam pridem descripta caput perungas. Intra uero in corpus cibaria quæ uehemētes refrigerandi uireis obtinēt, & cōcoctioni obstinate resistunt frequēter exhibeas. Cæterū ita affecti hora secunda aut certe tertia panę in aqua calida mace-

Aqua frigida

rato uescant, quo dolorifici uapores è iocinore ad superiores capitis particulas exhalãtes prohibeant, uel mala sumãt una cum cibarijs cognomento medica, quę & citrea dicuntur, uel malum, uel aliud quodcunq; refrigerandi uim obtinẽs pomũ. Potus esto aqua gelida, præcipuè si frigidã potare cõsueuerint, largius inde bibãt. Si uero insolẽs hæc potio sit, in media mensa duabus ferculis intercalatis, frigidam hauriant, uel meri loco per totam mensam cramate, hoc est, uino, multa aqua diluto utantur. Interdũ sobrias nymphas temulento deo non admixto (ut sic dicam) ingurgitent. Atq; ut semel omnia complectar, eiusmodi uictus ratio uniuersis hoc pacto capite affectis congruit. Conducit eadem pariter his qui calido sunt uentre, aut stomacho, siue liene.

De ijs qui ex praua iocinoris temperatura gelida, capitis doloribus affliguntur.

CONtrario plane modo afficiunt, qui gelidæ iocinoris intẽperiei capitis dolores debent, quoniã tangentibus caput nullus persentiscitur calor, faciei lumina neq; rubent, neq; uel modice ad ruborẽ uergunt, aspectus nullo ariditatis squallore, sed cõtra subturgido pallore deformat. Ita quidem, ut si te alioqui morbus lateat nihil mali ex uultu sano simili deprehendas. Vbi id genus notæ cõparuerint, frigidæ distẽperaturę capitis dolores ascribẽdos putato. Euidentia porrò quæ forinsecus adueniũt, & quę morbũ præcedũt, indicia (quorũ illa Græce προκαταρκτικὰ, hæc προηγούμενα dicunt) perspicue explicabimus.

Malæ intẽperiei frigidæ medela.

PRauã igitur temperaturã plus iusto frigidã, calorifica medicamentorum subsidia emendãt. Sed est intẽperaturæ etiam quantitas consideranda, species item atq; potentia. Rutaceo itaq; oleo nonnunquã, uel laurino, uel irino, uel nardino, aut balsami deniq; succo caput illiniendũ est, potissimũ ubi humores retrimentij crassiores uiscidiq; magis dolores pariũt. Frontem præterea & tẽpora capitis cyphi medicamento, & quibuscunq; ex pipere & euphorbio cõcinnatis unguinibus perũgito, quorũ plurima sanè diuersiq; generis à scriptoribus tradita sunt. Vinum præterea tenuiũ partium tantũ abest ut noceat, ut etiam plurimũ conducat, sicuti nec aliud quiduis extenuandi, calfaciendiq; potestate præditũ incõmodat. Quicqd enim crassitiẽ uel modice tenuiorem reddit & calfacit impẽdio prodest. Gestatio quoq; in equo, & calidũ balneũ remedio sunt, capitis itẽ ἀποφλεγματισμοὶ congruunt. Sunt autẽ ea remedia quæ in ore retẽta uel cõmanducata, uel linguæ subdita noxios humores qui in capite cõcreuerint per os ducunt

ducũt et expurgāt. Vbi uero ex tēporis diuturnitate radices altius egerit affectio, raphano ciendus est uomitus, in qbus uero eiusmodi tēperamentum citra plenitatē consistit, id genus medicamentorũ auxilijs subuenire necessariũ non est. Quo circa si diutinis affectionibus medicā manum adhibere cōsilium sit, isto tollendā causam pastillo utere, qui cōtinet piperis cādidi denarios duos, croco magmatis tantundē, euphorbij recētis denarios octo, fimi palumbini sesquidenariũ, aceti acerrimi quantũ ad comprehendendũ ea opus est. Partem afflictā prius cōfricatam & ita calfactā hoc medicamine illinito, & præsentissimũ senties opitulamentũ. Quod si laborantis corpus tenerum admodũ natura ac delicatius fuerit, medicaminis uireis, perexigui admixtione amyli lactisq; humani tantisper dum liquefiat deijciendæ sunt. Sin efficatius illud reddere placuerit, absynthij liquoris parum adijcito & in aqua eliquato.

De dolore capitis ex malo affectu uentriculi.

NOn semper primogenio proprioq; affectu caput è dolore laborat, sed per cōsensum nonnunq̃, uentriculo scilicet aliaue corporis parte præter naturā habente, afficit. Sæpe etenim numero stomacho male affecto, uel uaporibus uitiosis ad caput exhalantibus, uel ab alio quopiā uiscere per cōpatiendi rationem, doloribus impetit. Quin & flatu suo sumi marte ꝓprio immanes capitis cruciatus procreant. In eius curatione, particulæ primario affectu laboranti, succurrendum.

Cephalalgiæ è bili prognatæ medela.

PRoinde si ad plenitatē acres capitis cruciatus originē referāt, eaq; in uenis contineat, sanguis, secta uena, debet detrahi. Quũ uero se ui eiusdē partis dolores bilis saburra proueniũt, cholagogis (hoc est, bilē exhauriendi potestate præditis) medicamentorũ præsidijs superuacanea eucuanda sunt. Verũ ne illud absurde & citra rationē moliamur, corpus infusione est antea uel cibis & lauacris tēperatis, & unctiōibus, uel acopis deniq; pluribus humectandũ. Humor nanq; officiũ facescens dicta ratiōe dispositus, coctus, & tanq̃ subactus ac domitus, minori negocio ab euacuante medicamento profligitur & exhauritur. Quod si humor extensissimi caloris fuerit, cum aloës exigua portione, uel absynthio, uel succo rosarum uel hydromelite, id est, aqua mellis mulsoue scammonium exhibeto. Vbi autē bilis redundātia huiusce doloris parēs non extiterit, sed humor hic tunicis stomachi seu uētris sese quasi in spongiā in sinuarit, summopere

B 4 mopere

mopere uitanda est scammonia, & quæcunq; uehementem expurgandi uim habent medicamenta. Porrigere autem absynthij decoctũ, uel aloẽn solam uel amaram, picram Græce dicunt, præsertim si crassis ac uiscidis humoribus bilis in uentriculo commixta cernitur. Frontem ad hæc pastil lo crocato, & trigono uel id genus alijs perungere expedit.

Cephalalgiæ ex crassis humoribus, & frigidis ortæ medela.

VBi uero tenaces ac uiscidi humores in capite seu uẽtriculo cumu lati, & in spiritũ resoluti capitis laborẽ inducunt, his quæ effica- cem extenuandi, subtiliandiq; uireis obtinent, uel in dapibus, uel in medicamentis subueniendũ arbitror, cuius farinæ utiq; censent, acetũ mulsum, quod ὀξύμελι Græci dicunt, apij q; decoctũ, aut hyssopi misceri expedit, uel asperginibus quæ Græce ἐμβροχαίματα adpellant, utendũ. Si- gnificant autẽ hæ uoces Græcis omnia quæ frõti, tẽporibus & alijs breui ter quibuscunq; locis fouẽdi, disijciendi, cõpescendi, reprimendiq; gratia inspergunt. Ventriculus præterea ungentis quę roborãdi & calfaciendi potentiã habẽt inungat, puta, oleo nardino uel glaucinino, uel martiatõ. Quod si ingens humorum redundãtia tunicas occuparit non topicis mo- do remedijs forinsecus, sed purgatorio quoq; medicamine materiam infe stantẽ egregie extenuante & pituitã exhauriẽte succurrendũ. Cuius clas- sis oxymeli Iulianũ est, id enim prærogatiuã quandã bonitatis eximiam in capitis & uentriculi gelidis & humidis succis ægritudinibus obtinet, imò quoniã præcipuũ toti humano corpori subsidiũ præstare credit, nõ tam utile, quã necessariũ censet, uel profecto purgandi facultate prædita ex co locynthide catapotia. Cõpetit autẽ ita affectis nõ una modo, sed geminæ aut ternæ purgationes. Crassi etenim tenaces succi repentinæ ac subitæ purgationi non cõfestim obtẽperant, pedetentim uero & identidẽ purgã- do cõcocti & eliquati, minus purgatorijs medicamẽtorũ opibus resistũt.

Cephalalgiæ comitis febrium medelæ.

FEbrientes insuper grauissime capitis doloribus differuntur, ubi accu rata sane perpensione cõsiderandũ, decretorius ne dies sit, an non, ex cõfesso dies iudicatorius. Eo nanq; die quo decretoriũ, siue crisis fit (hoc est, morbus iudiciũ de se præstat atq; ostẽdit, qd facturus sit, quo- modo languentẽ tractaturus) hi qbus sanguen è naribus manat, pariter & uomituri solẽni cõsuetudine capite laborãt, quo circa his nulla omnino re media mollieda sunt, nam si quã adhibueris curationẽ, plus damni quam emolumenti

emolumenti intuleris. Oportet itaq; eiusmodi lāguori à principio statim in febris summa intēsione, capitis dolore grauiter & enixe infestāte, placā tibus remedijs succurrere. Prospiciendū interim tamē est capiti, rosarum oleo, quo nonnunquā caput, uel aspergere uel aliâs madefacere solum expedit. Quādoq; cū rosaceo liquor aliqs herbarū frigorificarū admiscēdus est, uerbi gratia, serpilli seu hederę, seu rosarū, aut sedi qd' ἀείζωον Gręci, id est, semperuiuū nuncupant. Quin etiā interdū oleo rosarū, chamęmeli, papaueris, item & hederę decoctū consundētes, languentis caput, si uigilijs infestet' irrigamus, uel alijs etiam somnificis non tā frontē quā uniuersum sæpe capitulū perūgimus. Illinit' præterea sępius haud in utiliter frōti succus lactucæ, uel pastillus τρίγωνος uel pastillus κροκώδης, hoc est, croceus, eliquatus. Atq; ut semel dicā, simplicia cūcta leniendi, placādiq; & refrigerandi uiribus prædita, somnū conciliantibus ammixta hic loci cōferunt.

Cephalalgiæ quæ temulentiam succedit curatio.

Citra, ut ita dicā, puluerē sanitati pristinę restituet' is, cui ex ebrietate caput doloribus infestat', modo abstinētię præceptis diligēter obtēperet. Operæ enim preciū fuerit, simul atq; laborē temulentiæ comitē olfeceris, primitus uinū interdicere, quę algentis naturę sunt, & uapores exalto ad caput exhalātes reprimendi potestatē habent, exhibere. Cuius generis est rhodinū, quod est, oleum rosarum, quum per se, tum aceto, tū succo hederæ, tum brassicę adiecto. Ea nanq; nō tam arefaciendi quā affectionē eiusmodi domandi potestate triumphāt. Quā ob causam brassicę folia in aqua calida prius macerata infusaúe capiti modo imposita, aut circūligata capitis dolorē ex ebrietate una cum causa egregie discutiunt & profligunt. Quin & deuoranda pari utilitate est brassica elixa. Lentis insuper ius pro cibo sumptum ita affectis opem cōfert præsentissimā, præsertim humido uentre præditis. Prosunt non minus mala punica, & eorundem acini, si ante cibum, primaúe mensa sumantur. Mala item & apia, pira, & aquæ potus bene facinnt. Cæterum quibus imbecillus est uentriculus, uini parum conceditur, præcipue candidum, neque enim ullam inde grauitatem incurrunt. Eius farinæ censetur: Vinum † Lentiscinum & Sabinum, & id genus alia, modo ex his nullum exhibeatur annosum, repercutiendi enim uim habent, & uapores cient, caputque implent. Panis porrò aqua madidatus, saluberrimum est cibarium. Huc pertinent etiam alica, oua trementia seu mollia, columborum & pullorum

† Guidinus

lorum

lorum alæ siue axillæ gallinaceorum testes & eiusdē alitis uentriculi, atq; ut semel omnia conplectar omnes quibus uescuntur dapes inculpati succi & uentriculo perutiles sunto, & quæ non modo fumos nō excitent, sed pręsentes quoq; arceant ac deprimant. Sed præsentaneum fuerit auxiliū, aqua tepida uomitum à principio statim temulentiæ ciere.

Vomitus aqua tepida.

De cephalalgia ex ictu, aliaue id genus iniuria proueniente.

NAscit sæpe (ceu in confesso est) capitis dolor, quē cephalalgian uocāt, ex ictu plagaq;, uel ex eorundē inflatione tumori simili excrescentia caput occupāte. Quā ob rem ipsa utiq; medicamētorum præsidia medicus exacta cura et diligentia summa, adhibeat. Languenti etenim discrimen quoq; è medio nonnunquā humores cōfluentes tollunt. Quū igit sola oborit inflāmatio, quæ phlegmone dicit, & in summa duntaxat cute cōsistit, neq; per alia quoq; loca serpit, nihil sanè pericli est, malumq; hoc absq; negocio discedet, restituetur q; incolumitati facile laborans, quantūuis maxime doleat. Sin secus, & plagæ noxa adeò uehemens sit, ut per cōsensum mēbrana, quæ extrinsecus caluariā, à ueteribus testā adpellatā, uelat, pariter afficiat: Interdū etiam is pāniculus, qui neruis & arterijs cōstans cerebrū ambit, à Græcorū medicis μῆνιγξ, à Romanis, uulgo pia mater adpellatus, adprime sonticū est. Cōuulsiones nāq; creberrimæ, delyriaq;, mētisue alienationes succedunt, unde grauissimi dolores cōiectandi sunt. Si quādo plagā feruor excipit, sanguinis detractiōe statim ab initio succurrendū est. Hæc etem non tā phlogosin, hoc est, insensionē discutit, quā humorū fluxus per antispasin abscindit. Postquā omnia quæ redundāt exquisite euacuauerimus, tum deniq; spectatis medicamentorū quę extrinsecus iniijciunt adminiculis, cōfestim subuenire, capiti usq; prospicientes, conabimur. Et malefactis oleo dulci uelleribus caput cooperiri expedit, ne princeps neruorū in rigorē incidat, in quē usum probant etiā embrochæ. A uino insuper à primordio statim, carnibus itē & omnibus uno uerbo solidiorib. esculētis, præsertim si febris comitet, abstinēdū est, ptisanæ uero cremor maxime febrientib. luteaq; ouorū, ius maluæ elixę, lactucę, intyba & cucurbitę sunt exhibēdæ. Si uigilię quoq; infestāt, capiti oleū chamæmelinū uel rosaceū infundet. Nō raro utraq; simul plus minus ꝓ inflāmatiōis q̄ntitate et ęgritudinis intēperie, et ętatis q̄litate permixtus copari modo utere. Qđ si his rite peractis pus aut ichores etiādū ex ulcere defluxerint, persistēte interim inflāmatiōe, pręsens erit remediū mel cum

φλεγμονη.

pia mater.

Vinum vario.

rosarum

rosarum oleo, & emplastrum quod à quatuor rebus quibus constituitur nomen hbbet τετραφάρμακον. Habet id pareis portiones, cæræ, picis, resinæ, seui taurini, aut uitulini. Neq; admittendum est pituitam exhauriens ἀποφλεγματικὸν adpellatum. Cōmendatur autem in primis emplastrū Ammonis, quod non tam inductu quam impositu salubritatem pulchre conciliat. Hactenus de curatiōe phlegmones uulneris, cęterum de capite saucio ex plaga alias suo loco satis huic rei dedicatis uoluminibus, quæ περὶ τῶν χειρουργουμένων inscribuntur, memoratum abunde est.

Tetrapharmacon.

Ad cephalalgian malagma.

CÆrę denarium pondo septem, olei amygdalini unciæ tres, resinæ uncia una, æruginis rasilis, cretæ cimoliæ, chalcitidis cuiusq; denarium pondo quatuor pumicis denarium pondo trium, æris cremati, squamæ stomomatis singulorum denarij pondo unius. Si id autem durius uidebitur, oleo amygdalino permolliendum est.

De cephalea, Cap. XVII.

IN genere dolorum capitis κεφαλαία est immanissima eiusdem partis adflictio, quoniā pluribus intensissimis cruciatibus eandem subinde impetit, uexat & exagitat, adeò quidē ut oculorum quoq; radices dolore tentantur acuto. Est autem ex diuturnorum malorum numero ex minutijs quibusdam leuibusq; causis oborta concitatio.

Causæ cephaleæ.

GIgnitur enim ex meri nōnunquā potu modico implentibusq; caput quibusdā odoramentis. Verbi causa: styracis et thuris. Nec desunt qui à lucis claritate adeò offendunt, ut in cimmerijs, quod aiunt, tenebris multo degere malint, quā in clara luce uersari. Cōsurgit eadē affectio frequēter ex inflāmatione diuturna in caluæ mēbranis ac cerebri pelliculis quas μήνιγγας Græci dicunt, nata, uel ex obturatione, uel ex crudorum ac crassorū humorū saburra. Est quādo ad ingentē succorū qui in alto fixi cōtumaciter hærēt, acrimoniā cephalea suā referat originem. Fitq; sæpenumerọ idem malū in imbecillioribus & lōgis capitis doloribus ex calore mediā tēperaturam nimiū exuperāte, & ob id ad paroxysmū ciendū propēso. Quādoq; uero calor ad se forinsecus à partibus internis humores cucurbitulę instar trahit, exacta itaq; hic ceu in alijs quoq; infirmitatib. scrutatiōe mali, uenāda & perscrutāda est occasio, affectionisq; rimāda diligēter est parēs. Verbi causa, plenitas'ne an phlegmōe capitis mēbranā occupante, an obstructio, aut succorū prauorū acrimonia, nimiusue calor.

unde fiat.

Quibus

Quibus adamussim perspectis, diutino affectui minori negotio, factis ad hoc medicamentorum subsidijs, datur succurrere.

Notæ quibus dolores capitis ex obstrictione deprehenduntur.

QVum igitur laborans grauitatem quandam, pondusq́ꝫ capitis cum dolore sentit undiqꝫ, inconfesso est, non prauum temperamentum modo aut uapores aliquos, uerum humorum saburrā ex obturatione natam subesse. Quo circa ut id quispiam ad unguem deprehendat, non capitis tantum temperaturam ac dispositionem in numerato ex memoratis indicijs in quauis affectuum cōsideratione habeat, sed uniuersi etiam corporis naturam necesse est, uitiosis ne humoribus refertum sit an nō, quęq́ꝫ futura sunt, neqꝫ adhuc liquent omnia, iudicio sunt præuidenda tuo.

Notæ cephaleæ ex inflammatione capitis.

QVando pulsatorius dolor caput infestat, ad eiusdem partis inflāmationem permanentem capitis cruciatum affectionemq́ꝫ uniuersam referendam esse declarat.

Notæ cephaleæ flatulentæ.

QVando laborans è dolore capitis tensionem citra grauitatem percussumq́ꝫ persentiscit, haud dubie cephaleæ parens turgentis spiritus flatulentia potius quàm humorum aliquis fuerit.

Notæ cephaleæ ex humorum acrimonia natæ.

QVod si horum nihil infestat, & uellicatio tantū urget, biliosi humoris acrimoniam eiusmodi laborem facessere in propatulo est.

Notæ cephaleæ ex calida intemperie capitis.

SI uero nulla ex memoratis hactenus, quę possit cephaleam parere notis appareat, caloris tamen sensus capiti non desit, certe ad naturam calidioris intemperiei malum referendum esse arbitror, & si indicia quæ antecessere eiusdem qualitatis extiterint, multo magis prauæ temperaturæ calidiori capitis dolorem adscribe, ꝉ qua ex locis inferioribus ad superiora redundantes succi cucurbitulæ modo trahuntur, & subarrato ita humoribus capite dolores concitantur. Indicia eius sunt plerunqꝫ horror calidus, mentis alienatio, dolor intollerabilis & oculorum caligo.

Cephaleæ curatio.

VBi uero iam cephaleæ indicia deprehenderimus, quæ res postulat in permanentibus capitis ęgrimonijs medicamentorum suppetias dispicere expedit. Nam si ex uniuersi corporis humorum plenitate oriatur eiusmodi morbus, principio statim euacuatione succurrendum, siue per sanguinis

per sanguinis uena secta detractionem, siue per purgandi uim obtinens medicamentum. Si uero plenitudo & succorum redundātia non corpus uniuersum occuparit, sed mali occasio soli potius capiti inesse conspiciatur, natura referto, & iam ex humoribus aliunde accersitis & retentis æger misere crucietur, hunc neq; sanguinis per uenam missione, neq; purgatorio medicamine curandum censeo. Cæterum locus modo affectus exacta præcedentium causarum contēplatione discutiendus est, & quum inibibi humores gelidi contineri, aut calidiores aduenticij, uel ex capitis debilitate ibidem impacti, uidebuntur, irrigationibus (quas ἐμβροχὰς Græci adpellant) apte succurritur. Fomentis præterea quæ ex althęa seu oleo, uel herbis non adeò calorificis, sed roborandi facultate prędítis aqua elixis, constituuntur. Cuius quidem generis & potestatis est oleum eximmaturis & acerbis oliuis & earundem folijs expressum (quod Græci ὠμότριβες & ὀμφάκινον dicunt) colligitur. Præstantissimum fuerit si adijciantur hederæ corymbi seu pampini, uel serpillum, uel menta uiridis. Progressu uero temporis calidioris naturæ simplicia sunt adplicāda, puto, sisymbrium, seu pulegium, siue lauri folia, siue nepeta, quam uocant Græci καλαμίνθην. Talibus itaq; & id genus alijs in admodum gelida intemperie, pręsertim brumali tempore, & uiscidis ac tenacibus succis crassisq; humoribus capiti impactis, his etenim adhibitis contumaces & fixius hærētes succi, satis superq; concoquuntur aut dissipantur, & capiti robur interim inditur, ita quidem ut deinceps ualitudini restitutum humores ingruentes queat eijcere, & à se prorsus profligere. Plerunq; enimuero pars alia altera caloris plus continet, quum attractioni non sufficit, ob debilitatem uero dum plus suscipit quā attrahat, fartum redditur, & saburratur. Hac utiq; curatione gelidis humoribus caput implētibus & dolorem inferentibus strenue utendum.

Cephalcæ calido biliosoq; humore prognatæ curatio.

SI contra calidis humoribus & biliosis caput infestetur, adsperginibus quæ embrocæ Græce dicuntur, ex oleo rosarum temperato, & papaueris, rosarumq; aqua decocta elixatione subueniēdum censeo. Adhibenda interim ijs sunt quæ digerendi quantulamcunq; potentiam obtineant. Verbi gratia, hederę folia, uel serpilli, uel anthemidis quā uulgo chamæmilam uocant, uel eiusdem herbæ oleum lauacro, præterea tepido lauandi sunt. Caput uero cum succo ptisanæ, uel aqua de luteis ouorum tepida

lauetur. Feruens etenim aqua seu admodum calida, nihil opis hic loci tulerit, sed non tam per se maiorem dolorē conciliat, quàm causam quoque eius promouet. Vbi autem ardor ille feruens remissus, ne dicam sublatus, fuerit, lauandum non est, uerum mellis nonnihil cum ouorum croceis miscendum. Quoniā calida simul omnia sic habentibus sunt aliena, siue smegmata fuerint, siue quibus pituita exhauritur apophlegmatismi. Humectationibus enim & lauacris succurrere debemus, quibus sanè opibus bilis egregie per halitum dissipatur & discutitur, aridarum enim aut calidorum usus ne tantillum quidem conducit. Crassior nanque & lentior his citius redditur, quàm digeratur. Cæterū qui crassis humoribus nec adeò calidis adficiuntur, hi meo consilio non confestim quę discutiendi, & per spiritum dissipandi uim habent aggrediantur. Tēperatis enimuero prius illinitionibus, & lauacris potius materia placāda est, tum denique, his præmissis, ad eas quę efficatioribus disijciendi & extenuandi uiribus prędite sunt medicamentorum suppetias ueniendū arbitror. Cuius classis sunt quę ex nitro & sapone contexuntur. Remittente autem affectione caput infricandum est, & in balneo maxime linteolis crudis detergendū, deraso prius capillitio. Vtendū item sternutamētis, oportet autē dicta medicamētorum præsidia, quoniā simplicia, ab initio statim usurpare, deinde efficatiora aggredi. Quo porrò eiusmodi minore negotio ab huius rei studioso reperiantur medicaminum compositiones, quæ ad hunc modum se habent, diligenter subnectam.

Erinum ad purgandum caput.

ERinum medicamentum est, quod caput purgat per nareis. Accipit autem in hoc casu utile erinum nigellæ (quod Gręci μελάνθιον dicūt, Arabes gith) unciam unam, aloës denarij pōdo unius, salis ammoniaci, et laterij uniuscuiusque denarium pondo quatuor, quæ oleo sicyonio, seu irino, seu cyperino excipiuntur omnia, & ad ceroti rediguntur crassitudinē. Seponitur autem in pyxide cornea donec res ipsa eius usum expostulet, tum naribus interne illitis, laborantem spiritum attrahere expedit. Cōducit autem hoc erinum non curandæ cephaleæ modo, sed & ophthalmiæ, hoc est, lippitudini arcēdę & comitiali morbo oppressis magnifice. Tenaces enim humores & crassos non tam capitis quam cerebri strenuisse exhaurit, spectatum est non semel. Est pręterea aliud adhuc erinum huic bonitate nihil concedens.

Erinum

Erinum cyclamininum.

HAbet radicis umbilici terræ aridæ unciam unam, nitri coccinei roseiue coloris & aridæ quincuncem. Verum si nitri loco liquorē fructus cucumerum quod ἐλατήριων uocāt, iniicias, prestantius medicamentum reddes. Vsus autem eius ita habet, redactis illis in puluerem naribus flatu per harundinem seu fistulam quandam insere, & ubi inserueris spiritum attrahere sorbentis exemplo præcipe, sursum ac deorsum capite sæpius uoluto, humores in ore collectos expuet. Hæc sanè purgatio omni uacat molestia, neq; superiore inferior est.

Epithema siue cerotum, pastillusq; indolorius contra dolorem capitis.

VTi præterea in diuturna capitis affectione epithematis & illinitionibus, quæ laxandi & humores disiiciendi potestatem habeant, cōuenit. E quorū classe principatum facile tenet, id quod ipsi sæpenumero usu & experientia ꝓbauimus. Cōstat id quidem ex olei irini, herbæ statariæ, peucedaniue, castorei cuiuslibet denario uno, baccarū lauri denariis duobus, uirgultorum rutę uncia dimidiata. Excipiunt autē oleo rosaceo quocum rediguntʼ in cerotū. Deinde quū opus est, deraso capiti uniuerso imponitʼ. Quod si exacerbatio quē παροξυσμὸν dicunt, adeò uehemens superuenerit, ut nequeat languens tollerare dolorem, utere, quo usi sumus ipsi felicissime isto pastillo, qui dolorem leniendi & instaurandi uim obtinet.

Orbiculus anodynus.

ACcipe succi herbæ statariæ uncias duas, lachrymæ papauerini (qđ opium uocatur) denarios duos, anisi, alterci, croci, myrrhæ, scāmoniæ, singulorum denarios duos, aceti quantū satis est, redige in pastillos, & in cruciatibus intensissimis aceto aut posca resolutos, capiti ex crassis & uiscosis humoribus & flatuosis spiritibus affecto, illinito.

Cephalææ ex prauo temperamento medela.

QVod si capitis ille dolor, originem ex calida intemperie trahat, eisdem sanè medicaminū auxiliis, quibus eidem malo ex bile prognato succurri docuimus (excepta sanguinis per uenam detractione & medicamine purgatorio) subueniendum est. Si propter aluum duram & astrictam uellicetur caput, rupta omni mora uentrem eduliis laxum reddere, & ea quę pedetentim inanire solent offerre, congruit, cuius farinæ quidē innumerabilia fermè existunt, præcipuum tamen eorum quæ sal ingreditur est officiū. Proinde quum tenaces & crassi humores aluum astringūt, administrabis in ouo aut ptisana cōfecturę huius, quæ ex salis ammoniaci

denarium pondo duûm, piperis, euphorbij, singulorum denarij pondo unius, constituitur, diobulos ternos siue quaternos. Vbi autem humor infestans, pituitosus non sit, purgante medicamento quod bilem exhauriat utere, cuiusmodi est quod accipiat salis communis frixi unciæ semissem, piperis denarium pondo duûm, scammoniæ denarij pondo unius. Offeras autem ceu proximũ in ouo seu ptisana denarium unum, uel grãmata quatuor, uel si uidet᷑ mystrum unum, absq; enim molestia, uentrem deducit siue emollit. Nos hoc medicamine, & quod euphorbio constat, ut confidenter, ita prospere semper usi sumus. Si cõtra propter alui lubricitatem ac diarrhœam corpus reddatur aridius, & inde ex siccitate caput doloribus tentet᷑, ciborum ac potionum medicaminibus, manibus, pedibusq; moliamur constrictionem. Sin deniq; uigiliæ, anxietates ac curæ huiusce affectionis parentes existant, soporifera continuo offerre oportet remedia. Modis qppe omnibus dãda est opera, ut cũcta laborantiũ symptomata mitigãtibus rebus leniant᷑, quo prõptius salubritate possint restitui.

Εὐφορβίῳ.

De hemicrania, Cap. XVIII.

FIt sepenumero, ut uideat᷑ quibusdã altera tantum capitis pars dolore tentari, auspicante à calua quod κράνιον Græci uocant, unde ἡμικρανίαν siue ἑτεροκρανίαν eadem gens malum hoc indigitat. Vtraq; etenim illa uox testæ ac cranei alterutrum dimidium indicat. Latini quoq; medici mutuato nomine pariter hemicraniam & heterocraniam sinistra, dextraue capitis parte infestata adpellant.

Causæ hemicraniæ.

ORitur autem ea capitis doloris species, quando superuacaneum aliquod retrimentum (cui περίττωμα Græce nomen est) sese in alterã cranei partem insinuat, aut humor in spiritum resolutus alterutram testæ portionem exagitat, nonnunquam ex solo malo temperamento, sæpius ex consensu aliarum corporis partium ægrotantium.

Hemicraniæ medela.

QVod si absq; ullo humore superfluenti, & citra materiã, sinistra, dextraue cranei pars male uidebit᷑ affici, dispiciẽda huic est curatio, solisq; ijs quæ foris inijciuntur utendum medicamentorum est præsidijs. Si contra humorum saburra eiusmodi capitis molestias infert, perpendendum summo quidẽ studio, omnisq; mouendus est lapis, quo deprehendamus, quis nam humorum nimium adauctus redũdet. Liquido nanq; constat quod citra cõtrouersiam idem exhauriendus est, Siquidẽ ubi sanguen iustum

iustum plus satis modum excesserit, sectione uenæ consulendum est. Sin
alius quispiam humorum nimietate, capitis partem infestet, purgandi ui-
reis sortito medicamine confestim euacuandum censeo.

Hemicraniæ ex uentriculo orientis curatio.

PLerunq; per consensum, & non proprio affectu capitis altera pars do
loribus impetitur, puta ex afflictione uentriculi debilitate quadā offi
cio suo non fungentis, uel humore aliquo correpti. Verbi causa bile seu pi
tuita unde coquendi facultas præpeditur. Oportet autem & hic loci dili-
genter quæ nam sit huius quoq; rei culpa, num calor an frigus medium
temperamentum plusquam cōueniat excedens perpendere. Nā si gelida
intemperies malo huic occasionē præbeat, remedijs certe quæ roboran-
di, calfaciendiq; potentiam iuxta habeant ocyssime opitulandū est. Si con
traria intemperatura causam inuexerit, contrarijs etiam medicamento-
rum auxilijs, puta quę algētis sunt naturæ, & temperandi uim obtineant,
subueniendum.

Hemicraniæ ex gelido succo uentriculum occupante orientis, curatio.

QVum ergo gelidus humor uentriculo impactus hemicraniam indu
cit, ab initio confestim aspergines ex uino, oleo nardino, glaucino,
styrace & mastiche uentriculo irrorentur. Probatur etiā inde epithema,
uel polyarthion, uel philagrion, quin & ungentum cognomento Martia
thon utilissimum est, flatus uētriculo obortos discutiens. Edulia autē ita
habentibus exhibeantur calfaciendi, humores extenuandi, uentriculum
restaurandi facultate iuxta prædita. Conducit autem his quamplurimum
aqueum humorem proliciens atq; educēs medicamentū ὑδραγωγὸν Græ
cis, tanquam aquagium Latine dicas adpellatum, si anisum illi admixtum
fuerit. Oxymel quoq; plurimum emolumenti cōfert, si cum porris elixis
offeratur. Mala item cotonea cum pipere & zingibere cōdita, decoctum
insuper hyssopi, anisi, apij & dauci potui datum eximie succurrit. Ex ole-
rum uero generibus potissime prosunt, brassica caulisue, rapa, asparagus
syluestris, quem ἕλειον, quod uliginosis locis nascatur, adpellant, beta cum
sinapi & cappari. Allium quoq; dolores sæpe numero profligit, quemad-
dum salsamenta & tarichatara, quos Græci ταρίχους nominant.

De hemicraniorum uomitione, purgatorio medicamine & catapotijs.

VOmitus prætereà, hemicranicis à cibo succurrit, & purgatoriam
facultatem obtinens medicamentum in catapotia, non sine colocyn

thide & euphorbio redactum. Cuius descriptio est huiusmodi; Aloës hepaticæ denarium unum cum dimidio, euphorbij tantundem, colocynthidis farcti interioris, scammoniæ singulorum unciam unam, bdellij sesquiunciam, commeos unciam, nitri Alexandrini unciam unam & dimidiam, corticis ueratri nigri unciam, excipe succo brassicæ, uel mali persici, seu rhodomelite, id est, melle rosaceo, & redige in globulos quæ καταπότια dicunt, offer deglubendum sesquidenarium dosi una. Cæterum habenda est etiam cautio, ne subita & semel fiat purgatio, sed paulatim exhibendo potionem, atq; ita tandem multis uicibus ad absolutam peruenire oportet dationem. Instaurat etenim hoc remedium instar antidoti, purgatq; citra molestiam, nõ summos obiter humores, sed eos ex alto quoq; & ipsis radicibus exhaurit. Quod siquis debite riteq; utatur, non hemicraniæ modo, sed cunctis, ut breuiter dicam, diutinis doloribus, uertigini item, quã σκοτομίαν uocant Græci, morboq; comitiali, arthritidi, podagræ, & coxendici, succurrit. Quoniam hac potione tenaces, uiscosi, crassiq; humores, cum uentriculo tum alijs quibuscunq; corporis partibus negocium facientes cum euacuatione emendantur, & ægros inculpatæ ualetudini inde restitui consentaneum est.

Hemicraniæ bile orientis curatio.

QVum bilis hemicraniam parit, principem bonitatis locum obtinet panis aqua calida maceratus ante quæcunq; alia remedia oblatus. Maluæ item lactucæq; esus mirifice commendatur, & ut summatim perstringam, omnia esculenta humidæ & temperatæ naturæ expediunt. Et eiusdem temperamenti ex aquæ dulci lauacra, & id genus cætera. Postremo hierapicra (id est, sacra amara) & diagridio, & alia eiusmodi quæ bilem purgandi uiribus prædita sunt, uti cõgruit. Quisquis autem scite humorem infestantem euacuare studuerit, nimium calorifica medicamenta uitet quam maxime. Forinsecus quoq; compari modo unguenta haud admodum calentis naturæ sunt applicanda. Breuiter tota, quam de dolore capitis præscripsimus, curatio hic est amplectenda, ipso nanq; genere eædem affectiones sunt, nisi quod cephalæa diuturnior, & intensioribus infestat doloribus. Cæterum ut citra, quod aiunt, puluerem, quisq; singulis dolorum causis quæ expediunt & quodammodo ad has facta sunt medicamentorum reperiat subsidia, descriptiones quasdam eius generis tanquã ob oculos deinceps ponam.

Chrisma

Chrisma, id est, ungentum topicum hemicraniæ competens.

SVmito euphorbij, castorei uniuscuiusq; denarium unum, eliquato in aqua, auriq; eius partis qua dolor infestat insere: balneum petere mandato, perfricet moderate, ac tum deniq; auribus medicamen, ut diximus, infunde, mox lauet de more solenni ægrotus. Est uero præsentissimi illud auxilij, à me sæpenumero spectatum & exploratum, remedium. Præstantissimum etiam hoc præsidium exhibet, quod cōficitur ex euphorbij uncia dimidia, atramenti scriptorij denarijs quatuor, myrrhę troglodyticę denarijs tribus, croci, fecis, olei crocini, quod κροκόμαγμα adpellant, singulorum denarijs duobus, piperis cādidi denarijs tribus, aceti quantū opus est: Emolliant hæc omnia probe, donec mellis induant spissitudinem. Deinde laborantis caput, à medio supercilio auspicans, ad ipsa usq; tempora illinito, præcipue ubi locus uacat capillis, uel ijs ipsis etiam inibi derasis, atq; dum quieuerit eundem locum iterū atq; iterum perungito. Adhibendum est autem hoc χρῖσμα matutino tēpore, quo plus opis ferat sub balneum. Cauere autem summopere oportet ne inter ungendum quidpiam ungenti destillet in oculum, id quod spongia probe efficitur si oculo adhibita, defluentem unctionem identidem detergat. Post balneū denuo pari modo unctionē repetat, neq; desinat tantisper dum integrā salubritatē recuperet. Vbi uero sanitati fuerit iam restitutus, utatur eodē per interualla præsidio ne in eandē affectionem recidat, dicto sane medicamine nullum reperias efficatius neq; salubrius aliud, curandis chronicis & atrocissimis doloribus. Cōtra mòderatos uero & mitiores cruciatus sequēs usurpandum est crebro remediū, quod habet olei sabini librā unam, cæræ uncias treis, euphorbij unciam unam: utere illiniendo dimidiatā frontē una cum eiusdem partis, nempe dolentis tēpore musculoso sub balneū, cōducit autem illud his potissimū qui frigida intemperie hemicrania uexantur. Sunt uero adhuc innumera fermè à priscis quidem medicinæ professoribus tradita, cæterum memorata sufficiunt, quę profecto à plurimis sunt prodita & multorum suffragijs usuq; & experientia sæpius comprobata.

Hemicraniæ è bilioso humore natæ curatio.

QVi heterocranię, hoc est, dextrę sinistræue cranei partis dolores ad bilem tanquam ad fontem referunt, eorum sane parti affectæ pastillum crocodeam adpellatum illinire conuenit & orbiculum trigonum, quin & terrā Ægyptiacam impendio enim prodest. Cęterū ubi hæc usui

Auribus q̄ infundenda.

accommodare re postulante statueris, acetum & oleum rosarum, & chamæmelinum, aut alium quempiã liquorem demulcentẽ adijciens illinito. Quibus utendum est utiq; Methodice, & Hippocratice, hoc est, duce ratione & ab Hippocratis medendi modo nihil abhorrente.

Vnguen medendæ hemicraniæ utilißimum.

ARidarum baccarum lauri portiones duas, thuris portionem unam, contundito & per cribrum traijcito, deinde aqua eliquato, & crebrius illinito. Aliud: Piper & cõmi cum oui albore liquefacito & linimẽti modo impingito. Aliud: Fecis olei crocini, aloës hepaticæ singulorum unciam dimidiam, gallæ asianæ non perforatæ denarium pondo duûm aceto sufficienti excipe.

De phrenetide, Cap. XIX.

SI omnium Pœonię artis professorum consensu phrenetis ex grauissimarum & maxime exitialium affectionũ cẽsu existit, haud absurdum me facturum puto, si quonam pacto in ea cerebrum afficiat, cuiusmodi eius portio læsionem acceperit, & iustam deniq; eiusdem mali curationem pressius indicem. Explicabimus itaq; liquidissime quę sit uera φρενῖτις, (quoniam etiam nota est quæ παραφρενῖτις dicitur) & quibus ex fontibus emergat, quoq; pacto noticia deprehendi, aut quomodo deniq; ingruat. Pleriq; nanq; ueteres medici in noticia ipsius, toto, ut aiunt, cœlo aberrauerunt, adeo quidem ut delyrantes & mente obiter captos phrenetide correptos autumarint. Quum multo inter se discrimine dirimantur φρενῖτις & παραφροσύνη, hoc est, uera amentia & mentis alienatio.

Causa phrenetidis.

TRahit igitur phrenetis originem ex bilis flauæ cerebrum occupãte copia, & phlegmonen inibi cum incensa febre constituente, uel in membrana cerebrum uelante, cui μῆνιγξ nomen est. Priusquam itaq; bilis cerebrum petat, & sese inibi insinuat & impacta iam obturet, minime gentium phrenetis, sed paraphrenetis & paraphrosyne, quod est delyrium, nuncupanda est, quæ per interualla quidem aliarum febrium more paroxysmum habet. Accidit autem plerunque per summos ancipitium & acutarum febrium uigores, non primogenio cerebri affectu. Hoc autẽ discrimine dirimuntur. Peculiare paraphrenetidi est, quod febris perpetua non est, sed pausam habet, leuato enim accessionis impetu mens redit. Phrenetis autem est quum continua febris cum dementia esse incipit.

Est uero

Est uero non unius speciei febris sed diuersæ ac multifariæ. Quando enim ex acuta bile orit̃, blandior ac mitior, quũ ex flaua bili uehementior & immanior est, & grauiore cõmittatur febre, nascitur interdum & ex bile adusta phrenitis, cæteris uiolentior & perniciosior, quæ magis omni modo caret, quam ea quæ originem ad flauam bilem refert, adeò quidem sæuiens ut hominem feruore & exustione facile perimat.

Notæ futuræ phrenetidis & præsentis.

QVando iam pro foribus existit amentia, infestat & perturbat plerunq; peruigilium, & somnia turbulenta, cum mentis perturbatione, ita quidem ut itentidem consurgant & exiliant, non sine nescio quibus uanis imaginibus, quibus mens addicta, sese mõstri quiddam simile uidere autumat, prophetas agere nõnunquam contendunt, quandoq; minantur familiaribus, uerba quædam aliena effundunt, & fando ordine nullo, edunt sine mente sonum, neq; enim uerba neq; sensus cohærent, solito magis morosi atq; immaniores furibundiq́; cernuntur. Spiritus grandis cum spissitudine trahitur ex imo pectore. Percussus arteriarum tactui apparet paruus ac durus. In occipitio circa eam partem, quam ἰνίον adpellãt male afficiuntur. Quando iam morbus acrior redditur & proxime iam instat phrenitis, oculis sunt distortis siue distensis, formidulosis, madẽtibus, sanguinolentis, lippientibus & cauis. Lachrymas non ex utrisq; sed ex altero tantum emittũt. Quum uero iamiam urget & tanquam manu ipsa quem corripit phrenitis, floccos ex stragulis ac stratis euellunt, stipulas legunt, neq; interrogantibus certi quidpiam respondere possunt. Lingua comitatur salebrosa, febrisq́; aridior, cerebroq́; ipso, & inde emergẽtibus neruis exiccatis nõ raro tremuli reddunt̃ & penitus insẽsiles adeò ut excitati uel omnino non, uel ægerrime obtẽperent, hoc pacto, ut dixi, afficiunt̃ phrenetici, dictaq́; & id genus alia comitant̃ indicia eos qui germana corripiuntur phrenitide, & quos non per consensum sed propria cerebri afflictione demẽtia inuadit. Neq; sane q̃dpiam aliud mali infestat eũ q uera phrenitide tentat̃. Proinde q ex septi trãsuersione (q̃d Grȩce διάφραγμα adpellãt) phlegmõe, eã affectionẽ oriri autumãt, tam ut q maxime hallucinant̃. Cæterũ ubi diaphragma phlegmonẽ cõtraxerit παραφρενίτιδα seu παραφροσύνην mauis, hoc est, alienationem mẽtis notham & insaniam inducit, adeò ut ueram dementiam fermè referat. Si quando flauæ bili pituita confunditur, phrenitis quidem adpellatur, quoniam corpus uigiliæ excruciant, cæterum uera phrenitis non est, sed insania notha.

Nothæ

Nothæ phrenetidis indicia.

CÆterũ ex ipsis qui superueniunt casibus (quæ Greci συμπτώματα di-cunt) permixtis, dementiã ad permixtionẽ humorũ originẽ referre deprehẽdes. Quandoquidẽ peruigilio excruciant̃, idq; sine discrimine, & ad se redeunt, deinde denuo furor urget. Mox alto somno irrepẽte, oppri-munt̃ sopore, cæterum cum impetu magno & animi summo tumultu ex-pergiscunt̃. Rogati à familiaribus turbata mente respõdent, aliena & ua-na intra uerba insanientes proferunt.

Longe phrenetidis futuræ indicia.

NEq; te lateat qđ eiuscemodi magna ex parte accidere cõsueuerunt, si quando diutina futura est insania. Quum ipsę magis magisq; deij-ciant̃ uires, adeò cõfusæ cernunt̃ notæ, ut aliud quoddam insaniæ genus esse oriat̃ suspicio, quum tamen non sit. Principio statim mentis quædam turba comite μανία orit̃, deinde bilis ascẽdens cerebrum perturbat, mox hecticis febribus affinę quidpiã accidit uniuerso cerebello, atq; in cõfusos & furiosos sermones prorũpunt, & decũbentes ob magnã uirium debili-tatẽ neq; uerba facere, neq; in grabato cubãtis habitum præ angore serua-re possunt, neq; cõsurgunt fortiter, neq; ꝓsiliunt, manus sursum deorsum & hinc inde iactando, ita qdem ut causę ignarus illos uenari quippiã arbi-tretur, & si quæ eminent, carpere. Nõnulli uiribus ꝓstratis, ne palpebras qdem attollunt, tantũ abest, ut ipsa aperiant lumina, uel si quãdo humore infestãte palpebras diduxerint, cõfestim obserant. Hactenus de notis quæ uirtute imbecilla sese exerunt. Neq;, ut dixi, aliud est dementiæ genus, sed id quod testat̃ arteriarũ percussus, uiriũ debilitas, quũ paruus durusq; & arct9 sit uniuersis, potissimũ uero & magis adeò q diutina phrenetide cor-repti sunt. Huiusmodi ergo sunt indicia quæ phreneticos arguũt. Nũc q-bus medicaminũ pręsidijs succurrendũ sit oportune, sũmo studio adiũgã.

Phrenetidis, id est, ueræ insaniæ, curatio.

PRincipio si per uireis ægri licebit, nec quicq̃ aliud obstiterit, sine mo-ra sanguis mitti debet, quoniã non est salubrius aliud, neq; pręsentius subsidiũ. Verũ si id per ægrũ non liceat, quod plerunq; cõtingit, nam ma-nũ medicis porrigere detrectant, uena mediæ frõtis recta incidenda est. Efficiet̃ id aũt apposite si collũ ritè constringat̃, ut uena eius partis distẽsa præmineat. Ipse qdem hoc pacto serio insanientẽ uindicauimus, quẽ sanè asperiorib9 coartationibus aliquot multi & robusti familiares detinebãt, & quasi onerauerant, quo eam frontis uenam aperire liceret. Ita enim e-rat percitus, ut cuncta quæ furiosi designare consueuerunt, cum impetu perpetraret.

perpetraret. Deinde interposito tempore denuo uenam secauimus, san-
guinis tantum detrahentes, quantum res ipsa exigere uidebatur, atq; ad
hunc quidem modum breui admodum hominē pristinæ sanitati restitui-
mus, adhibitis interim ritè alijs quoque in id efficacibus remedijs. Atqui
hoc quidē perpetuo fieri expedit, in his qui uiolentius se gerunt, quam ut
detur brachij uenā scalpello incidere. Cæterū post sanguinis missionē to-
picis usus sum medicamentorum auxilijs & primitus oxyrhodino caput
perfudi, quo cōpescerem et reprimerē humorū uapores ad cerebrū exha
lantes, & robur non tam cerebro quā uniuerso capiti inderet, & calore ex
tincto humorē infestantē nō attraheret, unde maiorē saburrā accumulat
& replet. Prospiciendum etiam de aceto quod placādi & somnū inducen
di uim obtineat. Magna quippe ex parte quinta aceti portio esto, & si in
uiolentiore exacerbatione nonnunquā hederæ nigræ uel serpilli quartā
portionē abiecto aceto miscuerim. Quū uero magis magisq; increuerit af
fectio, & uigiliæ urgēt, magisq; desipiūt, efficatiora adhibere oportet re-
media, caput copiosiore oxyrhodino perfundere, aqua in qua herbæ ali-
quę decoctę sint, uerbi causa, chamæmilō, papauer, serpillū, hedera pari
ter cū oxyrhodini unguine, fouere. Odoramēta insuper & linimēta adhi
bere, uigilias abigere, somnū accersere, quod præcipuum est languenti-
bus auxilium. Quum uero his ritè peractis, nihil egeris uigilięque etiam
dū perturbāt, neq; cessat delyriū insaniaue propinandū est ad omnia effi
cacissimū, & si quid aliud præsentissimū præsidiū, quod à papauere nigro
nomē sortitū est, diacodion, neq; enimuero uigilijs id tantū, uerū ipsis eti
am febribus succurrit, & feruorē insuper capitis extinguit. Verū si ob im
modicū laborem præceps periculum non sit, cunctanter offerendum est
διὰ τῶν κωδειῶν, præsertim si delyrium duntaxat & non ueram phreni-
tim infestare olfeceris. Quod est si pituitam bili mixtam mali fontem de-
prehenderis, quam paraphrenitim, hoc est, notham (ut uulgo loquunt)
phrenisim uocari quidem docuimus. Tum enim manibus pedibusq; fugi
endū est διὰ κωδειῶν, pariter & quoduis aliud somnificum & indolorium
quod ἀνώδυνον dicunt medicamentum. Si æger uiribus tantum non omni-
bus plane destitutus, uidebitur, potiones narcoticæ, hoc est, quæ torpo-
rem inducunt & soporiferæ admittendæ non sunt. Non enim lenis mo-
do quædā noxa has etiam comitatur, sed quandoq; interitus. Porrò mul
tum refert in quo quis loco degat, attendendum itaque quo in domicilio

ægrotus decumbat, cuius aërem utiq; oportet esse neq; crassum, neq; affatim flatulentum aut uaporosum, neq; admodum frigidum ut constipet, neq; adeò calidum, ut caput tentet, sed medium horum utrinq; redactũ, quo frigidior spiritus euadat & remittetur temperie. Esto autem aër in quo continentur, lucidus magis quam obscurus. Quin ne intimi quidem necessarij subinde, neq; alia hominum frequentia crebrius insanientem inuisant. Nam mortalium frequentia, aërem crassiorem reddit, udam exhalando animam. Officiunt etiam affectus animi, proinde nihil quod mœstitiam inferat, aut bilem cieat committendum est. Agitare se uiolentius lædit, lenta uero agitatio ita ut culcitra non moueatur cõceditur. Vix enim quicquam adeò irritare & uexare solet languentes atq; quietis perturbatio & impedimentum, in partibus præterea inferioribus, pręcipue si conuellatur ęgrotus, frictione leni utendum ac lenta. Coxendices insuper ac pedes asperioribus coartationibus ac ligaculis uincire conuenit, quoniam hęc materiam infestantem ex superioribus partibus auellunt, & ad infernas detrahunt, cõuulsionesq; demulcent. Fouere loca inferiora à frictione saluberrimum est. Atq; ita ligaminibus hæc loca impediantur, ut materiam contineant. Cæterum hæc paroxysmum pręcedant, necessarium est. Expediunt etiam ita affectis cucurbitulæ præsertim ante exacerbationem adhibitæ, quo per partem diuersam, materiã ad superiora tendentem auertant. Conducunt pari modo epithemata, neq; supra modum calorifica, neq; admodum frigorifica, sed temperata, uisceribus enim immodice calida plurimum mali conciliant. Vnde extemplo caput tẽtatur ac repletur, cuius rei quoq; gratia præcordia impensius fouere superuacuum est, potissime in febre atrociori, & in corpore succis caput petenticus referto. Abundè est igitur, si uiscera semine tantummodo lini in hydræleo elixo & iure chamęmelino tepido foueantur, seu madefiant, solatur enim illud flagrantia & distenta, pulcherrime.

Quibus cibarijs utendum sit phrenetic'is.

INter cætera medicamentorum præsidia, dapium quoq; cõferentium catalogum pertexere, non est (ut ipse quidem arbitror) superuacuum. Pleriq; enim uictum præscribẽtes quid agant, proh dolor, non intelligũt. Salubria quippe an insalutaria existent quæ offerunt, non obseruant, ne dicam ignorant. Principio itaque ptisanę cremorem probe elixum offerre conuenit. Quod si is ad palatum ægrotantis non faciat, integras hordei

granas citra ullum condimentum ad edendum porrige. Apomelitis(uocant autem ita Græci ex ablutis aqua fauis cremorem) parum, uel dulcoris & illectationis gratia mulsæ nonnihil adijciens, uel aquæ rosarum, cæterũ aqua mulsa, qđ ὑδρόμελι Græci uocant per se, & quoduis aliud quod uini loco potui datur, poculentum, puto hydromalum tanquam hostile fugiendum est, mel consimiliter ipsum sine additamento, & acetum mulsum, quod Græci dicũt ὀξύμελι. Quod si ne ita quidem nec ptisanæ succus seorsim arrideat(quoniam non pauci uel ad nomen ptisanæ nauseant) eis auenæ liquorem si ad manum sit uel cicerum dare expedit. Quod si sorbitiunculas omneis fastidiant, panem aqua calida madidatum ac maceratũ prębeto. Nam in eo quoq; efficax est auxilium, neq; enim hic minus quam præscripti cremores(mea quidem sententia) opitulatur. Holeribus potissime uesci utile est, intybo uidelicet & malua elixis, quandoq; non ualde, sed obiter modo decoctis, si intenta febre & magna siti premantur & uigiliæ infestent, plusculum enim auxilij tulerint. Multo uero plus emolumenti adferunt brassicæ caules elixi, & coliculi lactucæ, melonesq; & cucumeris carnes, siue intestina quos pepones nominant. Quamprimum autem concoctionem olfeceris, pisces quoq; squamosi, quos aspratiles uulgo dicunt, & inculpati succi, & pectines offerendi sunt. Opem non uulgarem phreneticis adferunt mala persica, duracina, cærasa, mala, mala punica, quas Græci ῥόας cognominant, Romani granata. Cæterum hęc non nisi gustentur, & ne quid nimis.

Quæ poculenta phrenеticis competant.

POtus ita affectorũ aqua esto calida, quę nõ semel ubertim & auariter ingurgitanda, sed identidẽ partius exhibita sorbenda est. Neq; enim sitibundi admodum sunt, ut potum uehementer affectant, & nihil opis ex multa semel potatione sentiunt. Gelida autem aqua quoniam parũ frugi, omnino uitanda est, quandoquidem si interna aliqua phlegmone, uel in uisceribus, uel quacunq; alia parte fuerit, præceps ac grande discrimen inuehit. Et si in præsentiarum auxilij quiddam ac solatij adferre doloreq́; sedare uideatur, diræ tamẽ ac perniciosissimæ deinde succedũt febres, ita quidem, ut delyrium maxime adaugeat, & ut uno uerbo expediam, cũcta uertat in deterius. Præstat itaq; multis nominibus calidæ quam gelidæ aquæ usus. Neq; clàm me est hydræleum à quibusdam summopere cõmendari, & ob id potui exhiberi, propterea quod partes superiores bile affectas uideatur

ctas uideatur egregie satis arefacere. Atq; hoc pacto una opera ardores leniuntur, extorum tensiones & inflammationes laxantur, bilisq; demum quum per aluum, tum per uomitionem affatim exhauritur.

Balnea quæ expediant.

† post exercitationem

LAuacra porrò & unctiones necessario † contra siccitatem adhibenda sunt, neque enim affectionis quantitas tantum, sed ipsa etiam ariditas, pariter & uigiliæ immodicæ incommodat. Neq; febriẽtibus etiam ipsis obest balneum modo tepidum sit, non laconicum, pyriateriumúe, aut calidum solium. Proinde non possunt non uehemẽter hallucinari medici quotquot in hac febre constitutos lauare, nescio qua religione deterriti, dubitant, siquidem quum uigiliæ infestant, neq; admittitur usus lauacri, cruciatus longe uehementiores ingruunt, & persistit usq; delyrium, quo circa ut dixi lauãdum est, eo quod hoc medio inculpata induciť tẽperatura, mentis alienatio una cum febre profligitur. Indulgendum etiam ipsis balnei tempore uinum est, præcipue his quos molestant uigiliȩ, cum neq; uires satis robustæ sunt, & febris non magna sed lenior modo excruciat, & concoctionis notæ apparent in lotio. Adhuc uero ut rectius ita & minus cunctanter uinum exhibendum est his, qui sani hoc bibere consueuerunt, & uentriculum natura imbecillum ac frigidum sortiti sunt, his inquam haud importune tempestiuius uinum datur, pariter & paraphrosyne correptis, modo ne quid nimis & intra modum. Quoniã cordis inde agitatio, & furiosum peruigilium, in quietẽ & probam mentis dispositionẽ cum abundantis somni conciliatione uertitur, cerebrũ irrigať, corpus alitur, nisi hypochondria, quæ alij præcordia, alij ilia uertũt, phlegmone ardenti uel alioquin nimio calore fuerint obsessa. Quin & si uiribus destitui uideantur, multo confidentius, & minore cum periculo dari uinum potest, si non plus damni quam emolumenti inde speret medicus. Nam si uires ceu postliminio reuertantur, & profligetur affectio, tum nihil intentatum relinquere expedit, uariaq; ratiõe ægritudini succurrere. Quod si phrenetico lethargus inducatur, medici officium fuerit diligenter prospicere, ne deinceps uinum exhibitum noxam augeat. Perpendere itaq; & acurate inter se affectionẽ prauam & uini potationem conferre conuenit, ne alibi noxæ alicuius medicus sit occasio.

De ueterno

De ueterno quem lethargum Græci nominant, Cap. XX.

INexpugnabilis penè dormiendi necessitas haud aliter atq; phrenetis nascitur, eiusdem enim loci, cerebri inquam noxa quędam est, sed materiam habet phrenetico contrariam, pituitam scilicet, humorem frigidum & humidum, cerebrum irrigantem, & in somnum impellentem, cum tanta omnium rerum obliuione ut uerbis nulla suppeditet materia. Iacet autem ueterno affectus tanquam truncus, oculis clausis, & ut breuiter perstringam, tam graui mentis stupore perculsus, ut cerebrum humore ac frigore obsitum esse omnino uel oculis captis appareat. Si pituita sola deliquerit, lethargiam uerã introducit, nothã uero, pituita cum bile mixta in capite putrescente. Sunt aũt ea symptωmata quoq; permixta, sic, ut æger sopore modo opprimat̃ modo expergefactus uigilijs infestet̃, quãdoq; mentis alienatione, utrisq; enim interdũ simul corripiunt̃. Oculos serant, manus non continent, & gestum omnino eorum qui stipulas legunt & floccos euellere student, exprimũt. Quoscunq; uero non adeò profundus sopor, ac ualidus torpor inuadit, ad uociferationem quorundam oculos quandoq; aperiunt, & denuo recludunt. Qui autem magna imbecillitate & summa afflictione tentantur, excitari non possunt, quantumuis ingenti uociferatione nomen inclames Hylam inclames, neq; efficies ut uel cõniueant palpebris. Arteriarum percussus rarus est ac breuis siue obscurus, ægerrimeq; apparens. Ex dictis itaq; indicijs cuiq; artis gnaro datur morbum deprehẽdere. Quibus autem remedijs ita affectis succurrendũ sit, deinceps recensere conuenit.

Lethargi curatio.

IN ueterni curatione acuratissima cõsideratione omnem lapidem mouendum, & quæcunq; priscorum calculis adprobata, posterisq; tradita sunt sanctissime obseruandũ, censeo. Vireis puto ægrotantis, habitum item & id genus alia, ætatẽ uidelicet & regionẽ & tempus, & consuetudinem, quibus adamussim contẽplatis, si horũ quæ memorata sunt nihil obsistere uidebit̃, sanguinem detrahere principio statim expedit. Cæterum laborãtis robur imprimis perpendendũ iudico. Localibus deinde utendũ est medicaminũ auxilijs. Vniuersamq; curationẽ capiti applicare oportet, quo uapores qui eo deferunt̃, prõptius supprimant̃. Dãda est insuper opera, ut humores inibi coacti concoquant̃, incidant̃, & dissipent̃. Proficit autem ad reprimendũ præcipue oxyrhodinum. Capiti nanq; roboris

plurimum indit, utilissimum autem fuerit in morbi statim primordijs hęc fieri, ne uaporis reliquā quoq; copiā ascendentē & negociū facientē tanta prōptitudine suscipiat. Quoniā autē humor qui cerebrū obsedit pituitosus ac gelidus est, quæ humorē extenuandi potestatē habent, oxyrhodino cōmiscenda sunt, uerbi causa, pinastellū, castoreum, pulegium, nepitha, et thymus, maximeq; proficit ad excitandū hominem frōti unctione admotum castoreū, uel capilli humani cremati & cum aceto liquefacti, pari modo illiti, est enim hoc insita quadā naturæ aptitudine huic morbo factum antipharmacū. Quod si nihil his proficit, persistitq; affectio, & laborās nō expergiscit, quæ sternutamenta cieant naribus adhibenda sunt, cuius farinæ censet struthium, adiecto castoreo, seu pipere, euphorbioue aut epithymo, flatu aūt naribus illud indat, congruit. Aliud: Pēna illiniendū est, neq; tamen crebrius, prosternunt enim & suffocant uires eorum & longe magis caput replet. Accōmodissima autē est coxendicū frequens multaq; fricatio, & quæ cū oleo sicyonio cucumerinoúe perficit, acetoúe scillitico illinitio. Scilla quandoq; sola, aut sinapi cum aceto trita cataplasmatis more coxendicibus imposita ad excitandū hominem letaliter etiam soporis grauitate oppressum satis est. Quod si morbus ualde perniciosus & atrox admodū extiterit aut diuturnus, caput radendū & cum castoreo illiniendū est, quin & castoreū ipsum potui dare expedit, & ante unā accessionis horā potissimū, extenuandi enim & gelidum calfaciendi, marcescentēq;, & maxime molestantē in corpore pituitam arefaciendi uim obtinet. Noui equidē nonnullos miserrime hoc torpore impeditos, uno hoc medicamine sanitati restitutos, longe uero maiorē habet aceto mulso admixto efficatiā. Quod si æger corpore prauis succis infarto fuerit, mixta cū hoc scāmonea pręparata potissimū, uel aliud quiddā aluum deijciendi uirtute præditū cum castoreo exhibendū est. Satis autē fuerit si castorei duobus scrupulis, dimidiatā diagridij (sic enim scāmonium præparatū uulgo nominant) scrupulū adieceris, aut plus, minusq; pro uiribus cuiusq;. Neq; auxilia modo quæ humores extenuandi, sed quæ nutriendi quoq; uim habent offerre debemus, exēpli gratia, amygdalorū cremorē cum exiguo melle elixum. Haud mediocriter adiuuat etiam succus ptisanæ cum porrorū comis, uel apij radicibus, hyssopo item si febris iūcta non adsit. Nam si febris uiolenter infestet, hyssopus elixationi admiscēdus non est, sed radices modo (ut diximus) apij & oxymel simplex, qui à ptisanæ succo, uel

pariter

pariter cum ptisanę succo sumendus. Cõmodissima quoq; existit mica panis esui cum apomelite uel aqua mulsa exhibita. Hydromalũ autem (quæ est ex aqua & malomelite cõfectio) aut gnidium uel aliquo aliud uinũ crudo adhuc morbo non debet offerri. Vbi autẽ cõcoqui morbus uidebitur, lauacris uinoq; quã minimo uti superuacuũ nõ est, præsertim post sanguinis per uenã detractionem, uel totius corporis mediocrẽ expurgationẽ, præter quam si plethora, hoc est, humorũ redundãtia, quã nos plenitudinem uocamus, infestet. Balneo enim succorũ, quæ cutẽ obsedit, plenitas melius quã cathartico medicamine discutitur, cæterum in eiusmodi affectione lauacrũ tepidũ tantũmodo competit. Cognouimus ipsi quẽpiam qui lethargo tam grauiter laborabat ut morbũ omnino non agnosceret, neq; se leuari sentiret. Is post duo de uiginti ægritudinis suæ dies balneum ingressus, tantũ sensit auxilij, ut à somno statim expergisceret, alios attente acciperet, & ipse uerba expedite faceret, familiares omneis agnoscens. Proinde si uireis cõcedere uident in balneolo lauãdi sunt lethargici. Si uero uireis adeò deiectas cõspexeris, ut æger neq; laborẽ, neq; æstum balneĩ ferre possit, domi in solio aquę tantisper calidę ut laborãs sustinere queat, lauare ipsum cõuenit. Cauendũ autẽ est ne caput ægrotantis aqua perfundat, nam id si factũ fuerit tantũ abest ut tantillũ opis sentiat, ut longe maioribus cruciatibus infestet, quam si calidũ nunquã uidisset. Fiat itaq; domi semel atq; iterũ in solio (ut diximus) lauacrũ, deinde in morbi discessione ingrediat balneum & indubitanter de solenni sua cõsuetudine lauet. Cæterũ rarenter admodũ id fiat si ęgro grauia incũbant symptωmata, sic quidem, ut interdũ humi decidant. In omni etenim curatione nihil nimis fieri expedit. Sciendũ etenim est quod eiusmodi casus priorẽ capitis partem frõtem scilicet occupant, & eius uirtutis sensatio grauius offenditur. Contingunt etiam ex immodicis doloribus, dissipatis animalibus spiritibus & incisis in cõmissuris, cauernisue huiusmodi symptωmata, & cum meningis claudit meatus, occupat etiam caluæ cõmissuras, conclusa potissime cerebri capacitate. Cæterũ in præsens non est oportunum cuiusq; singilatim curationis modum tradere, dicemus autem & aliâs quoq; suo loco ubi ex confesso fracturarum fiet mentio.

De morbo sacro, comitialiue, Cap. XXI.

Comitialis morbus ex diutinorũ morborũ classe est, cuius curatio summo eget studio atq; solicitudine nõ parua. Nã si principio non

discutiatur, per omnem uitam comitatur. Est uero capitis affectio ac cerebri ubi princeps omnium sensuum intellectus continetur, conuellit autem uniuersum hominis corpus. Quod autem capitis sit affectio, inde liquet, quod oculi suo munere nō funguntur neq; intelligũt quicq̃ afflicti, euanescit itaq; memoria, quin, ut semel dicam, omnes sensus exulant. Vnde ἐπιληψία nomen obtinuit, quod sensum capitis atq; mentē pariter adprehendat. Appellatur etiam à quibusdã ἱερὴ νόσος, id est, sacra affectio, eo quod in capite nascatur, quod sacrum atq; templũ est partis animæ. Nec desunt qui ἡράκλειον νόσον, id est, herculanum morbum nominent, uel propter immensos labores, uel quod quemadmodum Hercules inuictus, sic ea quoq; nulla fermè medicorum ope superabilis sit affectio. Quidã παιδικόν, hoc est, puerilem affectionem, alij alio quopiam nomine indigitant. Veruntamen singula recensere in præsens superuacuum est, in rem potius esse duco, ea quæ ad tanti mali curationem spectant, ut meam quoq; fidem (recepimus enim) liberem, commemorare.

Causæ morbi comitialis.

GIgnitur autem morbus comitialis triphariã, aut enim primogenio affectu, caput duntaxat afficitur, uel per consensum (quã συμπάθειαν Græci dicunt) oris uentriculi (qui stomachus uocatur) male affecti uel certe ex aliarum corporis partium praue habentium suppeditatione.

Notæ fontis epilepseôs.

QVod si comitialis proficiscatur ex ostio uẽtriculi stomachoue, eiusmodi comitantur indicia, creberrima infestat stomachũ conuulsio, tremor item & uellicatio. Excitatur autem potissimum huius affectionis accessio iuxta uel nimia cibi saturitate, uel inedia. Si uero ad aliquam corporis partem male affectam capitis hæc referatur affectio, haud obscure quidem ab eadem parte sentiũt morbum oriri, & paulatim caput petere, ita ut accessionem futuram prædicent. Accidit porrò hic morbus præcipue pueris & recens admodum in lucem ęditis, maxime uero humidiore temperamēto præditis quam ob causam παιδικός, id est, infantilis passio, seu puerorum morbus à plerisq; nominatur. Sin autem ex primario capitis affectu oriatur morbus herculeus, uel cæco hæc signa adpareant, capitis & adiacētium particularum grauitas, caligo oculorum cum grauedine & uertigine. Interdũ ex intensissimo capitis dolore datur huic ægritudini occasio. Et ex hac quoq; causa infantes infestant epilepsia potissime.

Comitialis

Comitialis morbi curatio.

QVoniam hic morbus infantes potius quã adultos & senes corripit, ab eorũ ætate curationis auspiciũ sumere cõuenit. Si admodũ puer ac infans à cunabulis statim sacro morbo impeditur, nullo plane medicamentorum præsidio subuenire studebimus, progressu nanq; temporis, sola ætatis mutatione & caloris naturalis incremento, sua sponte magna ex parte hic morbus quiescit. Sufficit enim solus ad humoris quo caput & eius cauernæ infartiuntur consumptionem calor. Sed quod ad nostram opem ac sollicitudinem attinet, nutricis qua utuntur lac, pro nostra uirili emendandum est, & quicquid superfluitatis inest in ordinem redigendum. Est autem lac omnium deterrimum & maxime uitiosum, crassum, & caseosum, liquidius & serosum, gustãti insuaue tetriq; odoris. Corrigitur autẽ eius malitia hoc modo: Si iusto, ut dixi, crassius sit, ad liquidi crassiq; medium perducitur, & succi inculpati redditur, si nutrix laboribus mediocribus de more nutricum præcipue ante cibum exerceatur, & alimentis bonum succum facientibus utatur. Præstat etiam uomitu pituitam eijcere, id quod cum oxymelite optime perficitur. Quod si liquidum appareat, ac serosum & nimis acre lac, rursus ad medium liquidi crassique reducatur. Id quod tum pulchre fiet, si nutrix multos labores fugiat, carnibus porcinis alatur, & sorbitionibus, sapam potet cum uino dulci, mammas cum omni thoraci perfricet. Nam si plus iusto fuerit crassum, rebus quibusdam alijs adhibitis tenuius reddatur. Verbi causa, fœniculo, anetho, aniso, origano, eruca, ruta, hyssopo, porro, scandice, satureia, thymo & salsamento ueteri, sed uiridibus illis omnibus est utendum, & recentibus adhuc, arida nanque maiorem habent acrimoniam & uehemẽtius quam conueniat mensium meatus reserant, unde locelli fluitant sanguine, quo nihil alienius potest lactenti puero accidere. Quoniam mẽstruo sanguine ex uenis erumpente, lac ipsum necessario deficit, quemadmodum coposius in mamillas, menstruis deficientibus, colligitur, cuius rei gratia à re uenerea abstinendũ est, ei quæcunq; lac præbebit, à uiri nanq; consuetudine lac odoris gratiã in deterius mutat, & liquidius efficit, & mẽstrua eliciuntur. Quin si forte cõcipiat longe perniciosissimũ est puello lactẽti, qua propter oportet nutrici uterũ gestãti puellũ minime cõmittere, & ad aliã quę iudicio, delectuq; paret, & cui lac inculpatũ sit festinare. Cognoscit autẽ lac bonũ q̃tuor nõibus, puta colore, & cõstitutiõe, substãtiaue odoratu &

gustu. Siquidem quod optimum lac est, id uisui candidũ cum nullo liuore gustãti suaue, olfacientiq́ꝫ fragrãs, non tetri odoris apparebit. Cõstitutione uero, neqꝫ liquidũ, neqꝫ crassum & caseosum. Nam eiusmodi lac in mamillis collectum puellorũ neruos summopere cõstringit & obturat, quocirca mulieri lac præbenti infantulo, uinũ modice liquidũ & lympidũ est offerendũ. Hoc modo, nutrice, quæ neqꝫ grauida neqꝫ lacte malo prędita, neqꝫ aliquo morbo affecta sit, selecta, recens natus, & adhuc sugens alendus est. Nutrix uero primum ualido exercitio, mox autem mediocri manuum agitatione exerceatur, deinde cibum capiat. Neqꝫ crebris identidẽ utatur balneis, & ubi lauare consilium fuerit, balneum semper cibum ac potum præcedat, neqꝫ uini præcipue meri potio balneum illico sequatur nihil enim alienius, magisq́ꝫ pestiferũ est. Corporis item unctio & frictio usqꝫ cibum excipiat. Exercitatio enim quælibet à cibo, non nutricibus solum, sed cunctis etiam mortalibus plus officit, quã proficit. Vnde & Hippocrates inquit: Labor cibum præcedat. Frictionis autẽ ratio hæc sit, primum à brachijs auspicandum est, secundo ad pectus & uentrem descẽdendum, tertio ad coxendices. Esto autem frictio semper ualida ut inde cõtrahatur aliquis calor. Postremo partibus inducto iam robore, caput quoqꝫ pari frictione aggrediatur. Periculum enim est ingens ne cuncta in eam partem rapiantur, si frictio eius præcedat. Cæterum post exercitationes & frictiones uitandus est aliquandiu aër gelidus, donec uidelicet calor ac spiritus pedetentim, paulatimq́ꝫ euaporent, deinde ad ea quæ ex longo tempore consueta sunt, redeat, & alimentis uescatur cõferentibus, paneq́ꝫ probe fermentato & egregie cocto, potissimum in fornace, accipiat autẽ panis non plus quàm unciam unam seu duas, præsertim si puellus cui lac præbetur temperamento fuerit atræbilario seu bilioso, unà cum in percalida aqua macerato coriandro, quod comestum, humores qui ad caput deferuntur arcet, id quod summum ac præcipuum contra hunc morbum esse censetur præsidium, & ut Græci uocant, προφυλακτικόν, hoc est, præseruatiuum morbiq́ꝫ præcautio, & sanitatis tutela.

Holera quæ competant.

EX holeribus commendatur beta, imprimis autem si calida esui exhibeatur, rapum item cum porris permixtum conducibile est. Condimenta uero qbus nutrices utanť, olei perparum, & salẽ parca manu aspersum habeant. Ex uolucribus autem altilibus quidem gallinæ, feris autem & agrestibus

& agrestibus phasiani non saginati utiles sunt. Ex anseribus uero conducunt alæ, collum, caput, pedes. Et alites breuiter omnes, exceptis palustribus & uliginosis undosisq; locis degentibus, qui utiq; fugiendi sunt. Ius etiam potũ officit. Quod si cruditas, aut inflatio, aut ex spiritibus qui in uentre continentur tẽsio adsit, nouem uel undecim grana piperis, uel parum anisi admiscenda sunt. Sarcophagiam omnem improbo, & certe pręstat omnino carnes non attingere, suillam potissime & bubulam. Cæterũ oblectationis gratia his qui earum desiderio tenentur cõcedimus carnes sed non obesas. Cõuenit autem ita habentibus ἀπόζεμα potius quam ζέμα sumptum. Caro sinapi obiter intingenda, quin etiam ita quoq; nonnunquam interdicenda est. Daucum insuper & cepæ nullo modo, mea quidem sententia, manducanda sunt. Fugiendum est præterea smyrnium, quoniam caput tentat ac percutit, uitandum est apium, quoniam naturę suæ aptitudine nocet comitiali morbo correptis.

Pisces qui conueniant.

EX piscibus offerri itaq; utiliter possunt, soleæ, merulæ, turdi, scorpiones, & scauri, crassi uero succi ac pingues maritimiq;, uerbi causa, scombri & pelamidæ, tanquam inutiles uitandi sunt, officium enim plurimum, quoniam pinguitudine & terreo humore corpus onerant. Qui in fluuijs perennibus degunt prohibendi non sunt, præsertim saxatiles: Sed μηδὲν ἄγαν, frequens enim eorundem usus lædit. Præstat autem illos cum aceto mulso & exiguo pipere conditos sumere, siquidem condimentum eiusmodi cum pinguedinem tum omne simul nocumentum tollit. Cochleæ porrò ne per somnum quidem, ut aiunt, admittendæ sunt, eo quod algentis sint naturæ & pinguedine præ alijs madent, crassosq; relinquunt in corpore succos. Echini esum per interuallum admittere alienum nõ est. Peculiare enim quiddã obtinet quo aluum muneris sui admonere, uentriculũ iuuare, lotiumq; ciere, potest, sumẽdus tamen est ex calido quopiam potu, uerbi gratia, absinthite, siue cõdito. Ita sane quicqd nocumenti complectitur omnino exuit. Carnes quidem omne genus, sed in primis suillas minime gentium unquam morbo comitiali implicito donec probe curatus sanitati omnino restitutus sit, concedendas moneo. Pari quoq; modo intercidenda sunt legumina, præcipue lenticulæ, ubi autem omnino ciceribus aut halica uesci desiderio tenẽtur, extenuandi ui præditũ quidpiam

admiſcere conuenit, puta piper aut pulegium, quo legumenti emendat & profligat etiam ſuccorum craſſitudinem. Pomorum abſtinentia in comitiali affectione ſummopere commmendatur. Si quando autem eiuſmodi fructus manducare affectarint, non niſi parum & obiter, neq; in prima, ſed in ſecunda menſa debent, ita quippe haud male ſumentem afficient. Cauendum etiam modis omnibus à bellarijs, quæ Græci τραγήματα uocant, nempe nucibus & palmulis eſt. Vuæ uero & piſtacia in cibarijs ſecundaùe menſa illiberalius conceduntur, & præſertim quæ facultatem aliquam aſtringendi poſſident. Porrò amygdalorũ & piſtaciorum nuclei, quæ à cocis myropolis præparantur, quoniam pituitoſum humorem utcunque expurgant, uitandi non ſunt, cæterum ſi morbum conſideres ſolum, profecto manibus pedibúſque fugiendi, ſiquidem eorum uſu caput tentatur & impletur, potiſſime ſi fuerint non recentes, atqui propter ſtomachum cui ſane per quam utiles ſunt, & ſtrenuas concoctrici potentiæ ſuppetias conferunt, non fuerit alienum illos intra modum epilepticis offerre. Potionibus in ſumma rarenter utendum, neque aliam quam quæ ex abſynthio conficitur, probo. Abſynthium enimuero non uentriculo tantum ſeu ſtomacho ipſi robur adijcit, ſed craſſos etiam humores infeſtantes extenuat, & quicquid in eo ſuperuacanei retrimenti retentũ offenderit, probe exhaurit. Hactenus de ratione uictus quam equidem puellis & ſacro morbo impeditis pręſcribendam cenſeo.

Apozemata & catapotia, (id eſt, decocta & globuli) in comitialibus deglutienda.

MEdicamentorum præſidia in maiore, ut uocant, morbo ad hunc modum ſunt offerenda, ubi huic morbo obnoxius mane experrectus membra ſuſtulerit grabato, & aluum deiecerit, decoctum extenuatoria ui præditum incunctanter miſcere congruit. In hyeme igitur extenuandi uireis obtinens decoctum quod hyſſopum contineat elixum potui dato, ſuccurrit enim ualentiſſime, & pleriq; hoc uno ſubinde apozemate à comitiali morbo probe uindicati, priſtinæ ualitudini reſtituti ſunt: ſiquidem quoſcunque uiſcidos & tenaces, uel denſos aut craſſos humores attenuandi, & ex ſtomacho, ac pectore euacuandi potentiam obtinet. Aliud enim per lotiũ, aliud per aluum euacuat egregie. Dabis itaq; dictã elixationẽ, uel cum ſola aqua decoctã, uel cum oxymelite, puta in hyeme & maximę in autumno, nam æſtate rarẽter exhibere eam cõuenit. Crebrius

autem multo offerẽdum est, ut diximus, anethum. Quod si atræbilarius fuerit laborans, decocto adijciendum est epithymum, quod ob id quidem consulo, quoniam atram bilem epithymus strenue exhaurit.

De his quæ aluum deijciunt in comitiali.

QVod si puer eius ætatis fuerit, quæ purgationi sit idonea cathartico medicamine pituitam & atram bilem educere efficaci commode repurgatur, quos sane humores pleriq; uno ore hieram extrahere iactitant. Ceterũ in hoc morbo & ætate iuuenili non habet locum satis opportunum. Iuuenum etenim ætati hieræ calor nimis existit uehemens. Adultis nanq; & mediæ ætatis ac robustis, melancholicisq; oportune exhibetur hieræ potio. Præstat uero iuuenum humores epithymo non multo cum πίκρα, hoc est, amara incidere & euacuare, Theodorico, deinde etiam antidoto expurgandum, nam id uniuersum simul corpus pulchre expurgat. Cæterum non simplex id administrabis, sed alijs adiectis, ad hunc modum: Accipe Theodorici scrupulos quatuor, interioris farcti colocynthidis puluerizati grana duodecim uel sedecim, uel plus, scammonij præparati obulos quatuor, uel diobulos duos cum siliqua u el amplius, pro uiribus laborantis, ne uiolenta sit aut ignaua purgatio. Noui equidem quàm plurimos qui sumpto hoc medicamine purgatorio pristinæ sanitati ad ũguem restituti sunt. Si per hæc morbus finitus non fuerit, & praui etiamdum succi in corpore regnarint, natæ à nobis exhibendę sunt pilulę, quibus sanè in hac affectione ualentius non comperi catharticum. Est autem descriptio earum huiusmodi: Excipe succo brassicæ, aloës, colocynthidos, scammonij, bdellij, corticis ueratri nigri, commeos, singulorum unciam dimidiam, euphorbij unciam, nitri unciam dimidiatam, redige in globulos quę Græci catapotia dicunt. Dosis est, scrupuli tres seu quatuor pro ægri robore. Grandioribus uero non dubites porrigere interdum denarios duos, neque si plus etiam exhibueris, delinques, quoniam nulla noxa sectatur, nam citra periculum & omnem molestiam hoc medicamentum euacuat. Neq; me hercle comitiali solum morbo obnoxij, uerum uertigine etiam (quam σκοτομίαν uocant Græci) & arthritide & podagra oppressis succurrit.

De apophlegmatismis, hoc est, pituitam ex capite detrahentibus uel per os, uel per naries.

QVo autem crassorum ac tenaciũ & spissorum humorũ in capite reliquiæ per palatũ exhauriant, præmissa purgatione uniuersali adplicandi

candi ſunt etiam apophlegmatiſmi. Proritant itaq; ſtrenuiſſime has paſtil li ex hyſſopo, pulegio, aut pipere concinnati, ſi in ore mandentur. Longe autem ualentius eam prouiciam abſoluit ἀναγαργαρισμός (ſic enim uocant quando liquore aliquo in ore retento crebra reuocatione gargareon col luitur, atq; ita per ſuperna humor detrahitur) qui hyſſopo conſtituitur. Item qui pulegio conſtet & origano pauco, ficubus aridis caricisúe ſeptē aut nouem ad tertias decoctis, exhibeto autem in cypho defruti cochlea/ ria elixationis huius duo ante cibum. Cauendum interim eſt maxime, ne poſt eiuſmodi apophlegmatiſmum laborans lauet, plurimum enim noce bit lauacrum.

De uomitu.

POſtquam caput eiuſcemodi purgationibus iam probe noxijs humo/ ribus exoneratum fuerit, uniuerſi etiam corporis moles uomitioni/ bus utiliter exagitatur, quoniam uomitus ſuccos infeſtantes in corpore ſingulis diebus congregatos eijcit, & ne deinceps coaceruētur, prohibet. Qui ſane quanquam ante cibum proſit quidem haud uulgariter, longe ta men plus emolumenti poſt ſumpta cibaria confert. Adhuc uero multo u/ tiliſſimus eſt, qui radiculis citatur, aut eſcis præpinguibus, ſuauibus & fer mentoſis, quandoq; drymyphagijs & temulentia deniq; accerſitur. Hoc pacto, ut dictum eſt, ſuccurrendum puto cunctis ſine diſcrimine morbo comitiali oppreſſis.

De comitiali à ſtomacho proueniente.

QVando ſacer morbus à male affecto ſtomacho originem trahe/ re uidetur accuratiſſime attendendum fuerit, quis nam in eo hu morum redundet atq; negocium tantum faceſſat. Nam ſi bili adſcribendum cenſeas, non tam abſynthij herbæ, quam hieræ amaræ (quæ πικρά Græce adpellatur) potione, bilioſi humoris generationē ini bi pro uirili expugnes. Panis quoq; aqua calida maceratus, ſiue ut uulgo loquuntur, infuſus, prima hora affatim, ſecunda uero aut tertia minus, in hoc loco conſtitutis offerendus eſt. Atq; ut ſummatim perſtringam, qui/ cunq; ſtomachum aliquo humore, maxime flaua bile grauatum habent, caputq; indę tentatur, ſaburramq; concipit, his nutricatus omnis neceſſa/ rio temperatus ab acrimonia, pinguitudineq; uacās, & ab oleo saleq; mul to alienior, præſcribendus eſt. Sic igitur bile infeſtante agendum. Si uero algentis naturæ humor, nempe pituitoſus, in uentriculo congeſtus, caput

afficiat,

afficiat, & inde quum morbus Herculanus, tum conuulsio oriatur, non plus quam par sit calorificis, & robur inducentibus subueniendum censeo. Aspergines itaq; (sic enim quęcunq; humida & liquida corpori insper guntur adpello) principio statim stomacho sunt adplicādę. Altero autem seu tertio mense, oleum glaucinum, & absynthite, styrace & mastiche admixtis, hoc munus subeant, siquidem rigor, grandiore, his adhibitis, calore inducto solatur, & plus roboris partibus imbecillis inducitur, & concoctrix deniq; facultas inde suppetias minime ficulneas concipit. Qua profecto re in singulis, ut semel dicam, ægritudinibus, nedum in comitialibus nihil inueniri potest, neq; præstantius neq; salubrius.

De comitiali ab aliqua corporis parte nata.

CÆterum quando maiorem hunc morbum, neq; à stomacho neque à capite originem suam, trahere liquido constat ab alijs'ne locis seu partibus proueniat, cōsiderandum acurate est. Quibusdā enim à pollice, alijs à tibijs, alijs ab alia corporis parte, cui id forte fortuna accidit, hunc morbum sæpe oriri, deinde sentiente ægro ad cerebrū usq; ascendere, conspicimus. Quod si eiusmodi quiddam in aliquo membro deprehenderis, adhibenda est primaria affectæ parti curatio. Nouimus ipsi, & hisce oculis conspeximus quempiam iuuenem comitialē morbo correptum, qui liquide sentiebat & indicabat affectionē tantam à pollice ortum contrahere, à quo in accessionis principio dicebat quasi frigidā quandam auram oriri, & ad cerebrum usq; ascendere. Quo circa sumpsimus curationis exordium à medicamento pituitam & atram bilem exhauriente, & ab his quos supra descripsimus globulis. Partibus primitiua adflictione impeditis, quæ extrahendi attenuandi & locum calfaciendi potestatem obtinent adplicuimus, quo per cutem sudore & humectatione ex ipsa parte affecta, euidens & ampla fieret euacuatio. Quibus actis, morbo finito, ualetudini exactæ restitutus est iuuenis, cæterum præsentaneum illud (quod te latere nolim) quod adhibui pręsidiū, est herba alypias, quam alij chamæleam, uulgo mezerion uocant. Faciunt idem sane id genus etiam quædam alia, sed nulla tam præsenti efficatia quam hæc herbula. Sequuti sunt autem dictam curationem citatæ uomitiones & apophlegmatismi. Iussimus insuper exercitationes in palestra & gestationes, pręsertim ante cibum subinde fieri. Hanc porrò prætulimus gestationem quæ non tam pedibus, quam equo perficeretur, semper à blandiore incipiendo,

& paulatim ad ualentiores siue uehementiores (quorum illos Græci εὐτόνους, hos uero σφοδροὺς adpellant, deueniendo. Terminus autem exercitij & gestationis anhelitus esto alteratio. Simul enim atq; spiritus creber aut frequens redditur, mittenda est gestatio. Exercitationes, lauacrum aquæ dulcis necessario comitatur, neq; adeò frequens sed semel modo atq; iterũ in septimana, idq; ieiuno adhuc corpore potiusquã cibo sumpto. Aër prę terea ita quidem uitãdus ne diutius in eo hoc morbo correptus desideat. Quin & stomachum ipsum pariter & coxendices cum urneola plurima aqua calida perfundas, cæterum caput urceolo calidæ permultæ noli obruere, & cum multa frictione corpus uniuersum oleo liberaliter quidem, caput uero modice illinito. Quod si quando in solium descendit, neq; caput identidem immergat, neq; larga aqua madefaciat, uerum semel atque iterum seu tertio ad summum. Postea piscinam natabulumúe petat, perfuso prius capite non multa aqua, qua utiq; parte fascijs ac syndonibus crudis ac rudibus inuoluta ita quidem descendat, ne omneis in se uapores excitatos suscipiat. Aspergat autem uultum quisq; itaq; affectus subinde suum, manibus hausta aqua. A balneo uero abstinendum esse à uino potissime non lymphato, admoneo. In comitiali nanq; morbo merum manibus pedibusq; fugiendum est, cauenda etiam Venus. Ad hunc quidem modũ atq; ordinem epilepsiæ esto curatio, uictusq; ratio, non puerorum modo, sed & mediæ ætatis, atq; grandæuorum.

De comitiali diuturno.

Quod si ἐπιληψία diu iam perennarit, & altius radicibus actis adeò contumaciter curationi renitatur ut mitiora medicamentorum præsidia despiciat ad ualentiora confugiendum est. Adhibendum est itaq; medicamentum uiolentiore extenuandi, attrahendi, restaurandi, & uniuersam deniq; affectionem extirpandi potestate præditum, cuius farinæ quidem est quod ex ueratro candido ad hunc modum componitur, purgandi uim obtinens. Accipe baccas lauri mũdatas pondo denarium duos, & obulos quatuor, piper candidum pondo denarium
† octo trium, alypiada pondo denarios † duos cum totidem grammatis, euphorbij, ueratri candidi singulorum denarios pondo octo, singula contunde & per cribrum traijce & attamina, exhibe autem hanc confecturam in decocto, quæ integra colocynthide conficitur hoc modo: colocynthida totam excauato & intus diligenter & exacte repurgato, ne quid uel seminis, uel lanuginis

uel lanuginis relinquatur, mox defruto sappaúe impleto, deinde super ci-neres calidos per uniuersam noctem punito, atq; ita tum potui sic habenti bus præbeto, inde me Hercle præsentaneum præsidium expectatur, uo-mitionem nanq; eximie cōcitat, & tenaces crassosq; humores strenue eua cuat. Quo circa nausea infestante uomitus sorbitione mulsi perexgui pro mouēdus est, ubi uero ita nihil proficitur, pennas oleo madidas ori, uomi-tus accersendi gratia inserito, & aqua mulsa multo liberalius potionato, ita enim citra discrimen sumitur uomitorium. A purgante autem medica mine panis exiguam portiunculam œnomelite (id est, uino mulso) macera tam offerre conuenit. Abstinendum præterea fuerit à balneo per diem unum atq; alterū. Illud uero scitu præcipue dignū est, ueratrum candidum non esse superiori cathartico permiscendum in his quorum uentriculus imbecillus est & ualde sensilis, sed eius loco ater elleborus inseratur. Ita nanque sumptum conducit plusculum, & citra molestiam expurgans & uomitionem minime diram concitans, cæterum nos sæpe numero haud sanè infeliciter hieram permultis solam diebus aliquot exhibuimus. Lapi dem item armenium, erat autem nobis eius lapidis solennis datio denari-us unus, & reddit me semper uoti compotem, uno uerbo, non reperies præsentius diutini comitialis lapide armenio remedium. Nouimus enim uero complures qui nihil aliud facientes, quam quod armenico cathar-tico uterentur, salui euaserunt, neque ipse solus sed & alij quoque (sat scio) permulti eius rei periculum fecêre. Vsi uero sumus post purgantibus anti dotis, rebus instaurantibus & humores infestantes extenuantibus. Cuius sanè ordinis est Hermoclymax compositio, sed quoniam hæc innumeris speciebus constat, & inuentu difficilis est, simplex parabile & facile obui-um, ualentissimumq; & præsentissimi subsidij est usurpandum, puta pyre-thri radicem contritam, & per cribrum angustius traiectam, cumq; melle in ecligmatis formam redactam, cuius dosis est mystrum unum, non con-tinua serie usque ad dies undecim, hoc sanè compertum est semper præ-sentissimum in hoc morbo præsidium. Hactenus de morbo comitiali, ea quæ nobis & intimis nostris Apollineæ artis professoribus, atq; adeò ue-teribus etiam medicis explorata sunt.

Physicæ ligaturæ quarum usus est in comitialibus.

SIquidem pleriq; physicis ligaminibus adeò delectantur, ut ea circunfe rant, & in hoc morbo subinde utantur (quoniam sanè mea quoq; sen-

tentia plurimum ea momenti conferunt) operæprecium me facturum putaui, si ea quoq; silentio non preterirem, uerum super his duntaxat, quorũ commoditas mihi re ipsa liquido constaret, uel quæ ab alijs non semel explorata, comitialibus suppetias ferre præsentes persuasum esset, mentionem facerem. Archigenis itaq; præceptum, in Galeni uolumine de medicamentorum compositione κατὰ γένη, ita habet: In sacro morbo post corporis agitationem parteis singulas uincire expedit, haud aliter atq; in circularibus febrium paroxysmis, horrore & frigore infestantibus, uniuersi corporis artus oleo perfundũtur & illiniuntur, mẽbraq; distorta manibus in ordinem redigentes, mediocriter subigimus, oculis quietem conciliantes, mox inde uena brachiali aut supra manum incisa, sanguinem detrahimus. Interposita igitur quiete, quantus est ægrotus, largo oleo non admodum calido illiniendus est, caputq; pannis calfaciendum. Quod si ab in soporem delatione, quæ καταφορὰ Græcis nuncupatur, trahat originem, positum in linteolo aut alio panno commoueri præcipito. Postremo si quancunq; uidebiuur membri languentis partem ferro secaueris & sanguine excepto, laborantis, qui concidit, os oblinies, confestim à paroxysmo liberatus consurget.

Qui comitialis morbus deprehendatur atq; discernatur.

QVod si Herculeo ne quis morbo correptus sit, uel an adhibita curatione uindicatus, certo scire laboras, pelle caprina languentem operi, & aqua marina asperge, si eo morbo infestatur cõcidet illico, uel caput eius lauato, uel naribus suffitum ex cornu caprillo adhibe, uel gagaten lapidem igni admotum naribus adplica, concidet prope diem, uel myrrhę parum naribus insere, & si ad unguẽ curatus non sit, cadet extẽplo. Apollonius facile inquit compertu est, medicam ne manum admissurus sit an non, comitiali oppressus, nam ubi conciderit, thymum naribus supponito, & sanè si ἀναληψία, quæ comitialis est species, fuerit, medicaminibus maxime idoneis restituetur, sin minus, neutiquã curari poterit. Præterea sub epilepticorum lingua, uirides quædam & perexiguæ uenulæ cõspiciunt, maioris morbi haud obscuri indices. Theodorus porrò capite quinquagesimo octauo tradit: Si sacro mobro correptus ceciderit, & quispiã de pollicibus pedum eius sanguinẽ detractũ labijsq; & fronti illiniat, confestim exacerbatione immunis surget. Apollo uero sanguinem ipsum in potione exhibendũ adserit, uinum autem ut inimicũ fugiendum est. Habetur

betur autem ea de re admiratione dignum apud Xenocratem: In pullis, inquit, hirundinum incisis reperiuntur calculi duo, ruffus uidelicet, & candidus, quorum hic maiore morbo correptum si concidit uel adpositum saltem subleuat, ille uero in pelle alligatus succurrit. Cæterũ eiusmodi lapillos hirundo parẽs, pullo primæuo ac principi darę perhibet, id quod à solis ἀνατομικοῖς, id est, corporum incisoribus obseruatum diligentissime hactenus conspicimus.

Aliud eiusdem facultatis.

CHamæleontem in oleo tantisper dum oleum pinguitudinẽ animantis attrahat elixato, ossaq́ decoctæ feræ à carne separatis, in locum opacum & soli minime expositum in pyxide depone. Inde, ubi quis comitiali correptus humi conciderit, pronum locato, & dorsum eius neruosis partibus ad primum usq; spondylum perungito, & consurget ab accessione liber propere. Quod si id septies feceris, prorsus à morbo uindicabit. Edulijs cunctis aquam miscendam censet Archigenes, à carnibus pariter & coitu ut docuimus abstinendum, illinitiones usurpandæ, mustelæ porrò iecur dempto felle, si cum aquæ hemina dimidia laborans sumpserit ieiunus triduum restituetur. Fulix quoq; auis cremata & potui data epilepticis, Archigenis & aliorum testimonio succurrit. Aliud: Canis diebus quatuordecim inclusi, nec alijs quàm solis ossibus pasti, candidum stercus combustum, quinq; dierum spacio, singulis nempe coclearia duo potui dato. Quum in Tuscia degerem, agrestis quidam homo affirmabat se puerum suum comitiali morbo impeditum cum in rure cõcidisset, sola ruta syluestri (quæ ad manum erat) contrita & naribus admota, à paroxysmo liberasse, id quod sæpius non à me solum, sed ab alijs quoq; comprobatum est, neq; unquam mea spe frustratus sum quoties adhibui. Summum igitur & admiratione dignum ita affectis præsidium ducito. Aliud: Ex Theodori Muscieni capite quinquagesimo octauo depromptum, contra epilepsiam: Habet uuæ taminiæ (quæ Græcis σαφὶς ἀγρία appellatur) unciam unam, castorei unciam dimidiam, succi peucedani, pyrethri uniuscuiusq; denarium pondo duûm. Vuam taminiam prius contundito, & in uesicam ouis aut capræ lotio etiamdum referto, uel quantum forte insit immittito, aridamq́; factam tundito & per cribrum traijcito, deinde alijs confundito, & in aqua mulsa ægroto potui pro uirtutis ratione dato.

Aliud suspiciendæ opis quod Chirtesio cuidam agricolæ acceptum refero.

VEsicam apri syluestris unà cum lotio in altũ donec perarueri suspẽdito, inde ad fabuli quantitatem nouem diebus in oxymelite potui dato. Aliud quod didicimus in Gallia: Sumat hoc morbo correptus in lacte & aqua sobrius aridos gallinacei testes per dies quinq;, à uino usq; abstinẽs. Aliud: Interfecto singulari cõflictu uiro, pannũ sanguine imbutũ tolle & in cinerem cõbustum septem diebus laborãti cum mero misceto, & sanitati curatus restituetur. Huius rei periculum plurimi quidem, sed maxime milites fecerunt. Orpheus præterea inquit, solani radix luna decrescẽte collecta, contusa, potuiq; exhibita, prima quidem die potio una, altero binæ, tertio quaternæ, & ita deinceps per quindecim dies semper conduplicata ex æquo datione prærogatiuam hic habet, atq; à plerisque summis effertur laudibus. Porrò quum in Hispania essem aliquandiu uersatus, morbi comitialis efficacissimum amuletum illud obseruaui, asini ungulam testamúe crematam & in puluerem probe redactam & attaminatam in pyxide deponito, atq; ubi res usum postulabit, denarium inde unum cum aquæ hemina potui præbeto, cæterum priusquam id medicamenti offeras, sauinæ herbæ eliquatæ unciæ semissem in aquæ hemina bis sudo cœlo, genio per biduum cibis defraudato, potãdum exhibe. Sin uero dies serenus non sit, uerum utcunq; nubilosus, transactis aliquot diebus culis asini ungulam, ut diximus, potui dato. Verum antequã memoratorum quicquam administrem, caput affecti per triduum, hoc pharmaco purgabis.

Purgatorium capitis.

PEdicularem herbam (quem Græci σαφιδὰ ἀγρίαν uocant) unciæ pondo dimidiatæ, pyrethrum denarium pondo duûm, salis harenarij quem ammoniacum dicunt, denarij pondo unius conquassato, & in puluerem redigito, deinde dentibus mandere iubeto, & humorem detrahere sinito, mirum quam efficax hoc sit præsidium.

† Archigenis

† Antigonis & Stanosmodi alligatio.

ALligabat epileptico Antigones perinde atque Asclepiades, curandi gratia quidpiam, uerbi causa, phlon quod est aurum purum putum brachio, atque ita comitialem abigebat. Stanosmodus uero medicus tradit comitialibus prodesse corallium, pœoniámque & solani radicem luna decrescente collectam, quæ singula syndone aut camescino inuoluta, colloq;

ta, colloq; suspensa, quandiu gestantur, comitialis non corripit.

Quæ uitanda sacro morbo correptis.

NVnc de his quę in comitialibus fugere expediat memorandum est, id quod summum momentum habet ad præseruandum. Cruditas itaque in primis ceu grande incommodum uitãda est. Proinde si qua cruditatis & prauæ decoctionis fuerit suspitio, paucis admodum ferculis æger, donec confecerit contentus sit. Mala nanque concoctio onerat & bilem concitat. Abstinendum etiam à uino statim ut prædiximus, à balneo præcipue, mero, uetusto item & horno uel admodum nouo, ac musto, austero & adstringente. Caseo insuper, & lacte, & quodcunque è lacte constituitur. Fugienda sunt pariter & graueolentia cuncta, & quæ in fœdis locis diutine perennauerint. Odorati præterea uaporis & incensi confectiones (quę Græci dicunt θυμιάματα) immodice fragrantes officiunt. Ex æditiore item loco creber prospectus, fugiant uestium nimiam molem, capitis collectionem, in sole balneóque & circa uiuẽtem focum diutinam moram. Eadem corporis pars neque aqua calida diutius, neque à cibo confestim ac potu uel quibuscunque ferculis ante concoctionem lauanda est, quoniam exacerbationem affectionis hæc, præsertim si flaua bile stomachus infestetur, concitant. Atque, ut summatim dicam, nutricatus admodum temperatus ita habentibus congruit, uitando semper quæ pituitam pariunt, & amplectendo, quę eundem humorem extenuandi, calfaciendi, bilemúe reprimendi potestatem obtinent. Quæ si quis ad unguem obseruauerit, nullo sanè præsentiore medicamentorum egebit præsidio, neq; tormentis maxime ancipitibus, nihil enim aliud facientes cuncti salui euadent. Sunt etenim qui arterias incidere, caluariam ossaúe alia perforare, uel ferramento tonsorio inuri sinunt, quę profecto plus supplicij quàm auxilij patienti conferunt.

De mentis alienatione citra febrim, quam melancholiam uulgo uocant, Cap. XXII.

DEsipientiæ præterea genus est sine febre, id quoniam ex atra bile prouenit, ἀπὸ τῆς μελαίνης χολῆς melancholiæ nomen obtinet. Neq; tamen ex unam semper causa, simpliciq; humore hoc malum proficiscitur, uerum permultis, quarum alia in aliam subinde transit & alteratur. Proinde neque paribus ita affecti infestantur symptωmatis,

neque eisdem omnes imaginationibus tenētur & phantasijs. Alij nanque perpetuo risu Democritum agunt, & porrecta fronte imaginationibus uisionum obruuntur: alij quemadmodum phrenetici insaniunt: alij præ luctu ingenti, summaque mœsticia Harpoclaten agentes ne gry quidā mussitant, quidam honores suos ac glorias iactant, nonnulli tanquam numine afflati uaticinantur futura, quos ἐντεασικοὺς Græci uocant. Sunt qui mortis desiderio teneantur, & hanc imprecentur. Nec desunt qui eiusdē mœtu miserè torqueantur. Nōnullos per circuitum statis quibusdam tēporibus eius mali accessio iuuadit, aliqui uero perpetuo sine interuallo adfligūtur. Neque secundum modo pluripharias symptωmatum agitationes, differentes hic morbus habet species, sed ex loco etiā affecto aliam atque aliam sortitur speciei nomenclaturam. Adficitur enim quandoque cerebrum per se primario affectu, nonnunquam per consensum singularium corporis partium, interdū solo uentre & præcordijs male adflictis, quam tertiam melancholiæ speciem, flatuosam ac turgidam, hypochondriacamque cognominant. Apollineæ igitur artis dextri professoris munus est, melancholię (perinde atque aliorum morborum) causas & discrimina innumerato habere, locum item proprie affectum, accessiones, molestias ipsius morbi, pariter & symptωmatū ad unguē callere. Quo circa occasiones ac notas eorum adamussim discutiamus, rimemur & explicemus, sine quibus non licet occurrere morbo, quoniam ut ille ait:

Non intellecti nulla est curatio morbi.

Contra præsentissima curatio, si quàm primum ægritudinis causæ renitatur, qua sublata, quum morbus, tum symptωma facile præciditur.

Indicia melancholiæ.

IN signorum consideratione ægri imprimis temperatura perpendēda est. Neque sanè fugit nos, natura hirsutos, fusco corporis colore præditos, & gracilentos hac mentis alienatione, quæ melancholia uocatur, prōptius corripi, quam glabri, candidi & obesi. Procliuius etiam hoc malo tentantur, qui sursum uersum subinde aguntur, mediæ ætatis homines, quique uictum tenuem & exquisitum usurpant, stomachantur facile, & angustum, quod aiunt, gestant annulum, & in mœsticia denique degunt. Sciscitandum est insuper solennis'ne euacuatio aliqua corporis, in maribus quidem hæmorrhoidum, in fœminis uero mensium purgatio remoretur, & an præter solitum ponderositas uniuersum corpus molestet. Contemplandus etiam laborantis uultus est. Nam si is robore

suffundatur

suffundatur, & uenæ refertę turgere uideantur, iam ex sanguinis redūdantia uapores ad caput deferri indubitatum reputa. Quod si per circuitum modo phantasijs impetantur, adeò ut temporis nonnunquam intercapedine solita & necessaria sua strenue satis subeant munia, ad exhalationem (quam ἀναθυμίασιν Græci dicunt) sanguinei humoris, cerebrum infestantis, ortum referri, eam desipientiæ speciem, magis suspicandum est, & cerebro affecto flagrant & rubore tinguntur lumina. Quando autem in ea affectione constitutis cum risu imaginationes, quas φαντασία Græci nuncupant, accidunt, humorem officium facientem haud magnopere uitiosum, neq; acredine neq; uellicatione præditum, uerum multitudine duntaxat infestare, ducito.

Melancholiæ curatio.

PRoinde si melancholiam redundantis sanguinei humoris uaporibus acceptam esse (ut dictum est) referendam olfeceris, & phātasiam à solo spiritu animali agitato commoueri, caue alia curationis ratione, excepta sanguinis detractione, conferenti loco sine mora utare, nocet enim in hac affectione constitutis non parū quæuis procrastinatio. Nam si omissa sanguinis missione, mali causa diutius perseuerauerit, constitutionem cerebri cum affectionis dilatione alterat. Quod si cerebri se specubus atra bilis insinuauerit, atq; ob id affectionis causa radicibus suis altius actis contumaciter hæreat, tunc si iusta curatio, essentiæ cerebri alterationem non expectet, nihil delinquit, imò si confestim adhibeatur, facilius & multo ocyus euadent. Nutricatus itaq; inculpati succi & breuiter cibi omnes temperati in primis conueniunt. Vitare oportet carnes, maxime bubulas, atq; ceruinas, atq; ut strictim referam, quæcunq; sanguinem & atram bilem pariunt. Cæterum ad eorundem humorum euacuationem, rupta omni dilatione confugiendum est, hic quidem, quemadmodum in alijs quoq; morbis, pro ægri uiribus sanguinem detrahendo, plerunq; enim tēpestiua & una uice multa sanguinis ablatio, exhalationes caput petētes eruncat. At si quid liberaliorē semel detractionē ꝓhibeat, tū non semel modo, sed iterū atq; iterū & pluribus adhuc uicibus quoties res postulare uidebit, non cōfertim detrahito. Qđ si neq; per ætatē, neq; robur ęgroti sanguenè brachij uena auferri licuerit, moliēda est sanguinis è naribus, seu manibus, pedibusúe seu tibijs, aut pollice manus diminutio, pręsertim mulieribus quoniā menses proritat eiusmodi detractio. Quare quū uenæ brachij fuerint

abditæ, memoratis partibus eas aperi. In hac itaq; affectiōe sanguinis detractio non tam utilis est quā necessaria, quoniam omnes corporis partes cerebro communicant, teste Hippocrate pleno ore affirmante, unam in corpore esse colligātiam & consensum unum. Quod est una corporis particula male affecta, reliquas omneis per consortium affici. Quod si autem non exhalationes modo aut uapores cerebrum infestarint, uerum sanguineus humor eidem insinuatus idipsum obturās, ex templo omni metu deposito frontis uenam incidito, deinde uniuersi iam corporis inanitione præmissa, ad topica medicamentorum præsidia confugere oportunum est. Nam si contra localibus ante totius corporis euacuationem utare auxilijs, carnificem potius quàm medicum præstabis, materiam enim morbi ad affectum locum trahendo plus noxiæ quàm opis inferes. Eiusmodi sane melancholicæ affectioni adhibenda est curatio, si ad solam sanguinei humoris plenitatem seu redundantiam referat originem, morboq; indurato, nulla exerat se euidens alteratio.

Si melancholia & mania è bile proueniat.

QVod si in atram bilem, mordax et acer ac biliosus humor ex adustione & mala temperie migrarit, quanquam sanguinis uideatur afflictio, non tamē cum risu imaginationes, quas φαντασίας Græci dicunt, ingruunt, sed per circuitum contra grauissimis & maniæ paribus impetuntur paroxysmis. Quo circa principijs illico obstandum est, nam si diuturnitate radices altius egerit in deterius mutata morbi natura, nullis medicamentorum præsidijs neq; emendari, neq; uinci, aut extirpari poterit, uerum perseuerat sui semper similis, & ceu postliminio semper per interualla regreditur. Neq; enim mania quicquam aliud est, quam μελαγχολία intensa, nisi quod illa affecti quicquid in mentem uenit perpetrant, & quicquid in buccam uenerit effutiunt.

Notæ melancholiæ ex acri & mordaci bile aut sanguine prouenientis.

DEprehendes porrò melancholiæ malum, neq; ex sanguinei, neq; ex biliosi humoris uaporibus, ad cerebum delatis, prognatum, sed atræ potius bilis acrimonia & mordacitate cerebrum occupante, quoniā facillime, ut docuimus, ita affecti stomachantur, ac furiunt. Quod si qui affligitur temperamētum sortitus sit natura calidum, & aridum, uirilisq; ac mediæ fuerit ætatis, & nutricatu admodū calorifico, & acriore uictitarit, quin & aër ipse calidior, aridiorq; est, tum liquido biliosum humorem

in atram bilem alteratum, constat. Semper quippe facile humores permutantur, & alius ex alio qualitatem prompte accipit. Cōmutantur itaq; biliosi humores diutina genij desfraudatione, ieiunióue, ferculorū acrium, & salsorum frequēti usu, longaq́; ac multa sollicitudine. Sanguinem uero pariunt crebra uini ingurgitatio, plurimi alimenti epulæ, laconicorū abstinentia, è quibus utiq; gemini humores augentur, proinde ex utrisq; humorum quoq; proueniunt symptωmata, siquidem interdum risu, nunc sæuis affluunt uerbis, efferūtur quidam & agitātur hinc inde, & rursum placantur, deinde haud aliter atq; in morbo, qui ex interuallo (quem typicū dicunt) circulariter ingruit, exacerbationes reuertuntur. Vbi enim cerebrum humore refertum, aut hoc exoneratum seu diminutum fuerit, plerunq; uel remissio uel accessio confit.

Melancholiæ ex humorum acore bileúe curatio.

QVum igitur ad memoratorum indicūm significationes referēdam affectionem putaueris, uel ad quancunq; bilem, sanguini in uenis cō mixtam, officiētem humorem è uestigio exhauri, sanguinem ante omnia auferendo, mox conferenti medicamento purgante. Cæterum esculētis prius humectantibus & temperatis (concoctionis gratia) exhibitis bilem proliciendi & expurgandi uiribus præditum (quod χολάγωγον Græci quasi bilagium uocant) prębeto, ita nanq; biliosus humor ex cerebro euellitur, & purganti medicamento, præparata iam & quasi cocta materia, minore negocio, obtemperat. Veluti è diuerso medicaminum quæ extenuandi, & calfaciendi uim obtinent, auxilia, oblatis itidem ad eādem prouinciam, alimentis idoneis, conferunt, quibus gelidi & crassi, tenacesq; humores euacuandi sunt, haud difficulter enim hoc modo expelluntur. Quibus uero biliosus sanguis mali occasionem dat, ijs humidior (ceu mihi iam pridem dictum est) & temperata uictus ratio cōgruit, deinde medicamentum purgatoria facultate præditum, picra nempe adiecta scammonio, sunto autem picræ denarij duo, scammonij uero obuli quatuor, seu plus minusúe pro robore lāguentis. Quod si qui laborat potionem horruerit, in globulos, quæ καταπότια dicunt, undecim redigito & deglutiendū ministrato, quod si ne id quidem hac ualetudine correptus possit, in mollium ouorum luteis celato, atque in cocleari inijcito. Hoc enim modo ad sumendum infirmus facile inducitur. Quibus rite peractis ad se redire plerunque incipiunt. Lapsis uero diebus aliquot à purgatione, denuo

rationem

rationem uictus ægrotum humectantem præscribito, lauacrum maxime & quietem, ac denuo, parumper copiosiore dosi, purganti medicamine humores euacuato. Hæc sane probatur in melancholia è sanguine bilioso nimium calfacto & exusto proueniente curatio. Cæterũ si quis antidotis calorificis uel eiusdẽ qualitatis purgationibus præsertim hiera ita habentibus subuenire moliatur, & maiorem, quam μανίαν Græci uocant, redigant insaniam, furias, & excandescentiam, quoniam inde aridiores & acriores redduntur. Præstat igitur simplicium purgandi (ceu prodimus) uim habentium remediorum usus, à quibus neutiquam inflammantur, & si quando forte incendantur nimium, humectantibus escis facile in mediam temperiem reducuntur.

Victus ratio quum in mania tum in melancholia seruanda.

NOtum est plerisq; nos bene multos sola fermè uictus ratiõe (paucis admodum aliorum medicaminũ subsidijs admotis) ab hoc affectu uindicasse. Esto autem, ut paucis expediam, nutricatus eiusmodi: Ptisana pariter cum granulis suis, quum aliâs tum maxime in matutino, hora ortus solis secunda præsenti utilitate exhibetᷓ. In prandio autẽ pisces squamosi & asperi, pulli alites non syluestres, siue gallinæ & aliæ breuiter non palustres uolucres, pectines & echini. Ex holeribus sumatur, lactucæ, intybum & maluæ, reliqua ad unum omnia præsertim brassica & syluestria cuncta uitanda sunt. Ex fructibus, pepones, cucumeres, uuæ dulces, duracina, & ne infinita persequar, summatimq; perstringam mala non acerba neq; stiptica, ficus quoq; uel omnino interdicẽdi, uel duo tantum, aut tres non grossi ac abortiui, sed qui iam probe maturuerunt, eiusmodi nanque accepti nihil queunt officere. Placentæ item omnes, & quæ ex caseo fiunt minime admittuntur. Illis enimuero singulis biliosum quidpiam inest, & cumulantur inde humores adusti, uinum ita habentibus congruit flauum & aurum colore præferens, uerum hoc quoq; non multum, quod si id genus uini ad manum non sit, quod caput non tentet, & stypticitatis nihil obtineat, neq; austerum sit aut acre ne potatum angat capitisúe dolorẽ inferat, offerendum est. Carnibus atq; obsonijs quibuslibet plenioribus, magisq; ualidis in ea affectione abstinendum est. Morbo uero remittente & ægroto iam meliuscule habente, nutricatus pedetentim augere, paulatimq; fortiora aggredi, expedit. Tutius enim quicquid non subito, sed sensim offertᷓ, semperq; cõmodior est, quæ non præcipitanter fit, ad ualẽtiora transitio.

transitio. Huiusmodi esto in genere melancholicorum & maniacorum nutricatio, & si quid forte particulatim silentio præteritum fuerit, id sane solers & sagax medicus suo Marte, ex uniuersalibus hisce, & quicquid ad rem conferre uidebitur, facile coniectabit & deprehendet. Cæterum non uidetur ullum neq; salubrius, neq; præsentius dulcis aquæ balneo, admini culum, quoniam bilem id maxime digerit, exhaurit, attenuat, & aquarũ qualitatibus moderat ac frenat. Vniuersum itaq; corpus calida aqua perfundere, caput uero tepida modo, & ouorum luteis lauare, conuenit, tantus porro quãtus est æger hydræleo, caput autem rosaceo illiniatur. Aër insuper balnei tepidus esto, adeoq; temperatus, ut auream mediocritatẽ ad unguem obtineat. Solium quoq; in quo diutile desidendum est, compari modo omni excessu careat. Piscinam etiam natationemúe inscendere in primis conducit, atq; ob id quidem nolentem uolentem ægrum in hanc quoq; ad tempus, haud ita breue locabimus, præsertim si iuuenis sit, & calida usq; lauetur. A balneo non confestim, quemadmodũ antea admonuimus, merum sed calidam undam potent, atq; ita deinde, ceu demonstratũ est, cibari congruit, prandium uero sumpturo calidam rursum præbere aquam expedit. Huiusmodi sane commendamus in hoc sapientiæ morbo uictus rationem perpetuam, si is suam ad calidum humorem atq; adeo feruidam temperaturam referat originem. Neq; ignorãdum hic est, priscos medicinæ artifices, in id genus desipientiæ affectionibus cucurbitulas quoq; capiti, summam cutem perterebrare studentes, adglutinasse. Neq; defuerunt, quibus hirũdinum usus placuit. Nos contra eiusmodi auxilia, ne tormenta dicamus, quoniam ubi humoris nihil offendunt, longe maiorem ægro intemperaturam & aridiorem inducunt, fugienda ducimus. Nunquam etenim id genus præsidia, nisi quum materiam infestantem, uiolentiorem & crassiorem iam cerebro impactam cognouerimus, ceu utilia probantur.

Notæ atræbilario sanguine prouenientis melancholiæ.

SOlet uero magna ex parte huiusmodi sapientiæ morbus quem μελαγχολίαν adpellant, ex acri sanguine perassato, uaporibus inde ad caput exhalantibus animaliq; spiritu inibi permutato prouenire. Indicat autem ueluti digito, frequens præter rationem, qua subinde adficiuntur, mœsticia, animiq; desponsio, tot summi diei conclamatorum inuocationes, ut nullum ferme sit uotum frequentius, tot etiam metus, eiusmodi mentis

alienationem ex melancholici humoris fumo profectam. Præterea quod identidem eo malo affecti temerè illachrymando Heraclitum agant, mortaliumq; cōmercium effugiunt, solitudines quærunt, amicos atq; intimos etiam necessarios oderunt, eorundem conuersationem horrent & falsa de ijs suspicantur, adeò ut non solum nihil solatij, quo illi oblectamentū atq; leuamen machinari certatim contendunt, admittant, sed ita calumniant nonnunquam, ut insidiarum eos insimulent, perinde atq; ei essent, qui studerent ipsis mortem infligere, enseq; adacto, uenenoúe exhibito uitam eripere. Hæ quidem & innumeræ eiusdem farinæ imaginationes ac phantasiæ melancholicum humorem cerebrum occupantem, umbræ modo comitantur. Sunt etenim in eo malo constituti, qui se testaceum esse uasculum sibi persuadeant, quidam uero coruum, nōnulli gallum gallinaceum, adeò ut brachijs, axillis'ue ceu alis, corpore percusso, rauca uoce eiusdem animantis cantum æmulentur, aut corui instar crocitent. Nec desunt quibus persuasum est, se cœlum hoc quod sibi uidetur incūbere, suis ceu Atlanticis humeris fulcire, summaq; formidine tenentur, ne si ipsi se subduxerint, fore ut è sublimi in terram uastus ruat Olympus, isq; non solum se, sed uniuersum simul genus mortalium opprimat. Nouimus quippe fœminam ipsi eiusmodi phantasia obrutam, quæ pollicem tam arctissime constringebat, ut nemo digitum facile posset corrigere, affirmans se uniuersum orbē sustinere ne decidat, aut uertatur. Nam si (inquit) fractus illabat orbis, homines ferient ruinę. Quin & alias cōplureis compari modo affectos cognouimus, uerum de singulis mentionē facere superuacaneum sit. Satis fuerit pœoniæ artis haud imperitis artificibus ex eiusmodi notis & id genus alijs, si usu ueniant, hoc desipientiæ genus sine febre, ex nigra bile ad cerebrum exhalante citra controuersiam manare, liquido olfacere.

Præsentanea melancholiæ præsidia.

HAbet quandoq; præter alias causas, id malum occasionē præcedentem, animi dolorem, profundamq; tristiciam cum sollicitudine coniunctam, aut quancunq; aliam mentis affectionem. Inter huiusmodi igitur impressiones & uestigia sensus, quas φαντασίας dicunt, studiose attendendum est, cum ratiōe ne, an cum alia occasione subitanea facta sit alteratio. Nostratem quippe mulierem uidi, quæ melancholiæ malo repente oppressa, inter dormiendum anguem se deglutisse contendebat. Ciens tum ei uomitionem ipse, anguem extinctum pelui, qua uomitum excipiebat, clandestine

clandestine inserendum curaui, quem simul atq; conspexisset melancholica, euomuisse rata, omnem suspitionem posuit, & quoniam ex animi dolore & mœsticia in id dementiæ malum inciderat, lætitia superueniente illico nil aliud faciens, salua euasit. Fuit item alia, quam equidē noui, egregia certe matrona, quæ quum insano amore maritum prosequeretur, melancholiam incurrit, quod maritus peregre lentus, ultra promissum tempus abesset, quicquid enim interrogata respondebat, aut ipsa ex alijs uiduata sciscitabatur, bile mota iratior excandescebat. Et ne singula persequar, nihil non cum stomacho & quasi furijs exagitata designabat, ea sanè huiusmodi curationis modulo uindicata est: Auspicati sumus medendi rationem à pharmaco expurgandi facultate prædito (quod καθαρτικὸν Græci adpellant) præsertim hiera, id est, sacra Galeni, quoniam ea diuersi generis humores citra omnem molestiam & absq; tumultu profligit. A purgatione itaq; denuo accurate contemplanda languentis ratio est. Si mentem eius iam meliuscule habere & non nihil emendari conieceris, mœtus & tristicias animi temerarias eleuari & pulchre temperari, planeq; ad se tandem animum ceu postliminio reuerti credito. Neq; transeundum statim ad aliud medicamentum est, sed eodem denuo utendum medicamine purgatorio. Nam qui in eadem medendi ratione contumaciter persistunt, exactius ab hoc malo uindicantur. At si semel atq; iterum pharmaco hieræ exhibito ne tātillum quidē profeceris neq; affectionis molestiæ neq; phantasmata quicquam comminuuntur, tunc demum ad potum qui ex lapide armenio constituitur deueniendum censeo.

De lapide armenio.

HAud itaq; nos fugit, quod prisci medicæ artis professores candidum modo ueratrum in hac mentis affectione porrigebant. Neque enim ullo unquam alio medicamine purgante melancholiæ mederi posse arbitrati sunt. Nobis sanè ueratrum album candidis, ut aiunt, equis ἀρμένιος λίθος, hoc est, armenius lapis bonitate præcedere uidetur, si ex eo conficiatur, ut debet, potio. Quod utiq; præsidium nostra ætate, nuper admodum compertum est, qua propter à ueteribus medicis minus celebratum. Sed à nobis & alijs compluribus feliciter usurpatum ueratri usum, propter discrimen antiquauit. Lapidem uero armenium qui uiribus & energia, sat scio elleboro non cedit, quoniam omni uacat periculo, & molestia caret, non iniuria prætulimus. Habet autem is non tam per inferna quam per su

perna uim purgandi minime ficulneam, ad quem usum etiam illotus adhiberi debet, exhibenda autem sunt, iusta dosi plus minus, pro robore quidem languentis, grammata terna siue quaterna. Cæterum consideranda est etiam hic sicut perpetuo, à medicis humoris nogocium & molestiam facientis moles seu quantitas. Atqui si res ipsa euacuationem delinquentium humorum per ægrotantis superiora, non postulet, uerum per aluum modo inferiorem deiectionem efflagitet, lauandus sanè exactius ac sæpe numero uel quinquagesies usque armenius est. Vbi ad unguē hoc modo lapis armenius fuerit præparatus, tantum abest ut uel tantillum cruciatus, angorisúe inferat, ut citra potius omnem noxā & molestiam quoque haud difficulter atram bilem tam exacte euacuet & radicitus exhauriat, ut breui melancholicum pristinæ sospitati restituat. Offerantur autem una datione diobuli quinque aut sex, uel pro re nata etiā plures in aqua calida. Quod si una purgatione nō satis profecisse duxeris, alteram, si uidetur expedire, confidenter aggreditor. Neque enim in se uim calorificam aut nimium siccatoriam, neque amaroris quicquam, neque ullum denique iniucundum odorē aut aliam breuiter qualitatem, quam homines delicati, medicamenta, nescio quibus nominibus, horrentes, admittere non possint, habet. Sunt etenim non pauci qui medicamentum in potu sumere omnino auersantur. Plerique sumptum iam medicamentum, nolentes uolentes, euomunt. Proinde medici fuerit ingeniosi officium, arte tractare homines, medicaminū præsidia inserendo, puta concinnatis ex lapide armenio loto catapotijs (quas uulgo pilulas dicunt) admixta interim magna picræ, hoc est, amarę confectionis parte, aut alijs quibusdam quæ purgationem promouendi acriorem potestatem obtinent, uerbi gratia, ad hunc modum formatis, ad deglutiendum, sedulo adiectis, pilulis.

Pilulæ hieræ, seu lapidis armenici.

SVmito picræ, epithymi, agarici singulorum obulos octo, lapidis armenij loti unciam dimidiā, scāmonij scrupulos quatuor, gariophilorum obulos duos. Cæterum ex recentioribus quidam ita (ut eorum monimenta testantur) eiusmodi globulos componunt: Accipiūt etenim picrę, epithymi, agarici, armenij lapidis lauati, uniuscuiusque diobulos quatuor, scammonij scrupulos duos, gariophylorum gramma unum, contundito singula de more, & redige in globulos cum melle rosaceo (quod ῥοδόμελι Græci uocant) uel succo mali medici, dosis esto, ad minimū scrupuli duo.

Sciendum

Sciendū uero est quod hæc catapotia stomacho robur inducunt, paritérq; multipharios & diuersi generis humores præcipue terreos, atrámq; bilē citra angustiam, ceu memoratum iam pridem est, deducūt. Neq; est quod in eius lapidis usu uel in potionibus, uel in globulis, dicto modo exhibitis quicquam periculi speres, quoniā neq; strangulatum aliquem, neq; animi deliquia more ueratri candidi inducit. Vacat item usus eius ea qua ob prę uocationem uulgo angimur solicitudine, quę hic loci refellere superuacu um est. Hęc modo in præsens quæ armenio sumpto peragēda sunt, recor dationis gratia recenseamus, perinde atq; in alijs magna ex parte purgan tibus medicamentis solēnibus agere solemus, ubi uel plus satis uel minus quam res postulet, languētes purgatorijs medicaminibus sumptis euacu- untur. Quo circa ei quem partius euacuatum censes, mulsam potui dato. Deinde succo ptisanæ, panéue ex iure non ita multo oleo participante in quo pullus columbinus, quem pipionem uocāt, uel alius pullus quispiam elixus sit nutricato. Si autem largior ac superflua fuerit facta purgatio, ita quidem ut conuulsiones quoq; superueniant, quod sæpius quidem usu ue nit, quum nō talia expurgātur, qualia purgari oportet, eo quod tempera turæ sunt aridioris & neruis admodum imbecillis, cuius ergo in balneo magna aquarum ui fouēdi, liberalíq; hydræleo illiniendi subinde sunt. Pa- nem insuper mero aut omphacomelite, aquáue gelida maceratū reprimē di gratia porrige. Quod si ὀμφακόμελι sumere non detrectet patiens, multo plus quam frigida præsidij id auferet. Cōgruunt insuper atq; conducunt magnifice mela, mala punica & pira ante alias escas oblata. Accōmodati sunt item uentriculi pullorum, ubi uero languentem refotum cibo iam re- feceris quietem illi conciliato, & somnū cieto & dormire iubeto. Viribus deinde corporis instauratis in balneum necessario inducitur, aëréq; tēpe- rato inducto diutius inibi non tam in solio quā in natatione piscinaúe mo- rari præcipito. Postquam autē syndonibus crudis ac asperis abstersus atq; probe undiq; inuolutus fuerit, denuno confestim eidem panē uino aut om phacomelite maceratum, quantum satis est edendum præbeto, reuersus autem in domum quiescat facito, solet enim plerunq; ita somnus irrepere. Sumpto nanq; purgante medicamento, magna ex parte uiribus acratiōe magis destituunt. Robore deinde utcunq; instaurato, maturè ad ea quę ex longo tempore consueta sunt, & ad amicotum consortia, hominúmq; fre quentiam, reuertendum. Quod si neq; aliena, neq; absurda quis responde

 ret prolixius

rit prolixius eum cibare conuenit, perdicibus, gallinis, phasianis, nõ adeò obelis & auiculis consimilibus. Vitandæ sunt enixè uolucres cunctæ palustres, pisces item exceptis squama intectis, quos uulgo dictitãt aspratiles. Iacto autem iam ceu fundamento, esculentis succi inculpati, utendum est post trium aut quatuor dierum spaciũ oleribus, uerbi causa, intybis lactucis, malua, asparagisq́ ex oleo, sed ne quid nimis. Crambe uero, hoc est, brassica una cum omnibus quæ atram bilem & acrem humorem pariũt, cuius farinæ sunt, eruca, sinapi, allium, carnes bubulę in primis atq; ceruinæ, omnis farina, panis furfuraceus in edulijs, liquatum pingue admodũ atq; uetus uinumq́; austerum, ne per somnia quidem admittenda sunt. Ad hunc itaq; modum rationẽ uictus & balnei usum uel mordicus obseruare conuenit. Loci præterea seu regiones identidem uertendi sunt. Parentes ac cæteri propinqui, familiaresq́; & amici inuisendi. Quisquis in hac affectione constitutus monstrata ratione, puta medicamentis purgãtibus, frugi & innoxij succi cibarijs reliquaq́; uictus ratione uniuersi status corporis corroboratus fuerit, melancholiam pariter & maniã grauissimos morbos facile effugiet. Quod si quæ mali reliquiæ, medicaminibus (quæ recidiuas facere consueuerunt) inexpugnatæ relinquũtur adeò, ut inde etiam dum impediatur ratio, neq; uultus emendetur, Iouis expectata clementia, quod est aëris temperie, denuo ordine cuncta, quæ prædiximus, medicamentorum auxilia ab ouo, quod aiunt, usq; ad mala aggreditor, sensimq́; singula adhibeto, tantisper dum pristinæ adamussim restituatur salubritati ægrotus. Cæterum si his rite peractis malum, per se difficilis curationis non cesserit, aut medicaminum præsidia ne sentiat quidem, ægritudinem tanquam immedicabilem & deploratam relinque.

De uitijs ac morbis, iniurijsq́; luminum, Cap. XXIII.

Alex. de oculorum affectionibus lib. 3.

Voniam in tribus iam olim alijs huic rei consecratis uoluminibus de oculorum ęgritudinibus ac uitijs satis superq́; pertractauimus (quibus uidelicet notis luminum incommoda facile deprehendantur, quæ sint eorundem causæ, quæq́; singulorum medelæ, multipharia item collyria, rationem adhibendi debitam, & conficiendi denique accurate tradidimus modum) non temere in præsens strictim & summatim modo de his uisum est disserere, quo huius uoluminis lectoribus consulam, ne sursum uersum currendo, cogantur in alio nostro codice ægritudinum oculorum curationem, breuiter quæcunq; ad eorũdem uitia

uitia sint accommoda quærere. Studendum igitur in primis medico ut singularium quæ oculos infestare solent ęgritudinum notas in numerato habeat, deinde demum qua succurrere methodo possit dispiciat. Sumamus nunc itaq; initium à narratione laborum qui oculos soléniter afficere consueuerunt, nulla etenim alia corporis affectio tam intensis doloribus patientem excruciat, atq; cruciatus luminum. Pius ergo & uerus artis Apollineæ artifex, totus ante omnia in hoc est, ut omnibus intentis neruis oculorum cruciatui subueniat. Quo circa ubi intensissimis & non tollerãdis doloribus infestantur oculi, caueat medicus, ne multorum more, collyrijs statim stuporem inducentibus, quæ Græci dicunt ναρκωτικὰ uti uel in animũ sumat. Pleriq; enimuero quum curationem ab illinitione, iniectioneúe opij essent auspicati, multo uehemẽtiores cruciatus induxerunt, ne dum dolores placauerunt. Considerandа est itaq; penitius causæ mali qualitas, & quęlibet occasione ad amussim perpensa, singulis dolorum speciebus singulis medendi rationibus prospicere expedit. Neq; enim una tantum existit occasionis qualitas, sed cõplures & multipharíæ. Prouenit nanq; nonnunquã ex sola, quæ affatim oborta est, materiæ copia hic cruciatus, quandoq; ex qualitate, non raro ex utrisq; puta qualitate & quantitate iuxta. Quoniam interdum ingruit affectio ex solo qualitatis humoris alicuius uitio, quum uidelicet humor prauus quidem est ualde, sed minime multus, nonnunquam econtrario, quandoq; utraq; ratione pariter. Diligenter itaque prospiciendum est, unde nam quod redundat, in oculos, ex solóne capite, an ex uniuerso corpore, manet, mox per arterias'ne, an per uenas, siue per utraq; hæc conceptacula, in eum sese locum recipiat: Deinde cuiusmodi sit illud περίσ̄ωμα, hoc est, superfluum, utrum ex atro humore sanguineo an bilioso, pituitosóue aut melancholico, natũ sit. Num flatus huc meat seu spiritus, an solus sit, qui negocium facessit, an comitem collegam qúe habeat humor. Potest enim unicus humor oculos petens inflammationem (quam φλεγμονὴν uocant Græci) eiusdem partis & dolores intensissimos efficere. Duo simul copulati, nõ dolorem modo sed & tumorem conciliant, unde causarum discrimen nascitur. Quare singulis earũ singula sunt medicamentorũ auxilia à medico solerte necessario adhibenda, & singillatim uniuscuiusq; adflictionis notæ accuratius perpẽdendę.

Notæ sanguinei humoris inflammationem oculorum generantis.

ASpectis itaq; inflãmationis, quæ phlegmone Græcis dicit᷑, tibi uelu- ti digito demõstrabit, influens ne sanguis eiusmodi abscessum pro crearit. Ruso nanq; colore omnia & sanguineo tincta sunt, suffundit᷑ etiam uultus ipse rubore, alteq; turget, sanguinis receptacula elucẽt clarius atq; infarciunt᷑, grauitas sentit᷑, solitæ functiones cunctæ segnius absoluũtur. Quod si lachrymæ neq; mordaces neq; acres uidebuntur, longe id euiden tius sanguinei humoris, phlegmonem efficientis, indicium esse iudica.

Phlegmones oculorum è sanguine ortæ curatio.

QVando tibi iam ex dictis indicijs euidenter constat phlegmonem o- culi ex sanguineo humore scaturire, uenam capitis quam Græci κε- φαλικὴν nominant affatim scalpello adacto incide. Vbi uero bilis & acer humor sanguini confusus uidebitur, post sanguinis detractionem medica- mentũ etiam, purgandi uim habens adhibe, & collyria internè quę phleg monem dissipandi facultatem habent inijce. Cuius certe nonnullas equi- dem medicinæ candidatis σκευασίας, hoc est, compositiones heic tradam. Foris itaq; huiusmodi adplicanda sunt medicamẽtorum præsidia. Lac hu manum admixto oui croceo, oleoq; rosarum extrinsecus illinito uel super inducito, præter enimuero quã quod id dolorem placat, magnamq; quo- que discutiendi flagrãtes, ne igneas quoq; dicam, oculorum incensiones, potestatem obtinet. Parem atq; eandem etiam potentiam uiolæ herbæ fo lia, sortita sunt. Quum uero dolor, citra grandem phlegmonem, aut absq; immani tumore, infestat, optime conducit crocus adiectis micis panium & luteis ouorum. Parem commoditatem palmulæ quoq; præstãt, cæterũ simul atq; fluxus praui & noxij humoris qui oculos tentant, (sic enim ῥεύ- μα interpretor) exiccatus repressusq; beneficio sertulæ campanæ & croci fuerit, glaucium & ouorum lutea, elixa, oleoq; rosato permixta si imponã tur cruciatus leniunt. Mitigandis porrò medendisq; doloribus & maxi- mis oculorum, (qui ex copiosa distillatione cum tumore, rubore, difficili motu, pungentiq; sensu fiunt) inflammationibus, quas Græci ἐπιφορὰς co gnominant peraccommoda, hęc est, cõfectio, rosarum aridarum unciam dimidiatam, croci denarium pondo duûm, lachrymę papaueris quam opium uocant, denarium pondo unius, defruto in quo sertula campana fu erit elixa, excipe, & quum res poscit, utere. Nũc nobilissima collyriorum exequar.

Collyriorum demulcentium dolores oculorum qui ex sanguine & inflammationibus oriuntur uariæ compositiones.

ADuersus ergo oculorum inflammationem foris eiusmodi, quæ pertractauimus, utendum est cataplasmatis. Linimenta deinceps sunt seriatim describēda, inter quæ ignorandum non est, quod doloribus cum inflammatione coniunctis, collyria astringentia quæ demulcendi & mitigandi potestatem habent sunt necessario imprimis admouenda. Ab hoc, placatis reprimentia sunt adplicanda, postremo cōcoctis iam humoribus malis ac noxijs, expellendi facultate prædita (quæ ἀποκρυστικὰ Græce dicuntur) usurpare conuenit. Styptica nanq; collyria facile sustinere languentes, incēsa phlegmone remissa & tyrānide ipsius e medio sublata possunt.

Collyrium dolores leniens tripheron quod est delicatum, his qui nullum uellicans & mordax medicamentum pati queunt, comprimisq; affectionibus, quæ nondum per longas conualuere moras, utile.

HAud sane pœnitendum oculis collyrium præstat cadmia cremata, lacteq; hominis extincta, lotaq;. Cæterū multo mihi præstantius uidetur, ut neutiquam usui accommodetur priusquam probe fuerit primo lauata, deinde extincta, sumito itaq; cadmiæ lotæ, cōbustæ, lacte muliebri extinctæ unciam unam, cerussæ (quod ψιμμύθιον Græci dicunt) lauatæ uncias duas, croci denarios treis, opij denariū unū, lachrymæ tragachantæ denarios treis, aquæ cœlestis quantū satis est, inter utendū uero oui alborē adijce. Cōfert hoc collyriū ualde oculorum pustulis, quas φλύκταινας Græci cognominant, & est collyriū ἁπαλὸν, hoc est, delicatū, molleq; seu tenerum ac minime mordax. Potest tamen cadmia per se quoq; lota, cremata & lacte humano extincta, salubre collyrium præstare.

Aliud collyrium generosum.

ALiud quod nos soleni usu & experientia comprobauimus phlegmonas admodū incensas cum intēsissimo dolore, mirifice citra omnem uellicationem demulcere. Habet autem illud cadmiæ combustæ, & cum mulieris lacte extinctæ denarium pondo quinq;, cerussæ unciam dimidiā, bullæ (quæ πομφόλυξ Græce uocat) uncias duas, lachrymæ, papaueris unciā unā, lachrymę tragachantæ denariū pondo treis, aquæ pluuialis quod res postulat. Aliud collyrium adprime utile, & simplicis confectionis: Constat ex amyli uncijs sex, cerussæ uncijs nouem, opij uncijs duabus, cōmeos quadrante, aqua cœlesti sufficientę.

Collyrium

Collyrium paragoricum.

ALiud collyrium παρηγορικὸν quod est dolores demulcens & auxiliũ prestans optimum & soporiferum. Cuius confectio hęc est: Accipe cadmię tostę, & lacte asini extinctę deuncem, cerussę libram unam, glebæ asteris (quę Gręci γῆ ἀστὴρ adpellatur, id est, terra syderis) sextãtem, tragachantę lachrymę, mandragorę, amyli hordeacij, cauliculi lactucę, cremoris succiue, commeos uniuscuiusq; uncias duas, papaueris lachrymæ cum denarijs duobus unciam unam, ouorũ tenuium albuginũ, quod satis est.

Collyrium † spongiacum ualde anodynum. † *spodiacum*

COllyrium aliud perquam utile, cui inditum est cognomentum spongiacum uehementissimos dolores ocyssime leniens. Constituitur id quidem ex amyli, cerussæ singulorum uncijs quatuor, opij scrupulo dimidio, commeos uncijs duabus, aqua pluuiali sufficiente. Quum uti uolueris adijce lac muliebre.

Collyrium Philonis.

PSymithij abluti, cinerulæ, commeos, opij combusti cuiusq; æquales portiones, aqua uel alio liquore excipiuntur.

Collyria apocrustica, id est, reprimendi, & repercutiendi uim habentia, quæ à Græcis, etiã à re monemora (quod est uno die dolorẽ sedantia) dicuntur.

COllyria quidem discutiendi pariter & reprimendi facultate prædita, quę maturè citra morsum, oculorum cruciatus etiam illitu abscindere possunt multipharia existunt. Quædam enim illita uel aliàs superinducta statim auxilio sunt. Cuius rei gratia nõ adeò robustis, sed ficulneis, ut ita loquar, uiribus præditis, inunguntur talia, crebriusq; in lucis oculorum perturbationibus quas Græci γλαυκοφθαλμὰς & γλαυκώματα nuncupant. (Sunt autem ea oculorum uitia crystallinum humorem in glaucum & aquosum colorem uertentia) tenellas item natura & molles carnes sortitis (quos eadem gens ἁπολοσάρκους nominat) maxime uero fœminis. Sũt autem eius classis collyria, medicamentum quod uocatur lycium, & quæ ex croco, & glaucio constituuntur (quod glaucinum adpellant) collyria, quorum descriptiones deinceps bona fide tradam. Cæterum ijs qui ualido ac robusto sunt corpore, & in affectionibus longis, (quas χρονικὰς Græci, id est, diu perseuerantes dicunt) in oculis item firmioribus & non imbecillis & breuiter in cunctis dura carne natura præditis, uehementiora adhibere datur collyria, uerbi causa δι' οἴνου, hoc est, ex uino condita metallicon, aromaticon, quæ desiccantis & calfactoriæ naturæ sunt. Eiusmodi igitur sunt collyriorum discrimina. Nos quidem in pręsens primo

super

ſuper his quæ mediocrem reprimendi poteſtatē habent, uerba faciemus. Secundo uero loco de illis quæ maiore obturandi, ſtipticandiq́ꝫ facultate prędita uehementius reprimunt.

Collyrium expellendi & repercutiendi uim obtinens mediocrem.

MOnemeron (quoniam uno die dolores mitigat) nec non & τὸ μηδικὸν & diarhodon quoque cognominatum. Illinitum nanque aut ſuperinductum cum oui albore mixtum & elotum extemplo reprimit. Confert inſuper tumoribus oculorum ex deſtillatione cum inflammatione faciei, quas ἐπιφορὰς Gręci dicunt. Acutis item & noxijs fluxibus, qui ab eadem gente ξευματισμοὶ adpellantur ſuccurrit, & cicatrices ueteres expungit, quas ſanè mundat & expolit. Redacto autē eo in puluerem, collyrioq́ꝫ inde cum ouis concinnato, uti ſolēniter conſueuimus ipſi. Accipit autem ſarcocollæ, glaucij, croci, lachrymæ tragachantæ cuiuslibet denarij pondo unius, aquæ pluuiæ quantum ſatis eſt.

Collyrium diarhodon, hoc eſt, ex roſis, ad eadem ipſa perquam ac commodum, & ſæpius exploratum.

ROſarum uiridum (molliumúe) denarium pōdo quindecim, croci denarium pondo duodeuiginti, lachrymæ tragachantæ denariū pondo ſeptem, opij inculpati neque adulterati denarium pondo duorum, ſpicæ nardi tantundem, commeos denarium pondo ſeptem, aqua cœleſti ſufficiente excipiuntur.

Collyrium myrrhaticum, & hieraticum effectus admirandi.

HOc quoque collyrium potentia cum ſuperioribus fermè conuenit, niſi quod efficatius eſt illis, quoniā noxiorum humorum fluctiones ualentius reprimit. Cōſtat autem illud ex amyli denarijs uiginti uno, glauci uncia una, ſarcocollæ uncia dimidia, croci denarijs duobus, gummi denarijs tribus, myrrhæ denario uno, aqua pluuiali ſufficiente.

Collyrium polydeucon.

ESt à me experientia ſæpe comprobatum collyrium polydeucon, quod habet ſucci roſarum quod ſatis eſt, croci denarium unum, ſarcocollæ denarios duos, glauci unciam dimidiam, commeos denarium unum, opij unciam dimidiatam, lachrymæ tragachantæ denarium. Hæc omnia conduntur & cribrantur, cęterum primo immitte glaucium, mox ſarcocollam, ab hoc oppium & lachrymam tragachantæ in ſucco roſarū dilue, & inſuper inſere cætera.

Collyrium

Collyrium Midiacum longe optimum, quod simul atq; illitum est pingue, egregie reprimit.

GLauci denarium pondo octo, sarcocollę denarium pondo quatuor, lachrymæ tragachantæ denarium pōdo octo, croci denarium pondo duorum, opij denarium pondo dimidij, aqua pluuiali sufficiente excipito, collyrium profecto illud prę omnibus alijs dolores sedat illitum, quod ipse sæpius experientia comprobaui.

Collyrium ex croco confectum, ocyßime dolores placans oculis illitum.

HAbet glauci, aloës, glutini carnis, sarcocollæ'ue, cuiuslibet denarios octo, quo etiam tuendæ sospitatis oculorum gratia utendum est. Expellit etenim ac repercutit facile quascunq; luminum perturbationes illitum, prę memoratis itaq; diebus utere, neq; longo admodum tempore in eo persistendum. Nam nisi quis tēpestiue ab eius usu desistat, scabredinem palpebrarum inducit, iam uero collyria μονήμερα adpellata in mediū promamus, quæ ualentioris sunt quam dicta potentiæ, & maiore obturandi facultate citius reprimūt. Proinde aduersus eas oculorum distillationes, & inflammationes quę exulcerationibus uacant, sunt potissime illinienda id genus collyria, habet autem in hunc modum confectio.

Collyrium διὰ οἴνου, hoc est, ex uino confectum inter monemera primas tenens.

AEris combusti, opij, croci, myrrhæ, singulorum denarium pondo octo, commeos denarium pondo quadraginta, uini quantum necessitas requirit.

Collyrium tephrion cyrrhicionúe quo ipsi sumus sæpenumero feliciter usi.

HAbet cadmiæ uncias duas cum dimidia, ęris combusti uncias duas, papaueris lachrymæ, croci uniuscuiusq; unciam unam, acatiæ succi uncias treis, gummi tantundem.

Collyrium Theophilum ad eadem utile.

CAdmiæ denarium pondo sedecim, croci denarium pondo sex, myrrhæ denarium pondo quatuor, spicæ nigræ tantundem, acatiæ denarium pondo duodeuiginti, æris cremati denarium pondo sedecim, lachrimæ papaueris denarium pondo septem, quibus aquæ pluuialis quantum satis est adijcitur, tantisper dum fiant uncię duodecim cum dimidia.

Collyrium aliud nobile teucistaticon cognominatum.

COnficitur ex cadmiæ, acatię succi, commeos cuiusq; uncijs duabus, æris cremati, myrrhæ, singulorum uncia dimidia, quæ æquè aqua pluuiali sufficiente conteruntur.

Collyrium

Collyrium apocrusticon & monemeron, (hoc est, quum reprimendi tum uno tantum die cruciatus uehementes sedandi uireis obtinens) admodum sane frugiferum.

STibij (quod Græci στίμμι uocant & στίβι) loti, cadmiæ, cuiuslibet denarium pondo octo, æris cremati & abluti denarium pōdo quatuor, seu octo, aloës denarium pondo trium, myrrhæ tantundem, succi acatiæ languidi ruboris denarium pondo duodecim, papaueris lachrymæ (sic enim subinde ὀπίȣ interpretor) denarium pondo unius. Quo collyrio medendis oculorum inflammationibus quas ἐπιφορὰς Græci dicunt, ex distillatione noxij humoris prognatis, adhibita uniuersi corporis obseruatione, confidenter utitor.

Collyrium Hermolai, cognomento magnum.

PRodest etiam id quod habet cadmiæ unciam unam, æris combusti tantundem, spicę nardi sesquidenarium, croci uncię dimidium, aloës unciam unam, licij Indici denarios duos, succi acatiæ, commeos uniuscuiusque uncias duas, & dimidiam, papaueris lachrymę unciam dimidiam. Quæ omnia ex aqua pluuiali sufficiente contrita, in collyrij formam rediguntur.

Collyrium aliud Hermolai dialoës, hoc est, ex aloë concinnatum.

CAdmiæ denarium pondo sex, æris cremati tantundem, myrrhę denarij dimidiam, aloës sesquidenarium, lachrymę papaueris denarium dimidiatum, croci denarium unum, acatię libra una, commeos tātundem, olei (quo compingitur) denarium pondo quatuor, quibus aquę cœlestis quod satis est adijcitur.

collyrium munia præstans uicariæ manus.

SVppetias quasi prę sentissimas illud suppetat omnibus noxij humoris destillationibus, chemosi, puncturis, oculorū maculis, lippis, uuæ, quod uitiū est in pupilla, acino uuæ simile, quod Gręci dicunt σταφύλωμα, bothrio ulceri, myoscephalo, uitio muscę capiti simile, crustulis, ἔσχαρας dictas, & ut sumatim dicam omnibus oculorum uitijs subuenit, experientia ualde cognitum, est uero eiusmodi eius composio: Æris cremati denarij quindecim, cadmiæ uncię duæ cum dimidia, commeos uncię quatuor, medicaminis subscripti uncię duę, aqua pluuiali ad pręparationem sufficiente excipiuntur. Pręparatur autem hoc de quo agimus & quod inserendum collyrio censemus pondo unciarum duûm in hunc modum: Succi centaurij denarium pondo duûm, defruti cretici pars una in aula super

igne ex ligno uitis ad mellis usq; crassitudinem decoquuntur. Inde memoratum iam pridem pondus collyrij conditurę insere, & ubi usus necessitas est, illis qui stypticitatem nequeunt ferre, admixto ouo illinito. Nonnunquam etiam cum aqua conducit, & principio quidem semper aqueum esto dum inungitur.

Collyrium pellarium.

CONstat illud ex cadmiæ combustæ & elotæ uncijs duabus, succi acaciæ rigidi, myrrhæ singulorum uncijs tribus, æris cremati loti, papaueris lachrymæ uniuscuiusq; uncijs duabus, cerussæ quincunce, amyli, tragachantę, commeos cujuslibet uncijs duodecim, quibus aquę cœlestis quantum satis est adijcitur. Præstantissimum illud est, quum ob hoc quod pinguiter illitum ualde repellit, tum quod dolores demulcet ac sedat.

Notæ dolorũ oculorum qui ex bile, acutoq; humore proueniunt.

PLurima insuper habentur indicia, quæ tibi tanquam in speculo dolores oculorum è bilioso, acriq; humore prognatos ostendunt. Præcipuum quidem illud quod tum hominis uniuersa corporea moles humoribus non tam ex ęquo farta, quam prauis succis saburrata uidetur. Proximum uero lachrymæ defluentes non solum hirquos qui Græce καντοι dicuntur, misere uellicant, sed genas etiam & breuiter quascunq; distillando partes attingunt, tanta mordacitate exurere consueuerunt, ut languentes ferre uix possint. Neq; tamen hisce tantummodo notis biliosos oculorum cruciatus licet deprehendere, sed ex his quoq; quæ morbum antecesserũt quæ Græci uocant προηγούμενα. Verbi causa mœroribus quamplurimis, curis immodicis, solis ardoribus, iugiq; insania, & ijs etiam, quę antecesserunt, dapibus acrimoniam habentibus. Quibus sanè quamprimũ offeres medicamentorũ præsidia, & confidenter fieri nanq; poterit, ut illico citra collyrium ita habenti succurras.

Oculorum bilioso, acriq; humore dolentium medela.

NAm quum uniuersum laborãtis corpus bilioso humore redundare conspexeris, medicamento bilem proliciente atq; educente (χολαγ γόν uocant Græci, tanquam dicas bilagia) totum corpus euacuato. At si biliosus humor oculos duntaxat & non omneis corporis parteis plus satis occupauerit, ita quidem ut acrimonia quadam infestantur lumina, solũ ex aqua dulci moderatum lauacrum, languentem ab omni dolore uindicare facile poterit, modo medici præceptis obtemperet, & edulijs uescatũ minime acribus, & mordacitate uacantibus, sumat autem blandiores ac

mitiores, quæq́ue succos emendant, & humores pinguiores reddãt. Cuius generis sunt pisces orphoidæ, quæ & acerinæ dicunt, & alij pisces duriori bus carnibus prediti, carnes suillæ aut inde esculenta cõfecta quę Gręci dicunt ὑοῖτια. Ex holeribus uero probantur intybum, & malua. Ex pomis autem mela, melones, uuæ dulces quæ singula ita affectis cõueniunt. A fi cubus autem in oculorum doloribus summopere, meo quidem consilio, abstinendum est, agitandi nanque nonnullam uim obtinent. Mali autẽ per sici caro potius quam cortex, unà cum aqua calida expedit. Quod si uinũ potare omnino contendant, aurei coloris præbeto, uel dulce Bithiniense, aut quæcunque alia, quæ acres humores reddere crassiores & obtũdere ua leant. Quod si autem dicto audientes esse non uoluerint, & præcepta me dici floccipendere, quod plerique omnes faciunt homines, sed omnium prę cipue Barbari, tum ad collyria quæ mordicatione careant, & refringendi atque expellendi biliosos, acresq́ue humores uim obtineant, necessario deue niendum est, è quorum numero est, quod proximè sequitur.

Collyrium diapompholygos, id est, ex bulla confectum.

POmpholygis (quam in metallicis Romani bullam dicunt) eloti qua drans & denarius unus, plumbi cremati & abluti, amyli singulorũ de narium pondo uiginti quinque, commeos quincunx, aqua pluuiali sufficien te excipiuntur. Sunt autem pompholyx & plumbum ubi cremata fuerint lauanda tantisper dum spissitudinẽ exuant, & aqua lympida cernatur. De inde in mortario cõtusa & subacta arefiant, postea misceantur per dies ali quot multos, atque ita admisce amylum & gummi quo alligantur ac coẽat. Nam si principio statim amylum inseratur & udum fuerit aliquandiu ocy us acescit. Profecto collyrium illud longe optimum censeri debet, quum in oculorum afflictionibus, tum in alijs quoque ęgritudinibus, non tam alijs nominibus, quàm, & ob id quidem maxime, quod ne tantillum quidẽ me dicaminis quod stuporem ullum inducat, Græci ναρκωτικόν dicunt, conti neat, more aliorum plerorunque collyriorum, uerbi gratia, neque succũ man dragorę, neque papaueris lachrymam uel id genus alia, quæ à re ipsa dicun tur narcotica, hoc est, stupefactiua, quorum solennis usus semper plus de trimenti adfert humano corpori (nisi quum iactura morti pręferenda est) quam emolumenti. Quod si diutile iam durauerit affectio uel alioqui diu tina, quæ Græcis χρονικὴ adpellatur, medicaminis aliquid uel reprimendi facultate, uel bilem placandi potentia præditum principio adhibendũ est,

& tum demum diligenti ſcrutatione conſiderandum quæ infeſtanti morbo potiſſime conueniant, & pręſentaneum pręſidium polliceantur. Aliud autem alij adhibitum menſuram docebit.

De obturatione quæ fit quandoq; in oculis & primitus quæ ſint eius mali inditia.

POrrò humores quandoq; in oculis obſtructi (quod mali ἔμφραξις Græcis, Latinis oppilatio adpellatur) his ſignis promptè deprehenditur. Venę quippe oculorum turgeſcunt & altius ſeſe eleuant, adeò quidem ut ſanguineo humore ſaturę uideantur omnino. Quin & tenſio quędam oculos infeſtat, quę utiq; ſigna certiſſime arguunt craſſiſſimos humores oculis obſtructionem induxiſſe.

Obturationis oculorum curatio.

SI quando citra πληθωρίαν, hoc eſt, corporis plenitatem, inflammatio cum obſtructione craſſi & pituitoſi ſanguinis orta uideatur, non confeſtim uena inciſa ſcalpello ſanguinem detrahere, neq; medicamento purgante euacuare expedit. Verum quorum uirtus ad caput deferri, & obturata ceu obice loca reſerare, & partibus debilitatis eiuſmodi robur indere, naturæ ſuæ aptitudine poſſit, ne deinceps ea quę negotium faceſſunt ac lædunt, ſuſcipiant, eis utendum eſt quamprimum & quamplurimum. Præſentaneum autem præſidium ita habentibus abſq; corporis plenitudine, ceu diximus, fuerit, ſi ante omnia temperato calfaciente & meatus relaxante balneo lauetur ægrotus, & deinde uinum potui detur. Vini nanque potus quum aliâs, tum ita exhibitus, ad ſingulas quidem corporis partes maxime uero ad caput promptiſſime defertur, neq; calore modo reficiūt eas, ſed extemplo etiam agitat humores meatus cōſtipantes extenuando & profligādo, unaq; opera locis uiribus deſtitutis eiuſmodi robur inſerit, ut facile loca obſtructa aperiat & quicquid obſtiterit è medio extirpet. Verum ſemper dicto modo conſiderandum num lauacrum expediat nec'ne. Si religio ſit uti balneo uiniq; potu, foueatur ægrotus antea aqua calida. Inciſa nanq; uena ſcalpello, neq; quicquā defluxerit rheumatis poſt lauacrū, certum eſt nullam ſubeſſe corpori plenitatem. Fotibus itaq; & balneis & uini potionibus indulgendum. Quod ſi fomentatione facta, noxij humoris fluxus fluerit acris, dolorq; increuerit, operæprecium fuerit corpus uel ſanguinis detractione per uenam, uel pharmaco purgāte euacuare, ſi corpus aſſidua fuerit ſatietate obeſum uel alioqui fartum, quod Græci dicūt πληθωρικὸν uenā ſecare. Si uitioſis ſuccis plenum, quod uocāt κακόχυμον, purgante

gante medicamento ciborũ onera tollere expedit. Mulso præterea aqueo eosdem perlinire conuenit, atq; id quidem in primis cum lippitudo ingruit & excruciatur lumina. Neq; enimuero quicquam est aliud, quod potentiorem habeat subtiliandi & profligendi lippitudinem, quam aqua mulsa. Postremo probatur etiam usus infusorum clysteriumúe, quæ inflammationes possunt per halitum discutere & dissipare, in quem usum possunt etiam glandes confici.

Mulsæ uires in meatibus obstructis.

EST uero ea uis atq; natura mulsæ, ut adstrictionem meatuum aperiat, obturationem illitu dissecet, mirabileq; dictu quam pulchre ac breui dolores compescat, humores prauos inhærentes, aut flatus dissipando, & per halitum euaporando. Verum spiritus distentionem faciens, dolorem inferre, præclare demõstratur, ex eo quod neq; inflammatio, neq; lancinatio mordicitasúe, sed dolor duntaxat, distentioq; adeo uehemens, ut oculus dissilire, rumpiq; uideatur, præsto est. Nos quidem hoc malum patienti aqua modo mulsa nihil aliud facientes, neq; ullo alio anodyno adhibito succurrimus, pristinæq; sanitati restituimus. Sunt porro nonnulli qui constipatis meatibus, detractione sanguinis incisa uena indigent, quidam purgante medicamento, nec desunt ope qui egent utriusq;, balneo item & fomentis uiniq; potu, super quibus nunc tribus, quod aiunt uerbis, haud negligenter utiq; disseram.

Notæ quæ uel uenam secandam, uel pharmaco purgante euacuandum perdocent.

PRoinde si ex redundãti sanguine oriatur oculorum phlegmone, cum distentione inflammatur locus cum tumore grandi, & præter naturã rubicundo. Produnt etiam humorem infestantem lachrymæ. Lachrymãtur etenim plurimum, & lippi redduntur. Si autem uehementius sit malũ, distenduntur in profundo intollerabili dolore oculi, ut simul exprimi atq; erumpere uideantur, percussuq; sæpius attolluntur palpebræ, peruertuntur, & ægre commouentur, cãdidumq; oculi nigro altius subleuatur. Quibus sane protinus uena incidenda est. Quum uero pituitosus aut atrębilarius humor mali fuerit occasio, adposito medicamine expurgandus est. Quod quidem ex his notis haud obscure deprehendes. Si sanguini pituita commixta inflammatio nascat, huiusmodi comitãtur symptωmata, colore pariter candorẽ & ruborẽ præferũt quoniã & ex ęquo eẽ pituita sanguis commixta sunt, paroxysmusq; uespere crebrius singulis diebus impetit. Quum uero biliosus subest humor incensus admodum tactu sentitur

ardor, & mordax est ut plurimum, lachrymę languide rubent, & modicè flauescunt, & tertio quoq; die fit exacerbatio. Si bilis atra fuerit quarto die solenniter paroxysmi ingruunt. Cęterũ quibus possint indicijs cognosci capite de miserabili pedum cruciatu ποδάγρᾳ ue liquide docuimus.

De exulcerationibus oculorum cum inflammatione coniuncta.

QVando ulcus oculum pariter cum inflãmatione infestat, mixta quoque curandi ratione utendum est. Inflammatio nanq; lenitiua ac blãda desiderat medicaminum auxilia. Verbi causa, limana & cygnaria collyria, & quęcunq; cõditurae ex amylo, cerussa terraq; astere concinnantur. Quod si depascentes fuerint exulcerationes ex distillationis acredine atque caliditate, illinito collyrium cui nomen inscriptum est cygnus. Cuius hæc est compositio.

Collyrium cygnos.

CAdmiæ quincunx, lachrymæ tragacanthæ sextãs, cerussę lotę denarium pondo quindecim, bullæ cinerulæ (quod Gręci ὀποδαπομφόλυγα dicunt) terrę asteris, plumbi cremati & eloti singulorum pondo unciæ unius, lachrymę tragacanthę, commeos cuiusq; denarium pondo trium, lachrymę papaueris (ut quibusdam placet) denarium pondo duûm, albuginis ouorum uiginti, aquæ quantum satis est. Nobile illud est collyrium & admiratione dignum, succurrit enim maxime oculorum pustulis, quas Gręci φλυκτίνας dicunt, & exulcerationibus sordidis & adustis, quas comitantur sæpius oculi humorum omnium effluxiones, Græci uocant ἐπικαύματα. Eruptioni præterea uenæ'ue scissuræ quã eadem gens ῥῆξιν adpellat, & sugillatis suppurationi'ue circa maiorem hirquum Græci ὑπόπυον nuncupant & inflammationi oculorum qua utræq; palpebrę peruertuntur, & oculos male uelant, χήμωσιν gens eadem nominat, albugines, maculasq; oculorum extergit, comprimis autem ulceribus inflammatis remedio est. Eiusdem plane cum illo facultatis est collyrium δι' ὀλιβάνου, hoc est, ex thure confectum præcipue ocellorum chemosi immodice conducens, cuius hæc est descriptio.

Collyrium dia libanu, quod est ex thure.

CAdmiæ, thuris singulorum denarium pondo uiginti, cerussæ denarium pondo quadraginta, lachrymæ papaueris denarium pondo sex, aqua pluuiali sufficiente excipiuntur.

Collyrium

Collyrium uranion, id est, cœleste.

COllyrium quod uranium inscribitur non est supra modum calorificum, quoniã fluidum delabitur. Confert autem id potissimũ inflationibus palpebrarum, ῥήξει, ulceri rhagoidis tunicę, quam πρόπτωσιν Grȩci dicunt, & staphylomatis, sugillatis quæ ὑπόπυα ὑπώπια ue, diabrosi item & depascentibus ulceribus νέμαις adpellatis & carbunculis deniq;, anthracibusúe. Est autẽ huiusmodi eius compositio: Terræ † samiæ tostȩ quadrãs, pomphyligis uncia, cadmiæ crematæ & elotæ, stibis lauati, uniuscuiusq; sextans, squamæ æris ablutȩ triens, lachrymæ papaueris denarij sex, cõmeos triens, quibus omnibus aquæ pluuialis quantum satis est adijcitur. Quod si ulceri inflammatio iuncta sit, lachrymæq; complures destillent, collyria lancinatione uacãtia utcunq; reprimentia admisceto. Si acritudo fuerit collyriũ διὰ ῥόδων cõfundito, si id caloris non habeat satis Hermolai collyrij parũ adijcito, uel modicũ hydarij, uel monemoron, uel acharistũ quorũ descriptiões partim tradidimus, partim deinceps memorabimus.

alias asteris

Collyrium cicatricibus, albuginibúsue exterend s.

OMnia quæ abstersoriam uirtutem habent simplicia, eadem cicatrices spaciosas callosasq; quos τύλους Græci adpellant, & albugines oculi crassiores quas nunc οὐλὰς eadem gens nunc νεφέλια indigitat, tollere dicunt. Habent uero huius potestatis species innumerȩ, è quarũ classe sunt, orcitunicæ tam syluestris quã cultis in locis prouenientis succus (uocant autẽ eam herbam Græci ἀνεμώνη) oculorum ulas discutit. Pari modo minoris centaurij succus melle adiecto cicatrices exterit. Cedrinus uero liquor eas quæ longiore temporis spacio durauerunt cicatrices emẽdat. Durities item non sensiles, qui Græce σκίῤῥοι dicuntur, & quæ altius radices egerunt, λευκώματα adpellata cedria extenuat. Æs quoq; per se aqua eliquatum, & ad collyrij instar leuigatũ, & alia σμηκτικὰ κολλύρια, uerbi gratia, rhinarion, hecatombe, & id genus alia. Quin & nitrum oleo perantiquo accurate tritum & scitè illitum leucomata expungit. Idem sepię ossa combusta melle contrita & liquefacta mirificè pręstant. Inter collyria uero egregie quidem sed clemẽter interim cicatrices exterit διὰ μάμιρα, cuius talis est compositio.

Collyrium dia mamira, hoc est, ex hyrundinaria confectam.

COllyr. διὰ χελιδονίε, qđ dia mamira inscrip. est, ualde existẽs nobile, cicatrices clemẽtius exedẽdo, habet illud hirũdinarię herbę maioris

(sic enim mamira interpretor) fimi crocodylorum uniuscuiusque unciam, guttæ ammoniaci, thymiamatis uncias duas, myrrhæ troglotidos uncias quatuor, redige in collyrium cum aqua, & ubi usus necessitas est, utere, sæpius enim experimento cognitum est.

Collyrium † diacrocu.

alias diatricu

COllyrium quoque illud permultis admodū malis subuenit, potissime uero ulceribus uetustis & malignis, tubercula quas οὐλὰς dicunt è medio tollit, ingentes cicatrices exterit. Vlcusculis, rhagoidis tunicę quę quoniam muscæ caput referunt μυοκέφαλα dicuntur, auxilio est, & ad alia plurima efficaciter conducit, magnamque meretur laudem. Habet autem cadmiæ combustę & elotæ quadrantem cum denarijs duobus, stibij denarios quinque, spicæ nardi, picis atræ, croci singulorum unciam dimidiam, castorei denarios duos, squamę æris denarios treis, uiolarū unciam dimidiā, æris cremati denarios quinque, piperis, cerussæ, lycij, succi ficus syluestris, papaueris lachrymæ, thuris, succi balsami, cassiæ, myrrhæ uniuscuiusque denarios duos, lapidis schisti denarios quatuor, atramenti sutorij denarium unum, commeos uncias duas & dimidiam, succi fœniculi denarios quatuor, † uini Aminei quod satis est.

alias Armeni

Aliud collyrium commendatione dignum.

FAcit hoc ad cicatrices incarnatas, tenues ægreque comparentes, quibuscunque adplicatur. Accipit plumbi cōbusti atque eloti denarios quatuor, croci denarium unum, commeos denarios duos, spodij eloti unciam dimidiam, squamæ ceris cremati & abluti denarios duos, aquæ pluuiali quantum ad excipiendum sufficit.

Collyrium Cyamon.

CErussæ, salis ammoniaci, singulorum denarij pondo unius, guttæ ammoniacę, thymiamatis unciæ tres, ossis sepiæ sesquidenarium. Hoc reuera stupendæ uirtutis, & sæpenumero exploratum habetur.

Collyrium nardinum.

LApidis hæmatitæ combusti & eloti, cerussæ crematæ lotæque, æris deusti singulorum denarium pondo octo, spicæ nardi denarium pondo trium, folij denarium pōdo duûm, croci denariū pondo trium, papaueris lachrymæ, quod opiū dicūt, denariū pōdo duū, myrrhę tantundē, cadmiæ crematæ & lauatæ denariū pōdo octo, lycij denariū pōdo sex, cōmeos denariū pondo uiginti, quibus adijcit aquæ pluuialis quantū cōditura postulat

postulat. Medetur hoc collyrium cunctis ulceribus ualidis & altius radices iam firmantibus. Cicatrices attenuat, & ingruentem humorum superfluitatem reijcit. Cæterũ qui lancinationem morsus instar ferre non possunt, eorum gratia cum hoc mitius collyrium & demulcendi uim habens commiscere oportet, atq; ita quidem, neq; angorem neq; molestiam infert ullam, & redditur omnis noxæ expers collyrij eius usurpatio.

Collyria mordentia ad oculorum nebulas siue caliginem.

Collyrium hydarum.

SVccurrit sugillatis hypopijs ue & palpebrarum ex uehementi inflammatione peruersionibus quas Græci σχημώσεις adpellant, & ficationibus quæ ab eijsdem συκώσεις dicuntur, & distillationibus deniq; multis, hydarum inscriptum collyrium. Est autem eius hæc descriptio: Cadmiæ denarium pondo uiginti unius, æris usti, lapidis Armenij seu Indici, aloës, nardi Gallici singulorum † denariũ pondo octo, aqua pluuiali sufficiente excipiuntur. Haud scio equidem, ullum hoc collyrio aduersus hypopyas, chemoses, epiphoras & rheumatismos deniq;, aliud præstantius. Cæterũ ubi usus necessitas incumbit, reddatur aquosum. Quumq; quieuerint & oculos etiamdum infestet acritudo aliqua cum multo angore, uini aliquid, & mitioris collyrij alicuius ab initio quidem parum confundito. Pusillo uero temporis spacio interposito, amplius. Eoque solo salutis recuperandæ gratia utere.

Hypopyon in cornea oculi membrana fit, cum inibi coit pyon, id est, ius.

Hypopyon sub oculo liuor est.

Alias unciæ 2.

Collyrium clones.

BEne hoc sanè medendis ulceribus facit, & cicatrices, quibuscunq; illinitur, pertenues maxime & uisum prope modũ effugientes exterit. Habet id autem, plumbi cremati atq; abluti quadrantem, croci sextãtem, commeos unciam, squamæ æris elotæ, cinerulæ, quod Græci σπόδιον uocant, lotæ singulorum unciam unam, aquę pluuialis quantum satis est. Hactenus de his quæ cicatricibus ulis ue & affectionibus uetustis succurrere consueuerunt. Referenda sunt insuper & ὀξυδωρικὰ, hoc est, quæ oculorũ speciem exacuunt, caliginemq; discutiunt, & quod maius est ætate confectis, uisorios spiritus deficientes instaurant, & oculorum aciem obtusam ceu renouatione reparant, suffusionesq; luminum (quas ὑποχύσεις Græci & ὑποχύματα dixerunt) incipientibus utilissime illiniuntur. Cuius generis est, quod adpellatur canopicum, cuius hæc est compositio.

Collyrium

Collyrium canopicum.

COnficitur illud ex æris cremati uncijs quatuor, piperis uncijs duabus, cadmiæ uncia una, papaueris lachrymæ tantundem, myrrhæ uncia dimidia, commeos uncijs tribus cum uno denario. Quibus omnibus aquæ pluuialis quantum satis est adijcitur.

De liquidis & aridis collyrijs contra oculorum caliginem.

Liquidum collyrium.

Yγροκολλύριον oculorum hebetudini, quam ἀμβλυωπίαν Græci nominant, pulchrè medetur, & alijs compluribus uitijs presentaneum est remedium. Habet autem id, pompholygis illoti coclearia sex, succi balsamini coclearium unum, mellis coclearia duo, uini ueteris & candidi quantum satis est. Inserenda uero ante omnia πομφόλυξ est, friata, admiscendum inde ὀποβάλσαμον, ab hoc mel, postremo uinum. Mixtione uero iam scitè peracta, per triduum acuratè terendum est, tum deniq; uasculo æneo, pyxideue alia aut uitro deponatur. Quando autem usus necessitas est, uel rudicula uel quod satius est uniuersum uasculum agitato tātisper dum inter sese probè commisceatur totum collyrium, deinde oculis illinito, factaq; digestione oculos aqua calida lauato.

Aridum collyrium.

Ξηροκολλούριον, hoc est, siccum & in pulueris forma collyrium, quo si quis utatur, tanto fruetur commodo, ut solis lumen citra noxam aspiciat. Habet autem spinæ regię, lapidis magnetis, uini colore ad aurum sapphyrumq; inclinati, achatæ, hæmathitæ, chamæmeli, lapidis candido atroq; colore maculosi, quem hierapompholyga dicūt, bullæ inculpatæ, quæ pompholyx est, lapidis locaphyli, omnia æquis partibus misceto, & in puluerem redigito, atq; ubi usus necessitas est, inungito.

Aliud aridum collyrium.

XErocollyrium cui nomē puluis Seueriani, aciem oculorum acuens, & scabredinem eorum quam psorophthalmiā dicunt, tollens. Cadmiæ unciæ duæ, salis ammoniaci sesquiuncia, folij denarij tres, piperis denarij sex, redigantur in puluerem & inungantur oculi affecti.

Xerocollyrium cognomento phôs, hoc est, lumen.

PVluis qui nomen obtinet φῶς medet̄ oculis hebetibus, & dentiū doloribus, ac destillationibus quæ ῥεύματα Græci uocāt. Cōstat autem ex cadmiæ uncia una, salis ammoniaci uncia dimidia, croci, piperis, singulorum denarijs duobus, folij denario uno, auripigmenti sesquidenario.

Aliud

Aliud xerocollyrium.

ALiud collyrium aridum perutile oculis ſcabris, pruriginoſis, caligi-noſisq́, aſperis palpebris, & deſtillationibus antiquis, albuginibus item & unguibus quæ Græci πτερύγια dicunt. Cuius equidem ſępe nume ro periculum feci. Cadmiæ latioris combuſtæ in pane denarium pondo quatuor, ſalis ammoniaci denarij pōdo unius, croci denarium pōdo octo, piperis denarium pondo duûm, arſenici loti tantundem, redige in pulue-rem, corneæ membranæ oculi quam Græci κερατοειδῆ dicunt, illinito. Porrò medendis hebetibus oculis, & ſuffuſionibus incipientibus, baccarũ lauri mundatarum grana uiginti terantur in urina impubis & nondum in Venerem congreſſi pueri, & commeos denarijs duobus. Atq; his quidem quibus cataracta defluit, cum lotio, cæteris uero cum aqua illinito.

Aliud collyrium.

FEl hyenæ, cicutæq; ſuccum, unà cum melle illinito, & mirificum uide-bis effectum.

Aliud collyrium.

BEnefacit etiam oculorum iniurijs & affectionibus collyrium factum ex felle perdicum, & ſucco fœniculi cum melle, ſi illiniatur. Summo-pere etiam prodeſt collyrium caleſaron, neq; ad amblyopiam ſolum, & in cipientem oculorum ſuffuſionem, quæ Græcis ὑπόχυμα dicitur, uerum ad tylloſin etiam, id eſt, in callum induratam craſſitiem diſcutit, & ueteres al-bugines exterit.

Aliud ex felle Aquilæ.

SVccurrit etiam eiuſmod oculorum affectionibus collyrium ex felle a-quilæ ſi per ſe in paſphalam friatum, cum melle illiniatur.

Aliud aridum collyrium.

EStinſuper alius quoq; puluis contra auſpicantem oculorum ſuffuſio-nem factum, qui conſtat ex ueratri candidi uncijs duabus, piperis un cia dimidia, guttæ ammoniaci thymyamatis hemidrachmio, ſucci rapha ni quantum ſatis eſt. Quæ omnia ſimul conteruntur acuratè, & exiccan-tur, atq; tum denuo in leuorem friantur, uſu illud omnium efficaciſſimum & in primis ſuſcipiendum conſpicitur.

Luſcioſis medendis collyria.

ESt præterea oculorum uitium quod Græci νυκτάλωπα, quaſi aciem ueſpertinam dicas, cognominant. Latini eo malo affectos Nuſciti-oſos pariter & Luſcitioſos adpellant. Cui medetur ſal nitrum cum

aqua ueteri leuigatum & adhibitum. Fel hircinũ cum melle illitum. Fimus præterea crocodyli tritus cum melle & illitus, nocturna hac cæcitudine paucis diebus liberat, succurrit etiam iecur hircinum, si ex eo dum assatur ichora colligas, & inde lumina perungas, facit idem hepar ipsum commanducatum. Quin & uapor decocti iocinoris apertis oculis haustus nyctalopem sanat.

Albuginibus tingendis & leucomatis.

TIncturæ albuginum & leucomatum conducit nepetæ, spinæ nigræ Ægyptiæ, gallæ Asiaticæ uniuscuiusq; uncia dimidia cum aqua liquata atq; adhibita.

Collyrium trachomaticon eminentes palpebrarum carnes attenuans.

ACcipe cadmiæ sextantem, lapis hæmatitæ, aluminis scissilis singulorum quincuncem, æris usti uncias duas & dimidiam, floris æris unciam, papaueris lachrymę denarios treis, seminis papaueris sextãtem, commeos Arabici trientem, terito autem semen papaueris, & succo expresso redige in collyrium, & utere. Cęterum qui nam modus utẽdi sit in palpebrarum scabricitate, quod τράχωμα Gręci uocant, obserua. Quod si oculi ulceribus, & palpebrę trachomatis infestent̃, præstat palpebras uersas chirurgico instrumento spathamela, ficiue folijs perfricari & radi. Nõnulli testa sepiæ, aut locusta asperiorę tondere malunt. Sunt qui collyrio de contrito pumice concinnato atterant & subradant, & in ordinem redigant palpebras, scabriciemq́; extenuãt. Quod si memorato collyrio thus & διὸ λιβάνου confectionem, aut uranium admisceas, ulceribus quoq; medebitur. Quod si humores affatim defluant, eorum aliquid quod reprimendi uim obtinet admisceto. Si nihil humoris effundatur Theodoricum. Id enim cum ratione adhibitum, ulcera sine rheumate curat, & ocyus cicatricem contrahit. Cuius hęc uirtus & descriptio.

Collyrium Theodoricũ nobile aduersus dolores & affectiones ueteres & ptilosim antiquam, tyllosimq́; exterit, & myocephalon curat.

HAbet id, cadmiæ, papaueris lachrymę, opijue, chalcitidis crematę, croci, aloës hepaticę, castorei, malobathri, thuris singulorum denarios duos, stibij, acatię cuiusq; denarios quinq;, ęris combusti, myrrhę troglodyticę, spicæ nardi cuiuslibet unciam dimidiã, cerussæ denarios treis, commeos uncias quinq; & dimidiam. Quibus aquę pluuialis quantum satis est adijcitur. Sunt uero qui uino excipiant & in collyrium redigant.

Collyrium

Collyrium etaton.

EST quidem collyrium istud remedio, cicatricibus oculorum & incipientibus eorundem suffusionibus crassissimis. Græci ὑποχύσεις dicũt, & nimijs dilatationibus pupillæ, quæ gens eadem πλατυκορίας & μυδριάσεις cognominant. Facit præterea bene ad caliginem, & furfurationem, quam πιτυρίασιν Græci uocant, & decurrentes demum lachrymas subtiles, abstergit, attenuat, purgat ac repellit. Cadmiæ combustæ & lauatæ denarium pondo nouem, æris cremati & eloti tãtundem, stibij deusti, acatiæ fuluę, commeos singulorum denarium pondo sex, aloës, gallę uiridis, succi brassicæ, castorei, lycij, spicę nardi, croci, opij, myrrhę, cerussæ, ligni chalcitidis, uniuscuiusq; denarij pondo unius, rosarum hemidrachmium, aquæ quantũ satis fore credideris. Et hoc quidem collyrium egregiũ est, & cunctis quæ diximus malis amuletum præsentaneum.

Xerocollyrium, & Hydrocollyrium succurrentia ficationi, & ulcerum putredinibus, hypopijs sugillatisúe & myocephalis.

IN pulueris forma sequens aridũ collyrium ficationẽ curat, ulcerumq; putrefactiones, & carnium præter naturam excrescentias. Gaudet id cadmiæ denarijs decem, chalcitidos uncijs duabus & dimidia, piperis obolis duobus cum granis totidem, spicæ gallicæ denario uno, cadmiam friato, & chalcitida in uino, deinde nardum gallicam cum pipere inijce & redige in puluerem tenuissimum, & re postulante, utere.

Hydrocollyrium, hoc est, liquidum oculorum medicamen sugillatis, & sordidis ulceribus myocephalisq; mirificè subueniens.

ATramenti sutorij (quod χάλκανθον Græci uocant) croci singulorum sumuntur unciæ duæ, myrrhæ unciæ tres, mellis præstantissimi libra una, succi senecionis quantum tibi satis fore uidetur. Conuenit autem primo loco atramentum sutorium, secundo crocum, tertio myrrham, postremo herbulæ liquorem, sumere & inuicẽ in collyrium subigere. Atqui nos uino Ascalonio nonnunquam excepimus.

De melicrato, hoc est, aqua mulsa.

MΕλίκρατον quod & ὑδρόμελι Græcorum adpellant medici, Romani aquam mulsam & aquam dulcem (nam id quod uinum cum melle habet, illi οἰνόμελι, hi uero mulsum simpliciter) uocant. De quo si hic etiam loci mentionem fecero neq; superuacuum, neq; rem absurdã, mea quidem sententia committam. Quoniam si ex multis iam seculis cõprobatas uireis eius rimeris ad unguem, mirum deprehendes medicinę subsidium.

Vlceribus nanq; ſordidis, doloſisq; & extreme malignis (quæ Græci κάκοη-
θῆ ἕλκη nominant) nec non & alijs puſtuloſis exulcerationibus præſentiſſi-
me, ſat ſcio, ſuccurrit. Saniei puriq; in altis corporis ulceribus abditis, in-
tenſiſſimisq; & intollerabilibus doloribus ſcitè medetur. Humores inſu-
per compactos, uiſcidos & craſſos diſcutit. Haud equidem ſcio an à quo-
piam ſit ullum tantæ opis excogitatū aliud præſidium. Arcet porrò ſtre-
nuiſſime oculorū lemas & lippitudinē, quoniā expurgat magnificè admo
dum, & extrahit ocyſſime, idq; citra omnem dolorem efficit, neq; modo,
ut diximus, profligit dictam afflictionem, uerum neque aliam ſuccedere
ſinit. Atqui ſi ſpongiam adhibeas, & hinc inde agitando eam palpebras
perfricabis, exacerbabis & cruciatum induces minime leuem. Vidi ete-
nim ophthalmię quendam ſpecie quæ lippitudine inducta, collyrium nul
lum ſuſtinebat, adplicato autem melicrato unicè demulcebantur affecti,
atque deinde eo uſque ad abſolutam curationem utebantur collyrio. Cæ
terum quis modus mulſæ cōfectionis, & quæ utendi ſit ratio ſolennis hic
quoque commemorabo. Conficitur itaque dulcis aqua hydromel uoca-
tum, duabus cœleſtis aquæ ueteris partib., ad unā mellis partē additis, &
inſolatis. Curandū uero eſt ſedulo ne mellis nimium habeat, neq; pingui-
tudinis plurimum. Sapore, acrimoniæ parum, cum ſuauitate coniunctum
præferat, & ſenſu quoque dulcorem præſtet, potiſſime ubi non ulcus mo
do, ſed phlegmone quoque infeſtat. Neque uero rudicula tantum, quod
ſpathomeli chirurgici dicunt, oculis inſerenda, uel collyrij modo illinien-
da, uerum capaci uaſculo exigui oris aqua mulſa ſaturo infundere ſatius
eſt. Quo nanque copioſior, ac crebrior eius fuerit uſus, tanto plus etiam
pręſentis præſtat auxilij. Quicquid enim in oculorum membranis, quas
tunias uocant, undique hæſerit ſiue lema, ſiue aliud excrementum quod-
cunq;, ſiue quid mordax, hoc, aqua mulſa infuſa nolit uelit, abigitur & ue
luti ex oculis eliminatur. Proinde quantum plus periculi incumbit, tanto
ocyus melicrato utendum eſt. Porrò ſtypticitate careat, ne denſitatem a-
liquam, ac ſcabritudinem oculis conciliat. Frigidoq; deſtituatur, ne ſtupo-
rem ſenſibus inducat, & materiam infeſtantem obſtruat, uenæ rupturam
quam Græci ῥῆξιν aut διάβρωσιν, hoc eſt, eiuſdem partis corroſionem in-
ducat, uel quancunque aliam duriciem, aut qualitatem acutam. Quo cir-
ca quotiens quiſpiam cuiuſcunq; generis collyrio utendum duxerit, ocu-
los antea melicrato lauaſſe operæ precium putet. Lotisq; iam eo lumini-
bus ſingulis

bus singulis adfectionibus suum adhibeat collyrium. Postquā enim aqua mulsa quispiam usus est, nihil oculis pericli ex humoris redundantia accidere potest. Sunt uero & alia quædam quæ de bonitate huius dicere possem innumera ferme, experientia comprobata, de quibus agendum hic erat, cæterum ne animus à curru decidisse dicatur, de mulsa receptui canā. Nam qui uires melicrati animo altius repetit, facile uarias eius ac dissidentes non medendis oculis solum, sed alijs quoq; singularum corporis partium quum morbis, tum uitijs, facultates deprehendet.

De uua in oculo quod staphyloma Græci uocant.

INsurgit porrò in altum cum inflammatione & cruciatu oculi pupilla instar uuæ acini, cui malo succurrit collyriū, ex chalcitidis uncia una, mellis denarijs quinq;, croci denario uno confectum.

Collyrium Maximiani contra staphylomata, & alios oculorum dolores.

HAbet conocollyrij portiões duas, collyrij Hermolai maioris, et Hermolai minoris (duo enim sunt maius scilicet & minus Hermolai collyria) partem unam, rediguntur in collyrij formam hoc modo. Hæc tria contunduntur, & subtilissimo incerniculo cribrantur, & aqua excipiuntur, & in collyrium rediguntur. Quo sanè in oculorum cruciatibus, sed nō statim ab initio utendum est, sed in augmento & summo uigore affectus, uigilias abigit, somnum conciliat, & dolorem confestim sedat, staphilomatis, sugillatis & myocephalis, cū liquore quocunq; cādido illitū, succurrit. Maioris tamen est efficatiæ si non cum digitis sed penna illiniatur. Attenuandum uero sic, ut scabricies si qua adsit abstergatur, est. Quod si myocephalon aut hypopion oculos excruciat, facta illinitione oculos linteolo aqua gelida irrigato uincire expedit, aut spongiam pari aqua madefactam adhibere, & linteas breuiter fascias perpetim, ne oculus æger incalescat humectare.

Vngui, & ficationi oculorum medendo, quorum illam pterygion, hanc sycosin Græci adpellant.

ATramenti sutorij, salis ammoniaci singulorum partes æquales in aceto eliquato, & in collyrium redigito, & contra dictas affectiones illinito. Aliud ad idem: Oculis ungui aut ficatione affectis remedio est succus populi arboris, cum duplici parte mellis illitus. Aliud: Sepiæ testa cremata, & in puluerem admodū tenuē friata, cum sale ammoniaco

 in sartagine

in sartagine frixo exulceratas oculorum carnes discutit, resoluit & ungui-bus medetur.

Ad consumptionem carunculæ maioris hirqui, quæ à Græcis rhyas nuncupatur.

Pυάς dicitur quādo maioris canthi carūcula incisione, uel super excrescentia carnis in hirquo oculi, diminuitur. Verū quum ex incisione sanies in uenis nascitur, immedicabile malum est, uniuersum itaque hominis corpus contemplandum & perpendendum. Quod si prauis id humoribus refertum conspicitur, euacuabis id principio. Deinde quæ modicā habent constipandi potentiam, usurpa. Mox his confundantur quæ carnem adaugent, cuiusmodi censentur διὰ μήνς, id est, ex meo confecta collyria, ex glaucio & croco constitutis ammixtis collyrijs. Prodest præterea ad idem malum puluis qui diacrocu cognominatur. Vtilis etiam puluis solius aloës habetur, cæterū uino prius rhyada lauare conuenit, deinde puluis paulatim immittendus.

Aliud collyrium rhyada curans.

HErbæ Apollinaris folia uirida uino elixa, trita & superinducta oculi dolentis hirquo, rhyadibus succurrit. Vinum quoq; nullo alio adiecto per se benefacit, si spongia eo madidata & identidem mutata imponatur. Verum si quæ astringendi uim habent, uino commisceas & simul decoquas efficatius erit, & uehementiorem acquirit quam exiccandi, tum repellendi potentiam.

Ad Aegilopas.

INsurgit etiam inter nares & grādiorem oculi hirquum abscessus quē Græci αιγίλωπα dicunt. Cui à principio statim medicamentis minimè mordacibus, & siccificis succurrendum est. Mordicantia nanque & acria medicaminum auxilia molestiam inferunt, & periculi metum incutiunt. Aduersus uero hoc mali genus incipiens conducit glaucium, & crocus, unà cum succo perdiciadis leuigata & illita, iugiter autem permutari hoc remedium expedit. Nos etenim eo medicamēti subsidio usi adhuc inchoante ægilope & nondum in suppurationem conuersa, non solum puris generationem impediui, sed integræ sanitati restitui. Aliud: Halica (ita enim ἅλιξ interpretor) in aceto elixa & scitè contrita & imposita, non primum auspicantibus modo, sed inueteratis etiam & suppuratis mirificè subuenit. Quod si id pus deprehenderit, rumpit, & ad os usq; descendit. Neque aliud ualidius medicamentum est, quo si quis utatur, non Ægilo-

pas so-

pas solum, sed anchilopas etiam (sic enim uocatur abscessus ille, antequam disruptus exulceretur) curabit. Aliud: Ruta satiua cum lixiuio quo saponarij utuntur, leuigata & imposita egregiè huic malo medetur. Mordax quidem inter initia, sed ocyssime mitescit, & usque ad os descendit, atque illud admirandum quod uel nullam planè uel non turpem aut euidentem cicatricem post se relinquit. Aliud: Cocleæ cum testis tritæ & impositæ ægilopibus succurrunt.

De aurium morbis, uitijs & curationibus, Cap. XXIIII.

MOrtalium auditus multipharijs admodum iniurijs, uitijs & ægritudinibus obnoxius est. Sæpe etenim sæpius morbis ex gelida intemperie & ex calidiore nonnunquã obruitur. Quandoq; etiam tenacis ac uiscidi, crassiq; humoris obturatio, ariditas item & spirituum quum flatus tum inflatio audiendi facultatem impediunt & afficiunt. Phlegmone quoq; interna sæpenumero externaq; auditorium meatum decurrentis sanguinis biliosiúe humoris occupans, non leue facessit negocium. Pluresq; occasiones aliæ, quibus de singulis, à dolore auspicando, disserendum statui.

Notæ, dolores ex obturatione aut sanguine natos, prodentes.

QVando flatuum spiritus incrassescunt, & meatus humoribus uiscosis ac crassis obstructi per halitum non transpirant, obstructiones quas ἐμφράξεις Græci nominant & dolores ingruunt. Animum aduertere igitur studiose oportet, quod dolores ij ad constipationem pinguium & glutinosorum humorum referunt originem, si grauedo quædam capitis ægrum infestat, & esculenta, poculentaq; frigorificæ admodum & humectantis naturæ, quæ gelidos peperêre humores, præcesserunt. Si flatulentus uero spiritus cõstipationis dolorem effecerit, non grauedo, sed distensio uel caput, uel laurem ipsam excruciat. Neq; enim quempiam latere potest, quod ubi uentosæ inflationi, & densis crassisq; spiritibus præcluditur exitus, necessario comitantur dolores. Quod si distentio pariter & calor, pulsatoriusq; dolor molestat, inflammationem ex redundanti sanguine calfacto natam, portendit. Cui utiq; malo medendo, sanguen primum ex brachij uena detrahendum est. Mox inde ad ea quæ inflammationem demulcent, & dolores mitigant medicamentorum præsidia confugiendum. Liquido uero constat omnibus quod sit idem in alijs quoq; humori-

bus agendum, spectandumque, utrum humores qualitate an quantitate male afficiciant, & si satietas aut plenitudo dolorem cōciliauerit, præscribenda est pro re nata uictus ratio. Verbi causa, si bilis redundat, lactucæ, intybum, medullæ cucumerum, & melonum, mela, malue, pisces durioris carnis, quiq; bilem frenant, & calorem temperant, maxime expediunt. Pari modo ubi pituita infestat, edulia calidæ facultatis & extenuantis naturæ, remediaq; eiusdem potestatis sunt adhibenda. Atq; ad hunc modum facientibus nobis, humores nimium redundantes, purgantibus medicamentis euacuare congruit.

Dolorum aurium siue ex oppilatione, siue humoribus, siue ex flatibus deniq; uentosis, prouenientium curatio.

PRoinde quum aurium dolores ex constipatione emphraxiue nascuntur, utendum ijs medicaminibus quæ obturationes intersecant & attenuandi uim obtinent. Cuius farinę est ἀφρόνιτρον, id est, nitri spuma cum aceto, melleque permixtum. Fel quoq; ouillum oleo communi, uel quod satius est, cum amygdalino confusum & auribus instillatum, succurrit.

Aliud: Succum porri tepidum auribus ita adflictis instillato. Vel, succum ceparum melli permixtum guttatim insere. Vel, linimentum facito ex origano cum melle lacteque humano eliquato.

Aliud: Si ex uehementiore frigiditate summa infestarit oppilatio, bilem caprillam unà cum succo porri instillato, & id genus cætera. Plurima nanque simplicia & mixta medicamentorum auxilia, contra ἔμφραξιν ex humoribus seu flatibus natam, prisci memoria prodiderunt. E quorum numero iam enumerata blandiora sunt, & absq; omni tyrannide summe conducunt. Verum danda perpetim est opera nedum subuenire laborantibus molimur, plus calamitatis inferamus quam subsidij. Quam ob rem hic quoque enixè studendum, uti, his utamur medicaminum præsidijs, quæ citra molestiam conferunt, attenuant, & clementer etiam expurgāt. Vitemus enixè, quæ nimium lancinant, seu acrimonia mordent, potissimum si dolorem ingentem & uix tollerandum conspexerimus. Acria etenim & uellicantia medicamenta sæpenumero defluxionis (quod ῥεῦμα dicūt) maiorem promouent causam, & uehementiorem paroxysmum, cruciatumq; proritant. Atqui si quos non admodum immanis cruciatus & diutina iam infestat affectio & δυσηκοΐα (hoc est, audiendi difficultas) urget, ijs

get, ijs non temerè medicamenta maiore quum uellicandi mordendiq́ue, tum expurgandi facultate prædita administrantur. Verbi gratia, herbæ dracunculi liquor, & brioniæ & huius farinæ cætera. Pastillus item is, qui ἐμφράξεις dolore uacātes medetur. Cuiusmodi ex his in hunc modum conficitur: Accipe ueratri candidi denarium pōdo duûm, nitri denarium pondo quindecim, croci denarium pondo trium, redige in pastillos, & quum usus requirit necessitas, dilue cum aceto & utere.

Aliud pro illis qui citra dolorem δυσηκοΐᾳ, id est, grauitate auditus uexantur remedium, ueratri nigri radicem in aceto, melléque eliquatam, auribus immitte. Illud uero liquido constat, nihil omnino gelidum auribus esse inserendum, sed cuncta priusquam indantur, esse calfacienda, præcipue ubi aliqua fuerit obturationis uel densitatis suspitio. Succurrit etiam ita habentibus stataria herba, quæ Græce πευκέδανος dicitur, & papaueris lachryma cum oleo irino, amygdalinoúe adhibita. Betæ quoq; liquor felli taurino probe commixtus auribus hoc pacto afflictis utiliter instillatur. Bubulo item felle lana imbuta in aurem mittatur. Vel eiusdem animātis fel adiecta ouis bile auri instilletur. Lotium insuper caprillum auribus in hunc usum non sine commoditate cum illinitione infunditur.

Aliud remedium compositum, medendis his, qui cum dolore instrumenti surdastri sunt, myrrhæ, spumæ nitri, singulorum denarij pondo unius, thuris, croci, uniuscuiusq; denarium pondo quatuor, papaueris lachrymæ denarium pondo trium, amygdalarum amararum & mundatarum numero triginta, galbani denarium pondo duûm. Galbanum & amygdalæ sigillatim terantur, & in acetum imponantur, cúmque reliquis contrita, in pastillos redigantur, quibus re postulante utere, in doloribus quidem cum oleo rosarum, in surditate uero admixto aceto.

Aliud πολύχρηστον, id est, multis affectibus utile remedium, præcipue uero diutinis ulceribus & nomis, serpendo depascentibus, et ex flatulentis spiritibus uiscidisq; ac tenacibus humoribus surdis, nec nō ad aurium tinnitus atque σύριγγας peraccommodus est liquor cedrinus aceto exceptus, si cum spathamela immittatur, uel linteolo, uel stupa, lanaúe cedrino liquori cū aceto tincta, aut quacunque ratione uisum fuerit, auribus infundatur.

Ad languores aurium ex frigore.

SI ex gelida causa aurium dolor proueniat, siue ex frigido quod præcessit anni tempore, uentoue gelido, siue lauacro, quo usus est, frigorifico, siue uictus ratione, calorificis necessario curabitur medicamētorum auxilijs. Compluria nanque habentur remedia incomposita quę frigidos dolores calfaciendo sedant & è medio tollunt. Cuius sortis est oleum nardinum bonum, aut rutaceum, rutaue in oleo elixa. Contra uero ingenteis & intense frigidos afflictus exhibetur utiliter piper tritum cum oleo, aut euphorbium pari modo communi oleo exceptum & auribus inditum. Oleum item in quo elixum sit allium ac cepa. Et folia lauri, & styrax, & cassia, & calamus odoratus, & balsami liquor, & oleum irinum, amaracinum, laurinum, foliatum, aut spicatum, aut unguentum cognomento commagenum, quæ singula auribus ex frigida intemperie languentibus succurrunt.

Medendis aurium doloribus ex aëris ardore & acuto humore.

DOloribus aurium ex æstu quoquomodo profectis, aut ex quapiam humorum acrimonia, contrarijs subueniendum est medicamentorum præsidijs, habita semper ratione amplitudinis qualitatis causæ. Mediocri nanq; ardore aurium dolorem excitante, oui albugo colliquata & auri dolenti, perinde atque de oculis docuimus, tepida pedetentim instillata præsentaneo est remedio. Lac item muliebre, cum aliquo collyriorum anodynorum. Quin & uitraginis perdiciadisúe succus quum per se, tum adiecto aceto rosaceo, aut alio aceto modico. Atque ipsum quoque rosaceum. Compari modo succus solani, aut coriandri, aut albuci (quod uocant ἀσφόδελον Græci) uel oleum in quo terræ intestina in hydria elixa sunt, aut oleum deniq; amygdalinum magnificè prosunt.

De phlegmone quæ aurem internam occupat.

QVando in meatu auditili, uel alia quapiam auris parte interna inflammatio surgit, pręceps frequenter & graue discrimen & certe hominis mortem nonnunquam, adducit. Auditorio nanque neruo, cuius officio audiendi facultas à cerebro largitur, lęso, sensu quo pręditus est immodico tam intensissimos dolores excitat, ut cerebrum quoque per consensum afficiatur. Quin & graueis quoque inducit febres, & quandoque dementiam, adeò ut etiam iuuentus diem non raro obeat, uel ob intensissimos

ſiſſimos qui eos excruciant dolores, uel mentis uacillationem, nimiamue quam induxit, febriculam. Cæterum natu grandiores natu & ſenio confe cti febrientes haud ita promptè conuulſione, aut mentis alienatione cor ripiuntur. Quoniam humor in ſenibus adauctus, ob inſitam frigiditatem & denſitatem non niſi bene multo tempore interpoſito ſuppuratur, & per ſe iam, uiribus effœta cana ſenecta ſuis, ante concoctionē propter imbecil litatem animum expirant. Nam in iuuenibus quoque humores ægerrimè, & cunctanter temporis ſpacio in pus conuertuntur, nedum in decrepitis. Sed phlegmone interdum in his ſuppuratur, à qua ſuppuratione dolores extemplo ita remittuntur, ut ſoſpitas ſuccedat languido.

Inflammationis aurium curatio.

SI inflammationes aurium intra modum ardent, oleum modo roſarū, facto inde cum exiguo aceto linimento ſufficit. Compari modo conducit glaucium cum pauculo aceti tepidi in cote cum cocleare tritum & auribus inditum. Expediunt etiam cuncta quæ è glaucio conſtituuntur, quo pacto diximus collyria. Hæc quippe ſingula mediocribus aurium inflammationibus (quas φλεγμονας Græci dicunt) ſuccurrunt. Eryſipelatoſas uero aurium inflammationes (uocant autem Græci ἐρυσιπέλατα ignitas rubedines cum inflammatione quas horror ſæpe ac rigor comitantur, Latini ſacros ignes dicunt) ſolus ramenti cucurbitæ ſuccus cum oleo roſarum confuſus & illitus curat. Lycium quoq; pari pondere admixtum & papaueris lachryma cum lacte humano, auribus immiſſum ignitas aurium phlegmonas ſanitati reſtituit, quin & caſtoreum itidem cum papaueris lachryma defruto exceptum, & temperatè auribus inditum intenſiſſimos dolores mitigat ac planè amputat. Eſto autem papaueris lachryma (quod opium dicunt) uetus non recens, propter immodicā eius νάρκησιν, hoc eſt, torpedinem. Summū enim torporē inducit, neq; aliud quidpiā eſt magis ναρκωτικὸν) Vidi ipſe nanq; hominem qui ſola papaueris lachryma identidem ſumpta, ſtupidus ac torpidus planè euaſit, cui exhibito euphorbio, neque ſucco deinceps balſami, neque quacunque alia re calorifica auribus indita, priſtinam recuperauit ſanitatem. Quo circa ſi quando acriores cruciatus hominem, ad opij uel ad cuiuſcunque alterius narcotici, uſum impellunt, ſemel uel denuo ad ſummum, adhibito narcotico, caſtoreum confeſtim oleo mixtum auriculæ tepidum inſeratur.

Foris

Foris uero lanam nardino oleo non frigido imbutam, anseris seuo adie-
cto, supponere conuenit. Si uero leuis modo inflammatio absq; ingenti ar
dore, citraq; febrem excruciat hominem temperamēti haud ita calidi, ne-
que ætate iuuenem, pauxillo medicamine regali, quod è quatuor rebus
componitur & ob id à Græcis τετραφαρμακὸν βασιλικὸν adpellatur, oleoq;
nardino exiguo succurrendum est. Quod si tempore fuerit æstatis, in oleo
rosarum liquetur, & illiniatur. Præstat autem bonitate si anseris seuum,
aut phasiani admisceas. Sunt enim medicamentorum præsidia haud ali-
ter quam Galenus docuit adplicanda: Nos, inquit, his qui uehemētissimo
aurium dolore excruciantur, neque ullum medicamentum inijcimus, ne-
que lanula detergimus, experientia ita expedire edocti. Satius nanque fu-
erit in doloris spacio auditilem meatum nunquam manu attingere, sed
spathamela tantummodo lanula inuoluta partem affectam fouere. Soleo
autem auribus medicamentum in hunc modum inijcere, reddo tepidum,
quoniā sic utilius fore laboranti iudico, & guttatim infundo. Quod si cali-
dius tepido sustinere languidus poterit, fotu tantisper calfaciendum est,
ne ægrotanti officiat, aut quoquomodo offendat. Præparata itaque ad un
guem medela, summam auricularis specilli extremitatem imbue, quo in
profundum auditilis meatus promptissime defluat. Atque id ipsum iden-
tidem, nihil spacij omittens, repete. Liquebit enim meatum tum esse de-
nique medicina refertum dum foras refluet. Vbi uero impletus fuerit is
modicè, auris nullo modo, & quatenus fieri potest, nunquam attrectetur.
Nam si manus de more dolentium (ubi enim dolet ibi manum habemus)
admoueatur, & clementi interdum tractatione aures perturbantur, febre
immaniore tentantur. Vbi igitur medicamentum, dicto modo auriculæ
adflictæ adhibueris, lanulam extrinsecus molliorem orificio auditorij me
atus, deinde uniuersæ etiam auri superimpone. Quumq; incaluerit lanam
superinductam suspensis ut aiunt, manibus detrahe, atq; ad eundem mo-
dum cuncta denuo peragens, caue alia auris particula tactum sentiat. Hęc
nimirum Galenus ita tradidit, uti nos functionis nostræ in quouis inflam-
mationis genere admoneret. Nos uero minoribus natu, iuuenibusq; &
intemperie calidioribus, & ignea inflammatione affectis, comitante in-
terdum febre, utendi medicāminis rationem præscripsimus, potissimū ue
ro docuimus ęstatis tēpore & in regiōe calida, si urgeat necessitas, missiōe
sanguinis scalpello secta uena utendū, spōgia conuenięti liquore immersa
& uali

& ualide expressa affectis auriũ partibus imposita, uapor etenim hoc modo suauius demulcet, haud sanè minus commode haurire uaporem licet, per harundinem peruiam, in hunc modum instructã. Harundinis quidem altera pars testudineæ concauitati auris adamussim concinnetur. Altera aulæ per operculum arctissimo foramine pertusum inseratur, unde uaporem sursum ad aurem exhalantem auditilis meatus hauriat, declinet autem languidus ceruicem & adflictam capitis partem super ollam, foris uero auris circunquaq; lana stupet, cauendumq; modis omnibus ne quid circa aurem comburatur. Quod si œdemata tumoresúe forinsecus oriantur, cataplasmatis modo imponatur ὠμὴ λύσις, hoc est, farina hordeacea, uel farina tritici, defruto aut dulci mero, austeroúe elixa. Cõueniunt uero cataplasmata & fotus potissime his, in quibus periculum est ne plures aut uehementiores ingruant tumores. Postquam autem iam superuenerint, farina triticea, & tetrapharmaco & διὰ αἰγείρου, hoc est, unguine emplastroq; ex populo confecto (quod uulgo populeon dicunt) utere, cui ceratum διὰ κοτέχτων, id est, ex seuis adipibusúe compositum admiscendum est. Danda est igitur opera ut tempestiua & celeri curatione, suppurationem præueniendo inflãmationibus succurratur. Ad quod scilicet munus ea quæ subscribuntur medicamenta potissime probamus, quæ quam possum breuiter perstringam.

Contra aurium dolores nobile anodynum (quod Latini uocant Indolorium) quod sedulo illitum, eiusdem partis inflammationibus distentionibus, & maximis cruciatibus præsentaneum est remedium.

HAbet id seui anserini, siue, si id desit, pulli denarium põdo sex, lachrymæ papaueris, myrrhę, croci uniuscuiusq; denarium pondo duûm. Quo sanè securus utere, nam ualde eximium est.

Aliud medendis inflammationibus non admodum flagrantibus.

BVtyrum, œsypus & mel æquis portionibus temperata, hoc est, tepida auribus modice inflammatis utiliter immittuntur. Idem ulceribus sordidis & inflammatis subuenit. Aliud, παρηγορικόν, hoc est, demulcens dolores ex inflammatione prouenientes, & qui ad suppurationem contendunt. Spumæ argenti (quam λιθάργυρον Græci uocãt) cerussæ cuiusq; denariũ pondo quatuor, thuris, iridis, rẹsinæ, terebinthniæ, cuiuslibet triens, colophoniæ tantundem, cære, olei singulorum libra una, seui

seui suilli libræ duæ, succi seminis lini quantum satis est. Facit hoc medicamentum etiam contra diuturnos pedum dolores, hoc est annosas podagras. Aliud, his quibus inflammationes ex iniuria aliqua, nempe percussu, ui, & distilllatione proueniūt, utile: Butyrum recens eliquato & auribus inducito. Aliud pro ijsdem: Lac muliebre unà cum cerato subige, & foris circunline, præsertim quum phlegmone rubet. Quum uerò inflammationem dolores comitantur lachryma papaueris admixta, illinitione remittes. Aliud: Seuum anseris lacte humano subactum, & auribus ita affectis instillatum eximiè subuenit. Aliud: Subuenitur præterea in hac affectione constitutis auribus, si spumam argenti & glaucium & crocum aqua simul excepta & eliquata, uel defruto leuigata inunxeris.

Aliud ualde nobile. Herba pulicaris (quam ψύλλιον Græci nuncupant) leuigatur, uel sesamum cum aqua pariter diluūtur, & cataplasmatis modo super inducuntur. Aliud: Lenticula instar cataplasmatis cum molli panis illita eos qui uulnere pariter & inflammatione aurium infestantur, egregiè adiuuat. Facit itidem cerussa adiecto coriādri liquore, aut succo solani, si illiniatur. Aliter. Mala Punica (quas Græci ῥόας dicūt) uino cum panis mica elixa more cataplasmatis impinguntur. Hactenus de his satis quę inflammationibus absq; ulcere succurrunt. Reprimendū uerò citius, ne uulnus ingruat. Quod si id superuenerit, uel iam pridem inflictū fuerit, curationē eius ex his quæ deinceps sequuntur, machinator.

Vlcerum, uel abcessuum, quæ aures occupant, curatio.

AVrium ulcusculis, siue abcessionibus quæ uocant Gręci ἀποστήματα medetur lycium & succus papaueris, quod μηκώνειον gens eadem adpellat siue papauer candidum æquis portionibus melle exceptū & auribus inditum. Sunt eadem præsenti admodum remedio ulceribus cum aurium inflammatione quadam coniunctis.

Aliud ad eadem.

INueteratis aurium ulceribus medendis ad miraculum usq; conducit cedrinus liquor cum melle mixtus & ulceratis auribus infusus. Aliud: Quibus sanies ac pus effluit expediens, Misy torrefacito in aula, tritumq; in leuorem purulentis auribus cum flatu indito. Emundat porrò similiter ulcera saniosa absynthium leuigatum & cum melle adhibitum.

Aliud, Aloën & crocum cum defruto excipito, & utere, nam id carnem quoq; parturit. Aliud: Cinerula (quam Græci σποδίον uocant) in pulue-

puluerem teritur & ita in aurem inflatur. Cęterũ aqua prius mulsa locum affectum, uel lentium decocto, uel elixatione rosarum in uino coctarum lauato, cum melle aut oliuæ folijs leuigatis, succoq; expresso. Quãdo utendum est, cum melle adhibere maxime conuenit.

Aliud contra ulcera sordida & nomas.

LOtium pueri Venerem non experti & impubis melli confusum, admisce etiam uinũ & auribus infunde. Pari modo & sandaracha cum melle teritur, & magno emolumento auribus quum sordidis tum serpendo depascentibus inditur, uel cum lycinio cõfectam probè illinito, siue instillato, strenuam enim habet quum expurgandi, tum arefaciendi, tum cicatricem contrahendi, & dolorem deniq; amputandi potentiam, & præstat sane præsentaneum, si utare præsidium. Aliud compositum: Emplastri, cognomento cloaxen pars una, pastilli διὰ κκσορίου, hoc est, ex fibri testibus confecti partes duæ, olei rosati quantum conditura exigit, commiscentur. Verum antequam hac utare medicina locum cum aqua mulsa prius lauato.

Aliud ulceribus unde pus profluit & sordidis salutare, uel in quibus creuerit caro.

AEris cremati, aluminis cuiusq; denarij pondo unius, aceti hemina una, thuris denarij pondo unius, mellis heminæ duæ ad mellis usq; crassitudinem decoquuntur, & dum usus postulat eliquatur, & liquidum auribus inseritur. Vel lycinium per unctionem auri, si ex ulceribus eius sanies profluit, immitte. Quod si super ulcera caro increuerit, præter iam dictum, aqua tepida elui debet, tum id quod è thure, rubigine, aceto, & melle constat, infundi. Aliud eidem malo ualde accommodum: Alumen scissum (Græci σχίσον dicunt) teritur cum aceto tantisper dum mellis spissitudinem induat, lanulaq; tenera magno fructu mittitur in aurem ubi uero infrigidatum id fuerit, denuo tepefactum impone. Aliud eiusdẽ facultatis: Gypsi diobuli quatuor, spumæ nitri obuli quatuor, collyrij διὰ ῥόδων diobuli quinq;, lycij Indici diobuli quatuor uino excipiuntur, & auribus imponuntur. Possunt etiam cum succo perdiciadis (quam paritariã quidam uertunt) assumi. Succurrit autẽ hoc medicamẽtum summopere, multumq; arefacit citra periculũ atq; dolorem. Prodest itidem herba perdiciadis succus si una cum melle tepefacias, crassiusculum reddas & cum lycinio auri uiciatæ immittas, ita quidem ut isti clycinium consistat. Fuerit

pręsenti quoq; remedio si liquorem auri infundas. Profluuio etiam sanguinis ex aure id medicamentum suppetias adfert longe præstantissimas.

Aliud ulceribus aurium diuturnis & antiquis conducibile.

MYrrhę, thuris, croci cremoris (sic enim interdum ὄπτον interpretor) marrubij uniuscuiusq; denarium pondo quatuor, nitri Alexandrini unciæ duodecim, aluminis scissilis denarium pondo duûm, lotij proceli syluestris denarium pondo uiginti, liquaminis Pōtici, chamæmeli uniuscuiusq; denarium pondo uiginti, fibri testiculi, quem castoreum dicunt, papaueris lachrymæ (quod est ὄπιον) cuiuslibet denarium pondo quatuor, amygdalæ numero duodeuiginti, oxyrhodino, hoc est, aceto rosaceo excipiuntur, oleóque amygdalino & momento aceti cōformantur. Dum usus postulat, utere.

Ad aurium iniurias ruina illatas, puta rupturas & oppreßiones, Caput XXV.

VBi uero ex iniurijs contunduntur aures, medullam (sic ἔντερον, id est, intestinum reddo) panis feruidi cum melle exiguo leuigatam superinducito. Aliud: Recte etiam myrrha (quam σακτὴν cognominant) uino in leuorem trita assumitur, & illinitur. Cochleę quoq; mundæ contritæ & cum media myrrhæ portione commixtæ, laborantibus ex iniuria eiusmodi auribus auxilio, superimposito medicamine sunt. Manna insuper thuris (sic enim micas elisæ thuris ex concursu ueteres uocant, quemadmodum & pollinem) trita & auribus inspersa summè proficiunt. Quod si quando auris ita affecta, & distorta ac disecta fuerit, ut ligamentis ac uinculis egeat, cauendum sedulo ne impie uiolentis utamur ligaminibus, & quæ superinducta sunt medicamenta subinde incunctanter permutemus. Præter enim quàm quod laborantem auriculam longiore morula lædunt, distillationis quoq; occasionem pariunt.

De sonoribus ac sibilis aurium intra se ipsas, Cap. XXVI.

ALiud quoque aurium uitij genus est, ubi tinnitus quidam aut sonores ex uentoso spiritu & densitate prognati sonant, ex ἐμφράξεως, hoc est, obturatione humorum proueniunt, atq; hoc etiam fit, ne sonum externum accipiant. Malum hoc ex partium quoq; imbecillitate proficiscitur ubi ex morbis iam conualescentibus incidit, humore uidelicet neruorum auris consumpto. Nascitur etiam eiusmodi murmurillum auris ex multa sensus acrimonia & subtilitate. Quin & ex febrium decretorijs, quod leuissimum est, & manu auxiliari non eget, quoniam per se

magna

magna ex parte finitur breui. Quo circa ubi murmura eiusmodi superue nerint, & per interuallũ requieta cessauerint & postliminio reuersa, labo rantẽ denuo excruciant, euidentissimũ argumentũ est, quod flatulẽtus spi ritus obseptus & interclusus est qui prosilire magno nixu cõtendens, edit sonitum. Præsertim ubi cibaria quæ inflandi uim habent, præcesserint, & cruditate laborarint frequentius. Si uero huiusmodi aurium sonores non repentini semel ingruũt, sed pedetentim, sensimq́ irrepunt atq; increscũt, & grauedo quędam ponderis instar sentitur, & cruditates, & balnea teme raria, & alia deniq; quæ crudos humores gignunt, tum eos, uiscidis, tena cibusq́ & crassis humoribus adscribendos iudicato tinnitus, quos Græci ἤχους καὶ συριγμοὺς cognominant.

Curatio sonitus aurium.

Diutinis & inueteratis aurium sibilis atque tinnitus pulchre quidem quum aceto, tum nitro, tum melle succurritur, si his eluantur. Pastil li quoque profligandis aurium sonitibus, clangoribúsque accommodi censentur, in quibus sunt: Fibri testiculi denarium pondo quatuor, uera tri candidi denarium pondo duûm, nitri denarium pondo sedecim, croci dennarium pondo † quatuor. Redigantur in orbiculos, quos Græci ad pellant τροχίσκους, quibus quum res postulat aceto dilutis, utere. *alias trium, Aegineta*

Aliud contra diuturnos auriũ tinnitus ac sibilos: Euphorbium quoq; cum oleo cyperino liquatum, nunc tepidum, nunc calidum in aurem inie ctum, præstantissimum & re ipsa sæpius exploratum est præsidium.

Aliud, his qui propter uapores ex multitudine flatuum ad caput ex halantes, hoc malo uexantur, conducibile. Fibri testiculus (quod castore um cognominant) & semen cicutæ aceto diluuntur, tepidaq́; auri magna utilitate inijciuntur. Porrò si ex morbo, uel capitis dolore tinnitus proue niat, quum absynthij decocto aurem prius foueris, acetum & oleum rosa rum in eandem infundito. Dandus etiam in aurem succus radiculæ cum succo oleoúe rosarum, uel cum succo radicis ex cucumere syluestri. Vera trum quoq; nigrum cum aceto cõteritur, & in aurem demittitur. Dari eti am in aurem debet collyrium ex elleboro, aceto contrito, & deinde melle despumato excepto, confectum. Plus culum heic proficit, extenuans uictus ratio.

Auribus sorde scatentibus curandis medelæ, Caput XXVII.

VBi uero sordibus alicuius aures scatere cœperint, inijcere auri oportet nitrum tostum & friatum, mox superinfundendum est acetum, & auris hydræleo, hoc est, aqua & oleo eluenda. Discutit etiam sordium coitus admodum compactos, acetum unà cum paululo nitri instillatum. Recte etiam miscentur in hoc cardamomum & cum eo nitri momentum, adiectis ficubus aridis absq; seminibus. Quæ omnia in collyrium redacta auri inijciendum est ubi consistat per triduum, & expurgabit uim sordium, leuabit'q; grauitatem. Aduersus etiam carnes quę auribus innascuntur, satis proficit.

Ad ea quæ in aurem inciderunt extrahenda, Cap. XXVIII.

SOlet nonnunquam in aurem aliquid incidere, quod confestim protrahendum est. Si calculus seu fabulum, seu aliquod animal, aut quiduis eius generis intus est, specillum oricularium (quod μηλωτίδα Græci uocant) lanula inuolutum in resinam quam glutinosissimam, maxim'eque terebinthinam demittendum, idq'ue in aurem inijciendum, inibi'q; uertendum, tacto enim eo quod intus est, comprehendet, & eximet. Quod si renitatur hamulo quoque retuso, paulum'q; recuruato utendum. Quin & sternutamentis admotis, meatus auris, spiritus concussione mouentur & reserantur, atque ita commodè id quod incidit, eliditur. Si ex cruditate & indigestione inflammatio oboriatur, conuulsiones frequenter comitantur, adeò quidem ut inde periculum sit interitus. Oleum itaq; temperatum in aurem affatim coniecisse abund'e est, eo nanque modo locus tumore uacabit, & liquato eo quod inerat haud grauatim eijcitur. Aqua porrò mulsa lauare expedit, quum praui humores in auribus creuerint. Clystere quoque oriculario, cān'aue in aurem missa suctu euellitur. Cæterum oleum, ut diximus, tepidum prius intra compellere, sternutamenta admouere & mulsa aurem colluere conuenit. In hunc modum nobis agentibus cum oriculario specillo, id quod in profundo hæret si uidetur, nullo negocio eliditur.

Aduersus aurium uermes, Cap. XXIX.

IN auribus uero ubi uermes orti fuerint, medicamentis necandi sunt. Verbi gratia, oxyæleo, in aurem instillato, & capparis succo, & nepitæ succo, quo non est aliud præstantius, dolores enim lenit & amputat, si

tat, si auri uermiculanti uel alicui particulæ in qua uermes prognati sunt inijciatur. Proficit & candidum ueratrum uino exceptum, ac inditum. Pari modo & absynthium cum uino elixum, & marrubium, uel centaurium, uel scammonia, aceto liquata, uel succo absynthij in aurem immissa uermes enecãt, & ex imò in summam auris partem, unde facillime educi possunt, prouocant.

De aurium doloribus ex destillatione, Cap. XXX.

SCiendum præterea quod aurium dolores ex destillatione (quam κατάῤῥουν Græci uocant) interdum, sed rarẽter admodũ proueniũt, ubi uero superuenerint, exẽplo foris admouẽda sunt remedia. Quibus si nihil proficiatur, fluxusq́; magis atq; magis ingruat pituitas capitis per os ducere & expurgare (quod ἀποφλεγματίζειν Græci uno uerbo felicissimè exprimunt) competit. Cucurbitulæ itidem occipitio applicandæ sunt, præsertim si grauitate immodica caput prematur, & uultu sit rubicundo laborans, & mero plurimum utatur. Quod si eiusmodi notarum nulla se penitus exerat, & fuerit corpore arido, ac tenui, succorumq́; acrimonia decurrat, uictus ratio quæ conspissandi & temperandi uim habeat, ocium item & summa tranquillitas, balnearumq́; usus, & quę somnum asciscunt, maiorem in modum proficiunt. In quarum sorte omnium facile principatum obtinet medicamentum διὰ κωδιῶν, hoc est, ex papauerum capitibus confectum, quoniam dolores lenit, somnum conciliat, concoquit, humores condensat, & acutiem temperat ac præ cunctis alijs retundit, humorem noxium abstergit & expurgat.

De sanguinis profluuio ex auribus, Cap. XXXI.

VBi uero aures sanguinem fundunt, adeò, ut laboranti discrimen & ex imbecillitate inducta, uitæ periculum inducat, quamprimũ fieri potest languẽti succurrendum est, & copiosior sanguinis fluxus necessario compescẽdus. Verum si morbi decretorium ægrotanti sanguinis ex auribus profluuium effecerit (accidit autem id potissime quum in plerisq; alijs tum maxime capitis ægritudinibus ut effundatur materia, nunc ex naribus, quod in primis maxime secundum naturam est, nunc ex alijs atq; alijs subinde partibus) non protinus supprimẽdum est, quoniam ad ægri salubritatem manant fluores decretorij, & fieri potest, imò solet,

 ut si reprima-

ut si reprimatur sanguis, grauius inducatur periculum. Veruntamen si ex nimio fluore uires deijciantur, & mortis discrimen ingruat, tum res ipsa, profluuij suppressionem postulat. Habentur autem eius facultatis innumera, præsertim aurium hęmorrhagiam sistentia. Verbi gratia, mora Vaticana, quos βάτους Græci, rubos Romani siue sentas adpellant, galla Asiana cum omphacitis tum matura leuisque aceto elixa. Si decoctum, Græci ἀπόζεμα uocant, eorum auribus immittatur. Succus itidem perdiciadis tepidus in aures infusus strenuè sistit & conducit. Ne autem sanguis in auribus in exigua fragmenta, quasique in pusillos globulos densetur & concrescat (uocant id Grecorũ medici αἵματος θρόμβους, id est, grumos & frusta sanguinis concreti) porri liquor aceto permixtus rectissime auribus instillatur. Vel mala punica, quæ granata dicuntur, aceto elixa & colata subinde auribus utiliter induntur.

De surditate & graui auditu, *Caput* XXXII.

POstquam autem afflicta aure non grauius solum, sed omnino quis nihil audire cœpit, quod alijs quidem citra febrim, alijs uero comitante febre usu uenire consueuit, Græci eam affectionem κώφωσιν, id est, surditatem nominant. Quæ si ex primo statim hominis ortu cœpit, & diutile perseuerauit, uel omnino incurabilis, uel difficillimæ curationis est. Sed quando biliosi humores ad caput delati surditatem inducunt, haud admodum difficulter succurritur, modo uenter medicamentis quæ bilem eliciunt & deducunt (quæ Græci χολάγωγα uocant) sedulo euacuetur. Nonnullis uero hoc mali ex crassis & crudis humoribus oritur. Quibus utique eiusmodi ferè, cuiusmodi uertiginosis, & in delatione in somnum, quam Græci καταφοράν uocant, & in diutino dolore capitis quæ κεφαλαία uocatur, atque id genus alijs affectionibus euenire consueuerũt. Qui sanè omnes ægerrimè curantur, & plerique uita excedere malint, quàm surdi in uiuis agere nisi medicamentorum præsidijs subuenias. Proinde medendis eiusmodi ualentiora aggrediunda sunt medicaminum auxilia, fortiusque resistendum affectioni. Principio itaque statim medicamento expurgante euacuandum. Verbi causa, oxymelite quod refertur ad Iulianum, uel hiera & hac quidem frequentius, uel eo quod constat ex euphorbio, ea nempe confectura, quæ à nobis crebro componitur, quæ licet abiecta & contemptibilis fortasse uideatur ac simplex, uiribus tamen & bonitate alijs nihil concedit, plerisque etiam alijs præsentissimum reme-

medium

medium, experientia comprobatum. In ea sunt confectione, salis ammoniaci denarium pondo duûm, piperis denarij pondo unius, euphorbij tantundem, administrato pro cuiusque languentis uiribus scrupulos nunc quatuor, nunc sex, in ouo sorbili seu defruto, uel in aliquo holerum, aut in quocunque liquore aliaúe re, uidebitur. Medetur idem pulcherrimè his quibus tenebricosæ lucis obscuritates oculis obuersantur (quos Græci σκοτωματικοὺς, Latini uertiginosos uocant) & comitialibus, & quibus detinentur ulcera, quoniam deducit strenuè. Purgatione uero egregiè facta, utendum est apophlegmatismis, qui Græcis sunt medicamenta singula, quibus per os capitis pituita purgatur, & erinis, quæ humores exhauriant, & πταρμικοῖς omnibus, hoc est, quibus sternutamenta proliciuntur. Conficiantur autem in surditate ex spissis & crudis humoribus prouenien te utiliter apophlegmatismi ex passa uua syuestri (quam Græci ἀγρίαν σταφίδα dicunt, Romani uuam taminiam adpellant & herbam pedicularem, mastiche, & sinapi. Deinde per humorem ore retentum languentes gargareonem colluant. Quod medicaminis genus Græci uocant γαργαρίσματα. Ptarmica uero quorum hic usus probatur fiant ex pipere, herba lanaria, quod στρούθιον Græci nominant, & ueratro candido, & ranunculo herba batrachioúe æquis portionibus in puluerem redactis, insere naribus. Ἔρινον uero adpositum capitis purgatorium fuerit, succus prædictorum cum pari mellis parte permixtus.

Aliud erinum in forma pulueris: Habet rapi siue umbilici terræ (quem κυκλάμινον Græci uocant) aridi uncias duas cum dimidia, iridis unciam dimidiatam, nitri rubei denarium unum, succi cucumeris asinini, (quod ἐλατήριον dicitur) tantundem. Conterito studiose, & naribus flatu per arundinem seu cannam puluerem insere, exonerat enim egregie caput humoribus grauatum, audituiq; mirifice succurrit.

Alia medela naribus imittenda: Elixationem centaurij, colocynthidis & ueratri naribus instilla, & expurgabit haud instrenuè. Profuit sæpe sanguinis secta uena detractio.

Ad surdastros & surdos, Cap. XXXIII

Δυσηκοΐαν, id est, grauem auditum & κωφώσεις, hoc est, surditatem medetur, quæ subiecta sunt. Veratri nigri denarij pōdo unius, testiculi fibrini tantundē si aceto excipiant, & in aureis mittantur præsenti sunt auxilio. Prodest pariter hederæ succus cum nitro mixtus. Succurrunt

etiam uno uerbo, cuncta quæ iam pridem fusius in curatione δυσηκοΐας & ἐμφράξιος descripsimus. Cuius sortis habentur liquor hederæ cum nitro, & κεδρία, id est, liquor cedrinus. Summam uero uirtutem habet hic succus chamæleonis, qui multorum testimonio, littori, lapidiq;, ut aiunt, surdioribus, succurrit. Si his peractis parum profeceris perseuerante affectione, uomitum citato cum ueratro candido, qui plus opis grauiter audientibus quàm reliqua confert. Adhibe quæ caput per nareis expurgant subsidia, ἔρρινα, à Græcis adpellata, item topica, neq; omittendæ sunt equitationes, gestationesq; præcipue quæ perficiuntur curriculo siue rheda quadrigáue. Humerorum preterea exercitationes obire, lauacrisq; calidis ex aqua dulci factis indulgere, conuenit. Verum si marina ad manum sit, eadem lauandi sunt. Iuuat porrò caput subinde tondere, leniter perfricare, præsertim quum id grauari, & succis infarciri quis sensu percipiat. Quin & hirundinibus & sinapismis (sic enim exulcerationes, imposito alicui corporis particulæ sinapi inductam adpellant) uti expedit. Cutis quoq; ceruicis & arteria occipitij utiliter scalpello inciduntur. Sunt uero qui harundine aut cannali summo aurium meatui adaptata noxium humorem exugunt. Alij alia consideratione, & iudicio utuntur, neq; quidpiam certi in hac affectione statuunt, neq; præsentanea eius curationis præsidia.

De absceßibus secundum aut post aures quæ Græci parotides dicuntur, Caput XXXIIII.

SOlent uero subtus, uel circa aureis παρώτιδες oriri, de quibus consentaneum uidetur priusquam digrediamur ab aurium affectionibus aliquid indicare. In primis itaq; nos latere non debet complura & diuersa parotidum esse genera. Nam quædam secunda ualitudine ibi phlegmone orta, emergunt Quædam post morbos, maxime febres, illuc impetu morbi, per decretorium conuerso, & facta digestione euidenti, quæ sane minime exitiales promptissimè curantur, securitatémque portendunt, imò plurimos ex grauibus periculis eripuerunt. Quædam ex humorum redundantia proficiscuntur cum grauedine naturam irritantes, parotides, feruntúrque in pericula haud leuia, nisi maturè suppurentur & digerantur. Summo itaque nisu, exactissimáque trutina materiæ decurrentis & παρώτιδας procreantis perpendenda est, non tam qualitas quàm ipsa quoque quantitas. Parotidum igitur aliæ originem ad copiosum atque calidius sanguen referunt. Aliæ è diuerso

ad tenuem

ad tenuem, calidum, & biliosum humorem. Aliæ ad egelidum crassumq́ succum. Quæ porrò feruentis humoris plenitati adscribuntur, dolores intensissimos pariũt. Quę uero tenui subtiliq́ humori, erysipelaceas inflammationes, hoc est, sacros igneis referunt, & nulla neq; grauitate, neq; angore locum excruciant. Quæ uero atra bile scaturiunt, ne modice quidem subrubent, neq; uehementi dolore excruciant, sed duriusculæ sunt, & durities, quæ Græci σκληρώματα dicuntur, frequentius ingerunt. Quæ uero pituitam sortiuntur parentem, fastigiatæ in tumorem surgunt. Oportet igitur accuratè, ut diximus, quum qualitatis, tum quantitatis parotidum causæ discrimina ad amussim examinare, ac tum denique conferentibus & destinatis cuilibet causæ medicaminum præsidijs commodissime nauiterq́ue occurrere.

Parotidum ex sanguine redundanti curatio.

AVspicabimur itaque parotidum curationem ab ijs quarum parens est plenitudo sanguinis. Quo circa, si iste humor plus iusto naturæ modum excedat, spatiosusq́ tumor cum rubore perfusus conspicitur, extremosq́ue dolores cum uitæ periculo coniunctos infert, à sanguinis detractione confestim alijs post habitis inchoanda est curatio. Quod si quis emplastrum, siue cataplasma uel aliud quodcunque ad disijciendum factũ medicamẽ, uerbi causa, ex fermento, & althęa siue hebisco concinnatum, antequam euacuetur adhibeat, procul dubio languentem iugulabit. Proinde quum ex sanguinis copia, abscessus sub auribus uel circa oriuntur, protinus scalpello aperienda uena est, si id per uireis laborantis liceat. Deinde alacris cataplasmatis modo medicamenta superinducito. Quapropter si inflammatio ingenti cruciatu uexauerit, cataplasma ex hordeacea farina (quæ ὠμὴ λύσις à Græcis uocatur) & semine lini effingito. Vbi uero Scleroma, hoc est, durities molestauerit, dirigito in cataplasma ficus siccatas (quas carycas Latini uocant) seuum porcinum, radices rumicis cum decocto fœnigræci, chamæmeli herbę, althęę radicum, & siccatarum ficuum, & utere. Atqui ubi ter usus fueris cataplasmatis, ad emplastrum Mnasæi confugiendũ est. Nam id dolorem sedat, diaphoresim, hoc est, digestionem euaporationemúe scirrhosis affectibus conciliat, et durities satis strenue emollit, cuius hęc est compositio.

Emplastrum Mnasæi.

CEræ, axungiæ suillæ singulorum libra, resinæ colophoniæ (quam Latinorum quidam picem Græcam cognominant) selibra, spumæ Aliâs libræ 4 argenti sextans, uini boni † hemina una excipiũtur, & quum opus est usui adhibentur. Aliud quod ad eundem fermè modum confici assolet:

Resinæ terebinthinæ, thuris uniuscuiusque uncia, mastiches sextans, ceræ quadrans, olei glaucini, & myrtei quantum ad confecturam satis est, aqua marina diluuntur. Summam bonitatis & utilitatis æstimationem in ita affectis habet confectio διὰ μελιλώτου, id est, ex sertula Campana, quum per se, tum adiecto septenno uel ariobarzanio. Pari etiam modo conducit liuidus, medendis quibusque summa cute, & ex sanguine natis parotidibus. Si uero in alto latent, & cutis quam obsident non est rara materiaq; compacta & spissior, paululum nitri & colubræ, dracunculiue herbæ radices, præscriptio cataplasmati iniice, & longe præstantius efficies medicamentum diaphoreticum. Veluti si guttam ammoniacam adiicias. Cæterum si durities fuerit grandis, admiscẽda sunt præliquida, adeps taurina, uel hircina, uel uitulina, uel medulla cerui, aut bdellium, aut deniq; styrax, quoniam hæc singula ad dissipandum, digerendum, & emolliendum facta sunt.

Parotidum cum scirrhoso tumore curatio.

VBi uero perquam durus & scirrhosus affuerit tumor, peculiari curatione opus est, quam nunc subiiciam. Nam quum euaporationem (quam Græci διαφόρησιν dicunt) machinamur, uel curationem per ea quæ uocare μαλακτικὰ, id est, emollientia, medici solent, molimur, tumori succurrimus. Cæterum si scleromata (hoc est, durities) abscessuum sub auribus ex frigido humore proueniant, oleum admiscendum erit cataplasmati, uel irinum, uel cucumerinum sicyoniumue. Quemadmodum in his qui calidioribus nascuntur succis, oleum rosaceum, seu chamæmelinum. Liquido uero constat quod omnibus medicaminum calorificorum præsidia diutinis affectionibus longe commodius adhibentur. Verbi causa, ariobarzanion uel διὰ στρουθίου, id est, ex lanaria herba confectum. Quorum equidem confectiones subiiciam, quo uos quærendi in aliorum commentariis labore leuem.

Emplastrum ariobarzanium faciens ad affectus scirrhosos.

HAbet spumæ argenti libras tres cum uncia una & dimidia, cerussæ libram unam & quicuncem, aquæ marinæ uncias uigintiquinq;, olei antiqui libram unam cum † dimidia, cineris buccinorum (qui Græcis κήρυκες dicuntur) uncias septem & dimidiatam, ceræ crematæ fuluæsie, πυῤῥοῦ Græce, uncias † quatuor, rhesinæ terebinthinæ uncias sex, thuris uncias treis & diobuli † quatuor cum obulo uno. Redige in emplastrum, & quum opus est, utere.

† uncijs quatuor et dimidia
† Aliâs nouem
† Aliâs tres

Emplastrum dia struthiu, id est, ex herba lanaria, dictæ affectioni expediens.

COnstat διὰ στρουθίου emplastrum, ex guttę ammoniaci thymiatis besse, rhesinæ pineæ libra una, herbæ lanariæ quam στρούθιον Græci dicunt, uncia, spumæ argenti quincunce, mali terræ, quam ἀριστολοχίαν uocant, triente, thuris uncijs quatuor, ceræ libra una, olei uetusti triente, aceti scyllitici uncijs octo. Oleum cum spuma argenti tantisper elixato, dum exuta omni uiscositate nihil recrementi per decoctionem secedat & digitos non cotaminet, id enim est Græcorum ὡς μήτε ἀμώλυντον, depositoq; ab igne cacabo, lanariam, quam & radiculam uocant, & guttam ammoniacam & squamam æris & galbanum deniq;, rudicula agitato, mannamq; thuris, & malum terræ immittito. Decoque donec in unũ simul inspissentur, sublatoq; tum ab igne aheno ollaue, rudicula dum induretur moueto, sunt qui acetum postremo infundant. Confert hoc medicamentum durissimis parotidibus & scirrhosis, rimis & condylomatis, perforatis item, inchoantibus circa genitalia uel axillas glandulis. Succurrit præterea tensis uisceribus, & abscessibus uentriculi, uel eiusdem hostioli quem stomachon adpellant. Lapidosas deniq; durities quos Latini tofos Græci πώρους indigitant, uehemẽtius disijcit. In summa mirãda & multa sunt ipsius opera, multisq; congruit affectibus, quod Græci dicunt πολύχρηστον.

Notæ quibus deprehenditur parotidas suppurari, & earundem curatio.

QVum uero eiuscemodi remediorum usu ulcus exaruerit & uomica detumuerit, ad alia deueniendum est medicamentorum præsidia. Si dolores sedati non sint, confugiendum ad ea quæ suppurationem inducunt, admouenda quæ materiam discutiant, ac digerant, cuius sortis habentur: Farina tritici cum radice rumicis in in hydræleo, id est, aqua & oleo mixto elixa. Opitulatur & cataplasmatis more superinducta

ducta axungia porcina. Neque sanè quenquam istiusmodi latere indicia possunt. Nam si materia suppuretur, & iam transmutata in pus conuertatur, dolores, & cum rigore tremores, & ipse quoq; febres mediocriter increscunt. Tũc cataplasmatis instar simplicia adhibẽda sunt medicamenta. Sunt autem hæc commodissima & ueluti huic rei destinata simplicia auxilia, aqua calida, qua sæpius fouendus est languens. Defrutum quoq; pus promouet & farina triticea, item halica elixa prę sertim si tumores sint humidi. Adiuuat & panis purus, & pix liquida oleo diluta, seuoúe uitulino, aut adipe suilla non salsa. Nam illa quæ salem habet, his quæ digestionem & euaporationem promouent commodius miscentur. Habẽtur uero pleræq; adhuc aliæ species incompositæ usu à nobis & re ipsa sępius compertæ & ad pus faciendum comparatæ, quarum usus imprimis, deinde compositorum probatur. Sunt uero complura quæ ex triticea conficiuntur farina cataplasmata. Verum illud quo ipse solenniter usus sum, bonitate palmam facile cæteris præripuerit, quod habet, axungiæ libram, oua anserina numero quatuor, defruti trientem, farinæ tritici unciam unam, hæc diluantur, & eliquantur probè, & panno superinducta adplicentur, & subinde mutata proficiunt. Nos uero farinam cum defruto & axungia elixare consueuimus, & postremo oua inijcere, atque ita sanè semper effecimus quod dolores demulceret atq; leniret præsidium, quod Græci παρηγορικὸν nuncupant. Si his actis nondum uictor extiteris, ad emplastrum διὰ ζύμης, id est, ex fermento confectum, tanquam ad ancoram confugito, quoniam ocyssime materiam in pus conuertit, crudos & indigestos humores cõcoquit, & discutit, compactosq́; tumores dissipando profligit, pus euellit, & lapidosis deniq; duriciebus, tofisúe tenuibus & imbecillis remedio est, dolores placat, quoniã ἀνώδυνον est, & cicatrices tandem cõtrahit, sed adeò tenues ac parum euidẽtes ut uisum tãtum non effugiant. In eo autem sunt, fermenti libra, salis communis triens, ceræ bessis, apij triens, galbani uncia, floris salis, piperis singulorum uncia, saponis Celtici selibra, picis piceæ libra, adipis taurinæ triens. Neq; profecto hoc medicamentũ medẽdis parotidibus tantũ, sed singulis etiã ulceribus uulneribusq́;, qbus uidebitur conducere conficiendum & admouendum est. Nam quod iam suppuratum & in pus planè mutatum incidit, & exhaurit. Quod uero in duritiẽ ac scirrhum concreuit, nec dum suppurauit, maturat, digerit, & ad salubritatem perducit. Est insuper etiam aliud eiusdem facultatis & energiæ

emplastrum

emplastrũ, quod constat ex cymino & polenta, farináue hordeacea, quam Græci ὠμὴν λύσιν nuncupant. Est uero ipsius descriptio eiusmodi: Polinis polentæ, id est, farinæ hordeaceę tenuissimę tritæ dupondo, salis communis & ammoniaci denarium pondo quinq;, picis denarij pondo unius, ceræ dodrans, nitri, cymini fricti & contusi singulorum quincunx, olei ueteris bes, ptisanæ quincunx cum liquoris de semine lini libra assumãtur, aridis prius uino contritis & leuigatis cætera inijcito. Succum uero seminis lini & ptisanam gnauiter ne adurantur decoquito, dirige in emplastrum, quo confidenter ubi res exigit, quum in abscessum circa aurem, ubi prerogatiuam habet, tum in aliorũ abscessionum curatione, utere. Vim etenim habet maturãdi, per halitũ discutiẽdi, durities ocyus emolliẽdi, cõglutinãdi & dolores deniq; mitigandi, atq; ut semel dicã imprimis est cõducibile.

Aliud ad idem neutiquam ignobile.

IN hoc continentur seui porcini quincunx, ceræ sextans, albores ouorum duo, mellis quantum albuginis ouorum, pollinis tritici tenuissimi quantum satis est, cera ante omnia cum sepo suillo eliquãda est, deinde alborem ouorum tepefactum paulatim infunde & mel. Mox pilæ cuncta immittens probe contunde, ab hoc farinã triticeam sensim tantisper dum modicam induat emplastri constitutionẽ, inijce. His accedat studiosa contritio, postea quum opus est, utere. Habet enim facultatem discutiẽdi per spiritum, digerẽdi, & leniendi dolores. Postremo dissecat, rumpit, exacte repurgat & sanitatem restituit, nec minus conducit & anginæ. Aliud discussorium contra easdem affectiones & causas mirifice expediens διὰ σηρίκων, hoc est, ex serico (quæ nobilis in frondibus arborum apud Seres lanugo est) confectum medicamentum.

Dia serici descriptio.

HAbet id serici libram, olei uero heminam, ea commiscentur, & donec digitos amplius recremento per cocturam separato, non inquinet, simul decoquuntur. Hoc quicquid est medicamenti nihil alijs minus apud te ponderis habeat, quod e duobus modo constituit, egregijs nanq; uiribus præditum est, & multis malis eximie succurrit. Pari modo & ἔμπλαστρος διὰ μελιλώτου, hoc est, ex sertula campana confecta, si cum διὰ σηρίκου componas ita quidem ut ad unam partem διὰ σηρίκου duæ adijciantur διὰ μελιλώτου, dij boni quanta huius efficatia. Quin & per se, nullo adiecto, sæpius plurimum proficit, id quod non semel in aliquot multis

experimento comprobatum est. Est uero eius compositio huiusmodi.

Emplastrum dia meliloton, id est, serta campanica.

LIxiuij saponariorũ (quod primã guttam capitelli uulgo barbare uocant) semissis, auellanarum nucum, quæ Græcis λεπτοκάρυα, hoc est, nuces minores & Ponticæ uocãtur) sextans, saponis gallici triens, spumæ nitri candidæ semis, albugines ouorum numero quinq;, mellis, sertulæ regiæ singulorum triens, olei antiqui libra, ceræ dextans, resinæ terebinthinæ septunx. Cõficiuntur in emplastrum siue malagma. Quod medicamentum, tofos discutit, calculos, ossaq; & spinas euellit, & ut paucis expediam pluribus hoc præsentissimum fuit auxilium. Cęterum eo neq; in ipsa inflammatione, neq; in doloribus leuiusculis, neq; in ardoribus intẽsis, sed quum tumores rumpendi sunt, utendum est.

De parotidum ex bile prouenientium signis & curatione.

ABscessus porrò secundum aureis ad præsubtilem, & flagrantem biliosum sanguinem suam referre originem his notis deprehendes. Vomica redditur multo rubicũdior, & inflãmata ignitaue, & sacris ignibus compar, adeò ut languenti pars affecta deuri uideatur, & tactui euidẽtem exerat subesse ardorem. Ad hunc modum affectis remedia, de ouis, oleo chamæmeli, & defruto, solemus haud aliter atq; febrientibus adhibere. Vtendũ etiam ceroto lexipyreto, id est, calorẽ arcente, ac demulcente, quod ambrosia nominatum constat, cui insunt ut infra patet.

Cerotum ambrosia, λεξιπύρετον.

CRoci grammata quatuor, spumæ argenti uncia, olei rosati quadrãs, ceræ triens, adipis suillæ sextans, mellis uncia, succi seminis lini quantum satis est ad superiora diluenda. Quod sanè cerotum affectionibus calidioribus non frigidè subuenit. Eiusdem sortis aliud: Accipit hoc ceræ quincuncem cum uncia dimidiata, olei chamæmelini & rosacei singulorum uncias duas & dimidiam, lutea ouorum numero septem, farinæ fabaceæ denarium pondo quatuor, pange cerotum, & cum res poscit adhibe. Aliud aduersus idem malum admirandum præstans auxilium:

Herba Apollinaris quam ὑοσκύαμον dicunt, & rumex, teruntur cum axungia, & cataplasmatis instar summa commoditate per biduum aut triduũ superimponunt. Aliud eiusdẽ facultatis medendo eiuscemodi parotidibus: Constat ex ceræ, colophoniæ, foliorum perdiciadis uniuscuiusque

selibra

ſelibra, olei triente, redigãtur de more in emplaſtrũ, quo ubi res poſtulat, utere. Pulicularis itidem herba quã Græci ψύλλιον adpellant, admixtis ouis cataplaſmatis modo impacta, plurimũ opis confert. Quin & alius, cognomento διὰ χυλῶν, quod ſuccos recipiat, compar eſt utilitas, in quo ſunt.

Diachylon.

SPumæ argenti tritæ libræ quatuor, olei communis libræ ſeptem, ceræ libra una, reſinæ piceæ ſelibra, ſucci pulicaris herbæ libræ tres. Lẽtitiam autem ſiue cremorem pulicaris herbæ (uel mucilaginem ſi mauis more uulgi apdellare) in hunc modum extrahito.

Apparatus mucilaginis (ſic enim uulgo nominant) pſyllij.

IN aquæ fontis xeſtas ſex immittantur triti pſyllij unciæ tres, & per diem macerentur, poſtero die, clementi igne ad craſſitudinem uſq; ſtrenuè decoquãtur. Poſtea ocyſſimè colato, nam ſimul atq; gelidũ fit, indureſcit, atq; ſic denuo mittes in cacabũ, & calfacito, rurſumq; colato, eſto autem menſura, pro re nata trepõdo. Tum deniq; ſpumam argenti ſubtiliſſimè tritam ad manum habens, inſere cacabo in quo cremor pulicaris herbæ continetur, & continuè agitando, lento igne donec nullum recrementum per decoctionem ſecedat elixato, ſublatoq; ab igne aheno ſeu olla, inijciatur cum cera reſina. Et ubi non digitulos contaminabit, pilę infundito, rudiculaq; mollificato, pelli inducito, & ubi res poſcet, utere. Præſtant præterea utiliſſima cataplaſmata palmulæ, mica panis, crocea ouorum, glaucium, crocus & polenta, id eſt, farina hordeacea, ſi inde fiat compoſitio. Habent enim uireis digerendi, placandi, mollificandi, & rumpendi deniq; abſceſſus quum ardentes tum duritie pręditos. Neq; uero deſunt qui medicamẽti loco ſolanum adhibuerint & coriandrum. Verum nos uſum eorum damnamus, perinde atq; aluminis, & omnium quæ ſtipationi occaſionem ſuggerunt, quoniam materiam officientẽ in altum ſemper, non citra magnum ægrotantis diſcrimen deprimere conſueuerunt.

Parotidum ex pituita curatio.

LOcus me & tempus hortantur, ut de his, circa aures abſceſſibus diſſeram, quæ è pituita proueniunt. In quibus nullus fermè dolor laborantem excruciat, uomica nihil prementi renititur, ſed mollior exiſtens ſub digito cedit. Quibus ſuccurrit præcipue creta cimolia eliquata & cataplaſmatis modo impoſita. Vel atramentum ſutorium compari modo inductum, cæterum locus antea butyro perungendus eſt. Calx præterea ignẽ

non experta, quæ uiua uulgo dicitur, dum lota illinitur opem fert maximam, inflatasq; uomicas disijcere solet & per euaporationem discutit.

Eruum porrò (qui Græce ὄροβος uocatur) facto ex eius farina cataplasmate, uel cum aqua mulsa illitum maximam arefaciendi & euaporandi uim obtinet.

Quæ uictus ratio parotidibus affectis expediat.

NVtricatus admodum congruus & expediens, pro ratione causæ seminariæ affectionis, præ cæteris omnibus, his qui parotide affecti sunt, utilis est. Quo circa si ad bilem referuntur parotides, fercula mediæ temperaturæ, & magis etiam frigorifica conueniunt. Verbi causa, succus & quidem comprimis, ptisanę, halicæ, citri, aqua rosacea, & cętera huius sortis probe cocta. Lutea item ouorũ his ualde salutaria sunt. Malua quoque & brassica, & uiolæ, atque, ut uno uerbo expediam, quæ bilem compescunt omnia. Quum autem remittitur inflammatio, pisces competunt etiam squamosi, & pipiones, id est, columbarum pulli, extimęque pullorum familiarium partes. Ad eundem etiam modum semper pro diuersitate causæ parotidum laborantes uictum euariant. Quod si febris nulla affuerit, à principio statim piscium esus & esculenta acria & pipiones nihil officiunt.

De narium morbis & curationibus, *Caput* XXXV.

NAres quoque uitijs ac morbis impetuntur sępius. Crescit enim in eis tuberculum pręter naturam, modo album, modo subrubrum, quod Gręce nuncupatur πολύπυς. Oriuntur & circa nareis ulcera fœda, quas Gręcorum medici ὀζαίνας cognominant. Quum uero pręter naturam sanguinis fluoribus nareis infestantur, ueluti in febribus, aut dies erit iudicatorius, κρίσιν adpellat gens eadem, uel plenitate, uel ex eruptione uenæ proficiscitur. Sumemus itaque curationis principium ab ozænis, quæ cariosa ac putrida sunt ulcuscula ex acerrimis & putrescentibus, qui ad nareis commeant humoribus superfluis, & sua acredine exedentibus nata. Si ea ex sola acredine sunt, crustasq; & odorem fœdum habeant, sciri quidem debet, uix ei malo posse succurri. Est uero communis & eadem utrisque tum ozænis tum polypis curandi ratio, & una indicatio. Exiccare in primis & capiti robur indere, quoniam liquido constat, utrasque, ex redundantibus & prauis admodum humoribus, qui ex capitę in nareis deferri solent, subinde prouenire. Roborandum itaque

summopere

summopere censeo caput uniuersum, quo succos redundantes retineat, & conficiat, neque in nareis quicquam aut alias parteis inferiores se recipiat. Et quemadmodum alias non semel admonuimus methodum curationis esse, topicis non nisi totius corporis euacuatione præmissa uti. Ita & hic loci non nisi toto capite, ut diximus, roborato naribus adplicãda sunt medicamenta localia. Robur uero capiti ad hunc modum inducendũ est. Tondere oportet caput primo, deinde confestim emplastrum διὰ ἰτεῶν dictum quod salices contineat, imponere, uel barbarum aliquod ἄσφαλτον, id est, bitumen continens & picem, id quod sæpenumero quum à Galeno ipso, tum à me quoque reuera experimento comprobatum, & διὰ νεμόνης huic rei destinatum. Item aliud ad hoc peculiariter factum medicamen quod è cochleis in hunc modum effingitur.

Dia cochlion medicamentum.

SVmuntur myrrhæ, thuris, uniuscuiusque uncia, interanea cochlearum integrarum saxis adhærentium numero ducenta, quæ cera sufficiente & duobus albis ouorum excipiuntur. Quod absolutum medicamẽ linteolo impactum, capiti perpetuos nouem dies imponito. Quod si detracto praui humores adhæreãt, ter mutato medicamine adhibeas. Tum denique topicis utendum est medicamentorum auxilijs. Punicorum siue granatorum malorum, quæ ῥόαι Græce dicuntur, tria habentur genera. Dulcia enim sunt, & acida, & austera quæ gustu astringunt, ob id συπτικὰ adpellata, è quibus singulis recentia & matura cõtundantur, & trita ualde exprimãtur, & cõijciatur ἀπόθλιμμα, id est, succus ille expressus in cacabũ stagneum, post hæc usq; dum satis uideatur liquidum decoquat̃. Magma uero unde expressus liquor est, & malicoria in pilam coniecta quantum fieri potest gnauiter conterantur. Vbi uero probe id tritum fuerit denuo in pila cum succo diluantur, atque ita compingãtur inde eiusmodi collyria, quæ in laborantium nares apposite possint demitti. Ea naribus polypo inhærente, in narem demittenda sunt, quoniam citra uellicationem & omnem oblæsionem sua acrimonia polypum curant, & interposito longiore tempusculo eradicant. Quum uero πολύπους humidior ac mollior apparet, mala punica potius stiptica immittito. Sin durior idem conspicia tur, acida parcius. Cæterum quoniam ęgerrimè collyria suscipiuntur, quo ad tempus quiescere possint, interim, collyrijs depositis, succum expressum indito. Si aliam partem occupet, eãdem perungito. Indere autem

potes mali punici succum per id foramen quo spiritus à naribus ad fauces deferuntur, idq; uel penna imbuta, uel specio lana inuoluto, uel penicillo pineo. Nouimus autẽ & puluerem aduersus hoc mali efficacissimũ, nempe diphrygen leuigatum, is enim & citra mordicationem succurrit.

Puluis diphrygis.

Conficitur autem ex quatuor metalli speciebus, auripigmento uidelicet (quod Græci ἀρσενικὸν uocãt) lapide chalcitide, & ære cremato & eo quod Romani pariter Gręcis misy adpellant. Quæ primo sigillatim aceto excipiuntur. Secundo promiscuè omnia in unum confunduntur, simulq; cum uino tantisper diluuntur, dum mellis spissitas fiat, & glutinum referat. Postea in nouam testam coniectum medicamen operculo probe operitur, argillaq; passim oblinitur, ab hoc clybano fornaciùe imponito usq; dum redeat in carbones. Vbi uero extractum fuerit, uino leuigatum & in puluerem redactum imponito, & quando res poscit, utitor. Consumit uero hic puluis & amputat etiam polypodes ualde diutinos. Collyriũ etiam, quod ex malis punicis fieri docuimus, redactum in puluerem tenuissimum & angustiore incerniculo traiectum si flatu naribus indatur, similis est, ut ipse deprehendi, efficatiæ, uel si specillo admoueatur. Fiat autem id creberrime, ne unquam pars affecta destituatur medicamine. Idem etenim hic præstat auxilium, quod in oculorum morbis iugis illinitio. Diluatur uero, ut demonstratum est, succo, uinoùe. Si uero laborans quis corpore tenello & delicato, ueluti eunuchus, aut fœmina, huius medicamina nõ tolleret, uel magis irritetur, aridas rosas uel contere uel contunde, & per cribrum tenuissimum secernito, & hic quoque puluis non minus efficaciter uel ad miraculum usque absque morsu operabitur. Sunt autem ista medicamentorum subsidia subinde admouenda. Lotio quoque ex eodem uel laboriosa prodest. Si inde nares exulcerentur, pastillis utendum est, nempe andronio, uel passiano, uel polyidæ, uel bytinio, uel eo quem ipsi confecimus, quandoque ex solo uino dulci. Interdum cum stiptico & austero, & nonnunquam cum medio utriusque saporis, aliquando autem cum antiquo, próque symptωmatis semper ipsius morbi usus sum remedio. Quod si locuples quispiam polyposus odoratum & fragans medicamentum affectauerit, non citra iudicium, aliquod ozænis conducens pręstiti quod pariter succurreret & odoris suauitate gratius esset, quem usum mihi exhibuit

buit egregie unguentum hedychroum dilutum uino phalerno ueteri: Ad cuius equidem effectum semper cum magna admiratione obstupui. Habetur aūt unguenti hedychroi laudatissima, ex magmo, præparatio & quæ indantur descriptio apud Galenum in libro de Theriaca antidoto ad Pisonem. Emplastrum porrò διὰ τῶν πεπέρεων λευκῶν, hoc ex piperibus candidis, oleo rosaceo liquatum & in nareis illitum omne genus ulceribus mirificè subuenit. Illud uero maxime liquere arbitror, quod in eiusmodi narium affectionibus, perpensa est cuiuslibet hominis natura, nisi quid prohibeat, sanguinem detrahere & medicamentum purgandi ui præditum exhibere, uictus rationem conferentem præscribere, caput tondere, medicaminibus arefacere, & apophlegmatismis deniq; uti, expedit.

De hæmorrhagiæ narium & eius curatione, Cap. XXXVI.

ACcidit interdum prægrandis, & quæ ægrè compescitur sanguinis ex naribus eruptio. Cui hunc in modum occurrendum censeo, σφαιρία, hoc est, pilulas, platani arboris in umbra siccato, & in aspero cilicio, perfricatoq; ad ciliciū baccas exuccas, sin id minus, in qualicunque cilicio semen earum porrice, pilularum uero lanuginem collectam nouo uase figulino repone. Vbi uero utendum est harūdinem hac lanugine impleto, nodulisq;, si quos habet, detractis, laboranti supino naribus insere, uel cum spiritu insufflato & mirum dictu quàm eximiè sanguinis sistat profluuium. Aliud: Atramentum quoque sutorium in farinam grauiter cōtritum in hunc usum obserua, & quum opus est, filatim discerpta liniamenta, quæ Græci ἐμμότους uocant, hoc medicamine intincta naribus indantur. Aliud: Eandem facultatem prestat spongia noua pice liquida imbuta, & cremata, si linteolum in cuneolum retortum, eadem inuolutum naribus immittatur, uel in pulueris testarum ouorum portiones duas cum pulueris gallæ asianæ unà linteolum integrum aqua madidum inuolue, & nasi foraminibus insere, compescet enim sanguinis fluorem eximiè. Aliud ad eadem compositus puluis quo auspicato ipse sum sæpissime usus: Contere chalcitidis cremati denarium pondo centū, atramēti sutorij denariū pōdo quinquaginta, misyos cremati denarium pōdo triginta, æris cōbusti denariū pōdo septē cum dimidio, utere. Alius eadem ratione confectus: Myrrhæ, mysios, cyprij, singulorum denarium pondo nouem, atramēti sutorij denarium pondo septem,

 corticis

corticis pini, squamæ æris, uniuscuiusque denarium pondo quatuor, mannæ, pollinis ue thuris denarium pondo quatuor, æris cremati, chalcitidis cuiuslibet denarium pōdo quindecim, calcis aquę non restinctę (quę Græcis ἄσβεσ⁊ dicitur) denarium pondo nouem, gypsi cremati denarium pondo quatuor. Redigantur in puluerem & adhibeatur, nam sanguinis profluuia strenuè compescit.

Aliud: Stibij, chalcitidis cuiusq; denarij sex, thuris micarum (quas prisci, nunc manna, nunc pollinem thuris uocauere) thuris, singulorum denarij bini, resinę frixæ semiuncia, in puluerem redactā accōmodentur.

Aduersus narium graueis fœtores, Cap. XXXVII.

SI quando autem nares tetrum, fœdissimumq; odorem spirāt, quod uitium Græci δυσωδίαν nuncupant, hunc in modum eidem quoq; uitio occurrendum: Sumito myrrhę, acacię, † amomi, uel ut alijs placet stibij uniuscuiusque denarij pondo unius. Conterito singula, & per incerniculum angustius traijcito, & melle despumato excipe. Quo medicamento summas narium graueolentium oras, conglutinato, uel cartilagineum interseptū, potissimè deploratis, quo teterrimus odor obturetur. Aliud: Amomum, myrrha, rosę aridę ęquis portionibus unguento nardino excepta, & illita, graueolentię narium medentur.

alias antimonij

De uitijs quæ uultui accidunt, Cap. XXXVIII.

FAciei solet etiam interdum aliquid uitij incidere, uerbi gratia, liuores, lentigines, & aspera, & discolor, ceu à sole cutis. Quorum prius illud sugillata Latini, Gręci ὑπώπια. Alterum eadem gens φακοὺς, postremum ἔφηλιν nuncupant.

Curatio liuoris in facie.

LIuoribus uultus qui percussionum uestigia referunt, inter initia statim elixatione fœnugræci, mox sertulæ campanæ (quæ μελίλωτος Gręce uocatur) fomentationibus, uel utriusque decocto pariter fouendo, medemur. A fotu aurem διὰ ῥόδων collyrio aqua intincto, & illito. Ab hoc διὰ σμύρνων, id est, confectura ex myrrhis. Recentes uero liuores exterit farina fabacea cum melle cataplasmatis modo inducta. Quod si liuores comitetur inflammatio, aqua calida fouęto. Lenticulas elixas instar cataplasmatis imponito.

Curatio

Curatio lentiginum & ephelidum.

REpurgat lenticulas & asperam ceu'q; ab æstiuo sole discolorē cutem medicamentum in quo sunt, cretæ cimoliæ fricte, æreolus semis, spumæ nitri tosti denarium pondo octo, farinæ erui denarium pondo quatuor, fellis tauri uncia una, conteruntur omnia.

De dentium dolore & curatione, Cap. XXXIX.

GAlenus de afflictionibus dentium inquit: In dentium passionibus quædā, ueluti & in alijs affectionibus cunctis euidentissime apparēt, uel enim perforati sunt, uel nigricant, uel detriti hebescūt, uel neq; calidum neq; gelidum perferūt, uerum ex utrisq; uel ex altero solo affliguntur. Quædam uero non manifeste in ipsis apparent affectiones, quē admodum quum is qui dētium cruciatu infestatur, se dolorem in imò dentis corpore concitatum sentire contendunt. Contradicunt alij asserentes, dens os est, ob id doloris expers, os enim nō sentit, ueluti quum prominentiores limula interdum deterūtur, uel etiam ob aliam quampiam causam, quibus de postea fiet mentio. In præsentia uero citra rationalem aut naturalem demonstrationem eorum opinionem qui dentem ipsum affici negant refellere institui. Siquidem id ipsum magno meo malo, quum dentibus laborarē accurata super me ipso animaduersiōe habita, acceperā namque medicorum & aliorum diuersas super eas res sententias & contentiones re ipsa comperi & sensi, dentes non modo malè affici, sed etiam haud aliter quam carnosæ partes inflammationibus tētare, pulsare atq; ardere. Ductus itaq; sum in magnam admirationem, huiusmodi ne affectio, quam Græci φλεγμονὴν, Romani inflammationem uocant, dentes posset occupare, saxeam & duram sortitos essentiam. Alio deinde tempore dentis ex cruciatus dolore, sensu liquide percepi, dolorem in gingiuis non in dente existere, ita quidem inflammatis ipsis ut distensis partibus citra coarctationem dolerent, quin & ob dentium natura. Durorum uicinitatem aucto cruciatu propter coarctationem, quare utriusq; doloris sensum expertus, alium quidem in gingiuis, alium uero in ipsius dētis substātia esse, sat scio, & his qui dentes dolore aliquando affici asserunt testimonium exhibeo, cæterum neruum etiam qui ad radices dentium substratus est, dolore non nunquam, neruo imaginationem confusam & indiscriminatam apud plerosq; exhibente, tanquam dens ipse doleat, consentaneum est. Huius etenim rei euidentissimū etiam in me ipso pecriculum feci, & persistit etiamdum,

dum, exempto dente, cruciatus nonnihil, in nerui inflãmatione, quum dolor ipsius tantummodo mitigetur, eo quod concretio non amplius tendatur ad ossiculum tensionem operans, & quod libertate donatus respirationem quandã habeat, eumq; remedia quæ admouentur cõtingere queant.

Phlegmones gingiuæ medela.

CÆterum gingiuis ob inflammationem affectis, præsentaneo fuerit remedio sicyonium temperatum oleum in ore retentum, & hinc inde uolutum. Esto autem oleum recẽs, quoniam nihil proficit antiquum. Sed ubi eo uti uolueris in duplici uase calfacito, & utitor. Nam id præsentissimum est, ut dixi, inflammationibus gingiuarum præsidium. Benefacit ipsum quoq; oleum lentiscinum temperatum. Adhibeantur præterea medicaminum auxilia austera & constringentia, quæ reprimendi uel certe disijciendi uim obtineant.

Cruciatus dentium curatio.

IN dentium autem dolore, qui maximis tormentis annumeratur, galla acri aceto elixa & ore retenta præsentes fert suppetias. Idem facit teda pinguis aceto feruefacta. Nec non & lactariæ herbæ, quod τιθύμαλον Græci dicunt, radix in mero donec media pars consumatus elixa, ore, parte quæ dolet contenta, succurrit. Huius rei quoq; gratia alterci radix in posca aut oxymelite coquitur, & ei parti oris ubi dolor est, adponitur. Illud uero euestigio leuat dolorem dentium. Aliorum nuclei siue spicæ, quas Græci ἄγλιθας nominant, numero quinq;, thuris scrupuli duo, myrti detractis folijs ramuli longitudinis duorum palmorum duo accipiũtur, singillatimq́ue teruntur, & deinde omnia simul commiscentur mixtimq́ue in aululam nouam cum aceti hemina una iniecta ad tertias decoquuntur, rudicula tedea inter bulliendum usque agitando. Quo medicamine temperato, hoc est, tepido, utendum. Continendus autem est huius medicamenti liquor ea parte continuo ubi dolor infestat per plurimas horas, hoc est, usque dum humor consumitur. Cæterum in uehementissimis dentium cruciatibus mirum quam præsentis auxilij sit, anguis senecta, hoc est, exuuiæ, si hunc in modum præpares: Collectam senectutem primum cremato oleóque excipito, ita quidem ut mellis spissitudinem referat, purgatũq́ue prius à sordibus dentem, ex eo integito omniaq; circumsita oblinito dentẽ. Quod si exesus fuerit, cauitati indito & opitulabit̃. Aliud: Origanus prætęrea dentium dolorem lenit & protinus tollit, si redactus

in puluerem

in puluerem cum nitro gingiuis inspargatur.

Aliud: Liquor papaueris, quod opium uocant, & piper pari pondere cum galbano in dentis cauernam indita dolorem sedant.

Anodynum medicamentum ad dentes erosos, & contra tussim expediens.

LAchrymæ papaueris, myrrhę uniuscuiusq; denarium pondo duûm, seminis styracis, denarium pondo trium, piperis candidi triti & per angustum in cerniculum cribrati, galbani cuiuslibet denarij pondo unius, defruti quantum ad diluendum omnia satis. Conterantur simul & conformentur pastilli pro cauerna dentis exesi, cui indatur rotula, dentiq; circumponatur. Si dens qui afficitur molaris sit, in hora quiescet dolor. Aliud:

Piperis, pyrethri, succi herbæ lactarię uniuscuiusq; denarij pondo unius contundito, commixtoq; galbano, dentis concauitati insere.

Aliud: Medendis dentibus perforatis, prosunt lachryma papaueris, laserpicium, uel eius radices, & galbanum cum pipere iniecta. Vel papaueris liquor, hoc est, opium, pariter cum galbano, seu opopanacum, si immittantur & circumponantur erosis dentibus opitulantur. Facit ad idem bene confectura quæ hunc in modum constat.

Confectio nobilis ad dentes.

ACcipe myrice, quam & tamaricen uocant, aluminis fissi singulorũ semiunciam, opopanaci scrupulum unum & dimidium, piperis albi denarium pondo duûm contere, & aquę denarijs duobus, gummi excipe, & ad omnium pondus duplũ ceræ in aqua calida eliquatæ admisceto, conformato & utere. Pastillus contra dolorem dentium utilis ex his constituitur: Aluminis scissi denarium pondo quatuor, piperis denarium pondo trium, pyrethri denarium pondo duûm, liquoris alterci, quod ὑοσκύαμον uocant, denarium pondo quatuor excipiantur aceto, & conformẽtur rotulæ, quæ in ore contentæ, plurimum opis conferunt.

De dentibus laxatis, & corrosis, gingiuisq; comesis, Cap. XL.

DEntibus quassatis & labefactatis, exesisq; gingiuis prodest, si loca digito, sequẽti puluere imbuto attrectes. Accipe salis ammoniaci, aluminis rotundi cuiuslibet denariũ pondo duûm, myrrhæ denarij pondo unius, effinge in puluerem tenuissimum & cum eius usus postulabit, utere.

Ad dentes corrosos & comesos.

EROsionibus dentium succurres, si cornu ceruini cremati, salis ammoniaci singulorũ libram, masticheS, floris iunci rotundi odorati, unius

cuiusq;

cuiusq; denarium pondo duûm, myrrhæ denarij pondo unius, rediges in puluerem & adhibeas.

Aliud, ut dentem digitis tollas, efficiens.

QVo porrò dentem molestantem, uel digito adprehensum eximas, probe antea circumcirca repurgatum hoc medicamine circumlinito. Cuius utiq; confectura ad hunc modum egregie cõsit, rosas, gallas omphacinas, uuam taminiam, pituitariamúe (Græci σαφιδα ἀγρίαν uocant) alumen fissile, sulphur igne intactum, hoc est, uiuum, piper longum contorito, & redige in puluerem, deinde cedrini infunde liquoris libras quatuor, & dilue, cerã insuper adde, qua liquefacta probe dentẽ undiq; oblinito.

Ad laxatos siue commotos dentes, Galeni confectio, & dentifricium.

GAlenus in libro de compositionibus medicamentorum κατὰ τόπους ad dentes commotos, usus est hac quæ subijcietur confectura, quæ, & à nobis non semel est præparata. Sunt autem de eadem in hanc sententiam eiusdem Pergameni uerba: Ex dentifricijs aliquot à nobis compositis usu & experientia comprobata, egregia & præualida uirtute prædita, digna nobis uisa sunt descriptione, & primitus quidem ea quæ frigidis dentium cruciatibus subueniunt, siue propter immodicum frigidæ potum, siue propter fructuum niue refrigeratorum, aut quarundam aliarum dapium potionumúe usurpationem, prouenerint: Prætereaq; si ex frigido humore ex capite in ipsos demanãte originem trahant. Dẽtibus itaq; humoris ergo frigefactis maximopere apoplegmatismus auxiliatur. Cuius descriptio alio capite priuatim habetur. His autem qui absque humore refrigerati sunt, solo remedio quòd hic subijciam subuenire datur. Cuius utiq; usus etiam post apophegmatismum magnifice proficit, quia non sonticum modo humorem euacuat, sed prognatam in ipso etiam affectionem curat atque instaurat. Consit autem ipsius medicamenti confectura in hunc modum: Sumito geminas herbas, perdiciadẽ uidelicet & † sideritim nuncupatas, quas domi, non sub dio sensim citra solis admissionem exiccato, ita quidem ut medium teneant locum inter udum & aridum, & eo usq; ut conteri & cribro secerni commode possint deurãtur. Nimia enim, quã par sit, tostura uireis amittunt, & corrumpuntur. In alio uero cacabo, aulaúe salem fossilem cum alumine fisso, melle Attico subactũ cremato. Deinde hæc alijs permixta cotundantur, & angustiore in cerniculo traiecta rursum gnauiter in mortario conterantur. Nam quo diligentius leuigatum

Aliâs Mercurialem

tum

tum fuerit tanto præstantius erit pharmacum. Quo sanè, sicubi incidat usus, tantum ad dentes fricandos citra gingiuarum adiacentiũ contactum, nisi humidiores & laxæ admodum fuerint. Quum enim arefaciendi facultatem medicamentum obtineat, idoneum erit gingiuis humore pręgnantibus remedium, hostile uero aridis & siccis. Radices uero dentium quæ post gingiuas incumbũt, perinde atq; ipsi dentes, cum eadem medela perfricandæ sunt. Cæterum mensura simplicium quæ huic compositioni induntur ad hũc modum esto: Duûm herbarum concrematarum sunto quidem denarium pondo sedecim, salis uero fossilis cum alumine scisso denarium pondo undecim, herbarum uero pondus ante exustionem compar misceatur, salis uero quadruplum ad alumen, hoc est, ad unam aluminis partem, quatuor salis, cætere uero quæ ingrediuntur species comburendæ non sunt, sed aridarum farina subiecta ponderatione ad unguem seruata inijciantur. Cymarum origani denarium pondo duûm, piperis denarium pondo trium, pyrethri denarium pondo duûm, costi, seminis apij cuiuslibet denarium pondo trium, iridis illyricæ denarium pondo quinque, mentæ aridæ, sileris montani, hyssopi, cornu ceruini, uel caprini combusti cuiusq; denarium pondo duûm. Quod si regi hoc pharmacum præparare uolueris redde odoratum cum cinnamomi denarijs duobus. Vel cassię ligneæ uel amomi tantundem ad conciliandam fragrantiam admisce.

Aliud ad dentes mobiles.

IPse uero luxatis dentibus hac medela & dextre quidem adfui, in qua continentur, æris cremati, comarum, cincinnalis herbæ (quam Gręcorum medici alij ἀδίανθον, alij καλλίτριχον, alij πολύτριχον, Romani nunc terrę capillum, nuc supercilium terræ indigitant) uniuscuiusq; † uncia una, aluminis fissilis, & rotũda singulorum unciæ tres, spicæ nardi unciæ duæ, malabathri, hoc est, folij, piperis albi singulorum uncia, pyrethri quincunx. Redigantur autem omnia in farinam, quæ cribrata gingiuis ad radices usq; dentium infricetur. *Gal. libra*

De angina faucium morbo, Cap. XLI.

A Dentibus ad fauceis transitus est, quas interdum angina pestiferũ acutumq; malum præoccupat, & obturata gula, hominẽ omnino suffocat. Proinde apud Gręcos συνάγχη, quidem (ἀπὸ τοῦ συνάγχειν, hoc est, à suffocando) non iniuria adpellationem obtinet, quoniam grãde

& acutissimum, ut dixi malum strangulatu præsentaneum uitæ discrimen inferre adsolet. Quo circa extemplo ei malo medicamentorum præsidijs necessario occurrendum est. Verum quoniam id fieri commodè, nisi exa/ctissime morbi occasione cognita nequit, res cognitionẽ essentię eiusdem ægritudinis efflagitat, causas item & singulas earundem differentes inter se species. Prisci olim medici pleriq; quamcunq; secundum gulam inflam/mationem siue intrinsecus, siue foris contractam, Græce συνάγχην, Latine anginam adpellarunt. Verum eam faucium phlegmonen posteri in qua/tuor species dirimère. Internum enim musculorum ac gulæ cum rubore feruorem nullo apparente euidenti tumore, συνάγχην uocitarunt. Foris ue ro faucium musculis inflammatis, παρασυνάγχην. Eodem modo & in guttu re inflammatis interioribus musculis, κυνάγχην. Exterioribus uero παρακυνάγχην adpellauerunt Græcorum medici. Nostri anginan nuncupant indi scriminatim singulas, nisi quum Græce dicunt synanche, parasynanche, cynanche & paracynanche. Nunc morbo in species diducto singularium specierum, singularium curandi rationem competentem subijciam.

Anginæ curatio.

IN uniuersum itaque sciendum, quod in hac faucium affectione non mo do quæ reprimendi, uel quæ per halitum digerendi uim habent, medi camentorum auxilia adplicanda sunt, sed promiscuè sunt eadem adhiben da. Temporis quoque oportunitatem studiose obseruare conuenit, in qua uidelicet nunc diaphoreticis, nunc reprimentibus, nunc promiscuè utrisque utendum sit. A principio itaque affectionis quum etiamdum materia in fluxu esse uidetur, & ipsa adhuc subinde decurrit destillatio, reprimenti bus affatim illico occurrendum præcipio. Quod si malum in summo uigo re extiterit, dissipandi & discutiendi uiribus præditis (Gręci ea διαφορητικὰ nuncupant) utendum est properè medicaminum præsidijs. Si remittitur iam morbus, quod quidem tempus παρακμὴν Gręci cognominant, multo tunc ualentioribus diaphoreticis uti medicaminibus congruit, nonnulli etenim solis, quæ omnes iam Græce uocare chalastica, hoc est, relaxantia consueuerunt, remedijs siue intra in corpore, siue foris usi, magnam cala/mitatem machinati sunt, auctaq; uehementius causa, uel strangulatum, uel incrementum phlegmones, ita quidem ut plerique ęgrè euaserint, ma gna uero pars è uita miserabiliter discesserit. Neque enimuero tempus so/lum (cui sani seruiendum est) sed & medelarum uires perpendendæ sunt.

Ficulneis

Ficulneis nanque, ut ita dicam, mortalibus, & corporis constitutione tenera, & delitijs denique delibutis remedia delicatoria, non adeò uehemẽtia, blandiora, seu mollia, & clementia competunt. Verbi causa, eunuchis, fœminis, maribusq; candido corpore præditis, ac mollibus. Contra ualentioribus medelis, duris corporibus & atris, subueniendum est. Nam perinde atq; in rigidis & robustis medicamentorũ auxilijs, eiusdem notæ ipso quoque existente corpore, morbus facile succumbit, ita corpora mollia & delicata, dum remedia uehementis potentia ferre non possunt, natura succumbente, ab ægritudine promptius suppurantur. Quo citra curiose animaduertendum est, ut iuxta Hippocratis sententiam (contraria contrariorum sunt medicamenta) affectioni semper hostilia, hoc est, contraria adplicentur subsidia, corporis uero constitutioni peculiaria & amica, aut ea certe quæ sustinere optime queat ipsa natura.

Simplicia medicaminum anginæ præsidia.

FAciemus itaque principio simplicium & lenium auxiliorum, quorũ usus probatur mentionem. Mox etiam ualentium, & eorum quæ cõmixtionem nullam efflagitant, ab hoc quæ confecturæ διὰ μόρων permiscenda sunt. Non est igitur simplicius ferè quàm id quod ex succo morûm & melle constat. Quod sanè auspicanti tonsillarum inflammationi, uuæ & gulę præsens est auxilium, & ut paucis multa expediam, omnibus œdematis mediocribus, præsertim hominibus mollioris carnis & candidi corporis. Compositum autem medicamentum διὰ μόρων non inter morbi initia solum, uerum in summò etiam uigore, conducit, inflammatione obsessis ualidum nanque est, & uireis disijciendi habet non leues, maxime si myrrha adiecta sit. Sunt etiam non pauci qui id à principio statim morbi cum myrrha compositum ministrent. Satius uero est, & longe conducibilius ut in consistentia offeratur, quoniam humores digerit & disijcit, aut euaporationem conciliat. Quod si tum uel pauxillum διὰ πηγάνου ἀγρίου, hoc est, confectionis ex semine rutæ syluestris (nos uero ita interpretamur διὰ βησασᾶ) adijciatur, uel aliud quodpiam huius notæ antidotum, quod digestionem per spiritum promoueat longe maioris fuerit efficatię. Quum uero inflãmatio illa feruida, duritie loci persistente cœperit discedere, sulphuris uiui nonnihil & nitri tantundem confecturæ ad διαφόρησιν excitandam, admiscendum est. Si crassi densiq; humoris quidpiam subsit, satis fuerit, si nitri denarium pondo quatuor, sulphuris igne intacti denarij pondo

unius adijciatur. Vbi uero ita affecti medicaminis acrorem mordacitatemq́ue non sustinere modo nequiuerint, uerum uentriculus, quem Græce στόμαχον uocant, reddatur imbecillior, aut subuertatur penitus sumpto remedio, deuitandum omnino erit nitrum ac sulphur usque dum ἀντιάδες, hoc est, tonsillæ, quę, quoniam locus cui adiacent, isthmo similis est, παρίσθμια adpellantur, ungento prius perungantur. Absoluit autem hæc munia satis strenuè sola διὰ βησασὰ confectio & mixturæ siue pulegij, siue origani, siue nepitæ, quam καλαμίνθην Græci uocant, seu hyssopi, seu piperis. Ad domandam uero eius asperitatem, ne guttur ac fauces lædantur, liquor glycyrrhizæ commodissime admiscetur. Hactenus de suauibus & innoxijs medicaminum præsidijs his qui ualentiora sustinere non ualent impēdio conducibilia. Cæterum ut eum qui huius sortis aliquod pręparare medicamētum statuerit, quærendi & alia uolumina euoluendi tædio laboreq́ue leuarem, operæprecium me facturum putaui, si singularum confecturas deinceps oculis tanquam in tabula subijcerem.

Confectura dia moron, hoc est, ex moris, simplex & alia pleraque contra anginam remedia.

CONfectio διὰ τῶν μορῶν simplex, cuius usus est medendis anginis, ad hunc modum constituitur: Succi mororum sextarios quinque donec mellis liquidi contrahat crassitudinem decoquito. Deinde mellis sextarium unum adijcito, tantisper dum mellis densitatem obtineat, denuo elixato. Verum id obseruandum perpetuo, in hac affectione, ut ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, id est, inter mali exordium ea quæ reprimendi uim habent, ἐπὶ τῆς ἀκμῆς, hoc est, summo uigore, quæ digerendi, ἐπὶ τῆς παρακμῆς, quod est, in declinatione, quæ leniendi phlegmonem mitigandiq́ue facultate prædita sunt, adhibeantur.

Alia confectura dia moron composita.

ΔIὰ μορῶν confectio, succi mororū sextarius unus, croci friati, myrrhæ uniuscuiusque denarium pondo duûm, succi ex acerbis uuis expressi, quod Græci ὀμφάκιον uocant) tosti & in puluerem redacti, aridarūue uuarū denarij pondo unius, aluminis denariū pondo duū, mellis sextarius dimidiatus. Arescat autē succus mororū per horam unam, deinde igni admotus reddatͬ nonnihil spissior. Mel uero iniectū ad tertias decoquito, & ubi gelascere cœpęrit, pulueres quoque inijce, & sicubi incidat usus, utere.

Alia

Alia commixtura dia moron Galeni.

COmpositionem διὰ μόρων Galenus ad hunc modum construit, mellis libra, succi mororum heminæ quinq;, uini austeri libræ quinq; misceantur. Sed ut ad superiora reuertar, si oleum illud ex oliuis acerbis & immaturis ad manum non sit, succum inijce, sed succos prius seorsim usque dum spissitas fiat strigmentitia bullito. Deinde immissos simul elixato quousq; mellis contrahant spissitudinem, tum deniq; insere puluerem, & denuo tantisper dum omnia commisceantur decoquito. Hactenus quidem de succis mororum arboreorum. Quin & mororum de rubis succus eodem modo adornatus digna admiratione designat. Succus itidem malorum cotoneorum, malorum punicorum, pirorum nondum maturatorum, item de mespilis, sorbis ac prunis, mirificè conducit. Satis autem manifestè liquet quod tam austeris & astringentibus fructibus semper pars mellis admiscenda est, quandoque ad unam succi duæ mellis partes, nonnunquam tres. Sunt uero hæc oris uitio laboranti ualde conducibilia auxilia, unde & uulgo appellata sunt στοματικὰ, quæ adglutinata citra periculum iuuant, & si parum tumoribus opis conferant. Atque hisce succis ea quæ διὰ μόρων confectionem ingrediuntur sunt admiscenda. Succus præterea de nucum corticibus pusillo his efficatior est. Ruborum item & malorum punicorum cotoneorumq; commixturæ. Nam stomachum roborandi summas ac præcipuas uireis obtinent. Confit autem διὰ καρύων confectura hoc modo.

Confectura dia karyon, hoc est, ex nucibus.

MEnse Augusto confectura διὰ καρύων fit hoc modo, nucibus lectis, cortices exteriores detrahito, & in mortario ocyus, contundito, & colato, magma abijcito, succum mediocriter decoquito. Pauxillumq; mellis perinde atq; in cōpositione διὰ μόρων recensui, adijcito, & denuo ad mellis usq; consistentiam elixato, uerum si cui illa citra additamentum hauriendа uideatur. Miscere infantibus, mulieribusq; & intra affectionis principium, expedit. Myrrha uero ammixta in summo quoq; morbi uigore, adiecto sulphure & nitro, item in mali remissione, & quibus, quemadmodū demonstratū est, durities uel obturationes fauces occupant. Hactenus de cōfectura διὰ καρύων satis, ueluti & de διὰ μόρων & aliorum fructuū. Neq; de his duntaxat, quæ recēsuimus, medicamentorū præsidijs usi sumus, uerū quibusdam etiam alijs, quæ in curatione anginæ summis uiribus pollent,

quorum deinceps mentionẽ facere statuimus. Ab efficacissimo itaq; & ad mirandi admodum in hac affectione adminiculi, medicamento, quod plurimos à periculis maximis uindicauit & sanitati pristinæ restituit, auspicabimur. Cuius equidẽ eximiam uirtutẽ sæpius experimento cognoui. Cõstat id autẽ ex ireos, piperis, croci singulorũ uncia una, floris syluestris punici (quem βαλαύστιον Græce uocant) uncijs duabus, coriarij fruticis, quem rhun obsoniorũ dicunt, uulgo rorem Syricacũ, Arabes sumach denarijs sex, uini sextarijs tribus, defruti sextario uno, mellis libris tribus, aluminis uncia. Rediguntur hęc cuncta in confecturã, & ea sicubi incidat usus, adhibentur. Et eius quidem remedij nullo non tẽpore, tẽpestiuissimus est usus, præcipue si quid uel calfaciendum, uel obstructione immodica expediendum & subtiliandũ. Hic summum sanè & efficacissimũ præstat subsidium. Cõparem ego potentiã re ipsa, & experimento cognoui, eius cõfectionis cui nomen διὰ βησασᾶ (quoniã besasa, id est, rutam syluestrẽ habet) est inditum. Nuncupant autẽ eandem alij quidã διὰ χελιδόνων, hoc est, ex hyrũdinibus confectũ, & δὶ ἄρμαλα, ita enim nõnulli besasa, alij μῶλυ denominant. Est uero id pręsentissimum contra pestiferas, acutissimasq; & conclamatas iam anginas amuletum, in quo sunt.

Dia tu besasa, id est, ex ruta syluestri medela.

Constat διὰ βησασᾶ seminis anisi, apij, ameos, floris rotundi iunci odorati, aluminis fissi, ireos illyricæ, besasa, quæ à quibusdam harmala uocatur. (Est uero ruta syluestris) cassiæ, thuris, crocomagmatis rosarũ aridarum, singulorum uncia, pullorum hyrũdinum crematorum cineris recentis triente, croci sesquiuncia, spicæ nardi, amomi cuiuslibet triente, gallarum numero † nouem, quæ melle sufficiente excipiuntur, & usui re- *aliàs unciam*
postulante adhibẽtur. Hoc medicamine solo licet in medijs adflictionibus uti, circuncidere autem id (in morbis medijs, aut imbecillis) expedit, adiectis his, quæ potẽtiam ipsius infringere possint, nempe milio, rosis aridis, terra astere, aut creta lemnia terráue signata, aut polenta farináue hordeacea, & id genus similibus, pro eo quod magis tibi ad ista expedire uidebit. Pari modo sicubi incidat usus, ut uireis eius sint impẽsius roborãdę, admoueatur nitrum, liquor cucumeris syluestris, quod elateriũ uocãt, fimus palumbinus, nunc crematũ, nunc ignem non expertũ. Quin & stercus canũ, ossibus allorum, sicubi candidi sit copia, admisceto. Quo si oletulum hominis adijcias incombustum non parum efficacius reddas remedium. Porrò

& ipsa

& ipſa quoque tempora in miſcendis medicaminibus ſunt curioſe perpendenda. Verbi cauſa, ſal ammoniacum, quod per ſe non reprimendi tantummodo, ſed & διαφόρησιν, hoc eſt, digeſtionem & euaporationem inducendi facultatem obtinet, ſi radicem uitis albæ (quam Græci ἄμπελον λευκὴν, & βρυωνίαν nuncupare ſolent) adijciat quis, multo uehementius diaphoreticum efficit remedium. Cuius itaque notæ medicamenti uſus in illis ut plurimum commendatur, in quibus nullo rheumate decurrente, durities grandis cum loci inflammatione deprehenditur. Gargariſmatis item, ex ſinapi de more tanquam ad mãducandum præparato, & oxymelite tepidis utendum. Tum διὰ βησασᾶ denique confectura illita mirificè ſcirrhoſis inflammationibus ſuccurrit. Nam in rheumatiſmis, hoc eſt, fluoribus, citra cõtrouerſiam omnibus reprimendum obnixè quod fluit, & id quod ſeſe in aliquem locum recepit, quaſiq́ʒ inſinuauit digerendum & diſijciendum, ne inſtrumenta ſpiritus obturentur, néue ex toto laborantem ſtrangulet, id quod ſuffocationem quæ ex obſtructione inducitur, frequenter comitatur. Efficacius uero linimentum efficiunt, tria hæc διὰ βησασᾶ antidoto admixta. Verbi cauſa canini ſtercoris, oletuli humani, ſucci cucumeris ſylueſtris uniuſcuiuſque denarium pondo duûm uni unciæ diabeſaſa. Vel etiam quandoque amplius, ſemper pro languentis robore & corporis habitu, quæ nunquàm non uel in oculis habẽda ſunt. Noui ego quidem complureis, quibus fauces ad priſtinam omnino habitudinẽ atqʒ formoſitatẽ reuerſæ ſunt, hoc unico utiliſſimo medicamine faucibus adhibito, citra uel ſanguinis qualemcunque emiſſionem, uel alui per catharticum ſubductionem, uel ullum, ut ſemel dicam, aliud medicamenti præſidium. Quod ſi quiſpiam tanquam abominabile & execrandum ſtercus humanum auerſetur, nauſeat, horreátque penitus, elaterium cum ſtercore canino ſolum melle exceptum & tonſillarum inflammationibus, quę Græci ϖαρίσθμια dicunt, anginiſqúe illitum ſatis, ſupérque auxilij ſuppeditat. Verum ſi nequit linimentum appoſite fieri, per harundinem, ſiue cicutam idem cum ſpiritu indere conuenit. Quo autem ſtercus minus tetro odore ſpiret canis per triduum ſolis oſſibus ueſcatur, ita cunnibit ſtercus candidum & minime graueolens.

Aliud: Cum raphani porrò ſeminẽ oxymelite excepto gargarizare in angina comprimis expedit proliciendo enim atque educendo per multum humoris plurimum proficit.

Aliud: Pix liquida & nitrum adiecto melle, & exiguo cedrino liquore, anginis, quum diuturnis, tum scirrhosis faucium inflãmationibus subueniunt. Aliud gargarisma: Folia salicis in aqua usq; ad coloris metamorphosim elixato, & gargarizandum propinato.

Aliud gargarisma.

FVrfuris & aridarum ficuum (quas carycas dicunt) elixationem praesertim si inflammatio fauces ab initio occupet, gargarizandum exhibe. Aliud: Iure quoq; lenticularum & dactylorum, praecipue ab affectionis primordio fauces gargarizare expedit.

Aliud ualde conducibile.

ACcipe aeris cremati denarium pondo quatuor, nitri, croci cuiusque denarium pondo duûm, mellis quantum satis est. Quae modicè in uase aeneo elixato, & utere. Mirè enim id uel in summo mali uigore adhibitum proficit. Aliud: Absynthium item cum melle decoctum opis confert plurimum. Aliud ad anginas non ulceratas: Aduersus anginas ulceris expertes, & diutinas syncopas, utile est medicamentum, quod habet, euphorbij denarium pondo duûm, mellis denarium pondo octo, cum melle. Caeterum mel ipsum primo decoquatur largissime, deinde inijciatur & euphorbium, & conformentur globuli, quos ouo perungito, & duos deglubendum ministrato, uentrem laxant & strãgulatu liberant. Efficacissimũ enim est hoc, aduersus anginae tenaces & uiscidos, crassosq; humores, quibus phlegmone absq; ulcere accenditur, remedium.

De sanguinis missione, per uenas, & cucurbitulas, deq; purgatione corporis in angina.

IN quacunque anginae specie, si uires patiuntur primum à detractione sanguinis per uenas necessario auspicanda est curatio, neque uero ea largior statim imperanda, neque semel modo ac iterum uena secanda, sed exilior sanguinis dimissio, una quidem uice, subinde uero iterata, probatur. Noli uero, auertendi causa aliam quam ex affecta parte uenam pertundere. Verum si parte dextra dolor magis excruciat, eodem statim latere uena tèrque quatèrque, ut dixi, non copiose soluenda est. Summopere cauendo ne uenisecae opera, angor aliquis inuehatur, quoniam uix quicquam angina affectos magis laedit, quàm quae importunè uel profundius, uel alioqui ineptius adacto scalpello prouenit anxietas & ea quae comitatur inde molestia. Quod si nullum impedimentum obstiterit sub lingua uenam uulnerarę expędit, idqúe protinus inter morbi

morbi initia primo die, quoniam non sine magno discrimine procrastina bitur. Vidi equidem quendam, cui dira urgente necessitate sanguis mane per uenam missus est, & uespere demum uenis sub lingua uulneratis, seri usq; exhibito in ptisanæ cremore diagridio, morte pro foribus excubante ægerrimè tandem euadere. Nouimus præterea alterum cui primo statim die, intra mali primordia sectis utriusque brachij uenis, medicamentum purgandi ui præditum miscuimus, & tithymalli recentis herbę, iam iam decerptæ expressum liquorem. Erit autem huius potionis non inconueniens datio denarius unus, uel largior, uel exilior, pro corporis cuiusq; uiribus, ætate & morbi magnitudine. Nam hæc uirtuti ualidę, ætate iuuenili & robustis congruit. Si morbus inter incrementum non terminetur, tum omnis mora rumpēda est. Vidi nanq; ægrum ad integram sanitatem reuerti, uenis sub faucibus, quas Græci φαγίτιδας uocant, cum illæ sub lingua ad manum non essent, neq; reperiri possent, incisis. Mulierem insuper ijsdem fermè temporibus angina laborantem cognouimus atque curauimus, sanguinem per sectam sub malleolo uenam detrahēdo, intellexeram quippe menstruis eam purgationibus destitui, proinde magis conueniebat ei sanguinis illa dimissio. Atq; inde quidem geminum sensit auxilium, nam & angina ritè curata conualuit & menses in ordinē redacti, ceu postliminio reuersi sunt. Aperienda etiam uiris sub malleolis interdum uena. Quando uidelicet uenæ, quas αἱμοῤῥοΐδας Græci uocant, solenniter fundere sanguinem solitæ, supprimuntur, & sanguine exitum non habente, reclinata in fauceis materia, angina correpti sunt.

De sanguinis detractione per cucurbitulas.

ILlud hinc loci ignorandum nō est, quod, in hac faucium affectione scalpello scarificādum & cucurbitulis adpositis sanguen necessario detrahendū est. Quum uidelicet materia decurrens constitit, plenitateq; omni non tam caput quàm uniuersum reliquum corpus planè destituitur. Materia enim etiamdum decurrente, & hinc inde destillante rheumate ea quæ reprimere possunt, admouere, quæ humores ciere & attrahere nata sunt, uitare expedit. Quiescente uero, quæ officium faciebat defluente materia, ea quæ digestionem & euaporationem (Græci diaphoresim dicunt) emoliuntur, adhibere competit, nempe cucurbitulas, fotus, emplastra & cataplasmata. Quum neque ullum periculum neque timor ullus

ullus est ingruentis, ut superuenientis succi. Quoniam quæ prius moli-tur euacuatio, scarificatióqꝫ per scalpellum, materiam magis magisqꝫ pro licit atque deducit.

Quæ in angina foris sunt admouenda, quum in fomentis, tum in cataplasmatis.

IN curatione anginæ fotus quoqꝫ & cataplasmata quæ foris ceruici ap-plicari consueuerunt, enumerantur, uerbi causa, lanæ oleo delibutæ, uel cerata mollia ex cera, butyro, oleo, anseris adipe compacta. Sunto au-tem καταπλάσματα eius facultatis quæ admota diaphoresim propediem prolicere, & humorum digestionem promouere ualeant, uerbi causa, ex farina hordeacea, è semine lini, dactylis in passo elixis, croco, & mica pa-nis simul decoctis. Vitanda uero magnopere censeo cataplasmata quæ nullam aliam quam laxandi potestatem possident, ueluti & ea quæ immo dica reprimendi ui prædita sunt. Quod si diuturno iam tempore perseue-rauêre, & duritiem contraxêre inflammationes, ficus aridas, caricásue ad miscere competit. Neqꝫ etiam fuerit absurdum, imò conducibile si rumi-cem adijcias, adipem item & paululum nitri. Extirpanda enim materia, forisqꝫ euocãda quo & ipsa natura tendere, ut se exoneret, uidetur. Fotus præterea in diutinis affectionibus & scirrhosis tanquam perutiles proban tur, nempe ex aqua calida in qua chamæmelũ herba & althæa quæ & hi-biscus dicitur, macerata sint atque elixa. Longe uero præsentiori fuerit re medio, si folia lauri adijciantur, potissimum ubi gelidi humores subesse & inhærere conspiciuntur.

Nutricatus laborantium angina.

QVi angina infestantur primo ad tertium usqꝫ diem aqua mulsa uicti-tent & alijs aquosis quæ subtiliare, & urinam ciere, aluumqꝫ deduce re assolent. Exhibenda præterea sunt, quæ pulmoni & pectori uniuerso a-mica sunt, & eo tendant, easdemqꝫ parteis & quicquid inibi continetur ex tenuant. Mulsam igitur per triduum ut dictum est, in primis offerre con-gruit. A quo succus ptisanæ uel per se, uel cum aliqua potione dulci mi-scendus est. Præditus est enim is potentia, attenuandi, discutiendi, alendi, & feruorem deniqꝫ refrigerãdi. Deinde inflammatione comminuta & ut cunqꝫ iam extenuata necessum est, per mollia quidem, sed pauca admodũ ouorum lutea exhibeantur. Alimenta enim immodica in morbo anginæ, suffocatio, & grauius denuo periculũ comitať. Vitanda est em̃ cane peius & angue omnis alimentorũ nimietas, quoniã inde summa incõmoditas.

Nam

Nam quum immineat ita affectis, quemadmodum adparet in frugaliore nutrimento non leue discrimen, quāto dij boni grauius incumbit, sumpta copiosiore alimonia. Hactenus de anginæ quacunq; specie satis, non multum enim, ne nihil dicam, quod uel ad uictus rationem, uel mali seminarium, uel ad curandi deniq; rationem attinet silentio præteritum esse puto. Verum si quid prætermissum & intactum, uel minus absolutum uidebitur, id aliorum quoque medicorum monumenta euoluendo, partim plenius haurire, partim & quidem pleraque, si sagacitas solertiáque non desit, ex his secum conijcere.

Alexandri Tralliani libri primi finis, Alb. Tor. Paraphraste.

ALEXANDRI TRAL LIANI, PRAECELLENTIS MEDICI DE singularum corporis partium ab hominis uertice ad plantam usq;, uitijs & ægritudinibus, Liber secundus, Albano Torino Vitoduren si Paraphraste.

De morbo costali pleuritidéue, Caput I.

Ateralis dolor qui πλευρῖτις à Græcorum medicis nominatur, acutissimum & plerunque lethale malum est, quod ex abscessu, suppuratione'q; interioris membranulæ costas ambientis oritur, qui sanè pleuritis exquisita adpellatur. Neq; etenim quiuis πλευρᾶς πόνος, id est, lateritius dolor, statim πλευρῖτις nuncupandus est. Verum pleuritis ad unguem, inflāmatio quædam est (ceu modo insinuauimus) in latere dextro siue læuo oborta, in ipsa laterali membranula costas intrinsecus succingēte, cui lateris dolor, difficultas anhelitus, tussis, febris quercera acutissima'q; accedit, quoniā tunica costalis proxime adiacens cordi, per consensum febris exitialem promptissime accendit.

Notæ

Notæ pleuritidis ueræ.

Vbi itaq; in languente febrem acutam, spiritum impeditũ, lateris dolorem uehementer pungentem, nunc ad iugulum, nunc ad præcordia pertingentem cum tussi deprehẽdes, ueram pleuritim iudicato. Febricitant etenim semper febre continua & acuta, spiritusq; trahitur ægerrimè. Quibus uero in iocinore inflammatio est, his latus distenditur, & per compatiendi rationem dolore, tẽsione tussiculaq; afficiuntur, dolet & per consensum pulmo, cæterum punctiones non perinde atq; in pleuritide acriter incessant, neq; arteriarum percussus adeò durus existit. Dirimuntur enim non leui discrimine doloris & pulsus, siquidem pleuriticorum arteriarum percussus durus ac serræ modo rigidus est. Hepaticorum uero minimè durus, quemadmodũ neq; eorum qui pulmone laborant, nam quod uiscera mollia sunt, nullo huiusmodi afficiuntur. Quin & tussi quoque dissident, pleuritide & iocinore affecti. Pleuritici nanq; exigua quidem tussicula uexantur, sed progressu temporis sputum colore proculdubio tinctum excreant, unde euidenter quis nam humorum inflammationis parens existat, tanquam in speculo cernitur.

Quî ex sputo humorem negocium exhibentem deprehendas.

RVffo etenim colore sputum & cruentum sanguineũ humorem phlegmones seminariũ arguit. Quemadmodum si lutei coloris fuerit, & subpallidum bileum humorem inflammationis parentem innuit. Si candidum & tenax aut uiscidum sit, quod expuitur, ex pituita malum emergere, ueluti si atrum & furuum redditur sputum, ad atram bilem in sanguine præualentem, causam referendam esse, declarat. Sed qui iocinore laborãt, & ob id ἡπατικοὶ nuncupantur, sicca modo tussi leuiter irritantur, & nihil expuunt. Vbi nolim te latere quod & pleuritici quandoq; tussiendo nihil sputi excreant. Proinde non continuo, ut quidam putant, eos qui tussiunt & nil saliuæ proijciant non pleuriticos, sed iocinorosos iudicare. Accidit etenim non raro, ut pleuritide laborantes crudis & non facile execrabilibus sputis, saburrati ne gry quidem eijcere possint, & ei præcipue quibus summum uitæ discrimen pro foribus est. Solet uero interdum sub nothis & inferioribus costis imflammatio incidere thorace nihil impetito, ueluti quum foris ingruit phlegmone, unde sæpe medicis imponitur. Neq; enim quicquam sputi eijciunt, sed plurima infestans materia nisi euaporet, in abscęssum, licet ęgerrimè, cõmutatur. Color itaq; singulorum non incuriose

obseruandus

obseruandus est. Iocinorosi enim, ut plurimum uultu ualde lurido sunt, id quod in pleuritide rarenter admodum euenit. Nam rubea plerunque facies hunc morbum comitatur. Huiusmodi igitur notis oportet pleuriticos ab epaticis discernere.

De curatione pleuritidis.

CAusa itaq; & natura grauissimi huius lętalisq; morbi accurata perpẽsione prius obseruata, datur pleuriticis succurrere. Nam si sanguis abundat & ex eo humore oritur inflãmatio, confestim mittendus est, præsertim quum in supernis consistit partibus, ita ut humeros infestet dolor uehementissimus. Atqui, si, horũ nullo infestante dolores sub septo transuerso (quod διαφράγμα Græci dicunt) excruciant, aluus purgante medicamento deducenda est, quemadmodum ostẽsum est ab Hippocrate, docente: Noli, inquiens, per uenam sanguinem detrahere, uel catharticã medici nam præbere (ut quidam consueuerunt) priusquam ad unguem quisnam humorum inflammationem induxerit, pernoueris, & cuius nam dominium, immensaq; redundãtia sit in toto corpore. Pleraq; enim alia corporis plenitatem insinuabunt, & fomenta etiam eisdem partibus admota. Nam si ex fotu marsupiorum dolores demulcentur & ita sedantur, ut euidẽtem sentiat remissionem languidus, inflammationem nulla subesse censeo. Atque ita quidem solis fomentis & ijs qui extrinsecus adhibentur adminiculis, quæ diaphoresim, id est, digestionem & euaporationem inducant, utere. Si horum nihil usu ueniat, imò dolores magis magisq; ingrauescũt, ad uehementiora transitus esto. Nam hæc corporis plenitatem portendunt, & calfactas fomentis partes materiam etiam atq; etiam attrahere. Quod quam primum olfeceris, citra omnem dilationem, præ cunctis alijs remediorum subsidijs euacuationem confidenter aggreditor. Quæ uero accõmoda futura sit medendi ratio, deinceps, quanto possumus studio explicabimus. Reperiuntur etenim, indigni sanè nomine medici, qui negant purgandos esse pleuritide affectos, atq; ob id tanquã perniciosum malum expurgationes deuitant. Sanguinem uero per uenas detrahendum uno ore omnes iudicant, id enim inculpatum & omnis perniciei expers esse autumant. Illud uero scitu omnino dignum esse arbitror, quod pleriq; auspicato satis, quum aliàs, tum maxime in quibus sanguis non multum abundare uidebatur scarificationem usurparũt, & cute scalpello incisa, extemplo cucurbitulam, ad extrahendum ex imò quicquid noxij humoris intus late

ret, adplicauerunt. Qua re uix absoluta, ne dicam inchoata, mirum dictu quam continuo, nullo alio medicamine adhibito, dolores ita quidem profligati sunt, ut neq; ullis fomentis, neq; quoquam alio medicamenti præsidio esset opus. Suspexêre id summè manum admouentes medici. Præstantissimum itaq; & longe præsentissimum medendis his, quos nulla plenitas urget, id fuerit auxilium. Cæterum quod ad fomentationes attinet, singulis humoribus redundãtibus singula fomenta despicio. Nam si sanguis copiosior æquo abundare uidebitur, fotibus arefacientis & digerentis naturæ citra tamen immodicam calfactionem utendum censeo. Verbi causa ex milio & panico: Si bileus humor dominari creditur, spongiæ aqua calida, uel iure chamæmelino imbutæ, & de more expressæ, adhibendæ sunt. Si pituitosus humor excedat, fotus ex salibus, folijs lauri, uel eruo frixo, uel lanula oleo anethino intincta compingo. Atræ bilis denique succo naturæ modum superante, fomenta ex tritico, surfuribusq; elixis, & decocto chamæmelino approbo. Quin & oleum chamæmelinum fomentationes eximias, & tantum non contra omnes dolores idoneas constituit, uerũ omnes hi fotus in cunctis doloribus proficiunt. Quod si res uehementiora calorifica efflagitet, radices althææ, & loco olei chamæmelini, anethinum admiscere expedit. Cæterum fouere quempiam posca, potissime quadantenus uellicante acrimonia, nullo modo conuenit, reprimit enim ac reijcit negocium præstantem materiam. Atqui exiliore acrimonia prędití fotus, inflammationes eliquant & fluidas reddũt. Adhibere itaq; cerota soleo, & fomentationes nihil mordicantes, ex seuo seu adipe, pręsertim inter principia. Vbi uero concoctionis quædam incipiunt apparere indicia, cum calorifica licet usurpare medelarum subsidia. Verbi causa διὰ μελιλότου, hoc est, ex sertula campana confecturam uel sine additamento per se, uel adiecta adipe suilla. Ruta itidem & διὰ πηγάνου, hoc est, ex ruta confectum medicamentum, nam id haud instrenuè inflammationes quantumuis altas coquere & digerere quum per se, tum cum alijs admixtum poterit. Mulsa uero aquosa (ut demonstratum est ante) ubertim omnibus pleuriticis sine discrimine ingurgitanda est. Præsentius etenim nullum reperias in hac affectione remedium. Verum si febris immensa excruciat, nihil refert, si loco mulsæ aqueum ἀπόμελι, quod inter mulsam & oxymeli medium locum habet ministres, conducit enim. Quo circa utraq; subinde potanda sunt largiter potius quam leuiter sorbenda, & obiter lambitanda.

Quo

Quo pituita impacta, promptius per sputum eijciatur. Quod si tenacior pituita inhæserit, nec facile fuerit excreabilis, hauriatur oxymel, in cuius elixatione contineatur marrubium. Indolorium præterea medicamētum διὰ κωδειῶν, hoc est, ex papauerum calicibus cōformatum, & id præter ea quod uulgo uocatur philonium, uel aliud id genus anodynū, hoc est, cruciatus demulcens atq; stuporem inducendo leniens, quoniā summum periculum inducit, nempe proijciendi humores magnā, uiribus omnibus deiectis & omnino extinctis, difficultatē. Quādo enim crudis corruptisq; humoribus dolores superuenerint, nocturnæq; uigiliæ intollerabiles ingruerint, robur uero inest minime ficulneū, tum sanè consentaneū rationi fuerit, robur quod ex uigilijs deijci consueuit, medelis, quę Gręcis à sedando & leniendo dolorē ἀνώδυνα dicunt, tueri ac restituere. Si contra ualde imbecillæ fuerint laborantis uires, potus stuporem inducentes (quos ναρκωτικοὺς appellant) ne per somnum quidem, ut aiunt, admittendi sunt.

De edulijs pleuriticorum.

SVccus proinde ptisanæ largissime donec quicquid flatulentum insit euaporet, decoctus cibi loco offerendus est. Nisi enim scitè ac optime elixetur, præcordia (sicutiq; ὑποχόνδρια reddo) flatu haud aliter atq; cætera legumenta distendunt. Et si ægerrime uix tantillum per screatum eijciant pleuritici cum ptisana amygdalæ à corticibus mundatæ & tritæ decoquantur. Ita sanè efficatis per sputū eliciet collectiuū humorem in pectore collectiuarum. Porrò si pauxillum duntaxat febrierint in hac affectione constituti, & inflāmationis calor paululum se remiserit, urticæ (quæ Græce ἀκαλύφη adpellatur) semen ptisanę confidenter admisceatur, uel pariter cum ea hyssopus decoquatur. Sic utiq; superflua & negociū facessans materies crassa & uiscida poterit extenuari & incidi. Liquor ad hæc amygdalarum cum exiguo mellis permixtus pleuriticis exhibēdus est. Præstat uero ut matutino sumatur succus ptisanæ. Vespere uero lac amygdalarum. Vbi uero uireis ægrotantis deiectas & imbecilliores deprehēderis, panis puri micas cū apomelite, uel dulci hydrorosato, id est, rosarū aqueo syrupo dare cōuenit. Nam ea potio quæ uini loco præbetur, cognomento cibyraticum hydromalum, frigorifica quidem est, sed febres incendit, & ita caput tentat ut mentis uacillationem inducat. Satius itaq; fuerit robore ęgri deiecto iuris boni pauxillum sine oleo, ex sola gallina offerre. Et quāto tibi uidebit imbecillior lāguidus, tanto minus exhibeto. Fastidienti quoq;

paululum offerendũ est. Pisces etiam dari conuenit, præsertim ciclas, quẽ aliqui ptisanam marinã adpellant, quoniã non adeò duræ est carnis, & humidæ tẽperaturæ, & facilis coctu, & excrementi sua natura expers, & proinde minime despiciendus est cibus, pręterea pectines, & saxatiles omnes cuncti, uno uerbo cutem testeam habentes uitandi sunt, tanquã crassiores generantes humores cõtumaces & difficulter excreabiles. Si patientis lingua scabredine & asperitate careat, febriculaq́ue ignaua tantum & leuis insestet, interdicenda sunt holera. Sin salebrosa fuerit lingua, sitisq́ue intensa, & febris immensa, nihil neque maluæ, neque intybus in iure elixa officere exhibita possint. Expediunt etiam mala dulcia: Mala uerò punica & omnia acerba ueluti hostilia pectori uitanda sunt. Gelida itidem & siccifica, omnesq́ue breuiter quum fructus, tum holera. Aquã proinde calidam potui offerre expedit, neque enim ut quidam autumant bilem parit. Nam qui eam opinionem cum Hippocrate tueri nituntur, falluntur. Neque recte accipiunt quid ille dixerit: Qui suapte natura, inquit, calidi tẽperamenti sunt & aridi, hoc est, biliosi, his præstat cibum dare, qui bileum humorem, repugnãdo diu, tandem superare ualeant. Administranda uero interim quoque edulia sunt, quæ alimento sint, quibus cum potui datur aqua calida. Nam illa quæ simplicia sunt, ueluti aqua ægrotũ proprie neque alunt, neque humectãt, sed inde succus magis amarescit. Ad hunc itaque modum, aqua interdicenda. Mulsam cum uino & alios cibos, inquit, quo calida aqua inculpabilis sit. Ea enĩ alias escas digerit & per omneis corporis partes transmittit. Id sanè esse uidetur quod asserit, uda esse cibaria, ut cõtinuo inter cibos & potus exhibeatur aqua calida. Quod clarè ibidem docuit: Haud, inquiens, neque mulsa neque apomeli maiore cum utilitate quã aqua potui datur. Propterea enim uero quod neque alendi, neque attenuandi uim obtinet, nullum medicaminis præsidium præstat. Atqui omnia hæc cibarijs alijs ammixta, inculpati humoris aqua strenuè designat. Fieri quippe nequit, quod aridi quidpiã siue esculentũ, siue medicamentũ sit citra liquorẽ profundius penetret, sed in superficie persistens, ne tantillã quidem uirtutẽ interius exerit, aut functionem aliquã obit. Quàm primũ autem humoris confunditur potentiam penetrandi per conferentia loca induit, & uel calfaciendo uel refrigerando proficit. Porrò aquam licet, ut quidam uolunt, non nutriat, omniũ tamen nutriendi facultatem promouere, & quasi uitaleis auras indere, unire, & diuersa cõtinere liquido constat. Ita & terram, ut uidere est aridam, fissam

& diliectam

& disiectam eadem tanquam in unam massam compingit, diuersi generis actus in unum colligit, & cererē (qua uescimur) prolicit & eiusdem incrementū promouet, & farinam deniq; maceratā, tractabilē, & sequacem in opus pistoriū libū'q; ut ita dicā reddit. Sūmis itaq; uiribus pollet aqua, neq; quicquā uel esculentorum, uel poculentorū tam multiplicis usus est atque aquæ. Nam, quemadmodum iam demonstrauimus, omnia ferè beneficio nascuntur aquæ, cuncta eadem aluntur, crescunt, adiuuantur, & in unum coguntur, & contineri uidentur. In hunc igitur modum morbo lateritio affectis subueniendū est, nisi alius quispiā casus (quod σύμπτωμα Græci uocāt) impedimento sit, quo minus liceat præfatā medēdi rationē usurpare.

De fluore alui pleuriticorum, Cap. II.

SI, ut fieri subinde solet, contraria ratione succedant symptωmata, semper'q; secus quàm uelis, agant:

Tu ne cede malis, sed contra audientior ito.

Verbi causa, si in costali dolore inflammatio præter naturam aluum exerceat, & eadem non ritè plus quam par sit deijciat, adeò ut uireis corporis prosternat, uentri duntaxat curiose prospiciendum atq; succurrēdum est necessario, neq; priusquam is quoquomodo siue asperginibus (quas Græci ἐμβροχὰς dicunt) siue epithematis constringatur, uel sanguinis detractione per uenam, uel (ut summatim dicam) ullo medicaminis præsidio utendum. Quod si interim lateris dolor uehementius excruciat, negligendus non est, imò utrisq; pariter subueniendum censeo. Ventriculo itaq; superiori & uentri inferiori medelis robur inducētibus, lateri uero calorificis, & relaxantibus subuenire conuenit. Quarum adhibendi ratio ita moderāda est, ne inde uenter laxior reddatur, uel etiam iecur. Remedium autē est magni, & intensissimi doloris cum febre acuta embrochatio & fotus, quę ex anodynis constant, & citra omnem mordacitatem dolores placant & amputant, foris admota. At si leuior dolor est cerotis & epithematis maxime utendū. Præter hæc, rebus ita habentibus conducit eximie medicamentū διὰ στεάτων, hoc est, ex adipibus confectū, & διὰ μελιλώτου quod est ex sertula campana cōstans. Deinde quū paululū & morbus & inflāmatio se remiserit, ab his transitus est ad ᵀ cerota, quæ quoniā rutam continent πηγανικὰ Gręcorū medici nuncupant, & quæcunq; disijciendi & ex alto euellendi (gens eadem ἐπισπαστικὰ nuncupare consueuit) potentiam habent, præsertim quando nulla infestat febris pleuriticum. *aliàs in sartagine frixa*

De lateris sine febre languoribus, Cap. III.

LAtericijs absq; febre doloribus (quod malū Græcis πλευρᾶς πόνος dicitur) opitulantur calidioris naturę cuncta, potiones item & epithemata, præcipuum tamen est & præsentissimum auxilium, brassicæ & cauliū cum radicibus aridarum & crematarum cinis uetere axungia exceptus, & super dolentem locum impositus. Cæterum potionibus quorum usus probatur recte inditur costum, & bdellium Arabicum. Sunt autem elixationibus (quæ Græci ἀποζέματα uocant) complures medicinę autores feliciter usi, præsertim eius professionis omnium facile princeps Cous Hippocrates in uolumine περὶ τῶν ὀξέων, hoc est, de morbis acutis, ubi mulsum acetosum præcipue ptisanæ succum, & aquam mulsam, & ad humores non facile execrabiles extenuandas & euocandas præbere præcipit, & quasi hoc unum necessarium foret proposuit. Quod si malum ad bilem refertur, solum ptisanæ succum intra initia statim & liberalius offerre pręsenti remedio est. Si is ad manum non sit, ad alios confugiendum est cremores succosúe & præcipue auenæ. Nam is haud inefficatiorē habet sputum educendi facultatem ex pulmone ac pectore quam ptisana. Quin & aqua calida sicci humores commodissime & præsenti utilitate perfunduntur & humectantur. Præfertur autem bonitate in hac prouincia apomeli melicrato. Neq; sanè quicquam reperias præsentioris auxilij in pleuritide ex bili prognata, quam quæ humectant, & quæ sputum excreabile reddūt & proijciūt, medicamina. Quod si id quod execreatur pituitosum & uiscidum sit, & ægrè ob crassiciem eijciatur cum immani tussicula, plus erit negocij, & proinde præter ea quæ supra posita sunt, decoctum iridis & glycyrhizæ, & διὰ πρασίου, hoc est, ex marrubio contextum, & acetum mulsum, & melicratum, quod est, aqua mulsa, potui danda sunt. Semper animaduertendo quod quid per uires liceat, & quid non, & saliuæ quum quantitas, tum ipsa quoq; qualitas.

De catharticis, quorum usus probatur in pleuritide.

ALuus quoq; in morbo laterali deijcienda est, neq; per clysterem tantummodo uerum & cum globulis, quos καταπότια Græci uocant, ubi res exiget. Quando sanè superioribus ritè peractis dolores nihil mitigati, cessauerint, & corpus prauis humoribus refertum redundātibus oneratum conspicitur, sic ut medicamentorum præsidijs superfluis & negocium præbentibus succis obrutis, nihil proficiatur, sed irritentur potius dolores

lores, quã demulceantur, aut se remittãt, & sub pręcordijs & inferioribus partibus dolor excruciat, medicamentũ purgandi uim obtinens aggrediundum est. Quo circa si bileo humori malũ adscribitur ad scãmonium cõfugiendum, nam id non tam calorificæ est potentiæ, atq; cætera cathartica. Cæterũ id partius, & per uices dari debet, uirium ægrotantis accurata ratione semper habita, & multitudinis officiũ facientis materiæ. Quod si non bileus, sed potius uel pituitosus aut atræbiliarius succus abundarit, obtemperandũ erit in medelarũ usu præceptis Hippocratis, filicularem uidelicet herbam, aut radicẽ potius quam Gręce πολυπόδιον uulgo quoq; adpellant, uel ueratri nigri farinam ad huiuscemodi usurpando.

De globulis in pleuritide deglubendis.

PIlæ (sic enim uulgo Romani à rotunditate καταπότια interpretantur) quas nos in pleuritide deglutiendas censemus, ex eiusmodi & ad hũc modum conformantur. Interioris medullæ, porrecto cortice, ueratri nigri denarium pondo quatuor, scammonij, gummi Arabici uniuscuiusq; denarij pondo unius, excipe succo brassicæ, caulisúe, & redige in catapotia, hoc est, globulos, quæ magnitudinem ciceris æquent, & singulis prò ætate, uiribus corporis, & morbi quantitate probe administrato. Pueris uidelicet ac imbecillis, pilulas quinque, robustioribus uero septem, maioribus natu undecim. Semper ceu iam positum est, cum summa perpensione uiriũ hoc lateritio morbo laborantis. Cæterũ ne illud quidẽ hic loci (quoniã in primis operæpreciũ) silentio prætereundum arbitror, quod eiusmodi globuli pręsenti admodũ remedio ab his quos ὀφθαλμίαι, hoc est, oculorum dolores excruciant, deuorantur. Conferunt præterea eijdem in morbo arquato degulati, citra enim uentriculi subuersionem suam functionem obeunt atq; perficiunt. Sunt uero semper à cibo potius quam ante deglutiendi, ita enim citram omnem noxam, angorem & molestiam suam prouinciam ad unguem absoluunt.

De tußi, Caput IIII.

TVssis sunt tantum non eadem, quæ spiritus & animæ difficultatis (quod malum δύσπνοιαν Græci uocant) quum symptωmata, tum species, tum qualitates. Quum uero multis admodum modis contrahatur, nunc quidem & sæpius sanè, ex intemperie quandoque uidelicet calidiore, ueluti in febribus, nunc frigidiore, interdum

etiam humidiore, nonnunquam perarida. Neq; ex eiusmodi prauis tēperaturis simplicibus, & materia puris tantum, uerum ex humorum etiam redundantia, comparis omnino distemperiei participe, calidę scilicet, uel gelidæ, uel cuiuscunq; alterius qualitatis, accersita. Operęprecium quoq; fuerit non ignorare, quo nam discrimine inter se dissideant tussiculæ, non tam singularum causarum, quam & locorum respectu, & an ipsa per se loca male adficiantur, aut per compatiendi rationem male habeant. Siquidem haud una, sed multiphariæ sunt tussis occasiones. Proinde omnibus neruis incumbamus cognitioni undecunq; prognatæ tussis. Mea nanque sententia (quod res ipsa quoq; clamitat) nisi medicus cognitæ ad unguem causæ percōmodè occurrat, tussis minime ęgerriméue à quoquā eliditur.

Notæ quibus ad calidam intemperiem tussim referendam significatur.

TVssim soli calidæ intemperiei & incompositæ acceptam non iniuria feras, si feruorem quendam qualitatis modo affecti sentiant, & spirando gelidorem aërem adtrahere uehemēti desiderio affectant, & aëris frigidi attractione capiuntur magis, quàm aquæ gelidæ potu, uultus pariter & caput uniuersum rubore suffundatur. Et si huic affectioni sola intemperies praua fuerit occasio, ne tantillum quidem, quod fatu dignum uideatur, per sputum eijciunt. At si quid expuunt, salsa qualitate imbuta uidentur, uel uitijs obnoxij fumi, aut bileo colore præditū cum exigua & tenui substantia. His utiq; notis deprehendas ex calida origine natam tussiculam. Item si aër qui præcessit fuerit calidus, & si, balneū, quod solenne est, præierit percalidum, & eiusdem qualitatis uictus ratio. Quin etiam ex furore & anxietate quæ antecesserunt non raro accidit tussicula.

Notæ tussis ex gelida intemperatura ortæ.

COntrahitur etiam sæpe numero tussis ex frigida intemperie pectoris sine humorum copia, immixta & incomposita, quę hisce indicijs deprehenditur, quod facie sunt & capite lurido, seu pallido, siti nulla premuntur, salsuginis nihil screando eijciunt, frigidis malè, calidis optimè adficiuntur, saporem magis acidum quàm amarulentum sentiunt. Constitutio antecessit longe frigidior magis quam calida. Lauacrum item intempestiuum, poculenta deniq; & esculenta frigorifica. Hæ sunt notæ quibus tussim ex gelida intemperie profectam conijcimus.

Notæ tußis uda seu arida distemperatura prouenientis.

QVum porrò ad humiditatem, ariditatémue intemperies refertur, compari modo ex functionibus qualitatum, actiuisúe qualitatibus deprehenditur. Dirimuntur itaq; nonnullo discrimine. Quoniam operantes qualitates euidentioribus sunt portentis prǽditæ.

De tußi ex humorum copia, Cap. V.

TVßis ex materia prouenientis promptior est omnino & omnibus obuia cognitio. Proinde notas eius altius repetere superuacuum arbitror. Destillante igitur humore aliquo tussis oritur. Ex ipso etiam sputo plenitas euidenter liquet, quę ex humoris fluore (quē Græci ῥεύματι μόρ uocant) hinc inde alteratur, unde tussis scaturiginem trahit. Quapropter nō tam ex quibus corporis sedibus is humor defluat, quam in quas se is conferat omnibus uestigijs inquirendum est, uerbi causa, de capite'ne an alia parte delabatur, tussim inferens materia, & cuiusmodi membrum sit quod suspiciat. Pulmo etenim solus eam principio suscipit, & si interdum pectus quoq; uniuersum & latera, aut præcordia aliæ'ue partes occupentur, quæ sanè particulatim deprehendere opus est. Et singulis singulæ sunt curandi rationes despiciendæ. Omnis quoq; breuiter mouendus est lapis in curatione tussis, quin etiam omnem, ut aiunt, necessum est rudētem hic emittere, quo medendi methodo, turgente materia, expedita, commodè utamur.

De tußi ex fluore capitis.

ICcirco si humor tussim inferens ex capite manarit, necessum est irritationem nonnullā in aspera arteria cum sonitu in faucibus excitato fieri.

Notæ quibus humores ex capite in pulmone se conferre colligimus.

SI humores destillantes, in pulmonem se recipiant, anhelitus comitatur difficultas, febris acuta. Quandoq; lingua salebrosa, rubedo malarum, & ponderositas pectoris. Post hæc si nihil expuunt, ægerrimeq; trahunt spiritum, ex his omnibus inflammationem in pulmone contractam colligito. Quod si arida admodum premantur siti languentes, crebroq; respirent, feruor'q; ingens thoracem infestet, adeò ut frigidum aërem attrahere affectent, magis incendiosam pulmonis suspicari oportet inflammationem. Si bileum sputum eijciant, & obiter modo, leuiterq; angantur circa præcordia, calidiores ignes sacros, quæ ἐρυσιπέλατα Græce dicuntur (hoc est, quum super inflammationem rubor ulcus ambit) proculdubio pulmonem occupare iudicato.

De

De empyemate.

Notæ puris, humorisue pectus occupantis.

SVppuratione factâ esse in pectore uel solus sputi color, uel alia, de quibus supra egimus, puris indicia, odor item sputi carbonibus iniecti & cremati, satis euidentissime arguunt. Pręter hæc uel inde tanquam ex speculo deprehendas, si proiectum in aquam soluatur, neq; pituitæ instar, crudiq; humoris excreatur. His itaq; & alijs id genus bene multis indicijs perspicuè patet pectus pure grauiter teneri. Quin illud etiam hoc malum palam ostendit: Si æger decumbens in parte non ægra, grauitatem quãdam seu pondus in alia parte persentit, decurrensq; pus cõfestim uentriculi nescio quas subuersiones & nauseas inducat. Aurium quoq; murmura occlusis auditorijs cauernis, quos Græci ἀκουστικοὺς πόρους uocant, sæpe infestant. Hactenus satis de pure contento in pectore. Quod si hæc quæ memorauimus, lateris dolor, qui morbus pleuriticus à Græcis nominatur, præeat, neq; uel tantillum expuant, quod sit æstimandum atq; id quidem ipsum quod eijcitur, citra uiolentiam redditur, uel cæco, ut aiunt, liquido constabit, saniem aut pus in pectore consistere.

Notæ inflammationis pulmonem occupantis.

SI inflammatio pulmoni superuenerit, non potest non spirandi difficultas cum angore præcordiorum comitari, neque id euestigio accidit, sed obeunte etiamdum sua munia functione, paulatim magis magisque læditur. Sputique eijcitur nihil, neque soni aliquid, neque puncturæ, siue aculei instar (Græci κέντρον uocant) stimulum quempiam sentiunt, quoniam id citra cruditatem, & panum, quod φῦμα à Græcis adpellatur contingere nequit.

Notæ tußis ex craßis, tenacibus & uiscidis in pulmone contentis humoribus natæ.

CÆterum in hac affectione constituti interdum inter initia statim, & nulla infestante febricula, præcordiorum molestiam quasiq; districtionem præangustam patiuntur, tussiunt crebrius, & habent cum tussi rancorem quendam & acritudinem interius, expuunt humores apertè crassissimos & glutinosos, qui uel pulmonem ambiunt, uel cauernas eius obsident, eodem ex capite aliâue corporis parte delati. Vnde liquido constabit ex columellæ & gurgulionis (quod mali genus γαργαρεῶνα Græci uocant) irritatione, quę præcesserũt capitis uitia cõsistere, defluente nunc

materia

materia in thoracem. Ad hunc itaq; modum uniuscuiusq; tussis species & proprietates cognoscendæ sunt, & quicquid affectionum quum pectus universum, tum ipsum quoq; pulmonem male afficere possit. Habētur porro pleraque alia, super quibus deinceps, quum de uenarum eruptione & exulceratione & corrosione, quam Græci διάβρωσιν nuncupant, tractaturi sumus.

Lapis è pulmone sputatione eiectus.

CÆterum ne id quidem quod hisce oculis usurpaui & summa admiratione prosequutus sum, silentio reor, prætereundum est. Vidimus quempiam calculum expuere, neq;, ut quis putet, crassum modo & solidū & glutinosum quid lapidis instar, sed re uera lapidem, planum ac lenem, non asperum, sed durum tamen & tactui strenuè renitentem, adeò ut casu in pauimentum crepitum cum euidenti sonitu æderet. Is sanè uir, multumq;, diuq; tussi miserè excruciatus, ualide tussire, usq; dum lapidem reijceret, nunquam potuit. Quoniam uero gracilentus erat corpore, quasiq; sollicitudine emaciatus, in tantum ut tabe confectus, quem Græci φθισικὸν dicunt, uideretur, uicto prius tēperato & humectante enutritus est, & modicè refrigeratus, deinde hunc, quem diximus lapidem, expuendo eijecit, multoq; melius se habuit. Cæterum tempore haud ita multo interposito, perinde atq; tabidi fato functus est. Sed uertamur eo unde digressi sumus, atq; de tussis curandi ratione paucis agemus. Licet etenim singulis occasionibus, singulis medicaminum præsidijs, solertissime omnibus uestigijs indagatis occurrere, atq; ijsdem multorum experimento cognitis succurrere. Proinde generatim deinceps, & speciatim, ne quid desideretur, curationes sedulo explicabo.

Curandæ tussi præsidia.

IN tussis curatione hoc modo optime succurritur, si humor tenuis & acer ex capite in pectus se confert, thorace superflua plenitate uacāte, styracem, myrrham, & papaueris lachrymam pari portione melle decocto excipias, & inde pangito pilulas quæ erui magnitudinem impleant. Noctu præbeto geminas, siue ternas uel unicam tantum pro ægri uiribus ac morbo. Plurimum enimuero opis conferunt moderatè exhibitæ, tusses etenim inueteratas attenuant, & fluxum praui & sontici humoris cōmodè curant.

Aliter; Lachrymam papaueris, myrrham, galbani pari pondere

cum melle itidem excipito, & quemadmodum superioribus utitor.

Aliud ad idem.

G Albani, castorei, piperis, lachrymæ papaueris æquas parteis melle excipito, & in globulos curiose redigito. Quibus ubi non adeò sub tilis succus decurrit, utitor. Quod si redundanti humore totum pectus ten tari uidebitur, non admodum tutum erit torporem inducentibus medica mentis opitulari.

Aliud subsidium.

A Ccipe styracis unciam unam, lachrymæ papaueris denarij pondo unius, galbani, sulphuris uiui, piperis, resinæ terebinthinæ uniuscu iusq; denarium pondo octo, & conformato.

Aliud pro his quibus quod distillat acre non existit, & quorum pectus deside- rat mediocria in medendo purgatoria auxilia.

E Ius conditura conficitur & rosarum uiridium uncia, nucleorum pini denarij pondere unius, resinæ terebinthinæ denarium pondere du- um, uuæ passæ denarium pondere quatuor, mellis quantum ad hæc dilu enda satis est, conformatoq; ecligmate, utitor.

Aliud eiusdem sortis.

H Abet nucleorum pini unciam, tragachantæ sesquiunciam, amygda larum dulcium unciam, carnis palmularum sextātem, iridis unciam unam & dimidiam, mellis attici quantum satis, quibus redactis in eclig- ma, porrige coclearium unum. Quo qui utitur magno fruetur cōmodo.

Aliud contra tenuem pariter & acrem fluxionem.

S Eminis alterci, quod ὑοσκύαμος Græci uocant, denarium pondo duo- decim, nucleorum pini denarium pondo sex, croci denarium pondo duûm, redige in catapotia quæ erui magnitudinem æquent cum defruto, & deglutiendas exhibe noctu. Aliud: Quum tussibus tum affectioni- bus mixtis utile cognomento ὑγιία, hoc est, salutaris confectio.

Hygiæ descriptio.

A Mmeos frixi uncia, anisi sesquiuncia, lachryma papaueris, traga- chantæ singulorum denarij duo, nucleorum pini torrefactorum se- miuncia, arida leuigentur, & cum tragachanta & opio aqua prius diluta & macerata misceantur. Deinde conformatis pastillis denarij pōdere sin- gulis, in umbra siccato, postea quum res exiget cum hydromelite, id est, aqua mulsa tussienti præbeto. Aliud bechicon, hoc est, contra tussim quam Græci βήχα uocant ualde conducibilis confectio. Habet styracis

croci,

croci, galbani, lachrymæ papaueris cuiuslibet denarij pōdo unius, nucleorum pini denarium pondo quatuor. Conformato pilulas quātitatem fabæ Ægyptiæ æquantes, quarum unam in nocte ægrotanti præbeto.

Aliud bechicum ualidissimum & in primis conducibile medēdo acri & subtili fluori, cuius beneficio complures uidi una dūtaxat potione sumpta, sanitati integræ restitutos, etiam si longo tempore fluxus durasset. Eiusmodi sanè illud est remedium, ut non putem omnibus temerè cōmunicandum, uerum his modo, quos ex animo diligimus, & qui medica arte initiari cupiunt. Habet enim in uniuersum multiplices usus. Est uero eius compositito huiuscemodi: Myrrhæ troglodyticæ denarium pondo sex, thuris denarium pōdo quinq;, lachrymæ papaueris, herbæ apollinaris, quem Græci ὑουσκύαμον uocant, linguæ caninæ cynoglossiúe radicis corticis cuiusq; denarium pondo quatuor. Cæterum cortices prius in sole exiccatæ in puluerem redigantur & per cribrum traijciantur, postea cum alijs confundantur. Papaueris uero lachrymam aqua diluito. Pangito inde pastillos pondere singulos denarij unius. Dato cuiq; pro suis uiribus & morbi magnitudine. Succurit idem eximiè sanguinem siue cruorem eijcientibus, fluxibus dentiū, & breuiter cunctis sontici humoris fluoribus, urinæ item stillicidio, ægrimonijs uesicæ, colicis & lienosis.

Aliud bechicum cui nomen est inditū mystirion, hoc est, arcanū, anodynū, pluribus quidem affectionibus, sed tussi potissime expediens. In thoracē præterea, siue in pulmonē defluxioni, quā phthysin Græci nomināt, & catarrho, & uentricosis, quos eadē gens cœliacos uocat, & torminibus, quæ appellantur diasenteriæ. Compositio talis est.

CRoci, testiculorum fibri (quod castoreū uocant) perpensæ (quæ Grece ἄσαρον adpellatur) seminis alterci, papaueris lachrymæ, styracis uniuscuiusq; denarium pondo quatuor, mellis quantum ad diluendum satis est. Commodissimum uero pariter & omnium utilissimum fuerit, si seminis alterci denarios duos, quatuor drachmis specierum adijcias.

Aliud contra tussim, ex acri & tenui fluxu. Sucurrit uero ad hæc laxioris intestini (quod kolon appellant) dolori, cuius hæc est confectio.

GLycyrhizæ, hoc est, dulcis radicis pulchrè mundatæ & quinquies aut sexies lotę unciæ tres cum dimidia, tragachantæ quadrās, liquo

ris glycyrhizæ uncia, amyli denarij tres, ſucci lactucæ denarij duo & ſe-mis, ſeriatim accipiantur in hunc modum. Sumito dictum pondus glycyrhizæ & leuigato in aula noua, capiente aquæ puræ ſextarios ſex elixato ad tertias, & ſinito refrigeſcere. Deinde capaciori & impollutæ ſartagini, paropſidiq́ꝫ infunde. Mox tragachantæ uncias, ut diximus treis iniice. Atque ita decoctas, ſinito macerari per noctem, poſtea mane aquam hanc pilæ bene purgatæ infundito, & ſuccos inſuper glycyrhizæ atque lactucę immitte. Quibus ita in mortario ſubactis leuigatisq́ꝫ, ſi craſſius uidebitur, uinum aurei atque optimi coloris & flauum ſimul admiſce, bene mouendo & mollificando uſque dum mellis craſſitudinem & conſiſtentiam induat. Propinato mane experrecto, ieiunoq́ꝫ ægrotanti cochlearia tria. Cum animaduerſione cauſæ ſiue arida ſit, aut quæcunqꝫ alia. Huic ſane conditurę tradita eſt appellatio: Medicamentum Iacobi Chriſti, à pręclaro & magnifico uiro cognomento Chriſtus, quod eſt unctus, eo quod in curiatione mortalium frequenter humectantibus utebatur cibis, quoniam pleroſqꝫ hominum conſpiciebat in rem attentiores eſſe & quęrendis peculijs nimium addictos in mœſticia & curis, & anxietate omnem uitam agentes exhauriri. Et hæc quidem ſatis ſint de his qui noxio, ſubtili & acre fluxu agitantur, ac tuſſiunt. Galenus uero & alij eiuſdem profeſſionis autores, compluria id genus alia tradiderũt medicaminum præſidia. Sed nos cum delectu modũ ſeruantes non multa ſed optima quæqꝫ ex his quæ explorata & multorũ experimento cognita ſunt, & à nobis renouata, prodimus.

De conditura dia codeion, hoc eſt, ex papauerum capitibus contexta.

ANtidotum prę terea quod, quia papauerum calices continet διὰ κωδειῶν appellatur, haud uſpiam inefficatiores ſuppetias, his qui ad acrorem & ſubtilem fluxionem tuſſim & alias oblæſiones referant, ſuppeditat. Operæ itaque precium, ne dicam neceſſarium duxi, hic loci id ipſum indicare & compoſitionem eius, uſum'q́ꝫ & ſpecies explicare. Conſit autem hoc modo: papaueris calices numero uiginti in aquæ cœleſtis ſextario elixabis. Sint autẽ antea papaueris capita, ſi mollia & recens decerpta, uno ſaltẽ die macerata. Sin dura & arida, diutius uno die ſunt maceranda. Præferuntur bonitate quę molliuſcula adhuc immittuntur. Aridis quippe ac duris ſucci minus ineſt. Humidioribus contra plus, ſed cruda ſunt & aquea, imbecillisq́ꝫ uiribus prędita. Qua de cauſa ne ex udis admodum

modum locis colligantur cautio est. Modus uero elixationis eius esto, usq; ad colliquationem, neq; ad tertias, neq; ad quartam usq; partem decoquãtur, sed tantisper, ut quum uolueris eorum succos exprimere, cuncta ut dixi, eliquata, discoctaq; compareant. Superuacuũ itaq; fuerit largius ultra elixare. Est uero aquę mellis medietas cocturę cõfundenda. Decoquatur autem in aqua cœlesti, aut certe fontana inculpati saporis ad ignem uacantem fumo, usq; dum mellis attici induat spissitudinem. Deinde repone, atque ubi res poscere uidetur, utere. Cõtra tussim quidem in primis conducibile senties. Vtendum porrò est hoc medicamine uigilijs abigendis, somnum enim asciscit. Cui rei confecturę ex lachryma quoq; papaueris impensius expedit. quoniã succus somnum uiolẽtius quã calix accersit. Interdum enim somnus omnino nolis uelis conciliandus est, quam prouinciam nullum aliud melius hoc medicamento absoluit. Porrigẽdum etiam in destillatione tenuis fluxus ex capite in asperam arteriam in qua propter tussim quam inducit, non est somno locus. His cõdituram medicaminis cum defruto pręparare soleo. Cui muneri sufficit hęc utiq; confectio. Si papaueris calices ad consumptionẽ dimidiatę partis aquę elixentur. Esto autẽ defrutum tyrium, seu creticum, salubrior enim est hęc, quàm quæ ex melle coquitur, quum negocium facientis humoris fluxus tenuis admodum extiterit. Quoniã mel extenuatorię uirtutis est. Proinde ne oleum, ut aiunt, addes camino, maxime uitãdũ est. Radix quoq; glycyrhizę passo quo unà decoquantur adijcienda est. Quod si ea ad manũ non sit, liquor eius decoctioni commiscendus est. Verum si saburra quędam fluoris ex capite thoracem occupet, pręstat cõdituram cum melle fieri. Perinde etenim atq; somnum accersit melle confecta, ita & humorem attenuat, discutit, & deducit. Ad somnum uero conciliandum, nihil refert cum mellé ne, an citra id administres confectionem. Nonnunquam pariter ex utrisq; cõmixtis porrigitur. Debet autem id non sine solerti perpensione fieri. Refert enim plurimum utrum in permixtione aliud iure excedat, pro affectionis quantitate seu qualitate. Esto autẽ integra & summa huius medicinę dosis cochlearia bina. Incrementum uero eius pro corporis magnitudine, cum obseruatione ætatis, temporis, fortitudinis, anni & locorum discriminis. Hyemalibus nanq; horis & in regionibus gelidis, medijsq; ętatibus, liberalius exhibendũ. In catarrho etiam quantũ, & qualiter, plus minusúe dari conueniat, perpendendum iudico. Cęterum commune, id est, in omnibus.

Aliud catapotia bechica.

PIlulæ præterea bechicæ in huiusmodi constitutione competunt, quarum hæc est compositio: Styracis, lachrymę papaueris (quod opium uocant) myrrhæ uniuscuiusq; denarium pondo quatuor, seminis balsami (quod καρποβαλσάμου Græce nominant) croci cuiuslibet denarium pondo duûm. Commisceantur semel atq; iterum, & redigantur in globulos, qui erui quantitatem impleant. Exhibeantur autem huiuscemodi catapotia, tussientibus noctu, ceu positum est etiam supra.

Aliud bechicum nobile.

ACcipe hyssopi, pulegij, piperis uniuscuiusque denarium pondo octo, nucleorum pineæ denarium pondo quinque, petroselini denarium pondo quatuor, mellis cotyla excipiuntur.

De hæmoptoica afflictione, hoc est, reiectatione sanguinis,
Caput VI.

HAud scio aliúsne corporis morbus pernitiosior quã αἱμοπτόης uel rectius αἱμόπτυσις, hoc est, sanguinis reiectatio siue spuitio existat, non tam qđ per se iugi inanitione hominẽ exanimat, quàm quod exitialis & chronica cum horrenda mentis uacillatione nascitur affectio. Proinde comprimis fuerit & necessarium & operæprecium medicũ principio statim mali causam non ignorare, sed diligenter fontem locumq́; de quo est quæstio discutere. Quibus ad unguem prius exploratis, tum demum conferentem oportet medendi rationem aggredi. Neq; hic procrastinandum quicquam est, eo quod affectio hæc, ut dixi, habetur omnium ægritudinum longe perniciosissima. Sciendũ uero ante omnia, quod sanguinis exputatio triphariã fieri deprehendit̃, puta uel ex fractura, uel ex erosione, uel ore alicuius uenæ patefacto. Primam Græci ῥῆξιν uocant & ῥηγμὸ χασμον. Secundam διάβρωσιν. Tertiam ἀναστόμωσιν. ῥῆξις autem dicitur ubi uasa multo sanguine diducta & dilatata crepuerint. Διάβρωσις uero uocatur, quando super sanguinis receptaculum, alimẽto deperdito, caro decrescit, uenaq́; denudatur, tunicaq́; ipsius extenuata à se ipsa corrosa, conferta fit sanguinis refusio atq; ita introrsum defluẽs excreatione per os cũ tussi eijcitur. Ἀναστόμασις autem adpellatur, quotiens oscula uasorum deiectis uiribus per irruptionem laxiora & apertiora reddita, sanguenem extrorsus refundunt. Atq; ita quidem uel per uomitum eijcitur, uel aluum

secedit. Deprehendes autem singulas id genus adflictiones facile ex his quæ statim subijciam notis.

De interfractione quæ rhexis est.

DEprehēditur itaq; alicuius uasis ruptura in pulmone, quum sanguis reijcitur. Primo quidem ex antecedente causa manifesta. Voco aūt manifestam, antecedētem causam externā, puta, lapsum è sublimi, uel grauius aliquod corpus in thoracem prolabens. Vnde fractio uasis fit. Quod accidit quibusdam ob clamorem ingentem utcunq; euenientē, quandoq; ex percussione, nonnunquam ex oppressione, uel grauioris alicuius ponderis subleuatione, aut ex nimio quod euitari non potuit frigore, aliáue id genus necessitate. Quin & ob sanguinis uim multam, perfringitur, crepatúrue eiusdem humoris receptaculum. Vel ex nimio flatulentorum, qui corpus occupant, spirituum, multitudine. Calidus nanq; sanguis sæpe quidem aliqua uia peruim spiritose efflatur. Vnde uasis per fractionem crepaturam'q; fieri sæpenumero manifestè uisum est.

De sanguinis sputatione ob exesam aliquam corporis partem, & eius notis.

EXesa aliqua corporis parte (hoc est, per διάβρωσιν) sanguinem expui, hunc in modum deprehendes. Primo fit sanguinis per sputum exinanitio per paucula interualla singulis uicibus pauculū. Deinde uno quoq; die magis atq; magis increscit, ita ut ex improuiso magna uis cruenti sputi cum tussi proijciatur. Cæterum eam affectionem plerunq; destillatio à capite in subiectas parteis quem Græci κατάῤῥουν adpellant, uel cōfecta in ore saliuę salsę collectio antecessit, uel acuti succi cibaria, uel nimium pinguia, uel inedia diuturna. Quod si unà cum ipso sanguine carnosæ quædam particulæ per erosionem educantur, uel membranis assimiles portiunculæ commixtæ expui uideantur, euidentius signum est in gurgulione quæ γαργαλὴ uocatur. Est uero pars gutturis & cannę per pulmonis diabrosim factam & exulcerationem.

De oris alicuius uenæ apertione.

OS alicuius uenæ patefactum esse his notis cognosci datur. Principio quidem nulla manifesta quemadmodū in ῥηγμοχάσμω & in diabrosi fieri docuimus, causa præcedit. Sed uictus potius ratio humidior & calidior, frequens & multus balneorum usus antecessit ut plurimum ἀνασόμωσιν. Vel in calidiore aliquo loco puta cubiculo, uel in calida etiam regione mora. Nam si horum quidpiam fuerit, & sanguis qui ante paucissimus expu-

cus est non parum augmentari conspicitur, nosse conuenit liquidissime uenarum apertionem. Ex his itaq; indicijs consideratis, haud difficulter solers medicus mox à principio olfacere poterit quibus ex fontibus sanguinis reiectatio promanarit.

Quibus notis cognoscas aperte unde nam sanguis eductus profluat.

E quibus corporis partibus sanguis screatu reijciatur hoc modo potes haud obscurè conijcere. Si confertim & subito sanguen flauum, aut spumosum quis citra dolorem & omnẽ molestiam expedite expuat, ualidissima hæc cognitio fuerit eductionis ex pulmone. Sed de alijs thoracis partibus eductus, subito fertur, & plerunq; nigrior est. Educitur item sanguis quandoq; ex ipso pulmone, quemadmodum suppuratis, qui Græce dicuntur ἐμπύικοι, hoc est, saniosi, qui purulenta excreant. Quos inter thoracem & pulmonem ulcus infestat. Vbi nosse oportet supernis quoq;, non infernis partibus sanguinem educi, nempe ex faucibus, quæ Græcis nunc λάρυγξ, nunc φάρυγξ uocatur. Cuius utiq; rei illud quoq; perspicuum argumentum est, quod uel citra tussiculam omnino, uel certe parua cum tusse sputum eijcitur, tanquam ei qui ex ore sanguinem expuunt. Quin ex stomacho quoq; citra tussim sanguinem licet euomere, quod cum sputo non contingit. Ex dictis itaq; rebus diligenti trutina perpensis, licet causam, & caput unde oriatur & scaturiat sanguis per sputum æditus, & quibus nam in locis consistat affectio. Porrò de sanguinis eductionis medelis & curandi modis, uerba faciemus.

Reiectationis sanguineæ quæ per fracturam, aut interruptionem fit curatio.

HÆmoptoicos per interfractionẽ uasis alicuius fieri docuimus, eius utiq; curationem principio exequamur, hoc modo: Nam si sanguineus humor expuitur, quacunq; uenæ particula perfracta, quoquomodo sine mora subueniẽdum est. Venam igitur brachij interiorem, quo fiat ad contraria euulsio, inter principia statim secare expedit, sed non confertim subito detrahere. Verum iterum atq; iterum uena pertusa moderate paulatim auferre. Cæterum id tum præcipue incunctanter est faciendũ, si corpus fuerit, antequam corriperetur ea affectione plethoricum & sanguine scilicet potissime infartum, uel si ita affectus, fuerit flatuosis spiritibus, quasiq; uentorum excitationibus, uel inflatione uexatus, & iam sit ætatis adultæ. Quod si ualidũ corporis robur adiuuare uidebitur, ubertim & copiosius sanguen detrahendũ, atq; adeò confidenter prima statim uice & semel, haud

haud minore quidem fructu, quàm si per interualla detrahat. Nouimus porrò non paucos quibus cubitalibus uenis non repertis, manus uena pertusa, factaq; inde manitione sanguinis, non minus, uerum longe plus profuit (nihil enim aliud facientes salui euaserunt) Quoniam quum ab extimis membrorum partibus sanguis aufertur multo uehementior fit, sublata peccante materia, in aduersam partem retractio, quam Græcorum medici dicere solent ἀντίσπασιν. Facta autem iusta sanguinis detractione, præcipiendum est ægrotanti, ne uehementer respiret, & sileat quàm maxime possit. Quod si his peractis parum proficitur, sed sanguis etiam dum expuitur, mulsam dilutam potui dato, quam sorbere in primis expedit, ad sanguinem concretum (quem θρόμβον Græci, id est, grumum, hoc est, exigua frusta in minimos globulos densata nuncupare consueuerunt) si adsit dissecandum ac diluendum, & ad materiam fluentem reijciendum. Quidam secundo die post detractionem sanguinis ceratum ex thaspia toti pectori imponunt & pastillos διὰ τῶν σπερμάτων, hoc est, ex seminibus confectos porrigunt.

De nutrimentis hæmoptoicorum.

NVtricatus hæmoptoicorum omnis moderatam quandã constipandi facultatem obtinet, cuius farinæ est, succus halicæ, & succus ptisanæ. Præstantior uero non parum fuerit & ualentior etiam sorbitio constituta ex amylo triticeo, & mellis exiguo pariter cum succo amylino decocto. Si autem ptisana ad manum non sit, farris succus aut similagineus, uel succus ex uuis expressus adhibendus est. Ferunt præterea utilitatis & auxilij plurimum, micæ panis ex aqua non frigida. Et præ cæteris omnibus lutea ouorum. Danda autem est opera accuratius ne uel sorbitiones, néue ulla cibaria sumantur calidiora, uerum temperata singula, & quæ magis ad frigiditatem, quam ad caliditatem uergant. E quibus sanè omnibus optima & præsentissimi præsidij censent itria (sunt autẽ ἴτρια dulci ana liba ex melle, seu saccharo parata, uel placẽtulæ quę ex opere pistorio diu macerato, & in longum tracto confiunt, uulgo tri adpellata) maxime si citra salem cũ oleo plurimo mãducentur.

De holeribus quæ hæmoptoicis expediunt.

IN hæmoptoica adflictione nõ alia holera magis cõgruunt, quam maluæ probè elotæ, sine sale exhibitæ. Et lactucæ in posca elixæ, & cum oxycrato commodè administratæ. Compari quoque modo intyba & portulaca & id genus alia.

De uolucribus.

QVod si horum copia desit, post septimum diem pullis uescendum est & gallinis, non adeò præpinguibus, sumenda sunt ἀποζέματα potius quam ζέματα. Conducit item esus perdicum, & pectoris attagenæ. Conueniunt item gallinaceorum testes. Quod si hęc uentrem amplius deijciunt, absq; sale frequētior eorū probatur usus. Nam ita largius alimentum præstant, & uēter non corrumpitur dum inter assandum succos amittunt, atq; ita palato quoq; suauioreas reddunt, & utilioreas uentriculo. Anseres uero probantur non adeò duræ carnis, potissime autem extremæ eiusdem animantis cum uentre partes, & eorundem ouorum crocea. In decremento uero sanguinis profluuij & reiectationis exhibere pedes etiam porcorum expedit.

De piscibus.

HÆmoptoicis cum succo ptisanæ pisces aliquos facile cōcoquibiles, bene conditos dare conuenit. Et potissime omnium pisces squamis intectos, & asperos (quos uulgo aspratiles cognominant, admixto aceto in quo elixandi sunt.

De leguminibus.

LEgumina hæmoptoicis non quęlibet, sed cum delectu sunt offerēda, nempe halica, ciceres, citrum, & oriza egregie decocta, quæ sanè ex interuallo dare non tam his qui febre planè destituuntur, quàm his quos mediocris modo febris implicat & excruciat. Quum etenim non febrientibus offeruntur cum lacte elixare non erit superuacuum, præsertim si in hac affectione constituti dum incolumes essent, lac esse consueuerint.

De fructibus.

EX pomorum genere non aliena sunt cognomento mela, in primis uero cotonea decocta, pira, sorba, mespila. Quod si immensa premat laborantem sitis, interius sartum melonis & cucumeris esitandum dari congruit. Vuæ quoque passæ uel aridæ expediunt. Ficus autem manibus & pedibus fugiendæ sunt.

De bellarijs tragematisue.

SEcundæ porrò mensæ quæ Græci uocare solet τραγήματα omnis generis fermè uitandæ sunt. E quibus omnibus cōcedunt, tanquam non adeò inimica pistacia, & amygdalę, & mala punica quæ uulgo granata dicunt. Vuæ & nuclei pinei non nisi rarenter admittūtur, atque tum ubi sanguinis reiectio planè finita cessauerit.

De propinationibus.

PEr uniuersum ægritudinis decursum hæmoptoicis aquam calidam quidem, sed ne quid nimis, sed tepidam, tepore uidelicet lactis recenter mulcti uel lac ipsum potui offerre conuenit. Verum si per uētriculi imbecillitatem calidam aquam haurire non licet, indulgendum est ut bibant modicè ὀμφακόμελι aut ὑδρορόσατον (fit autem omphacomeli ex duabus mellis partibus & una uuæ nondum maturæ) uel ὑδρόμελι, id est, aquam mulsam, ex malis cotoneis confectum semel atq; iterum. Cæteris uero tēporibus aqua sitim cōpescant, ut diximus, calida & diluto oxycrato. Delicatoq; alio utatur & nutrimento & potu. Hæc est igitur quam obseruandam sedulo arbitror in sanguinis reiectatione per os uictus rationem.

Curatio quæ per medicamenta fit.

VTendum præterea fuerit & medicamentorum præsidijs in hæmoptoica quidem affectione ad fracturam uenæ originem referente præcipuè quibus non est integrum expeditam uictus rationē obseruare. Inchoādum uero est & hic à simplicibus & leuioribus pharmacis, deinde paulatim ad ualentiora progrediendum. Pōderanda etenim semper sunt æqua lance & medicaminum uires, & ægritudinis quātitas & languentis robur, & tum demum securè adgrediunda est curatio. Sunt autem ad hāc adfectionem & ratione & experiētia comprobata medicaminum auxilia huiusmodi, symphyti (quam Romani consolidam uocant) radicis elixatio quæ pota uenarū eruptiones reprimit, & sanguinē fluentē sistit, & rupturæ medetur & cōsolidat. Succus deinde portulacę in potu sumptus plurimū conducit, & præsentis est auxilij. Quod si quæ enumerauimus, sumere nequeūt, quæ subijciam herbę cōsimiliter subuenire possunt, rubi uidelicet mora, flores quercini, uel eiusdē arboris corticis mēbranulæ, uel glādis quæ inter cutē carnemq; eius sunt mēbranæ. Cæterū satius est non dictas species cōtritas (propter nimiā uiolentiā & asperitatē qui inde efficitē potus) potui dare, sed prius in aqua elixare & decoctū eius laborāti miscere. Aliud: Radix pōtica in potu sumpta hæmoptoicis remedio est. Aliud: Succus foliorū arboris lētisci potui datus, sanguinis reiectationi pari modo subuenit. Succus itidē herbę sanguinalis qđ Grȩci πολύγονον uocant, egregijs laudib. à medicis in medēdis hęmoptoicis laudib. certatim extollitur. Neq; abruptionib. uenarū modo sed omnib. quacunq; ex causa sanguinis reiectationibus per os præsentaneā opē cōfert. Neq; tā succus illius id

facit

faciat, quã ipsa quoq; trita & potui data per se, uel cum terra lẽnia sigillata summe prodest. Aliud: Terra itẽ samia & terra asteris non solũ ex interfractionibus, sed & diabrosi & anastomasi, hæmoptoicæ affectioni calidæ aquæ permixtæ, uel cuipiam ex enumeratis decocto, succurrit. Succus prę terea porri cum æquali mensura succi portulacæ & momento aceti haustus, sanguinis eruptioni, quæ per fracturam fit, occurrit. His itaq; & id genus cæteris medicaminum præsidijs sanguinis reiectationi medendæ, obseruata semper temporis oportunitate, utendum censeo. Duco autẽ oportunum esse & optimum tempus sumendis potionibus id, quod hęmoptoicam adflictionem anteit, & quod eandem affectionem cessante fluxu succedit. Sunt uero interdiu non semel modo, sed identidem atq; tum potissime ubi uiolentior laborãtem molestia, propter sanguinis retenti moram, infestat.

De asperginibus & epithematis hæmoptoicis utilibus.

CONspergantur præterea hæmoptoici extrorsus circum thoraca irrigationibus quas (ἐμβροχὰς dicunt & ἐμβρέγματα) uel imponantur epithemata concinnata ex lana cum oleo rosarum, uel de cotoneis, uel myrteo, uel aceto exiguo, uel uino austero, non admodum ueteri, commixtis. Oportet autem lanam identidem mutare, quoniam calfacta sanguinem denuo concitat. Si uero dolores his actis permanserint in pectore, haud absurdum fuerit medicamina quæ dolores amouent, blanda παρηγορικὰ à Græcis adpellata, exiccandi & reprimendi gratia adplicare. Conducunt uero in primis ad huiusmodi affectiones epithemata quæ ex metallicis cõstant atq; aceto. Cuius generis sunt ambrosia, cuius frequens adparatus & usus est, uel emplastrum διὰ ἀλθαίων, hoc est, ex hibisco confectum, uel emplastrum barbarum, & præcipue id quod refertur ad Galenum. Delicatis uero mortalibus & imbecillis qui ualentioribus medicinis non sufficiũt, summopere cõfert διὰ φοινίκων, hoc est, ex palmulis dactylisúe contextum, cũ ceræ momento, oleoq; rosarum & aceto dilutum. Præterea emplastrum Mnasei, atq; eadem quorum iam pridem meminimus emplastra, puta barbarum & διὰ ἀλθαίων si probe & scite eliquentur cum aceto rosaceo, uel ad instar mollis ceratę redacta. Opem præterea magnam eidem langori, nempe natura corpore molle & imbecillum nactis hæmoptoicis antidota, et pastillorum confecturę, conferunt.

Quatuor ad rhegmochasmum, hoc est, ex fractura uenæ factam sanguinis reiectionem, medicamenta.

QVod si blandis & leuioribus remedijs parum aut nihil proficiatur, ita ut & dolores & sanguinis reiectatio nihil ijs ipsis admotis quiescant, ad ualentiora deueniendum est medicaminum, quæ aduersus hunc morbum nata, factaq; habentur, subsidia, antidota uidelicet, pastillos, seu globulos quæ Græci uocant καταπότια. Quæ uiribus utiq; sanguinem manantem reprimendi, dolores sedandi, & amouendi, uentris item fluxum reijciendi, & soporem deniq; conciliandi potestate sint prædita. Quorum omnium à ueteribus inuentorum, longum sit catalogum pertexere, satis esse arbitror, si præstantissima quæq; ex his quum ab alijs non pœnitendis medicis, tum à nobis usu & experientia sæpius cognita atq; probata, summa fide recenseam. E quorum numero prima hæc est compositio.

Princeps aduersus sanguinis ex uasis fractura reiectionem confectura.

THuris, amyli, symphyti (quam aperta significatione, magis quã concinne uulgo consolidam uocant) uniuscuiusq; denarium pondo triũ, quassato in puluerem, & per angustissimum incerniculum traijcito. Cuius dosis est mystrum unum cum oxycrato pauco, in elixatione myrti siue lentisci, Maliúe punici succo, seu lenticulæ.

Altera medendæ rhexi confectura.

ACcipe terræ samiæ, amyli singulorum denarium pōdo quatuordecim, tragachantę, commeos Arabici, lachrymæ papaueris uniuscuiusq; denarium pondo duodecim, succi arnoglossi, uel herbę sanguinalis, quantum ad comprehendenda ea satis est, conforma pastillos denarij unius pondere singulos, & cum aqua succóue plantaginis, aut herbæ sanguinariæ potui dato. Et si nulla languentem febris infestat, in oxycrato bibendum propina. Est uero hic pastillus non hæmoptoicis modo, sed immēsis quoq; thoracis, aut uentris doloribus præsens remedium.

Tertia confectura.

HAbet terrę Lemniæ capra signatæ, amyli, thuris, terræ asteris, commeos, aluminis fissi, acatiæ giluæ, seu languidi ruboris (quam Gręci κιῤῥὸν dicunt) singulorum uncias quatuor, symphyti denarium pondo sex, succi porri quantum satis est. Concinnant inde pastilli denarij unius pondere. Porrige illos languenti non tam morbi uim, quã ægri uireis perpendens. Dilue prius pastillos in oxycrato, & misce hæmoptoico cũ decocto

symphyti

ſymphyti, aut rubi. Sępius hoc medicamentum in hoc morbo pręſens eſſe auxilij experientia probatum eſt.

Quarta confectura.

CONſtat ex aluminis ſciſci, acaciæ ſingulorum uncia una, elixationis papaueris quantum ſatis eſt. Rediguntur autem hæc appoſitiſſimè in pilulas, quarum ſingulas ſub lingua tenere expedit. Conducit autem potiſſimè hæc confectio his qui ex gutture, & aſpera arteria cruorem ſpuendo reijciunt. Cæterum dum è pectore & pulmone ſanguis expuitur, hanc in potu ceu diximus, dilue, atq; propina. Mirificè etenim eſt, aduerſum hãc affectionem, potentiæ.

Hæmoptoicæ affectionis ab exeſa aliqua corporis parte manans curatio.

SI ſanguinis ſputatio ad alicuius corporis particulæ διάβρωσιν, hoc eſt, eroſionem ſuam referat originem, ſiue è pulmone, ſiue pectore, ſiue arteria, ſiue gutture ſummo, hoc eſt, ſumma arteriæ parte, corroſis ſanguis feratur, non confeſtim rebus adſtringentibus, & medicamentis acutis aut epulis acribus molienda eſt curatio, ſed quæ acrimoniam humoris unde nata eſt abroſio domandi, emendandi, uertendi, diſcutiendiq; uirtutem obtineant medicaminibus ſedulo utẽdum. Vitandaq; ſerio ſanguinis eſt, quę per ſecationem uenæ fit, detractio, propterea quod non pauci comperiantur gracilenti corpore, & aridi arcto admodum, anguſtoq; thorace prædi ti, inhumeroſi, qui huiuſmodi abroſione corripiuntur, & ob id promptius in hæmoptoicam affectionem incidunt, & in tabem, quam phthyſin Græce dicunt, facilius tranſeunt.

De nutrimentis hæmoptoicorum ex corroſione alicuius particulæ.

SVnt igitur ita affecti ptiſana in qua hordei grana una cũ ſucco exiſtant iugiter alendi. Halica itidem acoris pariter & ſalſoris experte, & neutiquam oportet quæ ſubtilium partium ſunt, extenuandi gratia, admiſcere. Sed contra potius, quæ conglutinandi & carnem gignendi, σαρκωτικὰ Græcis appellata, uim obtinent adijcere. Verbi cauſa, amylum triticeum, aut maluã. Si febris deſit, lac quoq; & tragachantam. Ex holeribus autem ſumi commodè poſſunt quæ refrigerandi, humectandiq; habent potentiam. Cuius ſortis ſunt, intyba, ſeris, lactucæ & maluæ. Cæterum qui imbecillarum ſunt uirium, ei poſt diem ſeptimum gallinis nutriendi ſunt, præcipue domeſticis abſque ſale & oleo. Cauendum tamen ne uel unquam, uel certe rariſſimè manducent gallinarum pectora, ne illis ſumptis, calor ſedibus corroſis

bus corrosis inuehatur. Hic utiq; est conferens nutricatus eorũ qui exulcerata aliqua parte sanguinem eijciunt.

Cura eorum qui præ mœstitia, uel solicitudine, uel abstinentia sanguinem quoquo modo educunt,

ACcidit interdum ut sanguinis reiectio, ex mœrore uel angore, uel nimia inedia, uel multo labore, uel immodica uigilia, uel ex catarrho, uel ab acutis & subtilibus succis oriat. Quod si ex enumeratis aliquid antecesserit, hic languens non gallinis modo, sed & solidioribus, nempe porcis grandioribus & castratis uesci securè potest. Præterea piscibus duriusculæ carnis, pectinibus, ex quibus hysitia quoq; cõcinnata peraccommoda sunt. Congruunt & pisces locustæ, quos ἀστακοὺς Græce nuncupant, bis cocti in aqua mutata, & pedes porcini absq; oleo elixi. Atq; ut paucis plurima perstringam, cuncta utilia censentur, quæ uirtutem habent inspissandi, explendi, uel acrimoniam hebetandi. Quibus utiq; ea, quæ se in pectus, uel in pulmonem recipiunt, & temperantur & dominãtur. Cuius rei gratia fructus quoq; ita habentibus non interdicuntur, qui refrigerant atq; humectant. Quorum ex classe sunt carnes melonum, mela suspensa, uuæ passæ, mala non astringentia. Ficus uero fugiendæ in hac affectione constitutis sunt.

De eo quod à capite descendit.

COnsiderandum est in hæmoptoicis sedulo, de capite ne feratur acredo, mali huius caput & causa. Prouidendum etiam an tussis quieuerit, locáue affecta obturata sint. Nisi enim de capite tenuis ac acer defluat humor, tussis ex interuallo sedatur. Si ex capite fertur sanguis, capitis dolor excruciat, tinniunt aures, rubet uultus, uenæ frontis sunt densæ, & caligant oculi.

Propter acreis humores sanguinem spuentium curatio.

MEdela uero quorũ à capite delabitur acutus humor cõsistit in adplicatione rerũ refrigerantiũ & humectantiũ caput. His eñ adhibitis capiti calor eius sedat, & decrescit acrimonia. Quibus nanq; gelida est capitis intẽperies, huiusmodi calore, acroreq; non infestãtur, adeò ut sanguinis deferatur copia. Qua de re oleum rosarum per se, uel adiecto aquæ frigidæ paulululo, quo promptius penetret capiti adglutinandum, atq; ita domat calorem, qui ex infernis corporis partibus attrahit ad se, atq; trãsmittit faucibus & gurgulioni unde ad pectus pulmonemq; descendit. Neque alienum fuerit hoc malo ita correptos in balneum perduci. Quum uero

lauandum duxeris, oleum rosarum interdicito, uel oleum rosarum admi-xto aceto (quod Græci dicunt, ὀξυρόδινον) frigidam, potissimũ ubi sederit ægrotus in solio calidiore. Ad temperandã uero capitis intemperiẽ, geli-dam aquam, non citra rationẽ eidem parti super perfundito. Atqui talẽ cu-rationem his adhiberi oportet, quibus sanguinem ex capite descendere est suspicio. Neq; de acutis humoribus super uenã fit carnis corrosio. Nã quibuscunq; ex humorum acredine super uenæ tunicas, & in ipsis tunicis fit corrosio, & sauciãt loca, & inde cruor eijcitur per sputũ, his præcipien-dum est ut oleum rosarũ contineant, uel lentiscinũ uel oxycratũ, & de radi cibus alterci, quod Græci ὑοσκύαμον uocant, uel solano, semperuiuo, uel ro sis uel aqua rosarum atq; id genus cæteris os languentis colluere expedit. Nos itaq; arbitramur, sanguinis exputationẽ, ex erosione acredinis factã cum catarrho, hac ratione curari. Nec possum non demirari, quod Gale-nus mirificus ac summus medicus inter medelas huius mali nihil frigori-ficum, nihil item eorum quæ humectãt, recensuit, sed contra omnia fecit. Nam intra initium confestim calorificis, siccificisq; usus est, quibus mali causam magis inflammauit, magisq; exiccauit, pulchrè nimirum excretio nem sanguinis ab erosione ortam gnarus. Proinde rebus ita se habenti-bus, præstat illico frigorifica & humectantia adhibere potius, quam qua-litati causæ insistere. Quod si ampliorem κακοχυμίαν subesse coniectura ue ris, facienda est euacuatio, quo fiat humorũ maxime acrium & biliosorũ euulsio, ne intemperie sua & caput, & pectus maiore acrimonia adficiant. Radebat ille ægri caput & imponebat medicamen ex stercore agrestium columborum, ducens in laconicum & balneum siccum languentem, ex-hibuitq; theriacam & thapsiam. Neq; permittebat olei quicquam, neq; ca-piti, neq; pectori, neq; reliquo corpori perfundi. Quæ sanè omnia amplio-rem acredinem inducunt, & abrosionem longe spaciosiorẽ efficiunt. Ne-que enim placant, & fluentem materiam, sedes uellicando corrodendóue non prohibent, quũ tamen satius sit acredinẽ tẽperare, sedare, & quicquid fluit reprimere. Quin etiam tussim quæ sanguinem quoque extundit, mi-tiganda est. Et omnium præterea membrorum temperamentum bonum, quo non est aliud præstantius adminiculum, studiose tueri expedit. Qui-bus omnibus ad unguem obseruatis utẽdum est his, quæ desiccando cica-tricem contrahunt. Mea utique opera complures ad pristinam statim re-uersi sunt ualitudinem, nulla adhibita neque theriaca, neq; alijs quibusdam

antidotis

antidotis, usi perpetuo non uellicantibus mordacibusúe medicamentis, præcipue uero concinnatis è lapide hæmatite.

De hæmatite lapillo.

HÆmatiten lapidem comperi cōtra multam quoq; sanguinis reiectationē magnā & salutarem admodum potentiam possidere cum succo ex acinis malorū punicorum, uel cum succo sanguinalis herbæ exhibitum. His uero qui non tantam sanguinis uim expuebant cum aqua tepida prębui. Oportet autem ipsum ante resoluere, & assulatim, & subtilissime friare, ut leuior reddatur uento. Offerendi aūt sunt eius pulueris una dosi oboli bini, uel parum, pro re nata, plus, minusúe. Pari insuper cōmoditate usi sumus eo in his qui ob exulcerationē quampiam pus etiam eijcere incipiebant, unde mirificè profecto ulcere desiccato ad pristinā sanitatem reuersi sunt, ita quidē, ut deinceps nihil puris prouenerit, neq; ullam tussiculam senserit ægrotus. Nouimus præterea alium quendā qui ob erosionē non pus modo fœtidum eijciebat, sed ex faucibus, asperaq; arteria mēbranulas quasdā cum sanguine pariter expuebat, magna cum admiratione omnium, solo hæmatite lapillo incolumitati integrę restitutū. Exhibebatur autem ei puluis ipsius potum cum uino tenuis essentiæ, & odoris ualde fragrantis. Sūmo autem studio nitēdum, ut in quàm fieri potest tenuissimum puluerem, ut mihi iam dictum est, cōminuatur, & quasi in polinem, ut ita dicam, friatur. Quod sanè ad hunc modum egregie confit. Hęmatiten ualidissime contusum atq; leuigatum subtili linteolo indito, idem cipho non capaci, cum uino optimo atq; perodoro immittito, & à uespera usque mane ita macerato, quo uinum illud perodorum subtiliorem aliquā eius partem attractam induat, adeò ut qui hoc uinum sumpserit qualitatem eius persentiat. Hunc itaq; ad modum potio præparata, & ut palatui arrideat magis adornata matutino tēpore potandam porrige. Nam si ęger quispiam, modo, quo diximus, affectus, frequēter hoc potu fuerit usus, malo statim propulso, integram sanitatem nihil aliud faciens recuperabit, & quod in primis utile censeo, nulla stomachi subuersio patientē comitatur. Atq; ita sufficienter hactenus de lapidis hæmatite in hac re uiribus dictum existimo. Cuius usu tam præsentem in sanguinis eiectione primus reperi, & sępenumero experientia comprobaui. Docuimus autem, his qui propter abrosionem ex destillatione (quem κατάῤῥουν Græci dicunt) factam, uel ob calidam intęmperaturam, sanguinem aut pus proijciunt, minimè utendū

esse calfacientibus, & exiccantibus, uel aliqua acrimonia præditis medicaminum præsidijs, sed contra ijs potius, quæ nihil neq; acredinis, neq; mordacitatis in se continent medicaminibus curationem esse machinandum & euentum felicissime conatibus respondere. In cuius utiq; penuria succenturietur lapis armenicus.

De lapide armenio.

VBi uero lapis hæmatites ad manum non fuerit, nec ulla detur illius utendi, quo modo demõstrauimus, copia, in uicẽ eius lutum (quem bolum uulgo dicunt) armenium sumito. Quoniam is quoq; mirificã quandam in hæmoptoicæ affectionis curatione uirtutem obtinet. Conducit etiam non parum terra Samia, lapisúe qui samo reperitur (qui similiter adstringendi, refrigerandiq; potentiam habet) uel certe terra lemnia quam indigenæ in rotulas concinnantes, capræq; figura signantes, σφραγίδα αἰγός, hoc est, capræ sigillum (Medicorum uero scolæ terram sigillatã adpellant) Habentur porrò compluria alia quoque præsentis auxilij ad eandem affectionem remedia, simplicia & composita, multis quidem modis huic rei adposita, cęterum usum eorum, quoniam exiccantis & acutę sunt qualitatis non admodum probo, neq; opis eorum opus esse magnopere, censeo. Siquidem solus lapis hæmatites (quo non præsentius reperiri potest auxilium) ad perfectam exputationis sanguineæ ex corrosione curationem eximiè sufficit. Post hæc commendatur in huius morbi medicatione † διάκωδυς pharmacum. Quod minimè gentium, re hoc ipsum clamitante, eis dare cõuenit, qui ob gelidam intemperiem, uel ob impetentẽ catarrhum hoc malo tentantur, & quibus quod fluit humidum existit, aut pituitosum, & qui nihil neq; salsedinis, neq; acredinis sentiunt, uel habere conspiciuntur, uel alia quapiam qualitate possidentur. Quibus tantũ abest, ut theriaca antidotus officiat, ut uehementer data prosit.

alias forte διὰ κωδειῶν

Quæ foris in sanguinis reiectatione adplicare expediat.

HOrum, qui sanguinem (culpa catarrhi) expuunt, capiti foris imponenda sunt quæ cutis redundantias desiccare nata sunt remedia, ne partibus, quæ fluxu humoris tentantur, tussis uiolenter inferatur, & uena rupta sanguis erumpat. Cognouimus uero quẽpiam qui propter mali & sontici humoris fluxum in pectus è frigida intemperie hoc malum incurrit, cauterijs caput inussisse atque omnibus illico sym ptomatis caruisse. Ita sanè, ut

sane, ut ipsa, qua tenebatur humorum, officium facientium, plenitudine penitus exhausta, tussique sublata, exulcerationibusque huiusmodi exustionis beneficio, fluxu destitutis, sanitatem recuperarit. Ita porro affectis thermę summo remedio sunt. Quemadmodũ contra, qui ex calida intemperatura in morbum incidunt, his calorifica sunt aliena, frigida expediũt.

Cura sanguinem in frigore respirando expuentium, ex monumentis Galeni.

FRactis uero in pulmone uasis respirando per frigus, reiectioneq́ inde sanguinis oborta, hunc in modum succurrito. Sanguinem principio statim per uenam sectam detrahito, & secundo loco similiter aliquantulũ euacuato, ut ad contraria fiat euulsio, cuius sane gratia potissimum fit sanguinis pertusa uena ablatio. Deinde manus & crura perfricare & reuincire expedit. Vespere trochiscum διὰ σπερμάτων, hoc est, ex seminibus confectum, præbeto. Detracto autem sanguine inter diu pectori ceratam ex thapsia imponito, quam sub uesperam, ne plus satis incalescat, deponito, & pastillum, διὰ σπερμάτων tertio die denuo porrigito, & thapsię ceratam per horas ferme treis rursus imponito. Deinde laborantem lauato. Cibato autem hominem primis quidem diebus sorbitione. Tertio uero die cum succo ptisanæ, pisces concoctioni nihil renitentes probe conditos edendum dato. Inde cubitum ducito, & pastillos διὰ σπερμάτων (quoniam somnum accersunt) & citra dolorem arefaciunt, repete. Ardore porro fractorum uasorum quiescente, & membrorum bono, ac suo reducto temperamento, dandum est quod pectus expurget. Probatur autẽ theriaca ex uiperis, inde lactis potio, & alij cibi delicati, & ad pristinam sanitatem breui reuertetur.

Quæ fugienda sint hæmoptoicis.

QVicunque semel sanguinis sputationi, uomitioniue obnoxij fuere pro uirili sua uitare debent ne denuo eandem affectionem incurrãt. Quo circa longum aut citatum iter non est impetuose arripendium, iugis & uehemens corporis exercitatio fugienda, uiolentus clamor, & frequẽs rei Venereæ usus sedulo uitãdus. Vitare insuper expedit esum apij, rerum acetosarum, petroselini syluestris, uel ciborum acrium, & casei antiqui. Quæ utique in primis cauenda sunt ijs, qui sanguinem ex abrosionis causa expuunt. Cauenda itidem nimia cibariorum inflantium repletio. Fugiendus præterea si quid aliud, furor, iraue, medicamẽta grauia & uehemẽtia,

& ponderum, quæ manibus fit, subleuatio. His qui solenniter sanguinis profluuio obnoxij sunt, ea quæ aluum adstringendi uim obtinent. Hæc ergo sunt in eductione sanguinis propter diabrosim sanctissime interdicẽda. Quibus uero per nares, perq; palatum sanguinis fieri consueuit profluuium, ei solis æstum, calidum domicilium, seu habitatio, caput item calidæ aquæ immergere, aut id ipsum puluere calorifico, acriúe aspergere, uel unguine quopiam calido, uel oleo oblinire, aut uelare deniq;, summo studio uitent. Compari etiam modo osculo uenę alicuius adaperto balnei usus fugiendus est, atq; id quidem modis omnibus. Sed ante omnia temulentia, unà cum edulijs omnibus calorificis. Hęc si quis obseruauerit accuratè & solicitus, immune se ab hoc morbo, exortemq; facile custodierit.

De obseruatione circa lac, & caseum.

VNiuersis qui quoquo modo sanguinem reijciunt, lactis recẽter mulcti casei item mollis ac teneri, usus commodissimus est, præsertim caprini aut bubuli. Haud etenim ullum pharmacum, aut aliud alimẽtum, tantum emolumenti in hoc morbo, quantum lac ipsum conferre credit. Qui igitur hac ægritudine impliciti à principio statim solo caseo perpetim usi ad pristinam ualitudinem reuersi sunt, eandem diutile inculpatam obseruauerunt. Nouimus quippe uirum qui per integrum annum in cibis ac poculis lacte, & quandoq; pulmentario excocto lacte & similagine, aut pane dulciario quam itriam uocant, aut farre, aut alica, aut polline tritici, concinnato, usus, reuera perfectam sanitatem recuperauit.

Alexandri

ALEXANDRI TRAL LIANI, PRAECELLENTIS MEDICI DE singularum corporis partium ab hominis uertice ad plan tam usq;, uitijs & ægritudinibus, Liber terti/ us, Albano Torino Vitoduren si Paraphraste.

De stomachi affectionibus, & symptωmatis, quæ cardiaca à quia busdam adpellantur, Caput I.

ADfligitur porrò os uentriculi quem σόμαχον Greci nuncu pant uarijs & innumeris non tam ægritudinibus, quã sim ptωmatis, hoc est, casibus. Verbi causa, morbo comitiali, quem ἐπιληψίαν Grecorũ medici nominant, conuulsione spasmóue syncopa, mœsticia temeraria, timoribus atræbi larijs, hoc est, quæ melancholiam comitantur, & id genus alijs infinitis, puta appetẽtia canina, malacia, grandi fame, appetitus à cibis auersione, nausea, uomitu, singultu, corruptela, inde uiscerum, locellorũ scilicet mu/ liebrium, & uesicæ, & pedum deniq; per compatiendi rationem dolore. Quandoq; stomachi affectus uigilias inducunt, & mentis uacillationes, & solicitudin es quasdam siue angores, extremarumq; partium frigus. Inest enim illi summa, ut ita dicam, sensibilitas quoniam nerueus est. Quo adfe/ cto, per consensum iecur, uenis eo tendentibus, & cor ipsum adficiuntur. Habet enim situm inter lienem, & iecoris fibras, supra incumbit cor, & se ptum transuersum, infra intestina adiacent. Quin & cum cerebro conne/ ctitur (Si ægrescat itaque uita in ancipiti est) In principibus igitur hisce uisceribus dictas affectiones, casusqúe facile per compatiendi rationem concitat. Solertissima ergo perpensione contemplandum cuiusmodi adfectionibus stomachus per se, proprióque adflictu, & cuiusmodi per consensum tentari possit. Quibus ad amussim perpensis, tum curatio aggrediunda est.

Signa frigidi uentriculi.

FRigidus natura uẽtriculus his notis liquidissime deprehẽditur, qđ ad appetendũ quidem plurimũ urget, ad cõcoquendum uero minime,

& quod siti nulla premuntur eo prædicti. Quod si non frigus modo, sed frigidior etiam materia, quæ negocium præbet, subsit, aderunt cuncta quæ committari consueuerunt accidentia. Habentur & alia gelidę temperaturæ stomachi indicia, pituitam enim euomunt, sumptaq́ꝫ edulia continere & concoquere nequeunt, & more canis à uomitu statim alias escas adfectant, quibus acceptis extemplo reuertuntur ad uomitum. Cuius utiqꝫ rei gratia κυνόρεξιν Græci, hoc est, caninam adpetentiam cognominant. Eiusmodi itaqꝫ indicijs frigidam stomachi intemperiem, siue sola sit, siue materia eiusdem qualitatis comitata, facile datur cognoscere.

De appetentia canina. Caput II.

Voniam uero non est una τῆς κυνώδους ὀρέξεως, hoc est, canini adpetitus, occasio, sed quam plurimæ, in notis deprehendendis, omnibus uestigijs, inquirendæ sunt mali eius differentiæ. Accidit nanqꝫ eiusmodi adpetentia, quandoqꝫ ex calida, quandoqꝫ è gelida, uentriculi temperatura. Est quando è pituitoso succo qui in uentriculo continetur, contrahitur.

Curatio caninæ adpetentiæ ex calida uentriculi intemperie conflatæ.

QVod si plus satis caloris insit stomacho, & ingenti imbecillitate quũ uniuersum corpus, tum potentia quoqꝫ retentatrix quæ Gręcis † cathectica uocatur, laboret, operæprecium omnino est, imò necessarium, quid causæ sit, quod uentriculus sine modo esuriat, & cibos identidẽ adpetat, cognoscere. Fieri quippe neutiquam potest, ut idoneam quis morbi curationem incognita prius ad unguem causa, mali seminario concipiat. Vt enim diuersæ eius causæ, ita & uaria sunt remedia. Proinde si ex calidiore quàm par sit intemperie caninus ille, quo sine modo cibus adpetitur, deuorandi adfectus oriatur, frigida, quoniam contraria contrariorũ sunt medicamenta, exhibeantur (si ex frigiditate proueniat, multo prolixius calida offerenda sunt) quoniam neqꝫ siti uacant, neqꝫ humores acidos euomunt. Quum enim calor augetur nequeunt succedere id genus accidẽtia, promptissima extenuatione & digestione per abditos meatus, atqꝫ ob id aluus eorum astringitur, uel exiccantur, uel gracilescunt. Qui uero ob totius corporis retentricisq́ꝫ facultatis debilitatem caninam inediam contrahunt, cibaria cruda, liquida subinde magna copia desidere consueuerunt, Proinde ob corruptionem graueolentius plerunqꝫ olent.

† alias catheltica, id est, adtractrix

Curatio

Curatio adpetitionis caninæ ex frigiditate prouenientis.

SI qui uero in eiusmodi tam auaram incidunt ciborum adpetentiã propter frigiditatem, uel pituitæ uentriculum occupantis essentiam, curatione communi quæ per contraria fit, hoc est, calorificis remedijs succurrendum est, præcipue autem uinum meracius, & syncerum, rufiq; coloris misceri expedit. Conferunt etiam presentaneam opem edulia pinguiora, præsertim oleacea, magis uero pinguitudines phasianorum, & carnium suillarum. Quæ sanè sumpta robur inducunt potissime. Deinde adpetitionem intensam reprimunt eamq; constitutionem inducunt, ut etiam si conentur deinceps in ingerendis cibis modum excedere nequeant.

Caninæ adpetitionis ex calida intemperie ortæ curatio.

QVod si canina fames ad nimium calorem referat originem, à uino maxime abstinendum est, cibi concoctioni renitentes præcipue sumendi sunt. Vehemẽter enim calorifica ita habentibus, admodum hostilia sunt. Verbi causa, piper uel quod inde conficitur hydrogarum, uel ex eo compositum conditum. Atqui, ut summatim dicam, cuncta quæ offeruntur frigorificum quiddam & concoctu difficile admixtum habeant, cuius sortis sunt, caro bubula, struthiones, & iuuencę pedes.

Caninæ appetitionis ex deiectis uiribus facultatis retentricis prognatæ curatio.

QVando uero contentricis potentię imbecillitati canina adpetitio accepta ferenda est, causam ante omnia quæ, ut supra positum est, distemperantiam lædit oportet cognoscere. Deinde ad conferentem curandi rationem deueniendum. Temeraria etenim hęc est medici curatio, q. i solis astringentibus agere conatur. Potissimũ ubi gelida intemperies quæ retinendi uirtutem quam † cathecticam uocant, prosternit, subesse conspicitur. Quo circa ea quæ promptissime decoquuntur maxime expediunt. Contingit uero nonnunquam, ut arida quoq; intemperies continentem facultatem deijciat. Cęterum ea curationi medium unguem porrigit.

alias catheltica m

Imbecillitatis catheltica uirtutis ex frigore natæ, & adpetentiam caninam inducentis curatio.

VBi uero frigidior temperatura huic malo uidebitur occasionem dedisse, calorificis pariter & siccificis subsidijs subueniendum est. Neq; solum huius notę uictus, sed & id genus medicamentis utẽdum. Accõmodatus est itaq; illis & proficuus admodum cibus ex holeribus brassica ter elixa, gummiq; adiectum, Decoctio item ex uino, & cõditi in eadẽ caules.

Pari

Pari modo & rapa, & polẽta, id est, farina hordeacea, & halica cum uino cyreo, & holera terrestria. Ex uolucribus expediunt, perdices, merulæ, turdi, & anates. Ex carnibus, carnes non carnes (ut ita loquar) hoc est, pusillorum animantium, uerbi gratia, caprinæ, & ceruinæ, sed partius sumantur. Fructus sunt maxime uitandi. Ex mensis secundis, quæ Græci τραγήματα uocant, uuæ tantum sunt exhibendæ, reliqua uero bellaria omnino interdicenda sunt. Esto itaq; huiusmodi uictus qualem descripsi ratio. Vngenta porrò & epithemata quorum usus in hoc morbo commẽdatur, ex ladano, mastiche, myrrha, aloë & absynthio sunt præparanda. Potiones uero medicæ, ex spica nardi, rha põtico, & cõfectione διὰ μήλων, id est, ex malis cotoneis, quæ ex zingibere cõstat. Antidotum autem quod congruit est hiera, quod est sacra, & theriaca potissimum. Nam ea omnium omneis & concoquere & ad sanitatem perducere potest distemperantias. Laconica & quæ calidum uoluũt hypocausta uaporem, & solia principio effugiant. Pusilla autem morula interposita remittente afflictione usq; ad integram salubritatem aquis utantur calidis, præsertim ijs quæ adstringẽtis sunt aliquantulum qualitatis participes. Exercitia hos egregie iuuant, armorum nempe gestationes, & locorum longinquę alterationes, peregrinationes'ue, Nam hęc singula restaurandi uim obtinent, & uniuersi corporis constitutionem robur inducendi facultatem habent. Vnde contentrix potentia suo, & digestrix, cui apocritica nomen est, itidem suo munere, strenue fruitur, & mediocri delectu cibus adpetitur,

Retentricis facultatis ex immodica caliditate curatio.

QVando autẽ retentrix humani corporis potẽtia, ex biliosi humoris intẽperie proficiscit̃, pręsentissima fuerit curatio panis aqua calida acceptus. Oua item dura hora diei tertia, & ex holeribus intybę, lactucę, & maluę. Ex uolatilibus altilibus, gallinę non satis elixę, & anserũ extremę partes, & thorax phasianorũ. Interdicere oportet syluestria simul omnia. Ex pisciũ genere probãt̃ durę carnis, uerbi causa, acerina, cyrini, pectines, orphus, coridę, carabi, octocopa, sepię, testaceã cutem habentes, astacus & cochleę. Ex legumentis uero, phaseoli fabę & oriza. Ex fructibus, mala dulcia & rosea, citre'aue, uuæ, duracinę, caro melonũ, & medullę cucumerinę, persica doracina seu rhodacena. Cõueniunt pręterea in hac cõstitutione uentriculi cõstitutis, lauacra dulciũ quidẽ aquarũ & frigidarũ. Thermę etenim & aquarũ calidarũ balnea, his sunt aduersissima. Hactenus de his satis superq; dictum.

De esuritione

De esuritione intollerabili, quam Græci bulimian, & bulismon adpellant, nostri bubulenam, siue uaccinam nominant, Cap. III.

Βούλιμος est (quod uocabuli quoque etymon euidenter declarat) insatiabilis edendi cupiditas, famesque, ut aiunt, saguntina. Proficiscitur autem ex calore nimio ad intima (ut res ipsa manifeste ostēdit) coacto, & imbecillitate stomachi. Qua propter nisi citra mensuram cibos ingerant, angore infestabuntur, & assidue famescentes animo linquuntur. Quod imperiti aliquot (quos Græci ἰδιώτας adpellant) obseruantes, continuo rebus fragrantibus ingentemque odoris suauitatem, nidorisque fluxum emittentibus, prægrandi fame pressis, subueniunt, uitalem spiritum exhalantem reuocando. Adijciunt autem odoramentis plerunque panem uino madidatum, carnes suillas tostas & ceruinas, & quascunque iucundi odoris, & conditas. Solent præterea, satis præsenti subsidio extremas ita affectorum corporis parteis ligamentis constringere, pilos euellere, aureis uellicare, quo suscitent à syncopa, & mamillarum denique capita pungere, uel lancinare aut trahere. Refocillatis uero illis, angoribusque remissis panem uino dilutum manducandum ante reliqua cibaria exhibe, mox inde cæteras escas. Sunt uero reliquo deinceps tempore ocyus, crebrius, & cibis cō coctioni renitentibus nutricandi. Danda item sunt cibaria frigorifica pariter & roboratrice uirtute prædita. Præsenti etenim sunt eiusmodi edulia ita habentibus auxilio, & tanquam postliminio temperiem reuocant. Proinde non defuerunt qui intollerabilis famis uiolētiam, incendiosumque uentriculi feruorem opio extinguere conati sunt, cuiusmodi quidem curandi rationem, maxime fugiendam, esculentis uero concoctu difficilibus potius utendum, censeo. Nouimus quippe matronam, cuius uenter non fecerat officium plurimis diebus, quanquam prægrandem cibariorum uim usque ingereret, probeque concoqueret atque ob id lancinationem & morsum quendam in uentre, & capitis dolorem iugiter conquerebatur. Hieram itaque catharticam ad propellendum id mali adsumpsit. Quæ functionem suam perficiente lumbricum immanem duodecim cubitorum, aut plurium etiam, longitudinis eiecit. Et eo momento anxia & irrequieta, rabidaque cibariorum adpetitiōe liberata est. Quo circa non bulimus, sed anguis ille, uehementem illam & insatiabilem inediam inuexerat.

De anorexia

De anorexia, hoc est, inappetentia, *Caput IIII.*

NOn est ignorandum sane, quod cibariorum adpetitus, auersio (quã Græci ἀνορεξίαν adpellãt) uel ab aliqua uentriculi intẽperie, uel à quopiam succo in eo contento proficiscitur. Quum igitur stomachus omnia quæ offeruntur respuit, necessum est uno ex his suppetias fieri, uel humorum inanitione, uel temperamenti conciliatione, uel roboris inductione, & crassorum, spissorumq; humorum maxime infestantium incisione, & extenuatione. Fiat autem commodissime euacuatio, uel per uomitionem, uel per alui deiectionem. Quando autem ἀνόρεκτος, hoc est, eiusmodi fastidio adfectus, naturæ aptitudine citra magnam difficultatem uomere potest, subtiles humores & non admodum crassi & mixti cõmodius ac promptius per uomitum educuntur.

Quibus uomitum prouocare expediat.

QVum itaq; humores negocium præstantes, per uomitionem euacuandi uidebuntur, caue per medicamenta id faxis, sed humectãtibus magis & fomentosis. Expedit igitur potio aquæ calidæ, & hydromelitis, hoc est, aquæ mulsæ, quod frequentius sumendum est, quoniam minore negocio euacuat, & uomitum aperiendo facilius elicit. Gelidã uero mulsam in eiusmodi casu explodere quam primum conuenit, eo quod prauũ corpori temperamentum furtim suggerit & conciliat. Salubrior igitur fuerit calidæ aquæ mulsæ usurpatio. Quippe si cibaria fastidientem ouorũ luteis aut ptisana alas, ministrata insuper aqua calida, idq; exigua temporis intercapedine imposita facias, deinde uomitio excitata, ut minorẽ molestiam infert, ita plus adminiculi præstat. Quare multo præsentiore cum fructu hunc in modum uomitus cibum fastidientibus prolicitur. Qui uero non nisi ægerrime, multaq; ui addacti tandem euomunt, his cunctãter admodum uomitus arte proliciendus est, ne uentriculus prĉter solitum uim passus, plus detrimenti & perniciei, quàm adminiculi ex multa irritatione contrahat. Maior etenim uentriculi commotio, grandiorq; euersio, ampliorem educit eduliorum adpetitus auersionem. Præstat itaq; per alui ductionem humoris deiectionem moliri. Oportet autem corpora quæ quispiam purgare uoluerit prius affatim humectando fluida facere, & moderato nutrimento alere. Facilius enim purgationem ferunt humectato prius & dispofito corpore. Materia quippe officium facessans subornato corpore purgationi citius obtemperat. Sunt uero purganti medicamento admiscenda

miscenda quæ robur inducendi potentiam habent. Verbi causa, picra uel antidota, uel διὰ μήλων: Vel utendum erit rhodomelite cathartico, quæ citra anxietatem humores exhauriunt, & utilia sunt uentriculo, quorum huiusmodi est compositio.

Catharticum dia melon, id ex malis cotoneis confectum.

ACcipe malorum cotoniorum libram unam, corticum mali medici denarios sex, piperis unciam unam, scammonij uncias duas, aquæ cœlestis xestas treis cum dimidia, mellis sesqui libram, experimento cognitum est sepe. Coquatur uero instar mulsi acetosi. Postremo inijce scammonium, & piper insere. Dosis esto cochleare unum, duóue.

Aliud purgandi uim habens dia cydonion, id est, ex malis cotoniorum confectum, experientia probatum.

AD confecturam διὰ κυδωνίων μήλων sumito mala cotonia octo, & adijce scammonij unciam unam, & fermento circumlinito, ne per meatus illius scammonium penetret, post strenuam decoctionem fermentum tollito, cotonia uero cum scammonio leuigato, & in uasculo uitreo reponito, & ubi usus exiget, unum aut alterum cochleare, si uidebitur, porrigito.

Aliud dia rhodon, id est, ex rosis confectum, exactius purgans.

Διὰ ῥόδων habet succi rosarum libram unam, scammonij sesquilibrã, agarici denarium pondo quatuor cum dimidio, piperis obulos quatuor, mellis optimi uncias sex, lento igne decoquito, & ubi coagulari cœperit, scammonium & piper & agaricum immittito & utitor. Exhibebis uero pro laborantis uiribus cochlearia quinq;, aut sex.

Anorexiæ ex spissis & uiscosis humoribus natæ curatio.

QVod si cibariorum adpetitus auersio ad spissos & glutinosos humores referat originem, danda sunt ad curationem illius, quę humores incidendi, attenuandi potestatem obtinent. Ministrabis itaq; manducandũ propter abstersionẽ cappares. Sũt etenim cappares huic functioni ualde accõmodatæ, & utiles medelæ, bene lotæ, & cum oxymelite conditæ. Oliuæ præterea omnes sale aut oxymelite conditæ spissitudinem egregie expediunt & disijciunt. Sinapi autem cum aceto & melle comesta efficatius succurrit, atq; (ut summatim dicam) quæcunq; medicaminosa in edulijs optime adhibẽtur. Quibus uero uentriculus frigidior est, his piper quoq; cum zingibere prædictis admisceri potest. Sed præcipue competit διὰ κυδωνίων μήλων confectura.

P Aliud

Aliud dia cydoniôn melon, hoc est, ex malis cotoneis confectum.

COnficitur præterea haud inutiliter in hunc usum cõditura ex malis cytonijs, pipere, zingibere, althæa, quæ & ibiscus dicitur, costo, pulegio. Quanquam non desint qui aliter conficiant. Longe autem, lateq; cõmoditate præstat ea confectura qua usus est in huius affectionis constitutione Galenus. Cuius descriptionem capite de anorexia, id est, ciborum fastidio ex gelida intẽperie facta deprehẽdes. Quod si uehemẽtiore hac abstersione opus esse uidebit̃, oxymelite, quod ad Iulianũ refertur, utendũ. Stupẽdæ em̃ potestatis est non modo in detergẽdo humores uẽtriculi, sed & capitis, lienisq; & totius pectoris quod thoracem nominant: Capitis adeò quidem ut morbo comitiali correptis sanitatem restituat, & ab alijs compluribus & diuersi generis affectionibus uindicet. Cuius confecturã alibi memorabimus. Id sanè genus præsidijs perpetuo utendum iudico. Foris porrò ungẽta calorifica, & robur uẽtriculo inducẽtia sunt adplicanda. Cuius notę utiq; est, cui cognomẽtum est inditum Martiaton. Reliqua uero epithemata cognomento Baion & εὐώδες, id est, odoriferum, censentur saluberrima, & sunt utiq; à pluribus experimento cognita. Quorum compositiones mox subijciam.

Epithema stomacho accommodatum cognomento baidon.

HAbet cassię denarium pondo quatuor, iridis denarium pondo octo, floris rotundi iunci odorati denarium pondo duûm, herbæ sabinæ (quæ βϱάθυ Gręce uocatur) denarium pondo duûm cum obolis quatuor, bdellij, thuris, guttæ ammoniacæ thymiamatis uniuscuiusq; denarium pondo uigintiduûm, mastiches denarium pondo sedecim, ceræ selibram, resinæ terebinthinæ sextantem, resinę piceæ lotæ sesquilibram, olei nardini uncias sex, olei œnanthini, hoc est, ex floribus labruscæ bessem, aloës unciam, cardomomi, balsami singulorum sextantem, garyophylorum unciam, arida terantur in puluerem, liquida superinfundantur. Deinde quicquid pulueris restat inspargatur.

Epithema euodes, id est, fragrans ita habet.

SOrdium quæ in apum aluearibus colliguntur (Græci πϱόπολιν uocant) unciæ treis, croco magmatis sesquiuncia, bdellij dioboli octo, aloës, myrrhæ singulorum unciæ duæ, malabathri folijúe uncia una, resinæ terebinthinæ, thuris, styracis singulorum unciæ duæ, mastiches uncię treis, spicæ nardi uncia una, cardamomi unciæ duæ, croci uncia una & se-

mis, guttæ ammoniaci unciæ sex, ceræ libra una, colophoniæ unciæ duę, liquoris balsami unciæ sex, in speciem epithematis redigantur & ubi res exiget, admoueantur.

Auersionis appetitus cibariorum ex sola calida intempe=rie, citra humorem, curatio.

VBi autem ex immodico uitaliũ locorum feruore, eduliorum auersionem & quasi fugam prouenisse conspicimus, uictus præscribenda ratio est frigorifica, præsertim ex aceto confecta. Verbi causa, posca quæ uel potui danda, uel ex ea panis dilutus mãducandus est, & lac acetosum, quod ὀξυγάλα Græci uocant. Mela item & lactuca, & intyba, & aqua gelida modicè hausta, ne calorem, qui aliqua ex parte tuendus est, extinguãt. Nam si frigus pręter modum introducatur, tantum abest, ut fastidium expellatur, ut ei maiorem ansam hac ratione exhibeas, naturalem stomachi facultatem prosternendo & occidendo.

Cibariorum appetitus auersionis ex sola frigida sine materia intemperie prognatæ curatio.

QVando uero soli exuperanti uitalium partium algori eiusmodi cibariorũ quasi horror adscribitur, aquagijs medicaminibus, quæ Græci ὑδραγωγὰ (hoc est, aquam uel pituitam aquosam prolicientia & educentia) adpellant, succurrendum est. Vino item perueteri & condito. Inter hæc rutam quoque & anisum sæpius quidem, sed parca semper manu offeras. Quin & antidotum ex simplicibus calorificis concinnatum exhiberi debet. Cuius farinæ est theriaca, quæ in primis congruit. Quoniam adiuuat uentriculum, & malignos humors expellit, & natura fastidij expultrix est. Semper adagionis μηδὲν ἄγαν memor. Ius quoque uerbenacæ rectæ intra modum exhibendum est, & uuarum elixatio. Nam ea quoque ingentes uentriculo suppetias conferre assolet. Vuæ enim sunt εὐστόμαχοι, id est, stomacho perutiles.

De siti tantum non inextinguibili, Cap. V.

SItis quoque mortales sæpius malè afficit. Vbi dignum est scitu, quod perinde atque in βουλιμίᾳ & canino appetitu, cibi ingens desiderium & uoracitas sine modo accidit, ita in bupina potus sine modo appetitur. Id quod duabus efficitur rationibus. Aut ex uentriculi caliditate multa, aut ex ariditatis, humecta depascente, copia. Verum quandoq;

non de uetriculo & eius ore solum, sed plerisque ex iocinoris, pulmonisq; nimio calore bupina prouenit. Hos tamen refrigerium delectat & adiuuat, frigidaq; aëris attractio. Sed qui febre ardente, quem καῦσον dicunt, laborant, propter incendiosum feruorem potu sitim summo affectu sedare concupiscunt. Illud uero hic loci ignorandum non est, quod, si quos frequenter intollerabilie sitis infestat, ex prauorum humorum plenitate stomachum molestante, uel ex bileo, pituitosóue putrescente nascitur. Non solum igitur his quæ frigorificę sunt potentiæ, sed quæ abstersoriam, purgandiq; humores in uentre contentos potestatem obtinent utendum est. Vbi enim biliosus quis fuerit, ea quæ eundem humorem euacuare nata sunt, exhibeantur. Veluti si pituitosus sit humor & salsus, qui supra modũ adauctus sitim conciliat, his quæ id genus humores exhauriunt, & astringunt utendum est. Vidimus ipsi quandoque eiusmodi sitim, à pituita salsa prognatam eiusdem qualitatis dapibus curatum. Verbi gratia, sardinis pi-
* scibus salsamẽtis, nicararisúe tarycho * & capparibus. Haud igitur frigorificis & humectantibus tantum, sed quæ causæ, quam curiose oportet expendere, in primis occurrunt, succurrendum est. Cognita etenim causa, unicuiq; peculiaris adhibenda est curatio. Exempli causa, siti ex ariditate, humectãtibus, ex calore prouenienti, frigorificis subuenire expedit. Quicunq; uero ex salsa pituita impatienter sitiunt, his quæ detergendi expurgandiq; uirtutem possident auxilijs opitulandum.

Ad eos qui nimia siti ob ardorem stomachi uexantur.

ARchigenes gelidam aquam sorbendam esse his quos bupina ob immodicum uentriculi ardorem excruciat, pulcherrime tradidit, præsertim si lancinatur idem, uel animi deliquium cum feruore incendioso, & cibi adpetitus auersione comitetur. Vel uuæ acerbæ necdum maturescentis succum quem Græce ὀμφάκιον uocant (& si ὄμφαξ eidem genti omnia acerba & nondum matura, neq; uuam magis, quam oliuas cæteraq; significet) uel mali cotonij ius, uel cucumeris satiui semen cum aqua frigida. Vel succum mali punici dulcis, seu acidi cum pari aquæ mensura mixtum. Vel mentæ surculos cum aqua gelida leuigatos, uel oleum rosarum compari modo admixta aqua frigida. Vel elixationem succi nondum maturatorũ persicorum, uel lactucæ candidæ semen cum aquæ frigidæ mensura quatuor cyathorum. Hactenus Archigenes. Nos commixta potius quam

incomposita

incomposita medicamina in hac constitutione usurpauimus. Quæ nobis iugi experimento sunt cognita, & comprobata, quorum doctrinam & compositiones deinceps studiose lectoris gratia recensere operęprecium iudicauimus.

Aduersus sitim globuli.

CAtapotium, id est, medicamen, quod non diluitur, sed ita ut est deuoratur, ad sitim compescendam: Seminis cucumeris satiui pondo denarium octo, tragachantæ pondo denarium sex, cum albore ouorum recentium diluuntur & conteruntur. Cui semen cucumeris leuigatum admiscetur, finguntur pilulæ instar erui. Siccantur in umbra, dentur sub linguam tenendæ, ubi eliquatæ cum saliua deglutiantur.

Alterum catapotium.

GLycyrhizæ denarium pondo quatuor, seminis cucumeris satiui denarium pondo sex, seminis portulacæ denarium pondo duûm ouorum candido excipiantur, & fingantur pilulæ erui magnitudinis, teneantur sub lingua tantisper dum colliquescunt, deglutiendo subinde saliuam.

Aliud catapotium ad febre tentatos, quibus parum potus indulgendum est, & ad eos qui ex ardore, & qui ex itinere sitim contraxerint.

SVcci glycyrhizæ pondo denarium sex, seminis cucumeris satiui denarium pondo quatuor, tragachantæ denarium pondo duûm mortario singillatim conterito, admixtoq́ ouorum albore pilulas effingito, & quemadmodum prædictum est, utitor.

Pastillus ad sitim compescendam probatus.

LIquoris glycyrhizæ, seminis cucumeris satiui, seminis portulacæ, & corticis radicis eius, uniuscuiusque denarium pondo quatuor, albugine ouorum sufficiente excipiantur, & redigantur in pastillos denarij pōdo. Quorum singuli teneantur sub lingua, subinde quicquid in ore colliquatum fuerit cum saliua transglutiendo. Foris porrò sitientium nō omnino leuiter uentriculo cucurbitulæ imponendæ sunt, aqua gelida refertæ, uel cucurbitæ rasamento plenæ. Vel hunc in modum præpara, & conducet contra febrem καῦσον. Rasamenta cucurbitæ luteo oui elixi, oleoq́ rosaceo excipito, & utitor.

Cataplasmata.

VEl cataplasmatis modo, præsertim febrientibus, impone sesamum crudum aqua maceratum & leuigatum admixto oleo rosaceo.

Aliud cataplasma.

VEl fiat cataplasma ex uiridibus folijs uitis conquassatis, uel ex malis cotoneis, uel dactylis, uel mespila cum ceroto adiecto.

Aliud cataplasma.

POtest præterea caseus nouus cum farina hordeacea, facto cataplasmate utiliter imponi. Et ut tribus, quod aiunt, uerbis expediam, quæcunq; in ostij uentriculi, qui στόμαχος Græce & καρδία (unde & hæc καρδιακὴ uocatur adfectio) adpellatur, dolore prodesse docuimus.

De stomachi inflatione ex atra bile, Caput VI.

SI præcordia inflātur, & uentriculus resoluat, humoribus id μελαγχολικοῖς ibidem effluentibus acceptum ferēdum esse compertū est. Bene in eius curatione tum facient spongiæ aceto acriore immersæ & madidæ quidem, attamen expressæ loco affecto impositæ. Quod si his peractis parum proficiatur, nauseaq; etiam dum perseuerauerit, liquidum alumen, siue rotundum cum atramento sutorio, quod Greci χάλκανθον uocant, contritum, pauxilloq; mellis commixto impingito. Hæderæ adhæc folia in uino elixa cataplasmatis specie superinducito. Aliud: Aridum item bouis armenti stercus uino decoctum facto cataplasmate inducatur. Quod si uentriculi inflatio ex flatuoso spiritu infestat, nepitæ ius ad tertias decoctum aqua, mellis cochleari uno, & piperis denarij pondo unius admixtis potui dato. Neq; enim eiusmodi uentositas ex mala caloris intemperie, neq; etiam ex atra bile deusta, sed ex his potius unde atrębilarius succus etiamdum nascitur, ortum habet.

Conditura ad uentriculum temperaturæ frigidæ dioporon.

COnfectura medicamenti διὸπώρων (id est, fructibus fugacibus cum æstatis uniuersę tum autumni) aduersus uentriculi subuersiones, cœliacos, id est, uentrales, torminosos, quos Græci adpellant δυσεντερικούς. Constat ex malis cotoneis numero quinquaginta, rosarum rubearum denarijs quinquaginta, sorbis, mespilis singulorum quinquaginta, aquæ chongijs septem. Est autem chongius idem quod chus. Poma omnia confracta uasculo aqua pleno immitte, & ad tertias decoque, & si quæ à co

ctura reliquiæ sordium pomorũ restare uidebuntur, denuo colabis, & adijce melli præstantissimi libras treis, & super carbonibus usq; rudicula agitãdo, denuo elixato, ubi uero mellis spissitudinem contraxerit, ab igne deponito, & reponẽdum uaso fictili, uitreóue curato, & ubi usus exiget ante cibaria cętera cochleare unum bináue, si uidebitur oportunum exhibeto.

Epithemata ad stomachum fluoribus tentatum.

EPithema uentriculo rheumate correpto, in febribus & sine febribus, & cœliacis, & quorum uentriculus per consensum afficitur, & non continentibus cibum in stomacho quos σομαχικοὺς uocant, ualde conducibile. Cuius utique compositio est huiusmodi: Myrrhæ, croci, aloës, mastichis, succi absynthij, styracis singulorum uncia una, ceræ, olei nardini, pinguium palmularum, quas Græci φοίνικας & δακτύλους dicunt, singulorum sesquilibra, uini Hadriani quantum ad palmulas macerandas, satis erit, commiscentur. Sunt uero nõnulli qui ceræ & olei nardini libras treis admisceant, & arida leuigata pariter cum styrace eliquato immittunt, tritisque omnibus & emollitis utuntur. Nos uero uniuscuiusque libram unam & dimidiam indimus, & longe præstantius, multóque efficacius redditur.

Aliud epithema.

ALterum ad idem admirandæ efficaciæ epithema medendis stomachi imbecillitatibus, & stomachicis accommodatissimum est, quod habet palmularum pinguium Thebaicarum, uncias treis, œnanthij, hoc est, florum labruscæ, ceræ cuiuslibet libram unam, mastiches, thuris, singulorum unciam unam, uini quod ad ea colligenda satis est. Palmulas ante omnia cum uino terito, & eliquanda eliquato, deinde pulueres immittito, & utitor.

Aliud epithema ad roborandum uentriculum.

FLoris labruscæ, succi oliuarum acerbarum, & nondum maturescentium, quod ὀμφάκιον Gręci appellant, florum rosarum, aloës iocinoris modo coactæ, unde & ἡπατικὴ uocatur, gallæ asiaticæ, acaciæ, balaustię, cotoniorum, uniuscuiusq; uncia una, myrobolanorum, ceræ rubeæ, olei cucumerini (hoc est, cucumeris syluestris) cuiusq; unciæ sex, uini prælo expressi quantum ad comprehendenda ea satis est.

Aliud epithema ad stomachum.

MAlorum cotoniorum sceno inuolutorum, carnium uerũ assatarum quadrãs, croci, absynthij uniuscuiusq; pondo uncię unius, & semis,

& olei cytoniorum, denarium pondo octo. Vini fragrantis quantum epithema postulat, misce & utere.

Aliud epithema, non tam pro uentriculo & aluo, quam uniuerso corpore fluoribus preßo, quod accipit.

GAllarum asianarum, spumæ maris quod halcyonium Græce dicũt, nitri, herbæ lanariæ, struthij úe singulorum uncias quatuor, defruti uncias treis, utere. Aliud: Optime facit ad eundem stomachi effectum uuarum passarum elixatio (si staphidis in aqua decoquantur) potui data. Quin & ipsæ uuæ passæ per se manducatæ prosunt.

Antidotum ad uentriculum algore tentatum.

CÆterum quando ex algore stomachus suo non fungitur officio, (cibaria male conficiens) præsentaneum fuerit, & à me sæpius experientia comprobatum, quod hic subijciam auxilium. Vocatur autem id remedij genus κλύμαξ, cuius confectio hæc est: Enulæ campanæ pondo unciarum quatuor, seminis fœniculi pondo unciarum trium, piperis pondo unciarum duûm, mellis attici optimi non despumati dupondo. Atqui si mellis attici optimi copia non sit, sumatur id quod ad manum est qualecunque sit, sed probe despumetur. Ipse uero adijcere consueui seminis erucæ pondo unciæ unius, & petroselini pondo unciarum duûm, mellis pondo unciarum sex. Atque ita longe salubrius & efficatius in omnibus comperi: Præclarum enim in multis alijs affectionibus præter stomachi inflationem & cruditatem, præstat auxilium. Quin & muliebria non instrenuè proritat & deducit. Exhibui ego non semel dyspnœicis, hoc est, ęgerrime spiritum trahentibus, & admirandã semper efficatiam exerit. Esto uero integra dosis eius cochlearia bina matutino & uespere à cœna. Obtuli autem uespere quidem cum diluta uini potione (quod Græci κρᾶμα uocant, & nectaris instar conficitur) Mane uero cum simplici aqua, quoniam ructus suaueis concinnat. Exhiberi uero commodè poterit aduersus quancunque tussim & contra fluxum qui se à capite in thoracem confert. Et, uno uerbo, ad omneis internas corporis affectiones, Facit & contra cibarij adpetitus auersionem, & in Venerem excitat.

Aliud dia melon kydoniōn, hoc est, ex malis cotoneis confectum ad eosdem affectus.

HAbet succi ex cotoneis foris intusque mundatis expressi sextarios quatuor, zingiberis trientem, piperis candidi quadrantem, piperis atri sextantem, mellis xestas quatuor.

Aliud

Aliud.

SVcci cotoniorum pondo xestarum duarum, mellis pondo xestæ unius, zingiberis denarium pondo trium, piperis atri pondo unciarum duûm, aceti, cotylam cum succo & melle sufficiente decoquito & utere. Sed id ante omnia ad carbones mediocriter decoquatur, & despumato tandem pulueres zingiberis & piperis inserantur, & denuo quo ad mellis crassitudinem contrahat lento igne elixentur. Quod si purgandi uim inde re illi fert animus, diagridij uncias ternas adijcito. Quo circa medicamen tum illud diagridio nullo ammixto, imbecillitati uẽtris summopere expedit, nec minus etiam iocinori stomachoq́ affectis. Porrigendum uero frequentissime cochleare unum. Quod si à cibo sumatur, tantum quidem abest ut uel tantillum lędat, ut etiam proficiat, uerum multo maiore commoditate sobrio mane, uel noctu daturo membra grabato, ita ut à cibo binis uel ternis horis laborans abstineat, datur. Optime facit medendæ inappetentiæ & cruditate ipsius uentriculi.

Antidotum ad stomachum prӕcalidum.

QVando autem uenter nimio, quàm par sit, ardore molestatur, uerbi causa, bilioso existente qui laborat, abijcias piper cum zingibere, & succum tantum cotoniorum, melq́ & acetum decoquito, &, quemadmodum supra positum est, utitor.

Ad stomachum cibum non continentem.

HIs quorum uentriculus cibum reijcit, danda sunt cochlearia terna, uel quaterna medicamenti quod recipit, aloës, rosarum aridarum in unum contritarum, uniuscuiusq; denarium pondo decem. Quod si euacuarę uolueris, quę uentriculum onerant, diagridij, mastiches cuiusq; denarium quatuor admisce. Euacuabis uero citra angorem & molestiam.

Aliud ad inflationem stomachi & intestinorum, & ad cruditatem, adq; iocinorosos, tußientesq;, sed magis si ex algore sit uitium.

HAbet id piperis pondo unciarum trium, seminis althęæ, ibisciue, pō do unciarum duarum, ammeos tantundem. Seminis epithymi purgati, pulegij aridi seminis singulorum pondo unciæ unius, mellis cocti & despumati, quantum ad comprehendenda ea satis est. Sunt qui adijciant his, seminis rutæ, seminis apij cuiuslibet trie[illegible]em. Datur autem iusta dosi quàm utiliter mystrum.

Aliud

Aliud ad uentositatem, & dolorem stomachi, aliosq; dolores omneis.

ACcipit piperis, testiculorum fibri singulorum pondo unciȩ unius, lachrymæ papaueris, quod opium dicunt, denarij pondo unius, seminis petroselini pondo unciarum quatuor, spicæ nardi, syriacæ cuiusq; denarij pondo unius. Redige in puluerem minutissimum. Dosis esto cochlearium unum, admixta aquæ calidæ hemina una & dimidiata. Verũ si cum melle temperatum fuerit, cyathi mensura. Hauriat autem quis mane dum tollit, sero, quum tradit, ut dixi, membra grabato. Grandioribus quidem natu, largior haustus exhibendus est. Mitigat etenim dolores & concoctioni nihil renititur, potissime aluinis, quum marium tum mulierũ, & inflationi, & crudis humoribus pressis, contra febreis, prȩcordia'q; dolentibus, febre correptis ex cruditate & tussi adflictis, & in quibuscunq; tandem res prolicionem urinæ poscit, competens est præsidium.

Aliud antidotum saluberrimum.

COnstat ex spicæ nardi, piperis singulorum uncia una, cassiȩ fistularis uncijs duabus, costi uncijs totidem. Detur autem in aqua mane & uespere. Optime facit non modo cibum non continentibus, quos σομαχικοὺς uocant, sed & iocinorosis & renum morbo laborantibus, qui νεφριτικοὶ dicuntur. Confidenter utendum est hoc remedio.

Aliud antidotum ad eandem stomachi paßionem.

HAbet aliud ad eandem affectionem utile antidotum, piperis, petroselini, uniuscuiusq; pondo unciæ unius, cymini denarium pondo quatuor. Datur illud commodissime laboranti dum lauat in balneo.

Aliud quum stomacho, tum choleræ conducens.

IRidem probatissimam nempe illyricam in puluerem comminutam & per secerniculum angusti oris traiectam, mane cum aqua calida ieiuno potui dato, sero autem petenti iam lectum temperato cum uino denariũ pondo trium. Et sanè non est uilipendenda isthæc potio.

Aliud antidotum compluribus utile.

HAbet seminis altheæ ibiscíue, seminis ammeos, seminis apij, seminis cardui singulorum pondo unciæ unius, piperis pondo granorum triginta, mellis quantum ad hæc comprehenda satis est. Dandum est matutino adhuc ieiunanti mystrum unum. Vespere lectum petenti compari modo tantundem præbere conuenit.

Aliud

Aliud antidotum.

COnficitur id ex picræ cuius aloë fuerit ante condituram lota, floris rotundi iunci odorati, ligni balsami, masticheς, spicę nardi, asari, croci uniuscuiusq; pondo sesquidenarij, cassię fistularis denariũ pondo trium, aloës, iocinoris modo concretæ hepaticæue, lotæ & arefactæ denariorum pondo quindecim, uel binarum unciarum pondere. Illa confectione concinnata, utere.

Aliud stomachicum inflammationem uentriculi remedians.

STomachi inflationem medetur, petroselini Macedonici, & cymini cuiuslibet denarium pondo quatuor. Miscenda autem est mane ieiuno, & sero sumpta cœna eunti cubitum, cochlearis unius mensura, in paucula admodum calida.

De cardiaco morbo, Caput VII.

Καρδιακὴ νόσος, hoc est, offensio ostij uẽtriculi (quod Græci ex multo tempore καρδίαν, id est, cor, adpellant, & à medicis, ab alijsq; hominibus stomachus uocatur) causam ex ipso uẽtriculo trahit. Vsu autem uenit huiusmodi cordis erosio, his in quorum stomacho prauissimi, uenenosi & morsu uellicãtes succi proueniunt: Maximaq; ex parte sæuiunt in eos qui uentriculum uiribus effractum, adeoq; imbecillem obtinent, ut etiam prostratis inde quandoq; cordis, ex communicatione, uiribus quidam festina morte intereant, intollerabilem humorũ mordacitatẽ, ueneno imbutam sustinere non ualentes. Dignum porrò scitu, quod non raro lumbrici relictis intestinis inferioribus, suprema petunt uiscera, maxime stomachum. Vnde necessario id morbi genus quod cardiacum à Græcis nominatur, emergit, & cum ingente animi anxietate deliquia, hoc est, spirituum defectus inuehit, quos nostri iam trito nomine syncopas uocitant, ita quidem ut non pauci morsu lumbricorum læsi, paucis dein horis è uita discedant. Quo circa non omnes subitaneę stomachi defectiones pestiferis statim & uenenatis humoribus adscribendæ sunt, sed lumbricorũ quoq; inditia, quando stomachus uellicatur, & animæ deliquiũ conciliat sunt perpendenda, indeq; causa mali colligenda est.

Morbi cardiaci curatio.

IN huius morbi curatione cibaria frigorifica, & quæ robur loco uiribus deiecto inducendi potestatem obtineant, offerẽda sunt. In quo censu habentur mali punici quum liquor, tum semina, sumpta enim strenuã in refrigerãdo & corroborãdo operã nauare assolent. Eiusdẽ farinæ censentur, loti

tur loti plantæ fructus, quæ mela dicuntur non admodum dulces, & moderatè astringentes. Pira item & mala persica duracina, uuæ acerbæ cum exigua quadam austeritate & stypticitate. Panis aqua gelida, calidaúe maceratus. Pręsertim si laborantis temperamentũ sit æquo calidius, & succi in stomacho contenti fuerint mordaces, & acutissimi, quorum curatio prima est, adhibere quæ gardialgiæ, id est, cordis (uocant autem ita os uentriculi) dolori succurrunt. Secunda difficilis concoctionis cibos paulatim adijcere, cuius notæ sunt, ex piscibus, bulbia, pectines, astaci, id est, cancri, locustæúe, hysitia ex pectine confecta & ciritia, uentres anserum, & pedes porcini, atq; ut summatim plurima comprehendam, quæcunq; ægerrimè corrumpuntur, imò strenuè resistendo & conflictando cum humoribus, malos tandem stomachi succos succumbentes superant. Consulendum est autem his, ut uel in quiete, uel morbi remissione incunctãtius cibis uescantur. Neq; enim hic ullum dari potest præsentius auxilium, quàm cibaria quæ & concoctioni & corruptioni, manibus pedibusq;, ut aiunt, resistunt, tempestiue sumpta. Hortari itaq; diligenter oportet, ita habentes, ut panem aqua uel calida uel frigida intinctum manducent, aut loti fructum, uel malum cognomento medicum quod & citreum uocatur foris purgatum. Victus sanè ratio quæ cardialgiæ conuenit, est huiusmodi. Cęterum quantum ad medicamenta attinet summum est præsidium glycia, cuius cõfectura ex his constat. Sumito aceti xestam unam & dimidiam, corticis radicis fœniculi uncias sex, aloës hepaticæ uncias treis, mellis attici librã unam, & dimidiam. De more condituram effingito, & mystra bina ternáue ministrato. Molliorem autem reddit uentrem & robur inducit, & breuiter longe saluberrimum censetur. Neq; cordis dolorem tantummodo, sed incipientem quoq; morbum comitialem & hypochondriorũ afflictionem, & stomachum pituita saburratum, & proinde frigidum, & alias deniq; plurimas affectiones quarum hic non est narrãdi locus. Compertum porrò mihi est, anacardinã antidotum id genus passionibus maxime subuenire. Hiera item picra, nulli bonitate secunda glycia est. Hactenus de morbo cardiaco ex humorum acrore & mordacitate proueniente satis. Porrò de his quæ stomachum non absq; symptomate excruciant, siue ex his quæ superueniunt qualitatibus, siue ex morbis, humoribus diuersi generis auctis incrudescentibus, grassantibusq; pressius agendum censeo.

De nausea

De nausea & uomitu, Caput VIII.

VOmitus, siue nausea symptωma uidetur esse uentriculi. Fiunt autem utraq; uarijs singulorum accidentium causis. Proueniunt enim nunc ex plenitate, nunc ex cuiuslibet humoris perniciosissimorum symptωmatum qualitate. Quod si ad plenitatem referatur, quæ uomitum prouitat nausea, mole saburratus grauatur uentriculus. Pestiferi nanq; humores, mordicationem concinnant, & uomitionem præterea aut nauseam concitāt. Contemplari itaq; in his expedit. Et si plenitatis culpa orta sit uomitio, præsentissima curandi ratio erit, euacuatio. Sin uero ad acrimoniam referatur mali principium, cacochymia, id est, uitiosus succus, est. Proinde oportunis præsidijs placare oportet, & tēperare eos, quo imbecilliores redditi acredinem ponant & humorum maliciam, potissime si bilis flaua fuerit aut atra, nam pituita extenuanda & incidenda est, præsertim quādo crassa & tenax ac uiscida existit. Vbi uero uenter tantummodo humorum redundātia molestatur, neq; in uniuersum se corpus conferunt aut diffunduntur, non est quod medecamentis utantur ita affecti, sed satis est hisce donec ad pristinam reuertantur sanitatem (mutatis in melius qui uentrem excruciabant humoribus) sola cōferens uictus ratio. At si ex toto corpore humoribus uitioso, in uentrem se tanquam in sentinam recipiant praui humores, ad efficatiora deueniendum est præsidia. Nonnunquam incisa uena sanguis detrahendus est, si is abundare & nihil impedimento esse uidebitur. Et ubi uitiosi succi complures subesse conspiciuntur, ad medicamentum expurgandi uim habens confugiendum est. Quod si quum sanguinis redundantiam, tum uitium humorum (quam cacochymiam dicunt) conspexeris, necessum fuerit & sanguinem mittere, & cathartico medicamine euacuare, ita quidem ut catharticum phlebotomiam succedat. Fiet itaq; in principio humorum qui uentre continētur, tantummodo, deinde eorum qui ex uniuersa corporis mole in uentrem se conferunt, mentio.

Notæ qualitatis humorum, quomodo fluant, & ubi contineantur.

NEcessarium fuerit omnino cognitu, initio statim humores'ne alibi fixi hæreant, meatus'ue obstruant, aut uentriculi tunicis, aut crenis deniq; se insinuati infarcerint, alueo'ue contineant. Quæ singula ex sequentibus indicijs obseruatis facile deprehēduntur. Acidi nanq; ructus frigidū humorem negocium præstantem portendunt, meatus scilicet occupādo,

aut uētriculi mēbranas siue tunicas, qui inibi accumulatus regnat, id quod in hunc modum licet odorari: Si nauseam mox uomitus comitatur, & is citra magnum conatum & uiolentiam prorumpat, pestiferum humorem ex capacioribus uentris spacijs proijci cognoscito. At si irritus sit uomentis conatus & à nausea quis in uomitum non prorumpat, humores in uentriculo imbibitos esse cēseto, siue bileus sit, siue serosus, siue spissus humor qui consistit in uentriculo. Sæpe etenim numero uentre omni humorū superfluitate uacuo, stomachus aliquo humore uitiosus est & occupatur. Quin & iecur quoq; aut lien, aut aliud aliquod ex uisceribus obruitur. Locus enim qui suscipit, aut mordacitatis affectu incitatur ad uomitū longe grauior existit. Quæ sanè omnia & singula quoq; sagaci quadā indagatione liquido discernere & præuidere expedit. Quod si uomitum subinde cū conatu prorumpat, & mox magis, magisq; in tantulo quidem intercalato tēporis spaciolo, certum est in uentre uitioso succos esse cōstitutos. Sin autem inter nauseam & uomitū aliquid spacij interponatur, aut nihil efferat, aut rarius uomitionis molestias inferre uideat, magis erit considerandū, humorem uomitū prolicientē alicunde superuenire. Vniuersam itaq; corporis habitudinē contemplari, & alias notas rimari & discutere expedit, ac tum demum curationē aggredi, siue res ipsa sanguinis missionem, siue medicamentū purgatorium postulet. Neq; enim sine sagaci propensione prætereundum nauseáue ac uomitus suboriatur, an absq; hac ingruat illa, molestiamq; inferat, & ita per se cessauerit. Nisi enim uniuersum corpus probe humoribus uitiosis prius expurgetur, nihil egerit quisquis succū, qui se in locum aliquem receperit, expedire conabitur.

Nauseæ ac uomitus bileo aut melancholico humore prouenientis curatio.

QVod si irritus ad uomendum conatus, hoc est, sola nausea, ex humore bilioso nascatur, primo lenientibus, pariter & tēperantibus utendum est præsidijs. Secūdo perniciosi humoris acrimonia, causa mali, sedata, aut certe mitigata, uel per aluum inferiorē, uel per superna euacuato. Exhibendus itaq; ante omnia ita habētibus ptisanæ succus, qui utranq; prouinciam, placandi nempe humoris acredinem, & expurgandi eiusdē retrimenta, egregie absoluit. Habet porrò uireis purgandi, & humores ex stomacho profligendi mulsa aquea. Cæterum exiguam quandā calfaciendi facultatē retinet. Quo circa uitiosos succos per se feruidos & acreis magis accēdit, & auctiores reddit. Vitare itaq; oportet aquā mulsam cum

cæteris omnibus quæ calfaciendo purgatoriā potestatem possident. Præfertur iccirco nō iniuria succus ptisanę, qui & si minimam habeat purgandi naturam & uires, humectando tamen, & meatus relaxando mitigat, & humorum acumen hebetat: unde laborantes præsentissimum & excellēs sentiunt præsidium. Licet enim uomitum minime proritet, qualitas tamē substantiáue stomachum occupans omnino auferetur, & propulsabitur, id quod etiam in sordibus inquinatis spongijs est cernere. Neq; enim unquam spongiæ exactè mundantur, nisi uirus inde lauetur aqua, fœtoresq́; eadem expurgentur. Proinde nisi quæ infestat superfluitas aliquo liquore humectetur, aut superfundatur, aut dissoluatur permanebit arida & contumax. Compari etiam modo meatibus iam internis relaxatis & reclusis, bileo melancholicóue succo oppressis solo spongiæ exemplo purgari possunt. Potio etenim aquæ, hisce humoribus eximie subuenire potest: nam etiam si dēsus & ualidus inhæreat humor, sola aqua calida exhibita promptiorem & liberiorem exitum conciliat. Eo quod subinde exhibita discutit humores spissos, etiam si uiscida admodum, tenacitérque infixa fuerit pituita, præsertim salsa & inueterata, licet quemadmodum plerique faciunt medicamentum arefaciendi facultate, calidæq́; potentiæ præditum preter rationem fuerit adhibitum. Quo circa si humor in se ipso excoctus & conglutinatus efficitur & decrescit, molestiáque nulla afficit, neque febris ulla molestat, tum deniq; aqua mulsa, quæ dictis uehementius abstergit & expurgat utēdum est. Quod si his adhibitis nihil, aut parum proficiatur, humoribus non obtemperantibus, ad alia subsidia confugiendum, præcipue uero ad picræ antidotum, habet enim strenuam quum bilem, tum melancholiam è uentriculo purgandi potentiam. Cæterum qui hoc medicamento uti uoluerit, considerare debet, ne calidioris æquo naturæ sit, cui exhibet, néue in solidis, puta neruorum, ac musculorum partibus, quæ sunt firmissima corporis loca, retenta materia desedeat. Nam quæ calidæ sunt & aridæ temperaturæ, necessario febres hecticas incurrent, uel marasmo, id est, senlili ariditate marcescunt. Dandum est itaque hoc medicamentum breuiter omnibus quorum uentriculum superuenientes humores occupant, exceptis calidi & sicci temperamenti hominibus. Hunc igitur in modum instruenda est biliosorum & melancholicorum in stomacho humorum curatio.

Nauseæ ex uentriculo pituita saturo curandi ratio.

CÆterum si acidę aut dulcis pituitę uentriculum occupātis uitio nau sea suboriatur, his quæ extenuandi uim habent medicamentorum præsidijs utendum est. Offeratur itaq; præcipue acetū mulsum quod Gręci uocant ὀξύμελι, uel raphani, uel certe acetum mulsum pariter cum raphano. Probantur in hoc censu etiam radices capparis, & sinapi, porrus, uel διὰ κυδωνίων μήλων, id est, ex malis cotoneis confectio, quæ ex zingibere cōstat, & petroselino Macedonico. Inde enim non concoctio tantum, sed omnium etiam pituitosorum humorum quantumuis crudorum extenuatio fit. Cibaria ita habentibus intra modum & temperate, somnus & quies indulgenter concedenda sunt. Non raro enimuero eiusmodi uictus ratione mordicus obseruata non pituitam tantummodo immutauit & extenuauit, uerum ipsam quoque materiam bella metamorphosi in frugi sanguen alterauit, adeò ut citra lamentationem aleret eiusmodi succus, nam si acida existat pituita, dulcibus occurrendum est. Si salsus humor idem sit, attendere oportet illico unde salsuginem contraxerit. Quandoq; enim ex commixtione serosæ, ut uidetur, essentiæ salsorem induit. Est quando non inde, sed ex calidiore intemperie calfacta & torrefacta penitus pituita, & salsedine & pinguitudine inficitur. Proinde si salsitudinem quoq; uidetur ex nimio quàm par sit ardore contraxisse frigidis oppugnanda est, quoniam à calorificis non expugnatur, neq; resoluitur, sed ab his quæ & refrigerandi & humectandi uim obtinent. Vt enim ardore magis conglutinantur, & frigorificis & humectantibus diluuntur exemplo salis & nitri, quę perinde atq; à calore constringuntur, uerbi causa, igne, & sole, ita ab aqua resoluuntur. Si pituita ab ardore exiccata fuerit, his quæ memorata sunt, pręsidijs subueniendum est.

Ventriculi seroso & tenui humore imbuti curandi ratio.

SI tenuis & serosus humor (qui à Gręcis ὀῤῥώδεις, id est, sereus nuncupatur, ὀῤῥὸς enim eidem genti serum lactis notat: quum uidelicet pingui tudine humor subtilis instar seri lactis defluit. Ita & liquidus quilibet humor à pingui decurrens (Gręcis ὀῤῥώδεις dicitur) in uentrem se conferat, omni consideratione iussa ualere, incunctanter uomitus calida aqua exhibita affatim ciendus est, uel certe ptisanę succo potui dato proritanda est uomitio. Atqui si liberaliore humectatione uires deiectæ uidebuntur, & stomachus prostratus est & exolutus (unde malis fons est) & creber uomi

tus

tus adeò quidem ut neque contentrix, neque attractrix facultas suo fungatur officio. Tum utiq; ita affectis medicaminibus siccificis & reprimentibus, succurre. Cuius notę sunt, ipsa cotonia mala tosta, stomacho emplastri modo imposita, uel manducat per se, uel quod cum his conficitur medicamentum cum pipere solum, uel, ut alij pręparant, adiecto etiam zingibere, petroselino Macedonico. Quidam admiscuere gariophylla, & costum, uerum hæc sunt quàm par sit magis medicaminosa. Optimum longe & excellentissimum est cui piper tantummodo adijcitur, aut ad summum profecto zingiber & piper. Nam hæc ad roborandum & calfaciendum stomachum, uentremq́; sola sufficiunt, quæ utrique necessaria sunt, humido stomacho & acrimonia humorum uacanti. Vbi uero perliquida & acris admodum redundare tibi uidetur materia, his utendum quę robur inducendi, constringendiq́ue & minime calfactoriam uim obtinent, in quo censu sunt, malorum cotoniorum simplex succus, & idem cum melle confectus. Cōpertum etenim est satis, hunc omnem humorem bileum & acrem mitigandi, & corroborandi uireis habere, quo nomine imbecillo, & calido stomacho, uel materia in bilem mutata, conferunt castaneæ, mespila permatura, fabulum cum posca elixum, & uuæ, & alica simili modo exhibita, & ut quæ sunt infinita paucis expediam, cuncta quæ roborare, reprimere & arefacere nata sunt, non in cibarijs tantummodo, uerum in medicamentorum quoq; præsidijs, offerenda sunt.

De inflammationibus stomachi & cura, Cap. IX.

HActenus de indicijs, & curationibus singularum à medio discedentium temperaturarum, ex humorum qualitatibus stomachū occupantibus, uel aliunde ex aliqua alia corporis parte, in hunc demanantibus, satis, superq́;, ut uidetur, recensuimus. De phlegmone eiusdem uisceris deinceps differendum. Quum inflammatione aliqua stomachus tentatur, gnauiter omnino & summa cum industria agēdum est. Siquidem is, paterfamilias uocitatus, ut in columis, totum animal solus gubernat, & singularum fermè partium functiones sua uirtute promouet, ita si ęgrescat, uita (ut supra admonui) in ancipiti est. Quo circa omnem rudentem, ut aiunt, mouere, plurima & uaria auxilia, neq; ut quidam cēsent, sola laxatiua adhibere oportet, ne robur eius prosternatur, & inde summū

discrimen succedat, neq; enim alimento deperdito statim cibos appetit. Offerenda itaq; sunt pariter cum relaxantibus confortantia stomachum. Verbi causa, œnolęon, id est, uinum & oleum, cui absynthij parum, & mastiche admixtum sit. Haud somnolenter autem animaduertendum est, utrum necessitas ipsa magis expostulet, laxatiua'ne an quæ robur conciliāt. Nam si quæ resoluunt magis desiderabuntur, asperginibus, quas Græci ἐμβροχὰς dicunt, oleum chamæmelinum admisceto. Et si febris remissior sit, glaucininum, adipem quoq; adijce & defrutum. Si uero defectioni angor accedat, non admodum relaxantia quæ omnes iam Græce uocare chalastica pharmaca adsperginibus indito, sed oleum potius melinum, id est, de malis cotoneis, uinum'q; infundito, uino autem absynthium & rosas immitte, & pariter decoque. Flores præterea labruscæ, id est, uitis syluestris, quam œnanthen Græce uocant, & fructus loti, & palmulæ, atq;, ut semel dicam, omnia quæ robur inducunt, aut chalastica sint, adhibeantur, neque embrochis tantum, aut cataplasmatis, sed & ceratis & epithematis curatio mollienda est.

De ceroto & epithemate ex decretis Galeni.

QVod si stomachum inflammatio non magna, sed mediocris uexat, satis auxilij cerotum Galeni tulerit. Quod habet, olei nardini in hyemalibus quidem horis denarium pondo octo, in æstate uero, denarium pondo sex, ceræ candidæ pondo uncię unius, aloës denarium pondo quinque, mastiches denarij pondo unius. Oleum in uase duplici diluito & cætera admisceto, & ubi usus necessitas est utere. Si uero maiore opus est robore, adijce aloës plus denarij pondo unius, potes etiam addere succum absynthij & flores labruscæ, uel succum tenellorum palmitum uitium. Æstiuis porrò horis si febris adsit non leuis, olei nardini loco oleum cotoniorum insere. Si stomachus ualde imbecillus uidebitur nileum siue nilei cerotum superinductum remedio est. Quin & philagrij epithema nullo alio adiecto per se, uel epithemate διὰ ναρχύνων ex spica nardo, admixto, si stomacho imponatur, iuuat. Si quando inflammationi durities accedat, quæ emolliendi uim habeant adplica. Verbi causa, διὰ μελιλώτου, id est, ex sertula campana confectum. Eiusdem notæ est aliud à nobis concinnatum, quum roborandi, tum mollificandi facultate præditum. Cuius confectionem hic subijciam.

Cerotum

Cerotum mire confortans & emolliens proles nostra.

ACcipit thuris pondo unciarum quatuor, comarum absynthij tātundem, guttę ammoniacę pondo unciarum septem, styracis pōdo unciarum sex, cerę pondo librę unius, olei nardini tantundem, uini phalerni quantū satis est. Arida uero in uino pridie macerato, & obnixè cōterito. Deinde cera & oleo diluta cęteris indito, & utitor. Admirandę etenim est in stomachum emolliendo & confortando efficatię.

Aliud eiusdem facultatis.

MAstiches, aloës, croci, myrrhę uniuscuiusq; pondo uncię unius, styracis pondo uncię unius & semis, succi absynthij pondo unciarum duarum, ceræ pondo unciarum sex, olei nardini pondo libræ unius, concinnato, & ad easdem operationes utitor. Quod si inflammatio in stomacho iam inueterauerit, id quod usu interdum uenit, adhibēda sunt ea quæ incidendi uim obtinent, Græci ea uocant κοπτικά. In quo censu sunt, quæ mox subijcio.

Malagma durities stomachi incidendi uiribus præditum.

PRopoleos, hoc est, sordium aut fecis apium quę in aluearibus colligitur, pondo selibrę, styracis pōdo sextantē, mastiches pōdo uncię unius, resinę terebinthinę denarium pondo quatuor, magmatis olei nardini quantum ad comprehendenda ea satis est, concinnato.

Aliud malagma admodum conducibile duritiebus stomachi emolliendis, & fluxibus & doloribus, adeò ut tribus horis laborantē leuet & cōtinuo præsens auxilium exerat, cuius hæc est cōpositio.

ACcipe cerę rubentis pondo unciarum sex, resinę terebinthinæ pondo unciarum quatuor, myrrhę pondo unciarum binarum, aloës pondo trium unciarum, aluminis fissi, galbani singulorum pondo unciæ unius. Myrrham in uino maceratam leuigato, siccarum uero rerum puluerem insere, reliquaq; eliquata admisce, usui adhibeto in panno quod magnitudine quatuor digitos impleat.

Ad eos qui frigido humore laborant, & inflammationem habent, odoratum.

SI succus gelidus pariter & phlegmone sollicitet, optimum sanè & excellens remedium fuerit epithema, cognomento εὐώδες. Cuius quidē plures admodum habentur confecturę. Nos uero eam cuius sępenumero periculum fecimus usurpandam propinabimus. Compositio eius talis est: Croci pondo sesquiunciæ, aloës pondo unciarum duūm, phylli, id est, folij her bę, pondo uncię unius, sordiū ex aluearibus apum pōdo unciarū

trium, thuris pondo unciarum duûm, styracis pōdo unciarum trium, mastiches pondo unciarum duarum, spicæ nardi pondo unciæ unius, cardamomi pondo unciarum geminarum, crocomagmatis, hoc est, recremēti & fecis crocini unguēti seu olei pondo unciæ unius & semis, guttę ammoniacę pondo unciarum sex, cerę pondo libræ unius & dimidiatæ, colophoniæ pondo duûm librarum & dimidię, succi balsami pondo denarium sex, palmularum pondo unciarum sex. Huic sanè epithemati non est aliud prę ferendum curandis his qui ex algore infestantur, & duritiebus pariter anguntur, quibusq; pituita molesta est, & quos dolores, distētionesq; excruciant. Neq; stomachi tantummodo, sed & iocinoris & intestinorum inflāmationibus, & doloribus deniq; uentris longe est commodissimum & pręsentissimi auxilij.

Epithema cognomento dia meliloton diuinum medicamentum. Cuius descriptionem hic, ut citra sudorem, quærendiq; molestiam sit obuia, ponimus.

ACcipit sertulæ campanæ heminam unam, ceræ tantundem. Conducit autem id non solummodo non continentibus cibum, quos Gręci dicunt στομαχικούς, sed & iocinorosis, & alijs affectionibus bene multis.

Malagma polyarchion, pro stomachicis peripneumoniæ, doloribus renum, pleuritidi, iocinoris, aquæ intercutem laborantibus, uesicæ item & locellorum muliebrium affectionibus utile.

HAbet id ceræ, cardamomi, resinæ terebinthinæ uniuscuiusque cotylam unam, guttæ ammoniacæ denarium pondo triginta quinque, croci, myrrhæ, cyperi, thuris, ligni balsami, cinnamomi, sertulæ cāpanæ quam Græce μελιλωτον uocant, uniuscuiusque denarium pondo quindecim, spicæ nardi Indici denarium pondo sex, olei cyprini heminam unam, uini Italici quantum ad ea colligenda satis est. Vbi uero usus necessitas est, oleo prius cyprino cerotum dilue, & utere.

Aliud.

SVcci absynthij, florum labruscæ, nardi singulorum pondo unciarum trium, mastiches pondo unciarum quatuor, ceræ pondo unciarū sex. Ceram liquefacito, nardinumq; oleum & trita cætera immittito, & cerota concinnata, utitor.

Aliud

Aliud epithema ad dolorem stomachi.

SVmito sulphuris uiui sextantem, masliches tantundem, ceræ pondo libræ unius & dimidiæ, olei irini tantundem. Sulphur ante omnia & masftichen in pila leuigato, ceram & oleum eliquata superinfundito, subactisq; & emollitis inuicem, utitor.

Aliud epithema ad omnem inflammationem stomachi, omnisq; generis duritias, præsertim aquæ inter cutem inchoanti, & spiritibus flatuosis in præcordijs expediens.

STyracis calamythę pōdo unciarum trium, aloës iocinoris modo concretæ pondo tantundem, resinæ terebinthinæ pondo unciarum quatuor, ladani pondo unciarum duûm, bdellij translucidi pondo unciarum trium, euphorbij recentis pondo unciæ unius, uel adipis anserini pondo unciarum quatuor, olei nardini sextans, ceræ rubentis libra. Sunt alij nonnulli qui picis mundę adijciunt quadrātem, uini fragrantis & odori quantum ad colligenda ea sufficit.

Vnctiones ad algorem stomachi.

VNgenta aduersus gelidam intemperiem stomachi simplicia plurima & innumera propemodum conficiunt. Cæterum cui nomen inditum est martiaton omnibus palmam bonitate facile præripuerit, & odoris suauitate gratius est, & uiribus efficatioribus. Duritias si quæ insestant permollit, & stomacho robur calfaciendo inducit. Conficitur autem eadem unctio ex styracis calamythę, ceræ singulorum pondo unciarum trium, medullæ ceruinæ pondo unciarum duarum & dimidię, resinę terebinthinę pondo uncię unius, succi balsami sesquiuncia, si nouellus sit, sin antiquus immitte pondo unciarum duarum, olei nardini pondo unciarum sex, redige in ungenti condituram & utere, supramodum est utile.

Aliud martiaton præsentissimæ commoditatis quod habet.

STyracis calamythæ unciarum pondo trium, medullæ ceruinæ unciarum pondo totidem, aloës iocinoris instar coactæ, masliches singulorum unciarum pondo duûm, olei nardini unciarum pondo trium, succi balsami tantundem, ceræ unciarum pondo quinq;, effingito ungentum & utere, optimum & excellens est.

Aliud

Aliud myracopon, id est, odoratum, dolores sedans, atq; ad eadem quæ martia ton, conducens, & designans, nisi quod hoc quàm illud calidioris est potentiæ. Proinde quum uehementiorem caliditatẽ exposcit stomachus, magis cõmendatur præsentis unguinis usus. Compositionem habet eiusmodi.

MYrrhæ troglodithicę quadrantem, uini syriaci meracioris libram, opobalsami trientem, mellis quadrantem, resinæ terebinthinæ unciarum pondo unius & semis, euphorbij uncię pondo unius, ceræ rubeæ, guttæ ammoniacæ cuiuslibet unciarum pondo trium, compinge, ungentur, & contra omnem algorem utitor.

Ad frigidum uentriculum intinctus, siue intrita.

PRotrimenti (quod Græci ἔμβαμμα, ἀπὸ τοῦ ἐμβάπτειν, id est, intingedo uocant) stomachum frigidum emendantis talis est compositio. Baccarum iuniperi, quæ ἀρκευθίδες Græce uocantur, unciarum pondo duûm, piperis tantundem, zingiberis unciarum pondo quatuor, petroselini unciæ pondo unius, mellis quantum ad comprehendenda ea satis est. Præpara & utere.

Antidotum, siue pastillus, cognomento amazonon.

ANtidotus siue rotula quę uulgo dicitur amazonon multorum sæpe experimento in uehementibus stomachi doloribus mirificè prodesse cognita est. Dolores etenim sedat, si potui detur. Est autem eius confectio talis: Seminis apij, anisi, uniuscuiusq; denarium pondo sex, absynthij denarium pondo trium, myrrhæ, piperis denarium pondo duûm, cinnamomi denarium pondo sex, testiculorũ fibri, lachrymæ papaueris cuiuslibet denarium pondo duûm, leuigato in aqua & redige in pastil os. Et exhibe integra dosi denarium unum. His qui cibum continere non possunt, cum defruti cyathis tribus, cum elixatione myrti, lienosis cum aceto mulso. Verum & alijs quoq; multis affectionibus succurrit ille pastillus, & primitus quidem his qui assiduo uomitu, et iugi mordacitate stomachi ex pestiferis humoribus uexantur. Hactenus de stomacho & uentre satis.

De uiscerum duritia & curatione, Cap. XIII.

HIc quoque loci, quemadmodum & supra admonui, dignum est scitu, quod non omnis durities quum stomachi, tum iocinoris, tum lienis, tum cuiuscunque alterius partis ex eodem fonte commeat, sed ex diuersis occasionibus prouenit. Humores siquidem ariditate,

tate, feruoreque præcedente conglobati facile indurescunt, & tumores constituunt. Nam & gelidi eiusdem sunt efficatię, sunt itaq; uigilanter perpendenda & ad unguem, quæ præcesserunt, cognoscenda, atq; ita ex indicijs conferentibus causæ indagandę, discussa potissime singulorum intemperie. Mox inde medicamentorum subsidijs occurrendum. Ingens enim mœsticia quandoq; & anxia quæ antecessit sollicitudo, quin & labor & studium, uel ciborum ac potuum circumcisio, & eorum itidem calidorum usus id mali sæpe concinnat, quæ omnia, ut dixi, exactè cognoscere & duriciei inde causam olfacere, expedit. Quoniam uero maxima ex parte uiscerum durities ex humoribus adustis & mediam temperiem longe excedentibus, proficiscitur, necessario eiusmodi affectioni tepidis & tẽperatis medicaminum adminiculis succurrendum est, neq; semper ualde calorificis. Non desunt uero quibus, ceu demõstratum est, duritia ex algore nascitur. Et proinde, quoniam res ita se habet, omnem oportet medendi moram rumpere. Docuit autẽ Aristoteles, alijq; celeberrimi autores, quod quicquid constringitur & congelascit, id etiam indurescit. Quapropter caput curationis eiusmodi affectionum est, congelationem inductam protinus soluere. Hunc scilicet in modum, si ad calorem, ariditatémue referatur cõstrictio, necessarium omnino fuerit, rebus humectãtibus & frigorificis duritiem contractam resolui, ueluti liquido in sale (ut supra positum est) & nitro fieri constat, quæ ardore magis magisq; inarescunt, & tantum non in lapidem indurantur, aqua uero promptissime diluuntur. Et quemadmodum quæcunq; ex algore coëunt & congelantur incunctanter igne & sole resoluuntur, perinde atq; in crystallo, glacie, & niue, quæ, ut uel cæco adparet, Phœbi, Vulcaniq;, ut ita dicam, caloribus confestim eliquescunt liquido datur cernere. Curaui itaq; uiscerum duritias ipse, solis humectantibus & temperãtibus remedijs adhibitis. Verbi gratia, balneo, hydrolæo, hoc est, aqua mixta cũ oleo humectãte. Verũ & oleo præterea rosarũ, & chamæmelino in eadẽ curatione usus sum, atq; integrã inde ualetudinẽ æger recuperauit: Aspergines adhæc (quas ἐμβροχὰς Gręci uocant) perinde atq; in alijs duritieb. de nardo, glaucio, oleo glaucino, et anethino, & martiatõ, & id genus alia usurpaui. Curiosum porrò uictũ iniũxi, calidũ nẽpe, exẽpli causa, cibaria cum pipere, aniso cõdire iussi, & alia huius notæ præscripsi. Potui nouissime dedi potiones è spicanardi concinnatas. Et aliæ uno uerbo, quæ attenuandi & calfaciendi uirtutem obtinent antidota.

De acida

De acida eructatione & cura, *Caput* XI.

ACcidit præterea stomacho sæpius acida eructatio, quæ item non ad algorem tantum, sed ad calorem etiam suam scaturiginem re/fert. Hallucinantur itaq; medici (nam sunt plures in ea sententia) quotquot frigori solũmodo hoc quicquid est uitij adscribunt, & proinde non nisi calorificis in eius curatione medicamentorum præsidijs utũtur. Noui equidem bene multos eo malo uexatos qui ut calidis edulijs offen/debãtur, ita & gelidis dapibus sumptis pristinam sanitatem recuperarũt. Vnde usu sanè non adeò raro uenit, ut uinum acescat in quorundam sto/macho, & quæ de pipere & aniso præparantur, & breuiter omnes calori ficæ potiones. Quo circa quum hæc obseruassem pręcepi ut è medio sub/latis ijs, contrariam omnino amplecteretur curandi rationem, eoq; institu to aquam calidam liberaliter potui dedi, boniq; succi alimenta, & quę con coctu sunt difficilia. In quo censu dicuntur intestina, grus, uẽtres anserini, & buculæ pedes cum posca, & defruto, & hysitia (quod est cibus ex carni/um extremitatibus porcinarum, ὗς enim Græcis porcum σῖτος cibum si/gnificat) Ex piscibus uero acerina orphosue, pectines & ostreæ coctioni renitentes huic affectioni præcipue succurrunt, adeò ut nulla amplius aci/da eructatio, neq; cruditas premat. Quorum uero uentriculus ex frigore acidus esse consueuit, cibaria calfaciendi & pituitam incidendi tollendiq; potestate prædita manducent. Vtendum autem est in eadem adflictione peculiariter hac conditura. Accipe piperis denarij pondo unius, seminis anethi denarium pondo quatuor, cymini tantundem, quæ trita in pulue/rem redigito, & lectum petenti mystrum unum cum uino temperato, ubi necessitas postulabit, propina.

De amarulentia oris, *Caput* XII.

ORis amaritudo haud aliter quàm acidi ructus cognoscenda est, atq; in illius quoque, quemadmodum in his, non illico omnibus simpliciter frigorificis & humectantibus utendum. Quandoqui dem crassis possunt abundare humoribus, à quibus bilis sequestrata supe/riora petit, & os amarore huiusmodi inficit. Omnes nanq; regio morbo oppressi, oris amarulentia uexari consueuerunt, cibi tamen frigidi non o/mnibus, succurrunt. Plerisq; etenim muria seu hydrogaro, aut aliud id ge nus sumpta, præsenti fuit auxilio, adeò quidem ut salute recuperata ab ar/dore & amaritudine penitus uindicati sint. Vnde facile datur colligere ar/

quatum non ad unam modo causam originē suam referre. Aliâs enim ex iocinoris inflammatione, aliâs ex praua calida intemperie uentris & nonnunquam ex uiscidis, tenacibus & spissis humoribus, atque huiusmodi uniuersis haud aliter quam solis calorificis & extenuatoriam uim habentibus, succurritur.

De his qui humido sunt stomacho, Cap. XIII.

PRæuidendum insuper gnauiter etiam ijs quibus uētriculus admodum humidus existit, oreq; saliua perpetim pleno subinde sputum eijcit. Neq; etenim omnibus nullo discrimine, ex multo stomachi humore id accidit, fieri nanq; potest, ut calor huius rei parens sit. Proinde qui ieiuni, & parum cibi sumētes id mali crebro sentiunt, & saliuam incessanter proijciunt, usq; ad ientaculum, quod Græci ἀκράτισμα adpellant, uel quomodocunque expressius enuntiare uolueris sumptionem cibariorum, euidens admodum erit indicium calore succos in alto hærentes resolui. Quemadmodum enim ex lignorum ardentibus tedis, ac ut Græce dicam schizis aquosus humor multa caloris ui distillat, ita & saliuarū effusionem calor prolicit. Itidem omnino in carnibus quę ad carbones torrentur, aut assantur uulgo fieri cernimus. Succurrēdum uero ita habentibus, hoc est, præ magno calore subinde saliuam eijcientibus cibarijs frigorificis & concoctioni resistentibus, sicuti contraria ratione his qui ob ingentem humiditatem, saliuam identidem expuunt calorificis pariter & siccificis dapibus. Quoniam semper contrariorum sunt remedia.

De cholera, Caput XIIII.

FAcienda nunc est mētio, stomachi pariter & intestinorū uitij quod χολέραν Græci nominarunt. Quoniam autem acutissimum malum est, & grauissimam syncopam, cum multa bilis deiectione & uomitu immoderato inducit accurata indagatione cuiusmodi nam morbus sit, discutiendum est, quo sine mora manus ferantur auxiliares, nam grauissimus, ut dixi, morbus est, & breuissime uitam abrumpit. Procrastinare igitur in hac affectione curationem, non leuem modo ac simplicem iacturā infert, sed uitam omnino propter corruptionem in ancipiti ponit. Scire itaque oportet choleram esse immodicam uentris perturbationem cum uomitione molesta cōiunctam, in qua simul & stomachus & uenter torquentur, Græcorum quidam in hūc modum definiunt, χολέρα ἐςὶ ἔκρισις κατῶθεν

διὰ γαστρὸς καὶ ἄνωθεν διὰ στόματος ἐμετός. Hoc eſt, cholera per inferna deiectio, ſupráque per os uomitus eſt. Nemo uero credat χολέραν adpellari à Græcis ob bilis, ut uulgus putat, abundantiam, & cholerica nominari biliosa, ſed à multo bileæ materiæ fluxu qui per inferna & ſuperna fit, hoc eſt, inteſtina, uentrem, & os. Priſci nanque Græci χολάδας inteſtina laxiora, quod in ea χολὴ fundatur adpellant. Et inde hunc morbum cholericum, hoc eſt, inteſtinorum affectionem gens eadem cognominauit. Oritur autem non ex una tantummodo cauſa, uerum ex pluribus nempe ex ciborũ perpeti cruditate, ob ingurgitationis nimietatem, dum enim confici nequit nimietas, corrumpitur. Fit etiam ex qualitate ſola, aut ex redundanti humorum prauitate, maxime uero tenellorum ac tenuium. De cibarijs præterea & potibus præſertim his quæ ſtomacho officiunt, & lædunt. In quo cenſu ſunt limones, omnia pinguia, & dulcia cuncta, & oleum copioſe in edulijs oblatum. Naſcitur ad hæc & ex redundãtia bileum, id eſt, χολέρων ſupra infraq́ natura ſtimulante erumpentium. Eo uero à colica affectione ſecerniculo diſſidet, quod in laxioris inteſtini dolore (quod κῶλον nominãt) uenter ne officium quidem ſuum faciat, ne dum fluxu aliquo laboret. Eſt quando χολέρα ex occaſionibus gelidis emergit, puta epithematis aliquibus frigorificis, uerbi gratia, multa aquę algentis lotione, ſiue potata, uel certe ſuperfuſa. Quibus ſingulis accurata perpenſione animaduerſis, de ſingulorum curatione uerba neceſſario facienda ſunt.

Choleræ ex cibariorum crudorum plenitate prouenientis curatio.

QVod ſi χολέρα morbus ad alimenta corrupta ſuam referat originem & nihil notatu dignum cum deiectione tum uomitu eijciatur, cum nauſea & conatu, confeſtim ad ea, quæ uomitum uehementius proliciũt, præſidia confugiendum eſt. Cuius farinæ præcipue cenſetur, hydromeli, hoc eſt, aqua mulſa, quæ utrunque iuxta citra moleſtiam functionem abſoluit, hoc eſt, ſupra infrá que eruptionem concitat. Si uero cholericus aquam mulſam horreat, aquæ calidæ potum affatim bibat, & ad uomitum nolentem uolentem impellas, digitis aut penna ori inſertis, quoad quicquid corruptum intus continetur, prorſus proijciatur. Vbi uero ibi quicquid corruptum erat uniuerſum proiectum uidebitur, auerſandus eſt uomitus, concilianda quies, & calfacienda præcordia, quæ Græci uocant ὑποχόνδρια. Summe etiam facit æſtiuis quidem horis olei dulcis calidiq́ue inunctio, Hyemis uero tempore, nardino, glaucinóue ſiue unguento

quod

quod uocitatum est martiaton, utere. Post uero sufficientem euacuationem inducta quiete, si non febricitet æger balneo eum credere præcipito. Paulatim non confertim cibum ministrato, cruditatē manibus pedibusq; euitans. Atq; si nihil usu ueniat, quod iure obstet, confestim ad solitum nutricatum reuerti moneto. Verum de cibariorum corruptorum plenitate prognata passione ut uocant cholerica, haud proprie adpellenda est affectio cholerica, sed eduliorum appendix.

Choleræ ex uitiosa qualitate stomachi prognatæ curatio.

SI propter euacuationem, defectumq; qui antecessit stomachi ea affectio quæ proprie χολέρα adpellatur, importuna existente deiectione & ut supra positum est uomitu, facta fuerit, & non ex corruptorum ciborum plenitudine, oportet ægrotantem, & imbecillem stomachum confortantibus & pristinam salubritatem recuperantibus instaurare. Nutricatus uero negligēdus non est, sed curiose offerendus, & panis inculpatus cum bono uino myrtite, id est, ex baccis myrti arboris, aut cum melle omphacino, quod ex una portione uuæ acerbæ & immaturæ, & duabus mellis conficitur, aut uino † palmite, aut serapino potissimum si febre careant male habentes & se frigidos esse putant, & uictus sit debilis, & penitus depascentem infestarint. Quippe hoc modo se habentes natura simul cum uomitu κακοσομαχία, hoc est, uitio & malitia stomachi maxime infestari perhibentur. Ingurgitationis itaque nimietate affectiones cholericæ proueniunt. An uero uomitu infestentur & imbecillo ac uitioso sint stomacho, res ipsa & experientia docet. Si febre laborant & natu grandiores sunt, et non ad aquam frigidam, sed ad pinguedinem potius alia quam, aut dulcia, aut oleosa quæ stomachum magis magisq; subuertunt, referatur morbus, & ructus adsint fumosi, non est eis panis uino maceratus exhibendus, sed in melle omphacino, aut hydromalo, † cyphirhaticóue, uel aqua mulsa, aut posca quod Græci ὀξύκρατον uocant, aquáue rosarum madefactus offerendus est. Idem liquor in quo panis maceratus & infusus est utiliter sorbetur. Quod si his peractis parum profeceris, & uomitus non quieuerit, aut etiam magis increuerit, decoctum mentæ, nam præsentissimi est auxilij, potui dato. Et si stomachus imbecillus suo nequeat fungi officio, idem decoctum magis proficit. Si corporis robur prosternatur, partesq; extremæ, manus puta & pedes algescant, conuulsionibusq; & torsionibus circa umbilicum (quos στρόφους Græcorum medici adpellant) tentantur,

alias palmatiano

alias forte cyphiatticum

iuri mentæ uinum admiscere utile est. Noui equidem aliquot multos iam conclamatos qui ab ancipiti periculo solo uini potu uindicati ad integrā sanitatem reuersi sunt. Ergo confugiendum quoque ad uinum est. Sūt præterea partes aliquæ corporis oleo irino, aut nardino, aut cucumerino, aut aliquo indolorio (quod Græci ἄκοπον dicunt) quæ neruorum contractionibus conducunt, & algores solantur, perfricandæ. Foris porrò cataplasmata sunt adplicanda, quæ prosunt in primis his qui cibaria non retinent. Verbi causa, panis siligineus, aqua coctus adiecto oleo ex malis cotoneis pariter & farina hordeacea uino ex myrti baccis expresso, decocta. Quod si id in promptu non sit, in uino uel palmite, uel tyro, uel serapitite in quo absynthium decoctum sit, admoueto. Rosas insuper, & mala cotonea, & palmulas, mollium item uitium palmitis succum, non erit alienum porrigere. Post hæc farinam hordeaceam (quod ἄλφιτον Græci uocant) decoquito, mastiche & oleo malorum cotoneorum additis. Cuncta quippe hæc sunt admodum conducibilia, quoniam robur inducunt, neque humoris quicquam eodem commeare sinunt. Ab his potest transitus fieri ad epithemata, quorum compluria à priscis medicis sunt ad eiusmodi affectiones descripta, è quorum quidem numero, unius sæpe numero bonitatem experti, cuius compositio talis est.

Epithema super stomachum cholericum.

LAbruscæ florum œnanthésue denarium pondo duûm, succi acerbarum & immaturarum uuarum denarium pondo quatuor, acaciȩ, rosarum aridarum, uniuscuiusque denarium pondo octo, gallæ asianæ denarium pondo quatuor, palmularum denarium pondo sex, uini austeri quantum ad ea comprehendenda satis est, olei ex baccis myrti, ceræ cuiusque denarium pondo sedecim, picis denarium pondo duodecim. Confice & utere. Hoc etenim iocinorosis, & torminibus intestinorū cibum non continentibus, & iugi uomitu pressis summe confert. Vbi uero circa umbilicum torsiones, quos στρόφους adpellari diximus, & distensiones ex flatibus in uentre collectis conflatȩ fuerint, consentaneum est cucurbitulas admouere, haud etenim leniunt solum, sed eximiè etiā ad miraculum usque auxilio sunt. Conferunt etiam plurimum emolumentum ijs qui ob imbecillitatem cibum continere non possunt, stomacho adglutinatæ, quæ ubi simul atque adpositæ sunt laborantis uentriculo, detrahantur, & huc illuc deducantur, uomitionem arcent. Sed diutile inibi perseuerantes concoctionem

ctionem ciborum promouent, & aluum plus æquo solutam, astringunt. Prestat autem ut calide & citra scarificationem adplicentur. Quod si phlegmone aliqua inueterata adsuerit, & scirrhosa durities præcordia occupauerit, tum scarificatione etiam adhibita, tantum abest ut noceant, ut etiam magnifice opitulentur.

Notæ choleræ ex bilium plenitate procreatæ.

VEntris deiectionem cum uomitu immodicam ex bilium abundantia prouenisse his notis collige: Ingens uellicatio & mordacitas, ardorq; uentris, & præcordiorum infestat. Et ea quæ per inferna deijciuntur pariter & uomitum, omnia biliosa sunt, bupina excruciat, & lingua salebrosa est, præcipue si æstas fuerit, & si calorifica cibaria, uel biliosa morbum præcesserint. Quibus certissime deprehendes ex bilium nimietate morbum emersisse.

Choleræ ex bilis copia redundanti prognatæ curatio.

GElidis itaque & humectantibus rebus quum in potu, tum in cibis affectio eiusmodi curanda est. Quin & cataplasmatis & cerotis & epithematis, ex eiusdem farinæ essentijs utendum. Succum igitur ptisanæ frigidum potare talibus utilissimum censetur. Lactucę itidem cum exiguo aceto exhibitæ refrigerant. Pari etiam modo intyba, endiuia syluestris, seriśue. Præcipue uero panem gelida unda madidatum offerre expedit & pectines, & ciriatia sæpius lota, & intestina seu uuluæ, & grues, & cancer, astacusúe bis coctus, & pisces durioris carnis, potissimum quæ inde fit hysitia. Ex anseribus uero, pullis item & gallis conferunt uentriculi. Pomorum autem permatura expediunt, & modicè acerba, hoc est, constringentia, & præ cæteris fructus loti, & pira, & mala punica, & uuæ pendulæ. Ex bellarijs uero castaneę. Conducit item aquę frigidæ potio, non auaré, aut semel largiter præcipitata, sed sensim & multis uicibus & præsertim inter medium cibum pota. Quod si ex ingenti symptomate robur deijciatur, haud absurdum puto, fuerit uel hydromeli, uel omphacomeli potui dare, aut pauxillum certè uini Sabinensis, uel Cydonite, uel Cnydium. Nam uigilijs infestantibus uel ob nimiam exagitationem, uel ariditatem, uinum, quo minus capiantur mente, circumcidendum est. Atqui tum omnium præstantissimum est remedium ita habentibus confectio διὰ κωδειῶν, è passo cretico concinnata. Vbi uero paululum obdormierit patiens, aliquid sed parum tamen potionum, quæ supra positæ sunt admiscẽdum est.

Super ilia, hypochondria'ue semperuiuum & lactuca adiectis panium micis leuigatis, & oleo rosaceo, cataplasmatis more ponantur. Quin & cerotum ex eijsdem concinnatum stupendi est auxilij. Quod si per tempus licebit succos palmitis uitium adijcere multo præstantius & præsentissimo fuerit remedio. Si adhuc efficatius reddere uolueris medicamentum, herbam sanguinalem prædictis adijcito. Hæc quippe cerota refrigerandi, robur inducendi, humorem in stomachum manantem reprimendi, uentrem astringendi, temperandíq;, & adpetitus ciborum auersionem profligandi. Hæc inquam pariter omnia designabit dicta cerota, si modo, quo diximus, studiose conficiatur. Memoratis itaque medicamentorum subsidijs usque utẽdum est cholericis, hoc est, ijs quos iugis uexat alui deiectio, & assidua uomitio. Item his qui conuulsione tentantur, & quibus laborantibus syncopa lætalis accidit. Certe præsentissima sunt, quę demonstrauimus, simul & deiectioni & uomitui medicaminum auxilia, modo quemadmodum docuimus ritè adhibeantur.

Choleræ leuis ac paruæ curatio.

VBi autem cholera per exiguam tantummodo alui deiectionẽ, & uomitionem itidem non magnam effecerit, sed stimulata solum natura, conatus, quum uomendi, tum eundi tantum non irritus sit, non erit alienum purgatione uti, quo cholericus humor per aluum euacuetur, maxime si causa non inueterauit, & quis purgationem uẽtris per medicamenta antea consuetam supersederit. Quam sanè prouinciam nulli alij committes tutius & utilius quam scammonij liquori & oxycrato cum succo mentæ, aut aqua rosarum, aut melle rosato (quorum hoc Græci ῥοδόμελι, hanc ὑδρορόσατον adpellant) exhibendo, citra omnem molestiam & angorem officientem humorem exhaurit. Verum si humor biliosus uidebitur stomachi aut uentris tunicis imbibitur, atque inde cum deiectionem tum uomitum prolici, picram, id est, amaram antidotum cum scammonio preparato, quod diagridium uocant, pro ægrotantis uiribus præbeto. Confert itaque plurimum ita affectos confidenter purgare. Euacuatione quippe peracta, & humoribus superfluis ita exhaustis, ne noxius humor se amplius in uentrem cõferat, nauseam protinus tolli necessum est. Nutricatus tum offerendus est paulatim, ægerrimę corruptionis, sed qui ad laborantis sanitatem tuendam adprimè accommodatus sit. Illud porrò obseruatu

dignum

dignum est, quod magna ex parte omnibus quotquot cholerica affectione opprimuntur, conducit assidua calidarum manuum lenis & mollis frictio. Colligatio præterea extimarum partium expedit. Et si uentris superflua urgeat deiectio, commendantur in primis brachiorum & coxarum ligaturæ. Si contra uomitus magis infestant inferiores corporis parteis crura uidelicet tibiæq; & malleoli, deligandi sunt. Quum uero manusque pedesque algescunt, cõuulsioque impetit, si per uereis licebit, easdem parteis in aqua calida tantisper foueas dum tumorem ponant, & rubore non paruo loca suffundantur. A fotu autem illico ne frigescant lanis inuoluito. Denuo quidem peragendum, quum uomitiones crebrius ingruunt, & materia uidetur se ad superiora conferre, brachia inquam rursum sunt strenuè fouenda. Perinde atque pedes ediuerso si uentris fluor sit profusior. Præscripta itaque singula in choleræ curatione, ceu docuimus, ad amussim sunt perpetranda.

De iocinoris affectibus, & primitus de inflammatione, Cap. XV.

HAud aliter atq; in singulis corporis partibus omnes de calido & frigido sanguine inflammationes oboriuntur, ita & omnium, ut monumenta eorum testantur, sapientum sententia, oritur in iocinore quoque inflammatio. Cæterum non sine diligenti perpensione considerandum quibus notis deprehendatur aut discernatur, iecurne an loca ad iecur attinentia, an tunicas eiusdem uisceris, an foris partes epati circumiacentes phlegmone occupet. Neq; enimuero febris continuo capit priusquam epar ipsum inflammatione tentetur. Pari etiam studio cõtemplandum & accuratius etiam discutiendum, gibbosáne epatis pars, quam κυρτὸν Græcorum medici cognominant, simáue, hoc est, caua, uel utræq; pariter inflammatione opprimatur. Nam si hæc cuncta ad unguem pensa & cogitata fuerint, sine obstaculo statim adhibitis medicaminum præsidijs pristina reuertetur sanitas.

Notæ inflammationis in gibba iocinoris parte.

QVod si extrinsecus in gibbosa scilicet iocinoris parte potius quam alias phlegmone insideat, cognitu haud erit difficile, potissime si in spaciosum tumorẽ surrexerit. Nã tum febres quas à multo ardore καύσυς Græci nominant, cum bilis uomitu impensius infestant. Et nos certe non raro uidimus uomitum æruginosum & dolorem usque ad iugulum ascendere. Tussis præterea agitatur, & torquẽtur, & angunt etiam præcordia,

maiorq́ꝫ grauitas loci quam dolor existit. Oritur item interdum inflammatio in iocinoris membranis, quas tunicas uocant, uel in uenis iocinori circumsitis, quam longe grauiores cruciatus, quàm si epatis essentiam occupet, commitantur. Hæc quippe indicia phlegmonen gibbam iocinoris partem obsidere portendunt. Deprehenditur idem quum uisu tum tactu, aut alijs iam pridem positis indicibus. Quod si inflãmatio leuis & exigua sit ægrius deprehenditur. Nulla etenim febris oboritur nisi phlegmone notatu dignæ magnitudinis subsit. Neque enim sensibus uel uisus tactusúe liquido adparet, cæterum ab alijs quibusdam signis liquebit cognitio. Quo circa si laborantem spiritus ex imò trahere conspexerimus, & grauedo cum dolore sentiatur in eadem parte, argumentum certissimum est phlegmonem quantulãcunque uel iecur ipsum, aut gibbum exti eiusdem occupasse.

Notæ phlegmones concauam epatis partem occupantis.

INflammationis in sima iocinoris conflatę indicia hęc sunt. Confestim à principio tument inferiores potius corporis partes quam supernæ. Angores cum animi deliquio urgent. Corpus neq́ꝫ instauratur, neq́ꝫ refocillatur, imò pallore suffundit̃ & gracilescit. Qua propter refrigerato corpore, aqua intercutem commitatur. Quo utiq́ꝫ modo, inflammationem simæ iocinoris, à gibbosę eiusdem uisceris partis phlegmone discernes.

Notæ inflammationis in musculis iocinoris.

SIgna uero quibus inflãmationes musculos aut tunicas, aut uenas ipsius iocinoris uel finitimas & adiacentes partes occupãtes, cognoscuntur, hæc sunt. Suprapositorum quidem symptωmatum nullum cõtingit, sed ubi se erigit ęgrotans, etiamdum inflammatio in musculis figuram sui exhibere uidetur, & forinsecus multo liquidius oculis subiacet, & non in eum modum quo in simis partibus, intrinsecus locum obtinet.

De inflammationis iocinoris curatione.

IN epatis phlegmones curatione præ cęteris omnibus uniuerso corpori prospiciendum est. Proinde si sanguen plus æquo abundarit, ante omnia citra omnem procrastinationem, uena inferiore iecoraria scilicet, quam & basilicam uocant, dextri brachij scalpello incisa, detrahendum est. Quod si eam pertundere non datur mediam, quam & nigram uulgo nuncupant, secato. Quisquis enim id facere supersederit, anceps sibi uitæ

periculum

periculum conciliabit. Quippe materia putrescente, necessario ulcus uulnusúe comitatur, uel in duritiem non sensilem, quem Græci σκίῤῥον adpellant, immedicabilem commutatur. Qua de re neque cataplasmatum usus, neq; fotus ante sanguinis missionem unquam probari debent. Quare ante omnia à sanguinis detractione per uenam auspicanda est curatio. Secundo loco corpore euacuato uictus ratio præscribenda est, placandi uim, & nihil mordacitatis, uel acredinis obtinens, potissimum intra primordia, nam phlegmone etiam dum feruente, iecur nihil huiusmodi sustinere potest. Quare talem uiolentiam prorsus amouere præstat, quoniam astringitur inde magis, fluxúsque nexu humoris uberius in eam partem tendit, & increscit inflammatio. Quo nomine exhibendus est succus ptisanæ, qui discutiendi, loca astricta laxandi & flagrantem denique inflammationem mitigandi uires continet. Auena itidem, amygdaláue manducandum offerenda sunt. Oua uero plane interdicantur quandoquidem liquorem præpinguem possident, & phlegmonem magis incendiosum reddunt. Micæ porrò panis quum lotæ, tum coctæ exhibendæ quidem sunt, sed nequid nimis. Vitanda sunt cætera cuncta quæ concinnant ex frumento. Verbi gratia, similago quam & similam promiscuè dicunt itria, quæ dicuntur pultes & placentæ. Fugienda sunt similiter omnia pinguia, & omnia testacea cute prædita, quæ Græci ὀστρακόδερμα adpellant, excepto echino, & pectinis pauxillo, quæ tum demum sunt offerenda, quum mali causa bilea esse conspicitur, sitisqúe infestat acrior, uigiliæ preterea immodicæ uexant, & inflammatio nimium incendiosa existit, & erysipelacea.

Dantur insuper summa cum utilitate intyba, endiuia agrestis, herba solaris cichoreáue, quam Græci ἡλιοτρόπιον uocãt, & succus eiusdem, & beta mollis, & pipiones, & piscis instellatus. Dulcia uero cuncta fugitare expedit, siquidem malum augmentant, & in tumorem uidemus inde malum eleuari non hominum tantummodo uiscera, uerum gallinarum etiam, & porcorum, & uno uerbo omnium brutorum animantium, quam ob rem non iniuria, uitanda sunt ita affectis dulcia. Neq; etiam minore odio prosequenda sunt stiptica, quoniã astringũt, & occludunt, congestosq; tumores inducãt, & cõcoctioni uehemẽter resistunt. Qua de causa mala punica, & breuiter cuncta malorũ genera ne per somnum quidẽ, ut ita dicam, in cibatu, aliásue offerenda sunt. Vinum uero non circumcidẽdum modo, sed ne tantillum quidem cõcedendum, presertim incendiosa admodũ inflammatione

matione oppresso. Cęterum uinum minimè stipticum, obturationem saltem (quam Gręci ἐμφράξιν adpellāt) citra inflāmationem, patienti nihil officit, imò eximiè proficit. Hactenus de nutricatu eorum qui iocinoris inflammatione tentantur memorata sufficiant.

Potiones & elixationes.

IN epatis inflammatione pro diuersitate causæ, uaria etiam adhibenda sunt, medicamentorū præsidia: Præcipue quidem simplices nonnullæ potiones. Cuius sortis utiq; sunt, radicum apij decoctum, quod Græcis adpellatur ἀπόζεμα. Quin & potui dare conuenit, inflammatione inchoante concoqui, clanculum enim furtim materiam per urinas subtrahit, & diminuitur inde tumor. Et si medico uidebitur competere non erit alienum in remissione febris & indicijs concoctionis apparentibus, ea quæ maiorem uim incidendi, uel extenuandi, laxandiq́; siue aperiendi facultatem possident. Verbi causa, asarum, radix po ca quæ ab incolis rha uocatur, nardum gallicam, offerre. Composita autem, post omnium concoctionem & maturata iam exactè in affectione exhibere congruit, quoniam & inflammationes soluendi, duritias emolliendi obstructiones absque febre liberandi, meaculosq́; obstructos relaxandi, soluendiquè & expurgandi denique potentia regnant. Quorum confecturas haud erit, ut reor, superuacaneum paulò inferius subijcere.

Notæ iocinoris obturati, Caput XVI.

OBstructionem autem iocinoris his notis liquide comprehendes: Dolores pariter cum grauitatis & distēsionis sensu simā iocinoris partē infestāt, adeò quidē ut dextrū latus mole grauatum afficiatur. Febres nullę, neq; ardor u llus in eisdem locis apparent.

Obturatio s epaticæ curatio.

VBi igitur olfeceris iocinoris obstructionē, à crassis uiscidisq́; humoribus ortā, potionibus attenuatorijs & obstructionē aperientibus succurrendū est. Forinsecus epithemata, unguēta, emplastra & cerata, quę incidendi, attenuandiq́; uim habēt, admouenda sunt. Quorū subsidijs incipientibus quoq; scirrhis quę epar quandoq; obsidēt, meo cōsilio utendū est.

De scirrhomatis iocinoris Caput XVII.

QVicunq; epatis scirrho tētatur, in horum curatione ab initio statim ea sunt adhibēda quę duritiā emollire atq; ut sic dicā, depsere nata sunt. Deinde ubi scirrhus depsiticis egregie fuerit quasi subactus & emollitus, materia inibi obturata, res relaxandi & aperiendi

potestate

potestate prædictas efflagitat mox etiam quæ coquendi, digerendi & educendi obtinent potentiam. Nam si quispiam medicamentis obturata condensataq́; antequam tumor emollesceret, discutere moliatur, plus nocumenti quàm emolumenti laborantibus intulerit, quum ea ratione id quod tenue & subtile adfuerit, partim digerit, partim detrahit, & id quod crassum uiscosumq́; existit, relinquit. Humores etenim desiccati & ueluti torrefacti & exusti, ueluti in lapidem durescunt, & deinde nulla neq; arte neq; ui concoqui ac digeri possunt. Enumerabimus igitur deinceps ea quæ in unaquaq; affectionis cuiuslibet inflammatione in primis expediant.

De epithematibus & cataplasmatis contra inflammationes & constipationes, quas Græci emphraxes, & duritiem insensibilem quam eadem gens schirron uocat.

DE singularũ ita affectionum epatis medicaminibus tractaturi ab ijs quæ foris adplicari debent locis inflammatis, emphraxim aut scirrhoma patientibus, exordium sumemus. Phlegmone igitur iecur infestãte, cataplasmate ex malis cotoneis cum farina hordeacea, aut fœnogræci decoctis facto, impositum medetur. Robur etenim inducit, inflammationem maturat digerit & duritiem emollit. Amplis autem ac diris inflammationibus quibus stomachus infestatur & latera intenduntur medendis, dactylos exemptis ossibus obnixè cum æquali põdere cerotæ oleo rosarũ contritos, & in mortario unà curiose usq; dum se inuicem comprehẽdant, subactos, admixto olei rosati momento, factaq́; cerota, adhibe.

Altera cerota ijsdem affectionibus conducens.

HAbet guttæ ammoniacæ, ceræ singulorum denarium pondo octoginta, croci denarium pondo quatuor, olei cyprini mensuram heminæ unius, cerotum refrigera alijsq; immissis confice. Summe dictis affectionibus prodest.

Aliud epithema ad inflammationes non admodum incendiosas.

ACcipit maioranæ uiridis (quem σάμψυχον) denarium pondo uiginti quatuor, thuris denarium quatuor, ceræ denarium põdo sedecim, resinæ piceæ denariorum pondo sedecim, olei cyprini heminas sex, mellis heminas quatuor. Quæ sunt eliquanda eliquato, aridaq́; leuigato, & emollita liquataq́; superinducito.

Aliud epithema ad ingentiſsimas inflammationes & cætera expediens.

MAximis inflammationibus non muſculorum tantummodo, ſed iocinoris, etiam multo commodiſſimum & experimento à plurimis ſæpe cognitum epithema, quod recipit. Comarum abſynthij, nardi gallicæ, croci, aſari uniuſcuiuſq; unciam, iridos, myrrhæ, ſtyracis, bdellij, guttæ ammoniaci thymiamatis cuiuslibet denariorum pondo duorum, medullæ uitulinæ denarium pondo quatuor, fingito epithema, & utere.

Epithema apolozantis admodum conducibile, ad eadem quæ ſuperiora.

CEræ denarium pondo octoginta, reſinæ terebinthinæ denariũ pondo quadraginta, mannæ thuris tantundem, magmatis olei irini, guttæ ammoniaci thymiamatis cuiuſq; denariũ pondo octoginta, in pila contunde, pila olei irini crocomagmate illita, fiat κοπτάριον, id eſt, cõtundatur, & ubi uſus neceſſitas eſt, utere.

Epithema Galeni ad idem.

AD inflammationem iocinoris Galenus commendauit epithema, cuius compoſitio talis eſt. Aloës denarium pondo quatuor, maſtiches tantundem, ceræ denarium pondo trium, olei ſpicænardi, ſiue de malis cotoneis (quod melinum dicunt) denarium pondo trium. Quod ſi maiorẽ roborandi uirtutẽ indere uidebitur, inſere aloës unciæ pondo unius. Nam id quum ſtomachi, tum iocinoris inflãmationi ſuccurrit. Quemadmodũ & διὰ περσίκων, & διὰ μελιλώτων, hoc eſt, ex malis perſicis, & ex ſertula cãpana, conditura. Præterea epithema quoq; ad maiorem iocinoris ſchirrhum, hoc eſt, duriuſculum tumorem ſine dolore, qui citra febrim exiſtit, factum. Ad eos uero qui tumoribus & duritiebus hepate abſq; febre infeſtantur, & ſcirrhoſos tumores diutinos habent, ſumme conducet emplaſtrum ammonis, & ariobarzanius, & cui cognomentum eſt helladicum, &, ut paucis plurima perſtringam, omnia quæ incidendi uiribus ſunt prædita. Cæterum compoſitiones eorum, quæ nobis uſu & experientia prope cognita ſunt, libenter tradimus.

Epaticum optimum & excellens, & alijs quibuſdam affectionibus conducens.

IOcinoris affectibus, & lienoſis, uentriculo item collatiuo, duro & diſtenſo, ita ut tactui non cedat, ſumme facit quod ſequitur. Præſtantiſſimum idem remedium & laude dignum eſt duritiebus emolliendis, adeò ut nulla deſideretur reſtauratiua curandi ratio: Eius deſcriptio hæc eſt.

Ceræ denarium pondo uiginti quinque, maioranæ denarium pondo quinquaginta, piperis candidi denarium pondo octo, nitri unciæ pondo

octo,

octo, fœnogræci moliti seu cremati denarium pondo quinquaginta, resinæ terebinthinæ denarium pondo octoginta quinque, olei cyprini libræ pondo unius, uini heminæ pondo unius (Sunt autem qui heminam pondus nouem unciarum esse affirment.) Arida tundantur & per cribrum angustius traijciantur, & uino per triduum macerentur. Deinde conterēda frientur, & resoluenda resoluantur. Postremo subactis, & emollitis omnia curiose in pila reponantur. Et ubi usus necessitas fuerit, cum uncijs tribus huius medicaminis permisceto cerotæ ex oleo rosarum confecti uncias totidem, & utere.

Epithema euodes, id est, odoriferum, iocinoris inflammationi & stomacho impendio conducibile.

ACcipit epithema εὐώδης croci pondo unciæ unius & semis, bdellij denarium pondo nouem, aloës, myrrhæ singulorum pondo unciarum duûm, folij unciæ pondo unius, sordium ex aluearibus apium (προπόλις Græce) unciarum pondo trium, resinæ terebinthinæ tantundem, thuris denarium pondo sedecim, styracis unciarum pondo trium, mastiches denarium pondo uiginti, spicæ nardi unciæ pondo unius, cardamomi unciarum pondo duûm, hydiocri pastilli, crocomagmatis uniuscuiusq; unciarum pondo unius & semis, guttæ ammoniaci thymiamatis unciarum pondo sex, ceræ libræ pondo unius, colophoniæ librarum pondo duûm, succi balsami, palmularum cuiusq; unciarum pōdo sex. Haud scio an huic secundum, ne dicam utilius resoluendis duritiebus, & medendis affectionibus frigidis reperiri possit.

Aliud malagma tusile.

KOπτὸν etiam illud μάλαγμα quod subijciam est, resoluendis & emolliendis duritiebus factum, adeò sanè ut duriusculos tactui non cedentes ac sine dolore tumores quos σκίῤῥους Græci uocant, & omnes simul iocinoris & stomachi duritias relaxet, ac disijciat. Compositio eius talis est: Propoleωs, id est, sordium ex aluearibus apum denarium pondo sex, styracis denarium pondo duûm, mastiches denarij pondo unius, resinę terebinthinæ triens, magmatis olei nardini quantum ad colligēdum satis est. Quibus contusis repostulante, utitor. Dicitur autem Græcis κοπτὸν, hoc est, tusile, quod non elixatur, sed contunditur.

De potionibus & antidotis, quibus iocinoris affectionibus succurritur.

NVnc demū, ut fidē liberemus, potiones siue antidota, quæ usu et experientia in iocinoris affectionibus sæpe cōprobauimus, ꝓmamus

 in medium,

in medium.. Epati conducit, cui cognomentum, ab immortalitate, Athanasia nomen est, confectio. Expedit & doloribus renum, sed morbum inducit usus eius regium, & sudores proritat. Eius compositio ex his constat.

Athanasia epatica.

SVmit cinnamomi denarium pōdo duûm, cassię, myrrhę electę, schœnosanthi, uulgo squinantum uocant, uniuscuiusq; denarium pondo octo, mellis Attici quantum ad ea comprehendenda satis est. Dosis eius iusta est fabæ Græcę quantitas. Febre correptis cum aqua mulsa hydromelitéue. Cæterum hominibus temperamenti natura calidi hoc antidotum minimè exhibēdum est. Verum his potius qui gelidam & udam temperaturam sortiti sunt.

Pastillus iocinorosis expediens, & arquato.

SEminis anethi, seminis apij, asari, amygdalorum amarorum & mūdatorum, absynthij cuiuslibet denarium pondo quatuor, conficiantur cum aqua, & effingantur pastilli pondo denarij unius, quos admixta aqua languenti potandum exhibe.

Ad phlegmonem epatis.

COntra iocinoris itaq; inflammationes utilissime cum uino & melle chamæmelon (quam uulgo chamomillam dicunt) potui datur, extēplo enim quæcunq; phlegmone eius curatione penitus sanescit.

Antidotus ad ingentes inflammationes & epatis obturationes & scirrhosas affectiones experimento cognita.

HAbet id piperis denariorū pondo duodecim, spicę nardi obulorum pondo quatuor, aloēs, fœnogræci, asari, ueratri, singulorum denarium pondo duûm, mellis libræ pondo unius. Datio huius antidoti est mystrum unum cum cōdito. Summe quidem id facit in temperatura non calida, sed ubi obstructio ad solos humores crassos ac glutinosos refertur.

Puluis ad obturatum iecur, à nobis sæpenumero expertus, habet:

COsti, eupatorij, cuiusq; denariorum pondo quatuor, piperis denarium pondo duorum. Redige in puluerem & per triduum dabis mane semper mensurā cochlearij unius in uino Ascalonite. Cęterum is qui assumit decumbat in latere dextro horam dimidiam. Accipiat porrò tantundem etiam uespere. Quisquis autem hoc remedio uti uoluerit, acetum in primis cauere debet, ac balneum, legumenta item, ut semel dicam, omne genus & rapas, & breuiter quæcunq; inflationem, quæ Græcis ἐμπνευματωσις uocatur, in corpore uehementer excitant.

Aliud

Aliud, contra iocinoris & splenis obturationem,

MEdendæ iocinoris & lienis nimiæ emphraxi competit hoc precio sum antidotum, quod duritias quantumuis ingentes emollit & relaxat. Habet id quidem guttę ammoniaci thymiamatis diobulorum pondo quatuor, thuris diobulorum pondo duorum. Administrabis autē per treis dies in condito. Præsenti enim est remedio, quoniam uiscosos humores collectos per uētrem euacuat. Aquam intercutem pro foribus cubantem profligit, quin & eadem mala affectiōe captos liberos reddit, id quod ipse usu & multa experientia sæpe cognoui.

Aliud ad iocinoris emphraxim.

RAdicis capparis obulorum pondo octo, croci obulorum pondo quatuor, contundito, & per secerniculum traijcito. Non febricitantibus quidem datur commodissimè in uino. Febre uero correptis cum aqua calida offerri expedit.

Aliud.

COsti, fœnogræci, piperis, stercoris leporini, æquali singula pondere cōtundito, & cribrato, non febrientibus propina mystrū unum cum uino. Febre oppressis cum aqua calida. Decumbat autē qui hauserit in dextra, eiusdem partis manu capiti subdita, & extensa per horā dimidiatam.

Aliud dia daphnidôn, hoc est, ex baccis lauri, accipit.

BAccarum lauri, costi uniuscuiusque denarium pondo octo, folij diobulorum pōdo octo, piperis candidi diobulorum pondo decem, spicæ nardi denarium pondo sex, mellis quantum ad ea excipienda sufficit. Exhibere autem oportet singulis diebus mystrum unum cum condito in balneo. Et huius factum est sæpe periculum. Conducit autē potissimè hæc potio his quibus pingues & spissi humores epatis oppilationem constituunt. Inter hæc autem intercalare oportet simplicia medicamentorum subsidia, quæ ad Oribasium autorem referuntur. Vel ea quæ à plerisque & uarijs celeberrimis autoribus explorata sunt præsentissima iecori auxilia. Viticis semen iocinori tanquam in callum indurato succurrit & oppilationes cunctas aperit. Centauri minoris succus, & potu, et adpositu epatis duritias discutit. Radices ἀρνογλώσσυ, id est, plantaginis aridæ, folia item & semen, atq; id quidem maxime, prosunt. Asparagus, myacantha, præsertim radices eius ac semen iocinoris uicia, & felle suffusos emendat. Radix pœoniæ, quam & glycysiden Græce, Romani castam herbam uocant, itidem facere

dem facere perhibetur. Cortex radicum lauri arboris in uino perodo ro haustus obuli pondo unius idem designat. Rubiæ satiuæ (quam Græce ἐρυθρόδανον dicunt) radix cum aqua mulsa melicratóue magna utilitate iocinorosis & felle suffusis bibitur. Eupatorium quoque iocinori imbecillo uireis, roburq; inducit. Lupinorum porrò decoctum addita ruta cõtrita & pipere potum, & farina lupinorum cataplasmatis modo imposita remedio sunt. Iris, pistaceæ nuces, marrubium quod Græci πράσιον uocant, amygdala, dracunculi, colubræúe radices adiuuant, & uiscera expurgant, humores crassos & spissos extenuant. Thapsia, polium, trixago, locorum obstructiones expediunt, & humores pingues extenuant.

Agreste porrum, agaricum, anthemis, quam Græci χαμαίμηλον, uulgo chamomilam dicunt, ilibus quæ Græce ὑποχόνδρια uocant, præ cunctis alijs opitulantur.

Purgantia simam epatis.

Filicula, quod Græce iam omnes πολυπόδιον dicunt, herba Mercurialis, succo cucumeris syluestris, qui ἐλατήριον Græcis uocatur, & oxymeliti permixta simam iocinoris partem egregie purgant, chamælæa, quam Latini herbam olea stellum nominant, pota cum absynthio & hydromelite. Succus item brassicæ exhibitus. Nitrum in aqua mulsa epotum. Radix cyclamini, lupinorum decoctum, oleum, mel, & nitrum, serum lactis, galli ueteris ius, ciceris ius. Hæc singula simæ iocinoris inflammationes etiam chronicas reficiunt.

Purgantia gibbum epatis.

EMundant, & à noxijs humoribus gibbosam iocinoris partem uindicant, nardus Gallica potu sumpta, amomi decoctum, itidem haustũ, scœnianthos, hoc est, rotũdi iunci odorati flos, acori radix, agaricum unà cum uino ac melle epotum, gentiana in aqua sumpta, uitis albæ folia cum aqua mulsa, cortices radicum arboris lauri obulorum pondo trium cum uino potati. Radix pontica, dulcis radicis liquor, cum defruto, pentaphylli radicis succus, salicis amerinę, uiticisúe semẽ, daucus creticus, apij semẽ & petroselini, baccarũ folia, cardamomũ, centauriũ, glycysidę, qđ est pœonię, semẽ anisum frictũ, absynthiũ, costũ, succus balsami, myrrha, asarũ, meum. Hæc præter quã quod epar expurgant, ægrimonias quoq; eiusdẽ uisceris diutinas, siue cum tremore, siue ex intemperie quacunq; natas, ad pristinam sanitatem reducunt, doloresq; eius exti omnes persanant.

De iocinoris imbecillitate & epatica dysenteria. Cap: XVIII.

SVper iocinoris phlegmones, obstructionis, & scirrhi curatione hactenus memoratum est, de imbecillitate uero huius exti, nullo id genus infestãte, tantum ex intemperatura eiusdem uisceris prognatę, medendi methodo deinceps agendum uidetur.

Signa debilitatis epaticæ.

SVnt hic quoque ob oculos ponenda quædam indicia, ex quibus elicere, & ueluti odorari, iocinoris imbecillitatẽ, una cum causa, facile est. Siquidem attractricis potentiæ, quam Gręci ἑλκτικὴν dicunt, uires fuerint imbecilles uentris deiectiones quidem persucculẽtæ redduntur, eo quod nullam uentris affectionem præ ferũt, sed liquidiora sunt, quia debilior est iocinoris distractio, quę Grępcis ἀνάδοσις est, Latinis uero digestio. Si uero epatis facultas quæ cibum potionemq; mutat, ac confundit, cui ἀλλοιωτικὴ nomen est, infirmior existat, alui sedimina, aquæ in qua recens mactata caro abluta est, similia deijciuntur. Et nominat hæc epatica dysenteria. Qua in re uulgus medicoru m errans, huiusmodi indicijs deceptus, hunc affectum non iecoris, sed intestinorum proprie dysenteriam appellatam autumant. Et proinde non statim, quemadmodum res poscit, medicaminum præsidijs epati sucurrunt, sed robur uentri, factis ad hoc remedijs indere moliuntur. Foris enim medicamenta ex aloë, floribus mali punici, malicorio, quod σίδιον Græci dicunt (& est cortex mali punici) myrto & flore labruscæ cataplasmatis more imponunt. Intus autem intra corpus radicem ponticam aut macerem manducandum ministrant. Quin & theriacam, aut aliud id genus antidotum in potionibus nonnulli exhibent, neq; dubitant potiones per extales mundandi uim habentes & pastillos porrigere. Quibus sanè omnibus languentem miserè lædunt, & cruciatus longe maiores inferunt. Quoniam inde magis, magisq; destruitur languidus, & iecoris acrior intemperies, & maior imbecillitas ascititia deprehenditur. Non sunt itaq; id genus medicamenta adhibenda, imò ante omnia semper curiose scrutandum lapidem omnem, ut aiunt, mouendo, quid causæ præcesserit, unde epatis proueniat defectio, uel cuiusmodi intemperatura, calidáne an frigida, udáne an arida superuenerit. Quin & ex duarum cõiugatione, calida scilicet & humida, calida & sicca. Aut certe inter se copulatis gelida & uda, frigida & arida intemperie epatis imbecillitas, hoc est, functionis ipsius uisceris infirmitas, prouenit. Pestifera nanq; nõ raro materia

S 3 iecur

iecur grauiter affectum ex obstructione seu pituita alijs humoribus permi xta, in hanc affectionem incidit. Oriturq; non simplex morbus, sed mixtus & uarius. Prosequi igitur studiose primo conuenit singulæ intemperiei in dicia. Mox uniuscuiusq; enumeranda sunt medicamentorum præsidia.

Notæ calidi iocinoris.

INfirmitatem ad æquo calidius epar referēdam esse multis nominibus licet deprehendere, uerum præcipue ex immoderata qua afficiuntur, siti, oris amaritudine, & bilis uomitu, interdum etiam & crebrius quidem æruginoso aut uiridi æri similem faciem obtinent, eundem aspectum ha- bent quæ per aluum deijciuntur. Lingua sunt salebrosa, corpore arido & gracili, iocinore uitiato, aut arido. Alui secessus, aquæ in qua nuper macta ta caro abluta est, similes, qualisq; sanguinei liquores deijciuntur. Tractu uero temporis diutius persistente affectione iecoris tandem essentia sece- dit. Postremo uero ipsum quoq; iecur eliquatum per uiroso odore uidet deijci. Hæc igitur calidi epatis cognoscendi ratio. Cęterum licet id etiam ex ætate, aut tempore, uel cibis qui antecesserunt conijcere. Nam quibus pręcalidum iecur est, gracilento sunt corpore & sicco, crispulo capillitio, & cirrato. Prompti præterea & perciti animo & furibundi. Hisce igitur singulis ad amussim cōtemplatis, multo facilius temperaturam delinquen te elicies ac penitus etiam deprehendes.

Notæ frigidi iocinoris.

QVi autem affectum frigidiori epatis intemperaturæ adscribunt, siti propemodum nulla premuntur, neq; biliosum euomunt, neque oris amarore uexantur, sed acidum potius quum saporem, tum uomitum, si- quidē uomitione tentantur, sentiunt. Alui sedimina neq; biliosa, neq; gra ueolentia, teterrimæq; fœtida, neq; saniosos, aquososq; sanguinis humo- res, quos Græci ἰχῶρας uocant, neq; subtiles admodum & extenuatos ha- bent, sed contra sanguinolentos crassioresq;, atq; subnigros. Horum faci- es nihil à sua forma recedit, neq; aridior fit, neq; corporis uniuersi habitu do quicquam comminuitur, neq;, ut breuiter dicam, uel tantillū sani simili tudine recedunt, quin & curatiore cuticula esse uidentur. Malum quippe naturæ ipsorum temperamentū frigidius adparet, & nutricatus qui ante- cessit eiusdē qualitatis extitit. Laborantes ad hæc corporis cōstitutio natu ra pinguior esse deprehendit. Præcessit item usus lauacrorū, atq; is quidē frequēter à cibo. Hę sunt utiq; notæ ex quibus citra sudorē, ut aiunt, cuiuis

solerti

solerti medico gelida tanquam ex speculo epatis intemperies liquebit.

Aridi epatis indicia.

TOtius corporis habitus ariditas, & gracilentia sicciorem iocinoris temperaturam quàm cõueniat, portendunt. Bupina item, id est, sitis tantum non inextinguibilis, alui sediminum pinguior facies.

Vdi iocinoris indicia.

QVibus humidius est iecur, ij neq; siti premunt, neq; linguã habẽt aridã, & habitiore sunt corpore, & colore natura uenusto, & uultu sereno, humiditate quum in facie, tum in corpore omni elucente. Taliũ deiectiones alui liquidiores esse cernuntur. Cæterũ illud ignorandũ non est, quod ubi materiæ qualitates cõfunduntur, alia atq; alia pro earundẽ diuersitate apparebunt indicia.

Calidi iocinoris curatio.

CAlidiori epatis distemperaturæ frigorificis medicaminũ præsidijs subueniendum est, & ijs quæ impacta collectáue disijciunt, obstructa reserant, imbecillis robur inducunt, quæq; distractionẽ, quã ἀνάδοσιν Græci uocant, in corpus ac partes expeditionem efficiunt. Cuius utiq; classis sunt succus ptisanæ, qui sanè præsenti utilitate cæteris omnibus palmam facile præripit. Panes ex decocto radicis apij confecti & intyba & succus ipsorũ, magis uero cichoreũ & endiuia, quoniã amarorẽ in se cõtinent, & epar obstructiõe liberãt. Nam ea est earũ quidẽ herbarũ natura, ut calidiori intẽperaturæ adiumẽto, frigidæ uero nocumẽto nõ sint. Neq; ẽm algoris immodici, sed ea uditate præditi censent, ut solo tactu leniant, & citra omnẽ huius exti oblæsionẽ sumi optime possit, eo quod affatim omnia in se cõtinent, quę iecori sunt necessaria, nedũ utilia & quæ infirmitati ipsius pręsenti possunt esse auxilio. Neq; ẽm ullũ ex olerum generibus aliud reperit, quod esu sanguinẽ inculpatum generet, exceptis his quæ memorauimus, quæ utiq; non sanguinẽ modo bonũ efficiunt, sed & epar ab intemperie uindicant, & temperamentũ inculpatum restituunt. Vidimus quippe non paucos iocinoris affectibus tẽtatos & fluore eiusdem uisceris (quẽ dysenteriam epaticam dicunt) oppressos, solo huiusmodi olerum usu pristinam penitus sanitatem recuperasse. Cęterum non sunt hæc largius ægrotis corbitanda, sed per uices identidem sub crepusculo, non tantum matutino, sed & uespertino cottidie, nunc in iure, nunc aliter condita accipienda. Nam est coriandrum omnino horum elixationi inserendum. Quod si in simis iocinoris partibus euenisse obstructionẽ, aut in eius gibbo

coniecturaueris, pręsentissimum sanè & omnium utilissimum putato si decoctioni apium adijcias. Nam ut hoc maiorem cibo suauitatem conciliat, ita & digestionem & iocinoris distrahendi potentiam concinnat. Sunt uero oua in id genus affectibus maxime uitanda potissimum si qua adsit durities. Halica itidem nisi qua affectione alia fastidióue molestentur fugienda est. Nam quum cibi adpetitus auersio planè quempiam ceperit oppresseritq́, halica interdicenda non est. Si uero cibi inadpetentia nihil torqueat, satius est neque halicæ, neque citri, neque orizæ uel tantillum admittere. Sed ante potius omnes escas ptisana, & pane, & memoratis oleribus præuenire. Sin autem dictorum olerum ad manum copia non sit, lactucas iure conditas offerre conuenit. Magis uero delectabunt, & adiuuabunt ualidius si decocto aceti momentum confundetur. Ex uolucribus autem gallina domestica utilitate cæteris omnibus anteit, & iura superioribus ex oleribus decocta. Exquisita proinde iura & salsamenta, præsertim pinguia seu cymino, seu origano condita, breuiter omnia condimenta fugienda sunt, quoniam condimenta eiusmodi semper & concoctionem & digestionem quam Græci anadosim uocant, impediunt, & bilium humorem copiosiorem efficiunt. Perdices uero & phasiani non saginati, longe saluberrimi in cibatu sunt, & anserum uentres, & galgulæ, & merulæ, & ficedulæ, & turtures, & turdi & aues perpusillæ cęterę. Anates manibus pedibusq́ ui tandi sunt, & omnes, uno uerbo, palustres alites, & quæcunque sunt carnibus atræbilarijs uel nunquã, uel perraro ita habentibus sunt manducanda. Nihil enim id genus in cibarijs exhibitum ex calida epatis distemperãtia languentem iuuare potest. Pisces uero cõprimis probant, tum saxatiles, tum ei qui in alto mari degũt, squamosi scilicet, quas aspratiles uulgo adpellãt in mari puro non lutuso, stagnóue degentes. E quorũ classe est merula, scarus, thessa, chrysophi, sygena. Ex his autẽ quæ acrore pariter & calore, uiribusq́ ualidis prædita sunt. Verbi causa, labaraca, orphus, atq́ cyrida, hysitia cõcinnanda est, absq́ melle & liquamine uel saltem exiguo, nam inde conflata hysitia tantum abest ut opis aliquid cõferant, ut etiam uehementissime usurpantes lædant. Quadrupedantiũ uero animaliũ cõueniunt pulmones, & intestina, uel inde * cordylæ concinnatæ, uel nazacaræ. Nã ita adpellãt eas, uulgo cauponãtes uedẽtesúe. Cæterũ cor eis & lien admiscere cõsueuerunt. In hac uero causa non est quod admisceant. Verũ his sublatis exhiberi oportet ne corrumpantur facile & calido iecori repugnent.

Nam

Nam si intemperies illa fuerit biliosa, uitium humorum (quam uulgo cacochymiam Græce dicunt) uehementius augent. Quippe quos obstructio exigua tantum, aut inflammatio infestat, ea sanè offerenda sunt quæ concoctu difficilia sunt, aut ualentiora admodum cibaria. Fructus item si per tempus licebit per maturos & dulces, uerbi causa, fructus loti, quæ mela dicuntur. Cæterum ijdem cum gallina quum assati tum elixi maiore cum utilitate dabuntur. Cauendum uero est ne inter assandum mela adurantur, sed paulatim tempore longo torresiant & assentur succingente opere pistorio, spartóue, ita quidem ut amiciatur undique deinde clibano imponatur. Nuclei porrò malorum punicorum quas πυρῆνας Græci nominant, ante cibum pauci. A pane uero postea sumpto compluria manducanda sunt. Nam hæc iecori quantumuis imbecillo, stomachóque debili sumpta, robur indere possunt: Intollerandáque siti premente duracinis utendum. Mollia quoque malorum medicorum quæ & citrea dicuntur, ante cibum modicè edenda sunt. Cerasis item pirisq; & mespilis semel atque iterum modo utendum est. Quoniam crebrior eorum & omnium etiam astringentium usus, uires siccandi & uentrem superiorem constipandi, alui retrimenta & omnem cuniendi solennitatem uel prorsus impediunt, uel durum cacare faciunt. Vitandi adhæc sunt fructus omnes styptici, neque cibariorum ratione offerendi. Foris competunt cataplasmata pluripharia. Bellaria uero quæ Græci τραγήματα Latini secundas quoque mensas adpellant, uerbi gratia, uuæ, & potissime quæ lasciniæ dicuntur. Neque sanè quicquam facile reperitur, tam præsentanei excellentisq; in epatica dysenteria præsidij, quam uuæ sunt, bonitates etenim omnes in se complectuntur, neque promptè putrescunt, & uireis prostratas recuperant. Frugi nanque & percommodum omnino medicamentum est, quia alimentum præstant, & sine multa dilatione in succum inculpatum transeunt, & si quem fortè malignum & noxium humorem deprehendunt confestim expurgant. Nucibus autem pistaceisque & nucleis pineis tanquã hostilibus abstinendũ est. Proinde castanearũ esus non improbatur, quoniã non tam minoribus natu, quam grandioris ætatis hominibus bonos succos nutriunt, corruptionique resistunt si in calida iocinoris intemperie exhibeantur. Hunc in modum etiam demõstrauimus de dysenteria epatica quæ ad ardorem refertur, in qua memorata in primis eligenda sunt cibaria, quoniam neq; distrahunt, neq; robur inferũt, sed iocinoris in

temperantiam

temperantiam pulchrè emendant, & nonnullam interim discutiendi, relaxandi, resistẽdiq́ facultatem obtinent. Vbi uero nihil id genus ad manum sit, alia quæ temperiem conciliant adijcienda sunt, conficiunt enim potenter quæ continentur in iecore. Ptisanæ quoque succum inter cætera ita se habentibus conferre dictum est. Atqui grana quoque ipsa elota, plerunq; si offerantur, salutaria sunt. Itidem & olera, uerum omnium potissime intyba, imò adhuc longe magis competit endiuia, primas nanque tenet in hac constitutione, cuius rei gratia, uel per se administrare hanc, uel una cum gallina, perdiceue, aut uentribus anserinis, uel adiectis aliquot carnibus, ad comparandam suauitatis gratiam elixare, oportet. Cęterum id te latere nolim, olera in hac affectione constitutis non tam elixa, quàm & cruda, summa cum utilitate exhiberi identidem posse.

Epaticæ dysenteriæ ex gelida iocinoris intemperie curatio.

QVando de uniuersis calidi iocinoris medicaminum præsidijs hactenus satis superq́, ut reor, egimus, de contrariæ nunc eiusdem uisceris intemperiei curatione mihi deinceps disserendum arbitror. Frigidæ igitur (quod perpetuum est) & humidæ intemperaturę calidis & siccis edulijs occurrendum est. Quæ certe non sine delectu à solerti medico seligenda sunt, nempe ea semper potissime à quibus præsentaneum magis præsidiũ expectatur. Quo nomine principio statim calidus panis, uel per se esui, uel maceratus in uino aut tyrio, aut byrechio, aut seraptino, aut palmite, hoc est, ex palmulis confecto, aut odorato, uel cynodino deniq; porrigendus est. Frequentius autem cum assenio assíoue. Si febre non infestentur, & epar ualde sit algidum unà cum similis distemperantiæ stomacho. Nouimus quippe non paucos medicę rei professores, qui uentriculo egregiè perfrigerato, uel extis multo algore oppressis uinum conditum adiecto pane, aut oryza porrexère, & sanitatem laborantibus pristinam reduxerũt. Quo circa si id quod uehemẽtiorem habet calfaciendi facultatem pręsentioris est auxilij in tẽpore oblatum, immanitas algoris quoq; infestãtis, & calfactoria medicaminis, quod offertur uis accuratè perpẽdenda est. *Ex olerib. in primis ita habentibus cõgruit* brassica, aqua inter decoquendum tertio commutata, inde uino indita exhibenda est. Vbi uero cõdita fuerint olera, uel citra additamentum per se, uel intybo adiecto endiuiaue syluestri. Nonnunquam uero, uel gallinam, uel perdices, uel turdos,

seu me-

ſeu merulas denique admiſcere expedit. Carnibus porrò torrefactis iecorino fluore oppreſſi ueſcantur, uentribus item & hyſitia. Sed aliorum cibariorum appetitus auerſione ingruente, laborantémque acrius infeſtante non niſi rarenter hiſce utendum. Vitanda ſunt autem cibaria, quæ concoctioni renituntur, temperamenti admodum frigidi. Alteram porrò nutriendi rationem hunc in modum inſtituendam & diſponendam cenſeo: Panicum probè elixum, pultes item ex milio ſumma commoditate offeruntur. Quibus uero teſtea cutis eſt quæ Græci ὀστρακόδερματα adpellant, in hac affectione conſtitutis prohibeantur. Nam calidiori intemperaturæ ſunt accommodatiora. Ex piſcibus competunt, merulæ, coſſi, orphus, teclæ. Qui ſanè quum aſſati, tum elixi remedio ſunt, præſertim ſi ſaliti aſſentur. Quin & caſtaneę toſtæ intra modum & ex interuallo non crebrius ſumptæ impendio proſunt, quoniam nihil algoris continent, & fluxus, præterea quos Græce ῥευματισμοὺς uocant, placant, pinguis aliquantulum humoris participes, roſionis uero inexpertes. Vuas ad hæc ita habentibus ſuppeditare expedit, quoniam omnibus iocinoris ægritudinibus citra inflammationem ualde conducibile alimentum eſt, quum quod robur inuehendi, tum quod noxium & prauum, qui inibi conſiſtit in meliorem emendandi facultatem obtinent. Piſtacia uero, quos uulgo fiſticos adpellant, & amygdala in epatica dyſenteria obnixè uitãda ſunt, eo quod promptiſſime nõ corruptionis ſolum, & oleacea ſunt, ſed metamorphorſis etiam in bilem ualde obnoxia, & quod humorum tum ſuperfluitatem tum aſperitatem conciliant, adeò quidem ut inde uenter & inclementius & frequentius iritetur. Hactenus igitur de epatica dyſenteria ex algore prognata diſſeruiſſe ſatis eſt. Si porrò cæteræ qualitates, puta ſiccitas & humiditas cum materia morbum inuehant, ex ijs ipſis quæ mox recenſuimus cum delectu deſpicienda ſunt medicaminum præſidia. Seligere quippe in eam curationem expedit ea, quæ neque manifeſtam calfaciendi, neque refrigerandi obtinent potentiam, ſed inter utrunque exceſſum calidi ac frigidi medium locum poſſident. Proinde horum etiam mẽdicaminum, quorum uſus in potionibus & emplaſtris cataplaſmatiſúe ſumme probatur, mentionẽ facere in præſens conuenit.

Potiones

Potiones, cataplasmata, & embrochæ quæ malè temperato epati subueniunt.

POtiones quæ epaticis dysenterijs ex calida intemperie natis compe tũt, hæ sunt: citri succus mensura cyathi unius cum aqua mulsa (quod μελίκρατον Græci adpellant) summa cum utilitate potui datur. Pari cõmoditate succus intybi (quod holus serin Græce nominant) simili modo porrigitur. Succus itẽ endiuiæ syluestris, aut filicis. Vbi uero iocinoris intemperies non fuerit supra modum calida, succi pręp0siti cum uino tenui hauriendi sunt. Habent enim naturam & uim coacta dissipandi & obstructa expediendi. Quod si earum succi nequeat esse copia, aridæ & leuigatæ in potu oblatæ æquè succurrunt. Cæterum multo commodius rediguntur in globulos.

Catapotia ad eandem affectionem.

ACcipiunt cichorij denarij pondo unius, intybi denarium pondo trium, radicis aiugæ (quæ Græcis χαμαιπίτυς dicitur, hoc est, si interpretere humilis & coactæ ad terram breuitatis picea) denariũ pondo quatuor. Quæ singula contundito, & per cribrum traijcito, melleq; despumato adiecto, confingantur pilulę. De quibus nucis ponticæ, hoc est, auellanæ quantitatem tum calidæ aquæ tribus cyathis potui dato. Sed quos incendiosus uexat iocinoris feruor, ijs aqua rosacea, Græce hydrorosatum uocatur, aut intybi succus cuiusq; mensura binorum cyathorum singulis diębus haurienda sunt. Prosunt etiam embrochæ.

Adspergo ad calidam iocinoris intemperiem.

ADspergo autem (quam ἐμβροχὴν Gręci nominãt) calidiori quam par sit iocinori ex oleo chamæmelino, & oleo nardino utilissime inspergitur. Quæ utiq; omnino ante cataplasma inspersa efficatiam acriorem exerit. Cataplasma igitur iure sequetur, cuius compositio talis est.

Cataplasma pro iocinore calido.

COnstat ex croci in uino Ascolanite subacti & contriti denarium ponpondere quatuor, herbæ arnoglossi aridi & leuigati, & per secerniculũ angusti oris traiecti sextante, farinæ lentis denarium põdo quatuor. Vel farinæ hordeaceæ tantundem. Elixantur uero hæ simul in hydrorhodino, hoc est, aqua rosata iuxta prunas clemẽtes ac molles. Atq; ita dein temperatum, quum iocinori tum uẽtriculo cataplasmatis more superinducatur.

Antidotum cyphi ad gelidum iecur.

CYphi conditura & antidotum frigidis huius exti in tẽperaturis præsentaneum præsidium. Habet croci denarium pondo quatuor, cinnamomi

namomi tantundem, aſpalathi, floriſq́ odorati iunci (quam ſquinantum uulgo dicunt) uniuſcuiuſq́ denarium pondo trium, myrrhæ denarium põdo duûm, uel ut alijs uidetur, bdellij denarium põdo quatuor, calami odorati denarium pondo duûm, caſiæ denarij pondo unius, ſpicæ nardi tantundem, reſinæ terebinthinæ denarium põdo ſedecim, uuę paſſæ pinguis ſuiſq́ nucleis purgatæ unciarum pondo duûm, mellis heminam unam, uini quantum ſatis eſt. Tum uuam paſſam exemptis nucleis & myrrham in uino, & reſinam terebinthinam, cum melle ſubigito. Cætera deinde tuſa cribrataq́ his admiſceto, & ita diligentiſſime ſimul trita in uaſe picato, repoſita, ſeruato. Optimum equidem hoc præſidium medendis iocinoroſis ex frigida cauſa dyſenterijs in pluribus comperi. Quandoquidem ſuccos prauos deſiccat, iecori robur indit, humores redundantes digerit, & cunctos ut ſummatim expediam quum uentris tum iocinoris, ſuperfluas tabes, putridoſq́ humores emendat. Quoniam cõflatum eſt, quod uides ex odoratis & aromatibus. Et uua paſſa ab acinis repurgata nutrit. Et habet peculiare quiddam in ſe quod iecoris eſt alimentum.

Aſpergines & cataplaſmata,

DIximus alibi ſupra, niſi nobis opinio imponat ἐμβροχὰς eſſe & ἐμβρέγματα quæcunq́ humida & liquida fronti, temporibus, capiti, alijſue corporis partibus ad fouendum, diſſipandum, compeſcendum, & reprimendum inſperguntur. Nos adſpergines ſeu irrorationes non ineptè, ut puto, interpretamur. In ea epatis affectione qua de hic agimus, cõpetunt, quę oleo anethino, uel ſampſuchino, hoc eſt, ex maiorana, gnauiter cõcinnantur, aſpergines excipiant ſtatim cataplaſmata quæ ex ruta contuſa, & nigella (quod Græci μελάνθιον uocant) cyminoq́, & malo terræ procero (quæ eidem genti ἀριστολοχία μακρὰ uocatur) in hunc modum confiunt. Redactis his in puluiſculum elixent in melle & exiguo uino quod à loco quo naſcitur arſinoëte, arſitioúmue dicunt, & in oleo præterea cyperino, hoc eſt, quod ex iunco odorato anguloſo fit. Cæterum prius largiſſime decoctum ſit, admixtis ſpeciebus calorificis. Et inter coquendum oportet mixtum etiam uinum eſſe, ne in paſtillos coëat, poſtremo infundẽdum & admiſcendum eſt oleum.

Imbecillitatis iecoris curatio.

NVnc tandem ad id uiſceris iocinoris debilitatem, atq́ adeò ad eius curationem reuertor, Proinde quando immodica imbecillitate op-

pressum succumbit, adplicandæ sunt principio adspergines ex absynthio, epithymo, & oleo suprapositο cōfectæ. Adhibendum itidem & cataplasma cui inserere oportet puluerem rosarum aridarum, et aloës loco palmulas, quos dactylos, cognominant, adijcere, nec non & mala cotonea. Epithemata quoq; huic rei aptantur, quæ robur inducendi uim obtinēt, cuius sortis est quod sequitur.

Epithema iecori pariter ac pectori uireis recuperans & instaurans, & inflammationes maturans & disijciens.

HAbet guttæ ammoniaci thymiamatis quadrantem, sertulæ campanæ tantundem, florum labruscæ, succi absynthij, spicæ nardi, cassię, myrrhæ, croci, aloës, folij uniuscuiusq; unciæ pondo unius, mastiches, styracis, amomi cuiuslibet sextantem, cerę dupondo, olei nardini quantū ad constituendū epithema satis est. Conferunt etiam in hoc factę potiones.

Potio tonotica, id est, robur concilians.

POtionem quæ epatis imbecillitati, cum obstructione coniunctæ accommodatam, ex decocto brassicæ conficies, admixto rore syriaco, (quod sumach quidam adpellare uidentur) trito & in puluisculum redacto. Quam in epatica debilitate potui dato, & deprehendes, efficatiam admiratione dignam.

De uentris fluxu & curatione Philemonis, Cap. XIX.

A Iocinore ad uentrem ueniendum est, qui & ipse aliquot malis, & fluoribus maxime obnoxius est. Nonnunquam enim aluus & in febribus & dum febres adsunt sæpius quam ex consuetudine fertur, quod Græcis ῥευματίζεσθαι. Cæterum rheuma uentris, id curationi magis repugnat, quod in febribus infestat, & proinde cum accurata perpēsione, & solerti cura præmeditatoq; studio adhibenda sunt medicamentorum præsidia. Intra enim morbi statim exordia, utiliter sanè effunduntur qui intus læsuri erant humores superflui, quibus se natura, quoniam aliter seruari non potest, exonerare molitur. Accidit uero idem nonnunquam in summo morbi uigore. Interdum etiam in remissione, quam uulgo declinationem adpellant. Et quandoque profecto cum immodico fluxu & improuisa ac subita effusione, qui fluxus plerunque decretorius est, & pro ualitudine. Quandoque uero pedetentim, sensimq; ingruit, & per dies aliquot multos demorari consueuit, & in ipsa remissione fermè consistit. Huiusmodi itaque existente occasione, aluus tātisper dum natura se collegat, & pristinam

& pristinam ualitudinem recuperet, contrahenda non est. Nam si quis ut Charybtim effugiat, aluum supprimere moliat̃, periculum est ne in Scyllam, ut aiunt, incidat. Quoniam ingenti cuipiam morbo fenestram, quod dicitur, aperiens, prægrandius malum concitabit. Vidi equidem sæpenumero inter exordia statim affectionis quibusdam alui impetum intra quartum aut quintum etiam diem, uel per se, ut paululum astringentis cibi sumptione, prohibitam. Vnde ægrotantes in summum deuenêre periculum, adeò ut redderentur dementes phreneticiúe, aut ueternosi, quos Græci adpellant ληθαργικοὺς, uel circa aures periculosi abscessus qui παρωτίδες uocantur, emergerent. Quo circa si principio sit aluus liquida & leuior etiam dum recens, ceu dixi, deiectio, noli protinus constringere, ne infestans materia in aliam partem delata, prædictas ægritudines inferat. Verum ratione uictus uix tantillum contrahente paulatim usque ad summum uigorem, fluxu non suppresso frenum utcunque impone, & temperare, ne immodicus fluxus (nam ut spacium ita & nimietas periculosa est) habitum corporis consumat, uires deijciat, & febriculas aliosúe morbos excitat, quin contraria animaduersione opus est, circa uentris impetum, nimius ne sit, an moderatus, aut certe nullus omnino. Si nimis sit, prohibere, si moderatus sinere. Si astricta sit aluus, lubricam reddere, uel foris medicaminibus adplicatis, uel intus intra corpus sumptis oportet. Vel alijs præsidijs in hoc factis adesse ad iudicatorium usque diem conuenit. Bileus nanque humor tostus etiam atque etiam mitigantibus cibarijs proliciendus est, atque profligandus etiam ex corpore. Aceruato etenim in uentre bilioso humore, uel in ieiuno intestino (quod hira à quibusdam hillaque, à Græcis uero νῆστιν adpellat̃) collecto & ita impacto ut exitum non habeat, partes finitimæ malæ afficiuntur, stomachus subuertitur, caput per consensum obstructione opprimitur, uiscera inflammantur, febres magis incenduntur, sitis acrior fit, & uniuersi semel corporis morbi irritantur, & maxime suscitantur.

Curatio fluoris biliosi.

HViusmodi affectioni citra febrim, lac caprillum seu bubulum tepidum ac recens mulctum potui datum pulchrè subuenit. Subuenit item ad ignem usq; ad tertiæ partis consumptionem decoctum, iugi interim adhibita cum rudicula agitatione, & inde tepidè haustum. Illud uero quod lac diacochleon adpellatur, comprimis alui fluoribus potissime bi-

liosis expedit, sit autem id cochleis (pro quibus nos literales calculos quos Græci κάχληκας uocant, sumimus) ex igne candentibus lacti immissis. Prodest similiter quod candente ferro decoctum est. Sunt porrò qui lacti ita præparato, mel expumatum adijciunt, atque ita potandum exhibent. Cæterum inter coquendum id quod absceſſerit, nempe spumam, penna, cochleariòue undique detrahendum est, & si quid in labijs aulæ feruet, spongia purgato, nam id sæpius reliquum lac corrumpit. Neque profecto, aluo fluenti, maxime si biliosa fuerint excremēta, ullum inuenies aliud præsentius subsidium. Cunctis itaque alijs anteferendum. Verum ijs quorum aluus identidem ῥευματίζεσθαι, id est, prauo & noxio humore tentari, consueuit ac pure exhibitum plus nocumenti quàm emolumenti attulerit. Lacti uero quarta parte aquæ admiscenda est. Coquendum autem sensim, paulatimq́ ut pars media absumatur, & altera pars concoquatur, atq; ita denique potui dandum. Hæc utique aluo biliosa excrementa subinde egerenti eximiè prosunt.

Curatio fluoris aliorum humorum.

CÆteris alui fluctionibus, quos Græci ῥευματισμοὺς uocant, ab exordio adspergines ex oleo, uinoq́ succurrunt. Esto autem oleum ex oliuis acerbis necdum maturescentibus expressum, quod omphacinum adpellant, uel rosaceum. Bonitate uero heic reliqua anteit & excellit myrteum, tertia quartáue parte uini admixta. Vel biliosis quoq; deiectionibus. Obstruunt autem & constypant uehementius adspergines quæ ex oleo myrtino, in quo galla asiana, uel malicorium (quod Græci σίδιον uocant. Est autem mali punici cortex) uel radicis quinque folij, & tenellæ cupressi, galbuli, quæ Græcis τὰ σφαιρία, id est, pilulæ & coni dicuntur, decocta sunt. Lana quoque sicca partibus sub uentriculo imposita, aluum exiccando sistit: Quin & oleum purum cymino trito adiecto, seu apij semine, seu utrisque partibus æquis commixtis cum lana superinductum opitulatur, & urinam prolicit.

Curatio noxij humoris fluxus intestinorum.

NVnc ad intestina ueniendum est, quæ dum frigido humoris fluxu tentantur, his medicaminum præsidijs curantur. Oportet ita habentes, siue doloribus infestentur, siue doloris expertes sint, fomētis haud quaquam oscitanter fouere. Habent pręterea maximam desiccandi uim

crumenæ ex milio,& panico cõcinnatę. Multo magis & ad miraculũ usq; auxilio sunt sacculi ex sale,modo quis singulos salis et hordei calfactos sacculos singulatim admoueat. Quod si fluxio fuerit largior & immodica, marsupia ex sale uentri imponantur,cæterum de hordeo coxendici adplicentur. Si contra fluor sit exiguus,non frequens, conuerso ordine marsupium ex hordeo anterioribus particulis,de sale posterioribus imponas. Nam & sedem quoque ipsam huiusmodi bursis fouere expedit. Vel ex creta in area laris focóue calfacta,ita ut super has locetur. Vel ex creta cimolea calente & mero extincta. Vel area balneorum pari modo uino infuso,tenera sic lana sedem (quam Græci sphigereta uocant)affecti circundatam oblinito. Calor enim inditus aut quacunque ratione immissus, adiuuat. Spongia porrò aqua calida imbuta & expressa superponatur,uapore nanque suo ano fert suppetias. Quin & oleo lana imbuta & ei parti quæ sese identidem inquinat indita eximiè subuenit. Posteris diebus si intestina torquentur,uitium ex phlegmone tumoréue intestinorum esse oportet. Qua propter facto ex farina tritici & seminis lini, uel milij,uel panici farina cataplasmate,curatio molienda est. Reddetur autem id magis astringens,si uini,aut aceti paululum cum melle admisceas, & inde post elixationem exiguum pollinis mannæúe thuris,uel corticis malorum granatorum, uel gallam denique inseras emplastro. Atqui si nullus intestina dolor excruciat,epithematis quæ astringendi ampliorem uim obtineant, utendum est. Cuius notæ sunt,quæ ex palmulis constituuntur admixta acacia, aut alumine, aut cyrino hypocistidéue, aut syluestris punici flore (quod βαλαύστιον uocant)uel decoctum malicorium. Et cerota cum oleo myrteo prædictarum aliquot speciebus adiectis nempe poline thuris & galla. Sunt porrò nonnulli medicæ artis non pœnitendi artifices qui emplastra quoq; astringentia ad fluctionem alui contrahendam, concinnant. Primas uero in ea re tenent διὰ σιδίων, id est, ex malicorijs,& διὰ οἰνάνθης, id est,floribus labruscæ. Est autem prioris confectio eiusmodi.

Epithema dia sidiôn,id est,ex corticibus mali punici.

HAbet gallarum, hypocistidis, aluminis rotundi, acaciæ, rhou obsoniorum quo culinarij utuntur, malicorij aridi, seminis apij singulorum unciæ pondo unius,uisci quercini,guttæ ammoniacæ uniuscuiusque denarium pondo quatuor, picis aridæ, ceræ cuiuslibet denarium pondo sedecim, olei myrtini uel cucumerini (quod fit ex cucumere syluestri, &

ſycionium appellatur)ſingulorum ſextantem. Gallam primo quidem & malicorium in uini tribus cyathis ad tertias uſque decoquito, atque ita tum contunde & adiectis reliquis ſpeciebus cum eo uini decocto conſunde. Gutta uero ammoniaca cum aceto ad mellis uſque concretionem leuigetur. Viſco autem cum aliquantulo olei ſubacto, picem quoque & ceram eliquatam pariter cum alio oleo inſuperfundito & conterito. Compeſcit item alui torminoſas fluctiones id quod hic ſubijciam cataplaſma.

Cataplaſma ad rheumaticam dyſenteriam.

ACcipe polentæ, hoc eſt, farinæ hordeaceæ (Græci id uno uerbo dicunt ἄλφιτον) ſelibram, pollinis thuris denarium pondo octo, cum aceti duplo, & defruti tertia parte, & redige in cataplaſma. Satius uero fuerit ea oleo myrtino in quo rubi radices, aut malicorium, aut galla elixa ſint excipere. Pari etiam modo conducit exulceratis intus inteſtinis alui fluxionibus (quas Græci δυσεντερίας uocant) illud cataplaſma.

Aliud cataplaſma.

COnficitur in hunc quoque uſum cataplaſma ex polenta hordeacea, aut halicæ, aut tritici farina dum elixantur cum melle & exiguo aceto, adiecta etiam redacta in puluerem galla. Miſſis omnibus & tritis in pila tantiſper dum coëant, utere. Expedit etiam quemadmodum admonui epithema δι' οἰνάνθης, hoc eſt, ex floribus labruſcæ cōfectum. Nec uero te fugiat idem ex cataplaſmatum numero & epithematum emplaſtrorumq; cenſeri. Habet autem eximiam, & miram in inteſtinorum fluctionibus medendis efficatiam. Optime item facit ad ſtomachum, & cibariorum adpetitus auerſionem, & febrem ardentem quam καῦσον dicunt, & alios denique angores. Cuius utique compoſitio talis eſt.

Diœnanthes, hoc eſt, ex floribus labruſcæ confectio.

FLorum labruſcæ, ſucci gallarum aſiaticarum, acatiæ, roſarum aridarum, ſucci uuarum acerbarum & nondum matureſcentium (quod ὀμφάκιον Græci uocant, Latini agreſtam) uniuſcuiuſque denarium pondo octo, aluminis rotundi, aloës cuiuſq; unciarum pondo duûm, olei myrtei, ceræ, picis ſiccæ, ſingulorum unciæ pondo unius, roris ſyriaci cuiuslibet unciarum pondo quatuor, uini phalerni uel aminei quantum ad ea cōprehendenda

hendenda (pro ut uel epithema, uel cataplasma, siue emplastrũ contexere uoles) satis est. Cæterum arida in uino terantur, cætera pariter cum cera infundantur & commisceantur, ita usurpandum. Hæc igitur sunt quum simplicia, tum composita medicamentorum subsidia, quibus alui fluxionibus subueniendum est. Constat porrò ad easdem extimarum partium & articulorum cõstrictionem plusculum conferre. Verbi causa manuum ac pedum. Fit autem ligatio illa fascijs nunc lineis, nunc pro re nata laneis. Prodest etiam algentes corporis extremas parteis è rebus calidis ungẽto quopiam & oleo sycionio calfacere, aut oleo perantiquo, cui sanè pyrethrum, piperq́ꝫ & nitrum cum baccis lauri indere expedit. Ad hæc ceræ etiam eliquatę parum sedandi doloris gratia admiscere conuenit (reddetur enim hoc modo ἄκοπον) postea illinito. Pari modo ualebit si id ex communi oleo medicamentum confeceris. Summe insuper adhæc faciunt acopa quæ ex euphorbio & althæa consiunt, calfaciendi enim uim habent, & dum articulis illiniuntur pulchrè mordicant. Facit ad rem quod subijcitur hic cataplasma.

Cataplasma pro his qui torminibus excruciantur.

ALuminis quadrans, acanthi Ægyptiacæ semissis, acacię uncia, myrrhæ tantundem, malicoriorũ selibra, atramenti sutorij, quod χάλκανθον est triens, succi uuarum nondum maturarum unciæ pondo unius, farinæ lenticulæ semis. Conformato ex his omnibus puluere, reponito, & ubi res ipsa poscet sumito ipsius assem, farinæ hordeaceæ sesquilibram & cum aceto sufficienti decoquito. Sunt & emplastra quæ meatus obturent.

Nutricatus qui affectionibus cum alui fluoribus competat.

CIbaria quæ in fluctionibus alui cõferre poterunt, sunt quæ astringendo retinent, quæ corporibus spissitudinem conciliant, quæ impinguendi uim habent, quæ humores cogendi, quæ materiam exiccandi consumendi denique uirtute prædita sunt. Habentur & emplastra quæ meaculos opplent & obturant. Cęterum nos uireis eorum aliquo secerniculo optime dirimemus.

Frumenta.

EX omnibus frumentis oryza in astringendo principatum tenent, maxime cum aqua (quę per se tale qd obtinet) in qua palmulę, quas dactylos uocant, elixæ sunt, sed ita quidẽ ut in qua oryza decocta est ualidissime exprimat. Atqui his qui non febriunt cum uino diluto & austero præben

da est. In eundem quoq; modum oryzam dare licebit ex halica, in pultem simul redactam, cui sani nonnulli uel gallarum, uel malicorij pulueres, decoctioni inserentes, admiscent. Nos uero rhun obsoniorum, quod Gothi pro sale obsonijs inspergunt, decocto huic libenter admiscemus. Vel mala cotonea decocta, & cum pulte mollificamus. Conficitur porrò pulticula simili huic astringendi facultate prædita ex pane Alexandrino friato, per incerniculum traiecto, & instar pultis concocto. Præterea ex milij farina ad focum diutine elixata, factáque inde polenta. Prodest itidem & lenticula denuo decocta, prima abiecta aqua, & demum sale, & aceto, & oleo condita & commesa. Longè uero præstantior & iucundior efficitur si mala cotonea, siue oryzam admisceas.

Olera.

EX oleribus autem uti oportet intybo, aut plantagine, aut beta nigra. Hęc quippe seorsim & cum lente, aut cum oryza decocta eximiè succurrunt, brassica quoque duabus aquis decocta priore abiecta, & ultimæ decoctioni paululò aceti admixto in affectionibus cum fluxu summæ utilitatis existit. Conditurae porrò quæ Græci ἐμβάμματα, Romani intinctus & liquamina (quorum usus pro irritamento gulę est) nuncupant in ea constitutione commendantur, hunc in modum conficiuntur. Accipe cyminũ cum exigua quãtitate salis, acetum item & oleum quantum satis esse uidebitur, fiat condimentum perliquidum quo obsonia & esculenta immergãtur, nam, id est, unde deriuatur uocabulum ἔμβαμμα, Gręcis ἐμβάπτειν, quod sonat intingere, seu ut interpretati sumus immergere.

De piscibus.

DE usu piscium uix scio quid commemorem, quoniam pleriq; omnes uentrem lubricare ac soluere consueuerunt. Reperiuntur tamen nonnulli exiles astrictoria facultate præditi. Verbi causa, menę, streciæ, aruinæ, scauri, & erytrini, quos sanè supra prunas assare, non torrere flammis, expedit. Scorpio item piscis tostus atque cum præfati cymini embammate præsenti utilitate exhibetur. Prosunt item ostrea pariter cum testis assata & manducata.

De uolucribus.

EX auibus autem maritimę magis congruunt, quęq; in agro uictitant ac soliuagę, his quæ in cocte aluntur, & gregalibus præferuntur. Exempli gratia, merulæ, turdi, perdices, attagenę, columbę. Ex domesticis

autem

autem pulli assati, & prius elixi longe maiorem astringendi uim obtinent. Adhuc autem multo uehementius aluum cohibent, si puluis myrteus carni tostæ inspergatur. Vel sorba secta & in sole siccata, & in farinā demum redacta, atq; ita carnibus dictis (uel obsonijs etiam) pro sale inspersa. Eundem usum, carnes quoq; pomorum, aut liquor pressus ex uuis acerbis & immaturis, quem agrestam nuncupant, simul decoctus, eximiè præstant. Adhæc comparatum quoque medicamentum est ex pomis, cui à Græcis διὶ ὀπτώρων, id est, ex pomis fugacibus quæ quum autumno, tum æstate tota maturescunt, inditū nomen est, quod exhibitum summæ cohibendo fluxum utilitatis est, ueluti de malis cotoneis, aut sorbis, uel piris immaturis, & de malis punicis deniq; contexta medicamina. Vuæ item in ampullis expressæ, uel folijs suis suspensæ, & fumigatæ, aluum fluidam cōpescunt. Huiusmodi igitur edulia in uentris fluxu comprimis expediunt.

Potiones quæ conferant.

IN istiusmodi alui fluxionibus has potiones propinare magnopere cōuenit. Aqua cœlestis largissime decocta utiliter quidem exhibetur, sed non ante cibum, neque prima aut secunda mensa, uerum, interposito aliquo temporis spacio, à cibo sumpto. Quæ dum exhibetur non uniuersa raptim & quasi absque interspiratione absorbenda, sed paulatim & modicè haurienda est. Quod si pentaphyli herbæ radices una cum aqua cœlesti coquantur præsentissimi reddetur adminiculi. Si rubi quoque radices unà elixentur, multo amplior cohibendi uis indetur. Nec desunt qui triticum, semen arnoglossi, & uinaceorum nucleos aridos leuigatos, & per incerniculum traiectos potioni inserunt. Vel sorborum aridorum farinam itidem. Sunt præterea potus alij complures quibus fluxui uentris compescendo occurritur non tam simplices quam compositi, quos in præsentia prudens prætereo. Quoniam quæcunque ad absolutam dysentericorum curationem spectant, ea mox sequenti capite quod ex professione de dysenteria agit, pressius cuncta in medium promemus. Vinum porrò suo tempore, nempe in remissione symptωmatum & inflammatione febris declinante temeratius quidem sed austerum † Forentanum, Albanum, Tygrinum, Marsicum, & ex Italicis Amineum, uel alia quæcunq; acerba & adstringētia, ubiubi locorū prouenientia, & experimento cognita.

† *aliâs Pherentanum*

Balnea

Balnea.

BAlnea quæ in hac affectione constitutis expediunt, potissime oleo carere debent, nitri uero naturam imitari. Confert enim si quicquam aliud nitrum crematum & leuigatum corpori in balneo aspersum tãtisper dum cutis puniceo colore rubescat, & cruento cum rubore ut tantum ex erosione non exulceretur, & ex alto in cutis superficiem fluorem trahat infricatum. Deinde cutis aspredine, quam Græci λέπραν dicunt, inducta ipsam balneo oblinito meaculisq́; laxatione immodica apertis profluuiũ alui (quem Græci ῥευματισμὸν uocant) auersione ad summam cutem per parocheteusin persanatur.

De fluore dysenterico & curatione eius, Cap. XX.

PRoximus his torminosus fluxus esse consueuit, qui Græce δυσεντερία Latine tormina uocatur, quum uidelicet ex intestinis exulceratis cruor manat. Vocamus autem ῥευματικὴν δυσεντερίαν (id est, destillationem cruentam in aluum cum exulceratione & phlegmone intestinorum) quod ex eo intestino quod Græci μεσεντέριον, Latini medium, aut medianum dicunt inter iecur ac uentrem medium positum habens, per uenas effunditur in intestinum.

Causæ fluoris dysenterici.

EScülentorum quippe acrium succus, quum aloëtica uirtute in sanguen alteratur, in intestina ex uniuerso corpore defluit, atq; ita admixta bile excernitur, nequit enim propter bilis acrimoniã mordacitatemq́; contineri cum cibo, sed foras ab intestinis eliminatur. Atq; hæc est torminum cum fluore alui occasio, cuius mali huiusmodi habentur indicia.

Notæ fluoris torminosi.

SIgna dysenteriæ sunt: Alui sedimina, quæ excernuntur biliosa, cruenta, acria, & uaria (propter multipharios humores) Sitis uis intolleranda, carnosa interdum descendunt, emaciatur corpus, oboritur cibi adpetitus auersio, torquenturq́; mordacitate stomachus, intestina, & aluus. Quod si lõgo tempore id malum inueterauerit in ueram δυσεντερίαν, hoc est, tormina intestinorum transit.

Curatio rheumaticæ dysenteriæ.

DYsentericus itaq; alui & intestinorum fluor impositis super uẽtrem reprimentibus cataplasmatis curari egregie potest. Summũ ad hoc momentũ afferet lac ad medias usq; decoctũ loco ac tempore exhibitum.

Esto autem lactis ad minimum cotyla una. Sorbere etiam oportet aquæ cœlestis modicum. Magno insuper fruetur cõmodo dysentericus qui panem in aqua pluuia seu lacte maceratum comederit. Tractu uero temporis, nempe à tertio die quod διὰ τρίτου Græci uocant, uuas in fidelia uitreóue uasillo repositas pani adijcere conuenit, uel pira, uel mala cotonea elixa, uel sorba, uel mespilas. Cæterum inijciendi sunt & pastilli. Porrò si lac bibere detrectent, aut nequeant, pulticulam ex oriza, uel auena, uel milij polenta, uel de pane Alexandrino confectam inuicem eius administrato. Ad hæc ptisanæ, uel lentes, uel oua in melicrato elixa sumantur. Ouorum autem lutea super prunas assata cum rore syriaco, & aceto, magna cum utilitate offeruntur. Quin & olera denuo elixa. Panẽ item bis coctũ, & ex auibus, quemadmodum supra comprehẽsum est, sumi expedit. Multis preterea modis uinum constringens huic rei aptum est subsidiũ. Quod si diuturnitate radices iam altius morbus egerit maleficus & rebellis est, & genuini spiritus defectionem æger patitur, non erit tum alienum ualidioris nutrimenti rebus & robur imbecillo corpori indere potentibus curationem moliri. Vtile autem fuerit hoc adhibere cataplasma.

Cataplasma.

HOrdei combusti farinæ selibram, mannæ, hoc est, pollinis thuris denarium pondo sedecim, dupla aceti mensura & tertia defruti parte excipito. Et si eger huius auxilium non sentiat, nedum malum discrutiatur malicorium adijcito, siue alumen tritum æquali pondere. Quod si ne tum quidem remittatur, grauiore existente mali causa, admisce liquorem cyrenaicum roremúe syriacum & achantum ægyptiacum. Quibus pariter decoctis & in cataplasma redactis tribus continuis diebus cum usus postulabit utere.

De dysenteria, id est, intestinorum torminibus ex Philomeno.

SVper dysenteria prisci philosophi uno ore propemodum omnes consentiunt, eam uidelicet pro diuersitate locorum (uarias enim intestinorum parteis occupat, ex multipharijs & dissidentibus causis oriri, cuius rei alui sedimina quæ excernuntur argumento sunt. Proinde si ulcus, aut phlegmone intestina occupauerit, his facile notis deprehendi à solerti medico potest.

Signa dysenteriæ ulcerosæ & inflammatæ.

SI in intestinis exulceratio, inflammatióue suborta sit, principio cruenta, mox saniosa, ac uelut aquosi sanguinis humores, quos ἰχῶρας Greci

uocant,

uocant, per aluum excernuntur. Permultis cum uellicatione & morsu ori
tur, & proinde subpinguia deijciunt. Quod si affectio perdita fuerit & ma
liciosa ualde, feci similia & tetrum odorem spirantia egerunt. Vbi uero
ulcera cancrosa demum facta fuerint, excrementa uaria, atra, carnosaq;
(hoc est, instar laminarum putridarum carnium) descendunt. Comitātur
item febres & bupina, hoc est, sitis non tolleranda, cibi adpetitus auersio,
carnis liquefactio, & gracilētia, subuersio intestinorum ςρεφοί ue cum mur
muratione uentris quem Græci βορβορυγμόν, hoc est, rugitum nuncupant,
& ingens deniq; cruciatus cum uigilijs.

De dysenteria & eius curandi ratione.

TOrmina porrò intestinorum δυσεντερίας à Græcis (quemadmodum
admonui) adpellata, morbis natura longis & diutinis annumerātur,
quæ frequentem desidendi cupiditatem, τηνεσμόν Græci nominăt, magna
exparte sequuntur. Quod si id usu uenerit, semper grauior & acrior inte
stinorum exulceratio à cessante tenesmo fieri adsolet. Et plerunq; in aluo,
quæ ab alijs longanon ab aliquibus rectum intestinum dicitur, uel in cras
siore intestino quod κῶλον uocant, aut certe in gracilioribus intestinis con
surgit. Oritur uero interdum comitante febre, interdum citra hanc, nunc
cum dolore, nunc doloris exors. Quod si febris comitetur, difficilioris cu
ræ existit, & ulcera intestinorum putrescent, sordibus obducuntur, fiuntq;
inflammationes & cancri. In febribus enim peculiaris (inflammationi alie
na) fieri solet curatio. Quin nec communis est utrisq; uictus ratio, uerũ qua
litate & quantitate offerētium composita, potissime loco ac tempore pro
febrium molestia. Deinde quum remisit, neq; arida admodum udifica ni
mium cibaria offerēda sunt. Febris quippe aridis intenditur, fluxus hume
ctantibus prouocatur, inter utrunq; itaq; excessum medio tutissimus ibis.
Proinde accuratè animaduertendum est, quantum pro uiribus cuiusq; la
borantis exhibere conueniat. Quoniam multa conficiendi potestas dysen
tericis ob intestinorum, uentrisq; imbecillitatem, potissime dum febre in
festantur, non est. Porrò haud incommodum fuerit uel in phlegmone ma
ximis cum doloribus tentante, calida cataplasmata toti uentri imponere,
inflammationem etenim quandoq; extinguunt & fluctionem compescũt,
ueluti usu plerunq; uenit in his quos mediocris uexat exulceratio. Quo cir
ca commodissimum est inter initia medico ad laborantem accersito, præ
sertim si febricitet istiusmodi statim curationem aggredi, Primis duobus
quidem

quidem diebus circuncidenda est nutricatio, & præscribenda abstinentia est. Ad hæc si per ætatem, tempus ac uireis licebit ad sanguinis missionē, incisa uena brachij, confugiendum, neq; minus duabus heminis detrahendum. Adhibitis dapibus moderatis. Lapsis uero tribus dieculis lac propinari debet. Certe si uena pertundatur & nihil sanguinis extrahatur post duorum dierum abstinentiam lac omnino hauriendum est, id quod tum maxime fieri conuenit, dum ab exiguo affectu morbus sumpserit exordiū.

De modo lactis præbendi.

PRincipio igitur lactis decocti trium cyathorum mensuram potui dato. Lac autem inter coquendum subinde rudicula agitari oportet. Et ab haustu, interposito duarum horarum spacio, denuo tātum lactis ingurgitetur. Nōnulli uero tertio lactis potu proluuntur quo integra compleatur cotyla. Quod si eo die satiati cibo uidebuntur, indicenda est abstinētia. Nam ad hunc modum bilis extrahitur, & humores corrupti mediocriter expurgantur & placantur. Procedente tempore dimidiatam cotylam in geminas parteis dirimimus, ac perinde atq; supra comprehēsum est binis horis intercalatis potu reficimus. Post hęc tertio loco duæ partes heminę siue tres uno haustu sumendæ sunt. Trium deinde horarum spacio post lactis haustum, pulticulā ita affectis dabimus aut panem aridum, aut palmulas thebaicas, uel micas panis cum lacte. Cæterum in quouis ægritudinis momento semper lac caprillum, ceu multo præstantius præferēdum est. Verum si illud in præcinctu non sit, bubulo contentos esse oportet. Post enim caprillum, bubulum primum bonitatis locum obtinet. Asininum uero & equinum infimum, quod ampliore ariditate cæteris prædita sunt. Nos ubi in matutino laborāti tres lactis cyathos porreximus, mox cibi loco recentem caseum hunc in modum concinnatum sumi præcipimus.

Confectura casei uentrem constringentis.

COncinnando caseum ualidissima manuum subactione cōdepsere & ualenter exprimere iubemus, & aquam insuper feruentem superfundere, & id sanè terq; quaterue, adiecto melle potissimū despumato. Quem idem coactum & incrassatū esitandum porrigimus, potenter etenim aluū non compescit & astringit solum, sed & ulcera in intestinis cōtracta emundat & sanitati restituit. His uero offerendus est maxime caseus ille, qui non febriunt. Nec te fugiat inde præsentaneum ac summum expectari præsidium. Febre etenim oppressis haud ita facile lac, aut ex eo contextum quid-

piam exhibendum est, quoniam in eorum stomacho citius acescit, & corrumpitur aut crudescit, uel condensat, uel ex caldore in caseum coit, quã cõcoquatur. Atq; ita tantum abest ut uel tantillum succurrat, ut etiam dolores cõcitet, & augeat, distensiones uiscerum inducat, & capitis dolorem inferat, ciborum inappetitionem conciliet. Quo circa ut his qui febre correpti sunt citra noxam exhiberi commodè queat, accuratius fuerit præparandum, cæterum pueris semper ac iuuenibus longe commodius, quam grãdioribus natu & decrepitis senibus, administratur. Proinde ut minus reddatur noxium, lacti aquæ cœlestis, fontisúe inculpati ac lympidissimi quartam partem confundemus. Et ita clementi lentoq; cinere, uel simili igne assidua cum rudicula agitatione usq; ad consumptionem mediæ partis decoquimus. Dentur potui cyathi terni, siue quaterni. Demõstratum itaq; iam est, quo nam pacto lac torminosis non febricitantibus, sine caseo exhiberi conueniat. Caseus enimuero in febrili affectione constitutis non modo inutilis, sed etiam noxius ac pestilens est. Cæterum his qui absq; febre torminibus uexantur, lac ipsum citra omnem admixtionem aquæ dari alienum non est. Coquendum uero illud est tantisper dum quicquid inest seri coctura euanescat. Sunt qui lac ad tertias usq; decoquendum censeant. Nos uero usquedum ter quatérue inferbuerit. Deinde tolli ab igne præcipimus, & littoraleis silices (quos Greci κόχληκας uocant) maxime ex ripa torrentis rotundos ac solidos treis, igne ex lignis aridis ac roboreis candantes singillatim, ita ut uno extracto alter immittatur in uasum lactis, inijcimus, quod hoc modo probe decoctum à Græcis γάλα σχιστόν, hoc est, lac scissile siue fissum cognominatur. Quod sanè dysenteriæ & alui profluui, cœliacisq; haud medocre præsidium est. Præsertim si facta fuerit calculorum istiusmodi incẽdiosorum, ut dixi, in lac quater aut quinquies demisso. Et ubi deferbuerit, non solum torminosis in nulla febre constitutis, sed & febre haud leuiter tentatis confidenter potui dato. Pari quoque modo cõficitur demissione ferri ex igne cãdentis in lac. Quod haud aliter atq; superius potandum est. Hactenus de obseruatione & administratione lactis in torminibus intestinorum, hoc est, δυσεντερία, dictum sit.

De dysenteria iecoraria.

INter intestinorum mala aluiq; fluctiones numeratur etiam haud iniuria, puto, δυσεντερία ἡπατική, hoc est, ex praua intemperie iocinoris prouenien s uentris non sine torminibus fluxio. Cuius in præsentia, & si locus efflagitare

efflagitare uideatur, mentionē, non dico facere, ſed repetere ſuperuacuū arbitror, ſiquidem iam pridem in cenſu nempe affectuum iocinoris tempeſtiuè nimirum, de hoc ſatis eſt ſuperq́ꝫ, mea quidem ſententia, preſſe ac fuſe etiam tractatum, proinde ſi quid hic loci ſuper eadem re ſcire laboras, eo te conferas & plenius omnia hauries. Nunc quæ uictus ratio in dyſenteria obſeruanda ſit docebimus.

De nutricatu dyſentericorum.

TOrminoſis pulmentaria ex frumento confecta offerre expedit. Cæterum halica cæteris frumentorum facile omnium ualentioris alimenti eſt, & minus reliquis cōcoctioni reſiſtit. Oriza uero minoris quidem nutrimenti, quam halica exiſtit, ſed ampliorem in aſtringendo uirtutē poſſidet. Deq́ꝫ utriſq́ꝫ pulticulæ maioris aſtrictoriæ facultatis quàm ex farre cōcinnantur. Pulmentum porrò ex milio & panico reliquis adhuc multo ualentioris nutrimēti eſt & incraſſat, ſtercusq́ꝫ aridius facit, & quaſi in nucleos diuiſum cogit, quod Græci σκύβαλα nuncupant. Ex pane inſuper Alexandrino in farinam contrito & per in cerniculum traiecto pultem in hūc uſum cōficiunt. Compari etiam modo ex itrijs ſeu libis aſſatis. Atq́ꝫ geminæ hæ ſpecies cum melicrato poſca'ue & ſale pauco cōpoſitæ condimenti loco exhibeantur. Congruit & puls ex auena concinnata. Cæterum in omnes huiuſmodi pulticulas in olei uicem adipes anſerinas, ſiue pullinas, ſiue caprillas inſere. Quod ſi in dyſenteria uellicationes quoq́ꝫ ac morſus uentrem infeſtant, & deiectiones biliosæ excernantur, pultes ex lacte conſtituere conuenit. Atqui ante omnia halicam, uel orizam, uel far deniq́ꝫ in aqua elixata oportet, poſtea colare & exprimere etiam decoctum, admixtoq́ꝫ lactis exiguo, ad prunas lenes decoquito, & ubi aruerint, lac ſenſim ipſum admiſce, idq́ꝫ ter ſiue quater, uſque dum decoquantur, additoq́ꝫ ſalis aliquantulo abſque oleo eſitandum miniſtra. Porrò ſi uidebitur admiſceto etiam pulticulis rorem marinum, & grana acidi mali punici trita, & mali cotonei quadras mundatas, & ſorba arida quaſſata, liquorem uuarum acerbarum & nondum matureſcentium (quod Græci ὀμφάκιον noſtri agreſtam uocant) ſiccatum & contritum, uinaceorum nucleos compari modo leuigatos. Sunt uero nonnulli qui gallam aſianam leuigatam ſubinde ad adſtringendum inſpergunt, cæterum inutilis eſt & noxia uentriculo. Neque deſunt qui hanc aquæ ubi pulticulæ coquendæ ſunt, indunt. Pręſtat uero ei ſorba ſeu pira, quum cruda tum matura, ſeu mala cotonea,

aut mespilas, aut siliquas, aut palmulas thebaicas contusas, ut simul deco-quantur adijcere. Oportet uero commi Arabicum pariter & amylum, hoc est, sine mola factum & ceram recentem donec mellis induat consistentiam addere. Ad eundem modum caseum quoque nouellum colato per incerniculum ualidè traijcito, concinnatáque inde pulmentaria manducandum præbeto.

De appetitus à cibarijs auersione.

PORrò si quis æger cibum horreat ac fastidiat, atque ob id pulticula frui non possit, halicam ei siue orizam in elixatione palmularum, aut prunorum Damascenorum, aut sorborum, aut mespilorum, aut siliquarum porrigito. Vel in iure in quo mala cotonea decoxeris, aut pira nondum matura pulmenti loco exhibeto.

De legumentis.

OMnium leguminum lentes stipticitatis plus continent, cæterum detrahendus est cortex, quoniam & cruditatem & fluxionem concitat. Sunt uero qui lenticulam obiter macerantes fricant, deinde in mortario contundentes angustiore incerniculo cribrant. Nec desunt qui aqua calida superfusa aliquantisper differunt, & manibus tantisper subigunt dũ omnis exuatur cortex. Innocentior autem reddetur, si quum ea bis aut ter ferbuerit, missaq; in pilam ubi inalguerit manibus teratur, nam eo modo exactius repurgatur. Atq; ubi iam sordibus omnibus exuta fuerit, olei loco butyriq; rore marino supráue comprehensis adipibus condito, & aliquantulum aceti adijcito. Vel mali punici grana trita cum salis momẽto. Porrò lente condita more sorbitionis, plantago, aut beta nigra, uel intybum, commixta & exhibita remedio sunt. Est quando modo pultis cum oriza & farre compositè incrassatur. Vel cum malis cotoneis elixis & leuigatis probéq; commixtis lenticula, esui datur. Sunt qui cortice non exuto. lenticulam decoctam ualida manu condepsere consueuerint, adeò ut liquor inde manat, quem per linteum purum mappulámue mundam curiose colant, colatúmque succum cum pane Alexandrino in pila, uel cum itrijs scitè decoctis subigunt. Ex his pulticulas conficiunt, quas admixtione aceti condiunt.

De ptisana.

CÆterum ptisana per se nullam habet astringendi, obturandiq; facultatem, sed expediendi potius & laxandi, & acescit promptissime. Ea

cum melle condita frequentius laxat & acrius deducit. Conficienda uero est hoc modo: Ptisanam bene concoctam in fideliam nouam cum aqua cœlesti in uespertino dimitte & operculatã undique aulam circumlinito, fornacique candentibus prunis instructo, impone, quæ inibi inuoluta in proximum usque diem persistat. Hoc etenim pacto uapores soluuntur, & crassior & glutinosior efficitur. In matutino autem mel sigillatim admisceto. Detur inter decoquẽdum opera ne ullum nidorem contrahat. Cui adijcias itria & denuo cum ptisana duabus horis aut tribus decoques. Hoc modo præparatam edendum propina. Quoniam non tam nutrimentum quàm præsentaneum etiam remedium est.

De oleribus.

INter olera autem maiorem adstringendi, arefaciendiq; uim habent, intybum non tam satiuum, quàm erraticum, arnoglosson quæ plantago est, beta nigra elixa, fortiter expressa, & contrita, & cum aceto condita. Hęc aluum efficacissime compescit. Facit eadem cum lente decocta. Cæterum quæ cruda quoque edendo sunt, ea adiecto pane sumantur, brassica satiua uel quæ in montibus prouenit bis cocta alui sedimina incrassat & sistit. Estur autem compescendi gratia, cum aceto, & sale, oleoq; condita. Sunt qui alteram decoctionem in oxycrato, id est, posca faciendam autument.

De piscibus.

EX marinorum genere piscium uix pauci comperiuntur qui torminosis conducere, aluúmque eorum compescerę ualeant, cęterum nullo morbo obnoxijs hominibus pisces nonnulli constipationem conciliant, qui tamen uentrem fluctione obrutum minimè sistunt, imò ne expediunt quidem † scardua estur cocta & cum aceto, cyminoq́ue condita. Murex uero mugilis úe, & erythius saliti tenui sale mediocriter in testa aut sartagine focóue puro assentur, & manducentur. Sunt quidem qui teclas quoque simili modo paratas esitandum ministrare non dubitent. Verum hij quoque pluripharios succos comesi procreant, & quorum uenter imbecillus est naturam perturbant. Ostrea autem in suis conchis tosta præsentes concoctioni suppetias ferunt, & alui fluorem strenuè compescunt. *aliàs scarpetica*

V 3 De carni-

De carnibus.

CArnes porrò omnes quoniam alimenti ualentioris sunt & concoctioni renituntur dysentericis accommodatæ non sunt. Conceduntur tamen aues potissime syluestres. Verbi causa, turdi, perdices, turtures, merulæ, sturni, nonnunquam & columbæ, atq; præ cæteris pipiones. Fugienda sunt saginata omnia pinguia, fœtida & concoctu difficilia. Volucres autem, quas dixi, admitti, prius in oxycrato elixandæ sunt, deinde assandæ, postea exhibendæ. Præstat autem exenteratas prius myrtis, uel sorbis aridis, ac tritis, uel minutatim incisis, uel mespilis, uel piris uiridibus infarcire. Neque alienum fuerit ex malis cotoneis contexta fartura euisceratos alites implere, atque ita decocta, post hæc assata. Et condonandum est aliquid consuetudini.

De carnibus quadrupedum.

IVmentorum & omnium quadrupedum carnes interdicere quidem oportet. Sed interdum propter libidinem illis uescēdi, porcorum lumbi macerati, hœdiniue admittendi sunt.

De ouis & alijs quibusdam.

OVa gallinarum oxycrato largissime ad duritatem usque elixa, aut tantisper dum indurescunt frixa & exhibita uentris profluuium torminosum egregie compescunt. Lutea uero ouorum exempta sine additamento seorsim in prunis assata, & cum aceto leuigata, cumq; rore marino mandendum oblata, ampliorem constringendi facultatem obtinent.

Præterea si rosmarinus, uel rhu obsoniorum, uel malicorium exigua quantitate, galläue, aut agresta pultibus admisceatur efficacissimam alui compescendi potentiam habebunt. Aliqui uero ungulas uitulinas in hoc ptisana totius noctis spacio dum eliquentur ungulæ decoquunt, unde succus ptisanæ crassior, ac densior, magisq; uiscidus ac glutinosus redditur. Hunc alui compescendi gratia cum pauco aceto conditum esitandum dysentericis offerunt. Efficacissime enim alui profluuium sistit. Verum non est præbendum nisi his qui ualida concoquendi potestate sunt præditi. Quorum nanq; uentriculus imbecillus est, hos perturbat uehementius, & fluxum maiorem concitat. Hactenus de his quæ ab animalibus sumuntur, satis sit.

De fru-

De fructibus.

FRuctus dulces inflationem pariunt, & promptè acescunt, atque ob id quidem interdicendi sunt. Offerendi autem sunt acerbi & astringentes. E quorum contubernio sunt sorba uetusta, lapidosa corna, pira uiridia, mespila, mala cotonea, uuæ in aula, uel cum folijs camino torrefactæ, & in fumo passæ, dentibus tantisper terendæ sunt dum nuclei ipsarum comminuantur. Oportet autem fructus pariter omnes non sine admixto pane comedere. Quoniam per se promptissimæ corruptionis sunt. Nuclei porrò mali punici sanorum uentrem astringere, ægrotum uero minime, sed dulciora potius in stomacho effici & corrumpi solent.

Palmulæ thebaicæ, uel ut alijs placet frixæ, masticatæ cum pane efficacissime uentrem cōpescunt. Hæc de dysentericorum cibarijs sufficiant.

Potiones simplices alui fluorem compescentes.

DYsentericis hæ potiones conueniunt: Nardus Indicus potu sumptus alui profluuium sistit. Myrrhæ item electæ fabuli quantitas redacta in globulos & deuorata uentrem compescit. Idem facit rumicis syluestris semen, cum aqua leuigatum, haustúmque. Ventris dysentericum fluxum coaguli leporis denarij pondo unius potatum astringit.

In eundem quoque usum cornu ceruini cremati & eloti mystra duo cum tragachanta potui dantur. Galla quoq; asiana & malicorium, bursaq; pastoris, quod Græci πολυγόνιον dicunt, in potu data constringunt cocta usque ad tertias. Ladanum ad hæc cum uino austero potui datum. Acatia item rubea & hypocistis & lycium Indicum & terra Samis, & terra Asteris, terra Lemnia quam eius insulę indigenæ σφραγίδα αἰγός, id est, capræ sigillum à figura (conformant enim pastillos instar capræ) adpellant, trita. Obest autem eorum decoctum stomacho. Quo circa ante omnia considerandum definiendúmque est, quod non nisi robusto præbenda sunt uentriculo. Neq; unquam febre oppresso, neq; dolenti, neq; imbecillis stomacho constringendi gratia exhibenda arbitror.

De imperitorum medicorum præpostero iudicio.

SVnt artis imperiti qui sibi uendicant nomen medici, qui in dysenteria mox à principio pastillos, & antidota summis laudibus efferūt & commendāt. Vel qđ magis miror, ex papaueris lachryma, qđ ὄπιον Græci & μηκόνιον uocāt, uel ex alterco, quod eadē gens ὑοσκύαμον adpellāt, confectio

nes, uel ex papauere nigro, uel mãdragora exhibere non uerentur, quod, ut anodyna dolorem ſedare, & ſomnum accerſere conſueuerunt. Fallunt certe ſeipſos, & tota ut dicitur uia, errant, qui ſalutare putant eſſe ſi ægrotus huiuſcemodi potu ſumpto omnem noctem dormiat, & uentris profluuium narcoticorum (hoc eſt, ſtupefacientium) remediorum uirtute compeſcatur. Poſtero nanque die res ipſa docet hoc opus, hoc ſtudium plus noxæ quàm fructus adſerre. Aceruatis etenim iam in unum humoribus, continuo & ſine interuallo ſemel deijciuntur, capitéque grauato, uiribuſque corporis deiectis deterius uentris malum ingruit, & grandiore faſtidio tentantur. Proinde rarenter hiſce utendum eſt, imò nunquam niſi dira aliqua neceſſitas cogat: Quando uidelicet noxa, morti præferẽda eſt. Poſt ſimplicium porrò medicamentorum uſum, ſtatim eſt ad ſequentia auxilia compoſita confugiendum. Quorum compoſitiones uel eo nomine libentius ſubijciam, quod à me ſæpius experimento cognitæ ſunt, & quod operæprecium me facturum non dubitem.

De paſtillis dyſentericis conducibilibus.

Paſtillus dia balauſtion, hoc eſt, ex floribus ſylueſtris punicæ confectus.

ACcipe acaciæ, hypociſtidis, lycij, balauſtiorum, terræ ſamiæ, terræ aſteris lachrymę papaueris (quod nunc opium, nunc meconium uocant) ſingularum, pondus æquale. Conforma paſtillos cum ſucco plantaginis, ſingulos ſemidenarij pondere, quorum unum in matutino duabus horis ante cibum, quandoq; etiam daturo iam mẽbra grabato, cum aquæ cyathis tribus, offer. Præſentiſſimæ item utilitatis exiſtunt rotulæ, quos τροχίσκους Græci adpellant, διὰ κοραλλίων, id eſt, ex corallis, δι' ἐλέκτρου, hoc eſt, ex ſuccino, διὰ πιτυᾶς, id eſt, coagulo nempe, λαγωοῦ, hoc eſt, leporis concinnatæ. Quoniam fluxum mirificè compeſcunt, & reprimũt, aluum ſiſtunt, & ſanguinis excretionibus, quod malum Græci πτύσιν nuncupãt, ualde utiles ſunt.

Paſtillus dia corallion.

HAbet paſtillus διὰ κοραλλίων acaciæ rufæ denarium pondo trium, hypociſtidis denarium pondo quatuor, ſeminis plãtaginis denariũ pondo trium, balauſtij denarium põdo quatuor, commeos, thuris, amyli, uniuſcuiuſq; denarium pondo duûm, ſeminis roſarum denarium põdo unius, papaueris lachrymæ ſeu opij denarium pondo duûm, corallorum tantundem, herbæ pulicaris (quod ψύλλιον Græci dicunt) in apozemate quem-

admodum

admodum nō semel admonuimus cocti cyathum unum. Omnibus simul contritis, redige in pastillos denarium æquantes pondere. Qui dandi sunt in decocto quinque folij.

Pastillus dia electru, id est, ex succino.

Δι' ἠλέκτρου, habet electri, iridis Illiricæ, croci, mastiches dextantem cum denarijs quinque, lachrymæ papaueris denarios treis, herbæ pulicaris congelatæ quincuncem, cum denarijs quinque. Compingas autem hoc modo: Mittito seminis herbæ pulicaris cyathos tres, in aquę mūdæ xestas Italicas quinque, & coquito ad tertias, deinde tollito ab igne, & ubi refrigerata fuerit decoctio, in eius mensura sextarij unius species dictas triduum macerato, & in pastillos denarij pondere conformato. Quorum unum in aquæ cyathis tribus potui dato.

Pastillus dia pityas.

Διὰ πιτυᾶς accipit gallæ asianæ, hypocistidis, acaciæ ruffæ, papaueris lachrymæ cuiuslibet denarium pondo duûm, coaguli leporini, uel cymini, terræ samiæ cuiusque sextantem, aquæ cœlestis quantum ad ea comprehēdenda satis est. Redige in pastillos. De quibus unciam unam cum aquæ cyathis tribus propinato.

Pastillus dia spermaton, hoc est, ex seminibus confectus.

PAstillus διὰ σπερμάτων quoque intestinorum torminibus utilis est, cuius hæc est descriptio: Anisi, seminis fœniculi, ammeos, seminis papaueris candidi, opij thebaici, malicorij singulorum denarij pondo unius, seminis alterci, quod ὑοσκύαμος Græce dicitur, denarium pondo duûm, seminis apij denarium pondo trium, croci, florum rosarum, gallæ asianæ denarium pondo quatuor. Arida redigito in farinam, opium autem aqua dilues, & conforma pastillos dimidiati denarij pondo. Atque ita contra tussim in mulsa, contra uero copiosos alui sine inflammatione & exulceratione fluores, quam διάῤῥοιαν uocant, in succo orizæ. His autem qui tussiendo eijciunt, cum oxycrato, ad sanguinis profluuium in elixatione lentisci. Curandæ porrò nauseæ, in aqua absynthij, medendis intestinorum doloribus, & inflammationibus stomachi cum melicrato. Succurrendum intestinorum torminibus & cœliacis in apozemate rosarum. In matutino dabis pastillum unum, uesperi totidem.

Pastillus

Paſtillus krocodes polychreſtos, hoc eſt, multiplicis uſus.

DAuci cretici denariorum pondo quatuor, teſtium fibri (quod caſto-
reum dicũt) myrrhæ cuiuſq; denariorum pondo duûm, croci dena-
riorum pondo trium aut quatuor, lachrymæ papaueris denariorum pon-
do trium, ſeminis herbę Apollinaris, qui ὑοσκύαμος eſt, uncię põdo unius,
aniſi, ſeminis opij, cuiuslibet denariorum pondo octo, ſiue ſex, ſtyracis de-
nariûm pondo quatuor. Cæterum lachrymam papaueris & myrrham in
aqua eliquato, uel ut uulgo dicunt infundito, cætera in farinã tundito. Sty-
racẽ uero cum aqua infuſionis opij & myrrhæ eliquato reſoluitoq;. Styra-
cem denique cum his quæ infuſa ſunt contere, & dicta poſtremo farina in-
dita paſtillos compinge, duûm, triumúe ſcrupulorũ pondere. Hos potui
quum ante cibum ieiunis, tum in menſa, tum à menſa, propinato. Sæpenu-
mero etenim non tam ante cęteros cibos, quàm in ipſis dapibus & poſt e-
dulia ſumpta, quum in proœmio, tum in fine menſę admiranda quædã de-
ſignant eiuſmodi paſtilli, ſtomachi dolorẽ demulcendo, acidos ructus cõ-
peſcendo, cruditati opitulando, aluumq; cõſtringendo. Quin & cœliacis,
uentriſq; torminibus, ſtrophiſq; dolores placando accõmodati ſunt. Sunt
etenim indolorij, uel ut Græci dicunt ἀνώδυνοι. Quo nomine fronti cum
oleo roſaceo & aceto illiti, ei capitis malo, quod Gręci κεφαλαλγίαν, noſtrę
ætatis medici una tantũ mutata litera cephalargiam nominãt, eximiè ſub-
uenit. Aurium inſuper affectiones & dentiũ cruciatus, quam ὀδονταλγίαν
Græci uocant, cauis dentibus cum ſucco perdiciadis inditi medent̃ chal-
bane admixta, tetrapharmaco autẽ adiecto lippitudinẽ, quã Græce oph-
thalmiã nominãt, ſcitè diſcutit: Plurimũ ſanè utilitatis conferunt in lecti in-
greſſu ſumpti, quoniã iucundum ac ſuauẽ ſomnũ conciliãt, fluxuſq; repri-
mũt, & articulorũ deniq; doloribus (qđ graue malũ ἀρθρίτιν Græcorũ me-
dici nuncupãt) remedio ſunt. Cõpeſcunt præterea menſtruas mulierũ pur-
gationes plus iuſto fluentes. Vnus ex his trochiſcus trium denariorũ pon-
do cum myrti decocto hauſtus, nariũ fluxui, & hęmorrhoidibus & cũctis
breuiter fluoribus auxiliat̃. Sũme facit ad deſtillationes ex capite in ſubie-
ctas parteis quas Græci κατάῤῥους nominãt, & ad ſuffocationẽ uuluæ & ad
affectiones cholericas cum elixatione rubi, uel cum uino aſtringẽte in quo
maduerit aniſum, aut myrrha, ſorbáue. Vtilis etiam eſt in circularibus pe-
riodicisúe affectibus cunctis quidẽ, ſed potiſſimũ qui cum rigore & cum
algore tremoribus accidunt. Tempus autem exhibẽdi eſt in his una hora

ante

ante paroxysmum cum aquæ tribus cyathis. Cōducunt præterea his qui cibū uomitu eijciunt. Opem præter hæc confert tussientibus in defruto, aut melle despumato exhibitus. Iuuat & phreneticos per morbi exordia sumptus. Tritus cum hircina origano & sumptus cum decocto rosarum, uel cum uino myrti baccis expresso, uel tribus denarijs succi mētæ cibum continere non potentibus, quos Græci στομαχικοὺς nuncupāt, haud mediocre præsidiū est. Cæterum torminibus intestinorū oppressis ammixtione decoctionis sorborū, aut malorū cotoneorum, aut rubi deniq; potandus est. Vtilis porrò & accōmodatus est puluis eius cum ouo leuigatus nō cœliacis modo, sed uniuersis, ut semel dicā, quum uentris, tum cæterarū corporis partiū fluctionibus. Facto item inde admixta aqua gargarismate columellæ uuæq; adfectionibus auxiliū suppeditat. Fert opem adhęc non minorem doloribus uesicæ cum aquæ calidæ ternis cyathis epotus. Atq; cū uno aceti cyatho & gelidæ aquæ duobus, si bibatur sanguinem eructantibus, quos Græci αἱμαπτοϊκοὺς uocāt, manus auxiliares satis præsentes sufficit. Hanc postremo rotulam uidimus oportunis admodum suis præsidijs exulceratam uesicam pristinæ sanitati restituere.

Pastillus dia opiu.

NArdi Indici, croci uniuscuiusq; denariū pondo octo, aloës, thuris, anisi, rosarū aridarū, iridis cuiuslibet denariū pōdo quatuor, acacię, myrrhæ, hypocistidis, lycij Indi, tragachantæ, lachrymæ papaueris, piperis singulorū pōdo denariorū quatuor. Sunt uero qui opij, hoc est, lachrymæ papaueris † unciam unam, inserunt, aquæ uero quantū ad ea comprehendenda satis est. Redige in pastillos dioboli pondo unius, uel grāmatis pondo unius, quorum unum cum uino myrteo mixtum potui dato. *aliàs denariū unum*

Alius pastillus.

HYpocistidis, succi herbæ pulicularis, terræ samiæ, gallarū asianarū, acaciæ rubeæ uniuscuiusq; uncię pondo unius. Cōpingantur pastilli cum aqua cœlesti & utere. In torminibus quidem intestinorum, porrige denarium pondo duorum, admixto succo orizæ, siue lentis, uel id genus alijs. Sanguinem uero sputo eijectanttbus cum aquæ hemina una, denariū unum. Ad rubenteis uero ac sanguinolentas fœminarum fluctiones cum halicæ succo inijcito. Vel pastillo cum succo solani, quem στρύχνον Græci uocant, uel alterius huius generis herbę diluto, floccoq; lanę in eodem imbuto naturalibus mulieris curiose indito.

Catapotia

Catapotia ad intestinorum tormina.

SVccurritur præterea intestinorum torminibus quandoq; etiam pilu lis, quas Græci καταπότια uocant, ad hoc comparatis, è quorum albo quæ subijciuntur ilico existunt. Quorum priores non tam dysenteriæ quam unicuiq; uentris solutioni expediunt. Harum compositio est huiusmodi. Accipe gallarum asianarum teredinibus exortium, siue ut uulgo dicunt non perforatarum, lachrymæ papaueris, quod iam sæpius ὄπιον esse diximus, uniuscuiusq; denariorum pondo quatuor. Pange catapotia quæ singula erui magnitudinem impleant. Quæ noctu cum luteo ouorum bina, ternáue deglutiendum præbeto. Quidam duplam gallarum partem indere consueuerunt.

Catapotia alia pro dysentericis.

MYrrhæ, papaueris lachrymæ cuiuslibet denarium pondo duûm, gallarum asianarum denarium pondo quatuor, uel ut alijs uidetur denarium pondo duûm. Redige in pilulas, & dato noctu pariter & in matutino treis.

Potio ad dysentericos.

POtionibus quoque suppetias torminosis ferre datur. Nempe ea quæ accipit corticis quercus nouellæ denarium pondo sex. Qui mittuntur in aululam nouam, adiectis uini austeri sextarijs duobus. Coquito tantisper dum restet non amplius cotyla una, proiectoq; cum cortice, ieiuno potui dato cyathos duos.

Glandes, collyriáue quæ uulgo suppositoria nuncupant, ad torminosos.

BAlani quoque, sic enim Græce glandes dicunt, in dysenteria & iugi egerendi cupiditate quam τήνισμον Græci indigitant, ualde accommodati & utiles suut. Verbi causa, myrrhæ, thuris, lachrymæ papaueris, croci æquali pondere, cum aqua conterito & in collyria cõformato, quæ amplitudinem æquent nuclei pinei, uel modice grandiora existant.

Alij glandes, collyriáue.

SVnt insuper & balani qui dolores leuant, ex quorum consorte habentur, qui accipiunt galbani, styracis uniuscuiusq; sextantem, lachrymæ papaueris, denarij pondo unius. Redacta in glandes quẽadmodum iam demonstratum est, subijciuntur.

Alia collyria balaniúe.

COnficiuntur item haud inutiliter glandes medendo tenesmo & torminibus intestinorum in hũc modum: Sumito lachrymę papaueris,

myrrhæ

myrrhæ cuiuslibet denarium pondo quatuor, croci, testiculorum fibri, quod castoreum cognominant, singulorum denarium pondo sex, thuris denarium pondo quatuor, & uino Attico, redige in collyria.

Enemata ad torminosos & immodicis doloribus sedandis & inflammationibus curandis.

VSus postremo in dysenteria non infrequens enematum est, qui κλυσῆρες quoque, hoc est, lauamina & infusa dicuntur, ex sequentibus speciebus contexta. Adipem caprillam synceram resolue & inijce. Lac item bubulum unà cum medulla & oleo compari modo clystere inijcito.

Aliud: Ptisanæ præterea succi temperati caloris magna commoditate dysentericis inijciuntur, ueluti & lac tepidum.

Aliud: Oleum quoq; rosarum admixto butyro utilissime inijcitur.

Aliud enema perutile.

OLeum itidem rosarum atq; butyrum, admixto ouorum albore. Vel aqua in qua lini semen elixum est, lauamentũ (sic enim κλυσῆρα interpretor) multum conducibile & adpositum huic affectioni præstant.

Aliud: Quod si uigilijs infestetur laborans, ad somnum accersendũ elixationem foliorũ rosarum cum luteis ouorũ enematis more infundito.

Aliud: Tragachanta eliquata in decocto rosarũ, adiecto tantundem succi orizæ pari modo immitte.

Aliud: Duabus acaciæ partibus adijce succi orizæ parteis treis, quibus cum decoquatur myrta, inductaq; mellis consistentia ex omnibus mixtis denarium pondo quatuor inijce.

Aliud enema, hoc est, iniectio intestinorum torminibus sine fluxu expediens.

SI tormina intestinorũ citra alui fluorem uexarint, hoc in primis competit. Accipe lycij Indici denarium pondo duorum & dissolue in lacte caprillo sufficienti & inijce. Aliud præstãtius: Salubrius uero est quod ex lactis caprini cyathis septem, uel octo, amyli denarijs quatuor, lycij denarijs duobus. Quæ simul mixta inijciantur.

Aliud: Seuum hyrcinum cum oriza & farre decoctum immitte. Hactenus memorata mox à mali principio inijcere expedit. Quod si cancer quoq; intestina obsideat, iniectione succi lenticulæ cum optimo melle præsertim pontico succurrendũ est. Alumen uero rotundũ nonnunquã adijcere cõuenit. Mel enĩ & succus lentis cãcrosa expurgãt, alumen autẽ exiccat. At si carcinoma latius serpserit, adeò ut corrupta quædã corpuscula defluant, muria certe quã primũ ex sale ammoniaco facta inijciẽda est. Deinde

immittendus etiam Faustini pastillus. Cuius talis extat compositio.

Pastillus Faustini.

CAlcis (quam Græci ἄσβεστον, hoc est, aqua non restinctam, Romani uiuam dicũt) sandaraches, uniuscuiusq; denariorũ pondo quinq;, auripigmẽti denariũ pondo quinq;, uel octo, chartę crematę denariũ pondo triginta. Pange pastillos cum uini denarijs quatuor. Fiet aũt iniectio cum decocto myrtę & lenticulę, & id genus alijs, admixto semper uino.

Pastillus Marcelli egregius, & præclara designans.

GEnerosus admodum est & magnificus pastillus, cognomento ab autore indito, Marcellinus. Cuius descriptio talis est: Æris cõbusti denarium pondo duûm, auripigmenti denarium pondo quatuor, squamæ æris tantundem, lachrymæ papaueris, quod opium dicunt, denariũ pondo duorum, croci denarium pondo unius, gallæ denarium pondo quinq;, aluminis fissilis denarium pondo quatuor, sandaraches denarium pondo sex, agrestæ, hoc est, succi ex uuis acerbis expressi (quod ὀμφάκιον Græci dicunt) denarium pondo trium. Quæ excepta uino myrteo, defrutóue cretico redigantur in pastillos trium denariorum pondere, quos cum decocto myrtæ laboranti iniicito.

Alius pastilllus opio & calce destitutus, quem ad idem malum tum ad cicatricem inducendam conducibilis & generosus, purgandi quoq; ui præditus.

EST & alius præterea trochiscus, papaueris lachryma, & calce carens, intestinorum tormina sanans, eo quod expurgat & in cicatricem sauicia contrahit. Habet is malicorij (quod σίδιον Græci uocant, est uero cortex mali punici) commeos Arabici, hypocistidis, rhu syriaci singulorum denarij pondo unius, lycij Indici, amyli uniuscuiusque denarium pondo quatuor, acaciæ denarij pondo unius. His omnibus contritis cum elixatione myrtæ pastillos compingito, & ubi res poscet, cum succo oryzæ lentisue iniicito. Quod si prima iniectio nihil profecerit, & eadem constitutio perstiterit, mel quoque laboranti infundere expedit. Animaduertere autem oportet ex atráne bile morbus emerserit. Nam ubi se res ita habuerit, anceps sanè malum est, & quod non facile medicaminum præsidijs euincitur. Si per superiora ritè peractis omnibus morbus finitus non sit, uel ne leuatus quidem, confugiendum erit ad ualentiora remedia ex quorum cœnobio fuerit illud.

Aliud

Aliud uiolentius.

SAlis ammoniaci, ueratri nigri singulorum portionem unam, acanthi Ægyptij parteis treis accipito. Achantum autem prius cum ueratro in aqua elixato. Deinde apozemati huic salem ammoniacum insere, postea inijce. Quod si res ipsa mortem minari uidebitur, sandarachen quoq; & calcem aqua non restinctam, pari pondere, nam hæc inducta iam magna putredine, ita ut parum à sanie, inquam paulatim uertitur, absit, haud mediocri præsidio sunt. Fert præterea suppetias minime ficulneas pastillus, cognomento ab autore nimirum Musa, cum melle uinoq; adhibitus. Si porrò phlegmone intestinum rectum quod longanonem adpellant, occupet, lactis iniectione dolor sedabitur. Halicæ item succus & ptisanæ cremor, farrisq́ue liquor quum dolores tum inflammationes ammouent.

Quum in mẽsa infestarit defluxio rheumatismúsue oleum infusum solatio est, cruciatusq; demulcent. Qua curandi ratione in ijs potissime utendum est, qui iniectionem, nolint, uelint, reijciunt. His uero qui enemata continere sine magna molestia possunt plures medici muriam quam Græci ἅλμην, id est, salsuginem nuncupant, inijciendam iudicant. Nonnulli uero medicamini salis ammoniaci heminam unam, uel (pro ut res ipsa postulare uidetur) plus minusúe admiscere consueuerunt. Ipsi uero salsuginem, hoc est, muriam qua oliuæ candidæ cõditę sunt, & aquæ illius heminã inijcere solemus. Deinde post alui deiectionem, mediata modo uel paulò plus, horula interposita pastillos inijcimus, nam ita retinentur, & si ulcera nuda deprehenderint. Iam uniuersa intestinorum torminum, quæ dysenteria est, enumerata est curatio.

Appendicula.

EX arida utique intemperie constitutionis, aridius quoque corpus euadit, & gracilius, sitis acrior excruciat, alui retrimenta pauciora quidem, sed longe pinguiora cernuntur.

De cœliaca uentriculi affectione, quam alui quoq; fluor commitatur ex monumentis Philomeni, Cap. XXI.

COeliacus languor ex infirmitate concoctricis, digestricisq́ue facultatis stomachi, & uentris proficiscitur, quoniam diminutis eorundem potentiarum uiribus nihil alimenti in corpus distribuitur. Quo circa crudus quidam & non legitime digestus cibus per aluum deijcitur uersicolor & instar lutei sanguinis, perinde atque ex uase

angustioris osculi destillantis. Proinde nihil mirum est sanguinem non satis coctum, offensa aut perdita in totum contentatrice potentia, in uentrem defluere.

Notæ morbi cœliaci.

QVicunq; antiqua uentriculi debilitate alui fluoribus, hoc est, morbo cœliaco uexantur, huiusmodi indicijs plerunque insigniuntur. Copiosa alui excrementa diutino tempore identidem deijciuntur. Contracto habitu extenuatur macie corpus, nocturnaq; uigilia idem diminuitur, cruditas & uentris circa umbilicum torsiones (quos Græci στρόφους adpellant) non sine uellicatione, morsuq; excruciant, & partes extremæ frigescunt, à cibisq; appetitus auersione ita affecti laborant.

Curandi ratio morbi qui cœliacos à Græcis nominatur.

COmmodissimum est cœliacæ ægritudini ijsdem medicamentorum auxilijs, quibus uentris fluxioni, succurrere. Nam quod ad uictum attinet cibaria non extrema cõstringendi facultate prædita, sed mediocriter stiptica, concoctioniq; nihil renitentia sunt offerenda, cuius farinæ quidẽ sunt: Panis probè & scitè elaboratus, furno coctus, postea uino adstringente imbutus, & sorbilamenta de lente & oriza. Ex piscibus enim qui duriores sunt carnis. Ex auibus uero, quæ saginatæ non sunt, exceptis quę in paludibus degunt. Decoquemus etiam quandoque panem offatim concisum, cum malis cotoneis & myrtis. Conferunt item lutea ouorum in aceto tosta. Conuenit etiam lac cissum potui quemadmodum dictum est porrigere. Carnesq; leporinas, uel syluestrium ferarum esitandum, & breuiter quæcunque alia iam pridem affectionibus cum fluxu coniunctis proficere demonstrauimus, alacriter administrare. Hic profecto morbus ut inter initia statim curatione solerter adhibita citra negocium sanescit, ita spacium ægritudinem periculosam & difficillimæ curationis reddit. Oportet autem principio uno, alterone die cibum non modo circuncidere, sed ab eo etiam penitus abstinere, & pectori supra hostium uentriculi adspergines mediocris stipticitatis & robur partibus imbecillis inducẽtes ex uino uidelicet, & oleo rosarum, myrteóque, & de malis cotoneis inspergere. Super hæc cataplasma confectum ex palmulis, farinaq; hordeacea, & malis cotoneis, & aloë, & absynthio adplicandum est. Arnoglosson insuper tritum, & myrrha, & herba sanguinalis cum farina triticea, hordeaceaue admixta, summe proficit. Contra dolores autem qui

hoc mali cum ardore comitantur, quanquam hæc rara auis sit, oxymel, hoc est, acetum mulsum summa commoditate adhibetur. Et deinde cataplasmata ex palmulis & semine lini farináue confecta imponantur, præparentur autem in hunc modum. Oportet palmulas mero maceratas ante omnia terere, semen uero lini, uel farinam in melle, & aliquanto olei elixare, & ubi coierint, in pilam qua palmulæ † tritæ sunt inijcere, & inuicem probe commixta lauare, & ubi necessitas est uti calido. *aliás elixæ*

Cerota ad idem.

CErotis porrò in eodem malo utendum, his uidelicet quę de oleo myrteo pariter & palmulis contexuntur. Nam hæc fluxiones arefaciũt. Comparata ad hæc etiam habentur quædam emplastra. Verbi causa, διὰ τῶν ἰτεῶν Græcis, eo quod salices contineat, adpellatum, & panacias, & icesion, sed anteferendum omnibus cognomento, quoniam ad Mnaseũ autorem refertur, emplastrum † Mnaseium, & διὰ σιδίων. Cuius compositionẽ paulò superius capite de fluctione uentris enumerauimus. De his quæ foris admouenda sunt, satis sit. Nunc potiones recensere expedit. *aliás Minacias*

Potiones medendis cœliacis.

POrrò de potionibus quoque huic modo accommodis memorãdum est, in quorum numero non infimum bonitatis locum habet radicis quinque folij elixatio, potui data. Apozema item radicis rubi, & salicis arbusculæ. Nuclei inter hæc uinacei in potu eiusmodi utiliter teruntur, præsertim uuæ passæ, seu amineæ. Sunt qui hypocistidis succum, & acaciam rufi coloris, & lycium Indicum, & mala punica quum dulcia, tum acida potanda exhibent, clystereq́ꝫ infundunt. Quidam & syluestris mali punici florem, quem βαλαύστιον uocant, leuigatum potioni inserũt. Aliqui gallam in farinam tritam, aut malicorij puluerem. Horum quippe in torminibus intestinorum solennis usus ęst. Quæ astrictoriam quidem facultatem obtinent, sed magna ex parte cuncta uentriculum lædunt, & noxam non uulgarem inferunt. Cibiq́ꝫ horrorem pariunt, & concoctricem facultatem impediunt. Cuius utiq́ꝫ rei gratia non nisi rarẽter ista exhibere congruit. Cæterum ipse sequenti potione cum cataplasmate simul uti consueuimus: Siliquam dulcem Gręcámue quam Gręci κεράτιον uocant, & semẽ arnoglossi, & nucleos uinaceos in aqua bullire sinimus, & eandem aquam potui ita affecto porrigimus. Vtimur præterea rotula, quæ τρόχισκος Gręcis uocatur, ad hoc comparata.

Pastillus generosus contra affectum cœliacon.

FActus ad cœliaci morbi curationẽ orbiculus est ita concinnatus. Apij semen in elixatione lentis per triduum maceratur, deinde cõteritur, admixtoq́ꝫ commeos, cum plantaginis succo compingũtur in orbiculos. Quos in calido decocto quinque folij radicumúe rubi potui dato, facta tamen coctione in aqua.

Pastillus alius æquè nobilis.

SEminis arnoglossi, hoc est, plantaginis denarij pondo unius, seminis rumicis syluestris tantundem, hypocistidis, herbæ pulicaris, acatię singulorum denarij pondo unius, commeos denarium pondo trium. Pange orbiculos admixto papaueris decocto, & cum aqua potui dato, uel per interna infundito.

Alius pastillus ocyßimè alui fluores sistens, & cœliacis ualde expediens.

SEminis tamaricis, quam Gręci μυρίκην dicũt, denariũ pondo quatuor, acatiæ rubicundi, lachrymę papaueris singulorũ denarij põdo unius, roris marini, foliorum myrti nigræ uniuscuiusq́ꝫ denariũ pondo quatuor, stymmatis mellis admisce denarij põdo unius, & redige in pastillos. Et ubi usus postularit cum oui assati luteo utere. Si uero potui dare cõmodius uidebitur, pastillos in corticum radicis rubi, myrtę & malorũ cotoneorum decocto eliquatos porrige. Cęterũ ipso quoq́ꝫ apozemate utendũ est.

De diuturno morbo cœliaco.

VBi uero cœliaca ægritudo longo tempore inueterauerit, medicaminum præsidijs quæ robur indere & temperamentum emendare, possunt, succurrẽdum arbitror. Vel oportet frictionibus, citra unctionem, tempore oportuno & auxilijs commodioribus solertissime uti. Verbi causa, coxendices multa frictione, & brachia itidem, nullo adhibito oleo cum syndone abstersorio, alióue linteolo crudo ac aspero perfricare. Deinde nitrum mẽbris pariter & asium lapillum, uel lapidem pyritem, uel puluerẽ testæ ueteris tostæ & friatæ cum pari põdere nitri admixtum inserere. Postea oleo dropacino, & quibusdam diebus cum ipso dropacis ungento parteis corporis illinire, uel eius inspersione uti. Potissime uero coxendices, secundo uero brachia, tertio loco dorsum pariter & coxas, pectus deniq́ꝫ & ὑποχόνδρια, quæ alij præcordia, alij ilia conuertunt. Neque uero alienũ fuerit, aut superuacuũ dictis partibus admouere sinapismon, quo nomine exulcerationes, imposito aliqua corporis parte sinapi factas nuncupant.

Hæc

Hæc si quis ritè & nauiter peregerit, pristinam sanitatẽ ilico recuperabit.

De tenesmo intestinorum morbo, *Cap.* XXII.

EST præterea inferioris intestinorum partis, longanonisq; ipsius le-uius malum, crebra uidelicet & inanis desidendi cupiditas, assidu-us egerendi impetus, quem τηνισμὸν Græci nominant. Barbari dè prauatè tenasmum appellitant.

Signa tenesmi.

QVisquis igitur hoc malo tentatur, iugi desiderio implacabiliq; impe-tu egerere conatur, & hoc est τείνεσθαι. Flatus item ac spiritus uenti modo intra corpus excitantur. Excernuntur autem uix exigua quædam mucosa ac pituitæ similia cum dolore grauatiuo. Quandoque etiam aquo sa saniosa, & subcruenta retrimenta, guttæque interdum sanguinis ege-runtur.

Curandi ratio tenesmi.

OPortet desidendi crebra, cum pusillo excrementorum effectu, uo-luntate pressos sæpenumero fouere, & præter fomenta enematis, (quæ Latini infusa uocant) ex decocto fœnugræci, & radicũ altheæ, cura-re. Atque eodem decocto calente uasi supposito, anum undique ne euapo ret amictum, fouere. Idonea porrò medicamenta sunt, oleum rosaceum butyrum, idem cum rosa adeps anserina, cum exigua cera liquata, quibus sedes intrinsecus perlinienda est. Multis præterea modis huic rei apta est pix brutia, si inde fiat suffitus. Probatur insuper enema ex lacte & melle cõ cinnatum, & ut mucosa expurgentur iniectum, uel decoctum lentis cum melle. Ad hæc adstringentia enemata concinnato cum rosa, myrrha, eli-xatione corticis pini. Liquato præterea in duobus cyathis decocti rosarũ fructus ericæ. Butyrum quoque & oleum rosarum, uel oleum myrteum ex inferiore parte inditum remedio est. Lycinium item in id, quod τετρα-φάρμακον Græci uocant, cum oleo rosarum eliquatum intinge, & sedi inse re. Vel puluere rasamentóue plumbi, oleo rosaceo leuigato, perexiguo ce ræ adiecto, cum lentisco, ut supra præcepimus, utere. Calida inter hæc commendatione digna sunt marsupia pectini ac lumbis, sediq; imposita. Edulijs postremo inculpati succi, quæ Græci εὔχυμα dicũt, & concoctioni nihil resistentibus, & languidè adstringentibus sedulo utendum est.

De lienis affectibus, & curandi ratione ex monumentis Philagrij, Caput XXIII.

Vemadmodum cæteræ humani corporis partes omnis fermè generis affectionibus obnoxiæ sunt, ita & lien multipharijs ægritudinibus subinde tentatur. Nunc etenim nimio algore, nūc immodico æstu, nunc ariditate immensa, & interdum humiditate à medio plus iusto excedente affligitur. Vnde perinde atque reliqua membra prauam temperaturam morborum parentem contrahens, ægrotescit. Nam obturatur interdum, & nonnunquam intumescit, simulq; cum eo latus leuum. Aliquanto in parteis aliquas extēditur, quandoque increscit. Nunc sine ęqualitate exasperatur, & comminuitur. Quin & inflammationibus, quas Græci φλεγμονὰς uocant, patet. Excitanturque in eo durities & scirrhi. Quorum si deinceps singula enumerauero indicia præter curationes haud erit, ut reor, absurdum.

Lienis frigidi indicia.

IN omnibus intemperierum generibus sæpiuscule quidem lien delinquit, sed frigidam & humidam frequentius experitur intemperiem. Atq; id quidem maxima ex parte sumptis identidem ac sæpius quam conueniat esculentis, poculentisq; frigorificis. E quorū contubernio ista præcipue sunt: Aqua gelida, ostrea, omaza, seu intestina, suillę carnes, pomorū frequens esus, mala pluripharia, potissimè ęstiuo tempore sumpta. Ex quibus lienis calor comminuitur locis præcipue humidis. Statim item à cibo balnei usque & rei Venereæ luxus, idq; non in ijs tantummodo qui frequētius (nam id corpus uniuersum frigidius reddit) & plus æquo futuunt, uerum etiam his & quidem maxime qui cum cibi, potusq; satietate & cruditate saburrati in Venerem congrediūtur. Quippe in liene, quēadmodum demonstratum est, gelida citius intemperies, quam calida excitatur & increscit, præsertim in his corporibus quæ succis abundant, & laborant molestijs, simulq; cum partis sinistræ ingenti tumore dolent. Id quoq; clarum & perspicuum satis, & eius uitij signum est, quod ita affectorum color nigrescit quidem, sed non per omnia, sed languido nigrore suffusi, subluridi redduntur, & quasi coloris plumbacei.

Lienis calidi indicia.

CAlidior lienis intēperies magna ex parte febres ęstuantes ex incēdioso ardore comitatur. Inflammato enim in febribus sanguine, quoniā hoc extum natura rarum & laxum admodum est, atque ob id sanguinem deustum

deustum ac feruidum manantem, facile excipit, promptissime expãditur, & in tumorem assurgit. Æstus nanq;, uel calida aëris qualitas iuxta spleni noxam inferre consueuerunt, si quis plus iusto calefiat. Haud aliter sanè atque hyemalibus horis frigidus aër, pariter & humidi, & aridi aëris qualitates aliam atque aliam intemperaturam inducere possunt. Quæ singula ad antecedentes qualitates referuntur. Quin etiam ex dapibus & sumptis potibus huiusmodi intemperies contrahuntur. Hinc autem fluores, quos Græci ῥεύματα uocant excitari & augeri, inflationes præterea, hoc est, flatus, spiritusq; in corpore concitari, & ægritudinũ genera multipharium suboriri sapientiæ assectatores & non imperiti medici docuerunt.

Calidi & aridi lienis curatio.

CAlidiore pariter & siccæ lienis intemperaturæ contrarij medicamentorum auxilijs puta frigorificis & humectantibus subueniendum est. Siue hæc foris adhibeant, siue intra in corpus cum esculentis, poculentisque sumantur. Esculenta autem quæ hanc prouinciam egregiè absoluunt, sunt ex oleribus lactuca, beta, attriplex, & cucurbita. Aptus est & ptisanæ succus. Vuæ item acerbæ nec dum maturæ liquor utiliter esui datur, & pastinaca, amoracia, sedum quod Græci ἀείζωον, hoc est, semper uiuum dicunt, & tenera, mollisque maxime uitis palmes, & uno uerbo, acida summopere congruunt, dulcia omnia inimica sunt. Potui dare expedit acetosa, imò acetum per se quoque sorbere conuenit. Foris autem oleum rosarum, & ex malis cotoneis confectum inducatur, conformatis etiam inde epithematis. Quin etiam lauacri ex aqua dulci concinnati peracommodus in hac affectione constitutis, usus est.

Frigidi & humidi lienis curatio.

FRigidæ contra & humidæ lienis intemperiei calorificis & arefacientibus medicaminũ presidijs succurrere expedit. Verum aridum pariter & gelidum distemperamentũ accuratius quã udum & frigidũ perpendendũ est. Applicant itaq; quibusdã forinsecus huic rei dicata medicamẽtorum subsidia ex butyro, cera recente, hyssopo, oleo cyperino, uel irino, satureia, serpillo, cytiso, cumino, semine trifolij. Vnguẽto itẽ ex palmulis, quod μυζοβάλανον Grecorũ medici nuncupãt, uel id genus cæteris, uel seuo hircino, adipe anserina, uel suilla recẽte, unà cũ styrace calamitha, et gutta

ammoniaca

ammoniaci pingui. Quibus utiliter adijciuntur buglossum, liquor glycyrrhizę. Concedunt inter hęc etiā balnea admixto oleo. Quin & oleū de spica nardi cum iam pridem positis medicinis, & croci momentū, quo lienis uireis & functionem suam recuperet, adhibere utile est. Atq; satis sit hactenus medelas quæ foris calfaciendo & humectando prosunt recensuisse.

Cauendum præterea ne corpus plethoricum, hoc est, humoribus refertum sit, quoniam dum corpus saturum calefit, humores in liene magis aceruantur. Quod si liquida plenitatis indicia compareant, euacuato prius languido, intemperiei manus medica admouenda est. Edenda autem sunt cibaria boni succi quę sanguinem creant ac nutriunt inculpatum. Cuius notæ sunt pisces asperi, squamis intecti, gallinæ domesticæ, phasiani, perdices, & cunctæ aues montanæ, & pipiones, hoc est, columborū pulli parentibus subtracti. Ex animalibus cæteris, caro porcina, suis mediæ ætatis, non uerris quidem, sed porci castrati, & hœdi quoq; inter duros et molliusculos medium locum tenentes, hoc est, unius anni siue ad summum bidentes, utilissimi sunt. Præterea succus ptisanæ cum melle optimo & pipere modicè conditus peraccommodus in hac affectione constitutis, existit. Est etenim quod exta inflatione destituātur omnino ne à mellis calore, ariditateue lædantur. Dulcia nanque omnia præcordijs natura, uisceribusq; sunt infestissima. Acida contra maxime amica. Interdicendum porrò uinum est calidum ac humidum defrutum quale & passum, eo quod natura plerunque dulcia esse assolent.

Calidi & humidi lienis curatio.

NVnc ad calidā & humidā lienis intemperaturā deueniendū est. Auspicari aūt eius curationē ab ijs quæ foris iniiciunt̄ nēpe medicaminibus arefaciendi potestate præditis expedit. Verbi gratia, his quæ ex alumine cōstant, & pice liquida, & aceto & floribus, aut oleo rosarū, & polline thuris quam mannam uocant, & floribus labruscę, & gallis asianis. Id nanq; genus astringentibus remedijs est utendum. Intra autem in corpus edulia pinguitudine carentia, & quæ sanguinem exiccent, & perfrigerent sumere expedit. Cuius sortis sunt, carnes ceruinę. Lenticula autem quoniam atram bilem procreat & spissum sanguinē, interdicenda est. Oriza aūt & nuces pōticę (quas Romani auellanas dicūt) prohibēdę non sunt. Panis porrò similagineus, & simila lota confectus, mirè perq̄ accōmodus est, & caseus nouellus & quæcunq; ex lacte cōcinnata edulia. Carnib. uescēdū est

hœdinis

hædinis recentibus pariter & anserinis, spondyliumq́. Asparago pręterea & bryonia & salsamentis omnibus. Cęterum salsamenta non sunt edenda perpetuo, quoniam spacio diuturno atram bilem pariũt, & densum omnino sanguinem manifestè. Competunt & aues macræ. Potest etiam dari uinum acerbum & astringens, calida aqua dilutum. Super mixtis intemperantijs tantum disseruisse satis sit. De simplicium intemperierum curandi modo deinceps disserendum est.

De incompositis intemperiebus lienis.

SImplicissimus à medio excessus quę intemperies adpellatur, in calore, ariditate, frigore & humiditate consistit. Sumitq́ intemperies ex ea quæ exuperat appellationem. Verbi gratia, si in intẽperatura calidum pręualeat frigido plurimum, calida uocetur intemperies. Si frigidum præstet calido, distemperantiam gelidam adpellant, atq; ita de cæteris. Calidiorẽ igitur iusto lienem refrigerare oportet. Frigidiorem excalfacere, humidiorem siccare, sicciorem humectare (quo uidelicet moderatus quidam status inducatur) Sed quod ad uictum incompositarum huius uisceris intemperierum attinet, cibi ac potus quum simplicis tum compositi ex his quæ enumerauimus sunt pro re nata seligendi. Medicaminũ item præsidia quę humores modicos & inculpatos generent sunt administranda. Cæterum de simplicis intemperiei excessus curatione pressius nunc agamus.

Calidi lienis curatio.

CAlidiori lienis excessui pulchrè medetur oleum rosarum per se citra appendicem. Vel oleum ex malis cotoneis constitutum quod Græci μήλινον uocant, sine additamento. Et quæ ex his concinnantur præterea medicamenta. Cerotæ nanque ex his contextæ & epithemata aptantur. Ad hæc præterea succus uuæ acerbæ, & nõdum maturescentis. Portulacæ item & sedi cum succo, tum herba per se, & palmites denique uitium tenelli & id genus cætera solatio sunt.

Frigidi lienis curatio.

GElido lienis temperamento medẽdo innumera fermè præter ea quę dicta sunt, medicaminum auxilia dicata habentur, quibus huiusmodi excessui occurrendũ censeo, sed potissime his quę enumerauimus subsidijs. Fiũt etiã haud incõmodè ad hanc rem ungẽta calorifica, pariter & epithemata, cerota itidem & ex liquore myrti cõfecturę quę satis adposite &

præsenti

præsenti curatione pristinam lieni sanitatem reddere possunt. Cuius nimirum classis sunt ἄκοπα à Græcis adpellata, hoc est, quæ dolores leniunt & amouent medicamina, quę uidelicet ariditatibus & algoribus succurrũt, & protinus profligunt cum adiectione olei simplicis.

Humidi lienis curatio.

VDæ lienis distemperantiæ præsentissimum est auxilium: Flos salis, uel per se, uel ceratis quibusdam incompositis mixtus. Per se quidẽ flos salis prius calfaciendus est, missusq; inde in uesicam æneam lieni imponendus, atque opis plurimum haud dubio adferet. Quin etiam è sale ipso, & flore ipsius cum cera & pauculo aceto commodissimum humidiori lieni medicamentum concinnatur. Ad idem munus maxime ea probantur: Quinque folij & plantaginis radices aridæ, alumen fissum tam ualide combustum ut quicquid in eo adstrictoriæ potestatis est, exuat. Potest autem quisque ingenio pollens pro arbitrio suo medicamentum huic functioni aptum ex arnoglossi, hoc est, plantaginis folijs conficere, & folijs itidem pentaphylli, & flore salis, qui nilo Ægypti flumine defertur. Compari, aut impari etiam, pro ut conuenire uidebitur, pondere dilutis cum aceto, & cum pice arida lotis, & contusis, ceraq; candida, & gutta ammoniaca, & oleo rosarum modicè admixtis. Cęterum Galenus florem salis, scirrho quoque mederi asserit. Et mea quidem sententia non perperam, tam enim tenuium partium flos salis est, tam acris qualitatis, tanq; digerentis facultatis ut non intemperiei tantummodo, sed tumoribus etiam præter naturam, ex densis uiscidisque humoribus induratis subuenire conuenientissime possit. Consumit etenim naturali sua uirtute & dissipat ualidè extenuatas durtierum materias. Cæterum hanc de qua hic agimus intemperaturam, nempe humidiorem duntaxat desiccare expedit. Multis autem modis huic rei accommodissimum est præsidium aqua salicis, contexta inde medela. Extrahitur autem huiusmodi aqua ex salice hoc modo: Vulneratur aliqua in parte hæc arbor, è cuius uulnere promanant & destillant lachrymæ aqueæ, quibus collectis quantum satis uidebitur, prædictarum aliqua species excipitur, deinde lieni humido adplicatur remedium. Optimum autem fuerit si antequam medicamentum adhibeas locum egregie perfricaueris, frictio nanque humidiorem eius uisceris intemperaturam discutiendi facultatem obtinet.

Aridi

Aridi lienis curatio.

ARida lienis, ut dixi, intemperies humectanda est, ad quod scilicet munus frictionibus utendum arbitror, relaxandi etenim, nutriendi item & humectādi uim obtinent. Conducit itidem dulcium & calidarum aquarum balneum. Et olei præterea dulcis illinitio. Neq; sanè his bonitate & usu inferior est succus ptisanæ, sicci lienis regioni illitus. Vel huiusmodi corporis perfrictio cuiusmodi mentionem in capite de miserabilis pedum doloris quam ποδάγραν Græce adpellant, curatione infra faciemus.

De inflatione lienis & curatione eius, Cap. XXIIII.

QVemadmodum in cęteris plerisque internis corporis partibus non nunquam flatulentorum spirituum collectio, ita & in liene flatus quasiq; uenti oritur sæpe excitatio, quam ἐμπνευμάτωσιν Græci nominant, & incrementum quandoq; tumori præter naturam simile, quod eadem gens ἐμφύσημα cognominat. Quæ utraq; splenis incommoda magna ex parte usu ex legumentis, cepis, bulbis, uel etiam palmulis, quas populari adpellatione Græci βαλάνους, id est, glandes nuncupant, comesis, ueniunt. Est quando uentositas ad esum ficuum, uel malorum cotoneorum, originem refert, & ad mellis uiniq; usum. Nam hæc sunt, quæ non tantum lienem flatibus & spiritibus infartiunt, uerum intestinū quoq; quod colon adpellant & mesenterium, id est, medium intestinum, quod lactes quidam interpretantur, uentrémque ac stomachum uentosis flatibus distendunt.

Notæ inflationis lienis.

EX cibarijs ne tantummodo flatuum fiat in liene collectio facile admodum datur ex comprehēsis olfacere. Nam si horum nihil fuerit commādūcatum, aliam omnino mali occasionem esse uel cæco apparet. Quoniam si ex uentosis spiritibus lien distenditur (quod mali genus dixmus adpellari empneumatosin) uel nimium tumoris excrementum assurgit, & in sinistra parte circa lienis regionem nihil ponderis grauitatisúe (quod ex ipsis sciscitandum est) sentiant, ex gelidis & frigorificis dapibus sumptis hoc mali ortum habere reputandum est. Quum enim in uniuersum lien flatulentis spiritibus infarcitur, ubi liberalius paulò se potu inuitarint, statim cymodibus afficiūtur. Vocāt autem cymodas Græci quotiens in uentre haud aliter atque in utre aqua agitatur. Quod si adhuc largiore potu quis se ingurgitet, murmurat & sonitus ædit. Sin frigidis uescātur edulijs, acidum subinde ructant, & à cibo singultu afficiuntur. At qui si nil eorum

quæ recensuimus, uentrem obturbat, lien uero distẽdatur, & perinde atq; acu pungatur, idq; citra aliquod loci pondus, certissimum uentosi spiritus indicium esse censeo.

Inflationis lienis curatio.

INflationi lienis medicamentum cognomento diospoliticon maxime subuenit, piper enim quod hoc medicamen ingreditur, & cyminum calfaciunt, ruta uero flatuum collectionem discutit, membrum, hoc est, splenem instaurat ac reficit, & humores deniq; pituitosos tollit. Nitrũ autem aluum ducit, pariter & mel, purgat etenim id quoq; & calorificũ est, humoresq; extenuat. Eandẽ itidem facultatem obtinẽt διὰ καλαμίνθης, hoc est, ex nepeta confectũ, & id quod à Gręcis διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων, eo quod ex tribus piperum generibus cõstat, adpellatum est. Epithema porrò διὰ σπερμάτων, hoc est, ex seminibus contextum conuenientissimũ huic rei remedium est. Quin etiam nigella, quod gyth adpellant, & μελάνθιον & semẽ apij, & anisum, & petroselinum, & cyminũ panibus ab artocopis indita. Vel in uino leuigata, & bibita lienis inflationẽ amputãt, & dissipant. Betonica quoq;, quam Græci κέστρον indigitant utiliter his adijcitur, pariter & adianton potissime quum splen induratus sit. Tum etiam asplenon herba quam alij scolopendrion uocant uino mixta lienem cõminuere potest, bibita. In quem sanè usum in aceto quoq; decoquitur, bibiturq; elixatio hæc quadraginta diebus, mirificè iuuat. Concisa porrò eiusdem herbæ folia, spleni ex uino emplastri more summa cum utilitate imponunt. Inflatione ergo liene infestato, pocula quæ sufficienter demonstrauimus usurpanda & epithema διὰ σπερμάτων ijs siquidẽ non parum adferunt momẽti, si non aqua intercutem (quod plerunq; cõtigit) protinus corripiat. Quum enim hic morbus ab initio statim inuadit, nihil minus quã hæc expediunt, quandoquidẽ si ea hydropis species quam Græci τυμπανίτην adpellãt, intra primordia (ut sæpius usu uenit) confestim ingruat, certe quæcunq; medicaminum præsidia contra flatus & spiritus collectiones admouentur, uel quæ calfaciendo sunt, ut inimica, malũ uehementius adaugent. Nouimus quippe complures, qui dum medicamentis arefacientibus exiccare studuerũt, longe ampliorem huic uisceri duritiam inuexerunt. Horum uero, qui ita habẽt potionibus semen uiticis tostum, apium saxatile item quod Græce πετροσέλινον uocãt, & nigella, anisumq; & apium syluestre. Nam hæc unicuiq; medẽtur lienis duritiei, etiam non sensili, Quod si lien turba flatulentorum

torum spirituum obruatur, dare eadem potui cum aceto, uel oxymelite, uel cum posca expedit. Sunt uero & alia nonnulla quorum usus probatur in hac re, nempe serpillum, thymus, liber lauri & origanũ, nepeta quum arida tum uiridis, piper & rutæ semen, potissimè syluestris, & peucedanũ, præsertim succus ipsius, & costum, & cardamomum, & marrubium, & in uolucrum maius, & febrifugia quod Græci uocant κεντάυριου τὸ μικρὸν, id est, centaurium exile, & in primis liquor ipsius, & trixago, & aiuga quæ à Græcis χαμαιπίτυς, hoc est, humilis & coactæ ad terram breuitatis picea adpellat. Hæc quippe singulatim, uel aliquot ex his mixtis, uel uno fasce omnia iunctim potui data, summam lienosis opem conferunt.

De inflammationibus lienis & curatione eius, Cap. XXV.

OBoriuntur in liene non raro etiam ceu dictum est prius inflãmati ones, quas Græci φλεγμονὰς nuncupant, quarum uniuscuiusq; sin guli humores possunt existere parentes: Puta sanguen, phlegmo nes sanguineæ: Bilis, biliosæ: Bilis atræ, melancholicæ: Pituita, pituitosæ, quarum singularum sua habentur indicia.

Notæ inflammationis lienis è sanguine prouenientis.

QVod si sanguineus humor ubertim in splenem deferatur, & inibi phlegmonen creet, dolor non citra tumorem, distentionem, & in gens pondus, acriter excruciat. Obturatur nonnunquam eius uisceris re gio unde scirrhos emergit & eminentia quædam ex flatibus inibi genera tis creberrime contingit. Quandoque etiam absque dolore augetur & in durescit, & ad inflationem assurgit ac turgescit. Quod quidem à tangenti bus ex solo tactu haud obscurè deprehenditur, & quando splen duritie po sita iam mollior, erigit, ac quasi eleuat se, ita uti musculi obducentes, id ex tum supercrescere conspiciantur. Sæpenumero præterea uel hisce ocu lis conspeximus non uentrem modo & stomachum, uerum uniuersam præcordiorũ partem, & pubis scrotum quod ὄσχεον Græci uocant, à phle gmone & tumore lienis tentata, occupatáque. Docet enim Hippocrates ex lienis abundantia uentrem iliáque affici, & clauem, scapulásque uehe menter dolitare corpusq; humoribus & uigilijs emaciari & extenuari, iu gulum maciatum angustius fieri. Corpulẽtia etenim & carnes lienis uitio eliquari. Premuntur insuper siti immensa, per exordia etenim lienis incre mentum quod tumoris instar turgescit humidius iudicatur, quum uideli cet etiam dum fluxilis meat humor: Verum quam primum coit quasiq; in

lapidem indurescit, clauem necesse est nutrimento priuari, & uenas extrinsecus inter musculos elucere, & colorem nigrescere, qui atræ bilis color est & luridescere & aquam intercutem e uestigio subsequi.

Notæ inflammationis biliosæ lienis.

QVando autem bileus fluor lienem obruit, corpus totum calere, & absq; febre conspicitur, oculi tinguntur, lotium cum tenui substãtia rubescit, uel lutei coloris effigiem exhibet. Sitiq; magna oppressi laborantes, aquam gliscunt gelidam, & μικρόψυχοι, hoc est, pauidi animoq; perabiecto redduntur, leuiq; momento stomachantur & furiunt ocyssime. Amarescit præterea os, uexat è cibarijs appetitus auersio, ingruunt uigiliæ cum frequẽti alui deiectione, quæ egerunt, flauo colore tincta sunt, ad hæc alia id genus compluria certe, quæ bilis redundantiam comitari consueuerũt apparent, quæ omnia hoc loco recensere superuacuum arbitror.

Notæ inflammationis in liene ex atra bile prouenientis.

FActa iam ex atra bile inflãmatione in splene, laborans paulatim atræbilario colore suffusus nigricare uidetur. Nec tam cutis quam urina quoq; nigricat, lien per se friget, nec increscit admodũ, sed durescit. Melãcholicus humor redundat in omni corpore, gingiuæ atriores uidentur, & siti uexantur, qui si frigidi poculi copiam habeant, plus cibi appetunt.

Notæ inflammationis splenem occupantis ex humore pituitoso prognatæ.

QVum lien pituitam ad se uberiorem trahit, & inde phlegmonem cõtrahit, subito durus fit, color laborantis exalbidus, subluteus, squalidusq;, & breuiter pituitæ similis redditur. Oculi, lingua, & totius corporis cuticula eius naturam præfert. Siti nulla premuntur hoc malo capti, sed eduliorum permaximo desiderio tenentur. Ob id uidelicet quod lienem occupauit, modo pituita insulsa sit. Fit autem huiuscemodi phlegmones lienis causa, uel inde perspicua, quod quum ad pituitam refert originẽ febris accessio indies ingruit. Si ad bilem die tertio. Si ad bilem atram die quarto impetit & subinde remeat febris exacerbatio.

Inflammationis lienem infestantis curatio.

PHlegmones itaq; in splene generatæ nunc tempestiuum est curationem dicere. Ante omnia uero singulorum humorum peculiaribus (quæ sufficienter enumerata sunt) indicijs diligenti perpensione obseruatis, demum manum medicam admouere expedit. Neq; est quod hic prolixioribus logis docere persequamur quàm magna opus sollicitudine ad

tuendam

tuendam semel recuperatam sanitatem, quoniam semel profligato lienis uitio, quam καχέξια Græci adpellant, minime gentium unquam postlimi-nio reuertetur. Nam id extum & si morbis temptetur, rarius tamen quàm cæteræ corporis partes ac reliqua uiscera. Enimuero, ut rem adgredia-mur, in huius mali curatione, accurata sanè trutina perpendendum est, ut adposita humori unde nata est lienis inflammatio adhibeantur medicami num subsidia, ne contraria & inimica, quæ plus officiant, quam profici-ant, ægrimoniæ adplicentur. Contemplandum igitur edulia ne (cuiusmo di quædam sunt) malo occasionem præbuerint, an quid foris inciderit, at-que ita breuiter non tam quæ forinsecus adueniunt, quam quæ intrinse-cus morbum excitant. Omnia iudicio discutienda tuo. Pari quoque mo do desidiosus ne fuerit is qui ęgrotat, & deditus ocio καὶ μικσόπονος, an con tra exercitationibus operam nauarit, & studiosus fuerit καὶ πολύπονος, καὶ καμματώδης, hoc est, laboriosus, & an negocijs denique inuolutus, utrum fre quẽtibus lauacris, an nullis omnino operã dederit. Vel an hic morbus quo tẽtatur prosapię peculiaris, uel à parentibus ad se tanquã hæreditario iure deuenerit. Post hanc animaduersionem ad mali denique curationem deueniendum est. Proinde si splenem phlegmone occupauerit, initio san-guinem mittere optimum est. Deinde cæteris purgationum generibus utendum. Post hæc epithemata, malagmatáque foris adhibenda. Sunt au tem reliquæ quas putamus perpurgationes, deiectiones alui, quæ medica minibus ad hoc factis emoliuntur, quæ Græci ὑπήλατα, id est, medicinas moderatè laxatiuas per os sumptas adpellant, quarum usus in primis est utilis, ne dicam necessarius. Neque alienum est uti interdum clystere. Proritandus utique etiam uomitus, quum in uentriculum deferuntur suc-ci & inibi in summo fluitant, & quasi supernatant. Tum quidem rupta o-mni mora, quemadmodum præcepimus perpurgare maxime expedit. Quod si sanguinis quoque detractio, uena incisa uidebitur expediens & necessaria, erit sanè semper, si quid aliud præsentissimũ uisceribus inflam-matis auxilium: atque præ cæteris competit inflammato lieni, nisi quid aliud obstiterit, quod iure possit detractionis esse remota: Verbi causa, æ-tas, uel uires, uel locus, uel consuetudo, uel aëris constitutio seu qualitas, uel quæ precessit alimentorum cruditas, uel immodicus alui fluor aut so-lutio. Nam istiusmodi in hac re sanguinis missioni impedimento sunt, præsertim si per ætatem ac robur non liceat. Pertundere itaque expedit

brachij lęui uenam inferiorem, quæ quum deprehendi non ocyus potest, nigra, hoc est, media incidenda est. Atqui si ne huius quidem (quod quandoque contingit) copia sit, eam quæ in promptu est in lęua manu inter digitum paruum, & huic proximum, annulorum gestamini deputatum, quem etiam medicinalem uocant, secare conuenit. Quæ etsi minus euacuat, præsidium tamen eximium ad recuperandam sanitatem lieni præstat per factam eius quoque uenæ incisionem sanguinis detractio. Cæterum promanante iam sanguine & è uena secta quasi prorumpente, obseruandum curiose est, quonam colore præditum sit, admodum'ne ruso puro'ue aut lurido. Qui si luridus sit, aut rubeus ampliore copia detrahendum. Sin purus minus auferendum. Cæterum in uniuersum ita sanguen minuere expedit ne uitalis potentiæ uires (quod in omni ægritudine sonticum est) deijciantur.

De his quæ per os sumpta aluum citra molestiam deijciunt, à Græcorum medicis hypelata.

FActa porrò sanguinis detractione, per os quoque medicamenta sumenda sunt, quę alui deiectionem clementer molliantur, & humores negocium præstantes per inferna exhauriant, quæ Græce ὑπήλατα uocantur, porrigere operæprecium est. Positum autem est infra libro quarto capite de ποδάγρα huius rei exemplum. Sunt uero hypelata lenes quædam ac blandiores, purgandi facultatem obtinentes medelæ. Verbi causa, Mercurialis herba, polypodium, quam Latini filiculam adpellant, cnicus, brassica canina, solaris maior, semen urticæ, & id genus pleraque cætera.

De fomentis.

TEmpestiuum nunc erit medicamentorum quoque adstringentium, quæ Græci συπτικὰ uocant mentionem facere. Quibus non ante utendi locus est, quàm ubi corpus iam probe perpurgatum fuerit. Fouere igitur post euacuationem fomentis redundantem humorum uim reprimentibus principio necessum est. Mox humore decurrente magna ex parte detracto & comminuto, quæ maturent & deijciant eos qui in lienem iam delati impactiq; sunt, adhibere oportet medicaminum auxilia. Adhiberi uero pariter cum his etiam debent, ea quæ uireis eius uisceris tueri possunt, ne ijs prostratis nequeat partes suas absoluere, & singulis functio-

nibus suis satisfacere. Quod si causa mali non admodum magna, sed mediocris sit, fomentatio facta ex solo uino austero, ac subtilis essentiæ sufficit. Nihil igitur commodius ferè quàm fluentem materiam reijcere &, ut diximus, reprimere. Idq; causa existente leui, medicaminibus lentis ac lenibus. Si acris & uehemens morbus sit, præsidijs acrioribus, efficatioribusq; expurgandus est, si non calor manifestè lędat.

Si calidus humor splenem infestet, curatio.

QVod si caliditas acrior urgeat, oleum ex nondum maturis oliuis expressum, quod Græci ὠμοτριβὲς & ὀμφάκινον adpellant, & rosaceum admiscendum est. Atqui si hæc ad manum non sint, oleæ cymata, aut poma, aut mespila, uel oleum lentiscinum, uel ex malis cotoneis confecturæ admiscebis in uino. Quibus adijcere competit rosas, lentiscum, & rubum, astrictoriéq; facultatis quidpiam unà cum oleo conferente elixans, ita quidem ut quicquid adstringentis naturæ subtilioris rebus stipticis insit, elixatio eadem attrahat, & uirtutem induat stipticam.

Frigidi humoris lienem uexantis curatio.

QVod si gelidus qui in liene continetur humor eiusdem partis phlegmonem inuexit, superius comprehẽsis pulegij momentum adijciendum est. Et nisi suus calor impediat, thymus, origanum, & oleum nardinum. Quod si locus quem phlegmone occupat nimio calore ferueat, uel aliqua febris incidat οἴσυπον, hoc est, lanam succidam & sordidam discerptam & attenuatam, cum quopiam oleo prædicto, uinoq; copioso imponere conuenit. Quam cum succo ex uuis acerbis & nondum maturescentibus admiscebis, uel rosarum flores, aut cyperum, uel florem labruscæ, uel acanthi Ægyptij semen. Hoc utique modo per exordia statim mediocris inflammationis agendum est. Atqui si calor incendiosus admodum adsit, oleis supra paulò comprehẽsis & id genus alijs & aceto cum uino utendum est. Vinum nanq; acetosum est necessario oleis confundendum. Cauere autem modis omnibus oportet ne caput tentet, in febre etenim capite perculso sensus quoq; tentantur. Quapropter defrutum ita habentibus, uel merũ dulce passumúe cõpetit, admixto interim oleo perexiguo ad humectandũ. Si uero defrutũ crassius sit, diluať aqua. Si humor qui negociũ præbet, & inflãmationem peperit, pulegium, ceu iam pridẽ demonstratũ est, & thymum, & origanum adijcere congruit. Quoniam eadem pariter

& euacuandi humores, & robur inducendi naturam obtinent. Vsus utiq; uini & olei creberrimus, reliquarum rerum suffitus fomentatióue rarior in hac constitutione, esto.

De enematis clysteribusue.

NOn tam intra morbi statim exordia quàm in incremento utilis ad uentris expurgationẽ usus enematum existit. Atque tum quidem in primis, dum ardor non fuerit adeò feruidus. Fiat itaque in hac affectione per clysterem cum aqua mulsa, nitro, spuma nitri, saleq; euacuatio. Oportet autem omnino singulis diebus iterum atq; iterum inijcere.

De edulijs.

SOlus ptisanæ succus hisce temporibus competens alimentum existit. Qui ubi ad manum non fuerit, solus panis & aqua ita habentibus cibi loco ministrandus est. Detur autem aqua calida, & mel cum aceto quod ὀξύμελι Græci cognominant. Si languidus autem calore incendioso ferueat, non admodum calidam neque feruentem, uerum tepidam & refrigeratam nonnihil potui dare conuenit. Hæc quippe & per ægritudinis exordia statim & in summo uigore cum uigilant studio absoluenda sunt.

Quid in summo morbi excremento facere expediat.

QVando iam malum in uigore & summo incremento (quod Græci nunc ἀκμὴν, nunc κατάστασιν adpellant) cõsistit, his qui intra principia euacuati sunt, statim à fomentatione adplicanda sunt cataplasmata: Quippe si localibus utamur præsidijs (cuius rei iam sæpe admonui) ante euacuationem humorũ generalẽ necesse est uel noxam quandã aliam uel excalfactionem nimiam subsequi. Corpore nempe κακοχυμικῷ, hoc est, prauis succis infarto: Vel crudo quopiam humore congesto, idq; uel ex auaro & immodico cibariorum esu, uel ex cupediarum nimietate magna libidine deuorata: Vel ex nutricatu conchilorum, aut sepiarum, aut ostreorum, aut aliorum id genus piscium: Vel carnibus porcinis, uel cupedijs pinguibus siue placentis quæ Græci uocant πέμματα, id est, bellaria (quo nomine aromata eadem gens interdum indigitat) ualde gelidis: Vel ex desidi & ignaua deniq; uita, lauacrisq; à mensa. Cæterum si æger egestate quidem prematur. Nulla autem panis laboret indigẽtia, & uescatur subinde lentibus, uel carnibus bubulis, uel ouillis, uel piscibus qui atram bilem non segniter nutriũt & sanguinem pariunt, & ut summatim dicam, cibis utatur melancholicis, topica uitet pro uiribus remedia, siue fotus, siue emplastra, siue quiduis

quiduis quod foris adhiberi solet aliud fuerit. Quod si qui hoc uictu in statu utentes noluerint neq; uenam secare, neq; uentrem euacuare, paucis diebus uitam finierint. Quoniam fomentationibus & cataplasmatis percalfacti humor ubertim se ad ipsum calorem proripiens hominem interficit. Quo circa dum per summũ morbi uigorem eiusmodi causam cernis cum materia, clystere euacuato. Quum autem febris remissior facta sit (quod tempus declinationem adpellant medici) & meliuscule iam habeat ægrotus, tum absynthio in oleo elixo fouere partẽ affectam cõcedimus. Quod si absynthium desiderabitur, alia quædam amara & adstringentia adhibere conuenit. Cuiusmodi est oleum rosarum, & malorum cotoneorum, melinum à medicis uulgo adpellatum. Quum uero distẽsio quædam uel cum dolore, uel citra dolorem urget, parum iridis & cyperum, aut aliud quiddam id genus ualde erit cõducibile. Quoniam ad lienis robur ea tuendum comparata sunt. Summe utiq; facit siue interdiu semel duntaxat, siue iterũ, siue lõgiore spacio continuo adhibeatur. Tertio autem ex oleo fouere tantum abest ut probem, ut uehementer execrandum censeam. Eadem porrò diligentissime obseruanda sunt in adhibitione cataplasmatum.

De purgante medicamento, quod Græci catharticon dicunt, decoctoq; ab eadem gente apozema adpellato & inunctionibus denique.

QVando igitur in melius commutata uidebitur affectio, medicaminum quoque præsidia commutanda sunt. Catharticum itaq; per os sumendum est quod aluum clemẽter deijciat, coctum in ptisana, uel idem cum aqua bibendum. Bibere item expedit ægro tum etiam oxymel, modicè cum cæteris temperatum. Aqua præterea mulsa pariter & apomelite (ita enim Græcorum medici de ablutis ex aqua fauis cremorem uocãt) & lotium proritantibus poculis. Verbi causa, apij & asparagi radicum in aqua elixarum apozemate utendum est. Per inferna porrò inijcere conuenit liquores ptisanæ, cui in elixatione adijcias filiculam, thymum, origanum, interius factum colocynthidis, ad hæc etiam ueratrum nigrum, centaurium minus, cnicum (quam recentiores cartamum uocant) & capparis cortices, & pedem gallinaceum quod Græci θλάσπι dicunt, adiecto sale uidelicet. Nitrum insuper & mel, & oleum inijcienda sunt. Euacuat proinde colocynthis pituitam, cnicus & ueratrum nigrum, atram bilem, thymus & thlaspi, & centaurium maius deducunt bilem. Quibus ab exordio modicè adhibendo, utere.

Pocula

Pocula cathartica.

QVum igitur curatio proficit, & languenti dolorem remittit, medicamenta cathartica ualidiora, hoc est, purgatoria non tantum per inferna, sed & per superna exhibenda sunt. Exempli causa, epithymus, cnicus, polypodium, semē thlapsi & daphnoides, uel chamælæa, quod coccocnidium uulgo dicunt. Trahit autem cnicus elixus bilem rubeam, polypodium mixtos humores, ueluti & capparis cortex, & centaurium. Quæ sanè in potu dare, & sensim addere expedit. Administranda quoque sunt in ptisanæ succo, uel oxymelite in poculis. Cnicus igitur & polypodium, & ueratrum nigrum mixta ptisanæ decoquantur. Quod si id facere detrectaueris, & sumpserit laborans pro edulio halicam, uel alia, quę crassum humorem procreant cibaria (quæ Græcis παχύχυμα dicunt) lien omnino in scirrhum conuertetur, & uel omnem curationem respuit, uel ægerrimè medicabitur. Cæterum illud ignorandum non est, quod lien & iecur neque per auspicia inflammationis, neque in ipsa inflammatione efficatioris potentiæ medicamento exactius perpurgari citra anceps discrimen poterit. Quoniā inflammato iocinore, tumescit, unde arctiores redduntur meaculi, proinde medicamētum catharticum nullo modo potest inibi accumulatos humores exhaurire & educere. Lien itaq; quum in ipso summo phlegmonis incremento, tum in remissione quoq; uiolentis potionibus magis magisq; exacerbatur. Quin ne foris quidem proficuū fuerit in uigore inflāmationis pluribus medicaminū præsidijs lienem onerare, perinde atq; spes aliqua mutandi, uel discutiendi malū restaret, nam uniuersa tanta quanta est lienis essentia, inde non modo non emendatur, sed in deterius subinde uertitur, & magis indurescit. Quo circa in ipsa lienis phlegmones consistentia placida & blanda admodū medicaminū auxilia, quæ Græci ἀνετικὰ dicuntur gnauiter adhibēda sunt. Cuius sortis censentur quæcunq; exiguas & mediocres in calfaciendo & humectando uireis obtinent, & nullo modo ea quæ siccifica sunt. Porrò cataplasmata pariter & fomenta, ut supra comprehensum est admouere expedit. Corpus itaq; perpurgatum humoribus calidis decurrentibus lætatur. In summo igitur uigore ad cataplasmata huiusmodi confugiendum est.

Qui, & ex quibus oporteat cataplasma concinnari.

VBi ergo ad summum mali incrementum deuentum olfeceris, transeundum ad cataplasmata est. Si ægri naturam calidam cognoueris,

& humorem

& humorem exhibentem negocium, biliosum, ex rebus moderatè calidis fingere cataplasma conuenit. In quo censu numerãtur semen lini & oleum ex anthemide, quam nostri uulgo chamæmilam uocãt, permoderatè etenim calfaciunt. Quo nomine sabuli etiam farinam, uel polentam hordeaceam (quam una uoce Græci ἄλφιτον adpellant) adijcere competit, nam & ipsa mediocres in calfaciendo uireis possident. Nos uero in solẽni usu, quẽadmodum pluribus constat, artomeli (est uero Grecis ἀρτόμελι panis cum melle confectus) cum aqua habemus, quanquam in affectionibus lienis interdum admixto aceto melleam, ut sic dixerim, Cererem exhibere meo more, licebit. Cæterum ubi particula quam obsedit inflammatio, non fuerit ingenti ardore oppressa, res autem ipsa digestionem, euaporationẽmque (quam Græci διαφόρησιν dicunt) necessario efflagitet, eis utique quæ à nobis enumerata sunt τῆλιν, hoc est, fœnogræcum absque admixtione aqua adijcito. Verum si inflammatio extiterit scirrhosa, quemadmodum si lienis humoribus densis ac crassis fuerit obruta, acetum usurpare conuenit. Aptissimum ad hæc fuerit si amarulenta quædam admisceas, id quod præcipue proficit lienosis. Lien etenim crassioris succi ex iocinore abacti quasi receptaculum est, quoniam semper pinguiorem ex eo uiscere humorem attrahit. Proinde cataplasmata ex absynthio & cappari concinnata, lienosis summa cum utilitate adplicantur, uel eadem extra quoque cataplasma commodissimè adhibentur, & acetum affectione remittente. In morbi præterea remissione, medicamenta purgante copiosiore uti congruit. Edulia ad hæc subtilioris essentiæ & uinum partium tenuium & colore candidum in hac affectione constitutis porrigendum est. Hac enimuero ratione perpurgantur, alui sedimina deijciuntur, & inditur robur lieni, lotióque ita proritato febris profligata per urinam facile discedit.

Qui nutricatus in statu expediat.

CAro ueruecea porrò pariter & suilla, alica item & oua, piscesq́ quũ maritimi tum in paludibus stagnisúe degentes, fugienda sunt. Ex auibus. Vt illarum quæ in montibus & aridis sedibus uitam agunt, utilissimus esus, ita & palustrium, & aquatiliũ auium perniciosissimus cibus est. Profecto quum medicinæ artis ignari, liene pinguibus & prauis humoribus obruto laborantibus quadrupedum carnes, & in summo mali incremento oua trementia sorbiliáue edendum offerunt. Et qui male sani ita habentibus,

bātibus, sorbitionibus ex tritico, uel potione cui propterea quod maxime in alendo potestatis sit cognomentum, alica, quam dicunt ex zea fieri quæ à quibusdam adpellatur alica. Vel concinnatis ex ijsdem rebus edulijs copiosioribus succurrere moliuntur, non modo spe, proh dolor, frustrantur & turpiter se exhibent, sed languentibus sontico periculo & maximo incommodo existunt, adeò ut labores, doloresq; subeant grauissimos, ut uel mortem citam oppetant. Nam ut alica in morbi decessione exhibita nonnihil auxilij adferre poterit: Ita in statu semper officere plurimū cōsueuit.

Quæ potiones expediant.

REmittente itaq; iam se inflammatione non tam quæ supra comprehēsa sunt, quā quæ pingues & glutinosos tenacesq; succos in phlegmone compactos non extenuandi solum uireis possident, sed proijciendi quoque & discutiendi uiscidos inibiq; fixos humores pocula offerre expedit. Præterea quæ obturationes expediendi, relaxādi, & prosus tollendi quæcunq; lieni mordicus adhærent potentiam obtinent, & robur interim lieni inserunt. Cuius utiq; sortis censetur asple non herba (quam uulgo Latini scolopendriam uocāt) capparis tum cortex tum semen, & id genus quædam alia quorum mentionem paulò post uberiorem faciemus, ubi de lienis duritia non sensili, quem scirrhon Græci dicunt agemus. Hic uero loci non nisi hæc duo, quibus prærogatiua quæ indita est in medicādo lienem, recenseo. Galenus nanq; super his duabus speciebus hūc in modum insit: Cuiusmodi salubritatem absynthium iocinori adhibitum adfert, eiusmodi lieni capparis cortex, & quam salutare est illi eupatorium, tam salubre est huic scolopendria asplenon à Græcis (ut diximus) adpellata. Hisce igitur rebus medicaminosis & id genus alijs remedijs utraque hæc uiscera egent.

Epithema lieni conferentia.

EPithema uero cui ab autore Nileon inditum nomē est, in huiusmodi exti huius ęgritudinibus quum summi uigoris tum remissionis tempore aptissimum iudica. Ad hæc præterea ceratum lienosis in summo incremento, potissime in tenella & molliuscula corporis cōstitutione imponere summe proficit. Et certe epithema quod ad me autorem refertur.

Epithema Tralliani nobile.

ID habet bdellij, aloēs, thuris, croci, œsypi cerati, & sordium quæ inter ouiū coxendices colliguntur, singulorū portiones ęquales, uel cuiusq; quantum

quantum rei præsenti conuenire uidebitur, & alias insuper species quæ inibi recensentur. In decrementi uero tempore phlegmones, numerosa sunt, & alia epithemata quorum usus non iniuria commendatur, ex gutta nempe ammoniaca, & bdellio concinnata. Quum igitur phlegmone in summo uigore incendiosa uidebitur, Nilei epithema, oleo chamæmelino & cerato, aliquãtulum aceti habente, diluendum est. Illud uero hic silentio præterire non possum, eodem quoq; epithemate, ceratóue perinde atque oxylæo esse utendum nempe cum lana succida & sordida, ceu recens ab ouibus detracta in eodem epithematis cõfectura imbuta lieni superinducito, atq; si distentione uexatur sanitati restituetur. Proinde per exordia febricitantibus aqua frigida in paroxysmo porrigi non debet, neq; est eadem semel auidè ingurgitanda. Nos etiam haud infeliciter, lienis inflãmationes adsperginibus ex aceto, uino, & oleo conspergere, & fouere cõsueuimus. Quibus non raro aliquid & parum quidem ceræ, œsypumq; ceratum confundere expedit. Fructus præterea uino uel aceto, uel oxycrato, uel melle Attico, uel hydrelæo decocti, nonnunquã usurpandi sunt. Quin & pulegium, & thymum, & origanum, & folia lauri, & saluia, & artemisia, sal item & nitrum cataplasmati admiscenda sunt. Certe si ea quorum meminimus non accuratè summaq; cura perpetrata fuerint, in scirrhum transit inflammatio: Quo circa in præsens non absurdè de illo quoq; orationem facere instituimus.

De scirrho lienis & eius curatione, Cap. XXVI.

PHlegmone igitur lienis negligentius curata in tumorem prẹter naturam spaciosissimum cum duritia insensili, quem σκίῤῥον Græci adpellant, tantæ duritei assurgit, ut tactui non cedat, sed renitatur cõtumacissimè. Praua ad hæc quẹdam partis intemperies ingruit. Cẹterum eius mali quantitas essentiæ est occasio, quoniam in eo humor quidam fixius adhæsit, uel flatulentus spiritus, uel utriq; pariter mixti & præter naturam aucti, à naturali amplitudine nimium discedunt. Deprehendes autem dissidium inter humorem & flatuosum spiritũ his notis: Si flatus duntaxat tumorem inducit, tactui strenuè renititur, neq; uel tãtillum subsidet, distensioq; cum dolore pungitiuo lienem excruciat. Si cum põdere grauedo unà cum memoratis indicijs lẹuam corporis partem adfligit, cum humoribus uentos lienem occupare certissime putato, idq; statim per exordia. Tractu nanq; temporis inueterato morbo, & humoribus incrassatis,

uel ex algore exuperante, uel ariditate scirrhus efficitur. Est uero quando citra inflammationem oboritur puta in tumore nimio. Hæc utiq; hunc in modū usu uenire assolent. Distensio itaq; pariter & grauior ponderositas cum intensissimis punctionibus malè, duritie non accedente, sollicitat. Commixta uero humore & flatu uidebitur mali occasio, ueluti si tumor mollis simul & puncturæ eius partis uehementes infestant, solum humorem mali causam portendunt.

Scirrhi lienis curatio.

NOn te fugit, puto, clarissime Cosma militem quendā uenisse ad me, qui uniuersum lienis locum barbaricis cauterijs ardētibus miserè & immaniter notatū habebat, nostrū implorantē auxiliū. Admouimus itaq; rei manum, & in hoc tum per biduum ac triduū clementibus medicaminibus purgatorijs hominē euacuauimus. Postmodū summo studio exactaq; diligētia idoneis & oportunis medicaminū præsidijs adhibitis, breui sanè militē istū pessimè affectū pristinæ sanitati, eo qui sequit᷑ ritu, restituimus.

Qui cibatus spleneticis scirrhosis conueniat.

PRæcepimus porrò ut indies sumeret cum melle conditos ptisanæ succos, & pisces squama intectos, & asperos. Ex auium uero genere, pullos & perdices, phasianos atq; id genus alias coctu nō difficiles boni succi, quæ non temerè, sed antea pulchrè macerata obtuli. Edulijs uero cæteris quæcunq; uidelicet humores uiscidos & spissos procreant, interdiximus. Carnibus item bubulis, suillis, uerueceis, caprillis, hœdinis. Auibus preterea aquatilibus, palustribusq;. Piscibus insuper, in lacubus & stagnis degētibus cunctis, maritimis itidē ijs quæ carnibus duriusculis, & spissis, & non candido colore, prędit sunt. Neq; admisimus etiā polypos, telphos, techlias, neq; sæpias, orphiosue, non ostrea, non conchias, non bulbos, non pepones ex melle & eo pane quem tri Arabes, nos itria adpellamus cōcinnatas. Et, ut paucis innumera absoluamus, non quæcunq; flatus solent gignere & duræ carnis sunt & spissa, & cōcoctioni renitūtur, uel sumpta ægerrimè cōficiuntur, ne per somnū quidem, ut aiunt, mādu care admisimus. Merum porrò crassum substantia, atrum colore, & uiribus astringēs, minimè gentiū ita habētibus potādum est. Verū his cōditionibus quas Hippocrates desiderat præditū. Præcipit autem ille uinum in lienis duritie non esse præbendū nisi tenue, non multum algidū, neq; adeò calidum, sed medium inter utrunq; excessum obtinens. Hæc est igitur nutricatus ratio, qua splenetici

nětici nempe uisceris eius scirrho obnoxij maxime cibandi sunt.

Pocula quæ in lienis scirrho ex re & usu sunt.

POcula ad hæc quæ ex re & usu uidebant̃ miscuimus ex radicibus capparinis confecta, & ex aspleno, tamaricis radicis cortice. Quæ sanè hũc in modum in uino elixa potui dare expedit. Principio huiusmodi simplicia quidem singulatim porrigenda sunt. Postremo autem uel in oxycrato cocta, uel cum oxymelite, uel solo cum aceto elixa, ministrantur. Exhibuimus uero nonnunquam huiusmodi species crudas quidem, sed cum dictis liquoribus contritas suo dierum ambitu, & certa labente periodo. Cęterum non erant potiones istiusmodi perpetuæ aut diuturnę, imò ultra biduum ac triduum nunquam bibendum suppeditauimus. Quin etiam per uniuersum hyemis spacium oxymel purum, & citra ullam admixtionem bibere iussimus: Quandoquidem ammixtis iam pridem enumeratis simplicibus elixis, aqua calida dilutum & temperatũ quum ante cibum, tum sumptis edulijs quotiensċunq; bibendi libidinem habebat, siue noctu, siue interdiu nullo discrimine, haurire per me licuit.

De sanguinis detractione.

QVum igitur per hyemem huiusmodi tam lenta medicatione adhibita primo ueris tempore longe meliusculus, & plerisq; doloribus immunis esset miles ille cœpisset, & lienis esset utcunq; cõminutus, & magna ex parte emendatus uisum est mihi non importunum esse si iam poculis uberioribus & maiorum uirium potentioris'q; facultatis, quæ lienem ad unguem perpurgare ualerẽt, uterer. Quam obrem splene, ut dixi comminuto, ad medicamenta ualentiora (quæ etiam largius exhibui) confugimus. Deinde statim circa medium uer sanguen ubertim facta incisione uenæ leui brachij, detraximus. Postea uigintiquinq; dierũ spacio interposito, medicamentũ hunc in modum concinnatũ exhibui. Spicænardi, corticũ radicum capparis, foliorũ tamaricis, herbę aspleni (quam scolopendriã uocari uulgo ostendimus) lapidis pyritę uniuscuiusq; denariorũ pondo duodeuiginti, myrobolani denariorũ pondo decem, guttę ammoniacę thymiamatis denariorũ pondo octodecim, capilli terræ (quam Gręci ἀδίαντον & πολύτριχον uocãt, Itali cincinnalem herbã & supercilium terrę) denariũ pondo sex, stœchados denariorũ pondo quatuor, scolopendrij denariũ põdo trium, redigunt̃ in pastillos cum melle denarij unius põdere, militi una datione porreximus pastillum oxymelite dilutum. Mox uero ubi lien duritiã

posuisse & satis molle uidebatur, lenibus ac lentis per os exhibitis catharticis succos redundantes euacuauimus. Per aluum uero ualētiora medicamenta purgandi ui prædita exhibuimus. Nempe διὰ κολοκύνθιδος, hieræ denariorum pondo trium. Hinc inter æstatis primordia non denarios modo treis, uerum iam unciam dimidiatam præbui. Adeò quidem mordicus prædictorum medicaminum ritum obseruans, ut ne latum quidem unguem discedere ab ijs languidum permitterem, non unam supersedendo dieculam. Porrò quum iam tantum non ad pristinam reuersus esset sanitatem, iussimus deinceps semel atque iterum rapi terræ (quæ κυκλάμινος Græce uocatur) radicis denarij pondo unius in aqua mulsa post singulas potiones sumere. Emundat etenim cyclaminos per occultos meatus ac sudores, lieni negocium exhibentes prauos humores, maxime si medicus uel is qui assumpsit ei ad expellendum suppetias tulerit pannos forinsecus percalidos officiose adplicando.

Pocula quæ robur lienosis indunt.

INter hæc, & post hæc magis quæ enumerata sunt medicaminum auxilia, lienem quoq; ipsum roborare expedit (uireis enim ipsius deiectas esse non est dubium) quod utique munus, si cuiquam alij, tutissime huic potioni, quæ ex sequentibus instituta est, committitur. Potissimè autem ne omnia recenseam, ex aspleno & cappari. Neque fuerit alienum in hoc etiam epithemata conficere puta ex auripigmento, quod à Græcis uocatur ἀρσένικον & alumine & id genus cæteris. Id sanè remedium locum inter gelidum & feruidum medium ad unguem obtinet. Cuius generis confecturas aliquas nempe preciosas & ad rem plurimum pertinentes in præsens haud importunè, puto, memorabo, inter quas non ultimum locum hæc obtinet.

Potio lienem roborans.

LIenosis comprimis competit potio constans ex guttæ ammoniacæ, pulegij singulorum denarij pondo unius, quæ potui detur cum aceto. Altera potio splenicis conferens, habet corticem salicis mediastinam & foliorum eius pondo quantum uidebitur. Coquuntur in aquæ sextarijs duobus usque ad consumptionem partis dimidiatę, quas tribus diebus oportet exhibere bibendum.

Epithema

Epithema pro lienosis.

TRansitus nunc est ad epithemata, quorum sane primas tenet id cuius est laxandi, & emolliendi. Conficit etiam quæ deuorata sunt in uentre. Summe præterea facit ad strumas, & abscessus sub auribus, quas Græci παρωτίδας nuncupant, & ad ægrimonias artuum, & ad medendā calcanei plantęue suppurationem, uel alios huius partis dolores, & ad torsiones denique uentris. Est uero eius compositio huiusmodi: Bdellij Scythici, seui porcini, guttæ ammoniaci thymiamatis, iridis illyricæ cuiuslibet denarium pondo sedecim, liquoris panacis, quod oppopanacum uocant, denariorum pondo octo, canchryos, styracis, thuris, galbani singulorum tantundem, resinæ terebinthinæ denarium pondo quadraginta octo, piperis grana centum & sexaginta, amurcæ olei (quod Græci ὑποστάθμην uocant) irini quantum satis est. Habet uero hoc medicamētum uireis incidendi & uirtutem emolliendi. Neque profecto reperiri potest aliud, quod illi duritias molliendi uiribus respondeat. Concinnatur autem non aliorum epithematum more ad ignem eliquatum, sed in mortario contusum, adiecta cera cum cæteris simplicibus. Verum inter tundendum pistillus fecibus irini perungatur usque dum singula probe commisceantur. Esto autem gutta quæ sumitur ammoniaca recens & styrax pinguis, bdellium, ut diximus, Scythicum, quibus oppopanacum ritè admiscēdum est. Quibus omnibus simul contritis, utere.

Malagma Amithonis.

EPithema siue malagma à re uocare mauis, ꝑpterea quod est μαλακτικόν, hoc est, mollificatiuum, ad hæc etiam διαφορητικόν existit, hoc est, euaporationem faciens & digestionem. Conducit autem ad iliorum (quę ὑποχόνδρια dicuntur) distensiones, quoniam duritias discutit & soluit. Medetur quoque impeditis artubus qui ægerrimè mouentur. Et summe facit ad lienis affectus, cuius duritias egregie permollit, disijcit, & amputat. Huius autē cōpositio talis est: Guttę ammoniaci thymiamatis denariū pōdo sedecim, ceræ tantundē, resinæ terebinthinæ denariū pondo nouē, bdellij pōdo octo, thuris, myrrhę denariū pōdo quatuor, galbani denariū pōdo octo, olei cyperini heminę sex. Myrrhā, bdellium, thus macerato in uino, guttam uero ammoniacā in aceto eliquato. Contundantur inde omnia in mortario, pistillū oleo cyperino quemadmodū comprehensum est supra oblinito. Habēt etenim hęc duo emplastra eximiā emolliendi facultatē.

Aliud generosum epithema.

EST uero hoc quod nunc tradam longe efficatius epithema, & ualidi-us ad inducendam euaporationem, siue etiam digestionē & duritias attenuandas, atq; tollendas, quàm proximum. Quemadmodum ex sterco re caprino pariter & opoponace cum aceto institutum, nam id humores strenuè extenuat, & discutit, nec euacuat solum ualidè succos uiscidos & incrassatos, sed solidas etiam corporis particulas. Facit idem stercus capril lum per se cum aceto. Proinde Galenus quoq; nō uno in loco idem tumo ribus ex spissis humoribus induratis summopere expedire asserit. Inscribi tur autem altera hęc de qua agimus nunc cōfectura μάλαγμα Asclepij sum pto ab autore nimirum cognomine, est autem eius hęc descriptio.

Malagma Asclepij.

HABet id ceræ libram unam & dimidiam, picis Brutiæ, quam uulgo colophoniam dicunt, denarium pondo sex, chalbanes denarij pōdo unius, succi panacis denarium pondo sex, sordium ex aluearibus apum de narium pondo trium, guttæ ammoniacæ denarium pondo sex, uel ut alijs uidetur denarij pondo unius & semis, olei heminas duas, aceti sextarios treis, excrementi caprilli (quam σπύραθον proprie Græci uocant) thuris cu iusq; denariorum pondo trium, myrrhæ tantundem. Guttam ammonia-cam primo in aceti sextario uno leuigato, deinde thus, & myrrham, & li-quorem panacis, & spyrathum immitte & denuo conterito. Sordes uero ex aluearibus & chalbanen in mortario contundito, ceram cum resina co-lophoniæ in olei heminis duabus dilue. Quæ ubi coierint, propolin, hoc est, sordes apium, quæ lecta est ex aluearibus insere, rudiculaq; agitato assi duè, & quā primum incrassata & coacta in unum cernunt, sublatū ab igne refrigerari finito, & circunfricato, oraq; undiq; abradito, & species contri tas immittito. Deinde commixtis inter se omnibus, collige. Hæc quippe sunt quę euaporādi & discutiēdi, emolliendiq; uireis obtinēt medicamina.

Epithema robur indens lieni.

MEdicamenti ex auripigmento & alumine, cuius mētio facta est pau lò superius, imbecillo lieni robur inferentis, quod militi imposui-mus, hæc est, compositio: Ceræ creticæ tyrenicæue denarium pondo no-naginta sex, resinæ piceæ denarium pondo sedecim, resinæ frixæ denariū pondo nonagintasex, auripigmēti, aluminis fissi cuiuslibet denarium pon do duodecim. Metallica curiosę in aceto acriore leuigato, & in ceratum compingito

compingito admixto pauculo olei utere. Hæc est sanè curatio qua miles ille splenicus ad integram sanitatem reuersus est.

Aliud epithema splenicum & epaticum.

Est præterea adhuc aliud epithema, quod in utrisq; lateribus diaphoresim, hoc est, digestionem euaporationemúe elicit, & proinde non tam lienosis quàm iocinorosis præsentaneo est auxilio. Eius descriptio est huiusmodi: Ceræ, resinæ terebinthinæ, hyssopi Atheniensis, iridis Illyricæ denarium pondo sex. Quæ eliquanda sunt, eliquantur, cæterisq; ammixtis, utere. Quod si manat ubertim sudor, eum si uidebitur è medio sublatum absterge, & oleo de absynthio perlinito. Detersoq;, ut dixi, sudore, ad illud epithema confugito.

Distentionis, inflationisúe lienis curatio.

Ubi porrò ex supra comprehensis notulis lienem ob flatulẽtos quospiam spiritus inibi concitatos, distendi & indurescere olfeceris, ita quidem ut scirrhus subesse uideatur, & punctionibus nescio quibus dolorificis admodum, citra omnem loci lienis grauedinem, excrucietur lãguidus, mirum quam pręsenti auxilio fuerit dispoliticon medicamentum in hunc modum instructum, ritè sumptum.

Diospoliticon & eius compositio.

Rutę uiridis pridie decerptę, piperis, cumini singulorum denarij põdo unius, nitri denariũ pondo quatuor. Quod si languẽtis aluus astricta sit, sumatur nitri modo denarius unus: Macerabitur autem per triduũ cuminum in aceto maxime acri, dein continuo siccatum contundatur in puluerem, cæterisq; tribus sigillatim in farinam redactis, mel optimum & despumatum adijcitur. Postea concinnatum scitè in pixide uitrea reponitur. Sumendum est medicamentum hoc & ante & post cibum, mẽsura mystri unius. Discutit id eximiè flatuum, ut antea demõstratum est, collectiones uentriculi, & reliquorum uiscerum flatulentum spiritum expellit, & stomachum excitat, coquendiq; facultatem adiuuat, aluum adstrictam lubricam reddit,† pituitam dissecat, ructus tollit, thoracis ægritudines ac uitia, lateris item & iocinoris, lienisq; & renum demulcet, placatq;. Appositum præterea sic affectis, puta, stomachi uẽtris, iecoris & splenis uitio, oppressis, existit, eligma διὰ καλαμίνθη, id est, ex nepita confectum, & διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων quod est, è tribus piperum generibus, & διὰ σπερμάτων, hoc est, ex seminibus, institutum. Quin & cucurbitula uẽtri imposita utilis est. † alias bilem

 Summæ

Summmæ ad hæc utilitatis sunt: Nigella, apium, saxatilæ quod Græce uocăt petroselinon, anisum, & cuminum, uel panibus indita, uel cęteris cum epulis ac dapibus ammixta. Conuenit uero in primis infantibus, & maxime in uino leuigata potui dare, uel semina comprehensa redacta in puluerem adspergantur. Vetonicam insuper & adiantum, & filiculă admiscere alienum non est, potissime si duritie summa lien afficiatur. Qua in constitutione scolopendrion quoq; uel asplenon adijcere expedit. Hic mihi tempestiuum uidetur ex Galeni medendi methodo eiusdem autoris sententiam super huius uisceri flatulentis spiritibus decerptam in medium promere. Quo commodius unicuiq; causæ oportuna antidota, uel pastillos, uel epithemata, quę uir ille expertus est, uel quę nos experimento & usu cognouimus, & compo situram eorum explicemus.

C. Galeni de lienis scirrhosis pariter & flatulentis uitijs sententia, Caput XXVII.

SCirrho igitur (cui lienis rarior substantia ualde oportuna est) huius uisceris laborantibus non extrinsecus modo ualentiora medicaminum præsidia, adhibere, uerum pocula quoq; medicaminosa uirtute uiolentissima potui dare congruit. Facillime etenim & citra molestiam tollerabunt. Oportunissima itaq; capparis corticum radicis, & Hemionitis quam quidam asplenon, quidam scolopendrium uocant, & tamaricis quum cortices tum radices, siue etiam cymæ, hoc est, tenerrimi in summa stirpe coliculi. Sũt uero hæc omnia in aceto, seu oxymelite elixăda. Proinde lienis interdũ, & id quidẽ frequentius tactui præ duritie, ut apparet, reniti cõtumacis uidetur. Neq; tamen ob id scirrhosus statim tumor est, sed flatulentorũ potius spirituũ collectio. Qua ꝓpter huic malo medendo, locum absynthij macerati decocto fouere, dein rei adpositũ medicamen emplastrum'ue inducere expedit. Cæterũ quæcunq; in hac cõstitutione adplicantur, mixtæ sunt, confusęq; potentię. In quo censu est id, quod ex sulphure, & alumine constituitur. Cuius utiq; sortis compluria in commentarijs de medicaminum compositionibus tradita sunt, cætera. Animum autem attendere oportet, ut eadem quæ adhibentur medicamina, triplicem, euentandi scilicet emolliendi, & adstringendi facultatem obtinęant.

Quantitas item permixtionis obseruanda. Nam quibus lien ex spirituum inflatione in tumorem assurgit ampliorem, non fuerit alienum sanè plus aluminis medicamini adijcere. Sin scirrhosus magis inibi tumor sit,

quàm flatulẽtus, uehemẽtioris diaphoreticę mollificantis'q; facultatis, mediocris uero adstrictorię uirtutis admiscenda sunt medicamenta. Inter in composita autẽ quæ extenuandi uim habent medicaminũ auxilia, flos salis principatum tenet, indurata lieni extrinsecus cum uesica ænea impositus. Emolumenti nanq; plurimum is hac in re adferre consueuit.

Epithema iocinori, lieni'q; iuxta competens.

AD iecur pariter & lienem confert epithema quod habet: Aluminis liquidæ, sulphuris ignem non experti (quod ἄπυρον Græci, Romani uiuum nuncupant) nitri rubentis uniuscuiusq; denariorum pondo sex, guttę ammoniaci thymiamatis, florum labruscę, corticis radicis capparis cuiuslibet denariorum pondo sex, picis aridę, resinæ frixę singulorum libræ pondo unius, olei cyperini uncias sex, aceti quantum satis est. Hoc quippe ualde generosum, summæ'q; efficaciæ in id genus uiscerum adfectionibus existit epithema.

Hypotetrion epithema.

LIenosis porrò & aqua intercutem laborantibus, nonnulla quoq; alia epithemata summe congruunt, cognomento hypotetria. Quoniam non humores tantummodo ex alto foris extrahunt, sed & dolores quoq; amouent, & scirrhosas durities soluunt & discutiunt. Verbi gratia illud quod accipit: Resinæ frictæ libras treis, ceræ, picis aridæ singulorum libras duas, aluminis atri ac liquidi, nitri, sulphuris uiui, pollinis thuris, (quam mannam uocant) uniuscuiusque libram unam, aloës uncias sex, pyrethri, mali terræ (quam ἀριστολοχίαν Græci dicunt) cardamomi, uisci quercini, guttæ ammoniacæ, bdellij, radicis cucumeris agrestis uncias quatuor, olei hyrundinariæ tantundem, aceti xestam unam. Alumen itaque eliquato, sulphur & nitrum leuigato, guttam ammoniacam cum aceto diluto, aridis'q; in puluerem redactis, liquida admisceto. Reputare uero inter hæc oportet id quod ex alumine fit & sulphure medicamentum, quoniam ad eadem est efficax, ad hæc etiam epithema διὰ σπερμάτων, prę sertim in lienis spiritibus inflati medicatiõe. Illud enimuero quum per se, tum, & tum quidẽ in primis, adiecto alumine & sulphure eandẽ efficaciã obtinet. Sed ex seminibus concinnatũ, atq; ob hoc διὰ σπερμάτων a Græcis adpellatũ flatuum materiã essentiam'q; abscindit, & cõgestat, dissipat, cætera maturat, digerit, & expurgat. Proinde geminas διὰ τῶν σπερμάτων epithematum compositiones subnectere haud indignum putaui.

Epithema

Epithema dia tôn spermaton, hoc est, ex seminibus contextum.

HAbet cardamomi, herbæ sabinæ singulorum semissem, cyperi, baccarum lauri, cassiæ fistularis, sertæ campanicæ, fœnogræci Gallici, seminis apij, maioranæ, anisi, panacis radicis, thuris, seminis fœniculi, guttæ ammoniacæ, resinæ terebinthinæ uniuscuiusque quadrãtem, mellis, olei nardini, seui taurini, ceræ, cuiusque libram unam. Summe facit ad inflationẽ uentriculi, iocinoris atque lienis.

Aliud epithema dia spermaton.

ALterum διὰ σπερμάτων quod ad idem facit, constat ex cardamomi, † ericæ, cyperini, sampsuchi, nitri, anisi, ammeos, apij seminis, fœnogræci, baccarum lauri, guttæ ammoniacæ, cuiuslibet quadrantẽ. Seui taurini cotyla una, ceræ denariorum pondo decem, colophoniæ tantundem, mellis libra, conformato epithemate utere. Potest idem pari pondere, uel ampliore misceri cum medicamento ex alumine sulphureque cõfecto. Cęterum si tumor lienem infestat, calor item & ariditas magna cum utilitate ministrantur folia, uel cymæ, uel radices tamaricis, & herba asplenon, lactucæ. Sunt enim hæc quæ nullam habent, neque euidentem, neque nimiam calfaciendi naturam, neque lien accendunt, tum porrò præcipue si cum oxymelite exhibeantur. Oportet autem ab initio eadem elixare, tractu uero temporis bene conquassata eadem exhibere conuenit. Ex eodem censu sunt folia salicis, & liber eiusdem arboris & radix. Quin & purgamenta ferri quæ in aquæ temperamento relinquuntur lien egregiè comminuunt, remittunt & resoluunt. Vinum igitur uel acetum in quo ignitum ferrum recens ex igne sublatum, extinctum sit potui dato, potissimè durioris carnis corporibus & robustis cuiusmodi is de quo iam egimus miles extitit.

alias myricæ

Pocula ad lienem.

REuertor denuo ad pharmaca potabilia, quibus in ferrum candens, sępius extinctum sit, intra exordia enim ingentium affectionũ lienis in mollibus ac delicatis etiã corporibus, hand parum emolumenti cõferunt. Nec ab initio saltẽ, sed multis deinceps diebus. Adijcere ergo quis poterit squamã ferri, cymas absynthij, piperis paululũ, ne lædant stomachum. Præstantius autẽ reddit si in huiusmodi lienis intẽperie pelecinũ admisceas & herbã auriculam muris μυὸς ὦτα à Græcis cognominata. Quẽadmodum contra infrigida distemperantia casia, costum, serpillum, anisum,

& huiusmodi

& huiusmodi. Dantur autē in calida intemperie pelecinus, & auricula muris utiliter, quoniam perquam efficaces sunt, & lienem strenuè resoluunt, intemperiemq́; emendant, &, ut comminuunt ita rursum increscere prohibent. Frigidam uero intemperaturam ac aridam præcipue iuuant, trixago, gentiana, myrobolanum, calamēthum, cyclaminus (quam rapum siue umbilicum terræ Romani nominant) peucedanus, acorus, scordium, trifolium, hypericum, uitex, liquor pinestelli (qui ὀποπευκέδανος Græce uocatur) centaurium quum maius, tum minus aridum, scolopendria, farina lupinorum, & id genus cætera. Alia uero cum uino, & aqua, & oxymelite pota prosunt. Phœnicobalanus qui & myrobolanus uocatur, & à quibusdam dactylus, nisi cum oxycrato, id est, posca sumatur, uomitione continuo eijcitur. Oportet autem singula præscripta ratione, ritúq; accuratius admouere.

De pastillis.

VSus etiam rotularum quarundam probatur, potissime quæ stomacho non officiunt. Quarum trium confecturas selegimus. E quibus primus est orbiculus uentriculo peridoneus. Vtilis uero est contra omnes lienis affectiones, conuulsiones, atritus, erosionesúe, flatuum collectiones & muliebres afflictiones. Habet autem is, myrrhæ denariorum pondo sex, spicæ nardi Indicæ denariorum pondo quatuor, uel loco nardi Indicę sume nardum Gallicam pondere denariorum sex, costi denariorum pondo sex, succi panacis, dyptami, corticis radicis herbæ statariæ, corticis radicis capparum, periclymeni (Latini inuolucrum maius uocant) radicis corticis, rubiæ aptæ tingendo, guttæ ammoniacæ uniuscuiusque denariorum pondo quatuor. Sunt qui iridis quoque denarios duos cum dimidio adijciunt. Conformantur hæc in pastillos cum oxymelite ponderantes grammata duo singuli: Quorum unus iustam dosim explet, admixto oxymelite. Hic uero pastillos, cuius ipse parens sum, cum additamento admirandi effectus est, & cunctis lienosis affectionibus peraccommodus, maxime uero grandi eiusdem exti tumori, & duritiæ immodicæ. Conuenit idem non tam adultis & natu grandioribus, quàm ipsis quoque pueris, præcipue si amyli plusculum admisceas. Describam nunc alium qui in potione hauritur orbiculum, nulli bonitate secundum, quem ipsi creberrimè porreximus, & usu commoditatem eius cognouimus.

Alius

Alius pastillus nobilißimus.

HAbet corticis radicis capparum, tamaricis, aspleni herbæ, squamæ ferri, lupinariæ peliciniúe uniuscuiusq; denarium pondo sex, myrobolanorum denarium pondo decem, guttæ ammoniacæ denarium pōdo octo, stichados denarium pondo decem, absynthij pontici denarium pondo quatuor. Conformato inde pastillos denarij pondere & cum oxymelite potui dato qualibet dosi unum.

Epithema aliud ad idem.

REstat adhuc præsentis auxilij à nobis cōcinnatum haud inutile epithema, cuius compositio talis est: Myrobolanorum farinę, florum labruscæ, guttæ ammoniacæ, bdellij scythici, corticum radicum capparis, floris salis cuiuslibet denariū pōdo quadraginta octo, liquoris panacis crassi denarium pondo octo, styracis, pollinis thuris singulorum denarij pondo unius, uisci roboris denarium pondo duodecim, ceræ denarium pondo uiginti quatuor, guttam ammoniacam cum flore salis eliquato, atque dissolue. Capparem uero & myrobolanos mannamq; in aceto leuigato, ceram autem igne liquefactam subigito, commisceto, contere, & confecto inde epithemate, utitor. Cōducit hoc enim medicamentum mirificè lienosis. Quoniam duritias, discutit, tumores cōminuit, scirrhon eiusdem uisceris eliquat, soluit & amputat. Quin & ipsi dactyli, quos myrobolanos dicunt, soli quassati, & emplastri more inducti, strenuam nauant opitulando operam. Trixago item & uerbenaca cum ueteri axungia suilla cataplasmatis modo impacta prosunt.

De tusse ex liene affecto, Caput XXVIII.

SI quando lienosis tussicula ex tenui & acri distillatione oboritur, eidem sumpto medicamine διὰ τῶν κωδειῶν, hoc est, ex capitibus pauerinis instituto, uel pastillo trigono succurrendum est. Lieni uero epithema extenuandi uiribus præditum superinducito. Verum si qua sint quæ horum usum prohibeant, adsperginem (quam embrocham Gręce uocant) ex quopiam idoneo ad hanc rem orbiculo cum aceto & oleo rosarum ad mellis usq; consistentiam temperato, capiti roratim infunde. Cōuenientissimus autem ad hanc rem est, etsi quis alius, utilissimus pastillus κροκώδεις, hoc est, croceus, in aceto & oleo rosarum leuigatus & irrorationis modo, quod Græce dicitur ἔμβρεγμα impositus. (Est uero id medicaminis genus quod liquidum corporis partibus, puta fronti, temporibus & cęteris

cæteris, fouendi gratia, uel disijciendi, uel reijciendi gratia nunc inspargitur, nunc ne cito dilabantur, linteolis, stuppis, & lanis maxime succidis inspersa imponuntur.) Destillationem nanque (quod ῥεῦμα Græci uocant) tenuem incrassat atque condensat, inflammatum & incendiosumque & acrem fluxum refrigerio temperat, tussim sedat, & somnum accersit.

De aqua inter cutem, id est, hydropico morbo & eius curatione, Caput XXIX.

HIc morbus si non primis statim diebus discutiatur, lõgus esse consueuit, Græci ὑδρῶπα uocant. Nascitur autem magna ex parte, ex iocinore in tantum perfrigerato ut nequeat pro suo munere sumpta cibaria ritè concoquere, & in sanguineã substantiam conuertere, sed in aqueam modo essentiam transmutare, uel in flatulentos spiritus, uel in pituitam denique transformare. Proinde tres subeuntium cutem aquarũ species medici faciunt. Vocaturque prima ἀσκίτης quasi utricularia, quę ex subtili & tenuis essentiæ humoribus & aquosis gignitur, ob id hydrops aquosus dicitur. Secunda deinde τυμπανίτης, id est, tympania, quæ ex flatuoso aëre copioso, & aqua perexigua fit. Tertia ὑποσάρκα & ἀνάσαρκα uel λευκοφλεγματία, quam nos albam pituitam dicere possumus, quæ ex pituita quadam liuentiore uniuersum sanguinem occupante concinnatur. Liquidissime igitur lippis ac tonsoribus cõstat, aquam inter cutem multo minore negocio si eius species ad amussim cognoscatur, curari.

Notæ morbi hydropici.

QVum igitur in uentre circa abdomen, siue sumen aquosi humores tanquam uterculo quem ἀσκὸν Græci dicunt, collecti continentur, uentremque intendunt, & moto huc illuc corpore cum borborygmo euidente decurrunt. (Est autem βορβορυγμός uentris strepitus ueluti aqueus quasique in eadem parte quidam tumultus.) Hydropem aquosum, quem ἀσκίτην, id est, ascitem uocant iudicandum est. Ventre autem uehementer intento, adeò quidem ut compulsus tympani modo sonitum ædat, tympaniam, id est, τυμπανίτην esse censeto. Quando autem toto corpore solidæ partes quæ in aquam resoluuntur & ad cadaueris instar uniuersum intumescit corpus, impressisque digitis subsidet, & ijsdem sublatis sinus ac fouea ad tempus relinquitur, tum tertiam paruæ paludis speciem quam Græci, ut docuimus iam pridem λευκοφλεγματίαν, Latini uero candidam pituitam nominant, esse putato. Proueniunt autem omnes aquæ inter cu-

tem species, uel à iocinoris primario affectu, uel per cōpatiendi rationem eodem uiscere afflictione implicito. Adficitur autem per consensum maximè, uel liene iecori aduerso uel intestino quod κῶλον Græci, uel medio intestino quod μεσεντήριον eadem gens adpellitat, uel locellis muliebribus, uel renibus, uel uesica denique morbo correptis. Vel ex hæmorrhagia in sexu fœmineo, uel retentione mensium, uel pergelida pulmonis, & septi transuersi intemperie cæteris partibus non paucis malè habentibus. Quorum uniuscuiusque primogenia affectione diligenter prius perspecta morbi curatio tentanda est.

Notæ hydropis ex frigore partium.

QVicunque igitur ad algorem iocinoris, seu pulmonis septiúe transuersi hydropicum morbum referunt, magna ex parte tussi uexantur, & nihil memoratu dignum eijciunt, sed infestat solum inanis tussiendi impetus, aluus astringitur, & uiscerum inflatione uentris retinetur humiditas. Si cōtra alui profluuium, & intestinorum assiduæ uellicationes cum morsu molestarint hydropicum ad uesicam, & medium intestinum gelu oppressa, morbi originem referendam esse liquido declarant. Secessum nanque biliosum comitatur morsus & uellicatio, bileaq́ superfluitas uentrem occupat, acri pituita intestina obsidente. Si uero pulmonis uitio per compatiendi rationem affecto epate aqua cutem subeat tussis miserè languentes exagitat. Et corde perfrigerato, uniuersum quidem corpus in tumorem assurgit, cæterum cunctis partibus reliquis magis pedes inflātur. Ingruit autem eiusmodi aqua intercutem autumnalibus horis.

Curandi aquæ inter cutem ratio.

OMnibus subeuntium cutem aquarum generibus cōmune quidem præsidium est nimiæ humoris abundantiæ inter principia statim euacuatio, sed ἀσκλίτης & τυμπανίτης se solis purgantibus (quæ καθαρτικὰ Græci uocant) medicaminibus, ἀνάσαρκα uero nonnunquam sanguinis detractione per uenam scalpello incisam (quoniam ex eiusdem humoris nimietate gignitur) euacuandæ sunt. Quanquam si frigus respicias uenam pertundere alienum sit, uerum quia plenitas infestans hoc modo exhauritur, & languentis natura exonerata alacrior fit, & morbi causa minuitur, & inde necessario, minore negocio redit sanitas, uenæ admittenda est secatio. Nam quemadmodum uidere est ignem uiridibus & humidis sub lignis periclitari & extingui, sublatisq́ è medio his denuo accendi. Ita & consimili

consimili de causa in hyposarcidio (sic enim & anasarcam adpellitant) sanguinem auferre expedit. Proinde cuiusque particulatim curãdi modus praescribendus est. Quę nam uidelicet conueniat in hydrope uictus ratio, quę cataplasmata, quę medicamenta, & qui sint eadem adhibenda. Auspicabimur autem ab eius specie, quae ὑποσάρκα uocatur medendi rationem.

Curatio hyposarcae.

INter initia itaque huic subeuntium cutem aquarum generi confestim, si per uirtutem & aetatem licuerit, sanguinis missione succurrendum est. Sin autem uires deiectae, aetásue impediant, hac longum ualere iussa, robur inducendum. Instauratisque iam uiribus phlebotomiam aggredi cõpetit, prauisque humoribus detractis, ad alia medicaminũ praesidia deueniendum, atque mox intra principia antidoto picra utere. Nam haec obstructiones laxat, uisceribus robur indit. Quod equidem probatissimum in hac re amuletum arbitror. *Ab hoc transitus est ad ualentiora aliquantulum*, purgatoriam uim habentia medicamenta, constipatione iam reserata, extisque desiccatis, & humoribus modicè sublatis, & meaculis denique laxatis. Exhaurire autem infestantem humorem, sensim pedetentimque expedit cathartico, & si nimium abundet, ne semel adfluentius exhibito medicamine, uires deijciantur. Vix enim quicquam est, sat scio, quod languentem magis adfliget ac prosternet etiam quam prolixior alui purgatio. Satius igitur fuerit humorem negocium prębentem paulatim, & cum summa perpensione, quam semel & confertim & uiolenter euacuare. Pulcherrima uero & utilissima in hac affectione constitutio, quae ex sambuci radicum alterae corticis succo conficitur purgatio, concinnata inde conditura & potui data. Prodest itidem & quae ex ebulo fit. Eadẽ nanque sambuco & ebulo uis est. Purgant enim utraque tum bilem tum pituitam. Conducunt ex aequo lactariae, tithymalus & ricinus, cicilie. Consimiliter etiam squama aeris. Primas uero facile tenet in hac re. Praestantissimum enim si quicquã aliud est remedium, hunc in modum confectũ poculum.

Potio medendae hyposarcae nobilis.

FOliorum oleastelli (quae chamaelaea est) unde granum cnidium decerpitur, denarij pondo unius, aeris cremati, denarium pondo duûm, anisi denarij pondo unius. Potui cum aqua praebeto. Principio quidem denarij pondo unius. Viribus instauratis denarium pondo duûm, uel amplius, seu minus semper habita uirium ratione. Ab his potionibus sumptis,

ad euacuationes confugiendum est. Quibus peractis non alienum erit poculis quæ loca obturata, obstructaq́ liberent & expediant uti. Verbi causa δι ἀμυγδαλῶν pastillus, is etenim multis modis huic rei accõmodus est, quoniam oppilationes eximiè laxat ac discutit. Quin & iocinoris duritiã scirrhonq́ ab exordio statim assiduè potui datus emollit, & resoluit, in tantum ut epar pristinæ sanitati eius beneficio reddatur, & ne uestigium quidem duritiei inibi relinquatur. Cõpositio autem eius orbiculi talis est.

Pastillus dia amygdalon, hoc est, ex amygdalis constitutus.

Anisi, seminis apij, asari, absynthij, amygdalarum amararum, uniuscuiusque denarium pondo quatuor. Conformentur cum aqua pastilli denarij pondere. Vtendum autem ijs potissimũ hisce medendis quos iocinoris ἔμφραξις ex pingui crassoq́ & denso humore infestat. Vel etiam ad medicandum eos qui non adeò uehementi eius exti dolore uexantur. Quod si doloribus intestina, uenter, tententur, pastillus cognomento amazonius ritè exhibitus magnificè subuenit, quoniam oppilationes relaxandi uim obtinet, dolores demulcet & amouet, quia anodynus est. Nos uero his qui huiusmodi doloribus intestinorum scilicet, uentris & hypochondriorum obnoxij sunt, decoctum cassiæ ligneæ, spicæ nardi, & asari potui dare consueuimus.

Cataplasma ad hyposarcam.

IN anasarca hydrope comprimis utile est cataplasma ex fœnogræco, polenta farináue hordeacea, & puluere herbę absynthij confectũ & ad hibitum. Quoniam robur uisceribus indit, & humores intimius hęrentes citra uellicationẽ & mordacitatem desiccat. Esto autẽ pulueris absynthij plus quã cęterorũ. Quibus etiã cymini farina & anisi, & mastiches, & seminis rutæ magna cõmoditate adijcit. Et semina uino melleq́ elixa cataplasmatis modo impone. His igitur ubi uiscera relaxata fuerint, & rariora effecta quinis septenisúe diebus utendũ est. Post hæc oportet epithema adplicare facultatis cõpositæ, quod roborandi uidelicet & rarefaciendi emolliendiq́ uiscera potentiam habeat. Cuius sortis est ex his compositum.

Epithema ad hyposarcam.

CRoci denarium pondo duodecim, aloës denarium pondo octo, mastiches, guttæ ammoniaci thymiamatis, bdellij, singulorum denarium pondo octo, styracis denarium pondo quatuor, ceræ denarium põdo uiginti sex, adipis anserini denarium pondo sedecim, œsypi cerati denariũ

pondo

Pastilli

Locale

pondo triginta duûm, olei cyperini quãtum ſatis eſt. Æſtatis uero tempore, ſebre infeſtante loco olei cyperini roſaceum infunde. Aridis autem uino leuigatis, cætera inijce. Atqui ſi prẹter caput extortum iecur uidelicet, lienis ac ſtomachus non citra duritiem tumore conflictentur, ſanguinem ſtatim, ſed non ita multum detrahito, præſertim quum ſanguinis uaſa prauorum ſuccorum plenitatem præſerunt, & per corporis robur & laborantis ẹtatem id liceat, & temporis conſtitutio non fuerit nimium gelida, tum quidem tempeſtiuum euacuationem moliri. Idq; non ſemel affatim ſed ſenſim ac pedetentim, quo natura plenitatis ſaburra depreſſa euaporet, & fumidis excremẽtis exoneretur. Nam ſi repente ad uiuum uſq;, quod aiunt, euacuetur ægrotans uireis proſterni, & iecur perfrigerari neceſſario, incõfeſſo exiſtit. Cuius rei gratia ſummo ſtudio & perpenſione non leui conſiderandũ eſt, an ſanguis detrahẽdus ſit nec ne hydrope implicitis, anceps etenim ac ſonticum ſecum adfert non in loco ac tempore facta ſanguinis miſſio. Quoniam non circunſpectim in hoc morbo ſanguineo humore ablato ſæpenumero interitum accerſit & conciliat. Quare in his duntaxat probatur tãquam utilis phlebotomia, quos uiſcerũ uexat obturatio haud mediocris, & phlegmone ſcirrhoſa, & ſi tum quidem maxime uires deiectæ non ſint. Et profecto rebus ita ſe habentibus, ab eo remedij genere auſpicanda eſt hydropicæ ægritudinis curatio, quibus utiq; epithema quoque contra lienis & iocinoris duritiem ualidum ſuperponere ẹxpedit. Efficaciſſimum autem ad hanc rem eſt in hunc modum cõfectum medicamentum & impoſitum.

Epithema ad anaſarcam.

IN aqua ἀνὰ σάρκα magna utilitate inducitur epithema quod habet guttẹ ammoniacẹ, iridis Illyricæ denarium pondo ſedecim, liquoris panacis denarium põdo octo, libanotidis, κάγχρυος denarium pondo ſex, bdellij denarium pondo ſedecim, ſtyracis, ſeui uitulini, chalbanes ſingulorum denarium pondo octo, piperis grana centum & ſexaginta, cerẹ denarium pondo duodequinquaginta, magmatis, olei irini quantum ſatis eſt. Vini autem quantum ad leuigandum arida res poſtulat. Illud autem ſcire oportet quod in hac conſtitutione non eorum modo medicaminum, quẹ emolliendi, aut diſijciendi, diſcutiendiq; uireis obtinent, uerum eorum etiam quæ tumorem reijciendi reprimendiq; potentia prædita ſunt, uſus commendatur. In quo cenſu numerantur quorum compoſitio talis eſt.

Epithema malacticon & diaphoreticum.

ID accipit ceræ, picis aridæ, aluminis liquidi, nitri, pollinis thuris uniuscuiusque denarium pondo centum & nonaginta duûm, aloës denariũ pondo nonagintasex pyrethri denarium pondo duodetriginta, mali terræ, denarium pondo uigintiquatuor, olei tantundem, aceti quantum satis est. Redige in epithema, cataplasmáue. Huiusmodi quidem medicaminũ subsidijs hydropi anasarcæ & obturationibus, duritiebusque succurritur. Cæterum si ἔμφραξις, hoc est, obstructio mediocris infestet, summa utilitate in potu præbetur pastillus διὰ ἀμυγδαλῶν cuius supra in capite de affectionibus iocinoris est compositio. At si quos prægrandis & immodica oppilatio excruciare uidetur, non imbecillis, sed ualentioribus occurrendum est antidotis, præsertim quum iecur scirrho tentatur. E quorum numero primas facile tenet pastillus in hunc modum concinnatus.

Pastillus ualde nobilis.

SVmito croci, spicæ nardi, florum rotundi iunci odorati, cinamomi optimi, myrrhæ cuiuslibet denarium pondo duûm, mellis Attici crudi denarium pondo uigintiquinque. Conformato pastillos denarij põdere singulos, quorum unum in uino melleque præbeto. Vtilissimũ etenim est præsidium, iocinoris insensilem duritiem (quem Græci σκίῤῥον nuncupant) insigniter expurgans & præsentissimo auxilio curans.

De hydrope ascite & tympanite uocata, Cap. XXX.

QVæ hactenus enumerata sunt medicamentorum auxilia, non tam anasarcæ, quam ascitæ & tympanitæ, etiam uehemẽter expediunt, quæ alioqui medicaminibus purgandi uim habẽtibus, & lotium proritãtibus, aquamque prolicientibus deducentibusque quæ ὑδραγωγα, id est, aquiduca Græci cognominant, potissimè curatur. Et si frictiones quoque cum sale & oleo ex nondum maturis oliuis expresso, quod ὠμοτριβὲς uocatur, & cucumerino, sycionióue, & cyperino adhibeas non minus efficies. Esto autem frictio mediocris, ne uiolentia quadam materia ex imo rapiatur, sed ex superficie potius summæ cutis, aut ex cute sola trahatur, quo melius euaporet & digeratur. Proinde his adijcienda sunt quæ & humores digerant, & tumores arceant, & exiccent. Cuius generis censentur, quæ hypotetria uocantur, cuiusmodi compluria extant priscis reperta & huic rei destinata. E quibus omnibus præstantissimum, ualidissimum, & cæteris etiam uiolentius habetur, quod ex hisce constituitur.

Hypotetrion

Hypotetrion in primis conducibile.

HAbet resinæ tostæ frixæue denarium pondo centum octogintatriũ, ceræ, picis aridę cuiusq; denariũ centum nonagintaduũm, aluminis liquidi, nitri, sulphuris ignem non experti, pollinis thuris, singulorũ denarium pondo nonagintaseptẽ, pyrethri denariũ pondo duodetriginta, bdellij, guttæ ammoniacę, cardamomi, uisci quercini, mali terræ, olei uniuscuiusq; denariũ pondo uiginti quatuor, aloẽs denarium põdo quadraginta sex, aceti quantũ satis est. Prępara, & utere. Atqui id quod proxime sequit̃ huic in digerẽdo, & tumores reprimendo ne tantillũ quidem cõcedit.

Aliud discutiens & reijciens.

HAbet atramenti sutorij, spumæ nitri, aloẽs, uniuscuiusq; trientem, cerussæ, ceræ, singulorum semissem, olei dextantem, aceti acerrimi quantum satis est. Arida conterantur cum aceto ad mellis usq; crassitudinem. Cerussam in oleo tãtisper dum digitos non inquinet, decoquito. Deinde ceram immitte, & in pila particulatim emollito, & utere. Nã id non aquæ inter cutem modo, sed & pluribus alijs affectionibus præsenti est remedio, quoniã lien induratum resoluit, abscessus desiccat, durities scirrhosas, & ophienas, humoresq; in artubus conglobatos tophosúe discutit & exiccat. Hydropẽ præterea capitis adipis in quacunq; pręter naturã incrementum, & pultationẽ à Græcis ἀθίρωμα uocatum. Admota uero resina, abscessionibus secundũ aureis parotidibusúe medet̃, & alijs pręterea multis lãguoribus subuenit. Proinde non erit despiciendũ, eo quod immensæ commoditatis est, in ea hydropis specie, quam ἀσκίτην Græci nominant, maxime duritia non magna ilia hypochondriáue molestante. Sin amplior durities eas parteis & iecur comprehẽdat, ijs sanè medicaminum auxilijs, quæ exta emolliendi, & humores qui profundè in omento, quod à medio uentre pendet, ἐπίπλοον à Græcis uocatur, & ea membrana quæ omento iungitur περιτόναιον ab eadem gente dicta, continentur omnes discutiendi uireis obtinent, subueniendum est. E quorum numero est quod proxime sequitur. Constat autem id ex ceræ, picis pineæ, picis brutiæ, nitri rubei, siccarum baccarum lauri, seui taurini, guttæ ammoniacę, pollinis thuris singulorum asse uno, quæ soluenda sunt soluãtur, & contundenda contundantur in puluerem qui eliquatis inseratur. Deinde pariter in pila conterantur. Sublatisq́ue omnibus, utere. Optime facit quum ad aquam inter cutem, tum ad eam speciem qua uenter plurimum flatibus intenditur,

creberq́ intus ex motu spiritus sonus existit, quam τυμπανίτην uocitarunt medici, tum ad iocinoris scirrhos & ad alia ferè infinita. Cęterum id quod subnectam, diligentius ceu conducibilius considerandū est, quoniam non tam flatulentos spiritus dissipare, quàm durities quoq; & scirrhos expeditè & exactius permollire solet & efficaciter eliquare potest.

Medicamentum spiritus & duritias emolliens.

HAbet resinæ frixæ, aluminis liquidi, nitri fului, sulphuris apyri, hoc est, ignem non experti, mannæ thuris singulorum pondo, picis aridæ, ceræ cuiuslibet dupondo, olei ueteris heminam unam, aceti quantum ad arida diluenda satis uidetur. Quibus contritis utitor: nam id sæpius usu & experimento cognitum est plurimum conducere. Haurit etenim ex alto & extrahit humores, & scirrhos egregie discutit atq; resoluit.

De ratione uictus aqua inter cutem languentium.

IN aqua inter cutem, siue ex proprio iocinoris affectu, siue per compatiendi rationem hic morbus acciderit, quoniam huic uisceri sorte quadam à natura uis effectiua sanguinis tributa est, mutato inibi chilo in sanguinem per reliquas corporis parteis idem humor alimenta transfundit, considerandæ sedulo sunt eduliorum, quæ administrantur qualitates, ne uidelicet difficilis decoctionis, neue distractionis (quam ἀνάδοσιν Græci dicunt) ægerrimæ existant. Sed, uno uerbo, nulli facultati contumaciter renitantur.

De panibus accommodis hydropicis.

PAnis igitur in furno clibanóue decoctus, & ob id κλιβανίτης nuncupatus, seminibus carminatiuis, sic enim uulgo quæ flatus discutiunt ad pellant, & urinam prolicientibus, deducentibusq́; humores. Verbi causa, aniso, cumino, fœniculi semine, & semine petroselini admixtis, pręstantissimus est. Et si in uniuersum in hac constitutione multus panium usus interdicendus sit. Conducit uero probe fermentatus prædictis seminibus admixtis, eo quod ita nihil neque stipticitatis, neque quod obturandi uim habeat in se complectitur.

panis multus obest.

De oleribus.

COnueniunt hydrope correptis præsertim si febris non adsit quæ calfaciendi & extenuandi uim possident. Verbi gratia, apium, apium petrosum, daucus, eruca, pulegium, rapum, brassica, allia, cepe, porrum, & id genus cætera compluria, extenuandi, euacuandi, calfaciendiq́ue potentia prædita.

De

De piscibus.

PRobantur uero ex omni piscium genere non nisi asperi, squamisque intecti quos uulgo dicũt aspratiles & saxatiles, in iure cum aniso conditi, uel piperis paululo admixto.

De uolucribus.

EX auibus autem pulli maxime competunt, & uolucres cæteræ syluestres magis quam domesticę & altiles. E quorum classe censentur perdices, merulæ, turdi, turtures, & cæteræ aues non aues, exceptis his quæ sunt humido & copioso nutrimento saginatæ. Nam hæ aduersissimæ hydropicis sunt.

De carnibus.

IN omni porrò carnium esu modum seruare expedit, & præferendæ sunt non pingues, præsertim syluestres. Verbi causa, caro caprina, ceruina, caprearum & aprorum. Vitanda est leporina. Cæterum earum elixationem cum cibarijs extenuantibus fieri expedit. Assatę palato melius arrident, & citius hydropicis succurrunt.

De cute testacea præditis.

PIsces & cætera quæ putamine, testulaque continentur ὀστρακόδερμα à Græcis uocantur, puta ostrea, cirrhitia, aut schema, oblectationis modo gratia desiderantibus moderatè offerantur, id præsertim si desiderio eius tenentur maximo, respectu nanque affectionis eis quibus non est feruor aliquis, aut febris potius, ne per somnum quidem conceduntur, potissimè si hydrops tympanites infestat.

De legumentis.

IN quauis hydropis specie legumina quidem prohibenda sunt, fermè omnia, sed in primis utiq; in tympanite.

De bellarijs.

SEcundę præterea mensę quæ à Græcis τραγήματα adpellantur, è quorum censu sunt, amygdalæ & pistacea neutiquam expediunt. Vuæ uero & palmulæ rarissimè. Castaneas quoq; & nuces manibus & pedibus fugere in aqua inter cutem congruit.

De uino hydropicis congruo.

VInum in hydrope præcipue commendatur uermiculum, uel cyreũ, uel ascalonite, præsertim ualde annosum, & austerum. Quæ sanè non lotiũ modo proritãt, sed, quo nihil in hoc morbo præsentius est, humiditatem exiccãt. Nisi forte propinationẽ (πρόπομα Græci uocãt) absynthij

potissimè

potissime cui cassia admixta sit, & spica nardi commoditatis plus adferre contendas. Pręfertur uero fructu non parum prædictis omnibus propinatio apij. Quibus utique demptis reliqua cuncta (ut inimica) damnantur propomata.

De exercitijs hydropicorum.

IN hydropicis curatione uix quicquam utilius censetur exercitationibus, præsertim si in maritimis regionibus exerceantur languidi. Expedit uero in primis equitare, & huc illuc in cathedra circunferri. Cæterum pedibus, si per uireis laborantis fieri queat, deambulare multum, & quandoq; currere, quàm gestari, satius est.

De frictionibus.

HYdropicis conducit cottidie ter quatérue, uti frictione uehementi. Quoniam hæc meatus conniuentes aperit, humores desiccat, extenuat, & disijcit. Neque etenim quicquam in hydrope alienius, & pestilentius quam si per meaculos obturatos, uel conniuentes non datur dissipatio, ita ut flatuosi spiritus cum humoribus conflati nequeant digeri. Nam si impediatur in corpore occlusis meatibus digestio, consequens est, & certe necessarium in uentrem, aut peritonæum sese recipiat & deriuetur quicquid humoris, spiritusq́ue intra corpus continetur. Perfricandi sunt itaq; in hoc malo constituti aridis manibus, uel cum oleo & sale quandoq;, uel oleo sycionio, hoc est, cucumerino, uel cyperino, & alijs quibusdam calfacientibus.

De balneis.

BAlneorum usus in morbo hydropico aduersissimus habetur, propterea quod plus obsit quam prosit. Atque ijs potissimum qui temperamento sunt frigido. Lauacris etenim (ceu antea demonstratum est) multo uehementius perfrigerantur hominis corpora, quam percalefiant. In uniuersum enim uiscerum affectionibus non multum expedit. Proinde extenuantibus potius, diaphoreticisq; uel dissipantibus utendum est subsidijs, cuius sortis sunt farina erucæa, sal nitrum, & id genus cætera. Siquidem pleraq; alia maiores nostri obseruauêre, & tradidêre quę corpus extenuandi, & digerendi quoq; uirtutem obtinent. Sunt igitur huiusmodi quę in primis expediunt, solicitius perpendenda, & ex ijs ipsis id genus alia deligenda. Atq; ad hunc quidem modum aquæ inter cutem nulla febre comitante succurrendum, censeo.

De hydropici

De hydropici morbi cum febre coniuncti curatione, cap. XXXII.

VBi uero hydropem febris comitatur, eduliis, haud adeò calfacientibus est utendum. Quin etiam neque uiscera sunt calidis rebus obruenda. Facessant & propinationes calidæ potentiæ, & eiusdẽ facultatis quæcunque antidota, & purgatoria medicamina. Imò satis fuerit, si ægrotans oleribus intybo uidelicet & syluestri endiuia scariolaue, σέρις adpellata, & τρόξιμα nutriri. Quibus & brassicam, & maluam, uel rapum, & cichorium utiliter adiicias, & præcipue radices apii. Capita insuper porrorum cocta sæpenumero, & elixos asparagos mixturæ implicita dare conuenit. Antidota sæpius iterare malum est, potissimè quæ ex speciebus constant aridis, & acritudine præditis. Vitanda sunt ad hæc medicamenta calidioris facultatis purgatoria. Nullum enim reperies medicamen calidæ potentiæ, hydropem cum febre implicitis conducibile. Quoniam sitis, quæ alioqui quum febris tum hydropis comes, inde augetur, & febres magis inflammãtur, & alia sub his ingrauescunt, comitanturque incommoda. Nam si ancipites morbos intercus comitetur, æstus perpetui adsunt, quoniam continuo febricitant. Neque sanè, ut quibusdam uidetur, admirandum est, ardorem accedente hydropico morbo non extingui, & febrim continenter persistere. Quin etiam sub aqua non raro febris quoque æstuosa & ardens ingruit, & durat cui utique iuxta qualitatem delinquentem mederi oportet. Nempe pro re nata nunc calfacere, nunc refrigerare, uel utrũque pariter: Vt enim febres infrigidantibus solantur, aqua uero inter cutem iisdem malè afficitur: ita hydropi calfaciendo succurres, febrim magis incendes. Præstat igitur rebus ita se habentibus mixta ex his duobus curatione & undique temperata occurrere, & his quæ uiolentius uigent, aliis interim quæ minus lædere uidentur non neglectis, insistere. Verbi gratia: Si febris longe excedit, frigida potius quàm calida sunt adhibenda, quibus febres leniuntur & expurgantur, quoniam contraria contrariorum sunt medicamenta. Nulla enimuero ratione aquæ inter cutem mederi possis febre non prius profligata, & ardore innaturali non extincto. Nam hæc diuturnior interimit, illa solitaria quoque languentem exanimat. Quælibet namque intemperies, siue æstus, siue frigoris si longo tempore radices egerit, uireis deiicit. Viribus autem prostratis alimentum sumptum neque cõcoquitur neque digeritur, neque in sanguinem permutatur, uerum ipso corporis uapore

Contrariorum morbi.

uapore aquam nutrit. Nam ex eo quod hominis corpus non alitur (quod malum Græci ἀτροφίαν & σύνθεσιν quæ tabis species sunt uocant) hydrops prouenit. Faciat autem tibi fidem Galenus. Cernimus etenim, inquit, σύνιθεσι creatam, & hanc ex æstu potius quam ex algore. Oportet ergo medicum Hippocrate autore, non tam præsentia, quàm præterita & futura cognoscere, ac tum deniq; manum medicam adhibere. Sunt enim qui hydrope cum febre pariter implicitos calorificis curãdum autument, at illi toto, quod aiunt, cœlo à scopo aberrant. Nouimus nanq; complures gelidis medicaminum præsidijs pristinæ sanitati redditos. Id quod tum maxime accidit, quum corporis singulæ partes in suam remeant naturam ex uiscerũ intemperie. Iocinore quoq; bene temperato pro suo munere probum sanguinem generante. Ardore nanq; algoréue eodem exto malè temperato, sanguifica uirtus improbe suam functionem absoluens, non frugi sanguinem, sed corruptum & malè consummatum, uel aquam potius in corpus diffundit ac spargit. Proinde tum quoq;, ceu in singulis de omnibus hydropis speciebus memoratum est, ab inculpata uictus ratione auspicanda est curandi ratio. Deinde ad ea quæ purgandi uim obtinent deueniendũ est. Sed paulatim, sensimq́;, ut diximus, non repẽte & una modo uice ubertim, neq; medicamenta purgatoria, quæ καθαρτικὰ à Græcis nuncupant, neq; edulia, aggrediunda sunt. Verum inter exordia statim uitare oportet cibaria siccifica, & medicaminum quæ acrimoniam habent auxilia, sed pedetentim potius, quasiq; per gradus quospiam ab imbecillis, blandis, & mediocribus ad uehementiora, ualidioraq; procedendum est remedia. Post hæc tutius adhibentur, quæ ampliorem calfaciendi corpusq; extenuandi potentia prædita sunt. Euacuationes etenim quæ ubertim subito fiunt, & epulæ plus quam par sit calidæ carnes hominis magis eliquant, & remittunt, humiditatibusq; inde resolutis corpus humoribus magis infartiunt, quàm exonerent. Pari ratione si refrigerium morbus postulat, frigorificis quidem agendum, sed lente semper à paucis & mediocribus auspicando, et per paucula interualla particulatim aliquantulum adijciendo, paulatim ad grandiora ualẽtioraq;, hoc est, quæ maximam atq; uehementiorẽ adeò refrigerandi uim possident, deueniendum est adminicula. Quod si hoc modo procedatur in istiusmodi morbi curatione, citra omnem planè oblæsionem sanari poterit languidus, adeò scilicet uti, haud difficulter curandi rationem ferat, & ex consuetudine corpus paulatim temperaturã nanciscatur.

ciscatur. Confugiendum uero ad purgationes est. Nam tales egent euacuatione. Quibus ritè peractis, ad balnea deueniendum. Præter hæc gestationes quoq; (quæ inuicem exercitationum fiunt) in hac hydrope, mediocres expediunt. At qui natura pituitosi sunt & frigidioris temperamenti, his thermæ optime conueniunt. Graciles uero & aridi natura & quos febris affligit, lauacra sibi ex aquis fluuiatilibus utiliter oleo illiti præparāt. Cæterum nec illa sint perpetuo calida, sed identidem tepida in calidiora, & hæc rursus intemperata, ut supra comprehensum est, pro diuersa intemperiei qualitate permutentur.

De morbo regio quem & arquatum dicunt, Cap. XXXIII.

AVrugo, quod uitium Græci ἴκτερον uocant, bilis est per totum corpus resusio. Cuius plurimæ quidem habentur species, sed causæ & notiones eædem. Oritur sæpius ratione boni decretorij in febribus, prorumpente uidelicet ad cutis superficiem bilioso humore. Oritur & ex obturatione iocinoris & meaculorum circa ipsum, & ex inflammatione eius uisceris aliquoties, nonnunquam ex utrisq; simul.

Signa morbi icteri.

MOrbum arquatum color arguit, quū reliqui corporis, tum & quidem maxime oculorum, in quibus id quod candidum esse debet lutore inficitur. Affligit præterea sitis & capitis dolor, & accedit plerunque singultus, & hypochondrij dexteri lateris durities, & dyspnœa, membrorumq; resolutio.

Curandi ratio ex monumentis dempta Galeni.

ICterus seu regius morbus ratione decretorij proueniens in febribus facilis est curationis, siquidem solis, duntaxat balneis aquarum potabilium, & oleo discutiente, & cunctis cutem rarefacientibus curatur. Qui uero ex obturatione uasorum secundum iecur oboritur, huic omnia quæ ualde abstersoria subueniunt. Quemadmodum inflammato iocinori, singula inflammationibus consecrata remedia. Si concurrant simul obturatio & inflammatio, laxantia, pariter & extergentia citra caliditatem, conueniunt.

Pharmaca icterica Andromachi.

AB Andromacho quatuor remediorum genera ad regium morbum indiscretè & simpliciter sunt tradita. Quorum usus quidem si febris non adsit à periculo immunis, si adsit, perniciosus est, ac minime tutus, præsertim si cum uino quis, aut œnomelite ipsa porrexerit, quemadmodum

GELSVCHT

ipsi interdū propinauimus, in febribus scilicet blādis & mediocribus uisceris'q; obturatione. Cæterum in oxymelite non ualde acido tutius est, huiusmodi quatuor medicaminibus uti. Sūt uero illa, iuxta ipsius dictionem hac serie descripta.

Ad arquato morbo correptos.

VInum putamini colocynthidis infunde, & ubi calfeceris potui prębeto, aluum subducit, thus quoq; idem pręstat.

Alterum ad arquato implicitos.

ADianthi triobolum, nardi obulos duos, absynthij denarij pōdo unius, myrrhæ obulos treis, passo sapáue excipito, & in duobus aquæ cyathis, nucis ponticę, hoc est, auelanę quantitatē bibendum prębeto.

Tertium ad ictericos quo solenniter utor.

HErbam lanariam croco infice, & auelanæ quantitatem cum aqua, uel hydromelite præbeto. Dari quoque potest anchusæ unius cochlearij mensura.

Quartum ad ictericos secundum Apolonium.

ERui denarium pondo uigiti quatuor, cornu ceruini cremati denarium pondo octo, thuris denarium pondō trium, nardi Gallicæ denarium pondo duûm, nardi Syriacæ denarij pondo unius, piperis denarij pondo unius & semis, floris rotundi iunci odorati denarij pondo unius, myrrhę obulorum pondo duorum, cassię obuli pondo unius, cinnamomi tantundem. Quo utendum est arido cum uini mulsi trium cyathorum mensura.

Victus ratio ictericorum.

IN aruginosorum porrò competenti nutricatu, uiuendique ratione, idoneis deambulationibus, & multa unguentorum frictione, siccis preterea fomentis (quas Græci πυρίας uocant) utere, & his quæ mox subijciam. Tradunt eos qui in febribus arquatum incidunt, fuluo rubi canini fructu comesto sanitatem confestim pristinam recuperare. Succus ad hęc herbæ chelidonij cum uino, uel hydromelite in potu sumptus pręsentis est auxilij. Vel adianthi, uel rubiæ radicis triobulum cum aqua mulsa propinato. Vel linctum ex herba lanaria, & melle concinnatum, dato. Vel fellis ursini cyathi unius mensuram potui dato. Vel hyperici denarij pōdo unius, cum uini mulsi, aquæ'ue mulsæ cyatho uno. Vel helxines decoctum diebus quinq;

bus quinq;, aut sex cũ uino mulso. Vel stercoris canini candidi uncias duas cum mellis uncijs tribus, per triduum potui exhibeto. Potionantur item utiliter cum lichenibus saxatilibus hydromelite permixtis icterici. Vel lichenis in testaceis, lapidibusue nascentis denarium unum bibendũ in meraco porrigito. Vel † cardamũ cum olei cyatho uno potui præbeto, naribus uero radicẽ eius inijce. Vel absynthij cochlearia quatuor, nisi cochlearia tria, in oxymelite dato. Vel rumicis acutę, uel rumicis radicis (hãc Gręci λάπαθον illã ὀξυλάπαθον cognominãt) leuigatę acetabulũ cũ hydromelite ministrato, si febris desit cũ uino seu aceto mulso. Vel adianti, & mentę, & rubiæ æquas portiones in aqua elixans heminã unã potui dato, & insolatã subdio tempore longo, & sitibundo et anhelanti, ut postq̃ biberit, exudet, ilico colorẽ permutat. Vel leporis coagulũ in uino meraciore præbeto diebus quinq; aut sex. Vel scolopendrij denarium pondo quatuor in uino ieiunanti potui dato per dies quinq; aut sex. Vel mentam, & herbã rubiã, & adiantũ pari mensura cum aquæ cyathis duobus. Vel foliorũ crudorum betæ denariũ pondo sex, myrrhæ obulos duos cum aqua mulsa ieiuno potandũ exhibe. Vel lauato prius & ieiuno cũ uini hemina dimidia porrigito. Vel adianti denarij pondo unius, myrrhæ denarium põdo duûm, mentæ denarij pondo unius in aquæ heminis duabus donec media pars cõsumatur decoquito. Post hæc ubi plurimum deambulaueris probe fricato, spirituq; etiamdum suspenso, potui dato. Et id per biduum facito.

alids cardamomum

De renum morbis & curationibus, atq; adeò primum de calculo, Caput XXXIIII.

EX renum morbis qui Gręcis νεφρίτιδες dicuntur, princeps ferè constituitur λιθίασις, hoc est, morbus calculosus, qui ex uiscidis crassisq; humoribus immẽso ardore in renibus in calculos crematis gignitur. Quemadmodum enim figulum ex luto terræ uascula & imagũcu las fingere cernimus, & eadem uel à solis æstu exiccari uel igne decoqui, adeò ut in lapidem indurata aquæ credita non diluantur. Ita & ingens quasiq; igneus renum calor (talis enim quandoque renes occupat) ex humoribus lapillos procreat. Quæ cum ignorare non possumus, quia persuasum id omnibus est, accuratius solicitiusq; operam demus, ne qua crassior aut uiscosior colligatur in eo uiscere materia, neq; incendiosus quispiam calor ex calidiore intemperatura proueniente, eam partem occupet, sed potius subinde minuendo temperetur.

Notæ nephritidis.

EST uero accuratè discutiendum, an calculi renum dolores inferant, nam eis eadem ferè quæ colicis cõtingunt, & adeò paria sunt utriusq; morbi indicia, ut intra principia uix sagacissimus quisq; discernere queat. Vtrinq; enim uomitus elicitur, & aluus constricta non respondet, inflationes tensionésue stomachi atq; iocinoris impetũt. Quum igitur huiusmodi cõmuniter & in nephritide, & in colica ægritudine iuxta usu ueniant, officium fuerit egregij artificis solertim & accurata perpensione utriusq; causas, ne quo modo lateant, examinare. Dirimũtur ergo eiusmodi discrimine: Vomitus, & si communis sit utriq; affectioni, in morbo tamen qui in pleniore intestino, qđ κῶλον uocatur, fit frequentior & largior auiditas, & in his qui cruditate laborant & natura pituitosi sunt. Venter item actius cohibet & flatus acrius quàm in nephritide uexant. Nephretici uero non ita afficiuntur, sed partim aluo, quum aliter non responderet, ducta, & curatione iusta admota suo deinceps munere uẽter fungitur, partim sua spõte peditus æduntur, & uentris munia comitantur, quod in colico morbo nunquã accidit. Est præterea lotiũ eorum summo studio conspiciendũ, inde enim maxima cognitionis pars cõstabit. Nam cholici urinã emingunt pituitosam, cum plurimo sedimine. Nephretici uero sabulosam cum pauca hypostasi quũ in cholica ægritudine nihil unquum sabuli conspiciatur. Vbi porrò renes affecti sunt, dolor cum grauitate ac pondere fixius in uno uidetur hærere loco, nempe renum, ac fœmoribus retro, & hypochondria, quæ ilia dicuntur, uehementius dolitant. Plenioris uero intestini morbo uexati, anteriore magis parte dextraq; potius excruciantur, & inflatione uexati, spiritum elidunt. Nephreticis ad hæc urina supprimitur, cholicis nunquam. Ad hũc itaq; modum discrimen inter nephreticam & cholicam ægritudinem olfacere oportebit.

Nephritidis curandi ratio.

CAlculos renum morbus hac ratione curatur. Inter ipsam statim morbi accessionem relaxantia & mitigantia medicaminum auxilia adhibe. Et si balnea cæteris cũctis utilitate præstent, quoniam dolores sedare pariter & morbo mederi assolent (cholicos igitur dolore mitigare quidẽ, sed non tollere, nephreticos uero & placare & succurrere itidem consueuerunt.) Vbi uero lauerit ægrotus, locus affectus oleo chamæmelino perungendus est, Inq; solio multum diuq; perfricandus. Expedit pręterea uno

quoq;

quoq; die non semel tantum, sed bis ac ter, aut sæpius in frigidã Nymphææ am descendere, quam & piscinam cognominant. Æstiuo autem tempore diutile inibi immorari conuenit. Sũptis uero à lauacro linteis abstersorijs decoctum radicis cardui syluestris cum apij radicibus & modico anisi in aqua ad tertias elixum potui dato. Quod si post hęc dolores etiamdum permanserint, neq; quicquã urinæ adiunctis calculis emingatur, elixationem pentaphylli, inuoluto linteis uestibus abstersorijs bibendum præbeto, suauiter nanq; sed strenuè satis succurrit. Verum isthoc quinq; folij potu non nisi extra lauacrum utendum est, & decocto interdum oxymel miscẽdum est. Adijci etiam poterint simplicia quæ lotium proritandi uim possident. Verbi causa, polytrichum, apium, gramen. Quod si pentaphyllon ad manum non fuerit, radices eius, uel iryngium, quod Romani capitulum cardui uocant, uel erysimum, uel prionida eius loco. Facta inde decoctione potui dato, magnificè iuuat.

De remedijs quæ extrorsum adhibentur: Verbi causa, fomentis, & crumenis, cilicijsue.

FOris autem nephreticis adplicare conuenit crumenas (quos sacculos uulgo uocãt medici) ex furfuribus tritici factas atq; decoctas, cum anthemide, quam chamæmilam medicorum scolæ adpellant, & altheæ radicibus, & aneto, & sertula campana, & oleo chamæmelino, nam identidẽ marsupia huiusmodi commutari expedit. At si dictę elixationi fusures inditi non sint, addatur oleũ dulce, & pannos in ea imbutos calentes languẽti loco impone. Aluus pręterea cum clystere quidem, sed clementi & neutiquam admodum acribus remedijs constante subducenda est. Verũ oleo potius constituatur. Quin potius humores acutos laxandi extrahendiq; potentiam habens huic rei peridoneum iudicari debet enema. Cuius classis conficitur ex decocto altheæ radicum, fœnograeci, caricarum, furfurum triticeorum, herbæ anthemidis: Oleo item chamæmelino, uel ptisanæ succo, adiecto oleo rosarum, uel chamæmelino, uel unà cum luteis ouorum inijcere summopere congruit.

De ceratis & cataplasmatis.

EXpediunt porrò locis qui doloribus excruciantur cerata, ex cera & oleo chamæmelino, rosaceo pariter & croceis ouorum concinnatæ. Vel certe hunc in modum contextum: Sumito olei ex chamæmila denarium pondo sedecim, olei rosarum denarium pondo duodecim, cruda ouo-

rum lutea numero sex, ceræ candidæ crudæ denarium pondo uigintiqua tuor. Omnia quemadmodum oportet præparabis, & linteolo superinductum dolenti loco impone, plurimum inde emolumēti resultabit. Nam id non mitigat modo ac placat dolores, sed & loci intemperiem emēdat, mali causam cōminuit, & lapidis deniq; generationem impedit. Quod si his actis parū proficitur doloresq; sui similes esse pergunt, & lapilli, uel nimietate, uel quantitate exitu prohibentur, ualidioribus agendum est medicaminum auxilijs. Verbi causa, ex sanguine hircino cōfectis, cuiusmodi hoc modo adpositissimum & utilissimum concinnatur. Sanguinem hirci panniculo inditum & missum in mortarium cum frumento hordeaceo leuigato, & cataplasmatis modo locis dolentibus superinducito. Summe nanq; & mirabiliter hoc cataplasma ad tophos, quos Græce πώρους uocant, & calculos qui in renibus aut uesica generantur, facit.

De poculis nephreticorum.

POcula quæ calculos comminuere possunt, ex his hoc modo constituuntur. Sāguinem hircinum probe siccato, siccatumq; leuigato, & per incerniculum traijcito, deinde pulueris huius cochlearium unum his qui calculum quum in renibus tum in uesica habent potui dato. Cicadas porrò simili modo arefactas & in farinam tritas sublatis pedibus ac pennis in balneo languenti potandum ministrato, potissimè dum in solio consistit. Præstat uero si cum œnomelite propinetur, uel admixto condito. Sunt uero hæc ualidæ potentiæ & simplicia, & multorum testimonio probata. Bonitate uero & uehementia cætera anteit sanguis hircinus hunc in modum præparatus: Mēse Augusto sartaginem patellámue testaceā recēs à figulo absolutam aqua impleto & ad focum donec ferueat, & terræ saporem exuat, ponito, interemptoq; hirco sanguinem, nec primum, nec ultimum, sed medium uase excipito, quem ubi coierit, minutim incisum in sartagine denso linteolo duplici, eandem coopertam sub dio ut à sole lunaq; torrefiat, ubi aruerit, conterito, atq; in pyxide reponito, & ubi necessitas fuerit, mystrum unum potui cum defruto (ut ostensum est) porrigito. Est uero medicamentum illud non recens à nobis repertum, sed à priscorum quoq; medicis probatissimis, unde ceu hæreditario iure accepimus, experientia olim cognitum. Mactandus uero hircus est integræ ætatis. Esto autem iusta ætas quatuor annorum neq; plurium, neq; pauciores, & saginetur prius, quo sanguinis odor commendabilior reddatur, folijs fœniculi,

seu

seu hederæ, seu lauri, potusq; eius amomo condiatur. Nos uero sanguini hircino myrrham troglodyticam adijcere consueuimus, & intensissimis doloribus infestantibus, & nihil lotij præ magnitudine lapidis emittentibus, potui exhibuimus. Qua potione sumpta tophos perfractos atq; comminutos unà cum lotio redditos sæpe conspeximus. Hoc porrò identidem hausto potu, lapillus minutim confriatus pauxillatim proiectus est, neque in eius locum alij renati successerunt, nam & hoc sanguis ille prohibet. Vocatur autem hoc poculum θεῶν χεῖρες, hoc est, deorum manus (quo nomine medicamentum perquam salutare, & diuinum quodammodo nuncupauère) eo quod & dolores amouet, & renum lapillos eximiè conterit, & expurgat, neque deinceps alios renasci sinit. At si in promptu sanguis ille hircinus, quum res postulat, non sit, potio, quam nunc subijciam cum condito, eius loco sumenda est, quæ parem ferè calculi comminuendi, expellendi & nouam eius generationem arcendi facultatem obtinet. Eius descriptio talis est.

Alius lapidem confringens ac proijciens potus.

ACcipe spicæ nardi, phu, saxifragæ, betonicæ, asari, seminis lini, petroselini uniuscuiusq; denarium pōdo sedecim, costi, folij cuiuslibet denarium pondo octo, quibus redactis in puluerem dabis mystrum unum ante prandium cum condito communi bibendum ægroto.

Potio dia nardon, hoc est, è spica nardi confecta ualde utilis.

POculum διὰ νάρδων constat ex spicæ nardi, piperis singulorum uncia una, cassiæ, costi uniuscuiusque sextante. Rediguntur pariter in farinā omnia tenuissimam, cuius datio existit cum aqua quum uespere, tum mane cochlearium unum.

Alia ad eadem conducibilis.

SVmito rutæ syluestris, maluæ syluestris, & apij radices ęquis partibus & cum uino decoquito, cremoremq; expressum aquæ cōfundens, cochlearia indè bina potui dato. Has igit̄ & id genus alias potiones infestāte paroxysmo & urinarijs meatibus, per quos lapidi iter est, obstructis, usurpare expedit. Caueat ꝓinde lāguidus ne extra acerbationē, nullo cruciatu scilicet uexante, huius farinę subsidijs utatur, ne prauè tēperata reprehendant̄ renū loca. Qđ si huiusmodi rebus adhibitis parū aut nihil ꝓficiat̄, dolores q; persistant, discrimenq; haud ita leue portendāt, adeò ut uirib. planè deiectis uigiliæ perpetuæ molestēt, dispiciēda sunt antidota anodyna, quę

mitigatis doloribus somnum accerseant, calculos confringant & cõminu ant. Verbi causa: Philonium, panicea, & theriaca, haud admodum annosa, uel per se, uel admixto philonio. Quod omnium prestantissimum censetur, quoniam uireis restaurat & dolores lenit. Simile præsidium nephreticis præstat hoc antipharmacum, cuius compositio est huiusmodi.

Antidotum pro renum doloribus, ulceribus item renum ac uesicæ ualde anodynũ, hoc est, confestim omnẽ dolorẽ sedans & amputans.

PIperis candidi, seminis albi alterci, quod ὑοσκύαμον Græci uocant, cuiusq; denarium pondo uiginti, lachrymæ papaueris (quod ὄπιον est) denarium põdo decem, croci denarium pondo trium, pyrethri, euphorbij singulorum denarij pondo unius, seminis cucumeris satiui, seminis apij uniuscuiusq; denarium pondo sex, seminis rumicis, seminis cicutæ, amygdalarum amararum mundatarum, seminis fœniculi cuiuslibet denarium pondo trium, mellis quantum satis est. Fiat cõfectura, & uehementissimis doloribus infestantibus utere.

De renum inflammatione, Caput XXXV.

EST præterea quando inflammatione renes conflictantur (quẽadmodum & uesica) id si ex humorũ equaliter se habentium exuperantia quam plethorã uocãt, unà cum earundẽ partium oppilatione prouenit, mox à curationis exordio sanguinis detractiõe obuiam ire expedit, quã si comitẽtur ilico medicamenta, quæ uulgo dicũtur laxatiua, nihil delinquitur. Vidimus nanq; cõplures nihil aliud facientes hisce duntaxat remediorũ subsidijs ad pristinã omnino sanitatẽ fuisse reuersos. Reuoca porrò ad memoriã quum eas quæ à nobis tum quæ à priscis autoribus super eadem re traditæ sunt, & experimento cognitę medendi rationes, & ex uiribus affectionis, robore languẽtis, habituq; corporis haud difficulter singulis idonea deprehendes medicaminũ auxilia, quæ calculos cõterunt, eijciunt, et alios repullulare nõ sinunt. Perpetuũ quippe illud est: Si ex nimiũ calida renum intemperie, renum morbus & calculus nascatur, necessum est ex calidis poculis, si quando sumant, tophos denuo prõptissimè gigni. Proinde nimis calorificæ potiones sine discrimine omnes pariter & acrimonia preditę fugiẽdæ sunt. At si quãdo res ita feret, ut nolis uelis utendũ sit semel atq; iterũ calidis, utere, ijsdẽ tamẽ postea è medio sublatis, sedes ad mediã tẽperiẽ perducẽdę sunt. Caue hic cõmittas, qđ pleriq; cõmittere nõ uerent, qui in fine morbi eadẽ prębenda esse falso autumãt, ne uidelicet

congestis denuo inibi crassis & glutinosis humoribus, calculorũ materia, denique lapidescat. Contraria potius ratione agendum (lapit enim semper in hac constitutione calor) atque ob id quidem pulchrè tẽperantibus, sciteque extenuantibus rebus, idque citra omnem ardorem uti competit. E quorum grege censentur oxymeli, hoc est, acetum mulsum, adiantus, decoctũ aspa ragi infrutetis, seu uliginosis locis nati (quem Græci ἔλειον adpellant, Latini asparaginẽ syluestrẽ dicere possunt) gramẽ, radices apij, radices capituli cardui, & pẽtaphylli, radices foliaque plãtaginis, atqui his omnibus præstãtius est seminis ciceris nigri decoctũ, semen item pœoniæ, quam & glycysidem dicunt, & amygdala. Neque tamen horũ frequens usus, nisi quũ crassæ materiæ in renibus suggestæ, uel se colligentis suspitio est, usus probatur. Atque hæc quidem ieiunis ante alios semper cibos haurienda sunt, aqua in qua elixa sunt existente non frigida, uel elixatione in aqua decocta. Neque enim facile quicquam reperiri potest quod æquè renes temperet, atque solennis usus aquæ calidæ, obnixius enim cæteris renititur, ne quo modo lapides inibi deinceps rursus crescere possint.

Victus nephreticorum.

INter alias uero escas puta in medio prandij, uel aqua bibatur gelida, uel uinum frigidum, uel rosatũ, aut uiolatum & sanabit indubiè langui dus. Conditum nanque omnino, & aquosum liquamen, hydrogarum quod dixêre, interdicenda sunt, item quęcunque piperata, uel cum pipere cõdita, quæque acria sunt cibaria, & quæ crassos densosque humores procreant. Cuius classis habentur, quę nos itria nominamus, halica pariter & oua dura, pistoriumque opus è lacte contextum, & caseus. Vinum præterea ualde nigrum & adstringẽs cuiusmodi est austerum, & de plumis culcitra, quoniã renes sumopere calfacit, fugienda est. Vitare insuper expedit quæ concoctrici facultati plurimũ negocij facescunt, & non facile cõcoquibilia sunt. Verbi causa, sæpiæ, & pisces durę carnis, thynnus, palamides, pisces testacei, capitosus, cephalisue, & omnia breuiter ὀστρακόδερμα, hoc est, pro cute testã habentes, exceptis pectinibus. Echinis uero subinde, si fieri potest, uescendũ est, quoniã temperiẽ cõciliant, & lotiũ proritãt. Astacus uero & marinæ testudines non nisi rarenter admittant, ostreæ uero nunquam.

Quæ carnes obsint aut conferant.

PIngues itidem carnes prohibendæ sunt, auesque palustres. Offerendæ uero sunt extimæ anserum partes, & aues non saginatæ.

Fructus pomaue.

FRuctuum usus non interdicitur, cucumeres item, maxime uero car-nes & interius fartum, præsertim melones. Ficus quum uirides tum aridi, uuæ præterea & mela, pir'aque, neque ubertim neque subinde cre-bro'que accipiantur.

Notæ inflammationis renum ex plenitate humorum.

ORiuntur in quauis corporis parte inflammationes ex redundantia succorum fluentium, præcipue uero in locis corpulentis atq; carno sis. Quapropter, quum renes sint admodum abditi neq; uisui patentes, ac-curatius contemplandum utrum phlegmone eorum ex sola humorũ ple nitate, an sola qualitate uel utrisq; pariter trahat originem. Plenitatis ac re dundantiæ quidem causa est copiosum & inutile sanguen, uel certe si ex plenitate sola oritur obstructio, uel quum extenditur, uel altius insurgit lo cus affectus. Ex qualitate uero fit, quũ humor natura fuerit biliosus ualdę acutus, uel atrabilarius, dẽsus crassusq; ac pinguis. Quod si ex his quę copi ose defluunt, & cacochymia præterea, id est, ex prauis succis eueniat, ex utrisq; sane infestatur locus, expandit enim plethora & infestat insuper pra ua humorũ qualitas. Considerandũ igitur studiosius distillet'ne humor eo dem ex uniuerso corpore, an ex aliquo superiore uiscere puta iocinore, si-ue liene, uel quæcunq; alia corporis parte. Nam inde summa nascitur cura tionis diuersitas, nam si ex uniuerso corpore manarit humiditas redũdan-tiam totius corporis arguit. Cui rei medẽdæ peculiaris dispicienda est cu randi ratio. Deinde topicis utendũ est præsidijs. Verbi gratia, ubi sangui neus humor iustum naturæ modum excedere uidebitur, & inflammatio-nem efficere, sanguis citra controuersiam pertusa uena auferendus est. Si uitium humorum (quam κακοχυμίαν dicunt) mali occasionem prębuerit, purgante medicamento uitiosum ac redundantem succum confestim eua cuare expedit. Atqui priusquam corpus purgatorio medicamine, praui-tate sua exonerare tentaueris, conferentibus prius cibarijs fluidum red-das oportet materiam negocium præbentem concoquas, aluumq; tempe res, hoc est, extales huic rei idoneam facies. Cui prouinciæ in primis qua-drant succi ptisanæ, succi intyborum, pisces humectantes & temperãtes. Quod si humorr officiẽs tenax fuerit & crassus, omnisq; acrimonię expers coquẽdus ante omnia ac præparandus est, aceto mulso (qđ ὀξύμελι uocant Gręci) edulijs pręterea, & elixationibusquę humores spissos extenuãdi ac dissipandi potestatẽ obtineant. Cæterũ quum subtiliantia magna ex parte omnia

omnia uellicando morsuq́ꝫ exacerbationem sedibus inflammatis cieant, ea quæ citra omnem mordicationem hęc munia absoluunt seligere cōuenit. Inter quę principem locum possidet aqua mulsa, quę ut non instrenuè extenuat, ita uellicatione omnino caret. Proinde cum ea præcipue humores uiscidi & tenaces, ante medicamentum catharticum attenuandi, & acres leniendi temperandiq́ꝫ sunt. Postea si res poscere uidebitur, sequatur purgatorium, maxime si sola uictus ratione superfluum humorem educi posse desperes. Enimuero semper cauendū est ne loca phlegmone obsessa cathartico purgare moliamur, præsertim inter ipsa statim primordia humore etiamdum crudo & indigesto, & tumore immenso adhuc feruore occupato, nulla etenim corporis pars, ampliore cum periculo purgante medicamento tentatur, atqꝫ renes & urinæ inflammatum receptaculum. Vtręqꝫ uero hę partes, renes puta & uesica ut procliuius natura humores redundantes suscipiunt, ita ægrius in eis suscepti digeruntur. Vbi autē euidētissima crudi & indigesti humoris signa comparuerint, minime gentiū offerenda sunt cathartica. Vno igitur uerbo ubi uitiosus succus (quā cacochymiā adpellitant) prauaq́ꝫ materia superare nimiū cōspicuntur, tum deniqꝫ locus est medelę catharticæ. Sin corpus minime plethoricū, neqꝫ multa redūdarit materia, sed qualitatis potius, uerbi causa, calidæ leue delictū cōpareat, fugere oportet, mulsam & cuncta quæ urinā proritant (διουρητικὰ à Græcis nuncupata) & mordacitatē in se continent, pariter & quæ morsu omnino uacant. Sed largiore contra manu aqua porrigat᷑ calida. Quę suæ naturæ aptitudine acrorem hebetat atqꝫ obtundit, & mordicationē abluendo abstergit, caloremq́ꝫ extrahēdo ad temperaturā reuocat, & dolores deniqꝫ sedat, phlegmone infestatis locis, acredine profligata, admirādo est auxilio. Sin æqualiter inter se succi adaucti (quod plethorā Gręci uocant, nos succorum redundantiam) inflammationem renum, aut uesicæ induxerint, tantum abest, ut lotium mouentia expediant, ut plurimum officiant, quoniam semper aliquid crassi humoris secum aduehūt, & serei liquores, tumore in renibus persistēte, uiasq́ꝫ obsidente, erumpere prohibiti, humorē adaugent. Foris aūt, si inflāmatio ex bileo humore trahat originem frigorifica adplicanda sunt, potissime inter principia & phlegmone etiamdum feruente. Ad quā sanè rem innumera fermè frigorifica summe faciunt, omnibus uero facile palmā præripuerit, ceratum cum oleo rosarū ad hunc modum cōtextum: Accipe olei rosarum quantum uidebitur, aceti

pauxillum uel succum sanguinariæ, siue portulacæ redige in ceratum. In morbi uero incremento quiddam insuper eorum quæ euaporationem, digestionémue (quæ Græce διαφορητικὰ uocant) inducunt adijce. Verbi causa, oleum chamæmelinum, uel adipes non antiquos porcorum, uel parum medicamenti διὰ χυλῶν. Circa finem uero morbi largius admisceri debent diaphoretica.

Phlegmones ex humoribus natæ curatio.

QVod si ad ipsos humores harum partium phlegmone referatur, extrosum huiusmodi medicaminum subsidijs succurrere expedit, quę citra uellicationem extenuandi humores uim obtinent. E quorum classe sunt: Oleum chamæmilæ, & cataplasma ex farina hordeacea, & semine lini in elixatione herbæ chamæmilæ, & sertæ campanicæ, absynthij item & altheæ radicum, & aliquantulo passi seu defruti, elixatum. Atqui si incendiosus affuerit ardor, passum defrutumúe interdicendum & demulcentibus utendum. Interdicere nanq; oportet omnibus uehemẽter calorificis ne ad suppurationem perducant eam quæ in phlegmone renum continetur materiam. Quemadmodum & multum frigorificis ne usu frequenti, multóue σκίῤῥος, id est, durities renibus inducatur. Quęlibet nanq; & cũcta quæ modum seruare non uidentur, ceu hostilia deuitanda sunt, potissimè in renum inflammationibus. Neq; unquam nisi prius facta plethoræ euacuatione petendum puto balneum. Discussa autem plenitate & balnea & insessus (Græce ἐγκατίσματα dicunt, citra periculum petuntur.

Phlegmones renum suppuratæ curatio.

PHlegmonen (hoc est, inflammationem) renum suppurari iam his notis licet deprehendere. Ante omnia cum tremore algor quidem citra ullam occasionem ingruit, ad hæc temeraria (id est, præter rationem) & nullum typum ordinemq; obseruans febris, dolores locum suppurantem acrius infestant, febres solito grauiores redduntur. Deinde ubi languidus ex affecta parte, in sanam se conuerterit, longe uehementiores cruciatus experiri se, quàm hactenus testabitur. Abscessum iam inibi quoq; prognatum iudica. Cæterum si pus aliqua ex parte se uisui offerat, tum haud aliunde quàm ex renibus esse putato, et certius eius rei indicium est, si eadem doloribus & pondere uexetur particula. Atqui de singulis nunc est pressius agendum, ut liquidissimè cõstet unde nam pus promanat, è renibus ne, an uesica, an urinario meatu, pulmoneúe, aut alio quopiã particula. Quũ

igitur

igitur pus cum lotio excernitur, si ex superioribus deferatur partibus uniuerso urinæ corpori mixtum id conspicitur. Sin ex infernis partibus defluxerit, tum residens in fundo matulæ, hypostaseos loco, frequentius quàm inter enæoremata apparet. Si uero in medio enæorematum scilicet loco, pus inter contenta fertur, confusa quadam permixtione, contemplare omnino oportet urinæ miscellam & contentorum formam, euidentissimè enim inde elicitur locus affectus. Nam si laminea fuerit hypostasis quam Græci uocant πεταλώδεα, è uesica excerni significatur. Si carunculæ paruæ aut ueluti capilli unà cum urina exeunt his à renibus excernitur. Proinde uero & doloris proprietate, & quæ antecesserunt, quæq; comitantur, & concurrunt, locaq; adflicta euidentem mali causam exprimunt.

De meientibus pus, *Caput* XXXVI.

PVs igitur quum urina eijci interdum uel cœco liquidissimè cõstat. Curandi autem in hac affectione constituti, medicinis nihil exulcerantibus, quæq; pus eliminant & ulcusculis pulchrè medentur. E quorum grege habentur, aqua mulsa, succus fœnogręci, admixto exiguo melle. Adiantus item & semen cucumeris satiui, cum uino aureo & pastillus διὰ φυσαλλίδ☉, hoc est, uesicagine formatus, & lac asininum epotũ, pręsertim si uesica fuerit exulcerata, & lapis armenicus potus. Caudaq; equina quæ Græcis ἵππουρις uocatur, & gramen deniq; potũ. Multo autem magis cum collyrijs ac glandibus & pastillis citra mordicationem desiccãtibus plus quam extenuantibus succurrendum est ulceribus urinarij meatus. Attendenda est itaq; in eorum curatione eduliorum quæ sumuntur qualitas. Non pauci etenim medicaminum pręsidijs tantummodo usi epularum qualitates negligentes, neutiquam potuêre pristinam ualitudinem recuperare. Magna porrò cum utilitate sumuntur succi ptisanæ, atq; auenæ adiecto duntaxat bono uino coloris aurei, uel œnomelite, aut passo cretico. At si passum sapáue minus ad palatum languentis fecerit, adeò ut iniucundus uideatur eius potus, dandum est certe uinum, aut hydromelum, uel uinum gnidium, uel cruptinum, uel tyrium, uel aliud id genus modicè. Nam si largius hauserint fluxione grãdiore corripiuntur uiscera & oritur amplior inflammatio. Summe etiam prodest esus uuarum, amygdalarum & nucleorum pineorum cum defruto, nisi ex solenni consuetudine nascantur in renibus calculi. Plusculum prætérea tulerint auxilij, oua gallinarum mollia, temperata, hoc est, tepida mãducata. Vidimus quippe quempiam

oua recens in lucem à galllinis ędita confestim, etiam dum cruda, sed à ma tre adhuc tepida sorbentem, qui præsens se auxilium sentire testabatur. Vellicationes enim cum doloribus uesicæ repente mitigatas affirmabat. Echinus porrò lotus per se uel cum mero fuluo, uel hydromelite dulci sum ptus. Loti item pectines, & astacus bis coctus duabus uidelicet aquis & perpurgatus summo remedio sunt.

Quæ cibi loco sumenda sunt.

INtyba ad hæc & brassica ter elixa cum uino sumenda sunt, plurimum enim emolumenti in hac constitutione adferunt. At si pus quod eijci tur, careat acredine & mordicatione, lupini insulsi multum auxilij contule rint. Conferunt non minus & sumpta ex fœnogræco cymata. Cymę item fabarum manducatæ parem commoditatem præstant. Præsentis sunt au xilij castaneæ cum elixæ tum assatæ, maxime si pus, quod emingitur subti le efferatur & biliosum. Vbi uero pus quod effertur crassum fuerit & com pactum adeò, ut ægerrimè defluat cibaria uitiosum succũ generantia pro hibere, ne coaguletur, in corpore, oportet.

Ad uesicæ, renumq; dolores.

VEsicæ, renumq́; doloribus eximiè conferunt pulueris seminis lini de narium pondo duûm, amyli denarij pondo unius. Dabis inde potui cum aqua cochlearium unum.

Pastillus ad renum & uesicæ ulcera.

ANtidotus medendis ulceribus, uulneribusq́; renum & uesicę placan dis, item doloribus earundem partium dicata, quæ repente succur rit. Cuius talis est compositio: Accipe piperis candidi denarium pondo ui ginti, herbę Apollinaris, quam ὑοσκύαμον dicunt Gręci, tantundem, croci denarium pondo trium, lachrymæ papaueris denarium pondo decem, eu phorbij, pyrethri uniuscuiusque denarij pondo unius. Hæc quidem con fectura Philonij antidoti existit. Cui adijcere oportet in confectione semi nis cucumeris satiui, seminis apij, amygdalarum amararum, seminis fœni culi singulorum denarium pondo sex, seminis cicutæ, seminis rumicis, cu iuslibet denarium pondo trium, petroselini, dauci cuiusque denarij pon do unius, mellis quantum ad comprehendenda ea satis est. Offeres haud aliter atque Philonium antidotum.

De pastillis & antidotis medendis ulceribus renum atq; uesicæ.

PAstillus διὰ φυσαλλίδων (hoc est, ut Arabes interpretantur, ex alche chengi confectus) qui renum doloribus & calculo, & ulceribus cum uesicæ

uesicæ tum renum succurrit. Habet seminis cucumeris satiui denariorum pondo duodecim, seminis fœniculi, croci uniuscuiusq; denariũ pondo sex, seminis rumicis (quod λάπαθον Græci uocant) nucleorũ pineorum frictorum, lachrymę papaueris, seminis alterci candidi, quod ὑοσκύαμον uocãt, amygdalarũ amararũ cuiuslibet denariorũ pondo trium, physalidos, quã Romani uesicaginem uocant, & uesicariã) grana uiginti quinq;, seminis cicutę denariorũ pondo quatuor, redige in pastillos, cum defruto non febricitantibus. His autẽ qui febricitant cum aqua tepida. Cõfert igitur hic pastillus renum & uesicæ affectiõibus, quibus sanies aut pus cum lotio excernitur, uel sanguis, uel instar musti quidpiã, aut sabulum, cum uehemẽti ardore cum eo liquore eijcitur. Quum uero urinæ folliculus, uel meatus urinarij, quos Græci οὐρητῆρες uocant (significant autem hi loca per quæ ex renibus mittitur urina in uesica, & huius ceruicem, pœnisq; cannam) ulceribus, aut uulneribus infestantur, eundem trochiscũ per mentulæ foramen, cum lactę asini, seu hominis, aut passo sap'aue inijce.

De stillicidio uesicæ stranguriáue, caput XXXVII.

QVibusdam lotium interdum substillum fit (quod uitium Græci στραγγουρίαν dixerunt) Vbi accuratè considerandum est, si uriæ acuminis quidpiam in se contineant, & uniuersus corporis habitus ex acrimonia & bile constet, tum utiq; omni conatu insistendũ acredini qui uellicando urinæ stillicidium efficit. Si uero nihil horum infestarit, sed contraria omnino ratione eueniat, lotiumq; redditur candidius & languidus edulijs, balneisq; usus est frigidis, è gelida intemperie stranguriam originem trahere censeto. Sicuti illam superiorem ex calida urinæ temperatura praua. Atq; hi quidem plerunq; existunt strãgulatus uesicæ, urinæue stillicidij fontes.

Calidæ intemperiei curatio.

VBi intemperies calidior malo occasionem dederit, pro qualitate causæ competenti curatione utendum est. Si acuties fuerit, humectantibus, & temperantibus succurrendum est, neq; quicquam salsoris, neq; calidi tantillum sumendum est. Ptisana uero quum per se, tum adiecto hydromelitis pauxillo, uel fului coloris uino huic constitutioni eximiè subuenit. Quandoq; ubi acrimonia obtusa quieuerit, aqua mulsa cum lacte. Nam si cum acredine plurima fuerit ariditas, corrũpitur. Quin etiam lauacra assidua & calida aqua in prima mẽsa uel aliàs ante alia cibaria sumpta mirificè

 prosunt.

prosunt. Prosunt itidem cucumerũ interius sartum, melones, cymata, fœnogręci, uuę dulces, & uinum dulce. Cuiusmodi est bithynium, &, ut summatim perstringam cuncta quæ placandi, demulcendi, & temperiem inducendi, domandiq́ acumen, potestatem obtinent, offerre ita habentibus congruit.

Frigidæ intemperiei curatio.

VBi uero ex gelida prouenerit intemperatura urinę stillicidij affectio, iuxta Hippocratis illud: Contraria cõtrariorum sunt medicamẽta, necessario calorificis quum cibarijs tum medicaminum præsidijs obuiam itur. Cuius ergo ita affectis merum calidioris natura potentiæ, uerbi causa, absynthite & anisatum, ut ita dicam, potum remedio est. Olera quorũ eius probatur sunt: Apium, daucus, porrus recoctus, & ut uno uerbo eloquar, quæcunq́ calorificam natura habent potentiam. Hæc quippe intra in corpus utilissimè sumuntur. Cæterum forinsecus adplicare oportet ungẽta ex oleis calorificis. Verbi causa, olei aneti, de glautio, uel martiaton, & ut paucis expediam omnia secundum naturam calida. Est quando & alij, & artemesiæ decoctum in potu sumptum, per interualla temporis stillarum urinæ fluxui, quam Græci, ut diximus, στραγγουρίαν uocant, eximiè subuenit, nec non & ei uesicæ uitio quo per colem ægerrimè, nec sine magno dolore, conatuq́ urina exit (quod malum Græci multa à difficultate, & à dolore δυσουρίαν adpellauêre) si non sit ex aëre multo inflammatio.

De difficultate mingendi, quam Græci dysuriam uocant,
Caput XXXVIII.

MVlto conatu urina (quod malum à Græcis δυσουρίαν uocatur) interdum non sine magno cruciatu, interdum citra dolorem effluit. Si enim ægrè procedit, uel toto canale obstricto nihil defluit, (quæ propriè ἰσχουρία est) cum ingenti dolore, uesicam affligi existimandum est. Et si citra grauitatem, cum immensa uellicatione ac stimulo pũcturáue id mali afficiat, ulcus uesicam tentasse iudicare oportet. Sin grauedo pariter molestarit, euidentius id & longe certius, phlegmones siue abscessus (quod ἀπόστημα uocatur) indicium esse putato. At, si nulla infestante grauedine, sola distensio uideatur uexare languentem, multam flatuosi spiritus uim uesicam occupasse, & inde urinæ suppressionẽ, ex obstructione nasci, sciri debet. Vbi uero nullo penitus neque dolore, neque tumore, neque tensione, lotij folliculus tentatur, renes, aut urinarios meaculos ob-

ſtructione aut inflammatione, calculóue occupari, affligíq; conſiderãdum eſt. Amuſatim itaque omnibus quæ memorauimus cognitis, ſingula ſunt ſingulis conferentia medicamentorum ſubſidia adminiſtranda.

De meiendi difficultatis curatione.

REmedia quibus renum inflammationibus, abſceſſibus item ſuccurrendum eſt iam pridem enumerata ſunt. In præſentia igitur dyſuriæ idonea ſcito ordine medicaminum auxilia proſequemur. Quum ex denſo tenaci ac uiſcido urina obſtruitur, oxymelite, uel mulſa, uel decocto radicum raphani, bruſci, aſparagi & origani, atque id genus cæteris obuiam ire conuenit. Sed his magis admirandæ uirtutis eſt aduerſus grandiores obturationes corticum lactariæ herbæ decoctũ, adeò ut lotium uehementer ſuppreſſum proritet, & meatus extenuando laxet. Cæterum inflãmatione infeſtante eiuſmodi interdicenda ſunt, quorum loco non mordicantia & digerentia competunt. E quorum claſſe eſt, aqua mulſa. Foris autem inflammationes diſſipantia adplicare expedit. Quod ſi renum petræ duriores minusq; friabiles extiterint, & inde propter obſtructionem lotium ſupprimat, ſummè prodeſt glycyſis, hoc eſt, herba pœonia cum uino, melleq; epota. Eſto autem iuſta eius herbę datio dioboli bini, aut terni. Summè facit ad idem decoctum radicum quinque folij, radicibus in aqua elixis. Conducit etiam irion, quæ à Græcis ἐρύσιμον uocatur. Succus item ſerpilli & ſanguis hircinus, & ex cicadis facta potio. Atq; hæc omnia & ueſicæ calculos particulatim comminuere cenſemus. Cæterum compoſitum ex his commemoratum iam antea eſt medicamentum.

Cerota ad ſtranguriam & dyſuriam cum alui aſtrictione.

RAdices maluæ agreſtis tantiſper dum in ſartagine frigeant in oleo ſycionio cum aliquantulo aquæ decoquito, radicibuſqúe porrectis ſucci rutæ quartam partem oleo adijcito. Ceræ uero & caſtorij quantum ſatis eſt.

De calculo ueſicæ, *Caput* XXXIX.

QVemadmodum in renibus, ita & in ueſica gignuntur calculi, quod malum λιθίασιν Græci, id eſt, calcularem morbum adpellitant. Cæterum urinæ folliculo pueris crebrius, quam uiris adultis generari conſpicimus, atque id quidem non ob eius ætatis calorem, uerum ex craſſis potius quibus abundat ſuccis procliuior ea ætas ad

calculosum uesicæ morbum est, cognato insitóque calore humores illo expeditius conspissante. Atque ob id quidem in eorum curatione oportet in primis crassis humoribus occurrere rebus extenuantibus, ne amplior materia crassa parens calculi in urinæ conceptaculo accumuletur. Cuius rei gratia non immerito crassis rebus & uiscidis quibusq; abstinẽdum est. Fugienda ad hęc à cibo statim quęlibet agitatio.

Notæ calculi.

Fieri λιθίασιν, hoc est, calculosam affectionem in uesica haud aliter atq; in renibus diximus, cuius euidentissima sane habentur in urinis indicia. Quandoquidem maxime cruda & candido colore conspiciuntur, atq; id quod in matulæ fundo residet sabuli imaginem præfert. Porrò eo uitio implicati scalptura penis mirificè capiuntur, qui subinde etiam nullo Venereorum stimulante desiderio uehementer turget & arrigitur. Adq; lotium excernendum identidem urgetur.

Calcularis uesicæ morbi curatio.

Superiore capite medicamentorum quæ potenter, ne uiolẽter dicam, calculos in uesica prognatos, effringunt comminuuntq;, facta est mentio. Repetenda sunt in præsentia efficatiora ex his, à priscis exquisitè inuenta & à clarissimis medicinæ autoribus usu & experimento probata. E quorum utique grege sanguis hirci principem locum obtinet, qui si calidus inijciatur, uel inungatur, iuxta quidem admirando quodam modo confringendo lapidem prodesse consueuit. Præstat uero si fusus super uesicæ regionem illiniatur. Optimum autem si in calido balnei aëre uesicam hoc sanguine perfundas atque ita perungas. Faciendum uero id quidem est, per interualla identidem ac sępenumero.

Conditura lapillos comminuens.

Calculos non tam uesicæ quàm renum confringit confectura quæ accipit saxifragiæ, spicæ nardi, columbę, quod λιθόσπερμον, hoc est, lapidei seminis herbam uocant, betonicæ, & piperis candidi uniuscuiusque denarium pondo octo, petroselini, folij cuiuslibet denarium pondo duodecim, seminis rutæ agrestis denarium pondo quatuor, mellis sextarium unum, uini Ascalonitæ xestas sedecim, facito conditum, & ubi res postulat utere.

De

De scabie uesicæ, *Caput* XL.

ADficitur nonnunquam uesica scabie, quod uitium Græci ψωριάσιν, Romani uero porriginem uocant. Quod ex lotio oculatus spectator facile deprehendet, quoniam in eo surfuracea quæ frustula conspiciuntur, & si furfuribus similia nonnunquam ex uenis deferantur. Quę discernere hoc modo oportet, quod si lotium reddatur tenuis essentię, & acutę constitutionis, clara tum ex uenis potius quàm ex urinæ folliculo furfuracea illa quæ in lotio adparent, iudicandum. Sin contra lotium crassum ac pingue emingitur, scabie uesicam laborare cognoscito.

Scabiei uesicæ curatio.

VEsicæ scabiosę medelis citra mordicitatem purgantibus & extremę desiccantibus & cicatricem denique ulcusculis ac uulneribus contrahentibus medendum est. Cęterum porrigo per se affectio quædam est ægerrimæ curationis, & tantum non immedicabilis. Et proinde summo studio curationem eius indagandam arbitror. Est uero in eius curatione medicaminum auxilijs quæ urinam proliciunt & educunt in primis utendum. Lac in hoc asininum creberrimè expedit, multus nanque ipsius usus præsens est remedio. Quod si lac asininum in præcinctu non fuerit, caprillum quum in potu tum in cibo prębendum est, uel cum pane, uel cum simi lagine cocta, uel cum itria, uel cum halica, uel cum farina tritici cocta, seu † cicere. Prosunt etiam magnificè, oua mollia, & melones, & cucumeres, & nuclei pinei recentes, & uuæ, & semen cucumeris denique potum breuiter quæcunque inde constituuntur. Vel nucleis pineis utere per se, uel lachryma papaueris, quod opium est, aduersus intensissimos dolores. Cæterum remedijs quæ ex papaueris lachryma constant non est largius quam pro uiribus languentis utendum. Confecturę uero medicaminis quo seeis affectionibus & minctionis difficultatibus, inflammationibus item renum atque uesicæ, quin & ijsdem eiusdem partis ulceribus cum inflammatione succurrit, talis compositio. Accipe nucleorum pini obulos duos, cucumeris seminis satiui diobulos duos, amyli denarij pondo unius, spicę nardi tantundē, seminis apij denarium pōdo quinq;, & in aquæ sextario ad tertias decoque. Quo cum decocto enumerata contere, & cyathos geminos potui dato.

alias citro

De urinæ profluuio diabeteue, Caput XLI.

RENum affectio est διαβήτης qua exuperāter lotium emingitur Romani inde urinæ uocitant profluuium. Quod mali genus simili & eadem omnino causa qua intestinorum lubricitas (quam Græci λειεντερίαν dicunt) accidit: nam quemadmodum in lienteria sumpta cibaria nihil à sua qualitate mutata perniciter adeò transmittūtur, ut ne parum quidem, ne dum donec cōficiantur & digerantur ac nutriant corpus differant. Quo fit ut plerięꝫ non διαβήτην hanc, id est, urinæ celerem transitum, sed eiusdem liquoris διάῤῥοιαν, hoc est, urinę profluuium, atque decursum, eo quod pernix assumptorum potuum per uesicam ac uentrem, perinde atque potata sunt, transitus est. Atque ob id quidem potus qui à laborantibus hoc modo sumitur nihil humectat, neque corpus reficit. Qua de causa in hac affectione constituti supra modum sitiunt, unde & dispacon plerique eandem affectionem cognominant. Atque hęc quidem controuersia est super huius ægritudinis adpellatione.

Causæ urinæ profluuij.

ORitur uero eiusmodi ægritudo, uel ex retentricis potentię renum imbecillitate, attractricis potestatis robore uigēte, uel aliquo immodico ardore, per quæ renes uehementer ad se trahunt, sed infirma contentrice, ut dixi, facultate, continere nequeunt, sed uenæ confestim effusę sanguine spoliantur & corpus non alitur. Quam ob rem ad succurrendum huic malo intemperies omni conatu inducenda est. Et curandi rationem hunc in modum prosequi congruit.

Vrinæ profluuij curatio.

SI igitur commodè huic ægrimoniæ subuenire est animus, loca quæ afficiuntur in primis, refrigerare, uniuersum corpus tēperare, & quia ex iugi serosi liquoris effusione aridum & quasi exuccum est, humectare expedit. Quo nomine pocula ijs sunt, quam pro consuetudine largius administranda, ne arenti deinceps siti premantur. Alimenta item copiosius quidem, sed concoctioni renitentia acceptare conuenit, eo quod tenuioribus edulijs iecur percalfactum & acredine imbutum, uentreꝗ arido inde effecto membrorum humiditatē attrahit atꝗ cōsumit. Exhibendi sunt itaque affatim cibi pinguiores. Verbi gratia, halica quę cōmodissima est, uel cum rosato, uel uino melino aureóue, uel rhodomelite, et exiguo serapina, tyrio, uel cnidio, uel † hydromelite, uel quopiā alio calorifico. Ex oleribus probantur

aliâs rhodomalo

probantur, intyba, seris seu cichorium, lactucæ. Carnes præterea solidiores, seu uuluæ, pedes porcini, & maxime bubuli, & rostra porcina, hysitiaq;. Ex piscibus uero, scrophi, saxatiles, & alij quicunque durioris sunt carnis. Melones præterea exemptis seminibus seu nucleis, & poma permulti dulcoris uehementer expediunt.

Quæ uitanda sint diabeticis.

SAlsamenta omnia acutáque cætera tanquam inimica fugere debent diabetici, quin neque iusculis inserere eadem conceditur. Pari quoque modo nihil neque anisi, neque cymini, neque fœniculi, uel quorumcunque seminum, uel quicquam, ut simpliciter dicam, eorum quæ lotium prolíciunt, ammiscendum est. Vitare itidem oportet echinos, amygdala, pistatia, ficus, atque palmulas, quos dactylos uulgo nominant. Castaneæ uero tanquam innoxiæ admittuntur.

De incontinentia geniture & libidinosis in somnijs, Cap. XLII.

Γονοῤῥοία est importuna præter uoluntatem prolifici seminis sine ueretri tentigine profluuium. Oritur autem id mali non una saltem ratione. Quandoque enim & quidem ut plurimũ, ex contẽtricis potentię uasculorum seminarium, genituram cohibere non potentium, imbecillitate nascitur. Est uero eius rei plerunque parens, nimietas, qua uirtus hæc quam καθεκτικὴν Græci uocant, grauatur ac deprimitur. Quandoque uero ex acrimonia seminis prouenit. Nonnunquam ob tenuitatem ipsius procliuiter effunditur.

Indices incontinentiæ seminis prolifici.

SCiscitari itaq; medicum conuenit super geniture qualitate, crassa'ne sit an subtilis quæ eijcitur, & quid causæ accesserit, cuiusmodi uictus ratio, quę cibaria, an Veneri plus quàm par sit indulserit. Nam si redũdantia quidem & nimia plenitudo affuerit, consequens est imò necessariũ excerni. Si uero nihil redundarit & semen quod promanat bileum magis & acre uidebitur, tenuitatem proritationẽ illam seminis efficere reputandũ est. Quam plerunq; comitatur ac succedit. Retentatricis potentię langor & imbecillitas, quę immmodicę etiam fututionis interdum comes est.

Incontinentiæ prolifici seminis curatio.

QVod si γονοῤῥοία à seminis abundantia traxerit originẽ, magna sollicitudine opus esse ducito. Defraudare in primis oportet geniũ & circuncidere alimenta, præcipue quę naturę aptitudine ad semen procreandum genitale cõparata sunt, & flatus procreant seu concitãt. Quorũ uber

rima

rima est in medicina materia, quum inter edulia, tum inter medicamenta numerata. Ex edulijs sunt nuclei pinei, faba, ciceres omne genus, bulbi, cepæ, erucæ, rapæ, potissimè semen, in potu sumptum, perinde atq; semina dauci, & semina mentæ, & pleraq; cætera legumina. Medicamenta uero quæ semen generant & libidinem sollicitant, & ad eam impetus augent, sunt semen urticæ potum cum uino & melle. Herba testiculus, quam Græci ὄρχιν, uel radix quæ quibusdam canis testiculus uocatur. Radix ad hæc* myxor pota ad Venerem stimulare maxime potest. Facit idem & satyrion uel stincus, uel tribulus marinus quem termenin dicunt, & ea quæ circa renes sunt, quæ tanquam colis ueretriue incitamenta potantur. Ab his utiq; omnibus atq; id genus cæteris abstinere oportet huic constitutioni obnoxios, & non tam in cibis quàm in medicaminibus eorundem usum fugere. Contra autem edenda sunt affectioni hostilia quę semen extinguunt potius quàm creent, uel auctius reddant. Verbi causa, semen uiticis (quã Gręci ἄγνον uocant) frictũ & non frictũ idem præstant & folia eius. Flores item eundẽ habent effectum in culcitrã cubiliue strati. Semen porrò lactucæ aqua sumptũ genituræ profluuiũ supprimit. Atq; ob id quidẽ crebrius contra prolifici seminis fluxũ potui datur. Pari quoq; modo canapis syluestris semen frequenter potum geniturã desiccat. Eiusdẽ efficatiæ est semen herbæ testiculi, quem canis, ut dictum est testiculum nominant. Plumbi itidẽ lamina lumbis imposita seminis genitalis profluuio pulchrè succurrit.

Onirogmi curatio.

AD Veneris porrò insomnia, libidinosasq; per somnũ imaginatiões, quas Græci ὀνειρογμοὺς nuncupant, radix nympheæ pota in uino nigro, & austero uehementer prodest. Idem præstat & semen. Quin & quantumuis maximam seminis incontinentiam sistit nymphæa. In uolucrum præterea maius contra nocturnas in somno imaginationes summa utilitate bibitur, eas enim compescit & finit. Habent easdem uireis & folia, & semina. Sunt qui continuato eius potu uirilitatem hominis frangi, sterilitatemq; inuitis conciliari, affirment, eo quod semen planè extinguit. Expediunt eidem uitio, cubile frigidius, & frigorifica lumbis adhibita auxilia.

De priapismo, Caput XLIII.

AEquè notus morbus priapismus est, quo ueretrũ subinde, & citra coëundi desideriũ turget, & in longũ sine tẽtigine extendit. Cuius curatio haud multũ absimilis est superiori. Abstinẽdũ itaq; à reb. calidis, utẽ-

dum uero

dum uero frigidis & quæ flatulentos spiritus discutere, arterias seminaliũ uasorum aperire nata sunt. Fugere uero oportet quæ inflandi & calfacien di, ut dixi, potentiam obtinent. Ad hæc quæcunqꝫ crassos humores (tenaces etenim crassiqꝫ humores, cum modico calore hunc morbum constituunt) post se relinquunt cibaria, & eiusdem facultatis semina. Quæ ne per somnum quidem, ut aiunt, sunt offerenda. Adplicandæ uero cerotæ ex oleo rosaceo & aqua incidendi facultate prædita, & aliquantulo aceti, confectæ. Sunto autem quibus utimur intra modum & clementer frigida, minimeqꝫ obstruentia, & stuporem nullum inducentia, quorum illa Græci συπ[?]ικὰ, hoc uero ναρκωτικὰ nominant. Bibere uero conuenit cuncta quæ genituram neqꝫ promouent, neqꝫ generant, inter quæ principem locum obtinent Nymphęæ herbæ semina atqꝫ radices. Prodest item semen uiticis atque rutæ.

De plenioris intestini morbo quem cholicum dicunt, Cap. XLIII.

ACcuratissima, & quæ grauissimos dolores infert, ægritudo coli affectio est, & difficilis cognitu, grauissimos quidem cruciatus inde fieri minmie mirum, eo quod laxius intestinum quod κῶλον uocatur (unde morbo nomen inditum est) ex pinguitudine neruisqꝫ constat, & quod idem quasi sentina humorum congestis inibi excrementis humoribusqꝫ sese diffundentibus particulatim haud aliter atqꝫ in tenuioribus intestinis uehementer expanditur. Difficilis uero cognitu, propter uicinitatem locorum qui ijsdem omnino doloribus, quibus crassius intestinũ subinde tentantur. Qua de causa, quo minus hallucinetur medicus, & auferatur è medio omnis curandi difficultas, pręcipuum est & penitus necessarium, ut minime ignoret, pręuideat & quasi numerato habeat, qbus ex causis & quomodocunqꝫ morbus huius intestini oriatur, & cuiusmodi notis inter adiacentium partium & coli dolores, eoqꝫ in ijs summa germanitas est, discrimen habeatur. Proinde, breuiter, est quod singula suis idiomatis ad unguem cognoscantur. Neque una modo colum intestinum corripit affectio, sed multipharię & innumeræ propemodum.

Causæ ægritudinis coli.

NAscitur igitur cholica affectio ex pituitoso gelidoqꝫ humore, quandoqꝫ ex humore calido ac bilioso, quandoqꝫ ex his quę è supernis ingruunt. Interdũ ad inflãmationem eius partis dolor refert, nonnunq̃ oletulo supramodum arefacto & indurato uentris ille implacabilis dolor adscribitur.

bitur. Quin & flatuosi spiritus nimij cruciatum non tollerãdum excitant. Oritur item ex alijs occasionibus bene multis, quos referre longum sit.

Signa ægritudinis choli.

SI ex sola pituita uenerit plenioris intestini dolor, grauedine intestinũ uexatur febris nulla infestat, oletum tanquam ad desidendum subinde stimulat, non tamen pro consuetudine sed ano quasi ex flatibus grauato. Sunt qui stercus pituitosum, uitreo liquori non absimilem egerant. Ex his utiq; notis hoc malum deprehenditur. Verum ex his præterea quæ antecesserunt liquidè nonnunquam causa morbi perspicua fit. Magna etenim parte cibaria frigorifica, potusq; frigidi frequenter præcessere. Et importunum balneum, hoc est, non in loco adhibitum, præsertim à cibo. Vita malè feriata & ignaua, cum eduliorum immodica plenitudine, & temulentia. Atq; hæc quidem inditia morbum plenioris intestini è frigida intemperie, pituitaq; prognatum portendunt. De uictu porrò & curatione cholicorum nunc memorandum est.

De uictus ratione in cholica ægritudine seruanda.

De panibus.

QVod ad nutricatum attinet, huiusmodi cibatu utendum est. Ex panium generibus, omnium maxime panis siligineus (quem Græci σιλιγνίτην uocant) bene coctus congruit, qui elixatione anethi, uel anisi, uel cymini conspergendus est sumendusq; tenuiter cum aliquãtulo uini. Dulces quippe & astringentes modis omnibus officiunt. Illud tibi polliceri ausim panem in conditura piperata maceratũ præsentissimo remedio existere.

De oleribus.

INter olera primum bonitatis locum obtinent, apium, porrum elixum, præsertim capita eorum. Post hæc brassica, uolutæ capreoliue, asparagi. (Sic enim ἑλικοσπάραγον reddimus) & allium largius sumatur, quoniam ex eo complures integram sanitatem recuperasse nouimus. Et sanè multorum experientia comprobatum est illud. Atq; ob id quidem nõnulli simul atq; dolores uentris choliq; sentiunt sibi confestim non interrogato Medico esu allij occurrunt, præsertim agricolæ, atq; à dolore statim sumpto eo liberantur.

De uolucribus.

EX uolucribus esse conuenit pipiones, perdices, columbas, gallinas contubernales. Atque, ut summatim expediam, cuncta non excrementosa, non obesaq; & copioso udoq; nutricatu saginata, quæ cum iure

anisi

anisi exigui, & porrorum aut apij, seu pipere deniq; condire expedit.

De piscibus.

PIscium paucissimi conceduntur, neque alij quam squamis intecti & asperi, quos uulgo aspratiles cognominant, qui dum conditi exhiben tur multo salubriores sunt.

De carnibus.

CArnium omne genus insalutare creditur, cunctis qui plenioris inte-stini morbo impliciti sunt. Proinde si quoquomodo fieri potest, per omnẽ morbi decursum usq; ad recuperatam ualetudinem perfectã, esum carnium interdicat in hac affectione constitutis medicus.

De leguminibus.

PAri quoque modo & legumenta omnis generis, ueluti aduersissima prohibẽda sunt, exceptis ptisanis, quarum decoctioni ut simul elixen tur adijcere oportet radices apij, uel cymas porrorum, uel pulegium, uel origanum, uel anisum, uel piper, uel amygdalas. Cum his nanq; decoctæ ptisanæ quicquid algoris in se continent exuunt, & inflationem amittunt, & ampliorem profligandi, extenuandiq; humoris redundãtiam, frigusq; arcendi potentiam induunt.

De bellarijs.

BEllaria colicis, si quicquam aliud, maxime conueniunt, præsertim a-mygdalæ, sed magis ipsarum succus admixto mellis aliquantulo, ac pipere. Nam ad hunc modum crassi tenaces, & redundantes humores extenuantur.

De uino.

VInum porrò propinandum est, in coli ægritudine, quo minime de-ses facillime in corpore digeritur, & à Græcis ob id ἐυανάδοτον uoca tur, & nihil astringens. Expedit autem id genus uini ijs potissimum, quo-rum dolorem uehementissimum coli ad flatulentorum spirituum nimie-tatem referendum est, suspicio. Quos meratius uinum exhibitum prom-ptius adiuuat.

De propinationibus.

POcula uero propinationesue quæ Græci προπόματα adpellant, maxi me conueniunt, & utilissima sunt. Conditum ex aniso, apio, althæa, absynthio, malis medicis quę citrea dicuntur, & ex mastiche deniq; confe ctum habetur poculum. Quæ utiq; cuncta & singula laxioris intestini cru-ciatibus eximiè opitulantur.

De balneis quæ coli doloribus congruunt.

SI coli dolores ex frigidis & crassis humoribus originem traxerint, lauacra ex dulcibus aquis non ualde accommodata sunt, siquidem dolores modo placãt, morbum uero minime tollunt. Nouimus quippe & experti sumus, balnea dulcis aquæ frigorificam & humectantem obtinere facultatem. Oportet autem in hoc morbo aëris calidioris balnea, & solium calidissimum instruere, & affectos dolore locos ungentis ualde calorificis, uel oleo anetino, uel glutino, unguine martiaton perlinire, & insuper pulueres de nitro, aut sinapi aspergere. Partes uero dolentes, uel uniuersum corpus perfricare. Inter ardentia porrò marmora ęgrotos se uolutare, si ea recapiunt, & loca afflicta feruore illo fouere ignitisq; silicibus cõuenit. Quoniam hoc modo non dolores tantum leniuntur, sed morbo quoq; succurritur. Thermæ item & aquæ natura calidæ ad huius morbi curationẽ accõmodatiores sunt, sanitatemq; citius restituunt, maxime si sulphuris & bituminis, & salis naturam immittantur. Quæ haustæ potionis loco uehementer prosunt. Sunt etenim proijciendi quoq; & purgatoria quadam facultate prædita. Adeò ut si quid uiscidi humoris in uẽtre intestinisúe desederit, aut fixus inhæserit eo protinus sublato, crebro earũ usu, perfecta restituatur sanitas. Hactenus de uictus ratione colicorũ satis, quæ ad curandi quoque rationem, si quis ritè utatur, sufficere arbitror.

De fomentationibus.

DE his nunc medicaminum auxilijs memorandum est, quæ foris adhibita dolores sedant, & à morbo plane uindicãt. Fomentis itaq; ante omnia maxime in frigida causa utendum est. Neq; temere è quauis materia, sed ex sale, panico & hordeo deniq; confectę crumenæ sunt commodissimæ. Vbi uero res haud ita amplam neq; euentationem, neq; exiccationem postulat sacculi ex furfuribus contexti sufficiunt. Cæterũ furfures aut hordeum huic muneri destinata in aneti, herbæ chamæmilæ, radicum altheæ, pulegij, baccarum, uel foliorum lauri, artemisiæ, maioranæ, & id genus aliorum, elixatione, decoquantur. Oleum ad hæc chamæmelinum & anetum, & cyprium simul eidem decocto admiscẽda sunt. Loca præterea affecta in qua marsupia, aut sacculi ponuntur, oleis sunt perungenda. Plusculum porrò auxilij tulerit facta in dolentibus partibus cum ungento pentamyro sedula illinitio. Quin & eo cui nomen est * psileleus locum affectũ ungere expedit. Quo nostri utiq; coloni quidã usi ad pristinã ualitudinem

reuersiq;

reuersi sunt. Neq; tamē satis esse putes pectinem modo ac lumbos illinire, sed lanam quoq; oleo imbutam sedi inserēdam. Nam id quidem unà cum unctione adplicatum ocyssimè succurrit, uidimus etenim complures nihil aliud agentes doloribus leuari, & planè expertes fieri. Per Alexandriā in solenni usu habetur oleum raphaninū, quo utentes eximiam opem sentiunt. Illud uero neminem latere debet, quod ubi parum memoratis fotibus proficitur, adeò ut dolores nihil amoueantur, non sunt loca neque calidis amplius, neq; ualidioribus fouenda, eo quod humores inde exiccantur, & incrassescunt magis, unde amplior certe flatuum uis, distentiones item & cruciatus intensissimi generantur: quo enim humor calidior redditur, eo quoq; spissiorem fieri consequens est, præsertim si cum sale & nitro, & alumine atq; id genus ceteris compluribus instruantur fotus ac sacculi.

De globulis quæ Græci catapotia uocant, quorum usus in coli doloribus cōmendatur.

QVod si ex fomentis cruciatus non modo non leniti, sed longe magis exacerbati fuerint, tū his longe ualerę iussis per os deglutienda sunt quæ tenaces, glutinosos, spissos & crassos humores extenuant, atque euacuant, catapotia. Cui rei potissimè præ cæteris omnibus conferunt ea quę ex euphorbio contexuntur. Sunt quidem & alia innumera ad hoc comparata. Verum non inuenias aliud quiddam tam præsentis auxilij, atq; sunt à nobis contextæ & sæpenumero in hac constitutione oblatæ pilulæ. Quibus profecto in tenuioris etiam intestini morbo, quem Græci εἰλεὸν dicunt, id est, uoluulum, identidem usus multos ab omni periculo uindicaui. Quarum hæc est compositio.

Catapotia nostra efficacißima.

ACcipe aloēs, euphorbij, grani cnidij mundati uniuscuiusque denarium pondo octo, scammonij tātundem. Sum ipse, ut dixi, ijs frequenter usus, neque unquam frustratus, sed semper, profligato morbo, uoti cōpos factus summa cum gloria discessi. Est uero iusta eius δόσις dioboli duo, aut, si uidebitur, amplius. Nonnulli autem agaricum adiecerunt, deinde deglubendum exhibuerunt. Composuerunt uero confecturam ad hunc modum.

Alia catapotia.

ALoēs, scammonij præparati, quod diagridium uulgo uocant quadrantem, agarici trientem, grani cnidij carnibus purgati obulos sedecim cum succo absynthij excipito. Dabis obulos quatuor. Vtendum

uero his est in frigida intemperie, & magna pituitæ multitudine in intestinis congesta, & quando ex ea uentris dolores & constipationes oriuntur. Neque tamen confestim inter morbi huius principia medicaminibus purgatoria potestate præditis uti oportet, sed fomentationibus & ungentis memoratis humoribus antea extenuatis & digestis, modo inflammatio nulla, neque colon intestinum laxius, neque alium quempiam locorum occupet, tum denique inquam purgantibus medelis citra omnem periculi suspitionem uti conuenit. Proinde tum demum utilis fiet in hoc morbo (ueluti in plerisque cæteris) expurgatio, ubi humores negocium præbentes, iam per uentrem maturati & digesti fuerint. Nam qui audaculi & confidentes non cocta medicari & mouere cruda, uel inflãmatione imas infernasq; parteis infestante, audent, discriminis plus quam emolumenti languentibus inferunt, & interitus nonnunquam inducto naufragio cadmea, ut aiunt, potiuntur uictoria. Quoniam locus quem obsedit phlegmone, tumore persistente, non purgatur, sed cruditate adaucta magis, humor increscit, eo quod quicquid euacuatur non ex parte inflãmata, sed ex corpore incolumi hauritur.

De insessionibus ad coli dolorem.

CONfugiendum præterea quandoque ad ἐγκατίσματα, id est, incessus, quibus uix est alíud ullum presentius contra coli dolorem auxilium, cruciatus nanque lenit, locis affectis succurrit, potissimè si inibi semina herbæue quæ inflationes discutiũt. Verbi causa, apium, anethum, anisum, cyminum, althæa, quam & hibiscum nominant, folia lauri, ruta, maiorana, quæ σάμψυχον Græce uocatur, & artemesia. Ex his etenim constans aqua miris modis ad hanc rem accommodabilis & impendio proficua existit. Quod fit fomentis, quæ aduersus hunc morbum fabricantur, ualde adplicabilis, laconicis resistendi gratia idonea, & solio item quod in hunc fit adposita.

De epithematis.

POst fomentorum & adsperginum ungentorumq; usum, adplicare etiam conuenit epithemata, aduersus coli dolorem comparata. Verbi causa, διὰ μελιλώτων, hoc est, ex serta cãpanica, & διὰ σπερμάτων quod est, ex seminibus, & διὰ ἀνίσου, id est, aniso cõtexta. Atq; his omnibus magis congruit cognomento polyarchion. Quod sanè in calidiore intemperie syncerum & citra immixtionẽ temperatarum rerum minime adplicadũ est, sed dilutum

dilutum. Diluatur autem cum ceroto ex oleo rosaceo, uel chamæmelino, deinde imponatur. Nam hoc modo cõpositum nullius erit particeps acuminis, magisq́ accommodabile, & temperatius atq; ob id quidem multo etiam commodius in hac afflictione constitutis succurrit.

De infusis enematisue.

INfusa porrò, quæ Græci ἐνέματα uocant atq; κλυστῆρες, modis omnibus necessaria sunt, & maxime doloribus non sedatis, adhibẽdæ. Siquidem cruciatus non fuerint nimium uiolẽti, sed mediocres, simplicia & imbecillia enemata sufficiunt. Si uero dolores intẽsissimi excruciant, ad ualidiora confugiendum est, quæ dolores acrius mitigent, humoremq́ colo fixius inhærentem extenuent. Sunt autem simplicia illa ac lenia, quæ ex oleo solo calfacto cum seminibus quibusdã uentos discutiunt, & inflationes amouent. Quod si adipem anserinum oleo admisceas longe præstantius, utiliusq́ fuerit enema. Est uero ad hunc modum præparandum.

Concinnatio enematis.

ACcipe oleum tenuium partium (quod Græci λεπτομερῆ uocãt) quantum satis uidetur, in quo semina flatuum collectiones dissipantia decoquito. Cuius sortis sunt anisum, semen apij, fœniculum cum herba, tum semen, cyminum atq; id genus alia. Quæ ut diximus, in oleo elixato, & ubi per linteolum colaueris adipem anserinam in eo dissolue. Non fuerit uero absurdum si sæuum adijcias gallinaceum. Inter coquẽdum semina cum rutæ cymatis rudicula quadam agitato atq; ita inijcito. Atq; hoc quidẽ modo enema simplex conficitur. Quo sanè in mediocri intestinorum algore utitor. Neq; semel duntaxat, sed iterum atq; iterũ parato. Quod si leni hoc enemate sæpius sumpto, dolores placati non sint, uehemẽtiora medicaminum adminicula aggrediunda sunt. E quorum numero est διὰ χυλῶν nomine ex herbarum succis contextum, cuius compositio talis est.

Enema dia chylôn.

INiectio διὰ χυλῶν habet fœnogræci, sertulæ cãpanæ, anethi, altheæ radicum, seminis lini, hordei tosti, chamæmilæ aridę, & pulegij singulorum librã. Herbas ollę nouę immitte, cacaboq́ stanneo. Infundes aquę sextarios undeuiginti. Macerentur autem in aqua diebus quindecim, atque ita elixẽtur tantisper dũ cremor incrassescat, deinde colato, & herbas proijcito. Accipe autem succi libras duas, adipis anserinę, medullę cerui, styracis, succi mãdragorę, butyri, resinę terebinthinæ, uniuscuiusq; sexuncẽ,

thuris, auripigmenti, seminis alterci, aloës, succi cyclamini recentis, singulorum denarium pondo octo. Cõcinnato artificiose atq; repone, & ubi res postularit, oleo anethino insere, medicamentiq; cochlearia bina, trin'aue inijce. Strenuè admodũ succurrit, siue phlegmone, siue humor gelidus morbum induxerit. Eo quod humores educit, dolores (nam impense ἀνώδυνον, hoc est, indolorium existit) lenit, & ocyssimè suppetias adfert.

Aliud nobile infusum.

MAgnificum quoq; ἔνεμα censetur, quod ita contexitur: Aloës, testium fibri (quod castoreum dicunt) uniuscuiusq; denarium pondo octo, cyclamini aridi, & recentis, lachrymę papaueris cuiuslibet denarium pondo trium, confice de more, redactisq; omnibus in enema cum oleo foenogręci, & aliquãtulo seui anserini, utere. Pręstat enim suppetias amplissimas, proinde suspicienda est propter utilitatem iniectio.

Alius clyster ad conuolulum.

ALiud præterea enema quod etiam morbo gracilioris intestini (quẽ ileon Græce uocant) & ex gelidis humoribus languentibus summopere subuenit, habet resinæ terebinthinæ, confecturæ διὰ χυλῶν, butyri, testiculi fibri, siseleos latiorisúe cymini quod Græci πλατοκύμινον uocant, uniuscuiusque uncias sex, basilici, baccarum lauri, spicarum allij sigillatim leuigatarum numero quinquaginta unum, rutæ fasciculum unum manipularem, olei cyperini libras quinq;. Est autem confectionis hæc ratio. Oleum cyperinum, & sabinum aulæ quam Græci κακάβην adpellant, unà cum uini sextario infunde, testes fibri, latiusq́ue cyminum, baccarum lauri, allium & rutam per triduum inibi macerato, deinde lentis prunis ad uini consumptionem usque elixato. Postea sublato ab igne cacabo, colabis oleum, cui immittas resinam terebinthinam, & basilicum, et butyrum, & διὰ χυλῶν, clementer calfacito dum coëant, post hæc in pixidem uitream ampullámue reponito, & ubi usus feret necessitas, cochlearia inde bina tern'aue sumito, & de adipibus aliquantulum. Magnifici est & admirandi auxilij, cruciatus nanque grauissimos lenit, uel ob hoc laudem meretur maximam quod lenimen citra stuporem præstans sensum non enecat.

Aliud infusum utilißimum.

OPtimum sanè infusum quod humores crassos, uiscidos, tenacésque euacuat, & dolores sedat. Concinnatur ex malo terræ rotundo, quã Græci ἀρισολοχίαν uocant, contuso, sale frixo & contrito, in eo herba trita

oleo

oleo fœnogręci, rutaceo, & oleo anethino, & herbis, quas memorauimus pulueris herbarum cochleariũ unum, tum salis tantundẽ admisce, atq; ita per anum immitte. Illud enim enema pituitã educit maxime, neq; coli doloribus modo efficaciter, sed & coxendicis laboribus eximiè succurrit.

Aliud infusum.

ENema aliud quum plenioris, tum tenuioris intestini morbo, quorum illum priorem κολικὸν & κόρδιον, hunc εἴλεον Græci nominant, impendio conducibile. Sumito nitri Alexandrini denariorum pondo quatuor, uel si uidetur paulò plus, olei aquæ calidæ quantum res postulat, mixtisq; inter se omnibus cotylam unam per anum immittito, & mirificam uidebis in aperiendo, durum & aridius oletulum, quæ Græci σκύβαλα appellant, glutinosos item & pituitosos, spissosq; humores, quæ excerni oportet, educendo eius clysteris efficaciam. Nos quippe hoc clystere in ileo sæpius usi, languentes cum summa omnium qui uiderint ammiratione à morbo uindicauimus.

Aliud infusum.

HIc quoq; clyster miræ utilitatis est: Accipe styracis, testiculi castoris, myrrhæ, lachrymæ papaueris, quod ὄπιον est, singulorum denariorum pondo octo, quibus omnibus cõmixtis, reponito. Et ubi res poscet, quantum fabæ Ægyptiacæ quantitatem æquare uidetur cum oleo de ruta, & aliquantulo adipis anserinę, siue gallinaceæ, immittito. Hoc quidem enema omnibus modis huic rei aptum est, somnum enim accersit, & uehementissimos immensosq; cruciatus mirabiliter amouet. Ipse quidem sæpenumero maximas eius dotes expertus sum.

De poculis simplicibus aduersus coli dolorem.

QVum uero pleriq; medendi rationem, quę per clysterem fit minimè admittãt, pręsertim gentiles nostri, pocula omnino, quę colicis subuenire creduntur, sumi necessum est. Cuius utiq; facultatis à maioribus innumera ferè, à nobis quoq; experimento cognita, memorię sunt prodita, quorũ pręcipua & cõpertissima nobis in medium promere instituimus, à simplicibus & dolores mediocres sedantibus sanantibusq; sumpto exordio. Prassium itaq; in aqua elixato, decoctumq; ipsius cum uino, ac melle potui dato. Aliud poculum simplex ad coli dolorem: Baccas lauri mundatas numero nouem probè cum uini cyathis tribus conterito, bibendumq; porrigito, probatum est testimonio multo.

Aliud poculum contra coli & renum dolores.

COlicæ affectioni & renum doloribus modis omnibus apta est hæc potio. Acceptis lauri folijs redige in liquorem potabilem, quem ubi propinare uolueris singulis haustibus piperis grana septem nouémue, mellisq; cochlearia bina admisceto. Dabis autem tepidum, sedenti in solio, admiratione dignam intelliges ac uidebis efficatiam adeò quidem ut paulatim ac breui languidus dolorum immunis, & expers reddatur. Cæterum hoc quidem non colicis modo, sed & nephreticis, ut docuimus, opitulatur, & obturationem præterea patientibus, lapilloq; uesicæ uexatis, & humores densos educit.

Alia potio.

VTilis porrò in hac affectione est potio, decoctum pulegij si cum uino potui detur. Pari quoque modo hyssopus, diptamus, petroselinum, & anisum pota expediunt.

Alia potio optima ad coli dolorem.

LAxioris intestini uehementissimis doloribus succurrit poculum ex origani obolis octo, & uino Ascalonite, uel alio tenuis essentiæ uino contextum, experientia sæpe numero probatum est.

Aliud ualde conducibile poculum.

PLusculum emolumenti adfert propinatio hoc modo concinnata. Accipe testium fibri, quod castoreum uocant, diobolos quatuor, origani diobulos duos. Quod non febrientibus quidem cum uino, seu melle, febricitantibus uero cum aqua mulsa potui dato.

Pocula ad coli dolorem composita.

COmposita insuper coli doloribus medendis pocula ex hisce simplicibus contexuntur. Seminis fœniculi, anisi, spicæ nardi uniuscuiusque denarium pondo octo, seminis apij denarium pondo quatuor, grani cnidij tantundem, ammeos denariorum pondo nouem, cassię denarium pondo quatuor, redige in farinam. Propinatóque non tam in plenioris intestini, quàm in renum doloribus quos nephreticos dicunt. Quin & in hydrope conducibilis potio est.

Aliud polychrestum.

MVltiplicis quoq; usus, commoditatisq; admirandę poculū est, quod accipit cardamomi ex interiori semine, botri armonij, spicæ nardi, folij malabatri, seminis papaueris candidi, cymini Æthiopici, mentæ

aridæ, ſeminis aſari ſingulorum unciam unam, myrrhæ troglodyticæ, ſcammonij uniuſcuiuſque trientem, mellis cocti quantum ad comprehendenda ea ſatis eſt. Dabis arquato implicitis deglutiendum ad quantitatem nucis ponticæ quam Romani auellanam dicunt. Colicis uero hydromelitis gelidi cyathis tribus. Vbi cōſecturæ pariter, quæ danda eſt, quantitatē perpendendam iudico. Eſto itaque datio iuſta, non modo nucis ponticæ, ſed nucis etiam baſilicæ, id eſt, regiæ, quæ Latinis iuglans adpellatur, magnitudo, præſertim ſi morbus ſit conuoluuli, quem Diocles Caryſtius, & alij quidam χορδαψόν cognominant, & quum in uehementiſſimis doloribus urgentibus exhibetur. Simpliciter autem & in uniuerſum inquam, in corporis robore ualido, & doloribus intenſiſſimis differentibus, tum itaque confidenter iuglandis quantitatem uel amplius propinare non dubitem, neque enim quicquam continet, quod hebetudinem inducat, quemadmodum Philonium, & aliæ pleræque antidoti, uerum euacuat ſurtimque negocium præbentes humores unà cum doloribus, tollit.

De theriaca danda in colica & iliaca affictione.

SVmmè præterea in hoc morbo aduerſus iſtiuſmodi pituitoſos, uitreosque humores, cruciatus inducentes, facit antipharmacum theriaca. Danda uero eſt in hac conſtitutione quantitas quæ nucis ponticæ magnitudinem æquet, cum aqua mulſa. Nos autem in frequenti uſu illud habuimus, & quotquot ſumpſere ad ualitudinem reuerſi ſunt. Certe ſi quis eam antidotum in fine morbi (quam deceſſionem ac decrementum uulgo uocant) ſemel per menſem hauſerit perfectam ſanitatem, deinceps ab omni dolore immunem atque exortem recuperabit.

De Philonio antidoto.

DOlores è frigida intemperie prognatos philonium antidotus lenit quidem atque demulcet, ſed ſanitatē profligato morbo non reſtituit. Eos uero qui ex bileo humore originem habent dolores idem non placat modo, ſed opitulatur etiam magnificè exhibitū plus minuſúe pro uirium modulo. Solatio itidem fuerit quoniam ex ſtupefacientibus magna ex parte conſtat Marcellinum antidotum. Cuius talis eſt compoſitio.

Marcellinum antidotum.

ANtidotus quæ ad Marcellū autorē refertur mitigādi, ſedandique dolores uim obtinens, conſtat ex croci denarijs decem, ſulphuris ignem

non experti denarijs sex, cinamomi præcellentis denario uno, piperis candidi denarijs uiginti, seminis alterci tantundem, & melle Attico quantum ad excipienda ea satis est. Datur autem huius confectura una datione potui in aqua calida, quæ nucis Ponticæ magnitudinem æquet, quãtitas. Cæterum super antipharmacis clysteribusq́; hactenus dicta sufficiant. Fiunt certe præter ea è papaueris lachryma (quod opium uocant) & alia stuporem conciliantia medicamenta, huic morbo occurrendo necessaria, quorum nos hic quoq; mentionem faciemus, nempe insignium quorundam, quæ clarissimi medici celebrauerunt.

De antidotis hebetudinem inducentibus.

CONficiunt interdum medici in implacabilibus doloribus & in mortis discrimine antidota ex papaueris succo, seu opio, alterci semine herbáue, aut mandragoræ radice stupefacientia, quæ Græci ναρκωτικὰ, ut diximus iam pridem, adpellantur, quibus cunctanter admodum, quia corporis habitũ nonnihil lædunt, utendum est. Vbi uero dolores negocium præbentes attenuati & acriores redditi fuerint, tum profecto tempestiuè eiusmodi potionibus incunctãter utare, nullum quippe tum læsionis periculum incumbit. Confestim enim partibus affectis hebetudine inducta abolito sensu omnis dolor amolitur. Reuerso autem tanquam postliminio dolore non uiolentius modo sæuit, sed prolixiore etiam temporis spacio incessanter durat. Hac nimirũ & certe neutiquã, mea quidẽ sententia, absurda ratione, quũ meatus corporis medicamenti stupefacientis algore obturant, humoribus obstructis suoq́; tramite ꝓhibitis, necessario uniuersa adflictio auctior fit, & lõge impeditior eius euaporatio, digestióue. Plurimi aũt atq; utinã non adeò multi bis aut ter in colica adflictione id genus pocula exhibere cõsueuerunt, sed quotquot acceperũt, uel subitaneo interitu periêre, uel magno cum uitæ periculo paralysi correpti sunt. Quã ob rem ab usu stupefacientiũ semper abhorrentes, in plenioris quoq; intestini morbo ex algida materia nunq̃ exhibebimus, nisi immodici & intollerabiles cruciatus adeò uexẽt, ut læsio potius, q̃ mors uel funesta syncope optanda sit. Tunc sanè ad præoccupandã grauiorẽ noxã si per uireis laborãtis licebit, remedia narcotica uocata colicis potui exhiberi possunt, neq; tamẽ plus semel. Qui secus faciũt ægros ut carnifices iugulãt. Cæterũ in calida, ceu iam pridẽ ostẽsum est, intẽperie & grauissimis doloribus ex acriore & biliosa materia, tantũ abest ut officiãt, quum alíàs tum in poculis sumpta,

quæ

quæ ſenſum enecant, ut etiam pluſculum ſecum præſidij adferant, quoniã humores tenues & acuminis non expertes craſſitudine quadam imbuũt, temperant & congeſtos digerunt & diſſipant.

Super uomitione cienda colicis.

SI coli dolores ad algidum humorem referuntur, uomitus eos, ſi quid aliud præſentiſſimè iuuat, præſertim ſi cum raphani decocto, aqúaue eius deſtillata, uel ſalſugine, uel ſalſis & ſuauibus edulijs, uel plurimis denique cibarijs proliciatur uomitio. Vna quippe opera uomitus craſſos, tenaces, pituitoſos humores exhauriendo proijcit, & ne aliunde collecti humores ſeſe in inteſtina ſtatim recipiant, & dolores inibi excitẽt, non inſtrenuè prohibet. Proritanda uero eſt, non tam in ipſo morbi uigore, quam in decremento eius, ipſa uomitio.

De ſinapiſmo atq; dropaciſmo.

COmpari præterea modo & ſinapiſmi pariter & dropaciſmi in loco ac tempore adplicati noſtro iudicio proſunt (Eſt uero σιναπισμὸς facta ex impoſitu alicui corporis parti exulceratio uel ſinapis ſaltem: Quemadmodum & δρωπακισμὸς dropacis in aliqua corporis parte inſperſio) pręſertim in diutinis affectionibus adhibita, illita nanq; calfaciunt. Quos ſi quis locis affectis adplicet in ſummam cutis ſuperficiem ex imò humores delinquentes euocant. Quod ſi ex eorum impoſitu cutis exaſperatur, & ueſiculæ perexiguæ, puſtulæq; ſubalbidæ, acutæ & duriores, quæ ψυδράκια Græci uocant, erumpunt, bono animo eſto, ſiquidem diuturnæ adflictiones ſuſtinere uidentur uiolentiam præſidij, gaudent enim exolui. Cęterũ non eſt ijs in acceſſione aut quouis morbi tempore utendum, ſed tutelę gratia, in declinatione, ne detur ægritudini habitum conciliare in languente.

De exercitio.

IN diutina coli affectione, pręſertim eadẽ ſæpius ingruente, corpus uniuerſum grauiter exercitandũ eſt, uel deambulatione quæ pedibus perficit, uel caballo, uel carpentho uehiculoúe, uel naui deniq; mouendũ eſt. Quin & paleſtra, & frictio totius corporis, peregrinatio item & longinqua inambulatio, ſoli mutatio, confert, quoniam quodcunq; corporis redundans excremẽtum hæc omnia extenuare, ac digere poſſunt, & corporis omnem habitum corroborare, adeò ut affectæ partes nequeant lædi, aut algidum cumulare humorem. Quin neq; aliunde defluens in eum qui afficitur locum defertur, eo quod pars plus roboris nacta eundem nullatenus ſuſcipit, ne dicam repellit.

De colici

De colici doloris ex flatulentis spiritibus curatione, Cap. XLV.

QVod si ex flatuosis spiritibus laxius intestinum doloribus excruciatur, locum affectum milio, panico aut furfuribus modicè fouere summo remedio est. Enema item, ex oleo constans eo, quod supra ex seminibus fieri docuimus, multis modis huic rei aptum est: nam id intra in corpus sumptum, omnem flatuum collectionem disijcit atq; profligit & dolores præterea lenit & amputat. Sunt itidem pyxides uentosæ quas σύτιας Græci uocant, umbilico adplicatæ, adeò præsentis adminiculi, ut celerem ex impositu earum ad sequundam ualetudinem regressum conspicati homines in summam eius rei admirationem perducti sint, atq; ita quidem, ut id præter rationem fieri arbitrantes, Magicis artibus restitutos contenderent, dolore subito omni eliminato. Liquet uero palàm heic omnibus quod in huiusmodi ex flatulentis spiritibus intestinorum cruciatu in cibo utiliter sumuntur, anisum, fœniculũ, cyminum, & in uniuersum omnia alimenta potentiæ admodũ calorificæ.

De plenioris intestini dolore ex obturatione duri stercoris prouenientie & eius curatione, Caput XLVI.

VBi uero coli adflictionẽ ex durioris oletuli scybalorumq; obstructione natam consiterit, rupta omni mora cum multo hydræleo mulsi iniectione, uel potione ipsius, obuiam eundum est. Hisce enimuero iniectionibus potionibus'q; identidem per os, siue clysterem infusis aridius & quasi in nucleos diuisum stercus (quæ Græci σκύβαλα adpellant) quasi dilutum ad inferna deducitur. Vniuersam porrò uictus rationẽ humectantis potentiæ esse conuenit, præcipue uero ea quę duram aluum emolliũt, & omnium maxime chamælea herba quam alipiada uoco, elixa cum oleribus. Mercurialis itidem per inferna egregiè purgat. Ius quoque gallinacei euiscerati exhibitum magnam commoditatem affert. Oportet uero gallum illum exenteratum sale infarcire & consuere atq; ita cum anetho in aqua multa elixare, neq; inter elixandum alia infundatur aqua usq; dum longa, multa'q; decoctione caro ipsius quasi exossis reddatur. Quod si polypodij unciam unam pariter cum gallo decoxeris, longe ampliorem deducendi uim habebit elixatio. Si uinum uel œnomeli admisceas maiorẽ saporis autoritatem, uehemẽtioremq; alui deijciendi potentiam habebit. Sunt qui se superius comprehensis enematis ac poculis nihil efficere arbitrentur, atq; ob id quidem ad ea medicaminũ præsidia, tanquã efficatiora,

quæ

quæ non diluuntur sed integra ut sunt deuorantur (unde & apud Græcos καταπότια nomen habent) è * plumbo constituta, confugiunt. Proinde ijs quoque referre necessarium est. Qua propter si plenioris, uel tenuioris intestini langor absque internarum partium inflammatione cōsistere uideatur, medendi ratio quę cum utriculo peragitur, usurpanda est. At si antecesserit inflammatio, & ob id uenter clausus non respondeat, uterculus plus nocumenti quam emolumēti infert. Est autem uterculi adhibendi talis ratio. Fistulam exiguam qua medici utuntur, à Græcis αὐλίσκον adpellatam folliculo uētoso scitè coaptato, & sedi adplicato, deinde in altum attollito tantisper dum follis flatu auraque fartus uidebitur, tum agitando premendoque follem uento tumescentem clysteris modo ad interna auras immitte. His sedulo peractis confestim clysterem inijce ex hydræleo & aliquantulo nitri cum iniectione, nanque pariter in uentre contenta & in intestinis commouet, adeò ut oletum, humores & flatus pariter eijci quispiā admiretur.

De his quæ indiluta ita ut sunt deglutiuntur, catapotia Græce dicta.

GLobulos nunc de plumbo, quorum usus potissimè probatur in hac affectione incensionem nullam habente, præcipue inter morbi principia, attingam. Lapsis itaque diebus aliquot multis, & mollitudine eiusmodi apparente quæ maturitatem digestionémue factam arguat, pilulas de plumbo, siue de euphorbio deglutiendas præbeto. Atque hæc quidem prę sentissima est obstructionis curādi ratio. Hactenus igitur de methodo succurrendi coli doloribus ex flatuū spirituūque collectione, & algidis crassisque humoribus prognatis. Tempestiuum nunc fuerit de eo coli intestini cruciatu uerba facere qui ex bile & acutis humoribus originē trahit, sumpto, à ratione cognoscendi ipsius qualitatem & quantitatem exordio.

De plenioris intestini dolore ex bile proueniente, Cap. XLVII.

COli langorē ad calidos, acreisque & bileosos humores referendos esse hæc signa euidentissimè arguunt. Adfligit quædam uellicatio, uiscera interioresque partes, quædam flagrare confodique creduntur: lingua redditur arida, sitis arens, uigiliæque adeò excruciant, ut magna ex parte mente capiantur & delyrent. Vrina quę defertur est lympida & acutiem præfert, alui excrementa excernuntur bilea. Ad hæc si calorifica ualde quum esculenta, tum poculenta, uel quæcunque eiusdem naturæ medicaminum præsidia offeruntur, tantum abest ut uel tantillum inde solatij accipiant, ut etiam magis magisque exacerbentur, & febris denique ap-

pendix est perpetua. Atq; hæ quidem sunt notæ è quibus clarissimè perspicuum est, chordapsum ex bileis & feruidis humoribus prognatum.

Coli doloris ex bile prognati curatio.

QVod si biliosus & calidus humor plenioris intestini cruciatum induxerit, contrarijs omnino his quibus pituitosæ eidem affectioni subuenire solet, medicaminũ præsidijs succurrẽdum est. Proinde ante omnia conueniens uictus ratio ita habentibus præscribenda est.

Pastus colicorum ex bile.

QVando igitur è bile nascitur colica affectio succum ptisanæ simplicem citra alterius rei admixtionem, præterquã fortassis aliquãtulo salis quandoque adiecto offerre conuenit. Sumpto enim eo coli feruor temperatur, bilis per lotium imumque uentrem excernitur. Quare identidem succum illum sumere expedit. Cuius ergo & ouorum lutea frigida accipienda sunt.

De oleribus quæ expediunt colicis.

COlicis olera non tam elixa, quam cruda quoque magnificè conducunt. Præter cætera uero lactuca quoque grandior, dulcisq́ue offertur utiliter, præsertim his qui uigilijs infestantur, & temperamento calido sunt, natuq; maiores.

De fructibus qui conueniunt.

POmorum omne genus quod frigorificam & humectantem naturam habet colicos tales adiuuat, nec quicquam noxæ inde sperandum est. Solius cucurbitæ esus modis omnibus uitãdus est, quoniam insita quadam natura in hac constitutione colica scilicet, non sanitati solum resistit, sed ad lædendum etiam nata conspicitur, id quod Diætetici omnes usu & experientia obseruauêre. Ipsi quidem complures non iuuenes modo sed & ætate confectos pristinam ocyus sanitatem recuperasse sola eiuscemodi uictus ratione cognouimus.

De potu.

SEd quod ad pocula attinet uidimus non paucos qui ualido erant corporis robore, aquę frigidę potu uitalibus partibus inoffensis, ab omni læsione immunes atq; exortes, dolores penitus sedasse, & omni ægritudinis causa extincta pristinam omnino ualetudinẽ recuperasse. Ei etiam qui identidem colicis paroxysmis impetitur eadem aqua opitulatur. Qui si omni acumine prædita cibaria, merumq́; uitet & gelidis utatur, ab hoc morbo uindicabitur. At si frigidam bibere aquam propter extorum quãpiam

incensionem

incensionem, aut uirium imbecillitatem, horreat quis, oleum rosarū algidum abundantius potui dedi, & per anum idem oleum rosarū immittere præcepi, & plurimum statim opis obtemperantes persenserunt. Solitus uero sum oleo rosaceo adipem anseris adijcere, ubi multum scilicet acrimoniæ, uel mordicationis biliosi humoris subesse putaui. Quod si rasamenta per aluum excernuntur, præsentissimas suppetias tulerit succus ptisanæ cum oleo chamæmilæ per inferna iniectus. Prosunt itidem crocea ouorū cum oleo rosarum si inijciantur.

De piscibus.

COlicos præterea ex bileo succo, pisces durioris carnis nonnihil adiuuant. Verbi causa, cedria, orphus glaucos, corpina, sepia, & quæ Græci uocāt ὀςρακοδέρματα, hoc est, testacea, quales sunt pectines, ostreæ, & cochleæ marinæ. Echinus porrò marinus hoc malo implicitis prodest, eo quod succum temperandi & refrigerandi facultate præditum possidet, & stomacho utilem, aluum præterea duram emollit & facilem reddit, urinam proritat, qua in re præ cæteris omnibus quæ enumeraui mus regnat.

De carnibus.

CArnibus uescendum potissimè difficilis concoctionis cuius generis sunt pedes bubuli & uentres, omasa suilla, præsertim scropharum, ungulæ probè elixæ & refrigeratæ.

De pomis.

EX pomis mela omnium maxime competunt, ne autem eorum esu uentriculus subuertatur, acetum admiscendum est. Reliquum pomorum omne genus quod inflandi uireis non habet, utiliter exhibetur. Dulcia cuncta nihil officiunt & uoluptatis ergô porriguntur, sed ne quid nimis.

De placomatis & tragematis.

QVi coli doloribus exillioso & mordaci humore torquentur, placomata, siue placentas quas Gręci πλακοῦντας uocant pariter & tragemata modis omnibus caue, quod aiunt, peius & angue uitent.

De balneis.

IN hac constitutione non thermæ, sed dulcis aquæ balneę conducunt. Quibus tantum non omnes, sed omnium maxime medię ętatis & calidæ temperaturę homines indulgeant. Aëris autem uaporisq; balnei temperies & solij mediocritas commendatur. Sunt porrò oleo pariter & aqua calida perungendi. Loci uero affecti oleo chamæmelino & nullo modo

neque nitro, neque maiorana, quam σάμψυχον Græci uocant, neque sapone, uel id genus cæteris perfricentur. Fomentationibus nunquam uti, neq; aquis, salis, nitriúe naturam imitantibus, atque uno uerbo omnibus sua sponte calidis. Porrò in ipsa doloris constitutione interdicendum uinum est. Neq; alio potu quam succo ptisanæ, uel aqua calida arentem sitim extinguendam censemus. Cæterum si inter edendum ac medio prandio aquæ recentis libido magna languentes cœperit, ab eius potu arcendi non sunt, eo quod opitulatur quàm plurimum. Atqui magna præsentissimi auxilij pars est, si in coli ex bile doloribus ne per somnium (ut ita loquar) uinum bibatur. Quo si quis æger se eo penitus defraudari non patiatur, tenuis essentię, lymphatumq́; & quasi aqueum exhibendum censeto.

De exercitationibus.

COlicis biliosis exercitia, gestationes, & omne genus deambulationes, solatij & placationis ergò (morbum enim demulcere uidentur) cõueniunt, si non fuerint neq; multa, neq; ualida, quæ tollerare neutiquam possunt: inducta enim intemperie, multis ac uehementioribus exercitijs dolores magis magisq́; ingrauescũt, & exacerbantur. Vitent insuper pro uirili iracundiam, furorem, omnem curam, & quemcunque laborem. Quisquis hoc modo se gesserit, dictisq́; in rebus modum seruauerit, breui ad pristinam reuertetur sanitatem.

De medicamentis purgantibus.

VBi autem res ipsa in colica afflictione quæ ex acribus succis oritur, purgationem exigere uidebitur, obseruandum est, ne ullum acritudinem habens catharticum exhibeatur. Cuiusmodi sunt, euphorbium, grana cnidij, cremor cucumerinus quod ἐλατήριον Græce uocant, seu ueratrum, nam his singulis circa umbilicum tormina, qui στρόφοι dicuntur à Græcis, magis excitantur, mixtiq; cum materia biliosa, dolores etiam atque etiam intenduntur, tantum abest ut præsidij quicquam conferant. Præcipuum uero & omnium optimum ad hanc rem medicamentum est picra. Quod si bileus humor omnino se insinuauerit & fixius hæreat, è supernisq; partibus ad intestina deferatur, non picram solum, sed scammonij præparati (quod diagridium uocatur) grammata bina, uel aliquantulo plus minusúe, atque ita quidem languentis naturam perpendens euacuato. Quin si cum Theodorico præparatum scammonium mixtum exhibeatur, summe facit. Æstiuo autem tẽpore diagridium cum rhodomelite

uel nitro, & aqua rosarum misceatur. Hunc in modum colicus ex bile & acutis humoribus purgãdus, atq; curandus est. Purgante enim medicamine sumpto non urgentes modo dolores placantur, sed profligato penitus morbo ad perfectam & pristinam regreditur æger sanitatem.

De coli doloribus ex inflammatione natis, Cap. XLVIII.

QVum uero plenioris intestini morbus cum inflammatione eiusdem partis existit, longum ualere iubeas medicamenta purgatoria, præcipue intra morbi principia. Auspicante autem phlegmones maturitate digestioneq;, ijsdem etiam uti tempestiuũ censemus. Quisquis autem temere ante phlegmones cõcoctionem, dissipationemq; medela purgatoria succurrere machinatur, causa lætali inducta, in mortis discrimen laborantem precipitant, eo quod exhibito medicamine purgatorio humores non ex partibus (ceu supra ostensum est affectis) sed ex sanis ui quadam euelluntur, commotiq; iam suo loco humores confertim ad locos patientes deferuntur, qui dum expellere noxium à se nituntur, distentionem fieri oportet, & dolores augeri, & εἴλεον, id est, tenuioris intestini morbum, ingruere. Neq; etenim ileos quicquam aliud est, quàm plenioris intestini immodica augmentatio, siue excessus. Proinde colo intestino cum inflammatione infestato, non purgante medicamento, sed sanguinis detractione pertusa uena succurrendum, paulatim uniuersum corpus euacuandum. Quod si propter inflammationis amplitudinem lotium supprimatur de malleolo sanguinem detrahere expedit. Sæpe nanque numero hoc nobis agentibus, non tam aluus, quam urina quoque ipsa semper respondebat.

De uictus ratione.

IN colica affectione cum inflãmatione ptisana uescendum est, & succis hordei, uel auenę. Clysteres porrò ex succo ptisanę, & oleo chamæmelino, succo seminis lini, & hydræleo. Quibus tum maxime utendum est, quum uehementior premit laborantem febris. Perpetua enim ferè inflammationis intestinorum, coliúe adpendix ac comes febricula est.

De cataplasmatis adplicandis.

FOris autem dolentibus locis superinducenda sunt cataplasmata, epithematáue, mediæ temperaturæ & acritudinis nihil habentia. Verbi causa, ex oleo chamæmelino, hordeacea polenta, quam Græci ὠμὴν λύσιμ adpellant, & semine lini concinnata.

De cerotis.

CErotæ itidem ex cera, & oleo chamæmelino, & rosato, luteisq; ouorum contextæ adplicandæ sunt. Quarum una ad hunc modum conficitur. Accipe ceræ quincuncem, olei chamęmelini uncias duas & dimidiam, farinæ fabaceæ denariorum pondo quatuor, lutea ouorum quinque, uel sex. Vitella ouorum, & fabaceam farinam, succo seminis lini diluito, & ceram admisceto, & usq; dum omnia inter se commisceantur, sedulo conterito, & utere. Illita enim inflammationes mitigat. Neq; coli & intestinorum modo, sed renum quoque & uesicæ inflammationis eximiè dolorem tollit & remediat.

De balneis.

CReberrimus balnei usus in hac constitutione plurimum commendatur, nisi ægrotantis corpus πληθωρικόν, id est, succorum redundantia æqualiter oppressum fuerit. Post hæc uero sanguis incisa uena detrahendus est. Et si his peractis dolor sedatus non sit uti balneis haud incōmodum est. At si usus obstaculo fuerit, laborante oleo chamęmilę peruncto uinoq; in solio locato, opem sentiet præsentissimam. Cæterum in inflammatione etiam dum incendiosa, & febre uexante hæc interdicenda sunt.

De uini potu.

PEracta uero iam phlegmones digestione si uires deiectæ propemodū uideantur, uinum tenue & lymphatum præbere bibendum non erit inutile. Vinum hoc certe affirmare possum, quod quisquis memorato cōsilio fuerit per omnia usus, nihil aliud foris adplicans saluus euadet.

De his quæ alicui corporis parti alligata colicum sanant, ab alijs ligaturæ physicæ, ab alijs uero empiricæ adpellatæ.

QVandoquidē non pauci coli doloribus impliciti, præsertim qui magnis opibus pollent, nullas omnino medicas potiones haurire, uel nequeunt, uel penitus nolunt, & enema sibi ne per somnium quidem inijci permittunt, alia uia aggredi morbum conuenit. Ligacula igitur physica & characteres, quorum celebris usus est, memorare consentaneum uidetur. Nam ea quoq; adhibita mirificè cruciatus anima, ut uocāt, mundi placare uel protinus tollere consueuerunt. Qua de re non sine delectu quælibet sed ea potissimè quæ partim à priscis medicis, partim à nobis quoq; experiētia cognita sunt, à coli doloribus præseruare, & præsentem iam morbum profligere, in medium promere & describere. Pręcipuum igitur fuerit ac omnium utilissimum si in procinctu fuerit stercus lupinum & eius uidelicet

delicet animantis, si quoquo modo fieri possit, cui ossa fuerint pastus. Id uero uasculo testaceo includere oportet & dextro brachio, uel humero, uel collo alligare, uel coxendicibus ipsis doloribus excruciantibus suspẽdere. Cauendum tamen modis omnibus est ne humum attingat, neq; secum in balneo gestet ægrotus, atque id quidem experimento à multis est admodum probatum.

De characteribus.

SI quis de recens in lucem ædito partu exiguam umbilici particulam amputauerit, argenteoq; metallo, aur'oue inclusam secum gestauerit, immunem se doloribus exortemq; tuebitur, atque hoc quidem experientia probatum est multum.

Aliud probatum testimonio multo.

COli porrò doloribus haud inefficacius succurrit interius farctum abietis incensum & contritum, si inde ab ieiuno ægrotante cochlearia bina, tern'aue in potu sumantur. Hauriatur autem hic potus per triduum, aut quadriduum. Aliter: Idem interius farctum abienum eidem malo subuenit in cibo sumptum. Aliter: Quum uero eadem diffinditur, & cor eius subtractu coxendici lęuo alligatur, à colico cruciatu liberat.

De uiribus lapidis medici in coli doloribus.

PRæsentis quoq; auxilij gestamen est lapis medicus sculptilis, si in eo recta Herculis imagine leonem suffocante, insculpta, aureo annulo inclusus, in digito gestetur.

Aliud testimonio multo probatum, coli dolorem. Stercus lupinum in tenuissimum puluerem friatur, & per angustissimis foraminibus perforatum incerniculum traijcitur, præsentiq; auxilio mystrum eius dimidiatum in aqua calida potui datur.

Aliud experimento cognitum.

IEcur deniq; caprillum crematum terito, & cum uino languenti potui dato, magnificè opitulatur, & coli dolores omnino sedat atque profligit. Cęterum nec ubi terram contingat, aut in balneum feratur, cautio est.

Finis libri tertij.

ALEXANDRI TRALLIANI, PRAECELLENTIS MEDICI DE singularum corporis partium ab hominis uertice ad plantam usq;, uitijs & ægritudinibus, Liber quartus, Albano Torino Vitodurensi Paraphraste.

De miserabili pedum dolore, quam podagram Græce uocant, quo sub morbo omnium omnes articulorum dolores comprehendi possunt. Caput I.

PRæ omnibus cæteris podagræ afflictionis causæ sedulo discutiendę sunt, quas sanè adeò pluripharias, diuersiq; generis existere constat, ut propter originis diuersitatem, ne cognosci quidem planè, ne dum ad unguem curari possit: semper enim reliquiarum nonnihil relinquitur. Atque ob id quidem clarissimi artis medicæ artifices, ei morbo, quoniam generationes eius ignorant, mederi nequeunt. At mihi sanè uidetur, non esse, ut plerique putant, immedicabile malum, si medici, manum admouentes multipharios fontes eiusq; species probe cognitas haberent, sed contra causis exactè cognitis posse citra sudorem, ut aiunt, eidem malo succurri. Qua de causa ante omnia singularum specierum notiones, mox etiam medendi rationes, exponemus. Indubiè etenim quiquis ad amussim & accuratissimè quæ trademus inter medendum seruauerit, lõge pluribus, non his modo quibus à principio adest, sed inueterato etiam morbo suppetias minimè ficulneas tulerit.

Causæ podagricæ.

PLuribus itaq; malis infestantur quicunq; podagra incurabili correpti sunt. Sanguen enim feruidum quod in articulos, sinusq; eorum defertur sese dilatat atque expandit. Nerui à Græcis συνδεσμοι adpellati immensis & grauissimis doloribus pedes excruciant. Biliosus itidem humor neruos usque percurrens, uel inter ipsos residens, præsertim eos quos συνδέσμους uocari diximus, qui ossibus sunt finitimi partibus affectis incensionem, distentionémque & summos cruciatus infert. Pituita similiter affligens inuehit dolores ad modum intensos, & algores, locósque angustiores

anguſtiores expandit. Atrębilarius pari modo humor infeſtat, neq; frigus inducit modo & opprimit, uerum pondere etiam ſuo mediocrem quandam agitationem ſenſu perceptibilem concitat. Neq; profecto coniectandum eſt mali & noxij alicuius humoris fluxu tantum artus tentari: uerum & ſimplici quoq; qualitate, uerbi cauſa, intemperie calidiore, aridiore, frigidiore, & humidiore. Vel compoſita ex feruido & arido, feruido & udo, algido & udo, uel algido & ſicco, ſępe numero articulos ῥευματίζεσθαι, hoc eſt, diſtillationibus in eam partem, quemadmodum in podagris fit, opprimi. Proinde accuratiſſimè ſolicitiusq; omnia, ut antea docuimus, perpēdere, uniuſcuiuſque cauſæ quum qualitates tum quantitates, conſiderare & ſingulorum, poſtremo mali occaſionibus conferentem medēdi rationem diſpicere conuenit.

Notæ podagricæ ægritudinis ex billioſo humore proſilientis.

QVam ob rem ſi ad bileum humorem originem ſuam retulerit podagra (Nam ex eo in articulis creberrimi fiunt ῥευματισμοί) huiuſmodi notionibus facile deprehenditur. Bile redundante & ſeſe in articulos inſinuante nulla euidens uomica locum occupat, ardor uero ingens excruciat, magisq; inflammatus impoſitu manuum ſentitur locus, quàm diſtentione & grauedine occupatus. Quin & ruſo colore idem qui affligitur, locus ſuffundi conſpicitur, & adplicatione rerum frigidarum magis oblectantur languentes, longe quod plus adminiculi inde quàm ex feruidis rebus percipiunt. Porrò hic quoque uiuendi ratio quæ præceſſit, & curæ rimandæ & ſtudioſe perſcrutandæ ſunt, laborantis item ætas, naturáque ſeu temperamentum. Tempus ſimiliter atque locus, & id genus quæcunque cætera. Quæ omnia, ſinguláque perſpecta, ægritudinem arguunt, & ex cuiuſmodi humore plus iuſto adaucto morbus proſilierit emerſeritque.

Podagræ calidæ biliq; prognatæ curatio.

VBi euidenter conſtabit humorem bileum in pedes deferri, ſanguinē auferri pertuſa uena minimè gentium congruit, ſed medicamento potius quod naturę aptitudine bilem prolicere atque deducere natum eſt (Græci id χολάγωγον, quaſi Latinè bilagium uoces nuncupant) utendum cenſebis. Cęterū priuſquam purgante utare medicamento, corpus humectātibus fluidū reddito, ut bilioſi humoris acritudo temperet. Neq; enim uero medicamen catharticū languenti cōfertim & ſemel dūtaxat, ſed pauxillatim

Atrabilarij.

qualitas simplex.

Bilis.

xillatim & identidem præbendum est. Hoc quippe pacto humorũ redundantia tollitur, & à mali noxijq́ humoris destillatione defenduntur articuli, uel humorem iustum modum excedentem furti particulatimq́ detrahe & si fieri potest planè aufer è medio. Esto autem medicamentum purgatorium simplex, minimè calorificum. Cuius farinæ existit, quod de succo rosarum conficitur. Qualia sanè & odoratu, & sapore iucunda uidentur, & uentriculum neque lędunt, neque subuertunt, quibus utique identidem & perpetim utendum. Maiorem uero curam adhibere debent, hi qui noxij humoris fluxu tentantur, ne quando uentriculus à purgante medicamento pessum eat. Vbi nanque uentriculus fuerit catharticis prostratus, cæteræ cunctæ per consensum affliguntur corporis partes, neruique, atque tum quidem ampliore mali humoris fluxione impetuntur. Præcipuum uero hoc est.

Medicamentum purgatorium podagricis utilißimum.

ACcipe succi rosarum xestas duas, mellis xestam unam, scammonij præparati cocti unciam unam. Succum unà cum melle donec consistentiam crassitudinemq́ eius induat, decoquito. Præparatum uero scammoniũ tritum adijcito. Integra eius medicaminis datio consistit in cochlearibus quinq́, ad minimum uero duobus, tribusúe, uel plus minusúe pro humoris qui infestat redundantia.

Aliud catharticum dia rhodôn ijs maxime, quorum stomachus frigidus admodum existit, conueniens.

HAbet id uero piperis nonnihil, ut calfaciendi quampiam facultatem obtineat. Cuius compositio talis est. Sumito succi rosarum libram unam, scammonij denariorum pondo octo, agarici denariorũ pondo quatuor, piperis obulorum pondo quatuor, mellis sexuncem. Succo rosarum pariter cum melle lentis carbonibus elixato, & ubi coire, coagulariq́ cœperit, scammonium, agaricum, & piper inijcito, præbeto autem mystrum dimidium, uel pro robore languentis.

Aliud dia rhodôn catharticum pro ijs qui ægerrimè purgantur.

HAbet id quidem scammonij denarium pondo octo, lactis tithymalli denarium pondo trium, mellis attici librã, succi rosarum quadrantẽ. Dabis autem huius medicaminis cochlearium unum, uel duo, habito sem per respectu uirium ægroti. Summe autẽ hoc medicamentũ facit ad complureis præterea alias ægritudines, maxime uero ad febrim tertianam, & felle suffusos & oculorum dolores. Citra enim angorem probe euacuat,

neque

neq; acumen habet uehemens, proinde confidenter exhibendum.

Aliud dia cydonion melon, hoc est, ex malis cotoneis contextum catharticum.

SVmito cotonea octo à nucleis suis & interiore parte omni tanquam ad bibendum inutili probe repurgata, scammonij denariorum pondo octo, & denarios singulos singulis cotoneis insere, et extrorsum fermento triticeo diligenter inuolue & operculato ne per os scammonium eliquatum prosiliat, uel euaporet. Vbi autem fermentum coctum uidebitur è clibano deponito, cotoneaq; cum scammonio, fermento abiecto, contere. Mellis uero quantum satis uidebitur, ita ne liquidius iusto neq; durius sit, admisceto. Accurateq; contritum in ampulla reponito. Re autem postulante mystrum unum, bina'ue terna'ue pro uiribus ægroti propinato.

Aliud quo utendum est in subuersione uentriculi.

QVod si stomachus uidebit subuersus, deglutiendum dabis catapotia, hoc est, globulos ex scammonio præparato, quod diagridium uocant, ad hunc modum concinnata. Accipe absynthij denarium pondo quatuor, scammonij præparati obulos quatuor, rosati aliquantulum. Pangito catapotia, & languenti deuorandum prebeto. Facere uero potes has pilulas uel simpliciter ex dicto, uel duplicato diagridij pondere. Hunc igitur in modum ei qui ex bilioso humore articulorum rheumatismo excruciantur expurgandi sunt.

Quæ podagricis sint foris adplicanda.

IN miserabili hoc pedum dolore non hac modo medendi methodo utendum, uerum in eiusmodi causis, prudentem se præstare medicus laboret. In calida itaq; podagra festinare oportet, ad refrigerandum, leniendumq; loca adflicta, ne ex immodico feruore, doloribusq; grauissimis, ampliore noxij humoris fluxu obruantur. Quoniam ardores immensi in partibus quæ afficiuntur plus quam res exigat humoris attrahunt, uehementissimosq; cruciatus inferunt. Quapropter in eiusmodi constitutione refrigerantia, anodyna, temperantiaq; adplicanda sine mora sunt.

Quæ aspergines linimentaq; podagricis conueniant.

COmpescere preterea reprimere item ac sedare dolores podagricos conuenit ijs medelarũ præsidijs, quę Gręci ἐμβροχὰς dicũt. Quorum omniũ præcipuum est, quod ex oleo rosaceo constituitur, si cottidie cum eo pedes illinias ac perfrices. Prę stãtius uero idem efficit, si lutea ouorum trita & eliquata admisceantur, ad formã linimenti. Quo cum sero eunti cubitum,

bitũ, & matutino ubi è grabato mẽbra sustulerit æger, pedes circunlinian tur & perfricentur, prohibet etenim illud ne pedes alimentorum succos destillantes promptè suscipiant, sed quadam prouisione ab iniuria præser-uentur. Quo nomine Græci id προφυλακτικὸν esse contendunt. Quo utiq; remedij genere etiam quum dolor non urget sed certis temporibus reuer ti consueuit, utendum est, quo articuli omnino refrigeriũ, robur'q; tantum recuperent, ut inutili materiæ resistant. Super cuius farinæ cæteris medi-caminum præsidijs mox deinceps inter topica remedia disseremus.

De uictus ratione podagricorum.

TEmpestiuum nunc fuerit rationis quoq; uictus mentionẽ facere. Pro-inde si podagra ex bilioso humore originem traxerit, cauenda sunt modis omnibus quæ ardore eundẽ humorẽ augere & gignere consueue-runt. Sed contra ea offerre expedit quæ frigorifica sunt & humectãtia. Cu ius classis sunt quædam olera, uolucres, pisces, & quædam cætera.

De oleribus.

EX oleribus podagricis biliosis conueniunt intyba, lactucæ, maluæ, & beta, si ad ægri palatum facere uidetur, & succus atriplicis quam χρυσο-λάχανον Græci uocant & ἀτράφαξυν, atq;, ut semel dicam, quæcunque sunt frigorificæ & humectantis potentiæ. Brassica uero, nasturtium, eruca, porri, allia, cepæq'ue tanquam podagræ calidæ hostilia manibus pedibus-q'ue uitanda sunt.

De auibus.

VOlucria autem quæ dare conuenit, sunt phasiani, pulli contuberna-les quidem, sed minimè saginati, perdices, merulæ, gantulæ, ficedu læ, & id genus cæteræ.

De piscibus.

PIsces probantur squamis intecti, quos uulgo aspratiles nominant, præ sertim duræ carnis, pinguitudinisq; omnis planę expertes. Vitare ue ro oportet palustres & qui in uliginosis degunt locis. Laudatur item maxi me piscium conditura sequalis, id est, qualitatis expers, quam Græci ἄποιον uocant, neque oleo multo, neque seminibus acritudinem habentibus infe-cta & garus hysitiáue ex id genus piscibus confectus præcipue durioris carnis: uerbi causa, orpho, ciride, sepia, pe ctinibus. Ostrea porrò & conchylia quo-que prodesse creduntur.

De

De carnibus.

EStur in podagra calida magna cum utilitate caro ueruecina iussulenta, præcipue uero uentres. Prodest bubula similiter. Nouimus autem quempiam tenuis & acris humoris fluxu tentatum, solo bubulę carnis frequenti esu pristinam sanitatem recuperasse. Cupiam autem ego id quoq; intra modum fieri. Vbi uero extremi dolores pedum excruciant, tum tenuis & exquisitus uictus præscribendus est. Sunt autem mãducandi maxime pedes bouini, siue ueruecei, præsertim iurulenti, si qui laborat temperamenti fuerit natura calidi iuuenis, mediæq; ætatis.

Bubula caro.

De leguminibus.

EX legumentis conceduntur ceu minime inutiles fabæ quum uirides tum aridæ, aqua prius maceratæ. Phaseli porrò (qui & dolichi adpellantur) Alexandrini accommodati censentur præsertim macerati. Cymata item fœnogræci, & alica, & ptisana esitanda sunt. Cætera leguminibus ad unum omnibus abstinere podagricis expedit.

Fabę.

De fructibus.

AD horam secundam ac tertiam censeo podagricis perquam dulcia maturaq; offerenda, præsertim persica duracina, & uuas duracinas non adstringentes, & satiuas. Mala præterea dulcia, citreumq; probe repurgatum. Pira autem, malaq; punica, & reliqua pomorum genera uel rarenter, uel nunquam omnino sunt degustanda, nedum manducanda.

Mala dulcia.

De bellarijs.

Τραγήματα à Romanis bellaria uocata cõducere nõ parum uidẽtur, sed omnium potissimè castaneæ. Nuces enim, nucleiq; pinei, & amygdalæ neutiquam sunt accipienda. Fugere itidem oportet placentas, contusa, intrita, & condimenta. Siquidem istæc singula iudicantur ijs quibus biliosus humor in articulos destillat ualde noxia & pestifera.

Nuces abstinere.

De gestatione.

MAnu porrò modicè clementerq; gestari podagra bilis ratione laborantes oportet, sed citra laborẽ multum, & ante cibum potius quã cibo sumpto. Equitare quoq; podagricis inimicum est.

De laboribus.

LAbor præterea omnis ei cui pedes dolent alienus est, eo quod laboribus articuli magis magisq; inflammantur, humoresq; noxios ex longinquis etiam partibus, laboribus defatigati attrahunt, unde confestim eiusmodi rheumatismus prouenit.

De lauacris.

Conferunt podagricis balneę potissimum dulcis aquę, nullius metalli, aut subterranei ignis contagio infectę, quibus uespere potius quã manę uacandum est. Sed qui à cibo in calida intemperie lauant egregie iuuantur, præsertim ij qui macilento sunt & arido corpore, uel tenuem acutumq; humorem continent. Quicunq; in huiusmodi constitutione sunt, ij si indies balneis operam dabunt plurimum auxilij sentiunt. Verum prius quàm aërem admittant, pedes gelida aqua aspergendi sunt. Vbi uero mediam balnei cellam ingressi fuerint, tantisper dum sudores promanare cœperint morentur, atq; tum quidem cum situla tepida aqua perfundantur. Deinde corpus uniuersum hydræleo circunliniatur. Oportet autẽ aërem balnei temperatum existere simul & solium. Post unctionem uero confestim in solium descẽdendum est, & aqua frigida pedes perfundendi, etiam si temporis constitutio sit frigida. Egressi autem solium, piscinam petant, & si tempus æstiuum sit, & oblectentur natationem fieri brachiaq; iactare non improbo. Vbi à balneis fuerint ægroti linteolis abstersorijs, ita ut sit, inuoluti, aquam frigidam denuo accipiãt, reuersiq; deinde domum loti potum non à uino, præcipue mero, uerum à ptisana, & aqua calida auspicentur. Propinationes uero penitus interdicendæ sunt. Si quibus pedes dolẽt ex biliosis humoribus, fuerint natura molles atq; delicati, rosatũ sumant, uel absynthite in aqua pergelida refrigeratum, quemadmodum Romanorum mos est. Atq; hac quidem uictus ratione podagrici ex bilioso humore (& quicunq; ab eiusdem succi fluxu tentantur) longe tutiores ab id genus doloribus perpetuo existunt.

Quæ podagricis doloris placandi, ardorisq; extinguendi gratia forinsecus adplicare conueniat.

Quibus uero articulorum pedum dolor cum noxij humoris fluxu reuertitur, eo quod parum curioso uictu degerint, sumptis hostilibus, & alienis huic ægritudini edulijs, denuo id genus curãdi ratio aggrediunda est. Neq;, ceu diximus, quicquam, quod calfaciat est adhibẽdum, sed ea potius quæ frigorifica sunt potentia. Verbi causa, herba pulicaris, beta, solanum, portulaca, altercum, lactucę, lenticula palustris, & uliginosis locis collecta. Quorum utiq; singula trita & imposita auxilio sunt. Cæterũ uirides herbæ perpetuo ampliore solatio dolores cum impetu superueniẽtes placant atq; demulcent aridis. Qui adhuc ampliorẽ habent dolores mitigand

gandi facultatem, si his semel atq; iterum aliquantulum farinę hordeaceæ admisceatur. Verum ne cataplasma citius quam conueniat aridum reddatur, oleum rosarum cōmodissimè confundi sciendū est. Algidæq; naturæ, quas enumerauimus species, sunt identidē adplicandę, &, ne incalescant, subinde aliæ imponendę. Sciri aūt oportet semen pulicaris herbæ in aqua esse macerandū, & ualde conterendum, probeq; iam confriato hordeaceā farinam adijciendam, & tum deniq; pedibus superinducendū. Sic enim dolores mirificè demulcet, incendium extinguit, membra languentis ad temperiem reducit. Quod si pulicaris herbę semen in procinctu fuerit, nihil erit pręstantius in hac constitutione. At si ad manum id semen non sit, neq; aliud quicquam ex memoratis, quod hyberno quandoq; tempore usu uenit, cerotam rosaceam eorum loco usurpato, dolores enim uarias intēperies lenit ac mitigat. Est uero eius compositio huiusmodi.

Cerota rhodina.

ACcipe olei rosarū, ceræ cuiusq; ęqualeis parteis, utere, amplissimam enim habet contra calidam intemperiem potentiam, & obnixè repugnantem. Est uero cera prius in aqua gelida infrigidanda, aqua semel atq; iterum mutata. Efficatior autem redditur hæc cerota si uuarum, seu portulacę succum, uel alborem ouorum succumue ptisanę admisceas. Cerota porrò ex farina fabacea concinnata, haud parum contra mediocrē intemperaturam feruidam conducit. Cuius hęc est descriptio.

Cerota ex farina fabuli.

HAbet ceræ quincuncem, olei chamæmelini, olei communis singularum sextantem, & unciam dimidiam, lomenti trientem, lutea ouorum quatuor, seu quinq;. Lomentum ante omnia cum croceis ouorum diluito, deinde cerotam inijce & in pila contere, & utitor, identidem renouando. Vbi uero dolor uehemens urget, crocum, glaucium, & papaueris lachrymam adhibere conuenit, quę oportet utiq; in posca diluere. Sciri autē debet quod huiusmodi narcoticis, nunquā temere sed summa cautione semper est utendū, siue in epithematū, siue ungentorum forma adplicare uidebitur. Nam frequens ac multus eorum usus semper plus officit, quam prosit. Intensissimis autem cruciatibus & incendiosis grauiter urgentibus adeò ut ad mortis discrimē æger tendat, tum profectò tempestiuè eiusmodi medicamētis quæ sensum enecant, necessitate cogente, utimur, nō ignari corporis habitū nonnihil ex his lædendū. Danda uero etiā tum est opera, ne

pulicaris herba.

Oleum rosarum primo repu.

Narcotica.

ra, ne prolixo spacio adhærere eiusmodi medicamenta sinamus. Sed simul atq; feruidus ille ardor extingui, dolores sedari conspeximus, omnia narcotica protinus è medio sunt tollēda, siue illinitiões, siue epithemata super inducta fuerint. Nam si diutile id genus medicamēta super articulos durauerint, torporem inducunt, motum eorum impeditum efficiunt, & frigiditatem relinquunt. Vbi uero horum medicaminum usu, istiusmodi quiddam usu uenerit, difficilis uidelicet articulorum motio, uel torpedo locorum, cōsentaneum fuerit medicamento διὰ χυλῶν uti, oleo chamæmelino diluto, & locis dolentibus imposito, uel etiam medicamine quod mox subijciam διὰ ἀλθίας, hoc est, ex hibisco confecto, quæ torporem loci emendāt, Nam hæc maturant, digerunt, & frigus stupefaciente medicamine cōtractum foras propellunt. Eius descriptio talis est.

Confectura dia althias, hoc est, ex hibisco.

HAbet διὰ ἀλθίας, hibisci radicum libram unam & dimidiam, fœnogræci cotylam unam, seminis lini tantundem. Quæ omnia per triduum aquæ sextarijs nouem in uase æneo macerentur, deinde dum magnam siccitatem contrahat decoquentur. Postea colato, extractumq; ualide exprimito. Eius succi libras duas in cacabum infunde, & leni Vulcano cum assidua agitatiōe usq; dum succos cōsumetur, & oleū modo supersit, atq; tum denuo colabis, oleumq; in cacabū purum demitte, & foco adhibe uiuenti. Adijce aūt ceræ, colophoniæ singulorū librā unā, calbanes præstātis uncias quatuor, cōcinna & utere. Cōtra etenim pluripharias affectiones remedio est, uidelicet podagras uiscerū duritias, febreisq; quartanas. Stomachi malis subuenit, impositū. Duritias, si quæ molestāt, discutit, omneis stomachi inflāmationes, nec inflāmationibus modo, sed uētris quoq; lubricitati quanquā inueteratæ citra difficultatē omnē succurrit, & ad miraculū usq; tēperat atq; liberat. Quin & stercus aridius quasi in nucleos diuisum resoluit, uentriculi diuturnā ægritudinē soluit. Cibi quoq; auersionē profligit, geluq; intensissimū laxat. Quū enim calorifica uirtute algorē podagricis expugnauerit, articulos rursum ad functionē motūq; reuocat, & integrā sanitatē instaurat, loca afflicta corroborat, ne mali noxijq; humoris fluxū suscipiant. Motum inquā articulorū & sensim pristinæ ualetudini restituit. Quin & in alijs locis idem præstat. Neruorumq; distēsiones cōuulsionesq; & mēbra languida quę doloribus excruciant pulchrè admodū remediat, si uel in balneo uel iuxta ignem hoc unguine illiniantur & perfricentur.

De emplastris.

EMplastrum porrò phœniceum, quod est, ex palmulis cõtextum huic morbo medendo mirificam potestatem obtinet, si eo cum oxyrhodino diluto utare. At si oleum rosarum in promptu non sit, in oleo acerbo quod ex oliuis nondum maturis expressum fuerit, & folia oliuæ amplioris amaritudinis, acerbitatisúe gratia obtineat, id quod Græci ὠμοτριβὲς nominant, dissolutum opis pręsentaneæ censetur. Quin & cum oleo puro cõmuniúe dilutum articulorum doloribus in manibus pedibusq; & alijs artubus summe prodest illitum per omnem morbi decursum, quum à principio morbi, tum in incremento, tum in summo uigore, tum in fine seu discessione. Conducit & doloribus qui † inguina excruciant, & ad perniones ulcera quæ Græci χίμετλα nuncupant, & ut uno uerbo expediam aduersus quancunq; corporis cum distillatione coniunctam ægritudinẽ præsens habet remedium. Cuius hæc est compositio: Accipe palmularum uncias decem, & resolue in olei uncias octo, tempore æstiuo. In bruma uero sint olei unciæ undecim. Quod si ora uulnerum occupet phlegmone, uel citra uulnus ingens inflammatio fuerit, emplastrum oleo diluito, & ubi in algescere cœperit in pilam demittito, & manibus depsito, uinum acetũúe pauxillatim addẽdo usq; dum uniuersum quod miseris imbibat (hoc quippe lienis quoque inflammationibus medetur, iam in decremento existente morbo) in primis enimuero mollissimum sit medicamentum oportet, quod ægrotis pedibus superinducitur, maxime in prima exacerbatione. Progressu uero temporis solidum magis ac ualidius. Vbi uero articulos duriores esse conspexeris medicamentum quo usurus uiscidam quandam astringendi facultatem obtineat. Qua ratione palmularum usus hic egregie congruit.

† aliàs gingiuas

De linimentis.

ATqui si ægrotantes propter grauissimos morbi cruciatus nequeant emplastrorum molem sustinere, pleriq; etenim medicamine imposito confestim adeò grauantur, ut animæ deliquium sequatur. Consentaneum fuerit linimenta locis affectis inducere, quæ pluripharia in hunc usum comparata consiunt. Quorum alia in locis adflictis robur reuocant & instaurant, alia temperandi uim obtinent. Præcipuum uero est & omniũ utilissimum quod ex succo acatiæ cõstitutum cum posca illinitur. Lyciũ item unà cum croco simul & glaucio illitũ, summe prodest. Succus quoq; perdi-

ciadis (quæ herba à Latinis nunc uitrago, nunc parietaria uulgo adpellat, neq; desunt qui perdition dicunt) illitus siue per se, siue cum oxycrato temperatus amplam habet recuperãdæ sanitatis potestatem. Sunt uero id genus innumera fermè cętera è quibus pauca hæc recensuisse satis est. Quod si quis incolumi adhuc corpore ea usurpat, immunem se ab hoc morbo exortem'q; per omnia facile custodibit. Quibus uero articulorum dolor, siue ποδάγρα, siue χειράγρα fuerit certis temporibus reuertitur, hos ante id tempus quo dolor solenniter, ceu postliminio redit, uel noxij humoris fluxum tentare consueuit, curioso & frequenti talium linimentorum usu cauere oportet, & occupando sicut fieri potest rheumatismum prohibere. Atque ad hunc quidem modum podagræ è bile & acri humore prognatæ occurrendum est.

De podagra frigida è pituita proueniente, Cap. II.

QVemadmodum ergo hactenus gnauiter, puto, de pedum, ex calidi & biliosi acutiq; humoris fluxu, doloris immẽsi, curandi ratione disseruimus, ita nunc eius quoq; medendi modum qui ad pituitam, frigidum humorem refertitur, præscribemus. Licet id uero suis peculiaribus notis liquido discernere.

Notæ podagræ pituitosæ,

QVod si fluxus qui in pedes fertur pituitosus fuerit, huiusmodi plerũque commitantur indicia. Materia quæ destillat, sensum quendam algoris infert, speciem'q; pituitosi humoris exhibet. Amplior ponderis moles & distentio potius, quam uellicatio pedum articulos uexare, ægrotis id testãtibus uidetur. Neque color rufus locum affectum inficit, neque tactui feruorem incendiosum idem locus exhibet. Vtq; frigorificis rebus adplicatis promptissimè læduntur, ita calorifica admota ocyus opitulantur & oblectant. Euidentiorem coniecturam, & ampliorem etiam fidem his faciet si frigidiorem uictus rationem præcessisse cognoueris, & laborãtem magna ex parte pituitosis edulijs usum constiterit. Atque adhuc magis uerisimile est pituitosum rheumatismum articulos petere, si maximã uitæ partem in ocyo frequentius quàm in exercitationibus degerit, & ea cibaria, quæ crassos, tenacesq; humores relinquunt, cottidie aut creberrimè qui ægrotat, sumpserit. E quorum censu habentur, garus seu hysitia, præsertim astacorum, lutariarum, pectinum, aut polypodorum deniq; liquamen. Vel si legumenta plurima assiduè manducauerit, atq; fructus, &

balneis dederit operã frequenter, & præcipue cibum adhuc crudũ secum in balnea portãs. Huiusmodi quippe omnia indicia, perspicuè admodum arguunt podagram ad gelidi & pituitosi humoris fluxum esse referẽdam. Cui cõfidenter (& si quidam malum incurabile dicant) manum medicam adpositis & conferentibus medelis adhibeto.

Podagræ pituitosæ curatio.

TEmpestiuum nunc est, podagræ ex pituita prognatæ curandi rationem præscribere. Vbi sanè lippis, quod aiunt, ac tonsoribus notum est, quod calorificis medicaminum auxilijs, ceu morbo è gelida occasione nato occurrendum est. Cæterum quoniam humor qui in pedes defertur non est ubiq; sui similis siue qualitatem, siue quantitatem, siue constitutionem, temporisue rationem consideres. Quibusdam etenim liberalius, quibusdam uero partius defluit. Aliquibus item crassus ac densus. Aliquibus autem subtilis ac sereus, crudusq;. Alijs deniq; in superficie cutis, nõnullis uero intimius in ipsis membranis, etiam neruis, ossibus uicinis qui Græcis σύνδεσμοι uocantur, podagrę existit causatio, necessum omnino est, qualitatem constitutionis præter naturam animaduertere, & solicitius perpendere, ne natura affectionem diutile ferendo alterata, in morbum naturalem conuertatur. Proinde & hic quoque medendi ratio quum qualitati, tum quantitati conferens, discutienda & ammouenda est. Atque, ut paucis rem infinitam expediam, ijs etiam ipsis quæ adhibentur modus quidam & certi denique fines statuendi sunt, sempérque pro ratione causæ cum studio agendum.

De purgantibus medicinis.

QVa propter ubi ex euidentibus indicijs constabit, pituitosum humorem negocium præbere, tum eundem humorem in primis medicamentis ad hæc comparatis, quæ Græci φλεγμαγωγὰ (quod est pituitam prolicientia, educentiáq;) adpellant, euacuandum censeto, mox deinde topicis medicaminum præsidijs utendũ. Singulis etenim corporis partibus solatij plurimum & certe auxilij non nihil ex tempestiua (hoc est, quæ ab initio statim fit) redundantis humoris causæ morbi, inanitione resultat. Vbi autem non pituita modo, uerum sanguinis etiam unà cum ea uis, molestiam infert, illa phlegmagogis, ut diximus, euacuanda, hic detractione auferendus. Auspicandum tamen à sanguinis missione. A qua uiribus instauratis, exhibẽdum est catharticum quod pituitam crassam ac densam,

& minime serosam, aut tenui lotio similem proritet atq; educat. Sicuti plerisq; medicorum studio habẽt. Atq; in hoc cremorẽ cucumerũ, quod Græce ἐλατήριον uocant, ministrare solent, uel liquorem herbæ lactariæ quam τιθύμαλον Greci dicunt, & granum cnidiũ. Atq; ita quidem succos tenueis, & aqueos à Græcis ὀρώδεις, id est, serosos uocatos, exhauriunt. Cæterum mihi à carnificibus nihil differre uidentur, quoniam non modo nihil auxilij adferunt, sed longe grauiores cruciatus inducunt, & maxime lædunt, dum tenueis humores euacuant, & spissos, crassosq; relinquunt, qui cõtracta ariditate humoribus liquidis sequestratis natura contumaces redduntur contumacissimi, adeò ut ægerrimæ deinceps queant concoqui, digeri & euacuari. Quo circa purgatoria eiusmodi medicamenta semper sunt enixius fugienda. At si quando res omnino id genus medicaminibus uti cogat, quæ leniendi & extenuandi uim obtinent admiscere cõuenit. Quibus sanè admixtis, nihil planè nocumenti inferre poterit medicamentum purgandi facultate præditum.

Oxymel Iuliani purgandi uim obtinens.

PRæceptum uero est & mirificum ualde de resoluẽda quæ stricta sunt, attenuanda quæ crassa sunt, oxymel, quod ad Iulianum autorem refertur. Constat uero, ut paucis dicam, ex his quæ crassos, spissosq; humores extenuãt, & euacuant, subtilesq; cõmixtos quum in corpore uniuerso, tum in articulis, tum in membris cessantes. Est uero eius compositio talis: Foliorum rutæ, origani, elaterij, alypiadis riciniue, scyllę abiectis eius extimis partibus cunctis (id enim quod μεσαίτατον, id est, maxime intimum est sumitur) cymarum ebuli chameactesue, corticis interioris seu mediastini, sambuci, pulegij, acori, uniuscuiusq; denariorum pondo uiginti, foliorum iridis, costi, spicæ nardi, radicis ponticæ, asari, amomi, hyperici, cumini, singulorum denariorum pondo octo, tedæ pinguis libram unam, agarici, filiculæ, quod polypodium uocant, epithymi, ueratri candidi, anisi, cuiuslibet denariorum pondo sedecim, aceti xestas decem, mellis xestam unam. Præparato autem hoc modo: Elaterium, costum, cocognidium, radicem ponticam, amomũ, & spicam nardi accuratè terito, reliquas herbas per triduum macerato. Deinde tãtisper dum media pars relinquatur decoquito, herbas proijcito, mel admisceto, rursumq; ad mellis crassitudinem usque ubi decoxeris, memoratarum specierum farinam simul insere, atque ita habita ratione uirium cuiuslibet, offer. Integra uero, & summa eius

ma eius datio est uncia una. Mediocris uncia dimidiata, infima dioboli octo. Ad præscriptũ itaq; modum nõnulli præparare cõsueuerunt medici. Nos uero decocto oxymelite agaricũ duntaxat tenuissimè friatũ aspergimus, atq; ita quidẽ confectura redditur suauior, & citra fastidiũ, omnemq; molestiã sumitur. Non semel autem & scammoniũ admiscuimus, ut acriorem haberet expurgandi potẽtiam. Verum maiorem habebit saporis autoritatem, si absq; admixtione scammonij potui detur.

De his quæ non diluuntur, sed integra, ut sunt corbitanda præbentur, à Græcis catapotia uocata, à Romanis pilulæ, ac globuli.

VBi autem oxymel huiusmodi tanquam iniucũdum palato suo ægrotus delicatior sumere detractabit, catapotia ouis indita corbitanda præbeto, & ita euacuetur. Nam ex articulis crassos, densos ac tenaces humores euellere, & omnem, breuiter, superflutitatem eorum proscribere nata sunt. Non pauca enim eius rei causa à ueteribus comparata, inuenta & usurpata sunt, & à nobis quoq; sæpissime exhibita. Verbi gratia, ea quæ in hoc ad istum modum contexuntur.

Catapotia ad podagram phlegmaticam.

ACcipe aloës, interioris farti colocynthidis, scammonij uniuscuiusq; denariorum pondo octo, euphorbij, tragachantæ, nitri cuiuslibet denariorum pondo quatuor, succi brassicæ, uel malorum cotoniorum, uel citreorum quantum ad ea comprehendenda satis est. Dabis autem pro uiribus laborantis. Satius enim est sæpius & pauxillatim, quam semel confertim purgare. Crebra enimuero atq; per interualla uentris blanda ac lenis deiectio, spissos & uiscidos humores commodius furtim subtrahit. Quoniam una uiolenta purgatio uniuersam corporis molem exagitat, & quæ in summo fluitant, tenuiaq; educit, cæterum quæ crassa sunt & uiscosa, & intus cessantia, relinquit. Proinde purgante medicamento identidem paulatim sumpto, noxij humoris fluxum melius & facilius euacuat, attenuant nanq; glutinosos & spissos humores cathartica quum subinde parca manu sumuntur. Hoc uero ignorandum non est, quod non prouisionis tantũ gratia, doloribus sedatis, ac morbi discessione, sed in ipsis etiam morbi accessionibus, eiusmodi catapotijs utendum est. Dolores enim leniunt, & humores negocium præbentes ex locis affectis proritant, atq; detrahunt, & ne se denuo noxij humoris fluxus locis insinuat, strenuè prohibent.

De

De antidotis.

VTile præterea fuerit à medicamento purgante eorum quidpiā quæ attenuandi uim habent, & à nobis experimento cognita sunt, offerre. Sentiunt uero illi modo opem ex his qui sortiti sunt temperamētum natura pituitosum, udum & algidum, quemadmodum contra, sumptis eiusmodi antidotis, feruidę & aridæ tēperaturæ homines, quiq; tenui sunt natura atq; subtiles & per omne uitæ spacium magnis solicitudinibus, uigilijsq; uexantur, summopere lædi consueuerunt. Cæterum & si innumera ferè habeantur quæ insita uirtute non instrenua pituitosæ, algidæ & humidæ intēperiei occurrant antidota, nullum tamen præstantius, pręsentiusq; aliud neq; reperire, neque experiri potui, quam est id quod obtinuit uulgo nomenclaturam διὰ κοραλλίου. Præterquàm enim quod est citra controuersiam efficacissimum, gustui quoque arridet, nihil austeritatis, sed suauitatis plurimum obtinens, & citra omnem noxam uirtutem suam exerit, & munus suum strenuè obit. Mediū quoddam in arefaciendo, extenuandoq; ad unguem seruans, humores superfluos, & in articulis cessantes discutit. Est autem eius compositio talis.

Antidotus dia coralliu.

Διὰ κοραλλίου antidotus constat ex corallorum denarijs sex, myrrhæ troglodyticę denarijs octo, garyophyllorum granis quinq;, radicis ponticæ uncijs tribus, folij denarijs quatuor, radicis glycysidis pœoniæúe, aristolochię rotundę singulorum uncia una, spicę nardi uncijs quatuor. Præparantur autem hoc modo. Omnes hę species contunduntur in puluerem tenuissimum, & per incerniculum traijciuntur. Ministrabis ęgrotanti ieiuno & per horas sex abstinenti in aqua calida denarij pondo unius. Incipiatur autē eius propinatio Calendis Ianuarij. Continuetur diebus perpetuis centum, deinde ab eo triginta dierum spacio abstineatur, impletisq́ue ducentenis diebus, & toties sumpta potione, alternis rursum diebus eadem hauriatur, hoc est, centenis & sexaginta diebus, octoginta sumat haustus. Postea tertio quoque die eadem propinata, ducentenis & sexaginta diebus, octogesies inde bibat ægrotus. Erunt autem in summa haustus trecenteni & sexaginta, quos intra uigintiduos menseis fieri expedit. Cauendum autem modis omnibus ne qui hoc potu utatur, ira aut furore unquam corripiatur. Vino adstringente abstineat, uel admodum dulci, & in Venerem minime congrediatur. Quæ

acritudine prædita sunt omnia fugiat, & olera cuncta, capitibus piscium nunquam uescatur. Neq; gambaratis, neq; astacis, aut sepia, mulisúe. Beta item ac carnibus leporinis. Vitet præterea legumina quæq;, præsertim fabas. Exhibeatur itaq; antidotus ista ratione prædicta nec sine discrimine omnibus, sed pituitosis tãtummodo & sola intemperatura humida ac frigida præditis, impossibile enim est, omne genus podagris uno antidoto succurrere. Cuius rei gratia res mihi postulare uisa est, non unius modo antidoti descriptionem, sed aliorum quoque celebrium non frigidam mentionem, quo medendi artifex cum delectu commodius, & expeditius superflui & uitiosi humoris distillantem in pedes & articulos fluxum digerere, ac profligere possit.

De antidoto Trachij philosophi.

EA igitur quæ ad Trachium philosophum autorẽ refertur antidotus multorum testimonio, summam habere in podagra uirtutem, probata est. Habet ea, spicæ nardi, folij, myrrhæ troglodyticę singulorum denariorum pondo quatuor, gentianæ creticæ, mali terræ longi cuiusque obulos octo, baccarum lauri purgatarum uncias octo, radicis Ponticæ tantundem. Absoluta ac summa eius antidoti dosis est denarius unus. Caue autẽ hanc antidotum sine discrimine potandum præbeas, sed in loco ac tempore. Oportunissimum uero offerendi tempus est initium Veris sole transmeante in pisces, & certe eo tempore præsentissimum est eiusmodi potionem primum inchoare. Vbi uero per id tempus non licuerit eam potionem incipere, discedente Autumno eam auspicari oportet. Pręstat autem à capite, ut diximus Veris, ab ijs initium potionis fieri, qui intemperie natura ualde frigida sunt præditi. Quemadmodum contra utilius est calidioris temperamenti hominibus deficiente Autumno primitus eiusmodi potiunculam aggredi.

Quæ in potionibus sint obseruanda.

OPortet autem potiones cottidie, facta prius coctione matutino offerre. Vel hora diei secunda, seu tertia dum coquendi, facultatem sua munia absoluisse, & cibum confecisse olfeceris. Sumpta autẽ potione, horis plus minus quatuor aut quinque, ab omnibus cibarijs abstinere, animo esse sedato, iracũdia, furore, mœstitiaq;, & omnibus breuiter uitæ incõmodis longe ualere iussis. Quo medicamentũ pro suo munere possit cõcocti cibi distractionẽ impeditè absoluere, Sunt itaq; non in oculis tantũ, sed

animo

animo semper uersanda quæ diximus. Sumatur autem eius potionis mensura trium unciarum diebus singulis, neq; ullum unquã intermittat diem æger, quin antidotum istam sumat, usq; ad dies septuaginta: si quos uero subsederit, resartire hos diuturnitate studeat. At qui natura ualde pituitosi & humidæ temperaturæ sunt consultissimè, mea quidem sententia, fecerint, si uniuersum annum continuo hoc medicamento utantur. Quo enim diutius quis accipere id medicamẽtum cunctatur eo promptius à morbo uictus succumbit. Accepto autem hoc medicamine, interpositis binis ternisúe mensibus, purgante medicamento euacuandum omnino censeo, ne quis rheumatismus cõfluere, uitium humoris renasci, & morbo deniq; occasionem præbere denuo possit. Vbi uero medicamentum catharticum subinde sumere quispiam horruerit, ex interuallo ipsum antidotum, eo uidelicet tempore quo catharticum omittitur, sed in primis uel in principio Veris, uel in fine Autumni, sumatur. Quisquis hæc diligenter peregerit, omnem humoris redundantiam, & distillationem abscindet, neq; in suffocationis, neq; in aliud acutæ affectionis discrimen incurret. Est uero hic inter cætera notandum, eos in extremo periculo uersari, qui uniuersum lustrum, & sexenniúmue integrum eo languore uexati eiusmodi tandem antidoto utuntur. Quicunq; autem per morbi huius exordia ab affectionis mutatione † medicamentum purgatorium neglexerint, periculo uacare non possunt. Hactenus de propinationibus, nunc ad topica deueniendum est medicamenta, sumpto à cataplasmatis, uel alijs id genus localibus medicamentis, quæ algidę intemperiei expediunt, exordio.

aliàs sensum enecans

Topica remedia podagræ ex humoribus frigidis.

QVum itaq; doloris sensus his ritè peractis nonnullus permãserit, ad ea quæ foris inijciuntur remediorum præsidia confugiendum est, uerbi causa, cataplasmata. Cuius generis est, quod ex basilico contextum est, apij item folijs & libanotidis herbæ, quam rosmarinum dicunt itidem confectum. Vel etiam de brassica hunc in modum concinnatum cataplasma. Folia brassicę in aceto elixata, & contrita, cum geminis ouorum luteis coctis & aliquãtulo olei rosarum in cataplasma redigito, & imponito. At si (quod solenne est) grauissimi & intollerabiles cruciatus insurgãt, necessario cataplasmatis, præsertim dolorem lenientibus utendum. Cuius ordinis ex fœnogræci farina, semine lini, farina lolleacea, & aliquantulo mellis conficit̃. Sunto autẽ farinæ fœnogræci, & semine lini partes tres, & lolleacęæ farinæ

ceæ farinæ portio una. Neq; nocere uel tantillum poterit si cum cæteris farina fuerit decocta. Elixandum uero cataplasma cum uino pertenuis essentiæ & calorifico, adiecto oleo nardino, aut cyperino exiguo potissimè hyberno tempore. Et si calidiora adijcias non modo non lędes, sed auxilium haud leue adferes. Lenit etenim dolores hoc cataplasma, & diaphoresim, quam Latine digestionem euaporationémue dixeris, scitè efficit. Quod si hoc medicamine adplicato adhuc aliquantulo calidiore opus esse uidebitur, lauri folia adijcere conuenit. Oportet autem in hac constitutione, cuncta quæ emplastri aut cataplasmatis modo imponũtur mollia esse, & uel è rore marino (quæ λιβανωτὶς est) siue apij folijs, siue smyrnio, uel id genus alijs confici. Quod si plures species quàm res aliæ cataplasmati induntur, lędit, maxime ab initio exacerbationis. Præstat enim ampliorem rebus calorificis euaporationem in decremento moliri, & ante omnia dolores linire. Si uero superinducto cataplasmate dolores magis irritantur, fotu diaphoresim prolicire, & humoribus frenum imponere, necessum est, cuius farinæ & facultatis est fomentatio, quam ipsi sæpenumero usu & experientia in huiusmodi constitutione probauimus. Est uero eius confectio talis: Accipe thymi, origani, pulegij thymbræ (quam Romani cunilam & satureiam dicunt) nepitæ calamynthæue singulorum æquas parteis (uel pro re nata quantum uidetur) in acerrimo aceto elixato. Sunto autem herbæ iugosis in locis ac montibus collectæ. Vbi uero probe decoxeris, adeò ut quicquid uirium in his fuerit exuant, in acetum porrectis herbis, affectas parteis calida illa elixatiõe foueto, nec semel modo, sed singulis diebus idẽtidem. Et confidenter hoc fomento utere. Nos quippe bonitatem eius sæpe sumus experti & aliorum præterea plurium testimonio spectatum dicitur. Et certe hæc confectura rheumatismo calido infestante præsentis est auxilij. Neq; præsenti malo tantum medetur, sed medicatum humoris fluxum renasci prohibet, & dolorem amputat. A fotu uero si res efflagitarit cerotam adhibe, quę teporem conciliando, euaporationem promoueat, neq; ex summa cutis superficie, sed interna quoq; petens ex imò euocet ac digerat. Qua utiq; in re διὰ τοῦ στρουθίου cerota regnare uidetur, atq; ob id quidem in primis eadem puto utendum. Vel ea quæ præterquam quod dolores mitigat, interim una opera & euaporationẽ quam διαφόρησιν Grę ci dicunt moderatam concitat, cuius confectio talis est.

Cerota diaphoretica podagræ pituitosæ ualde utilis.

SVmantur guttę ammoniacæ trientem, lactis bouis atræ quadrãtem, seminis lini bessem, oua quatuor. Prius tamen infundetur picis brutiæ quadrans, seui taurini unciæ duæ & semis, olei ueteris unciæ tres. Redigantur in cerotam & utere.

De remedijs quæ strenuè calfaciunt.

POdagricis doloribus quo ad uehementissimum frigus & pituitosum humorem referuntur, & his quos extrema in articulis humorum obturatio uexat eximiè succurrit διὰ ἐυφορβίυ confectio. Quæ accipit olei antiqui, nitri Alexandrini, resinæ terebinthinæ, euphorbij singulorum librã unam, iridis uncias duas, farinæ fœnogręci xestam unam & dimidiã. Confice ungentum & utere, exquisitum est & per quam cõducibile in hac affectione constitutis medicamẽtum, non à nobis solum, sed ab alijs pluribus sæpenumero experientia probatum. Quod euaporationem, digestionem ue efficit, summam cutem calfacit, intus in imò cessantes succos euellit, obstructionem humorum discutit, dolores lenit & penitus abscindit. Quo in genere primum bonitatis locum habet, quod cutem recremẽtis excocturã iam ab eo separatis non inquinat & citra omnem uiscositatem, aut glutinum detrahitur.

Aliud ungentum nobile dia tu euphorbiu.

VNgentum quod ex euphorbio, oleo & cera simpliciter fit, non minorem habet, sat scio, extremos dolores ex algore prognatos placãdi, amputandiq; potentiam. Neq; id profectò admirandum quod euphorbiũ calorificum est, & cum morsu uellicat, uerum hoc nomine magis cõmendandum quod dolores non modo podagricos, sed genuum quoq; & capitis uniuersi & hemicraniæ ex algidis humoribus natos strenuissimè lenit, & quod maius est morbis earundem partium eximiè medetur. Quibus utiq; calorificis medicaminibus non succurritur, nisi acutum aliquod medicamen inter curandum fuerit adhibitum. Quod physiologus seu rationalis minimè concedit, ubi illud magni Hippocratis oraculum cognouerit: Contraria contrariorum sunt medicamenta. Esto autem eius compositio talis: Sumito euphorbij denarium pondo octo, olei dulcis libram unam, ceræ denarium pondo triginta duorum. Atque id quidem, ut diximus, unguen non podagricis tantum, sed & cunctis alijs ex frigida causa doloribus succurrit.

De

De balneis.

IN affectionibus porrò cum fluxu, lauacris quoque præsertim ex dulcibus aquis uti conuenit. Pulchrè etenim dolores leniunt. Proinde sedulo considerare oportet quibus nã & qua ratione sit ijs ipsis uacandũ. Siquidem balnea eis potissimè subueniunt, quos tenuis & acris humor infestat. Quibus contra ex algidi humoris fluxu doloribus tentãtur articuli, membranis temperatè calfactis, moderataq; frigedine iuuantur. Vidimus enim uero quempiam in Trallibus nostratem doloribus grauissimis oppressum balneis tantisper operam dedisse donec dolores omnes sedarentur. Qui in medio calore aridas ficus quas carycas dicunt, aceto leuigatas ualide emplastri more imponebant. Nouimus preterea & alium quendam frigida podagra tentatum, qui dum haud absimili modo lauacris operam nauaret, confecturam διὰ κανθαρίδων sibi imponebat, uesiculisq; ex impositu eius inductis acu confossis, uis ampla humoris profluebat, unde summum sibi solatium fieri asserebat. Fuit alius quidam, qui allio tantum cõtrito dolentibus ex frigore locis imposito, sanitati se restitutũ affirmabat. Quidam postremo alius Barbarorũ more pedibus, qui doloribus excruciabantur, cauteria applicabat. Quam sanè medicinam tantum abest ut commẽdem, ut uehementer etiam uituperem eo quod magis lædat quàm opituletur doloremue mitiget, quoniam nullam neq; emolliendi, neq; frigidos humores inibi cessantes educendi facultatem obtinet, sed subtile modo detrahit crassum uero relictum in articulis quasi in uiscum conglutinatur, & adhuc magis ex arefacientibus & calorificis, & acris potentiæ medicamentis humor exiccatur, & solidatur. Quare ab his prorsus abstinere expedit. At si quando adhibeantur, mox ea quę emolliendi uim habent, sequantur, quęq́ue educunt aut attenuant uiscidos humores, artubus & in alto hęrentes, unde articuli motum, suamq; functionem recuperant. Id quod interdum ijs quæ omnes iam Græce uocare chalastica, id est, relaxantia solent, & acribus lenientibus, seu haurientibus, quæ eadem gens ἀμυκτικὰ uocat, & diaphoreticis deniq; adhibitis, efficitur.

De unguinibus digerentibus.

FAciunt itaq; ad eam rem ungenta quę euaporationem, quam Gręce diaphoresim dicũt, promouere, & artuum duritias soluere nata sunt. Cuius generis est illud quod accipit olei populei, ceræ candidæ, adipis anserini uniuscuiusq; denariũ pondo octo, euphorbij obulos decẽ. Ceram in

oleo populi diluito, deinde adipem ammisceto, tẽperatis simul in pila, euphorbium tritum adijcito. Et ubi necessitas postulabit utere.

Aliud eiusdem facultatis diacissu, hoc est, ex succo hederæ.

ALterum unguentum quod quia hederam habet, διακισσοῦ appellãt, eisdem affectionibus ualde conducibile. Habet autem olei communis libras decem, galbulos cupressi uirideis (quas Græci σφαιρία, id est, pilulas uocant) numero uigintiquinq;, herbæ samiæ uiridis libram unam, roris marini (quæ λιβανῶτις est) uiridis tantundem, baccas lauri uirideis numero centum, fœnograeci sextarium, uel libras duas, radicum altheæ, corticum pini singulorum libram, succi hederæ quincuncem. Hæc tusa in aquæ xesta una per triduum macerato. Post triduum, admisce oleum, & usq; dum aqua consumatur elixato. Deinde colato, tum deniq; adijce picis brutiæ libram unam, liquoris hederę trientẽ. Dilue cum uino Ascalonite optimo, atq; ita omnibus mixtis utere. Magnificum est, & ualde mitigatiuum.

Vnguentum lixoporium.

EST & aliud unguentum quod lixoporium uocant, egregium quidem & mirificum, sed admodum uiolentum atque ob id quidem contra diuturnas affectiões, & ad omneis neruorũ curationes ualde proficuum. Cuius descriptio talis est: Accipe testiculorum fibri, quod castorium uocant unciam unam, piperis uncias quinque, guttæ ammoniacæ, succi panacis, galbani, medullæ ceruinæ singulorum uncias duas, resinæ terebinthinæ uncias sex, ceræ libram unam, olei ueteris tantundem, olei cyperini, laurini, irini, glaucinini, cimini uniuscuiusque uncias treis. Redige in unguentum & utere.

Aliud ungentum.

VNgentum quod subijciam utile est hominibus duri & non delicati corporis, & diuturna affectione oppressis. Conducit præterea ad ἀντιάδας, hoc est, tonsillas (sunt autem duri in ea parte tumores) & neruos cõniuentes & contractos soluit, durosq; mollit. Accipit autem adarcæ, galbani, resinæ terebinthinæ, liquoris panacis, testium fibri, piperis, hyssopi, singulorum uncias duas, euphorbij unciam unam, pyrethri uncias quatuor, styracis tantundem, cerę libram, olei cyperini, olei laurini, olei ueteris singulorum uncias octo, olei nardini, amaracini, hoc est, maioranæ, cuiuslibet libram, balsami uncias treis. Confice ungentum, & utere. Summe etiam prodest paralyticis. Sunt uero ægroti sedulo considerandi maxime

uero singulorum temperaturæ, natura enim calidis & aridis, tenellis item & delicatis hominibus non est illiniendum. Sed his qui duræ sunt, ceu diximus, carnis, & diuturna ægritudine opprimuntur, & subtilis ac uiscidi humoris fluxu tentantur.

Ad spaciosas tumores podagricos ex pituita natos.

QVod si in tumorem, inflationemq; pedes insurgant, humore qui distillat, non adeò existente terreo, sed fungoso & spongiæ instar mollis adeò tumor apparet, ut tangentibus nihil renitatur, sed facillimè cedat, humidam & dilutam pituitam cum flatulentis spiritibus defluere censendum est. In cuius sanè curatiõe in primis unguinibus, uel cerotis ex salibus concinnatis uti expedit. Sacculi quoq; ex sale frixo fomentandi gratia adhiti oppitulantur, si identidem permutentur. Non enim demulcẽtur modo, sed egregium auxilium sentiunt. Nouimus quippe Romæ uirum quendam generosum qui fotibus ex salibus factis crebriter usus eximiè iuuatus est citra omnem pedum oblæsionem, uel tophorum inductionem. Calidum item & aridum balneum adhibitum auxiliatur. Præstat porrò præsens subsidium cum nitro cocto & sale perfricatio, uel his quæ à ueteribus comperta sunt, & calfaciunt & mordicant, & summam cutem extenuant, & humores qui intus cõtinentur desiccant. Quorum infinita prisci inuenerunt. Nos uero eius cuius periculum non semel fecimus mentionem faciemus. Vsi sumus frequenter sinapismo qui à plerisq; Nidon à quibusdã uero * *Mynia asclepios* appellatur, maxime in decremẽto & fine podagræ. Constat id ex fœnogręci, sulphuris uiui, & nitri partibus æquis. Quo utendum est in balneo. Confit autem hoc pacto puluis corpus reficiendi & instaurandi uireis obtinens. Succurrit autem ijs quibus caput est humidum. pectusq; medetur & lepræ, & candentibus corpore maculis (quos ἀλφοὺς Græce uocant) & astmathicis, & quibuscunq; alijs affectionibus capitis, aut thoracis, morbiq; causas reprimit, & quancunq; noxiam materiã per euaporatinem digestionemq; eijcit, plenitatẽ exiccat, membris robur ualidum inserit, malum corporis habitum quã καχεξίαν appellauêre emendat, uiscidos & tenaces, & hærentes humores dissipat. Articulorũ doloribus & † stomatichis subuenit. Podagræ præterea & coxãdici prurituí & impetiginibus membrorum exterendis, & pilis deniq; extenuandis hic puluis maxime prodest. Sortitus est autem nomenclaturam Isoteri. Quin & elephantiæ medetur, adeò ut statim à principio sanitati restituat, neq; unquã

reuerti postliminio sinat. Est autem eius compositio talis: Salis cappadocij, salis communis, salis thalassij, id est, marini, salis ammoniaci, salis nitri rubei, salis tragelij, nitri Alexandrini, singulorum libram unam, spumæ nitri tantundem, pumicis, adarcæ, utriusque uncias duas, floris asij lapidis, aluminis scissi, piperis, terræ Cimoliæ, nardi Gallicæ, ueratri candidi, & atri, struthij, fecis uini ueteris, radicis chamæleonis, uuæ Taminiæ, quã Græci σαφίδα ἀγρίαν, quod est, staphidem syluestrem nominant, sinapis, glycysidis, cyperi, seminis uiticis, aridarum baccarum lauri, gallæ asianæ, farinæ lupinorum, cumini, uniuscuiusque uncias treis, pyrethri, floris iunci rotundi odorati, thuris, auripigmenti, commeos, iridis illyricæ, radicum aridarum cucumeris syluestris, marrubij aridi, ossis sepiæ, fœnogræci, grani cnidij, pulegij, costi, succi graminis, radicum aridarum uitis candidæ, seu brioniæ cuiuslibet uncias treis, sampsuchi, maioranæ'ue, folij singulorum unciam unam. Oportet autem salem & nitrum super ignem in fictili noua simul frigere, cætera arida trita per incerniculum traijcere, deinde omnia commiscere, & eo identidem in balneo uti. Vbi uero sudare ægrotus cœperit uniuerso corpori hunc puluerem cum iure corticum radicum salicis in aqua coctarum insperge. Sinapismus hic est optimus & uiolentissimus, cõducit uero maxime ijs qui non habent intemperaturam calidam, neq; biliosi acriq; humoris fluxu tentãtur, uel ex sanguine calido, eo malo adfliguntur. Quin & ad alias parteis quascunq; cum destillatione affectiones impendio prodest.

De podagricorum depilatorijs.

IN podagra itaq; ex pituita proueniente ψίλωθρα (quod est, depilatoria quæ glabreta inducũt) in balneis præsertim quibus summa cutis superficies extenuanda est, adhibere conuenit. Ex quorum censu est, quod constat ex thuris, mastiches, lapidis asij, pumicis tosti, halcionij, staphidis syluestris, terræ cimoliæ, ueratri, maioranæ, sampsuchiúe, spumæ argenti, quod Græci λιθάργυρον nuncupant, amyli uniuscuiusq; uncijs tribus, spicæ nardi uncia una, garyophyllorum uncijs tribus. Quo puluere cum ptisanæ succo utere. Vel orizæ sigillatim elixæ. Esto autem mensura æqualis. Saponẽ ad hæc celticum in memoratis liquoribus calfactis diluito, pulueris'q; cochlearia quinq;, calcis aqua non extinctæ & cribratæ librã unam, auripigmenti, sandarachæ singulorum unciam unam & dimidiam insuper adijcito, probato'q; unguine cum penna utere.

Aliud depilatorium.

Ψίλωθρον quod hic componam non tam podagricis quàm arthriticis & stomatichis, & quibusúe diutinis ægritudinibus impedio prodest. Habet amyli, terræ cimoliæ, pumicis, sandarachæ, aluminis, thuris, floris asij lapidis, staphidis syluestris (quam herbam pedicularem & pituitariam, & uuam taminiam uocant) ueratri nigri & candidi singulorum unciam unam, arsenici trientem. Contusis omnibus per incerniculum angustissimum traijcito. Deinde commisceto, & in ampullam puluerem hunc reponito. Et ubi res postulare uidebitur in elixatione radicum altheæ, siue hibisci, diluito, uel maluæ agrestis, & saponis Gallici uncias sex, calcis uiuæ uncias quatuor inibi resoluito, pulueris dicti pondere denarium quinque, & auripigmenti uncia una adiectis, decoquito. Fac eius periculum cum penna, & sudantem ægrotantẽ in balneo ita sudorem absterge. Nam hæc omnium fortissima censentur, præsertim in pedum reliquisq; corporis tumoribus. Cæterum si mediocris modo tumor fuerit in pedibus, uel cæteris corporis partibus, farina iridis illyricæ cum aceto cataplasmatis modo impacta summo est remedio. Calx itidem aqua non extincta, cum axungia suilla in mortario trita, & malagmatis instar imposita summe facit, cunctos etenim tumores simul & inflammationes potissimè geniculorum discutit ac dissipat. Mala similiter punica acida in aceto elixa, atque in eodem probe cõtusa emplastri more inducta prosunt, & euaporationem quam diaphoresim Græce dicũt, eximiè promouent, id quod experientia sæpe cognitum est. Theriaca denique unà cum tenuis essentiæ uino illita non instrenuè podagræ è pituita prouenienti succurrit, dolores enim mitigat & humorem haud segniter exiccat.

De podagræ è sanguine nata & eius curatione, Cap. III.

NVnc de podagra ex abundante sanguine originem trahente, & eius curatiõe uerba facere institui. Quo circa ubi sanguineo humore articuli miserè diuexantur, principio statim sanguinis detractionem fieri expedit. Nouimus quippe plurimos nihil aliud facientes sola sanguinis missione salutẽ recuperasse & uel omnino se immunes atque exortes à podagra custodiuisse, uel rarissimè articulari morbo tẽtatos. Oportet aũt eã singulis annis in capite Veris non euacuandi solũ, sed tuendi corporis gratia fieri. Et cibaria quę sanguinẽ nutriũt circũscribere ne dicã

in totum abstinere. Generant autem augentq́ sanguinem carnes omnes quidem sed maxime suilla (quod nō nos modo tradimus, sed omnibus medicis, puto, liquet) & uinū dulce, & uaria multaq́ cibaria & exercitatio mediocris. Vbi igitur quis lauta & abundāti uictus ratione usus in primo Vere sanguinem detraxerit, corpus iugiter exercuerit, & haud segniter uectationi operam dederit, facilè à superfluo humore liberabitur. Profligata autem nimia humorum copia nulla infestabit destillatio, nullo humoris noxij fluxu tētante articulos. Porrò aqua potius calida, quàm uino ita habentibus utendū. Cauendum ab omni curatione algida & breuiter ab ijs quæcunq; sanguinem pariunt. Vidimus quippe bene multos qui nihil aliud facientes sola uini abstinentia podagram ita abigerunt, neq; unquam reuerteretur postliminio. Vbera nanq; uini potatio, regnante in corpore sanguine, hostilis est. Optimum igitur ita affectis uinum interdicere. At si in totum id fieri nequeat, à ueris æstatisq́ initio præscribatur eiusmodi abstinentia, quæ sanè mordicus obseruare impendio utile est, ijs qui ex sanguinis superfluitate fluxione tentātur. Quod si absq; ciborum obseruatiōe humoris fluxu pedes tentantur, haud absurdum sanè fuerit, imò summopere necessarium topicis medicaminum uti præsidijs.

Localia præsidia ad sanguineam podagram.

VBi igitur partes fluxu noxij humoris sanguinei tentatæ inflāmatione obsessa fuerint bipharià curationem instituendam esse ignorandū non est. Quū in fluxu iam humores sunt & articulos petunt, refrigerium, & diaphoresin, quam euaporationem Latine digestionémue dixeris, medicamentis in hoc efficacibus conciliare in primis expedit, ad humorē qui in phlegmone obsidente continetur, dissipandum, & eum qui defluit reprimendū. Cataplasma itaq; ex sedo herba quā Gręci ἀείζωον adpellant, & ex malicorio in uino decocto, & rosis, & polēta hordeacea, quā una uoce Gręci uocāt ἄλφιτα, cōficitur, præsentissimi auxilij est. Repellit eñ quod destillat & defert in articulos, euaporationē inducit, humorē infestantem abstergit, uiresq́ deiectas reuocat & languidis partibus robur inserit. Est uero eius huiusmodi præparatio: Punici mali cortices (quā eadē gens priuatim σίδια, Romani uero malicoria dicunt) in uino, ut diximus, elixandę sunt, rosę & sedū accuratè terēda. Deinde farina hordeacea decocto malicorij, admiscēda & ualide agitāda. Postremo facto cataplasmate partibus

afflictis

afflictis inducere expedit. Æstiuo tempore frigidæ. Hyberno autem tempore tepidè. Cōuenit uero id adhibere ab exacerbationis principio, & doloribus nondum uiolenter sæuiētibus. Vbi uero magis magisq; intenduntur, & increscunt dolores, adsperginis, cui cerotis nomen inditum est, usus commendatur, cuius hæc est compositio.

Embrocha cerotis.

HAbet defruti sapæ'ue partes quinq;, ceræ & olei rosarum partem unam. Esto uero ceræ pauxillulū modo, & tātillum sanè ut embrochā crassiusculā atq; utrunq; densiorem efficiat. Imponere autem oportet eam cum lanicio recens ab ouibus detonso, nec dum purgato, quam lanam succidam uulgo adpellant. Hyemalibus quidem horis temperatam. Æstiuis uero gelidam. Quando autem ima uidetur obsidere phlegmone, olei rosacei loco oleum purum aut commune, & aliquantulum nitri sapæ admisceto, & præsentioris erit auxilij. Quod si his actis parum profeceris & dolores nihil cessauerint, ad cataplasma διὰ τῆς κράμβης confugiendū est. Cuius confectio est huiusmodi.

Cataplasma dia tes crambes.

ΔΙὰ τῆς κράμβης, id est, ex brassica cataplasma fit ex brassicę folijs decoctis, & acuratissimè contritis, quibus adijciuntur feces aceti, quātum satis uidetur, lutea crudorum ouorū duo, & olei rosati aliquantulū. Commisceantur simul omnia, & ubi coierint, cataplasmatis modo impone, & subinde detrahito. Solet hoc medicaminis præsidiū, quod liquido affirmare possum uehementissimos podagræ dolores lenire. Sūmè etiam facit si cataplasmatis loco spongiā uino astringente imbutam modicè imponas. Atqui si uinei eiusmodi copia in promptu non sit, spongiam oxycrato intinctam super impone. Noli uero pedes ita affecti aqua calida fouere, & triticeum uel hordeaceum cataplasma impingere. Quoniam hæc singula inimica sunt, præsertim in magna sanguinei humoris redundantia, & torquentur enim ex eorum impositu non leuiter articuli. At si non fuerit nimia in corpore sanguinis plenitas, non fuerit alienum neq; nociuum, doloribus excruciantibus, cataplasma ex hordeacea farina confectum adhibere. Confice uero hoc modo.

Cataplasma dialphitu, hoc est, ex farina hordeacea.

ACcipe farinæ hordei parteis duas, seminis lini partem unam. Decoquito diligenter, & impositum subinde permutato. Quod si quorundam

dam qui nihil pensi habent, medicorum more, cataplasma non udum, sed admodum calidũ adplicaueris, lędes non articulos modo, sed alias etiam parteis ut plurimum. Quemadmodũ qui ex farina tritici nimium elixa emplastrum imponunt, ignari summam inde cutem comburi magis & exiccari, quàm in affectis partibus quidpiam dissipari ac digeri. Quoniam cataplasma plus quàm opus sit decoctũ, magnam desiccandi uim obtinet, præsertim si quid olei eadem decoctio complectatur. Liquidissimè enim constat, quod quæcunque in oleo friguntur, siue carnes, siue pisces fuerint arida fieri & stricta, ceu in angustum cogi. Quo circa cauendum arbitror, ut comprehensum iam pridem est, ne cuiquam medicus cataplasma, nisi prius euacuata humorum redundantia, imponat. Neue unquam farinam tritici emplastri modo calidam superinducat. Enimuero mea sententia ne stypticas quidem species ullas, neque repellendi, reijciendiq́ue potentiam habentes adhibere conuenit, corpore non prius uniuerso ab omni humorum superfluitate expurgato. Periculum quippe est ne qui articulos petit humor ad uitalia remeat & suffocationis causam, uitæq́ue discrimen inferat. Quapropter maturè corpus uniuersum prius euacuandum, deinde cataplasmate utendum, siue euaporationem machinari, siue reijcere reijsdem statueris.

De lapidosis articulorum duritiebus tophisúe, Cap. IIII.

CÆterum quia sępenumero calculosæ durities (qui πῶροι Græce uocantur) in manibus, pedibusq; tophi instar cõtra naturam concrescunt, in articulis crasso terrenoq; humore illic per se ingruente, uel ex intempestiuis aliquot cibarijs crudis in corpore humoribus collectis, uel medicamenti alicuius usu quod multam discutiendi, siccandiq;, nullam autem emolliendi uim habuerit, maxime uero medicaminibus quæ hebetudinem inducunt, uel dolores placant, quorum illa Græci ναρκωτικὰ, hæc uero ἀνώδυνα uocant. Consentaneum omnino est non ignorare medicum, qui nam, aut quibus medicaminum præsidijs tophi (sic enim πώρους Latinorum quidam interpretantur) disijciendi, aut resoluendi sint. Si igitur calida neruorum intemperie materia tosta in podagris articularíue malo in articulis, uel alijs partibus lapidosę durities concrescũt, non oportet calorificis & acritudinem habentibus remedijs occurrere. Quod si acribus adhibitis medicaminibus currat calculorum materia, ex administratione eorum lapides fieri consentaneũ est. Vbi igitur quis resol-

uentibus

uentibus cōcretos in membris lapides remedijs utatur, protinus ad ea rur sum quæ moderatè calfaciunt, atq; humectant, uel remolliunt, transire expedit. Reliquis medicaminibus siccificis omnibus, edulijsq; eiusdem facultatis & antidotis calfacientibus & exiccātibus longum ualere iussis. Nam hæc singula tophos citius pariunt quam disijciant atq; emolliant. In eorū uero curatione qui temperamenti feruidi non sunt, sed algidis admodum & crassis, crudisq; excruciantur in articulis humoribus, præsenti cum utilitate adhibentur quæ extenuant & calfaciunt. Discutiunt etenim & emolliunt hæc calculosas huiusmodi iam natas durities, & ne denuo repullulēt strenuè prohibent. Vidimus quippe hominem nihil aliud facientem solis huius potentię remedijs prægrandes articulorum tophos disijcisse & salutem inde pristinam, adeò ut ingredi quoq; impeditè posset, citra omnem eius medicaminis, quo usus est, iniuriam, recuperasse.

De remedijs quæ antidota uocant.

TOphis in podagra articularíq; morbo infestātibus hoc ἀντίδοτον perpetuo anno bibendum est. Quod habet, centaurij uncias quinque, hyperici, trixaginis singulorum dodrantem, mali terræ rotundi, gentianæ, petroselini, agarici, phu (pro qua hodie herbarij nostri herbam ualerianā ostendunt) meu uniuscuiusque trientem, spicæ nardi unciam unam, mellis Attici quantum satis est, in aqua calida potui dato. Nouimus alium præterea quendam cui in articulis inchoabant πῶροι, nec dum in calculos concreti, qui proxima elixatione usus, crudis & crassis humoribus ex hac attenuatis, saluus euasit. Quam hunc in modum concinnabat. Elixabat in cacabo recenti origanum, trixaginem, pulegium & piceam terrestrem, quę χαμαιπίτυς Græce uocatur: Decoctuq; ipsius potabat. Quorum utiq; nihil dare conuenit eis qui biliosæ sunt & calidioris temperaturæ, quemadmodum paulò ante dictum est mihi.

Varia succurrendis tophis medicamentorum præsidia.

QVoniam non tam multa, quàm diuersi generis habentur medicaminum, soluendi lapidosas duritias præsidia, quę ex speciebus acrimonia multa præditis consiunt, quæ emolliendo & humectādo tophos, ut diximus, soluūt & discutiūt, uarias eorum species explicauimus, ut diuersis medijs, diuersis laborantiū intēperiebus, & amplitudini uitiosæ materiæ, quæ in articulis continentur, selectis ad hoc medicaminibus singulis expeditè liceat succurrere, ijs maxime quæ articulorum calculosas duritias ita

dissipant

dissipant, ut nunquam reuertantur, neq; repullulare possint. Ad quam rem comparatum est, quod mox describam, experientia à multis cognitũ. Accipe spumæ nitri, bessem, resinæ terebinthinæ assem, ceræ quincuncem, olei ex oliuis immaturis & acerbis uncias uiginti, lixiuij protropiue saponariorum denarios sex. Confice & utere.

Aliud ad idem medicamentum.

ALterum minus efficax medicamentum accipit spumæ nitri, resinæ terebinthinæ, lixiuij musci, protropiue sordium quæ ex aluearibus apium colliguntur, quas πρόπολιν Græci nominant uniuscuiusque uncias quatuor, ceræ uncias octo, picis brutiæ libram unam, olei antiqui uncias sedecim. Commixtis omnibus artificiose, utere. Poris enim quos tophos Latini adpellant, & abscessibus duris, & podagris eximiè subuenit. Sum ergo sępenumero eius bonitatem in id genus ęgrimonijs expertus.

Confectura dia cinnabareos, hoc est, ex cinnabari, uel dia halos anthu, id est, ex flore salis.

MEdicamentum διὰ κιννάβαρεος, uel ut alij dicunt, δι' ἅλος ἄνθεος, quod multis præterea nominibus indigitant multi, longe ampliorem habet in lapidosis duritiebus articulorũ efficatiam. Cuius confectio talis est: Spumæ argenti (quæ λιθάργυρος est) sumatur libra, olei ueteris sextarius, squamæ æris, æris combusti singulorum uncia, cinnabaris uncias duodeuiginti, lapidis pyritæ, cadmiæ, æris uiridis, thuris, lapidis hæmatitę, gentianæ, chamæleonis nigræ uniuscuiusq; uncia una, lapidis phrygij unciæ octo, aloës unciæ duæ, galbani uncia una & dimidia, guttæ ammoniacæ thymiamatis uncię quatuor, lapidis scissilis denariorum pondo septuaginta trium, sordium ex aluearibus apum libræ quatuor & semis, cerę unciæ septẽdecim, uetonicę uncia una & dimidiata cum diobolis octo, mali terrę uncia media, dictamni denarium pondo quatuordecim, resinę siccæ libra una. Adipe struthionis spumam argẽti conterito, floris salis libras geminas particulatim immittito, tantisper dum diluantur omnia. Succurrit autem eximiè hoc medicamen non scirrhosis duritiebus tantum, sed excrescentijs etiam in extrema ani corona, quę Gręci adpellant κονδυλώματα & aquosis ramicibus, quos eadem gens ὑδροκήλας nuncupãt, & aquę inter cutem, & lienosis, & alijs pluribus & uehemẽtibus ęgrimonijs cum densis & superfluis humoribus. Illud uero latere nolim, quod cuilibet ęgritudini hęc mdela peculiaris dicitur πολύχρηστος, eo quod singulis adeò est accommodata

modata & utilis tanquā huic uni esset dedicata. Clarissimi enim medicinæ autores mirificam eam existere perhibent. Quoniam adhibita articulos non calfacit nedum inflammat, sed tophos in eis concretos discutit, renasciq; alios prohibet, & omnino ut uno uerbo expediam, efficax est, sed rara est auis, nec admodum parabilis.

Aliud generosum medicamen.

IN summa felicitatis laude habetur, uulgoq; passim reperitur, sed uehementioris est in operando potentiæ illud: cuius sic habet compositio: Lixiuij musti saponariorū selibra, olei ueteris as, saponis celtici triens, mellis quadrans, alboris ouorum sexunx, ceræ dextans, resinæ terbinthinæ septunx. Panchrestus hæc est confectio, multis affectibus omnimodè cōferens. Resoluitur enim quandoq; uirtus eius, & ob id mollioribus & delicatis corporibus, ualde est conducibile, si confecturæ eius binæ mellis admisceantur portiones. Sunt preterea & alia nonnulla, uerbi gratia, δι ἀνεμώνης medicamēta, non medendo huic morbo solum, sed aduersus grauissimos alios complureis affectus puta tuberosos, calcarios, & petrosos, deniq; tophos salutaria remedia. Hactenus quippe de uarijs medicaminum præsidijs quæ memoratis ægritudinibus sufficiunt, quibus sanè διὰ ψιμμυθίου medicamentum non semel adiunximus, eo quod delicati uehemētioris medicinæ mordacitatem sustinere nequibant, & utrisq; sanè ægrotantes mirificè adiuti sunt, altero uellicationem cum morsu tollente, altero efficatiam suam exerente. Torquatus porrò & Galenus docent lapidosas eiusmodi articulorum duritiés tophosúe ueteris casei impositu eximiè discuti atq; resolui, quem hunc in modum conficiebant. Caseum acritudine maxima præditum, & perdiutile inueteratum in hoc decoquebant. Ipse uero istoc modo idem medicamentū ita habētibus admoui. Lardum salsum in aqua probè & exactè semper elixare consueui, & caseum uetustissimum cum decocto eius in pila cōfricaui usq; dum emplastri formam indueret. Quo poris imposito laborans mirificam semper opem prædicabat.

De anodynis & purgantibus medicaminibus, exhibendis podagricis.

SIquidem pleriq; grauissimis & non ferendis cruciatibus præ ægritudinis uiolentia torquentur, medicis nonnunquam ad somnifera medicamenta, quæ Græci ἀνώδυνα (quod est dolorem sedantia) uocant, deueniendum est. Quo circa iam pridem rationem, quādo, & qui, interdum ea sint adhibenda tradidimus & conditurarū insuper quasdam formulas, nempe

cerotas quę è papaueris lachryma constituunt, quas Gręci etiam κηλῶδες, hoc est, mulciměta adpellant. Nos uero eorũ usum & si dolores mitigent minimè probamus, nisi uehementissimo dolore crucientur ęgri, & temperamentum natura calidum caloris accessu sit supra modum auctum, tum deniq; tutius & utilius sumuntur. Videndum tamen ne unquam in eorum medicaminum usu modum excedamus medici.

De purgante medicamento ex his quæ uulgo hermodactyli dicuntur.

SVnt qui in podagra potũ ex hermodactylis confectũ, potui ministrẽt, quoniã protinus, à solutione uentris inde facta, euacuando aqueos humores, dolore liberat, adeò ut suo munere statim fungant̃ pedes, miserabili dolore iam pridẽ enecari. Et sanè quod illi affirmãt minimè uanũ, cæterũ neutiquã frequentanda est hermodactylorũ potio. Noxium enim quiddã in se ac lethale cõtinet, nam qui crebro huiusmodi potione utunt̃, plerunque mali humoris fluxu tentant̃. Eo quod uentriculum in sua natura, mea quidẽ opinione, lædunt hermodactyli, unde rheumatismi subinde emergunt. Et in hoc sanè cuminũ, uel mastiche, uel zingiber, hermodactylis de more adijcitur, ut maliciã illam emẽdet. Sunt qui euphorbiũ admisceant, rati non nihil frigoris inesse eis, atq; ob id quidẽ nonnullã hebetudinem inducere, & sensum enecare. Ipse uero arbitror hermodactylis non multum inesse frigoris, minusq; uirtutis narcoticæ, quoniam expurgandi facultate sunt præditi. Si natura algidi forent, cathartici non essent. Sẽper porrò stomachũ aliqua specie sumpta læsum, atq; debilitatũ, eduliorũ fastidiũ committatur. Optimũ igitur fuerit cuminũ, uel zingiber, aut piper correctiõis gratia, ne uẽtriculo noceat potio, adijcere. Quin & aloën quoq; haud minore utilitate hermodactylis admiscere possumus. Quę si adijciat̃, maiorẽ induit euacuãdi potestatẽ, & amplius præsidiũ. Subijciemus itaq;, ne quis ignorare possit cõpertam quidem & inuentam à ueteribus, à nobis uero non semel usu & experientia cognitam. Habet ita eius descriptio.

Potio de hermodactylis.

ACcipe hermodactylorũ solidi põdo unius, zingiberis ceratia nouẽ, piperis, anisi singulorũ siliquas duas, omnibus cõmixtis una fiat potio, & haustus unus. At si efficatius reddere uolueris, adijce scammonij ceratia, id est, siliquas quatuor. Cæterũ si anodynum facere uolueris adeò ut eo utentes doloribus liberentur hunc in modum confectionẽ instrue. Accipe hermodactylorũ uncias quatuor, cumini grammata tredecim, zingiberis

giberis diobulos duodecim, piperis scrupulos decem, perfecta datio eius sunt oboli octo. Qui in aqua calida exhibendi sunt.

Alia ex hermodactylis potio.

HAbet hermodactylorũ obolos octo, zingiberis diobolos septem, cymini ceratia quatuor, anisi tantundẽ, scãmonij præparati, quod diagridiũ uocant, ceratia octo, cõfice, & dabis cũ uino & melle, summe utiq; prodest. Ipse enim ea sępenumero sum expertus. Simul enim atq; uentrem soluit & euacuat, dolores quoq; mitigat, & laborãtem ita instaurat, ut ambulare possit, siue intra morbi primordia, siue in fine podagræ fuerit exhibita, quin & in summo uigore pota expedit.

Alia experimento cognita potio.

ANisi ceratia duodecim, cymini, piperis candidi, & atri uniuscuiusq; obulorum pondo quatuor, zingiberis diobolorum pondo octo, euphorbij diobolorum pondo quatuor, mastiches denariũ pondo sex, cassię diobolorum pondo duûm, hermodactylorum diobolorum pondo quatuor, una constituatur inde potio, quam in aqua calida potui dato.

Alia quæ ad Iacobum autorem refertur commodissima potio.

ACcipit hæc, hermodactylorum, scammonij præparati uniuscuiusq; obolorum pondo octo. Bibenda ea est potio, sumptis cibarijs, cum aquæ calidæ potu, sint autem qui sumuntur cibi humidi.

Alia, quæ ad Theodosium philosophum autorem refertur potio.

HAbet hermodactylorũ denariũ pondo octo, cymini Æthiopici, diobolorũ pondo quatuor, anisi denarij pondo unius, herbæ alipiadis denariũ pondo duûm, agarici denarij pondo unius, moschi ceratij pondo unius, phu denarij pondo unius, mastiches scrupulorum pondo duorum, zingiberis denarij pondo unius, spicę nardi diobolorũ pondo duûm, cnici denariũ põdo duûm. Dabis autẽ obolos octo cũ hydromelite, admirabilis efficatię hęc est potio, non tã à me quã ab alijs plurib. experimẽto cognita.

Nutricatus eorum qui de hermodactylis accepturi sint antidotum.

SVmpturi hermodactylos ante potionẽ bina, trináue ouorũ lutea accipiant, panis præterea aliquantulũ, & aliquid gallinę pectoris. Deinde una uel duabus horis interpositis lauandũ est. Protinus à balneo domũ reuerso antidotum modo & mensura præscripta potui dato. Nam ad hunc modum exhibita potio, omniũ utilissima & efficacissima est. Ventriculum enim nõ afficit, & aluum molliendo respondere facit. Hactenus de uiribus hermodactyli satis, quo pacto à priscis medicinę autoribus inuẽtę & expe-

rimento cognitæ, & à me quoq; experientia sæpius probatæ.

Catapotia quorum usus in podagra probatur.

NOs uero in hac affectione constitutis aloën hermodactylis admiscẽtes, non in potu, sed in pilulas redactam medicinam deglutiendum præbuimus, & protinus dolore omni sedato noxij quoq; humoris fluxus cessabat. Quarum compositio talis est: Aloës diobolorum pondo duûm, scammonij diobolorum pondo quatuor, seminis cucumeris agrestis denarium pondo quatuor, hermodactylorum tãtundem. Iusta exhibitio est denarium pondo duûm, uel plus minusúe pro robore cuiusq; laborãtis. Sunt hi mea ætate globuli reperti, & à me experientia cogniti.

Alia catapotia podagricis utilia.

HAbent̃ pręterea æquè efficaces & alię pilulę nõ tam in podagra, quã in articulari morbo eorũ qui natura sunt pituitosi. Habẽt aloës, interioris farti colocynthidis singulorũ uncias quatuor, hermodactylorũ unciã unã. Exhibe denarios duos, uel habita uiriũ ratione amplius minusúe.

Alia catapotia chalastica.

VBi uero catapotia χαλαστικά, id est, relaxantia facere uidebitur, ex his pilulas con formato. Accipe aloës ceratia sex, scammonij præparati ceratia nouem, serici, hermodactylorum uniuscuiusq; ceratia tria. Contere cum rhodomelite uel hydromelite, & redige in globulos, quos exhibere non podagrosis modo & arthriticis, sed cæteris quibuscunq; aluum soluere uolueris, conuenit: citra enim omnem angorem & absq; molestia euacuant, neq; iniucundi, aut insuaues sumentium gustui existunt.

Potio de coronopode, id est, herba cornicis pede.

SCiendũ porrò quod in podagra non de hermodactylis solũ, conficiuntur potiones quæ omnes iam uocare solẽt anodynas, sed ex alijs quoq; bene multis, è quorum censu est herba cornicis pes, quã Gręce κορωνόποδα uocant, Romani casiarticẽ & sanguinariam. Quæ eandem habet cum hermodactylo facultatẽ & efficatiam, nec adeò officit stomacho, dolores lenit, aluum deijcit, atq; subducit, idq; intra omnẽ modũ & minimè uiolẽter. Perfecta eius dosis est denarij pondo unius cum grãmate. Quã licet interdum per se, quandoq; cũ piperis granis quadraginta administrare. Plerīq; autẽ plures admiscuerunt species, & certe maiore efficatia et ampliore cõmoditate. Componit̃ autẽ cõfectura hoc modo: Zingiberis diobolos duos, piperis diobolũ unum, agarici diobolos decẽ, interioris medullæ cnici, quã recẽtiores cartamũ uocãt, diobolos quatuor, radicũ coronopodis

denarios duos in mortario cōtundito, friato & per in cerniculū traijcito, & reponito. Δόσις eius esto denarij pōdo unius. Sed qbus uenter est natura ad egerendū & ad expurgandū difficilior, his dioboli quatuor una datiōe exhibēdi sunt, uel plus minusúe pro ut res ipsa poscere uidebit. Protinus à uentris inanitione eum leuare expedit. Post lauacrū oua cum pane mandu cet. Et breuiter (quod te latere nolim) in uehementissimis paroxysmis hoc medicaminis præsidiū exhibitū, labores cruciatusq; mitigat & amputat.

Alia potio quæ simul atq; sumpta fuerit dolores profligit.

EST præterea & aliud egregiè anodynū poculū quod in ipsa morbi exacerbatione sumptū omnem dolorē ocyssimè non lenit modo sed plane è medio tollit, & quasi ꝓscribit. Eius cōpositio hæc est: Seminis erysimi diobolorū pondo quatuor, zingiberis denariū pondo sex, radicū coronopodis, amomi, piperis cuiuslibet diobolorū pondo sex, redige in puluerē, cuius dosis integra sit denariū pondo duū. Cæterū qui id genus potiones accepturi sunt uideant ut ꝓbè cum rhodomelite, aut in oxycrato digestæ sint. Auricula porrò muris herba haud minore efficatia dolores mitigat, nec quicquam in se complectitur, quod uitiosos humores creare possit in uentriculo & lædere articulos. Constat autem ex sequentibus confectio, agarici, auriculæ muris uniuscuiusq; denarij pondo unius. Dabis inde una dosi obulos octo, adijce autem potioni diobolum unum. Exhibebis autem in uino melleúe uel in uino flauo.

Aliud antidotum contra podagram cui nomen est clymax.

HAbet agarici exquisiti unciā, phu sextantē, petroselini quadrantem, mei trientem, hyperici quincuncem, gentianæ sexuncem, mali terræ septuncē, centauri bessem, trixaginis dodrantē, mellis quantū ad ea cōprehendenda satis. Offer autē antidotū hoc per uniuersum anni curriculum.

Aliud antidotum podagricis toto anno exhibendum.

ΑΝΤΙΔΟΤΟΝ istud quod subiungā summa cum utilitate non podagricis modo & arthriticis exhibet, sed iocinoris etiam, lienis item ac renū doloribus torminibusq; & intestinorū cum inflammatione exulcerationi eximiè subuenit. Quin & contra callos articulis insinuatos ac uiscidos opem dissoluendo eos cōferre assolet. Cuius cōpositio talis est: Accipe radicis ponticæ unciā unam, agarici sextantē, phu quadrantē, petroselini Macedonici trientem, mei † quincuncem, hyperici selibram, gentianæ septuncem, mali erratici quam aristolochiā nominant bessem, centaurij dodrantem, trixaginis dextātem. Dantur autem uiris quidem obuli quaterni, fœ

aliâs denarios tres.

minis uero bini. Præparabis autē ad hunc modum. Missis prius his in mortarium unum quodq; separatim exquisitissimè contundito, & singula ponderata cōmisceto, & denuo in pila diutiùs confricato, & per incerniculum angustissimis foraminibus traijcito. Atq; ita quemadmodum hic præcipimus quolibet mense per integrū annum utere. Per mensem quidem Ianuarium diebus quinq;. Per Februarium diebus totidē & diebus alternis. Per Martium, alternis diebus usq; ad decimum, hoc est, quinquies. Per Aprilē altero quoq; die per idem dierum spacium & totiens. Mense uero Maio ternis diebus tertio quoq; die. Mense Iunio, binis diebus intercalato uno die. Mense Iulio semel. Mense Augusto per diem unam. Mense Septembri totidem. In Octobri rursus binis diebus. In Nouembre totidem quidē diebus, sed alternis, hoc est, uno quietis interposito. In Decembri deniq; offeras hoc pharmacū laborāti alternis diebus usq; ad dationes quatuor. Atq; ita per duodecim anni menseis circumuolutos diebus triginta sex in summa accipi oportet hoc, quicquid est, pharmaci. Sunt uero his qui eam potionem hauriunt hæc manibus pedibusq; uitanda. Carnes bubulinæ, atq; suillæ, fungi, sinapi, & olera cuncta quæ acritudinem habent. Hydrogarū præterea (id est, liquamē aqueum salsuginosum ex piscibus salsis) & brassica. Oportet præterea languidum minimè crudo esse stomacho, & lauare deniq; pedes in calida, atq; ita oleo perungi, & lac suo tempore potare conuenit. Hactenus igitur de anodynis & purgantibus pharmacis quæ intra corpus sumuntur, nunc de his quæ foris sedibus affectis adhibentur.

De topicis medicaminum præsidijs anodynis.

OPortet omnino in miserabili pedū dolore & morbo articulari ad ea quæ iā ab omnibus Græco uocabulo ἀνώδυνα uocanť, cōfugere. Cæterum quoniā nonnulli ob imbecillitatē uentriculi dicta, & id genus alia sumere nequeunt, uel sumpta continere non possunt, sed protinus soluunť in uomitum, horrore nescio quo suspecti medicaminis. Atqui grauissimos interim labores cruciatusq; in paroxysmo sustinere non possunt, operæpreciū me facturū, imò rem omnino necessariā, puto, si aliqua quæ ratione & experimento leuationē doloris somnum accersendo moliri utiliter uidentur, exponam. Cuius utiq; classis sunt quę mox subijcio cerotæ indoloriæ.

Cerota lenitiua doloris egregia.

HAbet croci, lachrymę papaueris singulorum uncias quatuor, panis libram unam, ceræ tantundē, olei rosarum librā dimidiam. Confice

autem

autem sic: Crocum simul & papaueris lachrymã in uino prius macerato, panem aqua maceratum, & manibus ualide expressum, croco & papaueri lachrymæ contritis admisce, & denuo tantisper conterito dum omnia confusa & inter se probe commixta spectantur, tum denique ceram eliquatam admisce, agitato & absolue cum studio ac utere. Hæcquippe cerota in summo exacerbationis uigore admota partem doloribus excruciatam omni confestim labore, doloreq; liberat.

Alia cerota in morbi extremo incremento adhibenda.

IN summo accessionis incremento dolores lenit cerota, quę constituitur ex ceræ uncijs quatuor, spumæ argenti, cerussæ singulorum uncijs duabus, succi solani libra, olei rosarum tantundem. Succum infunde donec omnino coëat, deinde utere.

Alia cerota dolorem mitigans.

HÆc quoq; cerota dolores haud segniter lenit, & sic omnibus incendiosis inflammationibus succurrit. Papaueris lachrymam lacte humano diluito, olei rosati, & ceræ singulorum adijcito uncias sex, misce & redige in cerotam, & utere.

Alia cerota admirandæ uirtutis.

MIrifica admodum, usu & experimento probata est cerota: Si duas olei communis sextarios in cacabo cum uitium sarmentis (quæ Græci κλήματα uocãt) instructo igne, donec ferueant, elixabis, & ubi iam deferbuerit, narces, hoc est, torpedinis piscis marini libræ pondo unius oleo immittas, & tantisper dum iterum ferueat & ebullitionem alteram atq; tertiam ædat, decoquas. Post hæc adijcias sanguinis asphaltici animãtis, quod à quibusdam maridanus uocatur, uncias quatuor, & elixabis pariter cum pisce torpedine usq; dum discoctione carnes plane ab ossibus soluãtur, tum deniq; ab igne tollas, & ubi inalguerit, colabis, & in aliud uasum transfundas, reponas, & ubi usus necessitas postulabit, quantum res poscere uidebitur, tantum accipies, admixtaq; cera in trulla leuigato, diluito & detrullato inq; cerotæ emollientis formam redigito, & linteolo deniq; superinductam lęua imponito. Est autem oleum ipsum in ædibus Pedeplanæ die Veneris mensis Martij elixandum. Eo nanq; pacto rituq; concinnata potio præsentis erit auxilij. Hactenus de anodynis & quę podagricis expediunt cataplasmatis disseruisse satis.

ALEXANDRI TRALLIANI, PRAECELLENTIS MEDICI DE

singularum corporis partium ab hominis uertice ad plantam usq;, uitijs & ægritudinibus, Liber quintus, Albano Torino Vitodurensi Paraphraste.

Vum tu sæpenumero ex animo, chariſſime Coſma, cum alijs quibusdã amicis nõ paucis, cottidianis à me precibus efflagitaueris, ut tibi non fallaces diuersarum ægritudinũ quibus speciatim singulę corporis partes corripi possunt, & generatim febriũ quoq;, indices, medendiq; methodũ, conscribam, ego sanè supplicijs tandem superatus, tibi in primis gratificari, & posteros nonnihil pro uiribus iuuare studens, utraq; aggressus sum, alteraq; parte, quam petebas, iam haud infeliciter (ut puto) absoluta, alteram nunc, de diuersis febrium generibus, quantum fieri potest compẽdio perstringã. Indices ubiq; primo, mox curationes, quemadmodum gliscere uisus es, diligenter exponens. Sumamus itaque principium à febribus diarijs, quas Græci ἐφημέρας adpellant, ubi cuncta pro nostro uirili ad Galeni doctrinam, tanquam ad Lesbiam Polycletiúe (ut ita loquar) regulam disponere nitemur, quid febris sit prius exponentes. Est itaque febris nihil aliud quàm immodicè auctus feruor accensus præter naturam in corde & arterijs, qui secundum naturam ignis cor possidens, corpori uniuerso dominatur, autore Galeno, & extra aleam posito Hippocratę. Proinde consentaneum est, à corde potius quàm ab ulla alia corporis parte febrim manare. Spiritus quippe uitalis ille (qui Græcis βιωτὸς adpellatur) in corde subsistens, exuperantia caloris, præter naturam inflammatus, febres per arterias ex corde propagatas, toto corpore accendit. Neque enim iam simplex ignis existit, ubi fuerit plus iusto febriente iam homine incensus. Accẽduntur porrò febres aliæ quidem in materia, nempe humorum qualitatibus, quę uulgo febres dicunt putridę. Aliæ uero internis ac solidis partibus, quas hecticas uocãt. Aliæ ex intemperie uitalis spiritus in statum calidiorem atq; aridiorẽ uergente consurgunt, puta diecularis. Trifariã itaq; in summa febres ingruunt, in spiritibus uidelicet, humoribus, & solidio-

& solidioribus membris. Vbi spiritus tantummodo immodicè succensus febrem excitauerit, uniuersum inflammatur corpus, adpellaturq́ id febris genus Græco nomine ἐφήμερα, Latine diaria. Ex humorum autem putredine bipharíam accenduntur, in uenis scilicet & extra uenas. Si intra uenas quidem humores cum sanguine mixti computruerint, febrim ardentem, cui nomen ab ardore καῦσος, & continuas febres, quas συνεχεῖς Græci nuncupant, inducunt. Si extra uenas per diuersas corporis parteis putridi humores discurrunt, febres quæ statuta intentionum remissionumq́ circuitu ingruunt, per se diuersæ, quas τυπικὰς uocant, impetunt. Quod si membra quæ in corpore firmissima sunt, febrilem calorem ut habitum susceperũt, hecticæ febres dictæ, quæ carnes omneis consumunt, eueniunt. Memorabimus itaque nunc singularum febrium qualitates, indices, atque curationes, sumpto à febribus diarijs simplicibus, quæ homines identidem corripiunt, exordio.

De febre diaria, ephimeraue, & eius cura, Cap. I.

Diariarum febrium, quæ in spiritibus uiuilibus quarũ sedes in corde est, consistunt, nullum euidentius sui symbolum præstant, quã quod subito oboriuntur, & cum principio pariter incrementum summumq́ uigorem atque decessionem habent. Cuius ergo Græci has ἐφήμερας, Romani dieculares adpellare consueuerunt. Cognoscuntur autem significationibus huiusmodi.

Indices febris diariæ.

DEprehenduntur uero febres diariæ, in primis, tactu, mox lotio, deinde arteriarum quoq́ percussu. Tactu quidem hoc modo, quia ab initio confestim morbi, incrementum, quemadmodum in balneo calor seu uapor, accedit. Ex lotio uero, quoniam primo accessionis die adparent in eo manifesta concoctionis indicia, cum nullis alterius febriculæ indicijs. Motu uero arteriarũ, in hunc modum: Faciunt arteriarum percussus diductionem (quam Græci διαστολὴν uocant) admodum citatam, unde nullum febris refrigerium fieri significatur. Compressionem uero (quam eadem gens συστολὴν nuncupare consueuerunt) lentiorem, quæ refrigerationem potius quàm excrementorum expurgationem declarant.

Summum præterea febris incrementum, quem statum uulgo adpellãt, principio, ad unguem æquale est, & decremẽtum purum, & à febre planè liberum. Sunt uero & aliæ ephimerarum febrium notæ complurimæ, sed has ceu

has ceu proprias (nam in alijs febribus nunquam reperiuntur) numerasse satis esse existimo.

Causæ febris diariæ.

HAbent enim febres diariæ omnes communem atq; eandem etiam, quantum ad se attinet, parentem: atq; ob id quidem uniuersæ diecu-lares febriculæ communi quoq; medendi ratione curantur. Cæterum nũc de singularum causis pressius agendum arbitror, quoniam ex pluribus ad modum & quam diuersissimis occasionibus proficiscuntur. Siquidem in-terdũ æstu, & quidẽ multo sæpius, ex defatigationibus laboribusúe, quos Græci κόπους adpellant, uel ex obdurationibus, quas ijdem ἐμφράξεις uocãt, uel ex cibi potusq́; uaria satietate, uel ex inedia, uel ex uigilijs, uel ex nutri-mentorum facta corruptela & parum idonea alimenti in corpus deductio ne, atq; ut summatim omnia perstringam, alijs euidẽtibus initiatricibusq́; ægritudinis causis, quas Græcorum medici προκαταρκτικὰς nuncupare so lent, originem trahere consueuerunt dieculares febriculæ. Proinde nos fusiorem hic sermonem facere alienum non est, quo singulis iam causis ad unguem cognitis unicuiq; conferentibus medicamentorum subsidijs quã commodissimè succurras.

Diariæ febris ex nimio ardore curatio.

QVi ex æstu quocunq; immodico diariam contraxerunt, ei magna ex parte medicorum opem non expectant. Sed simul atq; morbus leua tus uidebitur, balneum petunt, eo quod decedat, ut ipsis quidem uidetur febris, quemadmodum quibusdam alijs diarijs putrida uel hectica fieri so let, propterea quod febrientibus ex labore princeps & præsentissima est curatio balneum. Quod sanè non pauci medicinæ artifices facere nescio qua negligentia detrectantes, ægrotos ex labore balneum negligendo magnopere sæpenumero læserunt. Nulla quippe superfluitate alia cor-poris negocium prębente, neq; ulla plenitudine succorumúe abundantia, quam Græci πλήθωραν uocant, humoribus scilicet æquabiliter inter se au-ctis, neq; succorũ uitio, quæ ab eadẽ gente κακοχυμία uocat̃, infestãte. Solũ hoc adhibitũ tam magnificè opitulat̃, ut nulla alia curatiõe opus habeant. Quapropter eos qui uitiosis humoribus, succorũúe redundantia oppressi sunt euacuare expedit, ne in putredinẽ uertant̃ humores, neq; spiritus mo-do uitalis qui in nobis existit gratia, sed humoris quoq; redundantis. Si u ro priusquã leuatur affectio, fomentet̃, ingens excitabit̃ oblæsio. Ita quid-

ut eẽ

ut ex ipsa putrefactione, uel plenitate humorũ, febres aliæ impetãt, potissimè si non cõueniens uictus ratio comitetur, ne aũt eiusmodi ingruant, certioribus indicijs accedendũ est. Quoniã nonnulli quorũ lotium tetro odore ob putredinẽ spirat, diuturnioribus febribus corripiunt. Lauandũ igitur in hac febre est & minimè laborandũ. Alijs contra scitè alere minimeq́ȝ lauare, ne lædantur, expedit, neqȝ curatu difficilior morbus reddatur.

Diariæ febris ex laboribus ortæ curatio.

Febris ephimeræ à laboribus originem trahentis curationem accuratè perpendere expedit. Sunt autem hac febre laborantes in primis humectandi & refrigerandi. Id quod balneo temperato præcipue & competenti uictus ratione pulchrè assequimur. Vniuersum præterea corpus ungento minime diaphoretico illinire oportet, quoniam omnia ita peragenda sunt ut alimenta corpus magis humectent & iuuetur corpus. Noli aũt corpus plurimum perfricare, & solo oleo perungere, sed aqua oleo permixta: nam hoc modo uehementior humectatio fit. Oleum enim per se cunctatur, minusq́ȝ penetrat: aqua uero oleo ammixta altius penetrando articulos ex labore calfactos refrigerat. Neqȝ ungendi igitur sunt, neqȝ ab unctione donec sudor prouocetur perfricãdi, eo quod nihil humectetur per unctionem corpus si sudando caleat. Præstat itaqȝ mea quidem sententia, si sudore deterso, siue deloto, corpus forinsecus multa aqua temperata in balnei exitu humectetur, & percõsequens emolliatur. Et tum quidem his peractis cum pinguedine abdominéue ex oleo & aqua gelida abundanter perungendũ censeo. At ita quidẽ ad tẽpus (pro ut uidebitur medico) persistat in solio. Deinde petat natabulũ quam & piscinã nominant. Cauẽdum porrò ne diutius duret in aëre, & ad summũ quidem per unius horæ spacium, atqȝ ad hunc quidem modum commodissima inducitur humectatio. Fugiendus ad hæc ardens balnei aër est, ne uratur ægrotus, & alia superueniat febris. Hac sanè medendi ratione succurritur minori momento citra exceptionem omnibus ex labore febrientibus, potissimè calidæ intemperiei hominibus. Quur uero Galenus tepidum oleum usurparit, & aquã admiscere uoluerit, non uideo, quũ non frigida, sed tepidæ aquę quę temperandi gratia admiscenda est, fiat mentio. Quo non tam aqua qua oleum ipsum contractam ex calore & ariditate, quæ labores corpori induxerũt, exustionẽ temperet. Cæterũ ille, ut iam mihi dictũ iniunctionẽ cum hydręleo minus ꝓbauit. Si denuo lauandus uidebit̃ languidus, hydræleũ rursus

corpore

corpore illinito, & in solio temperato diu morari præcipito. Opis enim quamplurimum inde laborans sentiet, diuturniore nanq; in solio morula magis magisq; humectabitur. Nam si balneum ocyssimè deseruerit cōtracta ex labore corporis intemperies, quæ se intimius fortassis insinuauit, nihil emendabitur. Hæc curandi ratio his qui ob nimias uigilias febrim incurrunt, tam, ut quæ maxime, competit, & necessaria est. Citius enim ea quam cæteræ à morbo uindicat. Hactenus de curatione Ephimeræ ex laboribus & uigilijs prognatæ satis dictum. Super cæteris diecularibus febriculis quæ ex cibariorum uidelicet cruditate proueniunt, deinceps uerba facere tempestiuum est.

De febre diaria ex alimentorum praua concoctione digestioneue.

SI uero ex cruditate quadam stomachi cibi non conficiuntur, & inde febris ephimera fuerit contracta, siue ex calore, siue algore, nam ex alterutro fieri necessum est, facile his notis deprehēditur. Si ex calida intemperatura oriatur, fuliginosis quidam ructum committantur cum uredine, quem Romani carbunculum uocant. Si ex algida intemperie, acida ructatio, absq; incendio comes est. Neq; tamen ructus tantummodo perpendendi, sed alia quoq; compluria indicia. Verbi causa, ætas, complexio, studiū, in ocyo ne degat quis negocioue, & uictus deniq;, qua qui cruditate laborat usus est, ratio. Proinde quum ægrum carbunculus inuaserit. (Sunt autē carbunculi ulcuscula, quæ igne adustorum modo crustas contrahunt, destillant & serpendo pascunt, & febrim nonnunquam accendunt) ardori adscribenda est cruditas & indigestio. Oritur autem crustosum id genus in gutture ulcus interdum ex esculentis quibus languentes uescuntur, uerbi gratia, ex melle concinnatis dapibus. Quum igitur cibus hoc calidaq; natura iuxta creare possit perpensione opus est in ructātibus acidum, neq; id semper intemperiei adscribendum, sed sumpto interdum acido & adstringēte cibario. Quandoq; igitur calida intemperatura, calidus item cibatus acidas ructationes commouent. Proinde huiusmodi ructus nonnunquam interquiescunt nisi frigorifica & humectans adhibeatur curatio.

Calidæ intemperiei curatio.

HAud igitur calorificis quum edulijs, tum poculis succurrere quispiā, eis qui ex cibarijs corruptis ardore cum stomachi cruditate carbunculo tentantur, & cum alui solutione diaria febre correpti sunt, conetur. Fallax etenim ea est curatio. Quoniam in præsens scælesta ægritudo aliquantulum

quãtulum mitigari uidetur eo quod euaporationem & digestionẽ (quam Græci διαφόρησιν dicunt) eiusmodi medicaminum auxilia inducunt, cæterum ea ex causa aucta febre dieculari uehementius uexantur. Est quãdo & ex humorum putredine alia febris inducta comitatur. Quod tum quidem euitare licet, si alium ad modum esculenta, poculentaq; præscribantur. Est uero & alia quoq; medendi ratione occurrendum, quo placata ægritudo perfectius quiescat. Quandiu enim ex cibarijs conciliata ructatio infestare uidebitur, tam diu potione, præsertim aquæ calidæ utẽdum est, quoniam habet hoc poculum eximiã abluendi per aluum, & eijciendi corruptos cibos potentiã: Præsentissimi enimuero fuerit auxilij citatus uomitus: Quin & aridum etiam, atq; deustum temperat spiritum lenitq;, & lapidosas duri ties, quos tophos adpellãt, emollit. Haud equidem scio an aliud facile tam præsentis auxilij excogitari nedum inueniri possit, his qui ex calida intem perie cruditate laborant, & eiusdem rei gratia febre tentantur ephemera. Quod si quæ in uentriculo corrupta sunt loco moueri & per aluum differri uidebuntur, noli uentris fluxũ reprimere aut restringere, sed magis promoueto, ut & amplius, & promptius quæ corrupta sunt, per uentrẽ deijciantur. Vbi uero uenter plus quam expediat fluidus uidebitur, adeò quidẽ ut intestina uellicationibus cum morsu excrucientur, uentrem uniuersum in balneo œnomelite, id est, uino melli confuso, & oleo cotoniorum lauari præcipito, iecur autẽ abundãtius perungere iubebis. Esui panẽ & aquam calidã admixtis apij radicibus, & coriãdro uiridi, prębeto. Cæterũ apium non diu relinquatur in aqua uerum statim priusquã tepescat, auferatᷓ, neq; semel modo, sed identidem intingatur. Quod si calor quidẽ inflãmatiõe in uentriculo esse uidebitᷓ, caue radices apij admisceas, sed tantũ modo coriandrum, uel micas panis solas cum aqua calida iterum atq; iterum super fusas ac madefactas manducandũ porrigito. Vbi autẽ aluus plus æquo solutas nimium profluxerit, adeò ut uires deijcianᷓ, reprimẽtibus medicaminum auxilijs (quæ Græci σταλτικὰ nominant) occurre, uerbi causa, omphacomelite (quod fit ex uuarũ acerbarum dum maturescentiũ succi partibus tribus, & mellis optimi despumati parte una) uel aqua rosarũ, hydro rosatõue, aut hydromalo (ea est ex aqua & malomelle cõfectura) cum panis mica, uel per se. At si nullus neq; ardor, neq; phlegmone uentriculũ occupet, uino cnidio, uel sabino, uel obiter, & aliquantulũ adstringente obuiam ire expedit. Quod si robur nihil deijci cõspicitur, non est quod uinũ exhibeas,

Ii præsertim

presertim ijs qui calido sunt temperamento. Certe quoties ex intemperie quapiam carbunculo affecti cruditatem patiuntur, uinum interdicendum est, quoniam morbum magis incendit ac auget, quemadmodum & calidarum rerum omnium usus. Proinde nequeo satis mirari quam ob rem Galenus in methodo medendi, uel de morbis curandis antidotum διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων, hoc est, ex tribus piperum generibus constans, & διὰ κυδωνίτου, quod est, ex malis cotoneis offerri præceperit, his qui ex feruida intemperatura cruditate stomachi afficiuntur, & forinsecus uentriculo purpuram oleo nardino imbutam, cumque mastiche & absynthio calidam admouere consuluerit. Id quod nimirum facere iussit, quo minus deijcerentur uires uentriculi, & roborandi gratia. Nos uero contra id minimè gentium prodesse posse uel aliquo nomine, calida intemperie præditis, putamus. Est autem uiri officium nullum mendacium dicere. Quapropter si ex calida intemperatura & cruditate fumidi ructus proueniant, præceptum illud perpetuo uerum: Contrariorum contraria sunt remedia, hic, si uspiam aliâs, locum habere censeo, neque alia certe ulla remediorum specie hoc malo curabitur. Diatrium igitur pipereon & id genus cætera minimè in huiusmodi constitutione sunt offerenda. Si enim calorificis hisce rebus administratis grandius & feruentius malum inducatur (quod igne igni addito fieri solet) tum demum necessario, nolis uelis, contrariam uictus rationem instituas, nempe mediocriter frigorificam, oportet. In uniuersum etenim omnibus, contrarijs medicaminibus medetur. Conuenit præterea inquit Galenus rutaceum quoque oleum adplicare. Nos uero nihil eius generis admittimus, quoniam satis est etiam hoc enema calorificum. Quocirca quoscunque cibi corruptio cum febre ex calida intemperie nata infestat, his manibus ac pedibus hoc fugiendum existimo. Hactenus igitur de horum curatione, qui ad calidam distemperantiam carbunculum in ephimera febre referunt, satis dictum iudico.

De his qui ex algida intemperie alimentis corruptis acidos ructus ædunt.

NVnc de his qui ex gelida distemperatura cruditate inducta acidum ructant. Nam hij multo promptius febribus accēduntur. Vbi uero diaria febris inde fuerit contracta contēplare sanè oportet ad calidamne intemperiem referenda sit, qui ex cibarijs proueniunt ructationes. Quemadmodum & in frigida intemperatura emergit nonnunquam in gutture carbūculus. Sæpe etenim numero in regionibus ualde calidis merum acescit,

& in

& in locis idem frigidis positum redditur acidum. Pari modo & fermentum in calidioribus locis citius acet. Sunt itaque huiusmodi diligenter ueluti rara certaq; prospicienda, quod uidelicet in calidis admodum locis repositum uinum acescit. Quemadmodum & in frigore pannis pluribus inuolutus sub intensissimi algoris aëre non frigescit. Quoniam ex contrarijs constat huiusmodi euentus. Quo circa attendendum omnino est obseruatis cum præteritis tum præsentibus indicijs, ut adamussim, quod aiunt, cognosci possit calida ne sit mali causa an frigida. Deinde aggrediunda est medendi ratio.

Acidi ructus ex calida causa curatio.

SI igitur acidi fuerint ructus & distemperamētum calidum, frigorifica sumenda sunt, quum cibaria tum pocula. Quæ sanè faciliter possunt, & debent obseruari, & suo præterea tempore ac loco, quæ non corrumpuntur, offerri. Qua de re ptisanæ, halicæq; succus ita habentibus non congruit, quoniam acceptus ocyssimè corrumpitur, & in summo uentriculo natat, unde ructatio prouenit subinde acida. Volucres porrò durioris carnis accommodatæ sunt, & gallinæ in iure elixæ, uel simplici elixatione, & quæ inde concinnantur hysitia. Pari modo & pisces duriusculę carnis, uerbi gratia, ciridos, glaucon, & in primis orphus & qui saxoso littore nutriuntur. Neq; mireris quod, quę nonnullis paradoxa uidentur hic adferam. Quum in calida intemperie quis acidum ructat, bubuli pedes exhibiti tam nihil incōmodi adferunt, ut plurimum emolumenti conferant. Ipse nanq; multos qui longo tēpore aridum ructauerant nihil aliud exhibens sanitati restitui. Cæterū præter hæc ostrea quoq; cruda edendum porrexi & mala duracina, & cuncta frigorifica, nec facile corruptibilia. Quin & eis quæ cōctioni contumaciter renituntur cibarijs feliciter usi sumus.

Cruditatis ex frigida intemperie curatio.

VBi uero ructus acidi molestāt cum frigida & non calida intemperie, summa cum utilitate & calorifica uictus ratio & remedia calida præscribuntur. Cuius farinæ sunt διὰ τῶν τριῶν πεπέρεων, & διὰ μήλων κυδωνίων antidota. Vtile præterea est adspergine ex oleo nardino stomacho inspergere, uel alias inijcere. Et præter hæc cuncta (ut uno uerbo dicam) quibus Galenus docet carbunculo crustoso ulceri occurrēdum. Ipse quidem quæ memorauimus in primis conducere cruditate oppressis & frigida intemperie præditis putamus. Neque medius fidius quisque aliud præstantius

præsentiusq; aduersus hoc malum reperire posit.

De febre diaria ex obstructionibus nata.

EST porrò quando febris ephimera ex oppilatione à tepidis & crassis humoribus prouenit. Quę utiq; omni euaporatione, diaphoresiq; ua cat. Propterea quod fumi, uaporesq; acritudinis soboles obstructi nequeunt difflari ac digeri. Accuratissima itaq; perpẽsione considerandũ hic est, ad ipsam ne plenitatem tantum inducta referatur obturatio, an crassus, uiscidusq; humor meatus obstruxerit. Quibus ad unguem cognitis molienda est curatio.

Diariæ febris ex obstructione curatio.

SI igitur plenitudo constipationem induxerit, princeps curandi indicatio est, euacuatio, quæ sanguinis detractione aptissimè conficitur. Omnibus enim meatuum obstructionibus succurrit sanguinis secta uena ablatio. Quasi uti hoc loco uidebitur, particulatim non semel sanguinem copiose detrahito. Sunt enim omnia aduersus obdurationem medicamentorum quæ aperiendi, digerendi, & extenuandi uim habent adhibenda præsidia. Cæterum ubi aliqua ratione obstante euacuationi locus non fuerit, pharmaca autem quæ omnes iam Græce uocare chalastica, id est, relaxantia solent, & quę diaphoretica dicunt, adhibita sint. Summi cruciatus inde lamentatio oboritur & augetur magis obturatio. Quin & sola diaphoretica ante concoctionem materiæ, quæ causa mali existit admota, pari modo plus lædunt, quam adiuuent. Quando autem alimentorum plethora, quam nos plenitudinem dicere cõsueuimus, & non uiscidi, crassiq; humores, emphraxim induxerunt, sanguis non est per uenam auferendus, sed apozematis potius utendum: ijs uidelicet, quę citra omnẽ excalfactionẽ, attenuatoriam facultatem obtinent. Caue autem his, quemadmodum plerique medicorum præter rationem audent, serpillum & nepitam, uel hyssopum, uel origanum, uel rutam deniq; adijcias. Qui enim huiusmodi admiscere non uerentur, stupidiores sunt quàm ut periculum intelligant, & languentibus magis nocent quam opitulentur. Et si illis adhibitis materia uideatur extenuari, uehementiore tamen febre rebus tam calidis incẽsa, amplissimè lædunt. Summo itaque studio ad ea properandum est, quæ citra immodicum ardorem discutiendi, extenuandiq; uim possident. Cuius classis est, oxymel, quod utique humores proijcit, & febrem non excitat, neque acescit in uentriculo. Cæterum non est eius facultatis ut omnibus

causis

causis sufficiat, præsertim si crassa superfluitas obstructionis & febris diariæ ex putredine parens sit, cum feruore & ariditate ex crasso & uiscoso humore persistentibus, maxime si nimia facta sit decoctio. Rebus itaq; ita se habentibus oxymel nullo modo exhibendum est, neque etiam ubi ipsa dominatur ariditas, uel aliqua mœstitia excruciat, uel nimius labor, uel dementia, iracundiáq; aut uigiliæ. Nam si calore admodum desiccati fuerint, magis incrassescit oxymelitis potu materia quam subtilietur. Omnes enim uero humores qui sub ariditate pressi, crassiores redduntur, nunquam oxymelite extenuantur. Vidimus quippe ipsi non semel huiusmodi intemperie præditos, quibus eiusmodi affectu ingruente, oxymelite sumpto meatus obstruebantur adeò ut maxima ipsius materiæ emphraxi inducta amplius, & acrius febre excruciarentur. Hos igitur oxymel solum iuuat quorum articuli crassis & crudis humoribus infestantur, frigidaq; superfluitate, & pituitosa scatent, udáq; nimium intemperie cruditate, uel plenitudine cibi laborant, uel qui feriatam magis quam laboriosam uitam agunt. Huiusmodi sanè hominibus, acetosum mulsum tam ut quod maxime, congruit. Expedit præterea illis qui uiscidis & crassis obruuntur humoribus, quiq; è gelidis cibarijs obstructionem sentiunt, quibusque in balneo sapo, mel, nitrumque competit. Oxymel quippe obstructiones discutit & extenuat. Inutile igitur calidæ intemperiei, neque id solum, sed omnes elixationes siccificæ. Aptius est ijs qui calida aqua humectandi sunt. Placet nunc nutricatum enumerare.

Qui uictus febri diariæ ex obturatione conueniat.

CIbatus in febre dieculari humidus esto, non siccificus, carens asperitate & acrimonia. Ptisanæ igitur ad humectandum magnificè prosunt. Post humectationem conueniunt, quæ humorem discutiendi & extenuandi uim obtinent, admixto non nihil apomelitis (quo nomine Græci ex ablutis ex aqua fauis, cremorem uocant) Quoniam id quoque proijciendi, discutiendiq; uireis citra omnem calorem obtinet.

Pisces. Ex piscibus in primis tanquam utiles probantur in cibo qui facile concoquuntur & in membra distrahuntur. Carnes. Ex carnibus uero maxime laudant alas pullorum familiarium siue contubernaliũ.

Olera. Olerum uero lactucas intyba, atq; serin cichoriumúe, nos troxima uocamus, laudanda censemus, talis itaq; δίαιτα in calida intemperie sit, quum inde oritur meatuũ obturatio. Quum uero nihil horum, quę

 diximus,

diximus, fuerit, sed è pituitoso humore emphraxis nasci uidetur, tum con fidẽter decoctum apij & anethi, & adianthi, potui dato, oxymel præterea non tam simplex quàm compositum, ijs qui pergelidam nacti sunt intemperiem. In qua sanè praua temperatura Galenus haud uanè oxymel ualidam habere disijciendi, absq; febris proritatione, potestatẽ, asserit. Biliosis autem & melancholicis partius id ac multo rarius exhibendum, quoniam in illis, quia imbecilliores naturæ sunt, febrim, concitare & facile accẽdere potest. Nec est unquam iugiter ac nimiũ, mulso acetoso utendum. Et quẽadmodum multa est eius cõmoditas, ita & læsionem nonnunquam infert, uel ob hãc maxime causam, quod intestina abradit & exasperat. Atq; hoc quidẽ est, quod diuinus Hippocrates libro περὶ διαίτης ὀξέων asserit. Post lõgum eius elogium tandẽ inquiens: οὐδ᾽ ἐπιτήδειον ἐστὶν ἀεὶ καὶ διὰ παντὸς χρῆσθαι τούτῳ μάλιστα μὲν διὰ ξύσιν ἢ τρηχυσμὸν τοῦ ἐντέρου, hoc est, non aũt semper utile est, & proinde non perpetuo ipsum exhibere cõuenit, quoniã intestina ualde lancinat & exasperat. Qua de re habẽda est cautio, ne temerè acetum mulsum, uel herbarum quoduis decoctũ, uel aliud quodcunq; medendi gratia, exhibeatur. Quo circa semper uires eius quod ministrat quantitatem item & qualitatem perspectas habere oportet, & ordinẽ, præterea ne quid præter rationem offeratur, in omnibus sedulo perpendere. Hoc igitur conducibile est medico, & ægrotis certe utilissimum, ut omnia ad amussim discutiat, & diligenti indagine perquirat. Et tum deniq; cognitis rebus omnibus, cautim curationem aggrediatur.

De febribus quæ in humorum putredine accenduntur, & primitus de continua, Caput II.

FEbres continentes (quas Græci συνεχεῖς adpellant) omne genus, naturam materierum, in quibus accenduntur suscipere, eo quod intra uenas sanguini confunduntur & putrescunt, neminem medicorum latere debet. Vnde continuæ febres, neq; cum tremore algoribus, neque cum horrore ingruunt, mouenturq; eo quod foris, sensibilibus locis nullã de more circularium febrium, quas iam omnes typicas nuncupãt, ex acritudine, uellicationem ac morsum inferunt. Non igitur indicium malum est, rigorem superuenire in synocha. Sciri autem debet, quod id fieri potest in febre ardente, autore Hippocrate, dicente: ὑπὸ καύσου ἐχομένῳ ἐπιγενομένου ῥίγεος λύσις γίνεται: quod est, si febre ardente correpto, rigor superuenerit, febris discutitur. Docuit autem aliâs Hippocrates, circulares quaspiam

piam

piam affectiones, non in uenis more continuarum febrium existere, nec ullos synochas inferre illis partibus cum tremore algores, neque in qualitate, neque in quantitate, quemadmodum in circularibus rigores inferunt. In continentibus autem multam & crassam esse ait materiam. Hęc uero extra uenas usu uenire nequit. In circularibus autem tenuior forinsecus humor fertur. Sed quod in circularibus non sit putrida materies, declarat lotium, quod alias certus index est putrefactę materię. Ex quo quatuor febrium tempora, principium uidelicet ægrimoniæ, incrementum, quinam id fiat, summum uigorem, & decrementum (quam uulgo declinationem uocant) futurum, liquidè contemplari licet. Quin & in alijs quoque humoribus præter hos (quemadmodum uel cœco apparet, & ars medica clamitat) febres accenduntur. In uniuersum igitur, omnis febris flauæ bilis soboles, calida & sicca existit. Huiusmodi enim febrium bilis perpetuo parens. Habentur autem innumera aduersus has medicamentorum præsidia. At qui si hæc non bilis sed pituitæ proles existat, algida hæc & uda crassaqúe existit, qui minimè fallaces pituitosi humoris indices sunt, & habet contraria infinita medelarum auxilia. Sunt autem nonnulli, qui atram bilem febrem accendere posse denegent, eo quod humor ille frigidus sit natura atque siccus, neque uel tantillum in se contineat, neque caloris neque humoris, quæ sunt putredinis quasi conceptacula, imò & materiæ. Neque uero mirandum atræbilarium humorem non putrescere, & oriri tamen inde febrem. Accenduntur enim humores in uenis: Nec est quod more continuarum febrium putrefieri dicas: Putrescere tamen atque accendi, haud aliter ac pix atque bitumen, quod Græci ἄσφαλτον dicunt, affirmandum est.

Indices continuæ febris ex putredine natæ.

SCiendum uero omnibus medicis est, quod non ex euidentibus modo & initiatricibus causis (quas Græci uocant προκαταρκτικὰς) & cacochymia, hoc est, succorum uitio, febres nascuntur. Sed ex diaria febre in continuam transfigurãtur & transeunt. Vbi scire oportet, febrem quæ ex ephemera in aliam transmigrant, tribus maxime indicijs deprehendi. Primum sanè, quod diariæ febris augmentũ fit, & febre nondum purgata, amputationẽ finis accipit. Alterum autẽ, quod summũ morbi uigorẽ, unde causa decrescat non habet. Tertium uero indicium est, quod quiete, cum quodã rore sudoris, cuiusmodi solet esse principiũ diarię febris, caret, uel qđ cum

redundanti ſudore decedit. His utiq; notis liquidiſſimè conſtat, ex diaria
febre in continentē, hoc eſt, in humorum putredinem, fieri metamorpho-
ſin. Conſideranda igitur omnia ſunt, & cauſæ ſingulorum cognoſcendæ.
Vbi igitur ægrotus colore fuerit uiolaceo ſiue rubiginoſo, quem Græci
ἰοχρόα uocant, & uigilijs excruciat̄, & in rebus domeſticis curioſus atq; ſoli
citus, & ætatis deniq; adultæ, bilē febris huius parentē eſſe cēſeto. Si candi
do colore fuerit infirmus ac buxeo, & natura ad omnia tardus, & ſubeun-
dis munijs præ pigritia minus idoneus, febrē cottidianā, quā Græci ἀμφιμε
ρινὸν uocāt, ex pituita prognatā cognoſcito. Si uero luridi ac plumbei colo
ris fuerit laborans, ex atra bile quartanā, quam eadē gens τεταρταῖον nomi
nat, eſſe putato. His igitur notis, diariam febrem in eas quæ in humorum
putredine accenduntur, tranſire deprehendas. Cæterarum uero febrium
omnium, quæ earum comites & pediſequæ eſſe conſueuerunt, nullum ha
bent neq; ſignum, neq; ſymptωma cōtinentes, uerbi cauſa, neq; horrores,
neq; perfrictiones, neque cum tremore algores, quorum Græci primum
φρίκην, alterum περίψυξιν, tertium ῥῖγος adpellant: quæ contingunt in circu
laribus febribus. Horum nihil inquam in continuis febribus accidit: Nam
ubi uſu uenire tale quiddam uidemus, horrores nempe ſiue rigores, quam
ſemitertianam Romani, ἡμιτριταῖον Græci nuncupant, eſſe dicimus: quæ
cum continua nonnunquam commiſcetur. Fiunt etiam ſemitertianæ mi-
xtim cum cottidiana & tertiana: Qua ſanè correpti percuſſum arteriarum
inæqualem habent, qui ſæpenumero duplex fit, & ſimile quiddam ſterco-
ri columbino, ſucceſſione putredinis referunt. Nec aliter atque excremen
tum illud eiuſmodi quoque febres accenduntur, & rurſum placantur & le
niuntur. Euenit idem & in hecticis febribus: ſed tum altius latere uide-
tur. Ex putredine uero plures per loca quæ ſentiunt uellicationis quali-
tates fieri maximum & ueriſſimum indicium putatur. Nam multo citatio
rem facit compreſſionem, quam Græce iam omnes uocant ſyſtolen. Cru
dum præterea emingunt lotium. In diarijs autem febribus ſemper conco-
cta apparet urina. Ex his igitur indicibus olfacere licet febres, quæ in hu-
morum putrefactione accenduntur.

Indices febris continuæ.

CLariſſimi febris continuæ indices ſunt: Lotium rubeū, & σανδαραχί
ζον, id eſt, colore ſandarachæ (cuius color flāmeus & rubens deſcribi
tur) Flammeo

tur)Flammeo enim colore rufescit,& putredinis nonnihil prefert,& acris esse uidetur. Habent ea correpti lumina biliosa & rubentia, totoq; corpore grauedo quædam sentitur. Venæ spaciosius dilatãtur,& quasi in tumorem assurgunt,multo quidem altius quàm ante quum febre carerent. Reliqua,uerbi gratia,uictus ratio,& alia quę pręcesserunt, per se euidẽta sunt. Quo enim humor magis augeť, eo,magna ex parte,calor magis magisq; intenditur,maxime si uino affatim,præcipue si antiquo,fuerint usi:siq; carnibus largiter pasti, uel inedia macerati, uel ira furoréue perciti, adeò ut humore putrescente continuas febres, quibus de agimus, contraxerint. Sunt qui ex præclusionibus αἱμορροΐδων, hoc est, uenarum in corona ani, hanc febrim incurrunt. Nec desunt, qui in eandem,ex sanguinis repletione,totum corpus occupante, inciderunt. Cæterum ex bilis nimietate, hanc febrim originẽ trahere his indicibus, ut facile,ita & clarissimè liquebit. Vultus est admodum decoloratus,& colore maxime atro suffusus. Quo enim succi corporis magis torrẽtur,eo colorem magis uitiari oportet. Lotium item acrius & croceum magis,& plerunque nigrius redditur, & oletulum denique, plus acroris acuminisq; præ se ferre uidetur. At in hunc quidem modum, humores etiam quorundam augmentatos esse deprehendere licet.

Continuæ febris curatio.

IN curatione febris continuæ,repostulante, à sanguinis detractione auspicãdum est. Oportet autem incisionem non temerè,sed summo astu & accuratè fieri. A missione uero sanguinis corpus expurgandum, materiaq; negocium præbente exonerãdum. Differre enim phlebotomiam in singulis mẽbrorum affectibus, nedum in febribus continuis, sonticum est atque letale periculum. Nullo igitur modo tam præsentis auxilij ratio procrastinanda est, siue febris uexet grauissima,ex passis putredine uasculis,siue robur imbecillius existat. Breuiter ergo,quibus ex putredine humorum febris accenditur, quiq́ue putridis succis referti sunt, eis sanguis quàm primum secta uena detrahendus est. Neque modo sanguine fartis, sed bileo quoq; humore infestatis,uenam incunctanter aperi. Confestimq́; post hæc medicamẽto purgante euacuato. Quin & crassos & uiscidos humores negociũ facientes,& quæcunq; putrida,purgãdi & minuendi sunt. Quod si quidpiam sanguinis missionẽ uetauerit, magna solicitudine refrigeriũ quoddam ægris inducere expedit. Commendatur autem maxime

uictus,

uictus, qui pariter citra omnem excalfactionem, extenuandi, nullā incrassandi, sed humectandi uireis obtineat: Quo nomine aqua gelida exhibenda est. Quo circa ubi ægrotus uel morbo uictuúe angi ui debitur ac ringi, & putredinis indicia bileosum humorem produnt, confidenter aquam algidam porrigito, maxime si languētem eius desiderio teneri cognoueris. Contemplandum interim tamen, num aliqua subsit spirituū collectio, aut phlegmon, duritiésue scirrhosa, uel alius aliquis alicubi tumor. Nam si id genus quidpiam adesse uideatur, fugienda erit aquæ frigidæ propinatio.

De phlegmone erysipelatosa, hoc est, inflammatione, quæ cum ignita rubedine tumorem habet, à quibusdam ignis sacer uocatur, Caput III.

VBi igitur sacer ignis, quem Græci ἐρυσίπελας adpellant, præcordia occupare uidebitur, aquam frigidam potui dare ne in animū quidem sumere conuenit. Cauendum itaq; maxime ijs (si modo me audire uoluerint) qui frigidam aquam ad extinguendum igneum calorem in maxima febre præsumunt, ne unquam hoc facinus in aliquo, cui erysipelaceus abscessus sit, committant: sonticum enim semper periculum adfert, nisi forte tempore maxime conuenienti, quo nihil scilicet obstare uidebitur, particulatim, uel certe perauara manu, ut reliquiæ quæ in febribus remansisse cernuntur, quiescant. De me exemplum capite. Ipse enim febri quandoq; cōtinua cum erysipelate implicito, aquam frigidam bibendum exhibui, & protinus grauissima tussis superuenit: unde in summum uitæ discrimen ægrotans, me autore, incidit. Periclitanti uero, propter corruptionem, quod non in loco & tempore gelidam sumpserat, cataplasmata uel infusa, quæ enemata Græce dicuntur in hoc à medicis comparata, omnino adhiberi præcepimus.

De febre ardente, & erysipelacea inflammatione cum eadem copulata, Caput IIII.

KAῦσον porrò, hoc est, febrem æstuantem, & erysipelatosam in uisceribus phlegmonem, magna ex parte hæc indicia, quasiqúe symptωmata sectantur: Sitis uehemēs, lingua arida, maius algidi aëris quàm cuiusquàm alterius rei desiderium, aluiqúe excrementa biliosa. Quod si pulmones in hac febre erysipelatosæ inflammationes obsederint, multo ardentior sitis, crebrior ac maior etiam spiritus, malæ rubeæ, lingua ad

gua ad loquendū prōptior, alleuiatio, summa frigidi aëris affectatio, à quo plus opis quàm ex gelidæ potu sentiunt, comitatur. Qui uero in alia quapiam corporis parte phlegmonem cum ignita rubedine habent magis iuuantur aqua frigida, & ob id quidē ijs gelida administratur. His uero qui in pulmonibus habent, frigidi aëris spiritus adornatur, & magnificas uterque suppetias hauriunt.

Veræ ardentis febris, nothæq; indices.

CAusi porrò febris duo esse genera ignorandum non est: Quorum alterum Græci γνήσιον καὶ ἀκριβῆ, hoc est, legitimum & exquisitum: alterum νόθον, quod est, spurium & illegitimum nuncupant. Illud, quę enumerauimus indicia ad unguem omnia præfert. Sitim arentē, oletula bilea, linguam non asperam modo ac aridam, uerum etiam atram. Hoc uero causi genus sitim quidem, sed non bupinam, hoc est, haud nimiū intensam, nullam linguæ nigrorem, alui excrementa minimè biliosa, sed pituitæ instar salsæ, inducit. Legitima igit̄ & exquisita febris æstuosa (quā uulgo ueram nominant) è bile flaua gignitur, cuius princeps utiq; auxilium existit, gelidæ potus, & aliæ quæcunq; res frigorificæ.

Febris ardentis curatio.

QVo circa in febre ardente è pituita proueniente, gelidæ aquæ propinatio, & omnia frigorifica ꝓscribenda sunt: calorificis uero & tepidis potius utendū. Verbi causa, de semine lini, sine adiectione epithemata. Non raro uero, & ex polenta hordeacea (quod ἄλφιτον Græci simpliciter uocāt) in aqua cum oleo chamæmilino elixa. Quod si ex lanicio pannū in elixatione lertulæ cāpanæ madidatū, uentriculo imponas, præsentius erit auxiliū. Nec etenim dubiū est, quin suppetias minimè ficulneas tuleris, si si pannū oleo quopiā & decocto chamæmilę imbutū, uel oleū rosarū, uel de uuis acerbis nec dū maturescētibus admoueas. Sciendū uero est, quod epithemata id genus nō illegitimæ modo febri ardēti, sed & germanę, insigniter sua naturæ aptitudine succurrūt. Efficatiā nanq; suā uireisq; amplissime exerunt. Cæterū cōtra exquisitā febrim æstuosam, algorifica remediorum, quorū usus probat̄, auxilia, sunt ex oleo rosato cōcinnatæ medicinæ quæ febres fugāt, ληξιπύρετοι à Græcis uocatę, qbus admiscēdus est liquor herbarū infrigidātium: uerbi causa, succus acetabuli seu umbilici Veneris (Gręci κοτυληδόνα uocāt) acetosæ oxalidisúe, atriplicis, portulacæq;, ac sedi, & solani, uessicariæ, & plantaginis, atq; id genus cætera frigorifica.

Nimij

Nimij ardoris stomachi curatio.

IN hac febre cum maximo ardore uētriculi, plurimum expedit aquam gelidam cum oleo rosaceo bibere. Extrinsecus autem sesamum frigida maceratum, & accuratissimè tritum, admixto oleo rosarū, imponere, uel cerotam ex oleo rosato, adiecto portulacæ succo, & uuæ seu thasiæ acerbæ & immaturæ succo, quod Græci ὀμφάκιον uocant, cōcinnatam. Magis conducet hæc cerota, si singulorum pari portione cōtexatur, & cum oxycrato decoquatur. Si uniuersum corpus udum reddere uolueris, illo ungine totum illinito, prodest magnificè.

Quibus indicibus deprehendas febrim ex putredine sanguinis natam.

FEbrim uel ex sanguinis redundantia, uel ex eius putredine proficisci, his notis fit liquidum. Calor in summa cute foris clemēs, lenis, ac blandus esse uidetur, & minime mordax, cuiusmodi, è bile flaua nata febricula, in manu & summa cutis superficie tacta deprehēdes calorem. Neq; quemadmodum ex aliorum succorum putrefactione communiter accidit. Proinde quum à principio protinus cum molli leuiq; uapore blandus quidam color apparet, deinde longiusculè cessante, inibi cuti imposita manu, acuminis nonnihil sensui tactus paulatim sese offert, & ardoris quædam mordicatio: perinde atq; si per colum aliquod, siue subcerniculum deferatur, febrim ex sanguinis putredine natam iudicato. Quibus præstat confestim inter primordia statim sanguinis detractiōe pertusa uena succurrere. Vbi uero ad bilem flauam refertur febris permixtam sanguini, eum humorem euacuare expedit, præcipue quum per aluum biliosa deijciuntur excrementa, & mediocris modo febris excruciat.

De uictus ratione febricitantium.

IN unaquaq; febrium specie, citra omnem exceptionem, magna cōmoditate offertur ptisanæ succus. In febre autem ardēte & bupina, hoc est, nimia siti enecante, succos frigidos exhibeto. Cerotæ itē ex aqua frigida, & oleo rosarum & herbarum refrigerantium succis cōcinnatæ, admouendæ sunt. Vbi uero notha fuerit febris ardēs, frigida nullo modo sunt adhibēda. Satis enim est, si temperata, citra magnā infrigidandi uim, adhibeant omnia. Expediūt autem in primis lactucæ perfrigeratę, brassicę, caulésue, uuæ, intyba, seris, & cucurbitæ, his uidelicet qui leuiter febricitant. Cōueniunt etiam decoctiones quælibet, quæ sanè grauissima febri implicitis ualde sunt hostilia. Quod si immodicis uigilijs infestantur febre correpti, ministrandum

nistrãdum est διακοδεῖον, hoc est, ex capitibus papauerinis decoctũ, quod potum somnum multum accersit, & calorẽ febrilem lenit. Cæterum in febre æstuante notha, cum cautione semper & prouidentia ritè propinandũ est. Quod si uigiliæ excruciant, & delyriũ adsit, aliquantulũ apomelitis, ammiscere conuenit, atq; ita quidẽ intrepide porrigito. Absq; enim omni periculo suum officium in frigidis & crassis humoribus strenuè peragit. Contra nimiũ uero ardentes & incendiosas febres, rhodomelite & hydrorosato uti cõpetit. Iecur uero prorsum oleo rosato perfrigerandũ est. Oportet autem eos qui febre æstuosa laborant, & immenso calore consumunt, domi scaphã cum multa aqua tepida habere, ita ut uniuersum ægroti corpus superet, & præter caput totum in aqua positum operiat, ubi diligenter fomentetur, neq; aliud quippiam in se aqua contineat, quod dissipandi digerendiq; potentia præditum sit, sed aqua sola impleat σκάφην uas concauum (quod tiniam Romani ac solium adpellant) ualde capacem, in quam ægrotus descendat. Esto tamen languidus earum uirium, quæ teporem sustinere queant, accedente solutione & digestione euaporationeq; febrium feruidarum uel continuarum quas febrium principes esse dicunt.

De syncopa quæ febres comitatur, Cap. V.

SOlẽt in his febribus plerunq; uireis omnino deijci, adeò, ut affectio inde sequatur, haud multũ absimilis deliquio, quã Græcorum medici συγκοπὴν, hoc est, concisionem & uirium ruinam cognominant, & συγκοπτομένους, eos, qui imbecillitate fracti, quasi delinquẽtes cõcidunt. Cuius occasiones sunt uariæ: Vel enim crudorum humorũ exuperãtia opprimuntur uirtutes, & oneratur grauissimè uẽtriculus, uel biliosi utiq; & subtiliores succi uireis exhauriunt. Est quãdo ijdem humores uentriculum obruentes uireis exanclauerunt. Qua de re dum consternantur, robore destituti homines, nullã aliam subesse causam quã crudos humores uirtutẽ obruentes, putato. Et idem pari modo posse ex tenuioribus & biliosis humoribus cõtingere. Nihil quippe horum neq; omniũ id genus aliarum rerum medicum fugiat, sed singula ad unguem dijudicet. Quoniam fieri nequit, ut cuiquam affectioni recte subueniat, nisi eam, ipsiusq; causam pernouerit.

Indices syncopæ ex humorum affluentia.

PRoinde quum ad crudorũ humorum redundantiã syncopa refertur, inter principia statim stomachus nihil neq; intumescit, neque acuminis quicquã præ se fert. Vẽter uero quãtus quãtus est, spiritibus quasiq; uẽtis

inflatur atq; distēditur. Arteriarū percussus sunt parui, rari, & lenti: Acida infestat ructatio, uniuersusq; corporeæ molis habitus, pituitosus est. Victus præterea qui antecessit è quibus humores aucti sunt, plenitatem indicat. Crudi nanq; humores è multa cruditate, quæ præcessit, & ociosa uita, & inconuenienti tempore lauacrorum usu proueniunt. Hoc itaq; pacto syncopam ex plenitudine humorum nasci deprehendes.

Indices syncopæ ex bili & tenui humore.

SYncopam uero ex bilioso & tenui humore nasci, his notis olfacere licet. Principio quidē uultus oculis ac tactui aridus uidet. Percussus arteriarum exigui sunt, inæquales item & inordinati: Alia excrementa biliosa egeruntur. Vigiliæ crebriores quàm somni, sitisq; excruciant. His quidem & alijs pluribus datur hoc malum discernere, sed omniū maxime ex his quæ antecesserunt. Vel enim anxietas, aut curæ, tristitiaue, aut furor, & exiguus, prauiq; succi, & acrimoniam habens cibus præcessit: unde euidentius sumi potest huius mali indicium.

Syncopis ex plenitate humorum curatio.

QVi syncopam ex nimia crudorū humorum affluentia incurrūt, hoc modo curandi sunt. Ante omnia quidē uictus ratio instituenda est, quæ humores extenuet. Vtile post hæc fuerit, redundantiā pertusa uena scalpello euacuare. Deinde uero cauendū ne rursum crudis humoribus infarciant, quod tum quidē fieri arbitror, si ita diminuatur materia, ut uirtus quæ crudis humoribus digerendo præest, imperitet. Si prestare uidet, languenti, uictum citra euacuationē præscribere, uitanda est euacuatio. Vbi uero succi adeò inter se uidebunt adaucti, ut inde periculū non leue uirtuti incumbat, non fuerit alienum succorū redundantiā euacuare, & grauitate uirtutē exonerare. Vidimus quippe sæpenumero hisce oculis laborantes, maximū discrimen incurrere, propterea quod medici id facere supersedissent. Perinde enim atq; uiride lignum ignem extinguit, acapnon aūt, hoc est, aridum, etiam si parum, accenditur: ita non absimilis eis contingit suffocatio. Iterum uero si his uirtus imbecilla sit: & plethora infestās sit immensa, uenā aperire non conuenit. Si autē uires deiectæ & succus incoctus uideat, necessario frictio multa adhibetur, quæ leniter attenuet, & euaporationē, digestionemq; conciliet, & humorē deniq; crudum cōcoquat. Oportet autē frictionem in hūc modū fieri: Incipiat à coxēdicibus deorsum uersus usq; ad imum calcaneū: deinde dorsum uniuersum pari modo cum

brachijs

brachijs ac manibus & denuo à manibus descendēdo ad inferiores partes usq; ad pedes, atq; id quidē assiduè, consideratis accuratè interim uiribus ægri. Quum enim sine modo fricant, nonnullis subito corrumpit uirtus. Nouimus uero medicum qui nulla eruditione suffultus, & perfricta fronte temerarius, syncopa implicitū & febrientē, integrum cum sua nocte diem per uices fricari iussit, & per quinos integros dies inedia macerauit. Iussa igit medici capessentes familiares, & incautius agētes, non potuerunt languentē à morte uindicare. In utraq; enim frictione uidelicet cum unctiōe, & quinq; dierū fame, laborantē hominem, oleum & operā perdentes, enecauerunt: Huiusmodi enim unguentis & frictionibus præter modū utendo, crudisq; humoribus, per euaporationē planè exhaustis, exiccatum est uniuersum corpus. Nec decuit ægrotantē tam diu cibis defraudari, quēad modum neq; ijs ipsis rursum impleri, sed in utrisq; modum seruasse præstiterit, & intra mensurā fricari. Vbi em̄ fames indicit, frictionis labor ferendus non est, sed modo quē præscripsimus agendum. Haud scio enim quid Galeno acciderit, qui præter rationē ac modū, frictiones fieri instituit, unctiones cum oleo cucumerino, sicyonióue probauit, & inediam sustinere præcepit. Hyssopi præterea decoctum cum aliquātulo mellis bibere, nec quicquā aliud per septē dies agere mandauit. Nec reputare possum cuiusmodi nam & quātas hominis uireis ad tantā inediam frictionemq; pariter sufficere crediderit. Mihi uero uidet in primis conducibile, aureā mediocritatē seruasse utrinq;, hoc est, moderatè fricari, & esse moderatè, pro uiribus cuiusq; ægroti, succū uidelicet ptisanæ, aut alicę, cum aceto mulso, uel panē in uino maceratum. At si languentis robur ualidū esse uidet, utrunq; præscribe, tenuem scilicet uictum, inediámue & frictionem. Quemadmodum enim frictionibus redundantiæ humorum euaporatio, quam Gręce diaphoresin uocant, est machinanda, ita & cibis reficiendum, ut digestio & distributio (quam ἀνάδοσιν Græci dicunt) fiat. Hoc quippe modo & uirtus tueri, & crudus humor concoqui egregiè potest.

Quale nam & qui uinum exantlatis ac febrientibus sit ministrandum.

IN febriū curatione uinū, uel omnino prohibēdum, uel certe circūscribendum. In materiæ quippe crudæ exuperantia exhiberi quidem, sed parum debet. Esto autē uinum quod porrigitur tenuis ac subtilis essentiæ & calorificum natura & ἀνάδοτον quod est, minimè deses in corpore & digestibile, nihil in sapore neq; stipticitatis, neq; dulcoris præferens. Tempe-

ratura præterea, non admodum mustum neq; per antiquum. Colore minime nigro, sed rubello magis uel candido, tenuiũ partium, quod distractionem in corpus non differat, uenas illico & totum corpus permeat. Conuenit autem id potissimè roborandi gratia ministrare, ne uires deijciantur, & in sonticum ingruat periculum.

De balneo, ciboq;.

QVi ex crudo humore febre & syncopa tentantur, ocyssimè lauandi sunt. Quod si materia crassior sit, & multa, nec dum quicquam extenuata non potest balneum simpliciter digestionem, euaporationemq; perficere, sed amplior sequit' astrictio, & inde fit auctior febris. Extenuato uero iam humore & ægritudinis concoctione digestioneq; adparente, in balneũ, ut dixi, ocyus perducendi, paulatimq; cibarijs calorificis, alendi sunt: Verbi causa, porrò probè elixo, cum apomelite, piscibus squama intectis * suimijs fluminalibus, quos anadronios uocant, cum aceto mulso, pullis placidis ac domesticis, & gallinarũ axillis: nam hæc robur inducunt. Quin & cætera quoque edulia amplioris alimoniæ ministrare conuenit, quæ citra omnem oblæsionem, syncopam ex biliosis & subtilibus succis patientibus, prosunt.

De cholerica affectione quæ interdum febrientes inuadit, Cap. VI.

SI bilis per superna infernaq; eijcitur, cholera uocatur affectio, quæ febrientibus quandoq; superuenit. Si eam quæ uomitu eijcitur prohibere uolueris. Cuicunque ex humorum auctu & repletione fit, eum priusquam alimentum corrumpatur ad uomendum coge. Machinatur autem in hac affectione utiliter uomitio aqua mulsa, uel aqua tepida. Deinde foueatur ægrotus oleo ueteri, & cooperiatur lanis. Ab hoc, indulgeat somno longiore tempore quam pro solenni consuetudine. Si uero per infernas parteis bilis deiectionem constringendæ animus est, non modo quæ corrupta sunt, sed quæcunque corpori nocere uidentur materias euacuato. Si qua uellicatio ingens siue morsus sectetur, melicraton, id est, aquam mulsam potui dato, & sedabit dolores. Si uero leuiores mordicationes uellicent, hebetabit eas aqua. At si his actis parum proficiatur, bilisque effusio suo more procedat, ita ut supra modum euacuatum ægrotantem conuulsio periculosa corripiat, partésque extremæ algescant, & frigidus promanat sudor, magno artificio utendum est, ægerrimè nanque ita affecti à medicis restituuntur. Quod si medicus in procinctu non sit, neque

que possit subito alicuius fieri copia, qui ea quæ conducunt oportunè obe at, extremas protinus laborātis parteis fasciari, uel laneis ligaminibus uincire expedit, & loca perfrigerata cum pipere & nitro, uel oleo irino, uel oleo ex cucumere syluestre (quod uulgo sicyonium uocant) uel cum castoreo, uel id genus alio fricari: Nam hæc conuulsionibus remedio sunt. Post hæc edulia edendum ministrato: Quæ si uomitu eiecerit, dabis insuper quæ robur inducant uentriculo. Poma nempe aut pira, aut uuas, uel aliud quiddam huiusmodi. Vinum sanè prę cæteris prodest cholericis, roborat enim & saluti fores nonnunquā aperit. Si calor ingens pręcordia, pectusq; occupet, refrigerandum est, in quem usum linteolum oleo rosarum madidatum superinducito. Cataplasmata ex hordeacea polenta (quod ἄλφιτον iam omnes Græce uocant) cum oleo rosaceo trita & defruto formato imponito, & frigidam insuper aquam potui dato.

Syncopæ ex bilioso ac tenui humore prouenientis, curatio.

VBi autem è bile subtilique humore syncopæ acciderint, contrarijs medicaminum præsidijs obuiam eundem esse uel cœco liquere autumo. Sunt igitur quæ condensandi uim habent adhibenda, & non quæ euentandi ac digerendi facultatem obtinent. In cibatu itaque succus halicæ ceu commodissimus probatur, & panis cum aqua rosarum, uel cum omphacomelite, hoc est, quod ex uuæ acerbæ succo & melle conficitur. Gallorum insuper testes, lac, intyba, astaci, pectines, hysitia, echini, mala, nuces, & pira. Quæ sanè præsenti commoditate exhibentur, non confertim subito, sed paulatim. Breuiter quicquid esui offertur, cum ratione & præmeditatione fieri præstat, ne quis sumpto cibo grauet, & maior ingruat à cibatu concisio, sed contra omni conatu eo tendendum, ut cibis ita reficiatur ægrotus, ut uires instaurentur, & redeat in præcordia uirtus. Propinandum uero ita affectis uinum lymphatum & aqueum planè, uerbi gratia: gnidium, uel saraptite, uel bithinium, uel sabinum, modo ne antiquum sit. Cæterum dilutum id bibatur, & minimè merum. Vsurpare porrò conuenit unguentis non relaxantibus, non remittētibus, quæ omnes iam Grę ce chalastica uocare assolent, sed contra quæ cutem conspissandi & robur inducendi facultate prædita sint: Cuius farinæ, oleum malorum cotoniorum est. Puluerem insuper ex eiusdem facultatis rebus constantem asperge: Cuiusmodi existit qui ex aridis rosarum floribus conficitur, uel ex ipsis rosis aridis. Atque id quidem prohibendi sudoris gratia facito. Nam si is

amplius fluxerit, & syncopa implicitus lõga imbecillitate obrutus fuerit, periculum ne sudantis uirtus prorsus extincta succumbat.

Super defatigationibus & syncopis morborum symptomatis, quæ similes sunt affectiones, deliquio,
Caput VII.

Voniam in omnibus ægrimonijs angores quidam comitantur syncoptici, qui uireis de repẽte deijcient, & animi quasi deliquium inducunt, consentaneum de his quoq; uerba deinceps fieri, non membratim quidem, nam longum id foret, sed breuitatis ergô, καθολικῶς, & in genere ea quidem præcipue, quæ magna ex parte à Galeno didicimus. Habentur autem occasiones & querelæ ipsorum innumeræ, quorum singulæ suas peculiares curandi rationes habent. Cæterum hic loci non omnium quę singulis affectionibus incidunt curationes singillatim explicabimus, nam id pręterquàm esset infinitum fermè, non uidetur necessarium, quoniam nequeunt citra suorum morborum curationem mederi. In præsentia tamen quantum his qui subitaneis accessionibus obruuntur satis esse uidetur, referemus.

Eorum qui nimia euacuatione uiribus destituti sunt, curatio.

QVi immoderato bilis fluxu quum alui deiectione tum uomitu (quod mali genus Græci χολέραν uocant) & uentris profluuio quam διάῤῥοιαν eadem gẽs cognominat, uel alijs quibuscunq; euacuationibus exantlati animo deficiunt, aut concidunt, horum omnium uultibus aqua frigida est adspergenda. Nares trahendæ, stomachus fricandus, uomitioq; missis in os eorum digitis aut pinnis oleo imbutis, cienda. Manus præterea eorum & coxẽdices ligandæ. Et facta per inferna euacuatione, fortiores sunto manuum ligationes, si per superna, crurum & infernarum partiũ. Medetur item eiusmodi animi deliquijs uinum gelida aqua dilutum & potui datum. Præcipue uero si ex uentris fluore acciderit syncopa. In sanguinis nanq; fluxu grauiores motus excitat. Sed qui sudoris nimietate animo deficiunt, his, contraria competit succurrendi ratio, semper enim eorum cutem, ceu iam pridem docuimus, densare, non laxam reddere oportet, & frigida porrigere. Vinum autem maxime frigidum, & nunquam calidum est eis offerendum. Quin nec parteis eorum infernas ligare conuenit, neque ad uomitum cogendi sunt. Sed frigidorum spirituum transitum artificiose effingere, & cubiculi quo in ægrotus decumbit, aërem in frigidum commutare,

commutare, rebus uidelicet frigorificis & constringentibus: Verbi causa, myrti & uitium palmitibus, & rosis, uirgultis salicis, quibus pauimenta in hoc insternuntur. Quæ sanè in uentris profluuio minimè conueniunt. Tantum enim rheuma augere quantum ipsam cutem inspissare cõsueuerunt. Hactenus igitur quomodo his qui ex euacuatione deficiunt succurrendum sit satis est.

Defectionis animi ex redundantia humorum curatio.

QVicunque porrò ex plethora, hoc est, humorum plenitudine animæ deliquium incurrũt, diuersa is curatione succurritur. Fricari horum coxendices, propter sanguinem exuperantem expedit, calefieri item & uinciri. Cibus uinique potus circumcidendus, à balneo, si febris adsit, abstinendum. Aqua uero mulsa bibenda, cuius solius potus sufficit. Datur etiam utiliter decoctum, thymi, uel origani, uel pulegij, uel hyssopi. Conducibile item acetosum mulsum à Græcis ὀξύμελι uocatum.

Ad eos quæ ex uteri uitio animo deficiunt, Cap. VIII.

SIqua mulier locellorum uitio in animi deliquium ceciderit pari ratione succurrendum, maxime uero cum oxymelite est. Vinculis autẽ excipere fricarique coxendices potius quam manus conuenit. Sunt præterea cucurbitulæ ijsdem partibus adplicandæ. Cæterum si uulua, & inguina, & coxendices doloribus excruciantur, naribus odoramenta fœtida adponantur. Hostio uero uuluæ odores iucundi. Adhæc calorifica & laxantia quę Gręce uulgo chalastica uocãt, medicamenta adhibẽda sunt.

Ad eos qui stomachi uitio uiribus & animo destituuntur, Cap. IX.

QVod si ex lãguore stomachi defectus animi oboriatur, ea medicaminum auxilia stomacho cataplasmatis modo sunt imponenda quæ robur inducendi uim obtinent: Verbi causa, cõtexta ex palmulis, quos dactylos adpellant, cataplasmata, uel ex uino, farina hordeacea, & croco, & aloë, & masticha. Post hæc competunt & adspergines quas eadem gens ἐμβροχὰς dicit, ex absynthio, uel oleo malorum cotoniorum, & de oleo spicæ nardi concinnatæ.

Eorum qui ex stomacho æstuante quasi exanimantur curatio, Caput X.

VBi uero maximus ardor stomachum infestat cataplasmati præscripto frigorificorum quidpiam adijce: Verbi causa, succum cucurbitæ, lactucæ, portulacæ, solani uessicariæ, & intyba, & omphaciũ, qui ex uuis acerbis expressus succus est. Quę sanè nõ modo refrige

rant, sed insuper reprimunt. Expedit præterea in huiusmodi æstu stomachum aqua frigida in loco ac tempore exhibita, nisi enim oportuno tempore sumatur officit summopere. Conducit item ægrotantem sine mora in balneum ducere.

Eorum qui ad frigidum stomachum defectiones referunt, Cap. XI.

HIs uero qui ex algore stomachi deliquium animi incurrũt, uinum per calidum, si nihil uetet, potui dare conuenit. Iuuat præterea in hac constitutione insigniter extremarũ partium diligens frictio. Ad hæc διὰ τῶν τριῶν πιπέρεων, id est, ex tribus piperum generibus confectum antidotum, & ipsum piper per se, & decoctum absynthij & ipsum absynthium potu sumptum.

De his qui ex prauo succo mordicationem in stomacho patiuntur, Caput XII.

QVãdo autẽ quispiam ex pessimorũ humorum in stomacho existentiũ morsu uexatur ac deficit, aquam ei calidam uel hydreleũ potui dato et euomere, si nõ difficulter id facere cõsueuit, iubeto. Si uero ægerrimè uomuerit, loci stomacho adiacẽtes ante omnia sunt calfaciendi, manus item atq; pedes. Quod si ne tum quidẽ his actis uomitus promoueatur, digitis pinnáue oleo intinctis, oriq; insertis uomitum acrius prorita. Et si etiamdum nihil proficiat rursum oleum calidum copiosissimum potandum ministrato. Id enim sæpenumero non tam uomitum ciere, quam aluum emollescere & relaxare consueuit, unde summa sanè in hac constitutione laboranti commoditas. Quum uero sua sponte fertur ad uomitum laborans, uentris hostium artificiose, quũ oportunum est, moueto. Locis postremo robur pro uirili inducendũ. Foris herba absynthium adplicanda: Cuius utiq; herbæ decoctum, potui dare commodissimum est, si non inter principia statim, sed purgatione uentris humore negocium præbente sublato, ne constipetur, bibendum porrigatur. Satis uero fuerit uel solum, quemadmodum ostensum est, calfacere.

Si ex pituita in stomacho collecta id mali proueniat, curatio. Cap. XIII.

QVod si pituitosus & frigidus humor, quem φλέγμα Græci adpellant, in stomacho aceruatus sit, fouere oportet lãguidum in oleo multo, quo in elixum sit anethum & absynthium. Post hæc mulsum, in quo hyssopi parum & anethi aliquantulum, potui dato. Huius generis aliquid in aceto mulso maceratum, bibendum exhibe. Quin & ex tribus piperum generibus cõpositum medicamẽtum, nec non

& eligma

& eligma diospoliticum, atque huius farinæ cætera porrigito.

Victus eorum, quorum stomachus à pituita uexatur.

QVum igitur intensissimum gelu, cum crudo humore stomachum occupante, quempiam nimium defatigat, nutricatus incidendi uim habeat oportet: præsertim, ubi ingens frigus cum crudissimo humore coniunctus sit. Quo circa si tales sanitati restituere animus est, præcalfaciendi sunt omnino. Ministrabis ergo ita habentibus uinum calorificum temperate, edulia item calorifica: Ad ignem præterea fricato & calfacito.

Eorum qui præ calore huiusmodi angustijs corripiuntur,
Caput XIIII.

SI contra quis propter immensam caliditatem aëris, talem calamitatem incurrat, his quæ frigus & robur iuxta inducunt, utendum est. Accidit autem id potissimè his, qui in aëre suffocato, & balneis plurimo temporis spacio morantur. Quibus utique potus aquæ frigidæ quàm primū subuenit, corroborat enim ac reficit in hac affectione constitutos egregiè. Aërem præterea frigidum uel artificio conciliare expedit. Ad hæc, stomacho fricato, uomitum fieri iube. Vinum postremo potare, & cibum capere præcipito.

Eorum qui propter phlegmonem deliquium incurrunt, curatio,
Caput XV.

QVod si quispiam præ ingenti inflāmatione & grauissima febre, syncopa corripiatur, pedes ille suos in paroxysmo frigido calfieri, & ualidè perfricari iubeat. Extremæ præterea partes uinciri conuenit: somno adhæc indulgendum: Ab edulijs item omnibus potuq́ pro uirili abstinendum. Præstat autem plurimum ante accessionem præscire id mali pro foribus iam esse, ac certo futurum.

Eorum qui ariditati uel inanitioni syncopam acceptam referunt, curatio. *Caput* XVI.

PEr omnia quidem in febribus conducit futuram exacerbationem cognoscere, nedum quum ex ariditate prouenit syncope. Oportet enim duabus aut tribus horis ante accessionem cibum præbere, manusq́ue pedesq́ue continere. Sint autem edulia non modo facilè concoquibilia, sed elixatione scitè comparata, & quæ facilè possunt digeri, à Græcis ευανάδοτα adpellata. Quod si in paroxysmo ualde sonticū periculum esse uidebitur, uinum administrato, maxime fusum super halicam coctam. At si id ad manum non sit, panem in uino maceratum potui dato:

Locoq; halicæ panem compari modo exhibitum prodest. Qui non uiolenta syncopa capiuntur, his edulia præbenda non sunt. Sufficiunt enim tum mala punica, uel pira, uel mela, uel alia id genus mala astringentia: In mediocri commotione, poma repete. Proinde quum paraxysmum futurum speras, ratione prædicta præuenias, ne subito in discrimen ueniat languidus. Vinum uero, panisq;, & halica moderatè admodū sunt offerenda perpetuo. Largiter enim & confestim cibi crudiores exhibiti, animæ defectionem & suffocationem necessario conciliant.

Si ex obturatione id mali corripiat, curatio. Cap. XVII.

Vum uitalium locorum obturatio defectionem huiusmodi generat, aceto mulso, quod Græci ὀξύμελι uocāt, succurrito. Hyssopum item & origanum, & pulegium, facto inde apozemate, œnomeli præterea, id est, uinum mulsum, porrigito. Cibos adhæc potusq; alios, qui obstructiones natura liberant, & causam hanc discutiunt, administrare conuenit. Frictiones porrò & ligaturæ extremarum partium, maximè coxendicum, minimè manuum, eximiè conferunt. Conferunt autem præcipue, quæ lotium ciendi facultatem continent, à Græcis διουρητικὰ cognominata: E quorum genere sunt confecturæ ex anetho, fœniculo, apio, petroselino, asparago, dauco, spicanardi, & ammeos præparate. Vbi uero euidentia quædam auxilij indicia oculis obseruantur, uini usum, nempe tenuis substantię, candidi coloris, nec admodum ueteris, haud multum improbo.

Indices eiusmodi obstructionis.

OPpilationis uero huiusmodi hi sunt quasi interpretes ac nuncij: Pulsus in uniuersum inæqualis, atque in medio ipsius non nisi exiguus admodum motus, citatus uero & propter imbecillitatem obscurus. Et si pleni defuerint, non deerunt tamen minimi, & cuiusmodi fieri ex maioribus solent minimi, tum utiq; dicta curatione occurrendum est.

De exanimatis angoribus deliquioq;, è uulnerum plaga, uel saniei profluuio prognatis, Caput XVIII.

SOlent nonnunquam languidi: Verbi causa, aqua inter cutem correpti ex immodica de repente facta euacuatione, nec non ex eructatione uulnerum, item è sanie purulentæ effusione, uiribus & animo quasi deijci. Quibus sanè odoramentis bene fragrantibus subueniendum est. Quibus si non in integrum restituuntur, aut reficiuntur, ad sorbi-

ramenta confugiendum est. Nam omnino eos qui ita afficiuntur, sorbitionibus nutrire expedit.

Si quis ex mœrore, lætitiaue, aut dolore deliquium incurrat, curatio, Caput XIX.

VBi autem uiriũ deiectio & animi defectus à mœrore, gaudio, uel quocunque dolore, uel ex id genus alijs, metu uidelicet siue percussu originem traxerit, protinus ab odoramentis suauibus ipsa inchoanda est curatio, deinde prolitione uomitus. Atq; ad hunc quidem modum ijs subuenire principio conemur, qui uerberibus doloribusq; articulorum molestantur, saucijs nempe artubus, uel neruis incisis, uel alijs huiusmodi adeò ut deficiant excruciantur. Post hæc uero conferens affectibus adhibenda est curatio.

Ad eos qui ex tenuis aut craßi intestini dolore excruciati deficiunt, Caput XX.

QVod si coli crassioris intestini, ileiue tenuioris intestini dolor, uel alia huius farinę affectio, tales cruciatus inferant, ut deficiant, inde languidi, calidis medicamentorum præsidijs sedulo relaxandi sunt. Nihil quippe hac in re præsentius esse arbitror.

Eorum qui deiectis uiribus animo delinquunt, curatio, Caput XXI.

VBi uero qui syncopa tentantur, uiribus planè exhausti cernuntur, si ad intemperiem quandam uitalium partium principalium ea referatur uirtutis imbecillitas, robur reuocandum est communi totius medicinæ canone: qui docet, contraria contrariorum esse medicamenta: Verbi causa, calidam loci intemperiem, refrigerando, siccam humectando, frigidã, calfaciendo, humidã, siccando corrigi. Quod si frigidior pariter humidiorq; locus sit, calfaciendo pariter & siccando, & in alijs ad eundem modum, uincentem uidelicet qualitatẽ cõtraria semper oppugnans. Quod si uitalis potentia, quã Græci ζωτικὴν adpellãt, quæ in corde arcẽ habet, debilitata fuerit, ex arteriarũ percussu, nullã mensurã seruante, & immoderato, facile deprehendit. Si uero θρεπτικὴ, id est, nutritiua uirtus, quę in iocinore sedẽ habet, & in nobis sanguinẽ nutrit, imbecillis facta sit, sanguis per uentrẽ deijcit: deinde ueluti pingue & feculentum alui excrementum egeritur. Si uero animalis uirtus, quæ arcem in cerebro habet, & a Gręcis ψυχικὴ uocatur, uiribus deficiat, uolũtarias actionęs functionesq;

nostras

nostras prostratas senties, adeò ut sua munia non obeant. In quarum cura tione singulis, quemadmodum iam ostensum est, competenti præsidio succurre.

De febre hectica, & marasmode, Cap. XXII.

Vum porrò infestiore intemperatura corpus plus æquo & sine omni modo arserit, febrisq; ignea in solidioribus corporis partibus (quæ Græci μέρη στερεὰ uocant) cooritur, exhalatis consumptisúe in ipsis humiditatibus, tātisper dum reliquiæ humoris uel tantillæ, de quibus spes sit seruari posse, restant, ardens absq; decremento, febris hectica, ita de habitus firmitate nominata, uocatur, usq; dum ne gry quidem (ut ita loquar) supersit, iugiter sæuiens.

De marasmode, id est, febre tabida.

VBi uero ex febre hectica consumptis carnibus marcor & flacciditas, siue tabes, quæ μαρασμώδης à Græcis uocatur, fieri cœperit, & si ad unguem consumata sit, febrisq; horrore uacat, uix ea unquam ulla medicinis ui tollit affectio. Si cum horrore febris sit, iam ceu deploratū omnino relinquamus, nulla admota manu medica. Proinde magna solertia cuiuslibet speciem cōsiderauimus, quo minore negocio liceret aliam ex alia discernere, & singulas exactius cognoscere.

Qui nam inter diariam & hecticam febrim discrimen deprehendas.

HEctica febris atq; ephimera, ex euidentibus causis, quas Græci προκαταρκτικὰς dicunt, iuxta proueniunt, nec semper perinde atq; in putredine accensæ transmutantur. Sciendum igitur, ad discrimen alterius ab altera, quod ardor quo implicantur hectica febre correpti, acrimoniam præfert, ariditatemq;. In diaria uero lenis modo & mediocris calor infestat, & multo ocyus sese exerit. Quin & tangentibus quoq; huiusmodi differentia clarescit. Ex lotio præterea euidentius discrimen harum febrium hauries. Vbi enim per exordia statim concoctionis indicia in eo liquore cōspiciuntur, tum diecularem febriculam esse censeto. Crudiore uero existente urina, & subuersionem quandam concoctionis præferente citra omnem putredinem, hecticam febrim esse putato. Quin & ex arteriarum percussu, missa manu in carpum, hecticam febrē licet deprehendere. In diaria nanq; febre arteriarum percussus, magnus, celer, atq; citatus est: In hectica uero paruus atq; obscurus, hoc est, uix adparens, qui à Græcis ἀμυδρός uocatur. Est autē obscurus percussus, deficiens, qui languidam facit percussionē ac debilem.

debilem. Alij uero alijs indicibus satis clarissimis de hac febre pronuntiãt. Si, inquiunt, decenis aut duodenis horis transactis perdurarit febricula, hecticam magis quam diariam existimato.

Quibus notis discernere poßis hecticam à putrida.

FEbrem in humoribus putridis accensam ab ea quæ in solidis partibus accenditur, ita deprehendes: Quod omnes febres putridæ decrementum habent: Hectica uero febris ad unguem per omnem decursum, incrementum uidelicet summumq; uigorem, sibi similis est, & decremento caret. Et ea manifestissima hecticæ sunt indicia. Putridæ autẽ febres augmentum habent & decrementum. Augmentatur autem in summo incremento, decrescit in declinatione.

Quomodo discernatur continua febris ab hectica.

COntinuæ febres hoc modo differunt ab hecticis: quoniam illæ neq; augent, neq; minuuntur. Pulsus non sunt adeò acres, nec aridi admodum atq; in febre acuta, & in summitate magis apparent: Veloces præterea in continua, in hectica uero exigui & obscuri. Ad hunc igitur modum omnes febres putridæ ab hectica discernuntur.

Hecticæ febris indicia.

PRæcipuum uero hecticæ febris indicium est, quod à cibo ardores aucti, quum minimè tamen sint, esse uidentur, sed extincti potius calores extrinsecus, latentes in im[illegible]: Perinde enim esse uidetur, atq; in calce non extincta usu uenire uidemus. Quemadmodum enim calx uiua aquarum adspergine accenditur, ita in febre hectica languentes à cibo profundè solidis partibus inflammantur.

Quibus indicijs hecticam in marasmum transire deprehendas.

IN marasmum transmutari febrim hecticam, signa quæ subijciam arguunt, quæ utiq; ex sola facie liquidissimè ostenduntur. Præcipuum ac primum illud est, quod adeò deflorescit faciei flos ipso colore, ut iam non uiuus, sed furuus sit, et atrior, & facies tota aridior, quasiq; ex nimio febrium ardore perusta cernitur. Cutis faciei ualidissimè distẽditur. Palpebræ perinde atq; illis qui dormiunt grauatæ onerantur, neq; tamen somnus, sed impotentia potius quædam, qua negatur homini subleuare palpebras. Quin & in ipsis musculis defectus existit, qua de causa nonnulli lachrymantibus oculis lippiũt: Virtutes uero naturales sunt in his aridæ, & mirum quam imbecilles, adeò, ut nihil minus quã suo munere fungi possint. Præcordia ad hæc (quæ Græci ὑποχόνδρια dicunt) intendi quidem uiolentissimè ui-

dentur, quum non ipsa, uerum membra ipsorum distendatur. Arteriarum percussus æduntur duri & crebri, magna urgente necessitate, & ex ipsa imbecillitate obscuri ac parui, quamobrem neq; in latum possunt extēdi. Habentur & alia quæ hecticam in marasmodem transgredi portendunt indicia, quæ enumerare superuacuum puto, quum hæc quæ enumerauimus hoc ipsum satis superq; indicent. Nam ubi marasmus exiguus modo fuerit. Hecticæ aliquantulo restante, mox inter principia curatur: Vbi uero fortior hectica supersit, nullo remediorum præsidio uincitur. Quod si amplior & uehementior marasmodes adsit affectio, nulla medicatione tollitur. Hactenus igitur de omnibus, aut certe de sufficientibus hecticę febris indicibus: Nunc curandi quoq; rationem aggredi tempestiuum est.

Curatio hecticæ febris.

QVisquis hecticis febribus scitè & utiliter mederi statuerit, humectantibus rebus & infrigidantibus id moliri contendat. Prę scribenda igitur uiuendi ratio humectans & frigorifica. Quoniam omnis habitudo corporis pręter ariditatem, debilitatem contraxit, & alimentis non proficientibus, summam imbecillitatē undiq;, sed maxime in partibus solidis: Quapropter easdem frigorificis humectare conuenit. Sunt autem quæ algorē inducunt, diuersæ admodum potentiæ. Quædā sanè minus infrigidant, quædā amplius, quędā maxime. Vbi scire oportet, quod quibusdam aqua nonnunquam algida est administrāda, uel aliud quiddam frigorificum, nec tamen sine discrimine. Siquidem alijs plus, alijs minus. Nec desunt, quibus nihil horum dare conuenit. Habenda quoque ratio temporis est. Præterea quibus intra in corpus potanda sit aqua frigida, quibus non nisi foris adhibenda. Quisquis enim huiusmodi ad unguem considerauit, minori momento hecticam febrem quancunque, & tantum non deploratam, pulchrè curabit.

Quibus non competat potus aquæ frigidæ.

HAud igitur, ut diximus, temerè quis potum aquæ gelidæ porrexerit, nisi prius omni lapide moto, discusserit, an phlegmone aliqua nō leuis præcordia occupauerit, uel putrefactio in uenis humórue crudus cō flata sunt. Venit enim usu quandoq; hectica febris, quę putredinem quampiam coniunctam habet, aut colligit. Nam quum id genus quidpiam affuerit, aquæ frigidæ usus tanquam inimicus fugiendus est, præsertim si in lotio cruditas aliqua appareat, nec admodum incendiosa infestat inflammatio; Nec

tio: Nec adeò magnam utilitatis ſpem pollicetur, & ubi uires corporis deiectæ conſpiciuntur.

Quando expediat aquam propinare frigidam.

VBi hectica febris ex bilioſo humore phlegmonē incenſam, & ſacrū ignem, quem ἐρυσιπέλατα Græce uocant, coniunctum habuerit, frigidam aquam incunctanter exhibere conuenit. Nos quippe in huiuſmodi conditione & ardentiſſima ſiti premente, frigidam (Dij boni) quanta cum languentis commoditate ſæpe exhibuimus. Verum priuſquam hanc offeras, laborem multo diuturniorem futurum prænuntiare, medici eſt officium. Vbi autem reficiendi gratia, frigidam dare expediat, in febrium tamē incremento, dum hectica in maraſmodem tranſit, fieri minimè congruit. Proinde dum febris hectica cum aliqua putredine eſt, maxime ſi æſtuoſa fuerit febris, aquam gelidam dare competit. Neq; ſine diſcrimine, citraq; delectum in omnibus huiuſmodi agendum, ſed quum concoctionis ipſius materiæ indicia in urinis iam apparere incipiunt, tum maxime gelidæ aquæ uſus commendatur.

De mutata iam in maraſmoden febri hectica.

QVod ſi acutus morbus migrauerit in hecticam, μαρασμώδης plerunq; efficitur, in cuius curatione magna ex parte fruſtrantur medici. Sunt autem febres ardentes, quas Græci καύσους adpellāt, quæ hecticis febribus ſuperuenientes in maraſmodem tranſeunt. Vbi uero id genus quidpiam uſu uenire uiderimus, gelidę aquæ potum interdicere haud abſurdum eſt, potiſſimè ijs qui iam plus æquo extenuati ſunt. Corpore nanq; admodum ſtrigoſo, uiribusq; exhauſto, & carne denique omni depopulato, ſi frigida ex intemperantia febris ardentis, neque in loco, neque in tempore ſumatur, neceſſario duplicem oblæſionem infert. Robore nanque corporis labefactato, ſi frigus acceſſerit, periclitatur ægrotans, & inſitus calor prope modum extinguitur. Maraſmum igitur, qui ſimilem ſenectuti non ex annis ſed ex morbo conſtitutionem facit, Græci quandoque γῆρας, id eſt, ſenium, quandoque νοσόγηρας, quod eſt, ex ægritudine ſenium, adpellant, ei quæ in ſtirpibus ἄναυσις Græce uocatur, proportione reſpondens affectio. Algidus enim comitante ariditate factus ab hectica diſcernitur. Quoniam hectica correpti nunquam citra ardorem febricitant. Neque profecto maraſmus frigorifica efflagitat, ſed magis quæ humectant, pariter & calfaciunt.

Qui nam subueniendum sit, quibus in hectica febre frigidam porrigere non conuenit.

QVum aqua frigida hectica febre affecto aliena uidetur, hoc medio subueniendum est: Cataplasmata, adspergines (quæ Græce ἐμβροχαὶ dicuntur) & cerotas omnibus hectica febre oppressis frigoris conciliandi gratia adhibere perpetuo, maxime conducit, ne dum ubi frigidæ usus nullum habet locum, & quum robur est imbecillum, uel quum præter modum sæuit caliditas, & corporis extrema adest tenuitas, & corpus, non ex hectica febre facto marasmo, carne uidetur exutum. Inter principia namque inflammationes in locis affectis nasci uerisimile est, uel iocinoris, aut uentris, aut uenarum mesentericarum, aut colli. Et, si non sit diuturna inflammatio, uteri, pectoris, pulmonis, septi transuersi, & aliarum particularum inflammatione corripi possint. Operæ itaque precium fuerit, medicum non ignorare, sed quasi præuidere, unde marasmus ortum habeat, (alius quippe breuius mortem affert, alius tardius, atque ijs ipsis potissimè medicaminum subsidijs occurrere, nempe frigorificis & humectantibus quibuscunque, modo febris scitè, & tanquam ignis in foco extinguatur. Sunt uero eius facultatis innumera, sed nullum reperio efficatius, cerota quæ ex oleo rosarum constituitur. Nam ea solidas corporis partes singulas insigniter refrigerare, & humectare consueuit, & cauet præterea pulchrè ne si quæ reliquiæ humorum quantumuis exiles, restant, omnino depereant. Est uero eius confectio talis: Accipe ceræ denarij pondo unius, olei rosati unciarum pondo trium, ceram ante omnia semel, atque iterum si res postulat lauato, usque dum diluatur in aqua frigida. Deinde ammisce oleum, & accuratè apud ignem per horam, uel plus minusúe dum probè inter se confundantur, decoquito, tandem ab igne tollito, seduláque subactione condepsito, donec inalguerit. Postea in pilam mittito, & contere, oleum superinfunde, reliquum modicè lauato, & aquam gelidam paulatim tantisper dum totum imbibatur, oleumque rosarum in pila commisceatur, & quum uidebitur satis permixtum cum aqua & oleo, tollito. Quod si alborem ouorum adieceris multo commodius reddetur medicamentum. Pari modo si ptisanæ succum admisceat quis, adhuc efficatioris fuerit auxilij. Cæterum inducta huiusmodi cerota linteolo & adhibita identidem mutanda est, nec confertim adplicanda, ne longiore morula plus satis calfaciat, imbecillior etenim si remoretur diutius, efficitur.

Hæc est sanè quæ omnibus alijs præsidijs bonitate palmam facile præripuerit cerota, si adplicatam ad eum quem prædiximus modum subinde mutaueris. Nos quippe sæpenumero eiuscemodi cerota in principio hecticæ febris usi, languentem à morbo prorsum uindicauimus, ita, ut nulla successerit marasmodes affectio, neque enim id permisit cerota adhibita. Quin & in marasmode eius cerotæ usus nunquam me piguit, & sanè in hac constitutione frequentius magna cum utilitate usus sum. Sæpius inter utendum ipsam cerotam superinduxi, nonnunquam uero molliorem reddere institui, admixta aquæ, & olei rosarum portione non exigua. Atque ita quidem liquidiore medicamento more unguenti feliciter usus sum, illito cum eo uniuerso quidem languentis corpore, sed præcipue emaciatis, & carnibus planè destitutis partibus, & inarescente ac tabescente mole corporea. Neque uero satis est semel modo inter diu dictas parteis, sed oportet sæpe sæpius per diem hoc ipso ungento illinire, & sanè in uiscerum regiones multo affluentius perungere. Cæterum altera unctionis uice non fuerit alienum, hoc ipsum quod in medio affuerit, studiosius detergere.

De embrochis quarum usus probatur in febre hectica.

IN curatione febris hecticæ conuenit etiam uti asperginibus illis, quas iam omnes Græco uocabulo embrochas nuncupant, quas oportet ex succo lactucæ, uesficariæ, solaniúe (quam nonnulli uocant uuam caninam) portulacæ, uuæ acerbæ, & umbilici Veneris confici. Quod si frigidos corpori succos adplicare uidebitur, consultissimum fuerit eos ante in aqua per frigida, uel in aqua niuali ad tempus bene longum deponere. Quod si aliqua fuerit inflammatio in locis uitalibus, uel si quid necessariarum rerum desiderabitur, oleum ex oliuis acerbis, & non dum maturescentibus (quod ὀμφάκινον Græci adpellant) adijce, uel chamæmelinum, uel rosaceum, uel omnia pariter confusa adhibe. Cauendum uero maxime est, ne pectori adhibeantur, quum hoc morbo tum aliâs admodum frigida remediorum præsidia, neúe adplicata diutius inhæreant, nisi ardor immensus thoracem inflammarit, uel phlegmone easdem parteis occuparit. At si is quempiam corripuerit, non procrastinanda est curatio, ne qua calamitas ingruat. Qua propter noxas aliquot plures & minimè cõtemnendas, uidimus quibusdam accidere haud enim dyspnœam solum-

modo, sed & asthma, uocisque impedimenta inducunt frigida præter modum pectoribus adhibita remedia.

De ratione uictus, & primitus de ædibus.

NEque uero satis est curationem hecticæ febris extrinsecus modo frigidis medicamentorum præsidijs moliri, sed aura quoque ingenio, & artificiosis manibus, ut infrigidet, instruenda est. Quamobrem ita habenti sub dio habitandum præcipio, & aqua frigida multa ædium pauimentum conspergatur, non solum, ut corpori inducatur robur, sed frigidior reddatur aër, & alliciatur somnus. Sparsa nanque frigida somnum accersit. Illud uero præstantius fuerit, si aër ipse ita transmutetur, ut non solum refrigerio, sed & robore etiam inducto corpus ægrotantis soletur, & reficiat. Lidium itaque stramentum ex frondibus in solidamento construito, & frigorifica quędam insuper aspergito: Verbi causa, rosam, semperuiuum, rubum, folia rubi, palmites, ramos lentisci, folia salicis, uel id genus cætera, quę infrigidandi pariter, & roborandi uim obtinent. E quibus stratum, ut dixi, præparandum est. Huiusmodi itaque aërem cunctis qui hectica affecti sunt, adornare conuenit, sed præcipue quibus superuenit conuulsio (quæ sæpe ex ariditate, sæpe ex inanitate in hac constitutione fit) uel cor ardoribus incensum habent. Reliquos uero hecticos esculentis, & poculentis in hoc comparatis refici & sanitati nonnunquam planè restitui posse arbitror. Nam illis aër frigidus his contra esculenta, poculentaque opitulantur. Quod si uentri, uel simili corporis parti, huiusmodi quidpiam acciderit, affectis æstiuo tempore aër calidus in frigidum, hyberno uero tempore frigidus in calidum artificiose mutandus est. At si aër perpetuo frigidus sit, pulmonis affectui nihil tulerit auxilij, sed est corpus solum in mediocri exercitatione conseruandum ne calefiat, cauendumque sedulo ne uestibus, & stragulis pluribus cooperiatur, unde incendi magis posset ægrotans.

De lauacris.

VBi porrò quis simplici tantum febre hectica correptus fuerit, huic balnearum usus minimè alienus, sed contra admodum proficuus esse creditur. Quemadmodum ediuerso eos qui ad cōmixtos & putridos humores eandem febrim referunt, balnea non modo non iuuant, sed uehementer lædunt. Torquebit pari modo laborantem medicus, si lauare præsumpserit eum qui cruditatem queritur. Et profecto si in uitalibus particulis fuerit inflammatio, lauacrum noxam per se leuiusculam lōge reddit grauiorem.

grauiorem. Vbi diligenter est notandum, quod non conuenit, nisi hectica febre implicitis balneum. Plus enim alias nocuerit, quam profuerit, & eis præterea qui frigidam & siccam habent intemperiem. Cōuenit item lauacrum eis qui ex morbo affectionem marasmodem, id est, tabidam incurrunt, quod mali genus Græci νοσογηρας, hoc est, senium ex ægritudine, uocant. Atq; ob id quidem balnea, ita habētibns prodesse, quoniam & calor & frigus iuxta cōducunt, arbitror. Et ut uno uerbo dicam, si quis balineas diuersimodè citra noxam instruere posset ad cunctas intemperies, contrarias contrarijs præparando, non fuerit difficile multis ualitudinem restituere. Balneum procurabis unà cum solio temperatum. Probatur ante balneum olei illinitio, & mox ab eodem pariter uniuersum corpus perungendum est. Cauendum tamen modis interim omnibus, ne ægrotus diutile moram in aëre trahat.

Lac præbendum esse hecticis.

LAc indiscriminatim omnibus hectica febre correptis commodissimum est, maxime uero quibus ea febris transit in marasmū, eo quod imbecilliores sunt uirtute, quàm ut ex cibario faciant alimentum. Præ cæteris nanq; omnibus alimēti distractionem in uniuersum corpus lac promptissimè conciliat, & per se ualidi nutrimenti est. Cæterum inter omnia lactis genera, humanum alendi facultate præpollet. Proximum bonitatis locum, lac asininum habet. Sed quoniam horrendū uidetur, & difficilius ab asina sugēdo lac petere, mulctram in mulctrali accipito, atq; ex eo libram dimidiam potui dato, & maxime in nutriendo potestatis erit. Atq; id quidem liquidissimè constare puto, quod summa est adhibenda cura, ut optime & liberaliter tractentur, unde lac sumitur, animalia, ut lac inde magnā bonitatis æstimationem mereatur. Danda itaque est opera, ut hordeum domi semper in procinctu sit, ad hæc frondes myrti arboris, lentisci item & quercus folia ministrentur in pabulo: Atque ita quidem redditur lac corruptelæ minus obnoxium. Ne porrò eorum qui hectica laborant, aluus fluida reddatur, cautio est, néue, & id quidem maxime ex diuturna uentris euacuatione marasmodes inducatur affectio. In febribus nanque semper uentre imbecilli citius conciliatur alui profluuium.

Proinde in hac conditione semper est lac cum petris fluminalibus elixandum. Colatum igitur igni adponere conuenit, & cum feruentibus ignitisque calculis dum serum prorumpendo deferueat elixare. Ceterum

quibus

quibus lac ad hūc modum præparatum sumere, libido est, cum ptisana de coquat, atq; ita cum pane itria, aut similaginea sumat. Et tum utique in primis, quum aluus largius quam cōueniat, profluit. Vel si biliosos humores quis deijciat. Temporis uero progressu discedente mitigataq; febre, & uiribus aliquātulum instauratis, caseum nouum recens coagulatum, & mollem cum ratione administrato. Nos quippe semper pro uirium (quas perpetuo oportet perpendere) ratione & accremento maioris alimenti, edulia plusq; minusq; temperauimus.

Quibus uinum ministrandum.

QVum uero qui laborat praui temperamenti frigidi est, & si ab acrimonia quadam consumptrice senium confractum fuerit, uinum necessario exhibendum est, humectandi, calfaciendiq; gratia, quæ curandi ratio in huiusmodi affectionibus in primis competit, si aurea non desit mediocritas. At si febris marasmodes quempiam nondum reliquerit, sed languentem incessanter comitetur, & subinde horrores cumq; tremore algores infestarint, uinum est enixius fugiendum.

De marasmode ex syncopa proueniente, Caput XXIII.

QVum porrò ex affectione deliquio simili μαρασμώδης, hoc est, tabida febris, prouenit, quoniam ex transmutatione uirtutis, plerunq; frigus, ita affectos commitatur, uinum in ea cōstitutione offerendum est. Cæterum quum febrilis ardor prẹter naturam, eos excruciat, quia frigus nunc simul comitatur, nunc uero quiescit, & febris quandoq; simpliciter superuenit, languentem in summum inde discrimen uocari, sub rigore consentaneum est. Vbi uero sub ipsa febre, tum sanè denuo causam ipsam arguentem necessum est contemplari, & proinde uinum in loco, ac tempore semper adhibendum iudico.

De Gallorum testibus.

GAllinaceorū testiculi hectica febre correptis quacunq; ex causa magnopere conueniunt. Frequens etenim eorum usus, præter quàm quod multum alimenti corporibus præstat, uireis quoq; adauget, concoctionem, digestionemq; promouet. Qua de re in hac affectione testes gallorum (uel id genus fercula) maturè, priusquam in extremum periculum ueniant uirtutes, edendum porrigito. Cuiusmodi obsecro corpori ferrent suppetias crudæ, & indigesta edulia, nec dum in alimētum corporis potente uirtute conuersa: quandoquidē non cibus simpliciter, sed natura quoq;,

dum

dum uidelicet cibaria egregiè conficit, & transmutat in succos, & adijcit corpori, uireis augmentare magis assolet.

De pomis quorum usus probatur in hectica.

POma quoq;, ut grauissima ita minimè incommoda sunt, in hectica febre cibaria, quoniam ingentē humectandi facultatem in se continent, & quod præter humectricē potentiam temperatè perfrigerare consueuerunt. Cæterum hoc non semel inculcandum, animoq; sedulo reputādum, quod non absq; discrimine cūctis qui hectica febre impliciti sunt, poma cōueniunt, sed ijs duntaxat, qui intemperaturam feruidam ac aridam nacti sunt, & uniuersis simpliciter quotquot marasmodes corripuit ægrotatio, & quibuscunq; horrores molesti sunt. His itaq; omnibus ac singulis frigorifica & humectantia præbere (quod contraria semper contrarijs sint oppugnanda) expedit. In primis autē melonum interius fartum, siue medullā dicere malis, internanq; partem cucumeris, & mela, & mala duracina. Et quemadmodum quæ prædiximus in calida & sicca intemperie insigniter opitulantur. Ita ex frigida & arida intēperatura ingruente huiusmodi morbo, cerasa summopere officiunt, & his etiam qui in senium ex ægritudine incidunt, per incommoda sunt. Nam hos præsentius iuuant poma naturæ non admodum frigorificæ, sed calfacientis magnificè & humectantis mediocriter. Cuius classis habentur, uuæ perquàm maturæ, & dulces, atq; omnium maxime pendulæ seu passæ, quæ pependerunt, & quo plus dulcoris obtinent, eo salubriores sunt. Fici ad hæc maturi, permaturus etenim ficus nunquam obesse poterit. At si aluus, quoniam plus æquo solutior est, ficuum usum prohibere uidebitur, confestim esum ipsarum oportet interdicere, & cibaria quæ aliquantulum & modicè astringunt præbere: Verbi gratia, mala punica (quæ uulgo granata uocantur) acida, quæ magis astringunt, maioresq; ad reprimendum uireis habent, quam dulcia, uel pira stiptica, uel eiusdem qualitatis, potentiæq; mala, ut sunt, mala cotonea, & quædam alia, quæ potissimè ieiunis ante omnia cætera fercula offerre expedit, quoniam à cibis alijs sumpta tantum abest, ut aluum compescāt, & astringant, ut eam multo magis lubricam efficiant proliciendo, educendoq; excremēta. Qui uero syncopa afficiuntur, ijs sanè & omnibus hectica febre oppressis, ea quæ uentriculo utilia sunt, à Græcis εὐστόμαχα adpellata inter edulia, frequenter exhibere congruit. Quod si ita affectos sitis excruciat, nec interim febre nimiū intensa uexantur, poma frigorificæ facultatis

 & humectricis

& humectricis potentię oportuno tempore offerre cōpetit. Ad hunc itaq; modum usq; agendum est, ne qua ex pomorum usu noxa sequatur.

De absoluta febre marasmode, Caput XXIIII.

SI quem marasmus consumatus (hoc est, febris quæ paulatim exest, atq; ad tabem perducit) planè occupauit, hunc sanare tentare non debemus, si quidē solidarum partiū siccitas insanabilis habet. Quapropter quicunq; medici medicabilē morbum esse rati, incognita causa, manū medicam admouere conati sunt, nihil egerunt. Carnem itaq; corporis depopulatā instaurare, & in pristinū statū reuocare possibile est, sed solidarum partium siccitatem consumatè sanare deperditasq; & cōfractas earum carnes restituere, hoc opus, hic labor, ne dicam impossibile est. Perinde enim esse uidetur senio propulso & profligato iuuentutem reuocare, & marasmum perfectum uelle curare. Senium quippe tanquā secundū naturam marasmus est. Et quemadmodum ipsa senectus morbus deploratus & incurabilis uidetur, ita & nullus exquisitè marasmus consumatè sanari potest. Sed natura nonnunquā beata facile sustinet inchoantem marasmū. Cui malo non inutiliter, puto, uenienti occurritur.

Pro febricitantibus lexopyreti, epithemata, embrochæ, emplastra, & cerotæ, quæ referuntur ad Martyrium medicum, Caput XXV.

ADuersus febrium feruores, præsentissimi auxilij sunt quæ subijciam remedia, atq; ob id sanè à Gręcis λυξοπύρετοι, hoc est, medicinę quæ febres abigunt, ardoresq; earum mirifice placant ac finiunt. Adhibentur uero eædem diuersimode, nunc uidelicet in forma epithematis, nunc adsperginis, & interdum emplastri atq; cerati, quarum hæc præcipua est ex Martyrij medici decretis mutuata, compositio.

Lexopyretus confectio, in epithemate Martyrij medici.

HAbet ceræ sexuncem, olei rosarum bessem, lutea ouorum elixa numero octo, croci quincuncem, compinge de more in modum epithematis, & ubi usus necessitas est, contra febrium feruores utere.

Alia lexopyretus in forma epithematis.

AEstuanti ardore febrili hoc quoq; epithema cōpetit. Febres etenim id in primis tam ut quod maxime fugiunt, & stomacho præterea in febre uehementer conducit. Habet id croci denarium pondo octo, ceræ libræ pondo unius, olei rosati unciarum pondo sex, rosarum aridarum quantum plena manu comprehendi potest, oua quaterna. Præparabis autem ad hunc modum; Rosas in candido ouorum liquore macerato, ceram

in aqua

in aqua tepida subigito, et albori ouorum infundito, & in pila cum pistillo, in tenuissimum læuorem redigito, deinde è pila eximito, post hæc ceteras species adijcito, tritisq; omnibus utere.

Aliud lexopyretum epithema.

ADuersus immodicos febrium ardores λεξιπύρετος, id est, feruoris amuletum & antidotus, huiusmodi epithematis modo adplicata ualde conducibilis est: Rasamentum recentis cucurbitæ & luteum oui decoctum cum oleo rosarum accuratè friato & eliquato, subactisq; & emollitis cum syndone linteolóue utere.

Emplastrum Galeni ad febres lexopyretum.

EMplastrum siue ceratũ, quo Galenus in febrium diuersis generibus, refrigerandi humectandiq; gratia, usus est, habet ceræ unciã unam, olei rosarum quadrantem. Vna cum cera, olei unciam unam eliquato, & ubi utcunque inalguerit, in pilam mittito, & leuigato, & quum leuigaris, aquam gelidam & reliquam olei partem, quãtum uidelicet ceratum dum cum eo mollitur, postulare uidetur, paulatim admisceto. Deinde ad febres humectandas sedulo utere.

Aliud ceratum salutare.

CEratum porrò quod ex mollibus & pinguibus fit palmulis, quas δακτύλος Græce & φοίνικας uocant, salutare medicamen est. Oportet autem harum carnem nucleis exemptis & omni membranoso exempto, aliâs ex solo claro aceto, aliâs aqua ipsi admixta quod Græci ὀξύκρατορ, Latini poscam uocant, decoquere, atque hac ubi decocta satis & tenera reddita est tunsa uti. Quod si parum molli crassitudine uidebitur, prępstiterit iam pridem dicti aliquid admiscuisse cerati. Quod si rosacei quidpiam dictorum singulis miscere uolueris, nihil inutilius pharmacum habebis. Esto autem quod admiscetur momentum modo & simplex, & perfrigidum, & quod ex oleo citra salem sit confectum. Quum sanè simplex rosaceum dico, quod sine aromatis est confectum intelligi uolo. Vteris autem ceu proximo. Conferunt autem utraq; hęc cerata non febricitantibus tantummodo, sed aduersus ignem etiam sacrum, quem ἐρυσιπέλατα Græci uocant, & uentris inflationes & phlegmonas in pudendis non instrenuè, si inter initia, priusquam suppuratio fiat ac sanies, uel depascens aliqua subindicetur putredo, adhibeantur.

Alia medicamina eiusdem efficaciæ.

EST uero haud minus salutare ad eandem rem medicamen rosarum: Etiam succus frigidus, unà cum polenta, quam Græci ἄλφιτον. Salubres itidem sunt & ipsæ rosæ tunsæ. Adhæc præterea stirpium quæ mediocriter stiptica sunt germina in læuorem trita. Cui profecto usui aliquando accommodare licet herbas quæ moderatas in astringẽdo uireis habẽt: Verbi causa, solanum, quod Græci στρύχνον nuncupant, uulgo solatrum.

Embrocha ad talia ex alica siue oxylapatho, minimè inutilis.

MEdicamen aliud, quo adsperginis modo utendum, ex alica uel oxalide, oxylapathóue, hoc est, rumice acuto. Sumatur autem oxalidis aut oxylapathi succus, cum exigua polenta mixta, & excipiatur duplicato peniculo detrito & molliusculo, affatimq́ue frigidum imponatur. Quod si eiusmodi peniculi occasio nõ sit, tum linteolum duplicatum & madefactũ refrigerandæ particulæ imponito.

Alia ad eadem.

QVin etiam portulacæ & semperuiui, & uuæ immaturæ succum, similiter & polentæ miscentur. Adhæc lens à lacunis siue palustris, & uiridis tribuli, & polygoni, & lactucæ, & intybi succus. Sed ante omnia liquor (ut diximus) rosarum cum polenta. Conducit similiter & solani succus, quoniam moderate constringit. Aliaq́ue quęcunq́ue refrigerare & humectare possunt, cum tenui polenta. Porrò nonnunquam & absque polenta licet integris herbis tunsis pari modo ad eandem rem uti.

Aliud epithema ad febres marasmodes, & ad diuturnas imbecillitates, deiectasq́ue omnino uireis.

ADuersus marasmum succurrendis imbecillitatibus corporis uiribusq́ue deiectis, ualidissime prodest epithema, cuius hæc est compositio: Accipe absynthij, sertulæ campanæ (quam Græce iam omnes μελίλωτον adpellant) asari, floris rotundi iunci odorati (quod uulgo squinantum nuncupant) cyperi, croci, uniuscuiusque unciarum pondo duarum, mastiches, bdellij, myrrhæ, aloës, guttæ ammoniacæ, resinæ terebinthinæ, cuiuslibet unciarum põdo quatuor, palmularum (quos δακτύλους Græce uocari paulò ante admonuimus) punicearum thebaicarumúe numero quatuor & uiginti, uel libræ pondo dimidiatæ, olei nardini libræ pondo unius, olei ex cotoneis (quod iam omnes Græce melinum nuncupant) unciarum pondo sex, uini quantum non modo ad comprehendenda ea satis est, sed

est, sed quantum res ipsa, & epithema, pro re nata, poscere uidebitur.

Aliud epithema febres in alto latenteis finiens.

AD refrigerandum præterea eos quibus febris in profundo hæret, epithema hoc modo contexitur. Sumuntur palmularum pinguium calcatarum exemptis nucleis unciç quatuor cum dimidia, masticheś unciæ binæ, croci uncia una, olei rosarum unciæ tres, quæ pariter cum uino rosaceo diligenter in lęuorem rediguntur, & pręparatur epithema frigorificum aduersus ardores febriles adplicandum.

Epithema Iuleum commune.

ADuersus huiusmodi febres communiter facit epithema, quod ad Iulium refertur autorem, & constat ex guttę ammoniacę, ceræ, singulorum uncia una, croci uncia una, olei rosarum besse, aceti quantum satis est, olei communis asse, factoq́ꝫ inde epithemate adplica.

Aliud Iuleum magnificum.

COntra febrem magnificum & egregium est præterea eiusdem Iulij, quod habet guttę ammoniacę libram unam, palmularum humidarum & pinguium (quas πάτητον Græci, quasi calcatis similes uocant) nucleis exemptis libram unam, croci unciam unam, olei rosarum quantum satis est. Pręparabis autem hoc modo: Palmulas prius derasas, eleganterq́ue expurgatas, in aceto acerrimo decoquito, & redige ad instar emplastri. Pari deinde modo tractato guttam ammoniacam, & crocum, & ubi inaruerit, ceratam denuo liquefactam cum oleo rosato insuper affundito, & febri medendæ utitor.

Aliud Iuleum contra febres.

VAlet itidem ad refrigerationem febrium epithema, quod ad eundē autorem refertur, constans ex croci uncia una, guttæ ammoniaci, spumæ argenti, quod Græce λιθάργυρον uocant, ceræ, olei rosarum, uniuscuiusq́ꝫ libra una, croci uncia una, aceti quātum satis esse ad iustum epithema ceratumq́ꝫ uidebitur, usurpato.

Lexopyretum Oribazij.

Λγξιπύρετον quoq́ꝫ, cuius Oribazius medicus parens est, ad talia similiter ꝓdest: Habet id cerę selibrā, seui taurini recentis quadrantē, olei rosati assem unum, succi seminis lini quantū satis est, quæ resoluenda sunt, resoluantur, tepefactumq́ꝫ manu rudicul'aue agitato, & paulatim seminis lini succum insere. Exiccabis autem, & deinde lauato accurate lini semen, & admisce insuper aquæ sextarios treis, lini seminis heminam unam: Co

quito ad tertias, postremo colato, & confice lexopyretum, & utitor. Conducit autem ad refrigerandum febrim feruentem (quam καῦσον Græci uocant) & ad siti nimia oppressos præterea ad phlegmonas iocinoris lienis item & stomachi.

Alia lexopyretos.

PLacat insuper febrium feruores medicamentum quod conficitur, ex spumæ argenti quadrante, croci sextante, olei rosarum libra una, ceræ candidæ triente, mellis optimi quadrante, succi seminis lini quadrãte: Confice diligenter, & utere.

Cerota rosacea ad eadem optima, ex Galeno deprompta.

OMnium (inquit Galenus) ex his quæ humectandi & refrigerãdi uim habent, medicamen simplicissimum est, quod ipse pręter hæc aduersus etiam ignes sacros, erysipelat'aue utor, & inflãmationes pudendorũ, nempe inter principia statim, priusquam depascens aliqua subindicetur putredo. Oportet autem ad hæc ceram præparare longe optimam, atq; elotam. Fuerit uero præstantissima cera candida pontica, uel Atheniensis, hoc est, quæ ex Atticis expressa sit fauis. Esto autem & rosaceum, quod à quibusdam medicis ex oliuis acerbis & nondum maturescẽtibus, ὀμφάκινον adpellatum, ab alijs ex crudo fit, & salis omnino expers. Summe uero profuerit, si & ipsum tenuis admodum essentiæ sit: Cuius generis sabinum est. Vbi usus fuerit necessitas, utraq; mixta liquantur in uase duplici, factaq; liquida cerota (cuiusmodi scilicet erit, quod triplum aut quadruplum ad ceratum rosaceum habuerit) quod ubi iam inalguerit, misceto ei paulatim in mortario tantum aquæ, quantum in se dum cum ea mollitur accipere possit. Conducit autem magis, ceratã ipsam prius admodum esse refrigeratam, atq; etiam quę huic admiscebitur aquam esse frigidissimum. Abunde autem cerotam refrigerabis, si quum modicè unita coiuit, totum uasculũ in quo cotinetur, in aquam gelidissimum dimiseris. Vbi uero aceti quoq; partium ualde tenuium ac clari pauxillum, admiscere uidebitur, utique magis adhuc tum frigorificum, tum humectans medicamentum efficies. Caueat autem qui hoc medicamine uoluerit uti, ne eo usq; super ægrum corpus manere, donec manifestè incalescat, nunquam permittat, imò assiduè identidem permutetur.

Emplastrum ex piperibus.

EXpedit ad hæc emplastri διὰ τοῦ πεπέρεως usus suo tẽpore adhibitus. Habet id spumę argẽti, cerussæ, cerę candidæ uniuscuiusq; denarium

pondo

pondo centum, aluminis fissi denarium pondo sex, piperis denarium pondo quatuor, olei ueteris, ceræ singulorum xestam unam, & ubi inaruerit, denuo eliquetur cera cum oleo rosaceo, cōcinnato in emplastrū, & utere.

Buccella cathartica.

OFfella (quam uulgo bolum medici nomināt) purgandi uim obtinēs, & salubris admodum in febribus, habet coriandri, seminis apij singulorum obulos quatuor, scammonij præparati (quod diagrydium uulgo adpellant) unciam unam, farinæ triticeæ heminam unam, madefacito cum aqua tantisper dum reddatur instar fermenti, deinde in furno decoquito, & inde uncias binas in uino cādido & bono maceratum, porrigito.

Antidotum dia marathru, hoc est, ex fœniculo confectum.

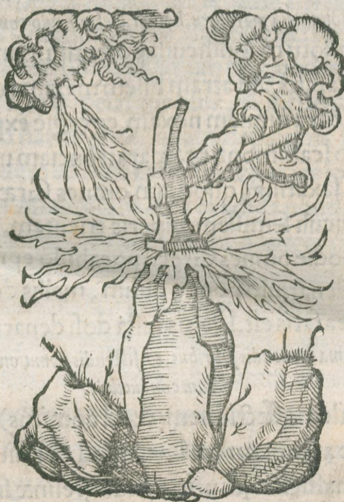
Διὰ μαράθρου antidotū magnificum potentissimumq;, omnes quidem superfluitates capitis, sed atram bilem maxime euacuans. Quin etiam corpus uniuersum, citra omnem noxam, egregiè expurgat. Cuius compositio talis est. Sumito scammonij præparati unciam unam, zingiberis unciam dimidiatā, apij saxatilis (quod iam omnes Græce πετροσέλινον nominant) trientem, fœniculi semissem, piperis trientem, inuolucri (quam herbam etiam uulgo hodie omnes Græco uocabulo epithymon dicunt) trientem, ueratri nigri denarium pondo duûm, mellis despumati quantum ad comprehendenda ea satis est. Dabis iusta dosi denarios quatuor.

Epithema medendis febribus, & sistendis uomitionibus admodum conducibile.

ADuersus febrilem affectionem (& ad uomitus) reprimendū, præsenti commoditate adhibetur ἐπίθεμα, quod ex huiusmodi speciebus contexitur: Myrrhæ, mastiches, thuris, cymini, resinæ frixæ, baccarum lauri, (quas Græci δαφνίδας nuncupant) singulorum pondo æqualia, cum oleo rosaceo excipiantur, modoq; epithematis, ubi res poscere uidetur, utitor.

Paraphrasis in quintum & ultimum Alexandri Tralliani librum finis.

BASILEAE EXCVDEBAT HENRICVS PETRVS, MENSE MARTIO, ANNO M. D. XLI.

Nachf